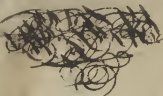

252

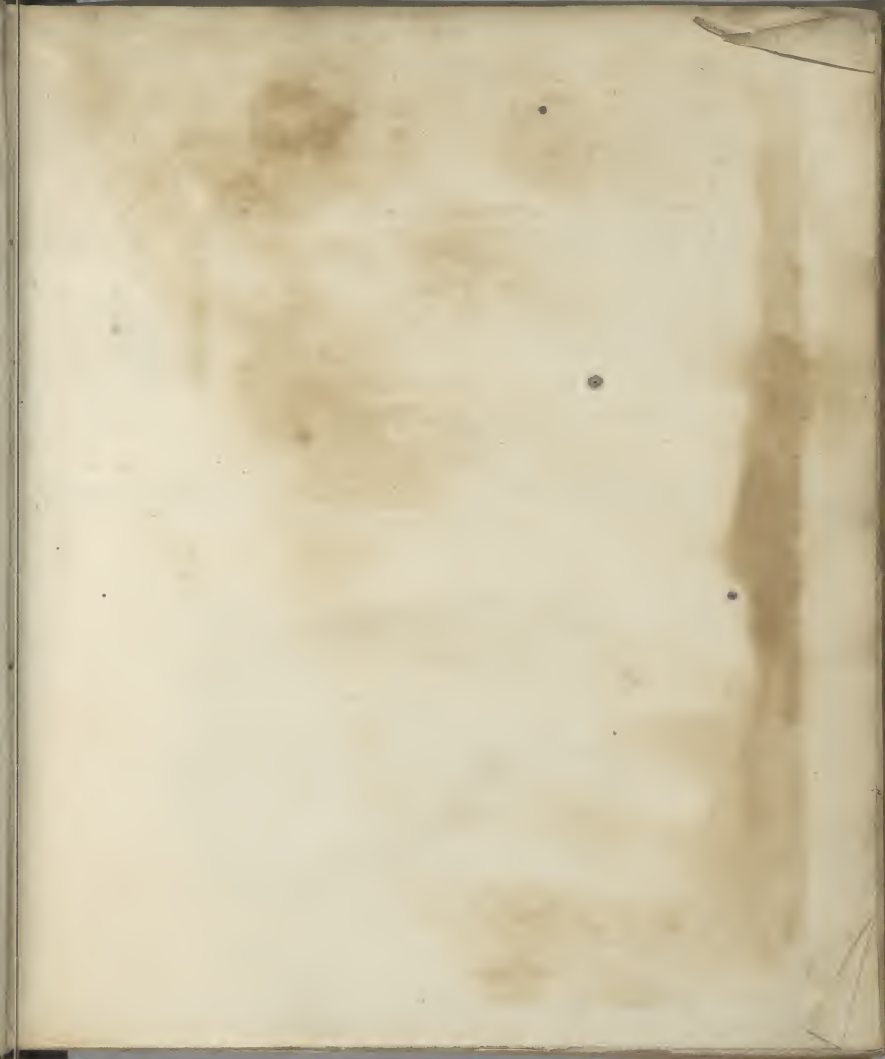

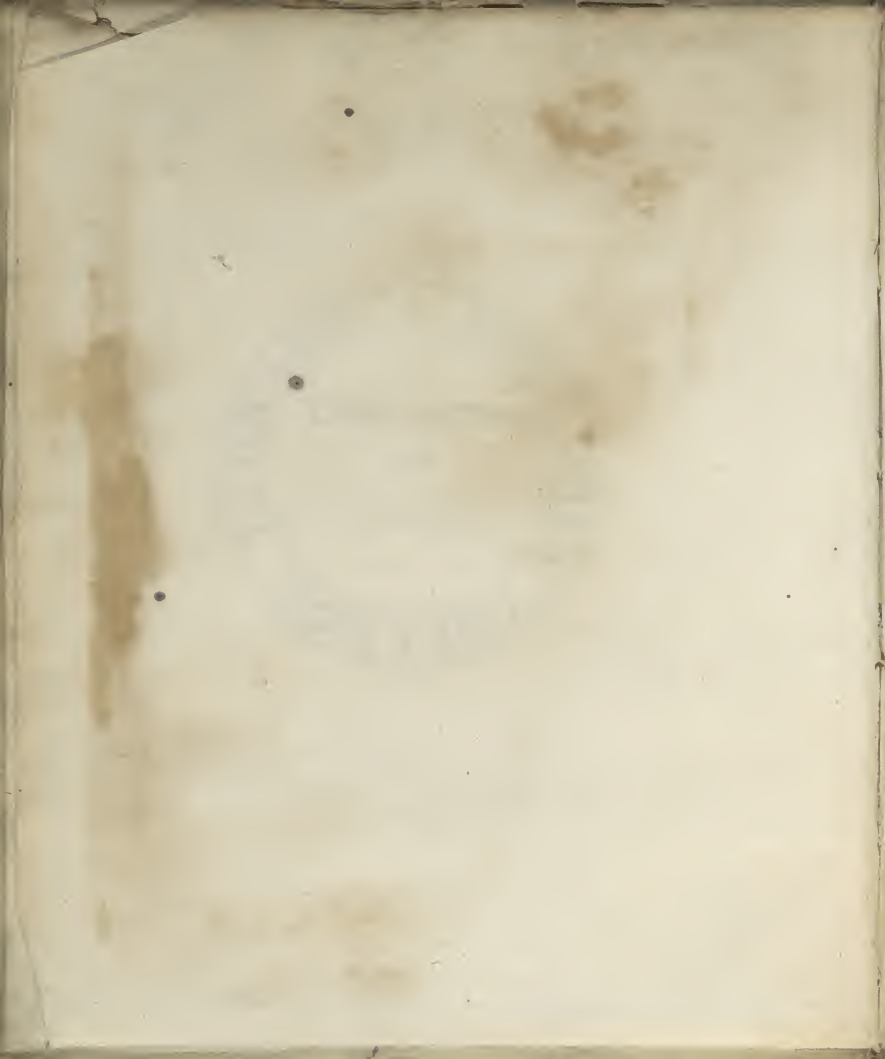
Bitter

252.02

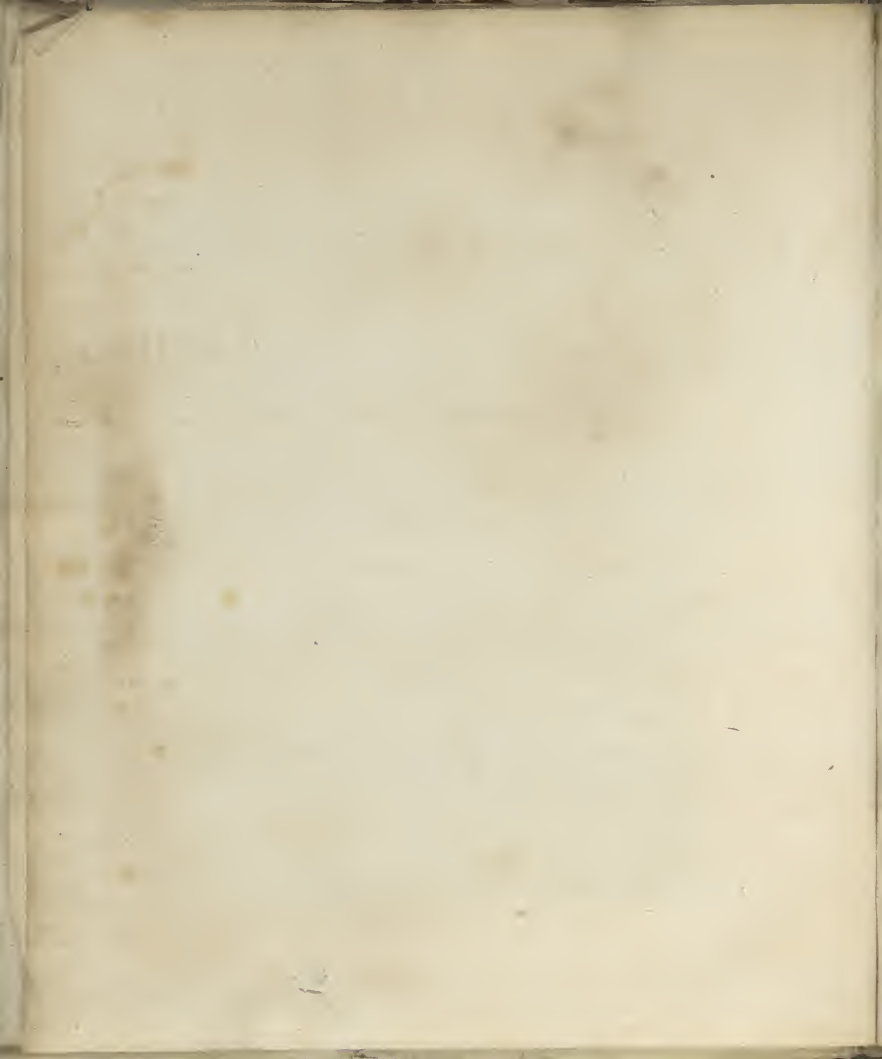
VI₂

1777
SERMONS

ADMODVM REVERENDI PATRIS

ANTONII VIEIRA SERMONES

E Societate Jesu, Regii in Lusitania Prædicatoris,

Selectissimi, Fœcunditate Materiæ,
Sublimitate, Subtilitate, & raritate Conceptuum
admirabiles.

COL. COLL.
LIBRARY.
N. YORK.

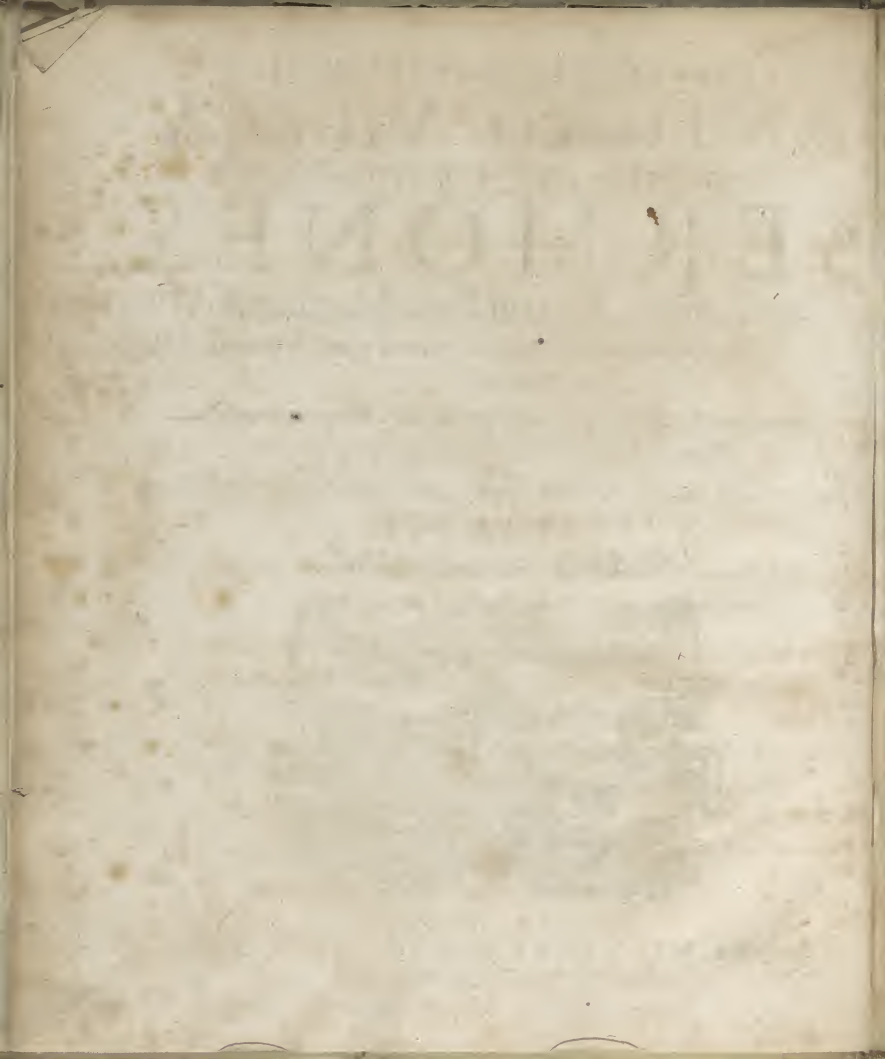
Idiomate Lusitanico conscripti & variis typis ævulgati,
Nunc in Cartusia Coloniensi latinitate donati

*Cum triplici Indice, Thematum, Locorum Sacre Scriptura,
& rerum memorabilium.*

PARS SECUNDA.

Sumptibus COLONIÆ AGRIPPINÆ.
HERMANNI DEMEN. M.DC.IXXXXII.
Cum Privilegio S. Cæsareæ Majestatis.

APPROBATIO

*Adm. Rdi. Patris Fr. Ioannis Dei, Seraphici Ordinis
S. Francisci, Qualificatoris S. Officii Inquisitionis, &c.*

Vidi hunc Librum, continentem Sermones Reverendi Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU, de variis assumptis, in diversis terrarum locis, & in singulis, cum generali applausu prædicatis. Et inter acmina & sublimitates magni hujus Prædicatoris, nihil sanctæ Fidei nostræ, bonisve moribus contrarium reperi. Ulyssipponē in S. Francisco 17. Januarii 1682.

F. JOANNES DEI.

APPROBATIO

Adm. Rdi. Patris Fr. Thomæ de Conceptione, Sacri Ordinis Carmelitarum, Qualificatoris Sancti Officii Inquisitionis.

Vidi hanc secundam partem Sermonum Reverendi Patris ANTONII VIEIRA Societatis JESU, Concionatoris suæ Celsitudinis. In nullo horum quicquam aut Sanctæ Fidei nostræ, aut moribus bonis contrarium inveni: proinde petitâ licentiâ mihi videntur dignissimi, quatenus mediante typo, communicetur omnibus tam profundi & illustri ingenii fecunditas. Ulyssipponē in Carmelo. 3. Februarii 1682.

FR. THOMAS DE CONCEPTIONE.

APPROBATIO

A. R. Patris F Joannis de Matre Dei , Pro-vincia Portugallie Sera-
phici Ordinis S. Francisci quondam Pro-vincialis, Prædicatoris
sue Celsitudinis : Examinatoris trium Ordinum Militarium, &
hodie dignissimi Archi-Episcopi de Bahia, &c.

SERENISSIME PRINCEPS

Andat mihi Celsitudo tua , Secundam R. Patris ANTONII
VIEIRA Societatis Jesu Concionatoris Celsitudinis tuæ
dignissimi, Sermonum videre partem , jam ante tanto me
dignata honore, ut super impressione Tomi Primi, meum
requisierit judicium. Hanc felicitatem meam primam jam
cumulat secundâ. Opera ejus in omnibus æquali incedunt

passu, ut idem judicium jam latum de aliquibus, reperi oporteat de omnibus.
Porro si quæ in eis deprehendatur differentia, similis est illi, quæ in minera-
rum venis invenitur ; quæ quò magis deteguntur, tantò purius argentum
aurumque fundunt. Ego non minori lætitiâ, quàm admiratione lego, quâ
maximus ille Prædicator, ubique terrarum, tanquam Concionatorum
omnium oraculum meritò habitus fuit & celebratus. Ordinariè Sermones
lecti non eam propinant gratiam, quam auditi; siquidem in charta illis deest
anima, quam spiritus addit verbis : & quâ voces comitantur actiones. Ve-
rùm in hac charta tam animata sunt verba, tam viva facundia, ut tantum
vitæ illis tribuat penna, quantum ante illis contulerat lingua. Lingua ni-
tida & terfa sine affectatione : Conceptus sententiosi, sine artificio; Elo-
quentia fecunda sine superfluitate ; omnia sic attemperata legibus magni
cujusdam Oratoris; & omnia reducendo ad terminos practicabiles, Orator
iste tam est singularis, ut Deus illum fecerit primum; & ignorem quando
facturus sit secundum. Eloquentiam unire sententiarum gravitati, est felici-
tas, de qua, sine vanitate, R. Patri ANTONIO VIEIRA gloriari licet:
Admirando ex fama in Tullio eloquentiam, & in Seneca sententiarum di-
tributionem, in illo sententiosum Senecæ, cum Tullii facundo videmus co-
pulatam. Philo Hebræus Abrahamum inter Atheos tanquam Principem
habitum & honoratum asserit, quia non vulgaribus verbis, sed rationibus
(ut videbatur) utebatur divinis : *Honorabant eum, quasi suum Principem;*
neque enim sermonibus utebatur vulgaribus, sed divinitatem quandam pra-
se ferentibus. Meritò Sermonum horum Auctori respectus ille & vene-
ratio debetur, siquidem stylus, rationes, & conceptus adèò sunt subli-
mes

Philo
de No-
bilitate

APPROBATIONES.

mes, & humanum fermè transcendunt, ut singulariter divina in eis influentia notetur. Salomon scientiam, seu literas, iteratò æstimando præfert auro: *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua.* Pari planè modo super impressione Sermonum horum requisitus, opinione mea, aureis etiam literis eos dignos iudicaret. Ego ipsius iudicio subscribo. Celitudo tua velut Principis adeò prudentis, quod placuerit utique fieri mandabit. Ulyssipone in S. Francisco. 26. Februarij 1682.

Fr. Ioannes de Matre Dei.

LICENTIA RELIGIONIS SOCIETATIS JESU.

EGO Antonius de Oliveyra Societatis JESU, Provincia Brasiliensis Provincialis, potestate mihi facta speciali à Reverendissimo Patre nostro Joanne Paulo Oliveyra præposito Generali, concedo licentiam ut imprimi possit hic Liber secundæ partis Sermonum Patris Antonii Vieira, ejusdem Societatis, Prædicatoris suæ Celsitudinis. Quirè visus, examinatus, & approbatus fuit per Religiosos doctos ejusdem Societatis per nos ad hoc deputatos: In cujus rei fidem hæc propria manu subscriptas, officii mei sigillo subsignavi. Dabam Bahiæ 30. Junii 1681

APPROBATIONES RR. PP. PRÆDicatorVM.

Quemadmodum primum, sic & secundum Admodum Reverendi Patris Antonii Vieira Societatis Jesu tomum præclarissimarum Concionum diligenter perlegimus. Quia ergò in eo nihil invenimus quod Fidei bonisve moribus adversetur, hinc illum non minus quam primum, dignissimum iudicamus, qui per typos evulgetur. Sic sentimus Coloniz 1691.

F. Adrianus Schönen Ord. Prædic. SS. Theolog. Magister.

F. Petrus Dietzinger Ord. Prædic. SS. Theolog. Doctor.

VHis testimoniis Theologorum imprimatur Secundus ejusdem Auctoris Tomus. Coloniz 12. Februarii 1691.

Fr. Leonardus Messen Ord. Prædic. Magister & Inquisitor.

Licentia & Extractus Litterarum
Reverendissimi Patris D. INNOCENTII LE MAISSON,
Prioris Cartusiæ, nec non Sacri Ordinis Cartusienſis
Generalis.

Venerabiles in Christo Patres.

STATim atque primam Epistolam vestram recepi, responsum dedi simul & consensum ad postulata vestra executioni mandanda, scilicet quoad impressionem Sermonum Admodum Reverendi P. *Antonij Vieira* Societatis JESU, à vobis latinitate donatorum ex Idiomate Lusitanico, servatis tamen de jure & statutis servandis: per me ergò non stabit quin labor vester utilis sit, & publicè appareat, ad Dei honorem & proximi ædificationem quod valde aveo, & omnia faustissima vobis apprecor. Bene valete. Cartusiæ hâc 29. Martij. 1690.

Vester in Christo Confrater

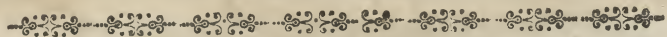
F. INNOCENTIUS
Prior Cartusiæ.

Licentia Venerandorum PP. Visitatorum
Sacri Ordinis Cartusienſis in Provincia Rheni.

NOs infraſcripti concedimus licentiam, Sermones Admodum Reverendi P. *Antonij Vieira* Societatis JESU ex Idiomate Lusitanico à duobus PP. Cartusiæ Colonienſis in Latinum translatos, & à RR. PP. Prædicatoribus revisos & approbatos ad boni publici emolumentum Typis mandari. Mertzlich supra Treverim 27. Octobris 1690.

F. MARTINUS SCHUE
Prior Cartusiæ Trevirensis,
ac Provinciæ Rheni Visitator.

F. JODOCUS SCHWAB.
Prior Cartusiæ Moguntinæ,
ac Provinciæ Rheni Convisitator

I N D E X

SERMONVM ET THEMATVM

Qui in hac Secunda Parte continentur.

- I. Sermo de S. ELISABETHA, Regina Lusitaniæ. Pag. 1.
Simile est regnum cælorum homini negotiatori querenti bonas margaritas : inventâ autem unâ pretiosâ, abiit, & vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam. Matth. 13.
- II. Sermo de Gloria Beatissimæ MARIÆ Matris Dei, in eius gloriosa Assumptione. 22.
Maria optimam partem elegit. Luc. 10.
- II I. Sermo de Dominica Prima Quadragesimæ. 43.
Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4.
- IV. Sermo in Feriam Quartam post Secundam Dominicam Quadragesimæ. 69.
Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Matth. 20.
- V. Sermo de S. ANTONIO DE PADUA 101.
Vos estis Lux Mundi. Matthæi 5.
- VI. Sermo de S. ROCHO. 118.
Beati sunt servi illi, quos cum venerit Dominus invenerit vigilantes : quod si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi. Luc. II.
- VII. Sermo de S. PETRO NOLASCO. 147.
Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo eris nobis? Matth. 19.
- VIII. Sermo

INDEX SERMONVM ET THEMATVM.

VIII.	Sermo pro Dominica quinta Quadragesimæ. <i>Si veritatem vobis dico, quare non creditis mihi?</i> Joan. 8.	Pag. 117.
IX.	Sermo de B. Virgine MARIA de Gratia. <i>Stabat juxta Crucem IESV, Mater ejus.</i> Joan. 19.	196.
X.	Sermo in Feriam sextam post Dominicam Passionis. <i>Collegerunt Pontifices, & Pharisei Concilium.</i> Joan. II.	224.
XI.	Sermo de S. ANTONIO. <i>Vos estis Sal Terræ.</i> Matth. 5.	246.
XII.	Sermo pro Die S. BARTHOLOMÆI. <i>Elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit.</i> Luc. 6.	274
XIII.	Sermo pro Sepultura Ossium Patibulatorum. <i>Misericordia & Veritas obviaverunt sibi: Iustitia & Pax osculata sunt.</i> Psalm. 84.	293.
XIV.	Sermo de Mandato. <i>Sciens IESVS quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.</i> Joan. 13.	313.
XV.	Sermo pro Dominica prima Adventus. <i>Amen dico vobis, non prateribit generatio hæc, donec omnia fiant.</i> Luc. 21.	337.

S E R M O

D E

De S. ELISABETHA Regina Lusitanorum.

Habitus Romæ in Ecclesia Lusitanorum. 1674

Simile est regnum cælorum homini negotiatori querenti bonas margaritas : inventâ unâ pretiosâ, abiit & vendidit omnia quæ habuit, & emie eam. Matth. 13.

Reginæ bis coronatæ: coronatæ in terra, coronatæ in cælo: unâ, ex coronis fortunæ, & alterâ omnes excedente fortunas coronâ redimitæ, præfens festivè agitur dies. Mundus illam novit & compellat nomine Elisabethæ: nostra verò patria alterius nominis ignara, illam antonomasticè, sub nomine *Reginæ Sanctæ* veneratur. Sub titulo hoc, facilè supereminente universis, illam adhuc viventem, catalogo Sanctorum adscripsit factorum ipsius fama, quam vassallorum & subditorû vo-

§. I.

ces sunt subsecutæ; quas demùm veneratio, altaria, orbisque aggratatio exceptit. *Regina, & Sancta*; sermonis mei erit argumentum, geminusque discursus mei polus.

Citatus à me Evangelii textus, negotiatoris cujusdam nobis paradigma proponit, in quo tres istæ optabiles (quod rarum aliàs) circumstantiæ concurrunt: Substantia, industria, fortuna. Substantia: *Omnia quæ habuit*. Industria: *Querenti bonas margaritas*. Fortuna: *Inventâ unâ pretiosâ*. Dives, industrius, Fortunatus. Enim verò quis iste est negotiator? Omnis iste, qui rebus terrenis Regnum Dei lucrifacere novit: *Simile est Regnum cælorum homini negotiatori*.

Pars II.

A

Mun-

Mundus hic, Auditores, ex tanta statuum, officiorum, & exercitiorum, publicorum & privatorum, politicorum & œconomi-
corum, sacrorum & profanorum varietate conflatus, nihil est aliud, quàm forum universale, à Deo institutum & privilegiatum, pro omnibus hominibus, ut in eo Regnum cœlorum lucrifaciant. Quod Christus, in parabola Regis illius, qui differenter servis suis, bona sua ad negotiandum donec rediret, distribuit, clarissimè docet; *Negotiamini dum venio*. Pro negotiatio-
ne terrestri quibusdam deest substantia: aliis habentibus substantiâ deest industria: aliis habentibus substantiam simul cum industria novercatur fortuna. In negotiatio-
ne cœlesti contrarium protinus accidit. Deus omnibus prærogat substantiam, offert fortunam, & exigit à cunctis industriam. Substantia, sunt dona naturæ; fortuna, sunt auxilia gratiæ: industria, cooperationis concursus. Rege dicente: *Negotiamini dum venio*. Servi, qui-
bus ad negotiandum bona sua distribuit, erant tres: singuli de substantia participarunt; duo adhibuerunt industriam: tertio defuit fortuna. Sed quare huic defuit fortuna? quia neglectâ industriâ, creditum sibi talentum fodit in terram. Non latuit hoc Regem;

ideoque minus illi commisit. Porro quid binis aliis evenit? qui quinque talenta acceperat, operatus in eis, lucratus est alia quinque: & qui duo talenta acceperat, operatus similiter lucratus est alia duo: uterque pari fortunâ, quia æquali industriâ: ast ingressus cum majore summa, etiam egressus est cum majore lucro.

Nemo mundi hujus forum cum majore fuit ingressus substantiâ, quàm nostra Regina sancta, geminâ insignis coronâ: illâ Aragoniæ, hac Lusitaniæ. Negotiator Evangelicus tractabat de margaritis; S. Elisabetha, de coronis. Grandis substantia! de Reginâ quadam Lacedæmonia, Plinius lib. de *Plin. l. defum.*
summa felicitate illud narrat elo-
gium: *Vna sceminarum in omni ævo ma se-*
Lacedæmonia reperitur, quæ Regis fi-
lia, uxor Regis, & Mater Regis fuit.
S. Elisabetha non solum filia Regis, uxor Regis, & Mater Regis fuit: Sed qualis filia? qualis uxor? qualis Mater? Filia Regis, in quo omnium Europæ Regum unita erant insignia: Scilicet Petri Secundi de Aragoniâ. Uxor Regis, qui in omnibus Hispaniæ cœsonartum litigiosis processibus, suo tempore, arbitrum egit: Dionysii Regis Lusitanæ. Mater Regis Alphonsi quarti, à quo omnes monarchiæ istius, & Christianitatis Principes descen-

descendunt, quorum nullus ibidem hodie degit, quin non optimum venarum suarum sanguinem Elisabethæ debeat. Magna mulieris felicitas: Grandetalentum: verum decuisse non videtur, mulierem esse: negotiari etenim, virorum est officium: *Homini negotiatori.* Considerationem facit Evangelium: solutionem dabit Epistola. *Mulierem fortem quis inveniet?* Ecquis in mundo mulierem inveniet fortem, mulierem virilem, viroque similem? Hoc totum innuit textus: fortem, masculam, viraginem. Quæstionis aut propositionis hujus à Salomone factæ exaggerationem & emphasim legens, prodituram mox putabam vel unam Juditham cum pugione in dextera, & capite Holofernis in sinistra: vel unam Jaëlem clavo & malleo tempora Sisaræ transfigentem: vel unam Debboram in fronte exercitus turmas contra hostes ducentem, victoriamque de cæsis reportantem. Sed non sic respondet Salomon hic: Verum mulierem illam fortem, mulierem illam masculam, viraginem istam, & plus quàm mulierem, *Negotiatricem* appellat. *Agrum emit, sindonem vendidit: & vidit, quia bona est negotiatio ejus.* Enim verò quomodo mulier illa negociabatur?

instar hominis istius Evangelici: Substantiâ, industriâ, & favente fortunâ. Substantia: *Dedit prædam ibid. domesticis suis.* Industria: *Non ex- v. 15. tingitur in nocte lucerna ejus.* Fortunatè præ omnibus: *Multæ filie congregaverunt divitias, in supergressa es universas.* Habemus nunc mulierem, viri adinstar, negotiantem. Restabat tantummodo pro S. Elisabethâ, ut memorabilis istius mulieris ortum, patriam, conditionemque nobis Salomon indicaret. Et hoc similiter fuit: insinuavit enim quod fuerit Regina, Hispana, & de Aragonia. Regi-
na, *Purpura, & byssus, indumentum ejus.* Isto quippe tempore solis personis Regiis usus purpuræ in vestibus concedebatur. Hispana: *Procul, & de ultimis finibus pretium ejus.* Nam in Cosmographiâ antiquâ, & phrasi scripturæ, Hispania terræ extremum reputatur. Denique de Aragonia: & talis Aragonica, quod plus est: *Et spoliis non v. 11. indigebit.* Aragones enim omnium Hispanicarum nationum primi, novas acquirendo terras, nova maria, ignotas subjugando gentes, coronam suam spoliis nobiliorem ditioresque reddiderunt. Porro S. Elisabetha specialiter nata & educata fuit in brachiis Regis Jacobi de Aragonia, cognomento Conquistoris. Ipse, ejusque

Prov. 31
v. 10.

Judith.
13 v. 8.
E segg.
Judic.
4. v. 21
ibid.
v. 8.
E segg.

Prov.
31. v. 16.
13. v. 24

filius Rex Petrus, S. Elisabethæ Parens, in Hispania acquisierunt regnum Valentiaë, in Italia, regnum Sicilia; in Mediterraneo, insulas Evîsa, & Majorica. Neque hic stiterunt spolia: illis succedente tempore adjecta sunt regna Corsicæ & Sardinia: postea florentissimum & bellicosissimum regnum Neapolitanum: & tandem quid? ipsa Jerusalem, in qua Salomon vitam descripserat mulierem fortem, de qua loquebatur, inter spolia natam, inter spolia educatam, & gloriosorum adeo spoliorum hæredem: *Et spoliis non indigebit.*

Hoc supposito, supposito etiam, quod nonnisi ex Evangelio loqui sciam; Thema, erit Sermo: illiusque assumptum, optima regni cœlestis negotiatrix. *Simile est regnum cœlorum homini negotiari.* Porro S. Elisabetha, de regno ad regnum, de corona negotiata fuit ad coronam: non de regno & corona Aragoniæ, ad regnum & coronam Lusitanæ: sed de regno & corona terrestri, ad regnum coronamque cœlestem; quod breviter innuit esse Reginam, & Sanctam. Duo hæc nomina, *Regina*, & *Sancta* ad invicem combinando videbimus, Reginam nostram istas tractando coronas, eâ industriâ fuisse negotiatam, ut coronâ

Reginæ, lucrata fuerit, quod major fuerit sancta: & coronâ Sanctæ promeruerit, quod major fuerit Regina. Major Regina, quia Sancta: & major Sancta, quia Regina. Regina Sanctorum omnium gratiam nobis impetrare dignetur.

§. I I.

Simile est regnum cœlorum homini negotiari.

Regina, & Sancta: & quia Sancta, major Regina. Hinc discursus noster sumet exordium: omniumque primò, optimæ regni cœlestis negotiatricis ostendet successum.

Summam, Coronâ majorem, mundus prærogare nequit. Sed quamvis coronæ dent ponantque leges, non tamen legum sunt merces: ego saltem mercem istam ab igne, mari, & piratis non assecurarem: ipsæ etenim coronæ frequenter sunt rapina, spolium, incendium & naufragium. Afferendo sibi regno terrestri, nullum coronâ oportunius est talentum: in acquirendo verò regno cœlesti, sunt quid infimæ sortis. Agedum, capiti Cyri imponite coronam; & regnum sibi acquireret Balthazaris: eandem imponite capiti Alexandri, & subjugabit sibi regnum Darii. Ponite eam non in capite, sed animo

animo Cæsaris; & libertatem opprimeret patriæ; & florentissimam rempublicam, in superbissimum & violentissimum converteret imperium. Ad acquirendum regnum cœleste, nec Balthasari, nec Dario, nec Alexandro, nec Cæsari, neque ipsi Cyro, quem Deus Regem summumque christum seu unctum vocabat: *Christo meo Cyro*; quicquam proderunt coronæ.

*Isa. 45.
v. 1.*

Postquam in Evangelio nostro aliquam quæsi coronam, quamvis nullibi aliàs Christus ita multiplicarit similitudines, tamque diversos, quibuscunque statibus & officiis, regnum cœleste acquirendi ostenderit modos, Regis officium hîc non invenit. Invenietis unum agricolam, unum mercatorem, unum piscatorem, literatum aliquem aut Doctorem, sed nullatenus Regem. Quare? nunquid etiam Reges sunt personæ, quæ in parabolam adductæ, majestate suâ, & purpuræ pompâ scenam illustriorem reddere queant: vel maxime: quod & Christus ipse frequenter fecit. Notate tamen, quid parabolæ & paradigmata Regum nobis dicant. *Regi, qui fecit nuptias filio suo: Intravit Rex ut videret discumbentes: Quis Rex iturus committere bellum adversus alium Regem? abiit in regionem longinquam, accipere sibi regnum.* Reges

nuptias facientes, convivia celebrantes, bella moventes, exercitibusque imperantes, regnis acquirendis operam navantes invenietis in Evangelio: regno verò cœlorum acquirendo insudare, indigna tam sublimibus personis negotiatio videtur. Christus saltem parvulis regnum asseruit cœlorum. *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum.* Huc spectant agricolæ in agris, mercatores in foris, piscatores in aquis, Doctores in pulpitis. In aulis verò, in palatiis, in thronis, sub palliis quid invenietis? Nuptias, convivia, festa, comœdias: & per cupidinem & ambitionem exercitus, bella, acquisitiones. Ecce quare Coronæ non idoneæ, saltem periculosæ sint merces ad negotiandum, seu regnum cœlorum lucrifaciendum & comparandum. Reges, & bellicosos, Reges & politicos, Reges & deliciis deditos; quotquot volueritis invenietis: aut Reges & Sanctos, non nisi rarissimos. Sacram Paginam inspicite, ubi hoc solum certitudinaliter innotescit, quod ex tot Regibus, qui populum Dei gubernârunt, tres tantum legantur Sancti: David, Ezechias, & Josias. Magnus eo tempore Sanctorum fuit numerus, longa Regum

*Matth.
10. v.*

14.

*Matth.
22. v. 2.
v. 11.
Luc. 14
v. 31.
Luc. 19
v. 12.*

viguit series & successio: sed Reges & Sancti, sanctitates & coronæ? tres.

Verum si adeò difficile est, Regem esse & Sanctum, multò sanè difficilior est, Reginam esse, & Sanctam. Ex eodem hoc patet exemplo. Ex omnibus Regibus Israël & Juda, tres tantum leguntur Sancti, Reginarum verò nulla legitur sancta. Ubi ulterius considerandū superest, quod numerus Reginarum, illo tempore, Regum numerum incomparabiliter excedebat: quia permixta erat & usitata polygamia. Et sicut hodie majestatem magnificentiamq; auget satellitum frequentia: pari modo eandem tunc ostentabat Reginarum multitudo. Reginarum, quas David habuit uxores, præter alias multas, septem novimus nominatim: Porro Jero-boam decem & octo habuit: Salomon verò solus septingentas: *Fueruntq; ei uxores quasi Regine, Septingenta.* Denique ab origine mundi usque ad Christum, quo inter medio temporis spatio, ad minus quatuor millia annorum fluxere, in nullo Regno, aut natione sanctam legeris Reginam, nisi Esther. Quæ causa? Quare difficilior est, Reginam dari sanctam, quàm Regem sanctum? quia licet in Rege & Reginâ fortunæ sit paritas; mulieribus major inest vanitas. Vapores

coronæ non ascendunt in cælum, sed descendunt ad cerebrum. Davidis & Michol capiti eandem imponite coronam: in capite Michol, densas excitabit fumigationes: in capite Davidis nullus exurget vapor. Quod si opponitis, Davidem fuisse humilem & sanctum: aliunde petamus exemplum. Cunctorum mundi Regum vanissimus fuit Assuerus; nihilominus Vasthi Regina adhuc fastuosior fuit. Omnium Israëliticorum Regum superbissimus fuit Rex Achab: Regina Jezabel, Achabo elatior fuit. In memoriam veniat Regina Athalia, quæ meritò altera Judæorum Medæa sive Semiramis censeretur potest. Erat Mater, & Avia (quod plus est) quia vana & ambitiosa, omnes, ex Ochoziâ filio, nepotes suos è medio tollere præsumpsit. De nullo hominum legitur, tale quid fuisse attentatum. Patres & Expositores causâ hujus investigatâ, non dant aliam, quàm quod mulier fuerit: *Quia femina erat*, ait Abulensis cum cæteris omnibus. Femina fuit Athalia, femina fuit Jezabel, femina Vasthi, femina Michol, femina denique Eva. Et in omnibus istis vanitas prævaluit virtuti.

§. III.

CONDONA mihi, Regina sancta, discursum istum: Sed condona-

3. Reg.
11. v. 3.

Abul.

re noli: siquidem ad æstimandum pretium, exaggerandam excellentiam, extollendamque gloriarum tuarum magnificentiam totus directus fuit & ordinatus. Minor sanè Elisabetha foret sancta, nisi sanctitas mulieri & coronæ superimposita fuisset. Ex duabus istis materiis, unâ tam fragili, alterâ tam pretiosâ: ex isto vitro, & hoc auro fabrefactum fuit subsellium, quod Elisabethæ statuam ad siderum usque altitudinem sublimavit. Verùm antequam veritatem hanc ulteriùs expendamus, voci Evangelii aures accommodemus, quod illi reclamare videtur. Modus acquirendi Regnum cœlorum, formaque hujus, docente Christo, in dando, derelinquendo, omnibusque, quæ negotiator possidet, renunciando, consistit: *Dedit omnia sua & emit eam.* Proinde si Elisabetha renunciando coronæ, disisset esse Regina, rectè diceremus, quod corona terrestri fuisset lucrata cœlestem: ast vixit Regina, mortua est Regina; neque renunciavit coronæ. Scio equidem, quod renunciare coronæ, cum hæc res maxima sit mundi, maximè quoque arduum, non tamen hinc impossibile existat. Cujus exemplum præsens hoc sæculum meruit videre: posito quod præterita simile non vide-

rint: Roma illud coram intuetur.

Quandam nimirum ex primis Europæ coronis, orthodoxæ fidei amore, Regnum illud, quod solæ Petri claves referare possunt, sibi asserendi & assecurandi desiderio, generosè resignatam, & gloriosè dimissam. Utquid igitur Elisabetha non dimisit omne illud, quod revera est omne totius mundi? *Omnia quæ habuit?* quare non renunciavit neque dimisit coronam, ut Evangelio sese conformaret?

Dico primo. Elisabetha coronam, non dimittendo, dimisit; eademque, non renunciando, renunciavit. Elisabetha erat Regina, sed qualis Regina? Regina, continuum cilicium purpurâ tegens: Regina, inter regiarum mensarum delicias, totum quasi annum jejunando in pane & aqua transiens. Regina, in comœdiis ludicrisque spectaculis, tota orando & contemplando cœlo & cœlestibus intenta & absorpta: Regina, sub corona, capite & corde, coronæ Christi spinis transfixa: Regina, à Regni sui Proceribus & magnatis adorata, & in summo honore & veneratione habita; quæ pauperum nihilominus advoluta pedibus illis inferviens, pedes eorum propriis lavabat manibus, extergebat, curabat, & osculabatur vulnera. Hoc pacto Elisabetha utebatur coronâ

NB.
Regina
Suecia
Christi-
na.

ronâ, in Regiæ personâ duo adeo distantia uniendo & consociando extrema, nec non duo ex diametro opposita sibi exercitia; Et hac ratione illam non dimittendo, dimisisse coronam affirmo. In cujus probationem textus mihi S. Pauli servit, qui quamvis tritus admodum & vulgaris sit, in tantum nihilominus difficilis est, ut, quamvis expositores in eo elucidando varîe defudarent, genuina & magis propria, & adæquata ipsius expositio adhuc desideretur: *Qui cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens.* q. d. verbum æternum, cum esset Deus essentialiter, patrique cœqualis, assumptâ sibi quæ unitâ naturâ humanâ, exiit quasi, & à se dimisit totum quod habebat, & quod erat. Quod majore adhuc emphasi Apostolus confirmat: *Exinanivit semetipsum.* Vasis ad instar quod inversum & effusum, omni contento emisso, vacuum remanet, fecit & mansit Deus homo factus. Videtis nunc obscuritatem, non Theologi tantum, sed omnes. Deus incarnatus nihil amisit eorum, quæ habebat, nec quicquam dimisit illius, quod erat. Erat Deus, mansitque Deus: erat infinitus, mansitque infinitus: erat immensus & æternus, mansitque immensus & æternus: erat impass-

sibilis & immortalis, mansitque impassibilis & immortalis. Si ergo nihil deseruit, abdicavit, aut dimisit eorum, quæ aut erat, aut habebat: Quomodo S. Paulus sese expoliasse, & quasi effudisse eum adstruit: *Exinanivit semetipsum?* Profundè illud adstruit Apostolus, facti possibilitatisq; modum adjungens: *Formam servi accipiens cum in formâ Dei esset.* Verum est, quod Deus hominem induens nihil perdit, aut dimisit eorû, quæ erat aut habebat: nihilominus assumpsit & univit illi, quod erat, totaliter contrarium. Porro assumere & unire in eadem persona & supposito adeo distantia: illud fuit exuere & expoliare se ab omni eo, quod erat, absque exuere & expoliare. Erat Deus, & factus est homo; erat æternus, & in tempore est natus: erat immensus, & loco est commensuratus: erat impassibilis, & est passus: erat immortalis, & est mortuus: erat supremus omnium Dominus, & infimus factus est infimus omnium servus: Dominum verò servire, immortalem mori, impassibilem pati, immensum loco circumscribi, divinum fieri humanum; non solum fuit assumere, quod non erat: sed dimittere quod erat. Dimittere non dimittendo; hoc quippe impossibile erat: sed dimittere

ad Phil.
lip. 2.
v. 7.

mittere non dimittendo; hoc quippe impossibile erat: sed dimittere retinendo, dimittere conservando, dimittere, non dimittendo: *Exinanivit semetipsum formam servi accipiens, cum in forma Dei esset.* Istud fecit Verbum: idem fecit Elisabetha, conformiter Evangelio, ejusdem authorem examussim imitata. Regina, cum majestate & coronâ. Sed qualis corona, qualis majestas, qualis Regina? Corona, sed corona sine dimissione dimissa: omnem enim pompam splendoremque dimisit mundanum, quo magnificentur coronæ. Majestas, sed sine renunciatione renunciata: omni enim fastui & ostentationi, nec non Idolatriæ, quâ majestates adorantur, renunciavit. Regina, sed Regina non Regina: sepositâ enim tituli sublimitate, nihil eorum in Elisabethâ apparebat, quæ in aliis Reginis intuentium oculos in admirationem rapiunt, eo ipso præ cæteris magis existens admiranda.

Hoc pacto Regina Elisabetha reliquit coronam & omnia quæ petebat Evangelium: *Omnia quæ habuit.* Enim verò si coronam reliquit non relinquendo, quare eam non reliquit relinquendo? Quare non repudiavit majestatem? quare non desit esse Regina, coronam vel refutando oblatam,

Pars II.

vel resignando acceptatam? Respondco, in hoc ipso maximam ipsius negotiandi industriam constituisse: ut retentâ summâ, manens Regina, id lucraretur, quo major esset Sancta. Summum, seu unicum bonum, quo supremæ mundi dignitates gaudent, est, eas esse gradum, quo mediante, virtus; magis sublimetur: & esse suppedaneum regium, quo sanctitas ad majorem ascendat æstimationem. Sanctus fuit David, sanctus quoque fuit Abraham: & hic quidem antiquior & prior illo. Nihilominus S. Matthæus Christi recensendo genealogiam, Davidê Abrahamo anteposit: *Filii David: filii Abraham.* Porro si Abraham æquæ, & primæ classis sanctus, veluti David, & antiquitate præcedebat, quare Davidi postponitur? Angelicè ratione hujus reddit D. Thomas. Quia, quamvis Abraham esset sanctus, & sanctitate æqualis Davidi, David erat sanctus, & simul Rex: quod in Abrahamo non concurrebat. Sanctitas Abrahæ, quantumvis magna, erat sanctitas sine corona: Sanctitas Davidis, erat sanctitas coronata, & sanctitas imposita coronæ, est sanctitas major.

Quare? Quia in Majestate, in sublimitate, in potestate, in adoratione, aliisque coronas comitantibus circumstantiis, omnia

B

con-

Matth.
I. v. I.

D. Th.

S. Aug.

concurrunt contraria , quæ virtus & sanctitas habere possunt : porro virtus in suis conservata contrariis ; duplex virtus existit. Unam ex notatu dignissimis S. Augustini auscultate sententiam : *Audiat omnis ætas quod nunquam audivit.* Et quid omnes audient ætates ? de partu virginis ita loquitur : *Virgo partu suo crevit , Virginitatem, dum pareret, duplicavit.* Hæc ultima verba penso. S. Augustinus sanctissimam V. Mariam, concipientem, parientem, Virginemque permanentem non conservasse solum, sed duplicasse Virginitatem affirmat : *Virginitatem, dum pareret, duplicavit.* Casu quo de aliâ loqueretur virtute, doctrina illa nullam perplexitatem aut difficultatem haberet : de Virginitate verò impossibilitatem involvere videtur : Virginitas enim in indivisibili consistit. Est integritas perfecta, illibata, intemerata, nec in-nec decrementum nec plus, nec minus admittens. Si ergo excellentissima ista & Angelica virtus, nec imminutionis, nec additamenti capax existit, quo pacto S. Augustinus, eam in Virginis partu auctam & duplicatam fuisse asserit ? quia fuit virtus, etiam in contrariis suis integritatem conservans. Concepisse, peperisse, filium habere, Virginitati

contrariantur : & quod sanctissima Virgo Maria maneat virgo, cum sit Mater, est dupliciter Virginem esse : *Virginitatem, dum pareret, duplicavit.* Tales fuere Elisabethæ virtutes. Maximus virtutis hostis & adversarius, est magna fortuna, quantoque hæc major, tantò major etiam inimicus illius. Humilitas, mundi contemptus, moderatio, temperantia, paupertas voluntaria &c. In hominibus aliis virtutes sunt simplices : Eadem verò conjunctæ coronæ in capite, sceptro in manibus, augusto in Throno collocatæ, virtutes sunt duplicatæ : quia suis sunt contrariis conjunctæ. Humilitas sociata majestati est humilitas duplicata : moderatio conjuncta potestati supremæ, moderatio est geminata : contemptus mundi, hoc ad pedes posito, contemptus est mundi duplicatus : paupertas eum divitiis, abstinencia cum deliciis, modestia cum adulatione, est paupertas, abstinencia, mortificatio, modestia duplicata : quælibet enim earum non est rosa inter spinas : sed rubus inter flammæ. Quia verò negotiatrix nostra cœlestis suum novit lucro inesse periculum, consultius putavit non dimittere coronam, sed eidem associare virtutem : non repudiare majestatem, sed eidem copulare sanctitatem : ut tanquam

Rc.

Regina, & simul Sancta, etiam major esset Sancta, quia Regina.

Verum enim vero, si totum hoc admirabili adumbratum figurâ oculis arbitrari libet, eos mecum, vel cum S. Joanne in cælum attollite. S. Joannes in Apocalypsi sua scribit: *Signum magnum apparuit in cælo.* Moxque signum illud & majestatem ejus describendo ait: quod mulier pedes habuerit in cælo infimo, quod est luna: *Luna sub pedibus ejus.* Corpus in quarto cælo, quod est solis: *Amicta Sole.* Et caput in cælo octavo, quod est stellarum: *Et in capite ejus corona stellarum duodecim.* Magna Mulier, magnum prodigium, & magna Elisabethæ delineatio! Mulier, quam degentem adhuc in terra, jam merita collocarant in cælo: *Signum magnum apparuit in cælo.* Mulier, quæ mundanam omnem sic vilipendebat pompam, ut sub-lunaria cuncta pedibus substrata calcaret: *Luna sub pedibus ejus.* Mulier tam copioso lumine gratiæ illustrata, ut solis instar, in oculis Dei & hominum coruscaret: *Amicta Sole.* Mulier omnibus perfectionum charismatibus, donisq; supernaturalibus sic exornata, ut totus virtutum, alterque stellarum chorus ipsi texuerint adornârinquet coronam: *Et in capite ejus corona stellarum duodecim.*

Hucusque Elisabetha sancta. Verum, cum prodigiosa hæc mulier sit tanta, poteritne adhuc evadere major? cum sit tam sublimis, poteritne altius scandere? In cælo jam degens, nunquid fieri poterit magis cælestis? Immo verò. Sed quomodo? Si cælesti addatur Regium: & supposito Sanctæ, circumstantiæ copulentur Reginæ. Sic fuit, sicque vidit idem Propheta.

Et datae sunt mulieri alæ duæ Aquilæ magnæ & volavit. Aquila avium est Regina: porro mulier alis instructa aquilinis, est Mulier regiis gaudens prærogativis: est Mulier circumstantiis decorata Reginæ. Enimverò notate, Joannem non dicere, mulieri datas fuisse alas Aquilæ simpliciter; sed cum additamento, *Magnæ: Datae sunt mulieri alæ duæ Aquilæ magnæ.* Interrogo igitur, quænam in hoc mundo aquila est magna, & quænam ejusdem duæ sunt alæ? Nullus dubitat, quin Aquila magna, sit Hispania, utpote maximè dilatata totius universi Monarchia: Aquila Regia tot coronis redimita. Similiterq; extra dubium est, binas hujusce Aquilæ alas esse, hinc Regnum Aragoniæ: & illinc Regnum Portugalliæ. Hæc non mea, sed Cosmographorum est partitio, qui Hispaniam in tres partes, seu tres

dividunt Hispanias. Hispaniam Beticam, Hispaniam Tarraconensem, & Hispaniam Lusitanicam. Corpus & caput hujus magnæ Aquilæ, est Betica, utramque Castellam, novam scilicet & veterem complectens. Binarum alarum altera est Hispania Tarraconensis, id est Aragonia, à Tarragona nomen sortita Aragona: alarum altera est Hispania Lusitania, id est, Portugallia, à Luso dicta Lusitania. Nunc ad rem & materiam. Postquam cœlum Elisabetham adeo magnificavit; postquam ad sublimem adeo perfectionis gradum evehxit: postquam omne pretiosissimum & splendidissimum thesaurorum suorum in eâ recondidit, quid Deus fecit? *Data sunt mulieri due ale Aquilæ magnæ.* Addidit, & accrescere fecit prodigiosæ huic mulieri duas alas regias Aquilæ magnæ Hispaniæ: In nativitate illâ Aragoniæ: & in matrimonio, hanc Lusitaniam seu portugalliæ. Et, ad quid? *Ut volaret.* Ut binarum harum alarum remigio, Elisabethæ magnitudo elevata, ad majorem proficeret magnificentiam, altitudo ad majorem sublimitatē, splendor ad majorem fulgorem, cœlestē ad magis cœlicum: Sanctitas denique ipsa ad majorem proveheretur sanctitatem. Elisabetha sancta, quia sancta: & major sancta, quia

Regina. Sancta, quia sancta: hinc in cœlo collocata: *Signum magnum apparuit in cœlo.* Et major sancta quia Regina: hinc in cœlo jam collocata alis aquilinis, circumstantiisq; Regiis est amplificata: *Data sunt mulieri due ale aquilæ magnæ.*

Hoc si fidem penes vos non inveniat, iisdem subvesti alis, à cœlo stellato, ubi eam S. Joannes vidit, ad cœlum empyreum ascendimus: ubi David illam fuit contemplatus: *Aspexit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circumdata varietate.* Vidi, inquit David, Regi-
 10.
 nam quandam à dextris Dei consistentem, diversicoloribus ornamentis indutam: interius, tunicâ auro intertextâ, *in vestitu deaurato:* exterius, chlamide diversicolore amictâ, *circumamictâ varietate:* Ecce quomodo Regina nostra sancta, in cœlo, gemino rutilat ornatu: interiore uno, amictu scilicet Regiæ, quem induit primò, ideoq; intertexto auro, in vestitu deaurato: exteriore altero, scilicet S. Claræ, quem superinduit postea, & hinc coloris varii (Leucophæi scilicet seu Grisei, & albi) *Circumamictâ varietate.* Utrumnam indumentorum horum illi in cœlo majestatem gloriamque amplificavit? illudne interius, an hocce exterius? illudne auro textum, an hoc cilicinum? Illudne regium,

an hoc Religiosum? Ego affirmare
 an sim quod utrumque, sed sibi al-
 ter utrum superindutum: quia ha-
 bitum religiosæ, superinduit cul-
 tui Regina: quia cilicium superim-
 posuit cicladi auro textæ: quia ve-
 stem exterioriorem superinduxit in-
 teriori. Et hinc omnis illi gratia
 decorq; accessit teste Davide: *Om-
 nis gloria eius ab intus, in fimbriis
 aureis circumamicta varietatibus.*
 Gratia decorque vestis exterioris,
 ab interiore illi provenit. Habitus
 S. Francisci & S. Claræ, ex splendi-
 dissimis & pulcherrimis cœli orna-
 mentis & indumentis censetur;
 illud ipsum verò, in Elisabetha,
 Regio cultui superimpositum, ma-
 jorem splendorem, majorem lu-
 cem decoremq; conciliat, omnis
 enim gratia & pulchritudo, à cæ-
 laturis texturisque aureis, in fimbriis
 elucentibus, illi advenit: *Omnis
 gloria eius ab intus, in fimbriis aureis.*

Enimverò David curiosius in-
 terrogatus de qualitate operis seu
 laboris texturæ in fimbriis, illud si-
 militer innuit expresse, *in fimbriis
 aureis:* textus Hebraicus habet, *in
 scutulatis.* Cælatura & textura in
 fimbriis habitus cilicini regii, quo
 induta erat Regina, elucens, opus
 erat & textura aurea, formata &
 infibulata scutis: *In scutulatis:* Quæ
 verò illa sunt scuta? sunt illa quæ
 lateribus Elisabethæ cernitis appi-

cta. Scutum insignium Aragoniæ:
 & scutum insigniū Portugalliæ. Ita
 ut textura fimbriarum vestimen-
 to, quo Elisabetha ad dexteram
 Dei ostenditur gloriosa, ad augens
 splendorem, sit opus artificio mi-
 rabili, ex duobus scutis altrinfecus
 sibi innexis palis inter Quinos, &
 Quinis inter palos emicantibus sit
 contextum: *in scutulatis.* Porro in
 Regiis scutis grosso & aspero cili-
 cio superinductis, omnem ornatus
 excellentiam, omnemq; filiæ Re-
 gis decorem & gloriam consistere,
 David asseverat: *Omnis gloria
 filiæ Regis ab intus.* Si enim Elisabe-
 tha gloriosa & exaltata est in cœ-
 lo, quia Sancta: multò sanè magis
 sublimata est, quia Sancta est, & in-
 super Regina: *Astirrit Regina à dex-
 tris tuis in vestitu deaurato, cir-
 cumdata varietate.*

§. I V.

V Idimus Elisabetham majorem
 esse Sanctam, eò quod sit Re-
 gina: restat nunc videre, quod
 major sit Regina, quia Sancta. Hic
 præstantissimæ regni cœlestis ne-
 gotiatricis secundus optatus fuit
 successus: & in hoc negotiatori E-
 vangelico perquam similis. For-
 tuna vix unquam hominum exæ-
 quat desideria: quæ si tanta foret,
 ut non exæquaret solum, verum
 etiam vota hominum excederet,
 maximam esse oporteret, quam

quis sibi imaginari posset. Talis fuit negotiatoris illius Evangelici. Hic anxie bonas inquirebat margaritas, *Quarenti bonas margaritas*. Porro, cum non nisi bonas vulgarisque pretii inquireret, tam propitiâ sibi fortunâ est usus, ut tanti valoris invenerit margaritam, ut omnium aliarum, totiusque substantiæ æstimationem excederet: *Inventâ unâ pretiosâ margaritâ, dedit omnia sua, & comparavit eam*: ast favorabiliore adhuc fortuna Elisabettha fuit gavisâ. Elisabettha non quærebat coronas, sed potius quærebatur à coronis: proinde, quia quærebatur à coronis, ipsa quærebat sanctitatem: ex qua, amplificatâ sibi coronâ, major evasit Regina. Tam sublimis & tanta dignitas est Reginæ, ut majorem amplitudinem non admittere videatur. Sed Elisabettha prærogativâ sanctitatis, Reginam dignitate excessit. Fuit enim Regina majore potentia; majore jurisdictione, Regina; majore imperio, Regina.

Ex adductis contra Christum accusationibus, quæque causam contra ipsum eyicit, una fuit, quod faciendo se Regem jurisdictioni *Joan. 19* Cæsaris præjudicaret: *v. 12.* *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris: omnis enim qui se Regem facit, contradicit Cæsari.* Omnes SS. Patres & Ex-

positores calumniam istam impugnando, quinque millium testimonio confutant: Isti quinque milleni fuerunt, qui miraculosè à Christo pasti & satiati in deserto, verum illum agnoscens Messiam, Regem acclamare & constituere intendebant, quando Christus, ut se non talem Regem, qualem ipsi, aut homines creare possent, esse ostenderet, fugit in montem. Luculenta sanè probatio, non ambire se regnum, de quo fuerat accusatus. Enim verò S. Leo Papa altiore consideratione, inter ipsos accusatores se se statuens argumentatur pro illis: *Ne in totum inanis videatur objectio, discute diligenter Præses.* Pilatus examinatâ diligenter causâ facile deprehendit, non totaliter falsam esse accusationem. Judæi, dicendo Christum se fecisse Regem, loquebantur veritatem; dicendo se fecisse Regem, velut Cæsarem, hic sunt mentiti. Oportuisset dicere, quod Regem se fecisset Cæsare ipso, cunctisque regibus aliis majorem. Quare? Pontificem facundissimum auscultare. *Cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, mutis donavit eloquium: febres abegit, dolores resolvit, mortuos suscitavit: magnum prorsus Regem ista demonstrant.* Et in his omnibus, quamvis se non Regem

S. Leo.

velut Cæsarem, reliquosque omnes mundi Reges tali potestate destitutos probavit : nihilominus se Regem omnibus illis majorem demonstravit.

Idem de S. Elisabetha asserere licet. Frequentabat illa, à se majoribusve suis exstructa & fundata nosocomia, mox quacunque infirmitate detenti advolabant infirmi. Quid accidit ? Quid subsecutum fuit ? Elisabetha faciente super eos crucis signum, cæci visum, muti loquelam, surdi accipiebant auditum, debiles & claudigressu recepto exiliebant, mortui seu quasi mortui resurgebant. Magnam prorsus Reginam ista demonstrant. Reginis aliis, Regibusque aliis, idem ut omni sua potentia præstent, dicite. Debiles, claudos, cæcos, mutilos & mancos facere possunt faciuntque Reges. Hoc si non creditis istos adite campos, istos lustrate exercitus, istas frequentate aulas : ibi videre licebit alios cum grallis, alios pedibus truncatis, illos sine brachiis, alios oculis orbatos, alios auribus seu naso mutilatos : nonnullos elingues digitis elemosynam petentes : alios denique multiplicibus vulnerum cicatricibus, facie totoque corpore deformatos & horridos. Homines miseri, homines non homines, sed pars homi-

nis, quis huc miseriarum vos adduxit ? Pater, servitium Regis : ex præliis tales redijmus. Hoc facere possunt, Reges, tantòque majore facilitate, quantò majore potentia pollent. Non sic Elisabetha : erat Regina, quæ pedes, manus, visum & auditum restituebat. Notate factum & tumorem, quo de Regibus dicitur : quod sint Domini vitæ. Domini vitæ ? legant ad marginem titulorum horum gloriosam Christi : *Nolite timere eos, qui occidunt corpus.* Domini sunt vitæ, non ad dandam, sed tollendam vitam. Reos vos occidere possunt per justitiam : innocentes vos occidere possunt, per tyrannidem : pusillo vos animo, & pavidos, vel torviore aspectu, vel oculi nutu perimere possunt : vitam verò dare & salutem, regalium jurisdictionum & potestatum limites excedit. Hoc Regum omnium veracissimus candidè confessus hortatur : *Nolite considerare* Psalm. *in Principibus, in quibus non est sa-* 145. v. 3. *lus.* Elisabetha verò vitam & salutem poterat conferre : siquidem vitæ & salutis erat Domina, & proinde Reginarum omnium maxima. *Magnam prorsus Reginam ista demonstrant.*

§. V.

Demonstratio alia in grandioribus corporibus. Venit quan-

Matth.
10. v. 28

doque S. Elisabetha in Santarem, Trajectura, Tagum, præviè præparato celoce Regiæ ipsius personæ adornato: aderant scaphæ & cymbæ pro aulicis. Et ecce, vix ad ripam accedente Elisabethâ, fluvius de repente dehiscens binos utrimque cristallinos exhibebat muros: piscibus velut ad fenestellas & cancellos attonitis, & ad prodigium obstupescens, Elisabetha baculum manu tenens, per novam illam plateam, limo viridi stratam super aureas gradiebatur arenas. Nemo, me ex affectu loqui, existimet. In simili casu testatur id Spiritus sanctus: *Campus germinans de profundo nimio*. De Lusitania nunc in Palestinam: de Tago ad Jordanem transeamus. Jordanis ad arcæ conspectum substitit (caput similiter coronatum: *Faciesq; supra coronam auream per circuitum*) David casum describens exclamat: *Quid est tibi mare, quod fugisti, & tu Jordanis, quia conversus es retrorsum?* Fluvie, quare subsistis? Mare, quare fugis? quid vidisti? perpulchra Davidis profopopceia, sed in minori theatro: nostrum verò est majus. Porro quonam cum fluvio, quove cum mari loquebatur David? Mare erat mortuum, alio nomine, vallis Salivarum: erat quippe Oceani saliva. Mare illud mortuum,

ex mari Caspio scaturiginem trahit: fluvius eras Jordanis, ex duabus effusionibus, una Jor, alterâ Dan in unum coeuntibus coalescens, qui mari mortuo tandem immixtus absorbetur. Tantilla erat fluvii istius magnitudo, quem exiguus lacus unico velut haustu absorbebat, ut inquit Prophetha: *Job. 40. Et fiduciam habet, quod influat Jordanis in os ejus.* v. 18.

Conferte nunc, si lubet, fluvium cum fluvio, mare cum mari. Quemadmodum arca testamenti illa transiit parte, ubi Jordanis aquæ, maris mortui commiscuntur undis: ita Elisabetha, illâ Tagi transiit parte, ubi aquæ illius cum oceani confunduntur undis. Oceanus lacus est vastissimus & immensus, ut solus aquæ elementum reputetur: infinitaque extendendo brachia, quasi digitorum extremitatibus, orbis totius fluviorum excipit tributum. Et hoc mare à facie Elisabethæ retrogressum recessit. Quis verò fluvius erat? superbissimus ille Tagus, primus oceani illius domitor: cui unionibus & margaritis homagium exolverunt fluvii Indus & Ganges, non juncis & herbis, velut pater eorum Tyberis, sed laureis ex carbunculis, & pileis coronati adamantinis. Vastissimum illud mare, superbus hic fluvius, novam, quam pedibus

Sap. 19.
v. 7.

Exod.
25. v. 11.
Psalm.
113. v. 5.

psalm.
113. v. 7.

pedibus calcarer, detegendo terram, Elisabethæ transitum præbuere : Porro David interrogationi suæ respondendo dixit: *A facie Domini mota est terra, à facie Dei Jacob*: in quo maxima prodigiis excellentia constitit. Ibi Jordanis, hic substitit Tagus: ibi arca coronata, hinc Elisabetha insignis coronata: ibi arca, hinc Elisabetha sicco transiit vestigio: ibi, quia fluvius reveritus faciem Dei: hinc, quia vidit faciem Elisabethæ. Ibi, quia vidit faciem Domini Israël: hinc, quia vidit faciem Reginae Portugalliae: *A facie Domini, à facie Dei Jacob*. Enimverò, Deum visum fluminum refrænare torrentes, esse Deum: sed flumina eandem præsentem Elisabethæ exhibere reverentiam, pensate, an non sit esse Reginam, & plus quàm Reginam? sin verò: eundem interrogate Tagum, quoties ab aliis fuerit trajectus Reginis, quemvè ipsis exhibuerit honorem. Trajecerunt illum Theresiæ, Dulees, Mafaldæ, Urracæ, Leonoræ, Ludovicæ, Catharinæ: Et Tagus quid? consueto sibi decurrebat fluxu. Elisabethæ (Romanâ loquamur phrasi) Elisabethæ soli, & non Reginis aliis cursum suum sistebat Tagus, quia aliæ erant Reginae: Elisabetha erat Regina & Sancta, ideoque major Regina.

Pars II.

§. VI.

DEcreveram hinc meum finire sermonem: Sed Veris novitas ad contemplandum rosas me invitat. Elisabetha magnam auræ argenteæque monetæ summam pauperibus erogandam in marsupio suo gestabat: interroganti Regi, quid gestaret? Respondit, Rosas. Enimverò, hoc tempore rosas? & quomodo? replicat Rex. Marsupium aperiente Sanctâ apparuerunt Rosæ. Nunquid Regina aut Rex est in mundo tali præditus potestate? Ingentem pecuniæ summam profundere, immensoque thesauros floribus, hortis, immò umbris, (quod minus est) insumere possunt, idque faciunt Reges: Sed ex monetâ auræ facere rosam, substantiam aliquam convertere in aliam, & granum auri in granum mutare arenæ, nec omnes quidem simul sumpti Reges mundi possunt: sed sublimioris illud opus est potentiae. Misit Deus Moysen in Ægyptum, cum titulo, *Deus Pharaonis: constitui te Deum Exod. Pharaonis*. Titulus videtur exorbitans, & superfluus. Pharaon erat Rex Ægypti, sit Moyes Rex Pharaonis, & sufficit. Quare Deus Moyse, non titulum Regis tribuit, sed Dei? Quia justum erat, ut titulus potestati responderet. Moyse, Virga in serpentem, Nilus in sanguinem

guinem, aqua in ranas, pulvis in muscas erant convertenda: substantias verò convertere in alias, potestatis est omnium Regum potestatem transcendens. Moyses igitur non Rex, sed Deus Pharaonis nuncupetur. Cognovit hoc ipsum diabolus suas adornando tentationes. Proinde dicens Christo, ut lapides converteret in panes, addidit: *Si filius Dei es*. Omnia mundi regna offerendo, subicit: *si filius Dei es*. Porro si lapidum conversionem in panes suadendo, filium Dei nominat, quare omnia mundi regna offerendo, illud similiter non facit? in promptu causa est: quia regni unius, aut multorum, immò omnium totius mundi regnorum conferre dominium, humanæ potentia sphæram non transcendit: Substantias verò convertere in alias, sublimioris quàm humanæ, etiam regis, immò divinæ solius potentia opus est. Talis fuit Reginæ istius potestas, præ omnium Regum Reginarumq; mundi huius potestate. Sed debitè necdum expensa est miraculi excellentia.

Enimverò miraculum, in conversione pecuniæ in rosas non consistit: sed in quo? in dicendo: *sunt rose*: & statim esse rosas. Esse rosas; eo quod Elisabetha solummodò dixerit, pecunias esse rosas, est miraculum ex ore Dei solius proce-

dens. Quod S. Paulus mirificè expendit: *Qui vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt*. Hæc maxima potestatis illius est gloria, & suprema verbi ipsius potentia: sufficit quippe ut ille rerum nomina verat, & hæ naturam mutant: & hoc quod erat, esse desinat: & quod non erat, existat. Quoties verò Deus miraculum istud patravit? semel tantum, & quidem in miraculorum suorum, omnipotentiaq; suæ operum maximo. In Sanctissimi Sacramenti institutione, Christus panem in Corpus suum transubstantiare volens, quid fecit? panem, quem manibus tenebat, suum esse Corpus dixit: *Hoc est Corpus meum*: suffecitque panem dicere suum Corpus, ut quod erat panis, desineret esse panis: & quod non erat suum Corpus, esset suum Corpus. Creando mundum, simile non fuit operatus miraculum. Jussit fieri, & facta sunt: *Ipse dixit, & facta sunt*. In divinissimo verò Sacramento, potentia suæ gloriæ & excellentiam ostendere volens, fecit, ut suum esset Corpus, quod fuerat panis, panem tantummodò Corpus suum vocando: *Vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt*. Idem fecit Elisabetha, non elevavit manum, non oravit, non petiit, neque jussit: tantum de pecuniis dixit: *Sunt rose*: & fuerunt rosæ.

Luc. 22

v. 10.

Psal. 13

v. 9.

rosæ.

rosæ. Vocare fuit producere, & dicere quod erant, fuit facere, ut essent hoc, quod non erant: *Vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* In Christo potestas fuit ordinaria: in Elisabetha fuit delegata, sed omnem Regum potentiam infinitè transcendens.

Reges etiam potestatis magnitudine Deum æmulantur. Dicunt, regat se Marchio, sedeat Dux: Reges solummodò Marchionem, seu Ducem te nominante, es Marchio, es Dux. Verùm quidnam totum hoc est? inane nomen, manes qui fuisti ante, nec quicquam amplius: nomina quidem & titulos Reges conferre possunt: esse verò dare, auferre, vel immutare, quantamcunque etiam potentiam ipsorum excedit. Condito mundo, creatisque in eo & collocatis hominibus, nec non universi dominio in Adam translato, Deus animantia omnia coram ipso comparere iussit, ut congrua singulis nomina imponeret: *Adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea.* Quare Deus animalibus nomina non imposuit, sed ab Adamo voluit imponi?

Gen. 2.
v. 19.

S. Basil.
de Se-
lencia

judiciosè respondet S. Basilii de Seleucia: *Partiamur hujus scitricis solertia gratiam: me cognoscant artificem, natura lege: te dominum intelligent appellatiōe nominis.* Voluit Deus, ut Adam nomina impo-

neret animalibus, ut partiretur cum ipso imperium, discrimenque demonstraret de uno ad alterum. Ego Deus: & tu Rex universi. Ego Deus, quia animalibus esse dedi: Tu Rex, quia nomina illis dedisti. Ita ut supremum, ad quod regia sese extendit potestas, quantumvis totius mundi Monarcha existat, ponere & dare nomina: id est, ut deinceps eo vos compellent nomine, quod Rex imposuit: *Omne quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus.* Nominando verò facere, ut sit quod non erat: illudque ipsum nominare, sit, esse dare, infinitè sublimioris est potestatis: Dei solius per naturam, Elisabethæ verò per delegationem. Quatenus Regina, dare tantum poterat nomina, quæ nuda tantum erant nomina: *Quæ Sancta*, dabat nomina, quæ esse dabant & immutabant: hinc omnibus Reginis major Regina.

Ut Elisabethæ potestatibus coronidem imponam, cum finiente omnia, quæque illis prævalet, qui omnia possunt, potestate finiam, quæ est mors. Reginis Regibusque cunctis mors prævalet potentiâ, quæ nihilominus Regina nostræ fuit subjecta. Mors occidit Elisabetham, Elisabetha verò potentior; nam occidit mortem. Ast quomodo? eò quod mors resolve-

re & in cineres redigere nequivit, ab illa anima quondam vivificatum corpus: quod à trecentis jam annis incorruptum perseverat. Christus per Prophetam comminando morti dicebat: *Ero mors tua, ó mors*. Sis, licèt, mors, ego te occidam, eroque mors tua. Fuit quidem illud vaticinium: eventus tamen ostendisse videtur contrarium: mors quippe occidit Christum. Age, si mortuus est Christus & à morte occisus, quomodo se mortis mortem futurum asserit? Ita prorsus fuit duplici sensu. Fuit mors mortis in nobis, quia occidit mortem animæ, id est, peccatum: & fuit mors mortis in se, occidit enim mortem corporis, quia mortuum corpus Christi mors resolvere & in cineres redigere nequi-

Psal. 15 vit. *Quoniam non dabis Sanctum*
v. 14. *tuum videre corruptionem.* Mors

occidens & viva remanens, hominis occisi corpus in cineres redigit: quando verò occidendo moritur, quando mors moritur mortua manens, occisi à se corpus resolvere & incinerare nequit. Et hoc pacto, corpus Christi se potentius dissolvere nequivit. *Tam potentem adversarium nostrum, dum occideres, occidisti* inquit S. Hieron. majore verborum elegantia, quam nostra sint capacia. Porro quod tribus diebus appa-

ruit in corpore Christi, trecentis jam annis visitur in corpore S. Elisabethæ. Sed unde hæc Elisabethæ privilegii prærogativa? non à corona, sed sanctitate: non quia Regina, sed quia Sancta: *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.*

S. VII.

HAnc, Auditores, mortuæ Elisabethæ imaginem, sed cum dotibus immortalitatis depictam, quaeso, in animabus nostris circumferamus semper: utque altius animabus imprimatur, Elisabethæ alterius, similiter Lusitanæ, similiter coronatæ, similiterque mortuæ effigiem illi opponamus. S. Franciscus Borgias apertâ tum-bâ, quæ Elisabethæ Imperatricis, Caroli Quinti uxoris corpus continuerat, videns corpus & faciem illius, quæ paulò ante naturæ miraculum fuerat, sic deformatum & horridum, in tantum obstupuit attonitusque hæsit, ut solus hic aspectus ad sanctum illum faciendum suffecerit. Enimverò si effigierum istarum una tantum tales operata fuit effectus, quid utraque non efficiet ex adverso sibi collocata? Ibi Elisabetha, hîc Elisabetha: ibi corona, hîc corona: ibi corpus mortuum & totaliter corruptum, hîc corpus mortuum, sed

in-

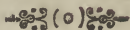
incorruptum, & quasi immortale. O mutationem! ô diversitatem! ô differentiam! ô veritatem! Sic, Auditores, quis moritur, & sic mori potest.

*Psal. 2.
v. 10.*

Rationabiliter isti Elisabethæ effigiei Roma superscripsit: *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram.* Excusabiles aliquatenus hucusque videntur fuisse orbis Monarchæ, quod apparentis & veri, regii seu imperialis, & Sancti, coronæ & coronæ, regiminis & regiminis distantiam ignoraverint. Ast nunc & deinceps, viso tanto prodigio, tam luculento, cœlesti & constanti testimonio: viso mortis respectu, quem exhibuit, seu potestatis defectu, circa spolia mortalia & jam mortua Elisabethæ: & multò potius adjuncto majestatis utriusque parallelo, ejusdem nominis, ejusdem sanguinis, ejusdem denique supremæ dignitatis, quis Regum non intelliget, quod malè intelligitur? Quis Principum non dabit operam, ut addiscat, cui tam parum studetur? *Intelligite & erudimini.* Non dico [nec Deus mandat] ut coronata capita Carolum imiten-

tur, alterâ tantum hujus exempli parte convictum: neque ut abdicent repudientq; coronas (quod ille fecit) Hoc tantum dico, cunctisque Regibus mandat Deus, ut addiscant, nec illas, neque seipsos perdere; sed negotiari in illis: & ex Canonizata Elisabethæ Reginæ & Sanctæ exemplo intelligant, se quoque sanctos esse posse, absque eo quod desinant esse Reges: majoresque Reges futuros, si fuerint sancti. Regnantium negotiatio non consistit in eo, ut terræ circulos coronis suis adjiciant, qui sive majores, sive minores fuerint, esse desinent: sed in acquirendo, assecurando, & amplificando sibi coronam in omni æternitate mansuram. Hoc pacto negotiata fuit prudens illa regni cœlestis negotiatrice, nunc major, potentior, veriorq; Regina. Hoc modo regnat, regnabitque in æternum: sic fruitur, sine fine fruitura incomparabilibus prudentis & fortunatæ negotiatricis lucris. In terris, dum stabit mundus: in altariis, & cœlo per omnem æternitatem, in sublimi gloriæ throno.

Amen.

S E R M O

D E

Gloriâ Beatissimæ MARIÆ Virginis Dei

Matris, in die ejus Gloriosæ Assumptionis

Habitus Ulyssippone in Ecclesia B. Virginis de Gloriâ. Anno 1644.

Maria optimam partem elegit. Luc. 10.

§. I.

Primè, in hac die, & hoc loco titulus Ecclesiæ cum titulo festi, & titulus festi cum titulo concor-
dat Ecclesiæ. Ecclesia est Beatæ Virginis, de Gloria: festum est de gloria B. Virginis. Evangelium, quod omnium dicendorum erit fundamentum, illi similiter gloriæ accommodare cuperem: verum, quod ex illo, vel de illa hucusque fuit dictum, neque desiderio meo, neq; considerationi meæ correspondet. Evangelium inquit; *Maria optimam partem elegit.* Porro Sancti & Theologi, qui plurima de hoc festo scripsere, electionem istam & partem Beatissimæ Virginis gloriæ accommodantes, illam reverà fuisse optimam, tan-

tum astruunt: gloria enim, ad quam Beatissima Virgo hodie ascendit, quâq; in cælo fruitur, Beatorum omnium gloriam transcendit. Beati gloriosi, vel homines sunt, vel Angeli sunt: Et non solum his comparative adinvicem, sed conjunctim sumptis, majorem asserunt Beatissimæ Virginis gloriam, omnium hominum & Angelorum non divisim, sed collectim sumptorum gloriâ. Ingens gloria! Grandis, incomparabilis, immensa! Sol non solum stellas singulas & planetas singulos seorsim, sed omnes universum, & simul claritate sua & splendore incomparabiliter excedit. Hinc Beatissima Virgo hodie vocatur, electa ut Sol: *Quæ est ista, quæ ascendit, electa ut Sol?* Mare non solum quolibet fontium aut fluminum, sed universa, & simul, vastitate suâ in immensum

Can. 6.
v. 9.

sum excedit : idcirco Beatissima Virgo dicitur *Maria*, quod Mare significat ; & tantummodo propter hoc nomen (aliud enim in Evangelio non habetur) Evangelii verba ipsi accommodantur. *Maria optimam partem elegit*. Istud tantum (ut dixi) Sancti & Theologi asseverant. Sed nec Evangelium hoc sensu explicatum , nec Beatissimæ Virginis gloria sic declarata, nec comparatio ejus taliter deducta, considerationi meæ respondet. Evangelium dicendo *Optimam partem*: multò plus insinuare velle mihi videtur. Gloria Mariæ, cum sit Mariæ Matris Dei, amplior, & comparatio cum aliis tantum beatis nimis quàm restricta, & quasi indigna mihi esse videtur. Porro mea consideratio est (Deus me in illa adjuvet) quod comparatio gloriæ ad gloriam, non tantum facienda sit inter gloriam Mariæ, & omnis alterius , seu humanæ, seu Angelicæ creaturæ, sed ipsiusmet conditoris gloriam, quem Maria genuit. Textus & verbum, *Optimam*, ad omnia sese extendit: cum enim sit superlativum, res in summo constituit gradu, à quo Deus non excluditur , sed essentialitèr potiùs inest. In hoc tam sublimi sensu hodie probare & demonstrare statui, quod gloriâ Mariæ, cum gloriâ ipsius Dei collatâ &

utrâque in duas divisâ partes, optima sit pars Mariæ : *Maria optimam elegit*. Quæso, ne me necdum auditum condemnetis : confido etenim me non condemnandum , si ipsa B. Virgo de Gloria suâ, mihi gratiâ assistat. Ave Maria.

§. II.

Maria optimam partem elegit.

Omnes Auditores meos, propositi expectatione assumpti suspensos & attonitos intueor: Curiosos, cum indifferentia; devotos, cum hilaritate: criticos cum censurâ jam anticipatâ, & omnes cum ratione. Certum est & de fide, quantamcunque demum B. Virginis Mariæ gloriam, à gloriâ Dei in infinitum excedi: sicut ille, qui solus est incomprehensibilis, infinitus existit per naturam. proinde si gloria Mariæ tanquam puræ creaturæ (posito quod omnes creaturas excellat) est finita, & infinitè minor Gloriâ Dei, quoniam pacto affirmare præsumo, aut intelligi oportet, quod collatâ cum gloria ipsius Dei, Verba Evangelii in gloria Mariæ verificentur, & Maria optimâ gaudeat & fruatur parte: *Maria optimam partem elegit?*

Ad evincendam hanc veritatem, aliud non minus difficile & implexum dubium, in ipsis Evangelii

gelii verbis enodandum habemus. Istam, quam textus meliorem vocat partem, eodem attestante textu, Maria elegit: *Maria optimam partem elegit*. Hæc electio similiter locum non habet, nec verificari potest in gloria B. Virginis. Electio gloriæ solius est Dei: Deus est, qui Beatos omnes elegit & collegit ad gloriam, qui propterea vocantur electi. Et quamvis inter electos omnes B. Virgo primatum teneat, nihilominus non eligens, sed electa fuit. Hoc Ecclesia insinuat, eundem B. Virginis in cælum ingressum decantans: *Elegit eam Deus, & prælegit eam: in tabernaculo suo habitare facit eam*. Si igitur Maria electa fuit ad gloriam, quam in cælo possidet, & electio fuit Dei, & non ejus, quâ ratione eadem Ecclesia, accommodatis ei verbis, ipsammet Beatissimam Virginem eligentem fuisse, optimamque elegisse partem astruit, *Maria optimam partem elegit*? Elucidato & intellecto hoc dubio secundo, primi patebat solutio. Videte nunc & attendite. Certum est, B. V. Mariam à Deo electam fuisse ad gloriam: certissimum similiter est, gloriam Dei infinitè majorem esse gloriâ Mariæ: nihilominus Evangelium asserit Mariam fuisse quæ elegerit, optimamq; elegerit partem: utrumq;

Ecclesia

mysteriosè valde & emphaticè. Mariam elegisse asserit: quamvis enim electio non fuerit Beatissimæ Virginis, gloriæ ipsius excellentia tanta est, ut non pro ipsa fuisse videatur electa, sed Maria illam elegisse pro se. Et luculentè pronunciat Mariam optimam elegisse partem: quamvis enim gloria Dei gloriam ipsius excedat in immensum, optima pars, quam mater eligere potest, est, ut filii sui gloria major sit suâ. Quemadmodum Maria mater est Dei, & Deus filius Mariæ, Beata Virgo magis gloriatur, filium suum istâ gloriæ immensitate gaudere, eademque in filio suo se frui, quàm si frueretur in se ipsa. Unde sequitur, quod, gloriâ Dei & Mariæ divisiim consideratâ, quia pars Dei est maxima, idcirco pars Mariæ est optima: *Maria optimam partem elegit*.

Pro omnibus vobis, qui parentes estis, fortiore & meliore asserti mei probatione non indigeo, quàm proprii vestris affectibus, naturalique cordium vestrorum dictamine. Edicite mihi, si qua in hoc mundo sese offerret dignitas, si quis honor, si quæ insignis excellentia, vestroque liberum relinqueretur arbitrio, vel vobis illam, vel filio vestro eligere: utriusnam illam optaretis? Nullus dubito,

to, quin filio vestro. Idem considerandum venit in gloriâ Beatissimæ Virginis Mariæ. Nil verius, quàm quod gloria Dei illam Matris suæ in infinitum excedat: sed sicut infinitus ille gloriæ excessus est sui filii, suoque inest filio, in meliore ipsum possidet & fruitur parte, quàm si frueretur in semetipsâ. Hoc sensu ego intelligo, supponoque sic illud intelligere omnes, qui parentes existunt. Verùm quia multi auditorum istius sunt experientiæ ignari, & in ipsis cordibus humanis, sive paternis, sive maternis affectus isti minus debito ordinati inesse possunt: pro gloria Beatissimæ Virginis de Gloriâ, & pro clariore evidentia, quod gloriosior sit per gloriam filii sui, quàm per suam, & eadem in suo fruendo filio, in meliore parte eâ fruatur: Veritatem eandem universali, omnibusq; sacris, Ecclesiasticis, & profanis scripturis consono probatam testimonio audiamus. Primum locum occupant Philosophi, secundum Sancti Ecclesiæ Patres, tertium scripturæ divinæ, quartum & ultimum, Deus ipse in persona Patris: & videre licebit conformitatem affectus illius, cum affectu hujus summæ Matris; cum ambo ejusdem sint filii parentes.

§. III.

EXordiamur à Philosophis. In quaestionem adducit, subtilissimèque disputat Seneca, libro tertio, è quinque, quos de beneficiis inscribit: utrum filius beneficio quopiam parentem suum vincere possit. Ratio dubitandi est: quia primum & maximum beneficium, est *Esse*: cumque Pater filio suo dederit *esse*, filius idem Patri suo dare nequit. Sed differentia ista, in casu nostro locum non habet, loquimur enim de Patre & Filia, in qua Pater est Pater, & filius ejusdem Matris: Et Mater simul est Mater, & filia ejusdem Patris. Ab isto nihilominus naturæ impossibili abstrahendo quod Philosophi Gentiles non cognoverunt, idem Seneca resolvit; quod filius Parentem beneficio majore vincere possit: probans Æneæ exemplo, qui per medias Græcorum lanceas ensiumque cuspides, Trojano ex incendio, impositum humeris senem Anchisen salvum & incolumem eripiens, generositate majore vitam dedit Patri, quam ab illo acceperat. Laudabili hoc, nec non generositatis & pietatis pleno considerato, ut par est, spectaculo, neminem dubitatu-

Senec.
de off.
lib. 3.

rum puto, quin filius vicerit parentem. Uter verò eorum in hoc gloriosior videtur, filius vincens, an Pater victus? Exemplo illi, author idem & Philosophus adjungit aliud Antigoni & aliorum, qui parentibus suis, ultra vitam & *Esse*, quod illis debebant, contulerunt, ita concludens: *Felices qui vicerint, felices qui vincuntur: quid autem est felicius, quam sic cedere?* Quando filii vincunt parentes, se majores illis ostendendo, felices sunt, vincentes, & felices sunt victi: Majus enim gaudium, majorque Patri nequit esse gloria, quam videre se à filio victum. Grandis est gloria filii vincere patrem, à quo accepit, *Esse*: sed longè amplior gloria est Patris, videre, se *esse* dedisse filio, à quo vincatur.

Verum enim verò, quod Seneca asserit loquendo de beneficiis, æqualiter, & multò potius in omnibus aliis valet actionibus & excellentiis, quibus parentes à filiis sese conspiciunt victos. Ad alium transeamus Philosophum, qui penitiùs adhuc, quam Seneca, naturales penetravit affectus, nec congruentiore solum stylo, sed speculatione profundiore cordis humani anatomiam perspexit. Parallelum facit Ovidius, inter duos Cæsares, Julium & Augustum; illum Pa-

trem & hunc filium: discursum concludens asserendo, gloriosissimum omnium Julii Cæsaris facinorum fuisse, talem habuisse filium, scilicet Augustum:

----- *Nec enim de Cæsaris actis
Vllum majus opus, quam quod Pater
exitit huius.*

Ovid.
meta.
mor.

Communis Romanorum opinio credebat, cometam quandam, qui in Julii Cæsaris obitu apparuerat, ejusdem fuisse animam inter Deos collocatam, tanquam unum ex illis. Porro in medio ficta hujus beatitudinis, quænam major vobis esse videtur hominis gloria, qui, quotquot mundus dare potest, in vitâ hac acquisierat? idipsum docet Ovidius (in supponendo fallax, fabulosus ut Poëta, in discurrendo autem verax ut Philosophus) Julium Cæsarem id fecisse ex alto, quia respiceret & videret filium suum Augustum: ejus contemplando magnificentiam, & præclara facta, agnosceret confitereturque suis esse majora, maximoque exinde percepto gaudio, summam sibi reputaret gloriam, videre se victum ab illo.

*Natig, videns benefacta fatetur Idem
Esse suis majora, & vinci gaudet
ab illo.*

Ah Virgo gloriosissima! te verè in cælo commemorari credimus & venge-

veneramur : at ex fabulosæ istius considerationis umbris, quis, quæso, non aliquatenus considerando assequatur, quantò intensiores ibi sint affectus, & gloriæ filii tui majores? intueris, contemplaris, vel in speculo lucidissimo, esse infinitum: attributa infinita, majestatemque filii tui unigeniti infinitam & immensam: cognosceis & confiteris, ea infinitè tuis esse majora: *Fatetur esse suis majora.* Sed eadem evidentia, quæ tuus te filius vincit in gloria, ejusdem tuæ gloriæ optima pars est, de qua magis gaudes, æternumque gaudebis cum illo: *Et vinci gaudet ab illo.* Quis, amabo, sibi imaginaretur, quod Julius Cæsar, Scipionis & Pompeij, totque aliorum famosorum Ducum victor: Africæ, Ægypti, Galliarum, Hispaniarum, ipsiusque Romæ dominator: quis inquam sibi imaginaretur, quod fastuosum illud tumidumque pectus, nec superiorem, nec æqualem sibi sustinens in mundo, gauderet gloriareturque se ab alio victum? Sicut autem Augustus vincens ejus filius erat, ab eodem esse victum, major ejus erat victoria, major triumphorum ipsius erat triumphus, & gloriarum ipsius maxima erat gloria: *Et vinci gaudet ab illo.*

Ne quis verò scrupulus, ex hoc

exemplo nobis resideat, assentionem esse poeticam, quamvis affectui naturali ad eò consentaneum sit, testimonio illud historico & vero, æquè aut fortassis etiam magis notabili ac præcedens fuit, confirmatum imus. Plutarchus non celebris minus Historicus, quàm Philosophus, maximum amoris affectum, quo Rex Macedonum Philippus in filium suum Alexandrum, à primis jam annis propter indolem, regiamque in omnibus ejusdem conceptibus, dictis & factis, elucescentem generositatem, magni nomine dignum ferebatur, mirificè extollit. Et in excessivi affectus illius probationem experimentum quoddam adducit, quod nec in subditis periculo, nec in Rege offensâ carere solet: nisi Regis in filium amor benignius illud interpretaretur. Causus fuit talis. Macedones, non obstante fide, quam Philippo Regi debebant, Alexandrum publicè Regem, Philippum verò Ducem compellabant. Quo verò pacto Philippus injuriam castigaret? Non datur Zelotypia impatientior præceps magis & vindicativa, quàm quæ sceptrum coronamque concernit. Vix purpura recens aut antiqua, ob leves in hoc puncto suspiciones, sanguine non fuit tincta. Et Philippus qui Macedo-

niæ imperium adeò dilatârât, vivo sibi & præfenti negatum Regis nomen & titulum in filium Alexandrum, à propriis suis subditis transferri, æquo animo ferat? si sic: magnum profectò quid foret, multò verò majus per omnem modum fuit, quod non æquo tantum id animo tulerit, sed valde honorificum sibi gloriosumque lætando ostenderit. Audiatur Plutarchus:

Plut. in Hinc filium non immeritò Philippus dilexit, ut etiam gauderet, cum Alex. Alexandrum Macedones Regem, Philippum appellarent Ducem. Philippus erat pater, Alexander ejus filius: tantumque absfuit, ut filium sibi præferri, ægrè ferret, ut assentationem illud potiùs & gloriam, maximumque suum gaudium reputaret. Ut etiam gauderet. Ablatâ sibi, in filiumque translata coronâ, Philippus peroptimè se coronatum putabat: non expectata morte sua, Alexandro filio regni hærede & successore declarato, Philippus immortalem se censebat: inferiore compellari nomine, pro maximo habebat: Dux tantummodò vocatus, gloriosam hanc injuriam illustriissimæ victoriæ applausibus excipiebat. Maxima siquidem patris alicujus gloria, est à filio vinci. Et vinci gaudet ab illo.

Affectus hujus ratio ex Philosophia naturali deducitur. Maxi-

imum etenim desiderium (quando obtinetur) maximum naturaliter gaudium consequitur: maximum porrò desiderium quod aut habent, aut habere fas est parentes, in eo consistit, quod tales genuerint filios, à quibus non exæquentur solum, sed vincantur etiam, & excedantur. Ita illud Philosophiâ, æquè ac Poësi insignis Claudianus, Imperatori Theodosio accinebat, virtutes Imperiales, militares, ac politicas, in quibus Honorius filius ejus, ab ineunte mox ætate, mirè proficiendo, non exæquabat tantum, sed excedebat patrem, copiosè describens, factâ ad ipsum Imperatorem apostrophe audacter eundem alloquebatur:

*Aspice nunc, quacunque micas, Clau-
seu circulus Austri, dianus
Magne parens, gelidi sente me- in 2.
ruere Triones, Honor.
Aspice, completur votum, iam Consul.
natus adequat
Te meritis, & quod magis est opta-
bile, vincit.*

Inde, ubi velut stella Martis, tuis mundum victoriæ illustras, sive in circulo sit Austri, sive in frigido Septemtrione, aspice, fortunatissime Imperator, Honorium filium tuum, quamvis, velut Imperator, Magni nomen es consecutus; vulgi voce te, Magnum Theodosium

sum celebrante: mea vox (inquit Claudianus) mea vox non te Magnum Imperatorem, sed Magnum Patrem compellat; *Magne Parens*. Quod ego inter omnes fortunæ tuæ glorias magis deprædico, oculisque tuis objectum dignus æstimo, quod videas, iterumque videas; *aspice, aspice*. Id enim affectus es, ut habeas filium, non solum tibi æqualem, quod omnes parentes optant: verum qui modo te vincat, quod parentibus cunctis optandum est: *Et quod magis est optabile, vincit*. Notate bene verba, *Quod magis est optabile*: nostroque casui ea accommodate. Quod maximè est optabile, optimum est quod eligi potest: Porro sic ut maximè optandum est parentibus, à filiis vinci: bene concluditur, quod si inter gloriam Dei, & Matris ejus, optio daretur Matri, Beatissima Virgo illud utique eligeret pro se ipsa, in eadem gloria à filio suo vinci & excedi: sicuti verè vincitur & exceditur: *Et quod magis est optabile, vincit*. Deus incomparabiliter infinità suâ, quâ gaudet gloriâ, Matrem suam antecellit: sed veluti idem iste excessus maximum est, quod Maria desiderare, & optimum, quod, quâ Mater, eligere poterat; hinc rationabiliter dicitur, quod Maria optimam hodie elegerit

partem: *Maria optimam partem elegit*.

§. IV.

AUdivimus Philosophos, ex ore naturæ loquentes: Sanctos Patres, ex ore Ecclesiæ loquentes nunc auscultemus. Sanctus Sidonius Apollinaris Episcopus Avernenfis sæculi quinti Pater, quo tempore Gothi dominabantur Italiæ, Præfesto eorundem Audaci scribens, sua illi orationum precumque suffragia promittendo, ita concludit: *Deum posco, ut te filii consequantur, & quod magis decet velle, transcendant*. ^{Sidon. Apollin. epist. ad And.} Rogo Deum pro te, & filiis tuis (inquit eloquentissimus Pater) pro illis, ut te imitentur: pro te, ut te transcendant. Ut te imitentur: hoc enim illis facere incumbit. Ut te excedant; hoc enim tuum est desiderare. *Et quod magis decet velle, ut transcendant*. Utinam hodie tales existerent patres, talisque filiorum educatio vigeret, ut sic pro utrisque precari liceret! Sed cheu! contrarium è diametro evenit, ut lamentandum sit nobis de ætate nostrâ, quod Gentilis alius lamentatus fuit de suâ: *Ætas parentum peior avis tulit nos nequiores, mox daturos progeniem vitiosiore*. ^{Horat.}

Avi fuerunt mali, parentes sunt peiores, nepotes erunt pessimi. Parentibus gloriantur, non solum quod forent boni: sed sic educandi filii, ut gloriari possent illos esse meliores se. Sed missis istis incongruis huic festivitati lamentis, ad SS. Patres revertamur, quos inter, duos Græcæ Latinæq; Ecclesiæ antesignanos, Nazianzenum & Augustinum audiamus.

Binas elegantes admodum epistolæ S. Gregorius Nazianzenus concepit: unam ad Nicobulum Doctorem famosum, nomine filii ipsius: alteram ad filium, ejusdem Nicobuli nomine. In harum prima filius à Patre petit, scholas frequentandi, litterisq; operam navandi copiam, dicens: *Gratia, quam posco Genitor carissime, Patris est magis, quam nati.* q. d. Gratia, quam peto à te, Pater, est potius pro te, quam pro me: est potius tua quam mea. Casu quo, adolescens literas tantum addiscendi cupidus hoc dixisset, non tantopere mirarer: sed Gregorio Magno, cui singularis eulogii vice tribuit Ecclesiæ, quod in nullis suis scriptis erraverit, ex ore & persona adolescentis illius loquente, quo pacto verificari potest, gloriam filii potius esse Patris, quam ejusdem filii, *Patris est magis, quam nati?* Enimverò, si ista

vera est propositio, eadem ad intentum nostrum accommodatâ, sequitur, quod gloria Dei magis est Mariæ, quam ipsius Dei: Deus enim est filius, & ipsa Mater. Ne verò dubium suboriatur, quod de utriusque gloriâ loquamur, idem se mox Sanctus P. Nazianzenus declarat sequentibus verbis:

Gloria namq; Patris, natorum est fama decusq;

Vi rursus natis est gloria fama Parentum.

Quomodo igitur in hoc, seu quocunque alio casu, gloria filii magis esse potest Patris, quam filii; *Patris est magis, quam nati?* Nullus dubio relinquitur locus, quin sic sentiendo sit locutus, velut qui tam profundè affectuum humanorum subtilitatem penetrabat, quos inter paternus amor, uti intensior fortiorque existit, ita etiam primas sibi merito vindicat. Dicit itaque quod gloria filii magis sit Patris, quam ejusdem filii: quia parentes magis delectantur gloriâ filiorum in ipsis, quam in se. Proinde in hoc sensu veraciter & propriè naturalitèr dici potest, quod gloria Dei certo modo, magis est Mariæ, quam Dei: cum enim non sit ejus, uti non est, est de filio unico suo, in quo magis illam æstimat, eaque gloriatur, quam si esse posset, & foret sua.

Hunc

Nazi-
anzen.

Hunc in modum Nazianzenus, ex ore & personâ filii fuit locutus. Videamus nunc, quid ex ore & personâ Patris filio respondeat: *Sis sanè præstantior ipso Parente.* Age, fili, professionem meam, nec non literaturæ scientiæque meæ magnitudinem, juxta mundi famam & præconium æmulari desideras? promptissimè acquiesco. Verum, non hoc solo contentus, Deum rogo, quatenus in eis sic excellas, ut multum me transcendens, parente tuo longè celebrior evadas: *Sis sanè præstantior ipso Parente.* Ita Nicobulus, & pro ipso locutus est Nazianzenus, adjuncta ratione casui nostro tam propriâ, quasi meâ.

Gaudet enim genitor cum palmam præripit ipsi

Virtutis sua progenies: maiorque voluptas

Hinc oritur, quàm si reliquos præverteret omnes.

Opto, fili, ut major me evadas, majus enim gaudium nequit esse parenti, quàm videre sibi à filio præripiri palmam: & hoc modo videre se victum ab illo, multò magis gloriatur, quàm si alios omnes quotquot sunt in mundo vicisset. Mutato nunc *Genitoris* nomine in *Genitricis*, Nazianzenum de gloria Mariæ in cælo locutum putate, ubi excellen-

tèr adeò à gloria filii sui se victam contempletur.

Gaudet enim Genitrix, cum palmam præripit ipsi

Virtutis sua progenies.

Maria intuendo Deum, ab immensitate gloriæ ipsius infinitè se victam cernit: sed quia gloria illa non alterius est, quàm sui filii; *sua progenies*, ipsum, videre se victam ab illo, victoria ipsius & palma existit: *Cum palmam præripit ipsi.* In aliis concertationibus, palma debetur victori: filio verò cum patre vel inatre certante, patri vel matri victæ palma debetur: quia nihil ipsis gloriosum magis, quàm habere filium, à quo, hac parte, vincantur. Præsens dies Beatissimæ Virginis de Gloria, etiam vocatur Beatissimæ Virginis, de Palma. Uti enim habet traditio eorum, qui glorioso ejus transitui adfuerunt, Angelus operatis hisce nunciis deferendis deputatus, allatam simul palmam manibus ipsius inferuit, quâ velut mortis mundi; devictrix, inter lætos totius cœlestis curiæ applausus & jubilos, cœlum triumphatura intraret. Eia ascende Domina, ascende, & collocatum tibi super omnes cœlestes hierarchias conscende thronum: ubi infinitè gloriosior te palma expectat. Et quæ palma? non illa, quâ omnes spiritus beatos in glo-

gloria longè transcendis: sed illa, quâ in ipsa gloria à filio tuo es victa. *Cum palmam præripit ipsi sua progenies*: Grandis profectò Beatissimæ Virginis est gloria, super choros & hierarchias spirituum Angelicorum exaltatam se videre in cælo: Grandis gloria, omnes Potestates & Principatus, Cherubinos, Seraphinos, longè inferiore loco, dignitate, honore, gloriâ sub se relictos cernere; denique incomparabiliter excedere universos. Nihilò secius, in hoc gloriæ excessu, infinitè se victam videre à filio, istud est, de quo in immenso hoc gloriæ mari magis gloriatur: Istud est, de quo, in illo deliciarum æternarum paradiso magis jucundatur: *Maiorque voluptas hinc oritur, quàm si reliquos præverteret omnes.*

Ad S. Augustinum transeamus, qui multò adhuc subtilius, hujus non verè minus, quàm rationalis complacentiæ causas & effectus penetravit. S. hic Augustinus, & suo, & Elvidii nomine, ad Julianam, Demetriadis S. Hieronymi epistolis insigniter celebratæ Virginis Matrem scribit. Enim verò, quia hæc Domicella ex Consulari sanguine oriunda, spretis gloriis & honoribus, divitiis, aliisque mundi pompis & vanitatibus nuncio remisso, in sublimissimo perfectionis

Evangelicæ statu totam sese Deo devoverat: S. Augustinus matri desuper gravissimis hisce verbis congratulatur: *Te volentem, gaudentemque vincit: genere ex te, honore supra te: in qua etiam tuum esse cæpit, quod in te esse non potuit.* Filia tua ô Demetrias, ô Juliana, statûs sublimitate verè te vincit, ad quem illam profecisse cernis: verum, te utique optimè contentâ & applaudente: *volentem gaudentemque vincit*: est enim filia tua, à qua victam te cernis, *genere ex te, honore supra te.* Honore, quo gaudet, te superior existit: Verum, quemadmodum generationem habet ex te, ita etiam idem ipsius, honor est tuus: quod enim nequis habere ex te, & in te, eodem nunc frueris in illa, cò quod tua sit filia; *In qua etiam tuum esse cæpit, quod in te esse non potuit.* Pergit S. Augustinus considerationem intendendo: *Illà carnaliter non nupsit, ut non tantum sibi; sed etiam tibi, ultra te, spiritaliter augetur; quoniam tu eâ consideratione minor illà es, quod ita nupsisti, ut nasceretur.* Demetrias filia tua te major est, & tu illà minor; sed si illa te sublimitate transcendit, non sibi solùm, verùm tibi etiam excedit: iste quippe excessus, nascendo ex te compensatur: *non tantum sibi, sed etiam tibi, ultra te, eâ compensatione,*

ut nasceretur. In unico tantum similitudo minus quadrat; Maria enim potest esse Mater instar Julianæ, & simul Virgo instar Demetriadis. Sed quantum nostro congruit casui, S. Augustini speculando expendit acumen.

Te volentem gaudentemque vincit. Vincit te gloriâ, Virgo Mater, filius tuus; sed complacentiâ tuâ, gaudioque singulari: quippe cum gloriæ excessus sit ejus, idipsum tu magis optas, teque amplius oblectat: *Genere ex te, honore supra te.* Honore, excellentiâ, majestate, gloriâ immensâ & infinitâ, longè te transcendit: quia ipse est Deus, tu verò creatura: *Honore supra te.* Sed ejusdem te in tantum transcendens Dei generatio est ex te, *genere ex te.* Ex quo quid sequitur? Illud nimirum, quod habeas istud, cujus ex te capax non eras, omnisque gloria ejus esse incipiat tua: *Etiam tuum esse capis, quod in te esse non potuit.* Deitatis incapax eras: sed sicut te suam potuit efficere Matrem, quicquid in te non habes, in illo plenissimè possides. Ille major te, tu minor es illo: *Minor es,* sed totum illud majoritatis (quod est omnia) non solum habet pro se, verum etiam pro te: *Non tantum sibi, sed etiam tibi, ultra te.* Eheu! quis terminorum istorum combinationē

Ultra te, & tibi, dignè nobis explicabit? Gloria Dei, quatenus immensa & infinita, extenditur supra te, *Ultra te:* quatenus verò est gloria filii tui, tota contracta reflectitur ad te, *Tibi.* Porro ut radii solis reflectantur, termino indigent ubi sistant: Divinitatis verò filii tui gloria illimitata est, & illimitabilis, idcirco humanitate à te accepta limitatur, ut nascendo ex te, reflecteretur ad te: *Eâ compensatione, ut nasceretur.* Proinde illud nasci de te, compensatio vocatur, quâ Deus omnem tibi magnificentiam & gloriam compensavit, quâ te transcendit: nascendo enim de te, verus tuus filius existit, cumque tota illa gloria sit filii tui, pariter est tua, & ea parte, quâ tu optimam habes. *Optimam partem elegit.*

§. V.

NEc Philosophia in Gentilibus, neq; Theologia in SS. Patribus proposito nostro congruentius loqui potuisse videtur. Scripturæ sacræ nunc aures præbeamus. Primum omnium quod nobis offert exemplum, est illud laudatum Berzellai. Rebellante contra Davidem Patrem Absoleone (sic degeneres filii debitam parentibus reddunt vicem!) potissimorum Regis Davidis asseclarum unus, nominatus Berzellai fuit, tam fideliter ipsi adherens, ut (testante S. Textu) liberali-

2. Reg.
19. v. 32

ter & copiosè Regi commoranti in castris alimenta subministraverit. David Regno, Sceptro, Coronæq; restitutus, præstiti sibi beneficii, humanitatîq; exhibitæ memor (cujus plerumq; alii Principes, mutata jam fortunâ nimis quam facile obliviscuntur) ut condignâ fidelitati tantæ rependeret vicem, cum in aula secum remanere voluit. Porro ut liberalitate eum vinceret, vel ne victus videretur, jussit ut vel ipse sese expediret postulando & accipiendo quantumcunque aut quidquid liberet: *Quicquid tibi placuerit, & omne quod petieris à me impetrabis.* Magnanimus Rex! Felix Vasallus! Cujusnam verò vobis esse videtur felicitas illa? Berzellai Parenti filius erat, nomine Caimam, in quem oblatam sibi à Rege gratiam & remunerationem dirigere cupiebat dicens: *Est servus tuus Caimam, ipse vadat tecum, & fac ei quicquid tibi bonum videtur.* Qui historiam legerunt dicent, Berzellai sese excusasse, quod gravem se annis consideraret, quodque ipse expressis allegat verbis, *Ostēgenarius sum hodie.* Verum id politica & aulica tantum fuisset recusatio, & non acceptandi modus, nec sufficiens renuendi ratio: videmus quippe tor decrepitos senes, vestibus à palatii parietibus tinctis

& attritis, titubantes & vacillantes gressu, caligantes oculis, anhelituque difficili, as- & descendere palatii gradus, superstitem adhuc vitæ dierum omninò immemores. Et si Berzellai ab hac contagione fuisset immunis, partitâ inter se & filium oblatâ gratiâ, uterque in aula demorari potuisset, grandium multorum exemplo, qui sani adinstar, gemina cum facie, cani unâ, imberbes alterâ videntur. Vera autem non acceptata, sed pro filio petitâ, nec in utrumque partitâ (cum penes ipsum staret electio) in venerando patre fuit ratio (juxta literalem Lyra & Abulensis interpretationem) quia pater erat, designatoq; honore se non minus in filio, quam in semetipso gavisorum intelligebat. Cui ego addo, quod multò amplius in filio, quam in se ipso fruiturus erat, quia ex hoc capite magis suus erat: juxta S. Gregorii Nazianzeni citatum superius assertum. Quia verò Sanctus ille nullam asserti sui dedit rationē, nos eam dabimus, notabiliore S. Scripturæ exemplo illam confirmantes.

Abrahamo filium suum Isaac immolare parante (res notatū dignissima, & notata!) cum Isaac holocausti victima esset: omnia ardua hujus actionis & obedientiæ præconia cur Abrahamo soli, & non

Isaaco

Idem

Gen. 17
v. 10.

Isaaco fuere tributa? Annon Isaac promptissimè immolandum se obtulit? annon allegari se permisit? an non altari consensu lignis sese superimposuit? annon gladium evaginari intrepidè vidit? annon istum resignatione immotà, & sine omni resistentiâ expectavit? Quid ergo Abraham amplius præstitit, ut Isaac obedientiâ silentio involutà, Abrahami solius, tantis laudibus celebretur & extollatur? In casu nulla est differentia, nisi quod Abraham Pater, & Isaac fuerit filius. Abraham plus Isaac, quàm suam amabat vitam, & magis in hoc, quàm in seipso vivebat: proinde posito, quod uterque suam sacrificasset vitam & animam, Abrahami sacrificium, Isaaci sacrificio magnanimitate præponderasset; Isaac enim suam tantum, Abraham verò plus quàm suam, quia etiam filii sui vitam immolasset. Hucusque dicta ritè procedunt, sed progrediendo, meo quidem iudicio, consideratione dignius quippiam noto. Deus plus quàm heroicum hunc Abrahami actum remuneratus est; sed in quo? non in Abrahamo, sed Isaaco ejus filio: *Quia fecisti rem hanc, benedicentur in semine tuo omnes gentes: in Isaac vocabitur tibi semen.* Enimverò si sacrificandi actus deprecatus fuit in Abrahamo, &

non in Isaaco, quare ordine inverso, non in Abrahamo, sed remuneratus fuit in Isaaco? ex eodem capite & causa sic fieri oportebat. Actus celebratus fuit in Abrahamo, & non in Isaaco: Isaac enim suam immolavit vitam, Abraham verò vitam immolavit, quam plus diligebat, quàm suam, quia sui filii erat: parique pacto non in Abrahamo, sed Isaaco fuit remuneratus, ut ipsa quoque remuneratio, eò quod sui esset filii, majoris æstimaretur ab ipso quàm si sua fuisset. Age, vita quam sacrificasti, erat plus quàm tua, erat enim filii tui: sit igitur etiam remuneratio filii tui, ut plus sit, quàm tua. Et cum parentes filiorum suorum bona pluris faciant quàm sua propria, & de iis plus gaudeant & glorientur in illis, quàm in se ipsis: videte an non B. Virgo immensam filii sui gloriam potius eligeret pro ipso, quàm pro se: an non illam, etiam suam, & plus quàm suam reputabit: an non deniq; ipsæ gloriæ, excellentiæ & prærogativæ, quibus se à filio infinitè transcendens videt, ipsam gloriosiore reddant, & de iis amplius actualitèr gloriatur?

Idem ipse filius Mariæ, hoc ipso quod sit ejus, etiam Davidis filius nuncupatur. Porro in ejusdem Davidis historia, tantum tamque

universale scriptura sacra testimonium nobis suppeditat, ut probandæ huic veritati congruentius nec desiderari, nec inveniri queat. David morti vicinus, regni hæredem & successorē declarando, filium suum Salomonem in Regem ungi iussit; hujus ultimæ suæ voluntatis executione, Regii sanguinis Banaia Lateronum Duci demandatâ; qui pro declaratione facta: aliàs contentionibus obnoxia) Regis exosculatus manum pro cæremonia, eundem allocutus dixit:

3. Reg. 1. *Quomodo fuit Dominus cum Domino meo Rege, sic sit cum Salomone:*

v. 37. *& sublimius facias solium eius à solio Domini mei Regis David.* Extemplo mandatum regium executioni datum: consuetis & usitatis tum temporis, in similibus solemnitatibus cæremoniis, Salomonem in Gion unxere in Regem: Neo-Rex inunctus mulâ insidens, præsonantibus tubis & tympanis &c. fausta omnia acclamante populo & exercitu Jerusalem fuit ingressus: porrò omnes Majores, Principes, duodecimque Tribuum Duces aggratulatum accessere Davidem, eadem gratulandi formâ iteratò usi dicentes, *Amplificet*

3. Reg. v. 47. *Deus nomen Salomonis super nomen tuum: & magnificet thronum ejus super thronum tuum.* Quod singulariter hoc casu miror, est quod omnes concorditer dixerint idem. Si-

mili occasione, congratulantium ingenia, animi, & affectus novos & varios gratulandi modos excogitant, certant singuli insolito applaudere modo, extraordinaria lætitiæ argumenta prodere, non usitato adulari stylo &c. & vel maxime Magistratum & Rerum publicarum deputati. Quomodo igitur de tot tribuum Ducibus, Principibus & Magnatis (inquirente textu *Venerunt omnes*) gratulandi stylum aut methodum nemo mutavit; sed consonâ omnes voce Davidi fuerunt apprecati, quatenus Deus filium suum Patre majorem faceret, thronumque Salomonis super thronum Davidis sublimaret? *Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum: & magnificet thronum ejus super thronum tuum.* Sic locuti sunt omnes. Regi etenim tam famoso & glorioso, qualis erat David, nulla felicitas majorve gloria desideranda restabat, quàm habere filium, qui excedendo palmam præriperet ipsi: cuiusque thronus sublimitate & magnificentia transcenderet suum. Davidi, quâ Davidi, sufficiebat, fuisse Davidem: verum quâ Patri, & ut sic, alia ipsi adhuc gloria optanda restabat, quæ erat, talē habere filium, qui majestate, amplitudine, gloriâ, ipso etiam solio ipsum transcendere: *Et magnificet thronum ejus super thronum tuum.*

In cœlo duo throni cæteris supereminet universis: ille Dei, hic suæ Matris. Ille Dei infinitè sublimior est, hoc suæ Matris; & hic suæ Matris omnium creaturarū thronos sua sublimitate excedit. Gloria verò Mariæ, non in eo consistit, quod thronus ejus omnium creaturarum thronos transcendat; sed in habendo filium, à quo thronus ipsius in immensum excedatur. Et de hoc omnes Spiritus beati ipsi hodie congratulantur in cœlo, per omnem æternitatem congratulaturi, nullo penitus sive in hominū, sive in Angelorum choris reperiendo, qui dicat aliud, aut dicere ausit aliud, quàm, *Thronus ejus super thronum tuum*. Maria in cœlo omnes Virgines in debita puritati, vel integritati: omnes Confessores, in debita humilitati: omnes Martyres, in debitā patientiæ: omnes Apostolos, Patriarchas & Prophetas, in debitā fidei, religioni, zelo divinique honoris promotioni gloriā antevertat: sed tam Confessores quàm Virgines; tam Martyres quàm Apostoli; tam Patriarchæ, quàm Prophetæ, sepōitis quibuscunque prærogativis, quibus gloriosè victos se cernunt, applaudendo, laudando, gloriosissimamque Matrem, magnificando consentitur, thronum ejus, throno filii ipsius infinitè inferiore esse: *Thronus ejus super thronum tuum*.

Maria Angelos, & Archangelos omnes, Principatus & Potestates, Cherubim atque Seraphim, virtute, potentiā, scientiā, amore, gratiā & gloriā omnes antecellat: omnes hi spiritus Angelici, suppressis donis supernaturalibus cuique hierarchiæ propriis, recognoscences & venerantes excellentiā, quā à B. Virgine, tanquam Hierarchiarum omnium Regina incomparabiliter transcenduntur: omnes inquam velut ratione præditi, & prudentiā ac sapientiā illustres, hoc tantummodo dicere sciunt, & dicunt, hoc tantum admirando, & applaudendo iteratè ingemnant: *Thronus ejus super thronum tuum*. Ita ut homines pariter & Angeli consono conceptu, eādēq; consideratione illuminati, ante scūdæ Majestatis (de gloria) thronū nihil aliud cantent, nihil aliud laudent, celebrent, faustiq; acclamationibus applaudendo deprædicent, quàm illius filii esse Matrem, à quo ipsa, creata omnia transcendens, in gloria in infinitū excedatur. Porro hoc est, quod in duos divisi choros, voce diversa, & in unā tantum cocunte, alternatim, cæteris silentio pressis, applaudentes exclamant, & extollunt, ejusdem gloriæ parti, quam B. Virgo velut optimam elegit sese conformantes: *Optimam partem elegit*.

§. VI.

VERùm enim verò, ne electionis hujus præcellentia intellectus creati relinquatur arbitrio, ad intellectus divini ascendentes arcana videamus, quomodo Pater æternus, in omnibus libero suo arbitrio substratis, illam similiter electam, pro optima habuerit.

Pro meliore puncti hujus intellectu supponendum est, quod omne, quod habet filius, aut possidet, à Patre suo diversimodè accepit. Quod ad naturam & attributa Divina attinet, Verbum æternum ea à Patre æterno, non per electionem, seu liberum arbitrium ejusdem Patris, sed naturaliter & necessariò accepit. Cujus ratio est, quia generatio Verbi divina ab actu intellectus procedit, qui omnem actum voluntatis, sine quo non fit electio, antecedit. Verum est, quod licet generatio Verbi non procedat à voluntate, nec sit voluntaria: non tamen propterea involuntaria sit, aut contra voluntatem. Ex quo intelligi poterit energia & proprietas difficultium istorum verborum S. Pauli, quibus inquit, quod æqualitas, quam filius participat cum Patre in natura attributisque divinis, non sit furtum aut rapina, neque pro talibus

Philip. à filio habita: Non rapinam arbitratum est esse se æqualem Deo. E-

nim verò, quare S. Paulus, Generationis Verbi modum declarando, metaphoricè comparat furto dicens, non fuisse furtum, nec quasi furto, seu rapinà sublatum, quod à Patre accepit? Divine profectò, nec melius potuisset declarari. Furtum est, quod accipitur, retinetur & possidetur *invito domino*, seu contra ipsius voluntatem. Et Divinitas, quam Verbum accepit à Patre, quamvis ex parte ejusdem Patris non esset voluntaria, nihilominus non fuit contra voluntatem: non fuit voluntaria; sic est: non tamen contra voluntatem fuit. Et sicut Pater non fuit invitus in generatione Verbi, suæque Divinitatis communicatione, [posito quod non libera sed necessaria esset] ita æqualitas, quam Verbum participat cum Patre, est verè ipsius nec rapinà usurpata, *non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo.*

Hucusq; actum est de eo, quod filius necessariò, & non per liberam voluntatem propriamq; electionem accepit à Patre. Quid verò dicto modo accepit? quod sequitur, & S. Paulus subjungit: *sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitus inventus ut homo: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod*

quod est super omne nomen. Filius per veram propriamque electionem officium dignitatemque Redemptoris generis humani accepit similiter homo factus; & cum nova ineffabilique dignitate, nomen accepit, quod est super omne nomen, scilicet nomen *IESVS* re & significatione sublimissimum, omniq; veneratione supradignissimum, est enim nomen Dei: *Ut in nomine IESV omne genu flectatur.* Accepit iudiciariam potestatem in se translatam, sibi que propriè competentem, ad exercendum universale & particulare vivorum & mortuorum iudicium: *Pater non iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio.* Primum accepit thronum inter tres Sanctissimæ Trinitatis personas, ad dexteram Patris collocatus: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Et quicquid hinc sequitur, cum immensa exaltatione sui & gloriâ, Dei filius ab æterno suo Patre, per liberam voluntatem propriamque electionem accepit.

Verum, si tota ista nova exaltatio, si omnis ista nova gloria, personæ filii, virtute & jure generationis æternæ non debebatur, in qua tantummodo, Patri naturâ attributisque divinis erat æqualis, & libera eandem exaltationem & gloriam dandi aut sumendi, etiam

à Patris voluntate dependebat, quare illam sibi non accepit? sicut personam filii incarnavit, Patris quoque personam incarnare potuisset: quo casu nova dignitas Redemptoris, nomen super omne nomen, profundissima Angelorum hominumque adoratio, & reliquæ omnes prærogativæ & excellentiæ, quæ, mediante incarnationis & Redemptionis mysterio, filio accreverunt, non fuissent filii, sed Patris. Siigitur voluntaria & libera jam dictorum electio, in manu erat Patris, omnemque exaltationem & gloriam sibi poterat usurpare, quare illam personæ potius filii destinavit? nullâ aliâ de causâ, quam quod hic erat filius, & ipse Pater: *Ego autem constitutus sum Rex ab eo, super Sion montem sanctum ejus.* Quemadmodum Pater æternus suo in homines declarando amorì, non dedit nobis seipsum, sed suum filium: *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret:* pari ratio-

ne, suo in filium amorì testando, non sibi illas novas glorias assumpsit, sed filio reliquit certus, hoc ipso, quod sui essent filii, magis suas esse futuras, seque magis eis fruiturum in illo, quam in seipso.

Et quis filius, ô gloriosissima Virgo, nisi idem ipse tuus? Filius unigenitus æterni Patris, & filius unicus

Joan. 5.
v. 22.

Psalms.
109. v. 1

Psalms.
2. v. 6.

Joan. 3.
v. 16.

unicus Mariæ Matris. Porrò si Pater æternus, in omnibus liberrimo suo eligendi arbitrio subjectis, omnes gloriæ excellentias & prærogativas suo elegit filio; eandem istam gloriam, quâ fruitur in se, & tu in illo, quâque infinitè excessam te vides, quis sanæ mentis dubitare poterit, tuam quoque esse electionem? Tota Ecclesia triumphans in cælo, & militans adhuc in terra agnoscit & confitetur, inter & super omnes puras creaturas, nullam similiorem esse Deo Patri, illâ singularissimâ Dominâ quam ille creavit, & ab æterno in Unigeniti sui Matrem prædestinavit. Justum quippe erat, ut Pater & Mater, à quibus ambas participavit naturas, quibus constat, omni possibili modo sibi quàm simillimi forent. Et si amor Patris, cum sit à Patre, & Pater sine Matre, non sibi, sed filio omnes electioni suæ subjectas glorias elegit: nullus dubio relinquitur locus, quin amor Matris, & Mater sine Patre, non sibi, sed eidem filio suo, immensam illam, quâ gaudet, gloriam eligeret, hancque electionem optimam æstimaret. *Maria optimam partem elegit.*

Hoc ita de eadem Matre, idem intellexit Pater: idemque tam mirificè ejusdem Dominæ judicium, & erga filium probavit affectus,

ubi electio propriè fuit sua. Pater æternus Matrem unigenito suo electurus, eâ circumspeditione, & reflexione ad excellentiam & majestatem, quâ tam arctam & supremam cognationem & affinitatem evehebat, est usus, ut non solum suum, id est, Patris, noluerit esse, eligere Matrem; sed ut Matris quoque esset, eligere filium. Facillimum erat æterno Patri, in purissimis Beatissimæ Virginis viscibus, non prærequiritum ejusdem consensu, immò sine ipsius sensu, humanitatem formare, veluti de costâ Adami non vigilantis, nec sentientis, sed dormientis formavit Evam: Verùm ut filius futurus ipsius, quamvis Deus, non solum esset ipsius, sed etiam electionis ejus; propterea (juxta mentem D. Thomæ) exprimariis auxiliæ suæ Principibus aliquem delegavit ad eam, qui vice sua, exigere fidem, negotiaretur & evinceret consensum, quem nomine suo acceptatum ratificaret. Illud, (juxta S. Paulum,) maximum fuit mysterium, gravissimumque negotium cælum inter & terram unquam agitatum, à Beatissima Virgine prius non nihil intricatum, ab Archangelo Gabriele postmodum persuasum & absolutum. Quibus verò rationibus & motivis, ad persuadendum & concludendum

dendum est usus? casus est admirabilis, singulariterque probans ex parte Dei, Angeli, ipsiusque Matris, quænam pars in electione ejus sit optima.

Mariâ legationem expendente, cælestis legatus urget & instat, ad eliciendum consensum promissâ allegans sequentia: *Ecce concipies & paries Filium, & vocabis nomen ejus Iesum: Hic erit magnus, & Filius altissimi vocabitur: dabit illi Dominus Deus sedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis.* Nescio num adverteritis quid Angelus dixerit, aut subtraherit: quid promiserit, & non promiserit. Quicquid promisit, honorificentiam, majestatem, sublimitatem & gloriam respiciebat Filii: de Matre verò, quàm cum loquitur filet: & cui persuadere parabat, promissit nihil. Enim verò, nunquid æquè veraciter Archangelus Gabriel plausibilia B. Virgini recensere potuisset: quod videlicet esset germinans Virga Jesse, sceptrum Davidicum resuscitatura, quod domum suam & familiam, supra domum Jacob exaltatura, quod sua, omniumque Hierarchiarum angelicarum Regina, quod hominum Domina, creaturarum omnium Imperatrix, & tali majestate & gloriâ sine fine esset fruitura? om-

Pars II.

nia ista sciebat, & veraciter dicere poterat Angelus. Quare igitur tantùm dicit, & promittit qualis futurus sit filius, & non qualis futura sit Mater? Quia, velut Angelus, suæ scientiæ; & velut Legatus, suis instructionibus conformiter fuit locutus. Proinde nec dicit, nec Deus ipsi nunciare mandavit, nisi quid filio ipsius esset futurum. In rebus enim liberæ Mariæ electioni subjectis, nihil magis ipsius ponderat judicium, magisve excitat & exfatiat ejus desiderium, quàm excellentiæ & gloriæ filii sui, & non suæ. Illæ filii sui, & non suæ; illas quippe magis reputat suas, eò quod sui sint filii: illæ sui filii, & non suæ, quia illis magis delectatur & fruitur in filio suo, quàm in seipsa. Et hoc est, quod juxta notitiam Dei, Angeli, & suam Maria elegit in terra, quodque coram Deo, Angelis & omnibus Beatis meliorem partem reputat, & possidet in cælo: *Maria optimam partem elegit.*

S. VII.

ET nos, ô Domina, qui tanquam Filii Evæ gemimus in terra: & tanquam tui, quamvis indigni, tecum ascendere speramus, tibi de beata ista patria, quod solum ex gloriæ tuæ consideratione, faciendum nobis restat, congratulaturi.

F

Con-

Congratulatio tibi sit electio, congratulatio pars sit, congratulatio pars sit optima. Congratulatio electionis, quæ licet non fuerit, nec esse poterit tua, in prædestinatione, qua ad gloriam Matris Deifuiſti electa: in libero tamen & voluntario conſenſu, quem requiſita dediſti, ut eſſet, tua fuit. Congratulatio tibi ſit pars, quæ totum illud incomprehenſibile gloriæ complectitur, quæ ſolum capere & comprehendere poteſt eſſe immenſum, & continere infinitum, quod tu ſimiliter capior cœlo incluſum geſtaſti. Congratulatio denique tibi optima pars ſit; melior enim tibi eſt velut Matri, quàm tota iſta immenſitas & infinitas gloriæ ſit tui filii: & melius hoc modo illa gaudes,

juxta leges amoris perfecti, quàm ſi illà fruereſ in te ipſa. Et ſicut lætabundi toto cordium noſtrorum tibi congratulamur affectu, quod illà fruaris, & fruitura ſis in omnem æternitatem; ſic ante thronum gloriſſimæ Majestatis tuæ proſtrati ſupplices petimus, ut tanquam gloriæ Domina; omniumque benediſſimi filii tui gratiarum, pretioſiſſimo ſanguine, quem à te accepit acquilitarum largiſſima diſpenſatrix, illam nobis gratiam impertiaris, augeas, & ad ultimum uſque diem, quo, (ſicut tu hodie) ex hac vita emigrabimus conſerves, quæ nobis eſt neceſſaria, ad te æternum laudandum in gloria.

Amen.

S E R M O

P R O

Dominicâ Primâ Quadragesimæ, Habitus Ulyssippone in Capella Regia.

Anno 1655.

*Offendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei:
hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me. Matth. 4.*

§. I.

Um tanta sit dæ-
monis calliditas,
ut ex ipsis nostris
remediis tenta-
mentatexat, qua-
re ea nobis non

est prudentia, ut ex tentamentis
ejus medicamenta conficiamus?
Hoc ex tota Evangelii historia
hodie conclusionis loco deducere
constitui. Quadraginta diebus
& noctibus continuus Christus
jejunavit in deserto. Jejunium
naturaliter fames, famem verò
occasionaliter tentatio excepit:
*Matth. 4.v.3. Si filius Dei es, dic ut lapides isti pa-
nes fiant.* Si filius Dei es (argu-
mentatur diabolus) jube ut lapi-
des isti in panes transcant. Vide-
te num rectè intulerim, quod dia-
bolus ex nostris remediis tentatio-
nes faciat. Contra tentationes
suas, S. Hieronymus lapidibus se-

se defendebat: solitudines & de-
serta, anachoretarum sunt pro-
pugnacula; quadraginta dierum
jejunium, prodigiosa fuit pœni-
tentia: famenti ministrare cibum,
opus est misericordiae: lapides ver-
bo in panes convertere, est omni-
potentia: filium Dei esse, est Divi-
nitas. Porro quis ex hujuscemodi
ingredientibus confectâ fuisse sus-
picaretur tentationem? Ex lapidi-
bus, *Lapides isti: ex deserto, Du-
ctus est IESVS in desertum: ex jeju-
nio, Cum jejunasset: ex opere mi-
sericordiae, Panes fiant: ex omni-
potentia, Dic: ex Divinitate, Si fi-
lius Dei es: ex lapidibus, ex deserto,
ex jejunio, ex opere misericordiae,
ex omnipotentia, ex Divinitate?*
Enim verò si diabolus tentat lapidi-
bus, quid faciet conditionibus mi-
nùs duris? si tentat in deserto, quid
faciet in foris, locis publicis & aulis?

Si tentat in jejunio, quid fiet in deliciis & festis? si tentat in opere misericordiæ, quid fiet in injustitia? si tentat in omnipotentia, quid fiet in infirmitate? & si ad ipsam usque tentat divinitatem, quid fiet in humanitate, & in inhumanitate quid fiet?

Diabolus primâ tentatione victus, asserente sacro textu, Christum assumptum, in sanctam transfudit civitatem, & super templi pinnaculum statuens inquit: *Mitte deorsum: scriptum est enim, quia Angelis suis Deus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* En, quomodo altera vice remedia transeant in tentamenta! & quidem secunda hac vice, concurrentibus notatu dignioribus circumstantiis. Et quænam istæ? Civitas sancta, templum in Jerusalem, Scriptura sacra, mandatum Dei, Angelica custodia, cum missione similiter deorsum: Potuitne inconvenientior tentationi materia dari? Diabolus nihilo feciùs hinc tentationem adornavit. Ex civitate sancta, *Assumpsit eum in civitatem sanctam:* Ex templo, *Et statuit eum super pinnaculum templi:* Ex S. Scriptura, *Scriptum est enim:* Ex Dei mandato, *Deus mandavit de te:* Ex Angelica custodia, *Angelis suis ut custodiant:* Ex descensu, *Mitte te deorsum.* Enim-

verò si diabolus tentat in civitate sancta, quid fiet in civitate infami & scandalosa? Si tentat in templo, quid futurum censemus in delubris idolorum? si tentat Scripturis sacris, quid fiet libris profanis? si tentat mandatis Dei, quid fiet legibus mundi? si tentat Angelis custodibus, quid fiet Angelis perditionis? si denique tentat descensu, quid fiet ascensu?

Ecce quomodo diabolus extremis faciat tentationes! Quoniam verò pacto fieri potest, ut nos ex tentationibus remedia faciamus? In prima tentatione petit à Christo, ut ex lapidibus faceret panes: in secunda, ut ex præcipientis faceret vias. Quid aliud sunt tentationes, quàm lapides & præcipitia? Lapidés ad quos offendimus; præcipitia ex quibus cadimus: quoniam igitur pacto possibile, ut ex lapidibus ad quos offendimus, panes fiant, quibus nos sustentemus, & ex præcipientis unde cadimus, viæ fiant, quibus ascendamus: illud hodie videbimus: eaque erga diabolum liberalitate utar ut omnia illi concedam, quæ Christus illi denegavit. Age, quid diabole postulas? ut ex lapidibus tibi panes faciam? præsto sum. Quid amplius requiris: ut de præcipientis vias faciam? & hoc ipsum hodie faciam. Diabolus de pan-

panibus fecit lapides, & de viis præcipitia: de remediis enim fecit tentationes: ego vice versa de lapidibus panes, & de præcipitiis faciam vias: nam de tentamenti medicamenta conficiam.

Ad totum istud, tantum tamq; utile punctum, ad unam maximam universalem reducendum, tentationem tertiam, quæ omnium fuit maxima, quâ diabolus Christum fuit aggressus, quâq; majorem in mundo nec fecit, nec faciet, nec facere potest, pro fundamento assumpsit. Diabolus primam secundaq; tentatione victus neutiquam desperavit de victoria, tertia enim illi adhuc supererat lancea, in qua magis confidebat. Christo ad altissimi montis supercilium ducto, omnia inde mundi regna monarchiasque cum omni sua gloria & magnificentia, cum omnibus divitiis & deliciis, cum omnibus pompis & majestatibus ostendendo dixit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* Hæc ultima diaboli tentatio, Christi que tertia fuit victoria. Defensiva verò Christi arma, assumptumque in hac tentatione, sicut & in cæteris remedium, non alia fuere, quam S. Scripturæ verba: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Scriptura sacra est armamentarium divinum omnia continens arma: est Pharma-

Matth.
4.v.10.

copæum, omnia suppedians remedia. Hæc est illa turris Davidica, de qua Salomon: *Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Nam, pro ut S. Gregorius commentatur, *Univerſa nostra munio in ſacro eloquio continetur.* Hæc apotheca est universalis, de qua S. Basilii: *Ab Scriptura unusquisque tanquam ab officina medicine, appositum infirmitati sue medicamentum invenire poterit.* Et idem longè ante Sapientia asseruerat: *Neque herba, neque malagma sanavit, sed tuus Domine sermo, qui sanat omnia.* Potentissima arma, efficacissimaq; contra tentationes diaboli medicamenta sunt Scripturæ divinæ. Ast, sicut ego omnibus prædico, non omnes illis armis, non omnes istis sciunt uti medicamentis; proinde alia vobis hodie obvia magis arma, magisq; facilia vobis suggerere & subministrare proposui medicamenta, quibus omnes universis resistere & occurrere valeatis tentamenti. In ore viperæ toxicum simul & theriacam posuit natura. Quando serpens primos tentavit homines, hi propriis ejus verbis optime noverant uti: nec aliis ad resistendum armis, neque alio, ad perseverandum in Paradiso indigebant remedio. Præsentissimum & facillimum contra quæcunque diabo-

Cant.
4.v.4.

S. Greg.

S. Basil.

Sap. 16
v. 12.

li tentationem remedium est ipsa tentatio. Eadem res à diabolo oblata est tentatio : à nobis ritè ponderata, est remedium. Istud hodie prædicabo.

Semel atque iterum diabolus tentavit Christum, tanquam Dei filium: in tertia verò tentatione, velut purum hominem. Hinc in tertia tentatione non dixit, *Si filius Dei es*: pro ut in prima & secunda dixerat. Tentavit Christum veluti qualem cunque hominem. Ob hanc igitur rationem & differentiam hæc ultima nos propriè concernit. Verùm enim verò, quoniam pacto quispiam hominum, quispiam filiorum Adam, tentationi tam forti & enormi, quali diabolus Christum fuit aggressus, resistere poterit? Adamum unius explosione pomi prostravit: in Christum totum explosit mundum, *Ostendit ei omnia regna mundi*: verùm, quamvis hæc glans in Christum, quàm hominem directa, & in pectus carneum fuerit explosa, tali tamen violentia fuit retorta, ut longè majori vi ad ipsum tentatorem fuerit reversa: *Vade retro*. Ex memorabilioribus casibus, qui nostro ævo, in obsidione Ostendæ civitatis Flandriæ acciderunt, fuit iste. Tormentum bellicum erat oneratum, in cuius orificium hostis glandem evibrârat,

quam pulvis igne concepto, quàm venerat viâ, vi duplicata sic revomuit, ut ipsummet sui explosorem feriret. O bellum fortunatum: *Vade retro*! Ita excipiendæ sunt diaboli explosiones: glande in hostem retorta, propria tentatorem tentatione vincamus. Nonne David Giganti ense proprio caput amputavit: nonne Judith, licèt scæmina, Holoferni proprio suo pugione caput abscidit? id imitari nos oportet: nec armis aliis, quàm quibus nos tentat, opus habemus.

Diabolus Christo omnia mundi regna & gloriâ eorum ostendit dicens, se omnia illi daturum: si genuflexo se adoraret. Tentationis hujus enormitas terrorem alicui incuteret: ast diabolo ipsi hinc contremiscendû erat. Armis se exuit, quibus nos induit. Age diabole, totum mihi offers mundum, ut cadam, ut peccem, ut animam tibi meam tradam: ergo anima, propria tua confessione, plus valet toto mundo. Anima mea pretiosior est toto mundo? ergo pretiosius, nulla ratione tibi pro viliori commutabo: *Vade retro*. Nunquid diabolus aliquid nobis dare aut promittere potest, quod non sit minus mundo? Clarum est quod non. Hic igitur armis sese spoliavit in æternum: In hac tentatione omnes perdidit tentationes; nisi

omni-

Londinus in
hister.
Flandr.

Salv.

omninò insensati, ipsisque brutis
simus magis irracionales. Atten-
dite Salvianum: *Quis ergo furor
est, viles à nobis animas nostras ha-
beri, quas etiam diabolus putat esse
pretiosas?* Homines insensati, ve-
cordes, sine intellectu & ratione,
quomodo possibile est, ita iudicio
vestro vilipendi animas, quas et-
iam diabolus maximi æstimat?
diabolus me rapere, perdere, &
decipere tentans, animam toto
mundo pretiosiore diffiteri non
audet; cumque ego ista sim anima,
non erit res tam exilis in mundo,
pro qua temerè & stolidè eam non
prostituiam? *Quis furor est? Quæ-
nam furia, quænam ista est demen-
tia?* plus anima nostra diabolo de-
bet, quàm nobis; ille ipsam hono-
rat, nos contemptui habitam con-
tumeliâ afficimus. Diabolus primo
suo aggressu, minùs pro ea, quàm
totum mundum erubuit offerre.

Cajus Cæsar, referente Seneca,
Demetrio pro munere ducenta
argenti talenta misit, quæ in no-
stra moneta hodie efficiunt ultra
ducenta millia cruciatorum. Nul-
lus dubito, quin quotquot in no-
stra degunt aula, regiam pro tanto
munere exosculantes manum, u-
trâque obviâ manu gratiam acce-
ptarent. Nihilominus Demetrius
Stoicus (idem est ac si diceremus
illius temporis Christianus) quid

respondit? *Si me tentare consti-
erat, toto illi fui experiendus impe-
rio.* Ite, referte talenta sua Impe-
ratori dicentes, quod si me tentare
velit, toto hoc faciendum esse im-
perio. Est, diciturque Dominus
totius mundi? toto ergo mundo
me aggredi oporteret. Hoc Cæsar
non fecit, neque enim Demetri-
um noverat. Ita verò fecit diabo-
lus *Princeps mundi huius*; quia va-
lorem animæ novit. Enim verò si
diabolus re minoris pretii, quàm
totus sit mundus, vos tentet, con-
tumeliâ reputate. Et si toto ten-
tet mundo victus, recedat. *Quid
prodest homini, si univèrsam mun-
dum lucretur, anima verò suæ de-
trimentum patiatur? aut quam da-
bit homo commutationem, pro ani-
ma sua?* Hic est casus & suppositio
de quibus agimus, nec plus, nec
minus. Diabolus nobis offert
mundum, & petit animam. Consi-
deret nunc quilibet, utrum è re sua
sit ille contractus, lucrosa illa ven-
ditio, utilis illa commutatio: nos
porrò contrahimus, vendimus,
commutamus, quia non pensamus.

Venit Esau lassus ex agro totius
diei inediâ vexatus: infaustâ autem
sibi venit hora: eâdem enim fra-
ter ejus Jacob, *Coxit pulmentum*,
sive lentis edulium. Isti erant Ma-
gnates temporis istius, & hæ eorû
deliciæ! Petiit Esau à fratre ali-
quam

Seneca.

Matth.
16. v.

26

Gen. 25. quam coctionis istius portionem. Hic lucri commodique sui occasionem, ex fratris necessitate nactus, sese gratis daturum negans, dato pretio se promptè venditurum promisit, nec moram intercessuram, si Esau primogenita sua ipsi licitaretur. Deus nos liberet à fame concurrente cum tentatione eodem tempore ! acceptato contractu & conditione, primogenita sua dedit. Deus bone ! primogenita Isaac, Abrahæ hæreditatem, Patriarcharum benedictionem, rem maximam, à quo Adam fuit in mundo, pro una lentium scutellâ : eratne iste cæcus ? Eratne insipiens ? eratne vilis & abjectus ? nequaquam. Sed erat homo (inquit Scriptura) qui vendendo, quid venderet, non consideravit : *Abiit parvi pendens, quod primogenita sua vendidisset.* Quod homo vendens, nec, quid vendat, considerans, pro vilium aggregitumque rerum scutella maximâ dei mundi primogenituram, nihil habet miri. Verum, si Esau accepta bilance, uni primogenituram, oppositâ verò imposuisset scutellam num venditurum fuisse putatis ? Ecce cur tot venales animæ ! Historia illa de Esau & Jacob, semel tantum, & quondam contigit, sed quotidie repræsentatur & iteratur in mundo. Chirographum Jacob

facit diabolus, chirographum verò & obligationem Esau formamus nos. Diabolus aliquam nobis offert voluptatulam, seu nullius momenti lucrum & commodum, postulans à nobis, acquisitam nobis à Christo primogenituram : porrò nos, qui sine libra in manu contrahimus, nec trutinatâ oblati vilitate, cum pretio & præstantia postulati, in contractum consentiendo, sine benedictione remanemus. Esau primogenita sua vendendo non sensit nec æstimavit ante, quàm benedictionem accipiente Jacob privatum se vidit, inquit textus : *Irrugit clamore magno, & consternatus est.* q. d. clamoribus & ejulatibus replens cælum, dilaniando seipsum dolore contabescebat. Eheu insensati Esauitæ ! modò animam, cœlestemque vendimus primogenituram, pro vili voluptatula, pro ludificatione sensus, pastu brutali, & flocci pendimus : Ubi verò aderit ille dies, quo Christus ad dexteram suam constitutis dabit benedictionem, nosque propter res adeo futiles videbimus exclusos, heu quis dolor ! heu quæ desperatio ! heu quàm horrenda & intolerabilis nobis erit ista inferni circumstantia !

Quid igitur agendum nobis, ne tam enormem & irremediabilem committamus errorem ? de ipsa

Gen. 27.
v. 34.

Ibid.
v. 34.

ten-

tentatione faciendum remedium, acceptaque in manus balance, quæ defuit Elau, ponderandum quod nobis promittit, quodque diabolus exigit à nobis. Quod nobis offert, non est mundus totus; quod verò sibi dari postulat, est anima. Porò lanci uni totus mundus, alteri verò una imponatur anima, & quid cui præponderet videamus. O si, adjuvante me Deo, binorum ponderum horum differentiam vobis evideret & ad oculum demonstrare possem! eadem tentationis verba successivè ponderare pergamus.

§. III.

Ostendit ei omnia Regna mundi, & gloriam eorum. Ex montis istius vertice, in quem diabolus Christum transtulerat, omnia mundi regna & gloriam eorum ipsi ostendit. Quod tam facillè dicitur, non aequè facillè intelligitur. Ex uno monte quantumcunque excelso omnia mundi regna clarè conspici nequeunt. Sol in quarta collocatus sphaera, unum tantum hemisphaerium illuminat, antipodas, nec videns nec videre potens. Quoniam igitur pacto possibile, quod ex illo monte diabolus totum mundum ostenderit Christo? Certior magisque probata sententia docet, mundum Christo à diabolo ostensum, non fuisse verum & realem, sed phantasticum

Pars II.

& apparentem, imaginem tantum, & mundi representationem. Quemadmodum enim Angeli apparent hominibus, in corporibus assumptis, quæ quidem formissima videntur esse corpora, & non sunt: pari modo diabolus potestate naturali Angelis æqualis, in toto aere, qui ex monte illo, ad Horizontes usque protendebatur, coloribus, umbris, effigiebus, montes, valles, campos, colles, civitates, castella, regna, totum denique mundum depicta in instanti oculis ipsius objecit. Ita ut totus ille mundus totà illa regnorum mappa, stricte loquendo, nonnisi exiguus fuerit ventus. Quæ cum ita se habeant (advertite modo) cum nonnisi phantastica fuerit representatio & apparentia, quicquid ibi diabolus ostendit, nihil osceus ait Evangelium, quod diabolus Christo ostenderit omnia mundi regna & gloriam eorum: Omnes enim mundi gloriæ, splendores, & magnificentie ritè consideratæ nihil sunt aliud, quàm ibi visum fuit, aer, ventus, umbræ & colores apparentes. Immo dicere audeo, magis verum & propriè dictum mundum fuisse istum apparentem, quàm hunc realem: mundus enim ostensus & visus erat apparentia vera: & mundus hic realis est apparentia falsa. Quod si non creditis, edicite mihi,

G

de

de omnibus istis regnis , de omnibus istis splendoribus , majestatibus & magnificentiis , quæ tempore Christi florebant , quando tentatio hæc accidit , quidnam hodie superest in mundo ? prorsus nihil. Quidnam igitur tot regnis, tot monarchiis , tantis splendoribus & pompis factum est ? quia ventus erant , transierunt : erant umbræ , evanuerunt : erant imagines & apparentiæ , disparuerunt. Jam sunt id , quod fuerunt ante : antequam nihil , in nihilum abierunt : usque ad ipsa illius temporis marmora in pulverem & cinerem sunt redacta. Et nos homines (prout optimè notavit Philo Hebræus) illud oculis nostris contuentes , tam cæci sumus , ut pulverem & cinerem pluris quam animam nostram æstimemus : *Qui pulverem & cinerem pluris facitis quam animam.*

*Philo
Hebr.*

Istud sunt hodie regna temporis istius , & moderna quid ? suntne forsitan aliud ? florentissimi regni Rex , Regumque omnium sapientissimus respondeat : *Verba Ecclesiæ filii David Regis Jerusalem: vanitas vanitatum , & omnia vanitas.* Ego fui Rex Regisque filius (ait Salomon) curiose indagavi omnia , quidnam esset , potentia , majestas , imperium , mundique dominium : & quidquid illis inesse

*Eccles. 1.
v. 1.*

videtur , meram esse vanitatem , nihilque solitum & stabile deprehendi : & ritè ponderata , non nisi compositam ex multis vanis constare vanitatem : *Vanitas vanitatum , & omnia vanitas.* Sunt vanitas , sceptra : vanitas , coronæ : vanitas regna & monarchiæ , ipse denique constans ex illis mundus : *Vanitas vanitatum.* Hæc est veritas , sed nostros fugiens oculos , quia patentibus operta & superinducta est apparentiis : proinde hoc cognito , rejiciendum & despiciendum est illud omne , quomundus nos tentat. Ah ! quomodo vel gravissimæ evanescerent tentationes , si ad illud *Omnia* diaboli , respondere sciremus , *Omnia* Salomonis : *Omnia regna mundi ? Omnia vanitas.* *Omnia tibi dabo ? Omnia vanitas.* Enim verò si totus iste mundus , & quæcunque in eo magis splendent vana , immò ipsissima sunt vanitas : quomodo possibile est , quod tanti ab hominibus æstimentur , ut animæ , ut cælo , ut ipsi denique Deo præponderent ? adeò fallax est humani judicii bilanx ! non ista est fallax , sed nos fallaces sumus. *Mendaces filii hominum in stateris , ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.* Tales (inquit David) sunt homines ut stateram manu tenentes rerum pondera mutant. Non dicit , stateras esse fallas.

*Psal. 61.
v. 18.*

fallaces, sed homines in illis : *Mendaces filii hominum in stateris*. Deceptionis hujus causa est quia ipsi se homines vanitare dicere volunt : *Vt decipiant ipsi de vanitate in id ipsum*. Non iudicium nostrum, sed noster nos decipit affectus, qui in vanitatis partem propendens, iudicii ad se aequilibrium inclinat. In stateris, quæ illi Sancti Michaëlis similes sunt, in quibus appenduntur animæ; in una lance ponitur anima, in altera mundus : in unâ tempus in alterâ aternitas : in unâ veritas, in alterâ vanitas. Et quia nos cor nostrum & affectum lanci mundi & vanitatis apponimus, cor istud & affectus vanitati & mundo pondus addunt, quod nec habet, nec habere potest. Ipsa vanitas non amata pondere caret, quia vanitas est : cademque amata omnibus preponderat, quia ab amore nostro & affectu falsum pondus acquirit. Ita ut pondus non consistat in rebus, sed in corde, quo illas amamus.

Psalm. 4.
v. 3.

Quod idem ipse David mirifice, confirmat : *Filii hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem?* Notate consequentiam. Conqueritur homines amare vanitatem : *Vt quid diligitis vanitatem?* reprehenditque quod gravia habeant corda, *Usquequò gravi corde?*

Pondus enim quod in vanitate apparet, non in ipsa vanitate, sed in corde, quo diligitur, consistit. Amamus æstimamusque vanitatem, hinc statera ad illam, & cum illa inclinatur, falsoque nobis pondus, ubi non est, ostendit. O si ritè & fideliter, corde ab omni affectu depurato libraremus, quomodo mox motum inclinationemque stateræ ad partem animæ, totumque mundum illi oppositum, ne vel atomum appendere deprehenderemus!

Agedum, Auditores, jam nunc calliditatem diaboli cognoscetis ex modo, quo omnia mundi Regna hodie Christo ostendit. S. Lucas in instanti, in momento ostendisse asserit : *Ostendit ei omnia regna orbis terræ in momento*. Enim *Luc. 4. v. 5.*

verò, quare in momento? quare plus temporis illi non concessit, quem tam fastuosè & pompacè tentabat? num fortassis, quia diabolus decipiens breve illud momentum, quo rerum mundanarum scena mutatur & transit, omnibus simul evanescentibus apparentiis, fucare nequit? Ita sensit & asseruit S. Ambrosius : *Non tam conspectus celeritas indicatur, quam caduca fragilitas potestatis exprimitur : in momento enim cuncta illa prætercunt*. In momento diabolus omnia regna, mundique gloriam ostendit;

S. Ambrosius

quia ostendit qualia sunt. Quicquid est in mundo, non habet aliud esse quam instans. Quod fuit, jam non est: quod futurum, nondum est: quod est, non nisi in instanti est, quo transit: *in momento cuncta illa præterewit*. Optima, & vera tantòque authore digna ratio. Verùm alia adhuc tentatoris latebat calliditas, tentato non indulgens tempus l. brandi oblata. Rerum pondus ex inclinatione motuque statera videtur: quia verò non datur motus in instanti, omnia illa in instanti ostendit. Ac si diceret, tentatus mundum videat quem illi offero, sed instantaneè tantum & non morosè, ne ponderis levitas advertatur. *In momento omnia regna mundi.*

Cum regnis simul glorias eorum diabolus Christo ostendit: *Et gloriam eorum*. Verùm sub specioso adeò titulo, pondus omnino nullum inferunt lanci: sunt etenim equè vanæ ut mundus ipse, immò, si fieri possët, vaniores. Quod, si fidem penes vos non inveniat, considerando eas percurrite. Quod in mundo splendore suo oculos magis perstringit & reverberat, est opulencia. Porro quid sunt divitiæ? in præterito labor, in præsentis sollicitudo: in futuro, dolor & afflictio. Divitiæ, inquit S. Bernardus, labore acqui-

runtur, cum solitudine & cura conservantur, & perduntur cum dolore. Quid aurum & argentum, nisi melioris coloris terra? Quid adamantes & uniones? nisi majoris duritiei vitra? Quid ornatio cultus, nisi diversorum colorum fucus? Quid Absolonis cæsaries, quæ vittis implexus videbatur globus, nisi laqueus? Quid faciei elegans forma, nisi calvaria fasciis involuta? fascias auferentem morte, hodie fugitis, quod heri adorabatis. Quid oblectamenta, nisi vespere dolorum? quas qui diligentius frequentat, & attentius cantat, acerbius eas postmodum deplorabit. Quid deliciae, nisi mel in lancea Jonathæ? Favus simul cum ferro in os intrat. Quid omnia juvenum oblectamenta, nisi repositæ senectutis poenitentia? quæ melius coronari nequeunt, quàm ut sint veræ. Quid honores & dignitates, nisi fumus? fumus semper excacans, & lachrymas ordinariè eliciens. Quid primatus, nisi vapor ad modicum parens? unus solis radius illum attrahit, & alius consumit. Quid provisiones & speciosa expeditiones, nisi litera Uriæ? videntur esse epistolæ indices favoris, & quot fuerunt sententiæ mortis? Quid fama, nisi acquisita invidia? est funda Davidis, quæ

quæ Goliathum lapide , ipsum verò Davidem prostravit sonitu, Quid omnis prosperitas humana, nisi ventus inquietus ? firemittat, non est tranquillitas ; & si increfcit oritur tempeftas. Quid ipfa denique vita, niſi lampas accenſa, vitrum & ignis ? Vitrum quod fuſſatione conficitur : ignis qui afflatu extinguitur. Hæ ſunt mundi veſtri , regnorumque veſtrum gloriæ : *Omnia regna mundi, & gloriam eorum.* Porrò pro iſtis fallacibus , vanis , momentaneisque gloriis , animam immortalem, & ad æternam veramque gloriam creatam à Deo , commutamus.

Verum enim verò inſipienter egit diabolis , ſic oftendendo mundum & gloriam illius his quos tentare parabat. Oportebat ſuſpicere merces, ſi emi optabat. Mundum promittere eſt fortiter tentare : mundum oftendere eſt temptationis vim infringere. Non vultis tentari , vel à tentante mundo vinci ? attentè ipſum inſpiciſſe. Serpentes in deſerto filios Iſraël lathaliter mordebant. Quid verò fecit Moyſes ut huic malo occurreret ? Serpentem æneum in eminentiore loco , unde à percuffis videri poſſet , erigi iuſſit, quem quotquot intuebantur à morſibus ſanabantur. Omnes in hoc mundo morſi eſtis : hi potentiâ, illi am-

bitione , alii dignitate , alii proſtudio commodi , alii invidiâ , alii effectuum inordinatione ; omnes denique à mundo morſi. Quid igitur curandis hiſce morſibus remedii reſtat ? oppoſitum oculis mundum diligenter & attentè contemplari. Quis quæſo apertis ritè oculis mundum contuendo , vanitatem ipſius fallaciam , inſtabilitatem , quomodo hodie non ſint qui heri fuerunt, & hodierni , non ſint craſtini futuri , quomodo tranſitoria omnia finiuntur , noſque omnes prætereuntes ad finem tendamus, non videat ? Quis denique inſpiciens mundum qualis in ſe eſt, veritatem non cognoscet cum illo , aut veritatem diſcet ab illo ? Moſaicus ſerpens æneus erat : mundus ſimiliter ſerpens eſt , ſed luteus , ſed vitreus , ſed fumeus ; proinde ex melioribus cognoscendæ veritati metallis conſtat.

§. IV.

AD ſtateram revertamur. Inſpecto nunc pondere mundi, animæ pondus exploremus. Ad hoc pondus concurrimus omnes : mundi pondus non concernit omnes : ſiquidem multi parum illius poſſident : pondus animæ neminem

non concernere potest. Rex, subditus, magnus, parvus, dives, pauper, omnes & singulæ animam habent. Agedum, videamus pondus, & valorem illius, quod intra nos gerimus & habemus. Ubinam verò convenientem ponderandæ animæ libram inveniemus? Quater millenis annis substitit mundus sine statera tali: quod fortè in causâ fuit, quod tot animæ illo tempore perierint. Prasente tandem Redemptionis die filius Dei actus est in crucem, quæ vera & iusta statera, quam iustitia divina erectam in Monte Calvario constituit: ut homo, quam immensum esset perditæ animæ pondus & pretium, inde cognosceret: Quod in hunc modum canit, nosque docet Ecclesia:

*Beata cujus brachiis
Secli pendit pretium:
Statera facta est corporis,
Prædanteque tulit tartaris.*

Vides, ô Homo, illam crucem, cui Filius Dei affixus est mortuus? hanc igitur iustam esse scito stateram, in quâ Deus animæ tuæ pretium appendit, ne tu illam vilipenderes. Brachium dexterum eatenus pondere gravatum se demisit, ut non solum Deum de cælo traxerit in terram, sed usque in infernum. Brachium verò sinistrum adeo est elevatum, ut animam per

peccatum in inferno agentem, non solum inde eduxerit, sed in cælo constituerit. Proinde rite ponderaturus animam, non in una lance animam, & in altera mundum, sed in una lance animam, & in opposita Deum appendere debet. Mundus Deo, uno tantum constitit verbo: Anima Deo constitit sanguine, constitit vita, ipso denique constitit Deo: *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus.* Audite de super Eusebium Emisenum: *Tam copioso munere ipsa redemptio agit, ut homo Deum valere videatur.* Tam caro pretio Deus redemit animam, ut posita in una lance anima, in altera verò pretio, tantum valere videatur anima, quantum Deus. *Videatur,* inquit; Deus enim verè & pretio & pondere animas omnes infinitè excedit. Iustitia nihilominus divina, non aliud cum anima pondus apposuit in statera, nec aliud pretium admisit, quam illud Dei ipsius. Depondere quippe ad pondus, solus Deus cum anima appendi, & de pretio ad pretium, solus cum eadem Deus potest æstimari: *Vt Deum valere videatur.* Cum igitur hæc statera sit vera, illud sit animæ pretium & pondus, quam tam carò redemit Deus, nosque tam viliter diabolo vendimus: suadere & persuadere non

*i. Tm.
v. 6.*

*Euseb.
Emiss.*

in-

intendo, ne eam vendatis, sed tantum vos rogo, vobisque consulo, ne idipsum faciatis nisi præviè statæ impositâ accuratèque æquilibrium observato. Diabolus vice primâ totum mox pro ea obtulit mundum: Christus vice secundâ pro illa dedit seipsum: deprehensio, quis plus licitetur pro illa, huic eam securè tradite.

Omnis miseræ animæ tam erroneè æstimatæ, tamque viliter venditæ ac commutatæ infelicitas inde oritur, quod eam non æquè ac mundum videamus. Diabolus omnia mundi regna ostendit: *Ostendit ei omnia regna mundi.* Quod si ego siimliter animam vobis ostendere possem, omnis mox tentationum series cessaret, nec ulteriorum desuper discursuum materies aut necessitas superesset. Diabolus totum pro ea offert mundum, quia eam videt & cognoscit; quod spiritus potest: nos, quia corporei sumus mundum videntes, animam videre nequimus, quam quia non cognoscimus, hinc tam vili eam pretio prostituimus. O si Deus unam nobis ostenderet animam, quis nos invaderet stupor, quantique eam faceremus, quamque vilipenderemus & despiceremus omnia, quæ mundus vitæque continet! S. Magdalænæ de Pazzis Deus quandoq; animam osten-

dit, quæ objecti specie in stuporem & admirationem raptâ, mentis simul excessum incurrit, in quo octidui spatio permansit. Ergone tale quid est anima? protinus tale quid est. S. Catharin. Senensi Deus itidem animam ostendit: quæ, referente S. Antonio, asseruit, nullum prorsus fore hominum, qui, visâ animâ, non centies qualibet die pro ea vitam profundere: & non pro propria tantum sua; sed & pro alterius. Totâ proinde differentia & miseria consistit in eo, quod mundus, quo diabolus nos decipit visibilis, anima verò invisibilis existat: Enim verò ex hoc ipso pluris nobis facienda esset, si ratione uteremur. Mundus visibilis est, anima verò invisibilis? mundus videtur, anima non videtur? majoris ergo pretii est anima, quàm mundus totus. D. Paulum desuper auscultate: *Non contemplantibus nobis quæ videntur: quæ enim videntur temporalia sunt, quæ non videntur æterna.* Nec æstimandum, nec admirandum est quod videtur, sed quod non videtur, inquit S. Paulus, visibile enim & quod videtur est temporale: Invisibile verò, quod non videtur, est æternum. Mundus, quem Diabolus mihi ostendit est visibilis, quia temporalis est, velut corpus: anima verò quam ostendere

S. Antonio
asseruit.

2. Cor. 4.
v. 18.

dere mihi nequit (neque ostenderet, etsi posset) est invisibilis, quia aeterna, instar Dei. Et quemadmodum oculi Deum intueri nequeunt, propter ejus excellentiam, pari modo nec videre possunt animam. Præstantior est nostra anima, quàm ut oculis conspici queat. Cernunt mundum, cernunt cælum, cernunt stellas & Solem: animam verò cernere nequeunt, quia potentia visiva ipsorum sphaeram transcendit.

Enim verò cum adeo corporei simus, tantùmque oculis credamus, ipsi nobis, quid sit anima, fateantur & dicant. Desideratisne videre, quid sit anima, aspice, inquit S. Augustinus, corpus mortuum sinè anima. Quod si corpus alicujus sit literati aut sapientis, ubinam sunt ejus scientia; cum anima pariter abierunt, ipsi enim erant. Rethorica, Poësis, Philosophia, Mathesis, Theologia, Jurisprudentia, rationes illæ tam graves, isti adeo deducti discursus, sententiæ istæ adeo nervosæ, conceptus adeo sublimes, ista plus quàm humana, immò divina scripta, quæ admiramur, admirationemque excedunt, animæ erant omnia. Porro si corpus alicujus erat artificis; quis vitam dabat tabulis & marmoribus? quis emollebat ferrum, liquefaciendo fun-

debat æs, quis figuram novam, novumque esse ipsi dabat naturæ; quis in tali corpore, regulas docuit proigne, sacunditatem pro terra, vias pro mari, obedientiam pro ventis, extrema conjungere universi, totum denique mundum venalem exponere in foro; anima. Quodsi corpus alicujus erat militis, quis illos exercituum ordines, quis castrorum dispositionem, quis murorum fabricam & machinas bellicas, quis robur, generositatem, audaciam, constantiam, in gladii cuspide vitam propriam, mortemque ferre alienam, quis docebat aut suggererat? Anima. Porro si corpus alicujus erat Principis, Majestas, imperium, præcelsentia, moderatio in prosperis, serenitas in adversis, circumspectio, prudentia, justitia, omnesque reliquæ Virtutes politice, quibus regitur mundus, cujusnam erant, & a quo aurigabantur? Animæ & ab anima. Quodsi corpus alicujus erat Sancti; Humilitas, Patientia, Temperantia, Charitas, Zelus, sublimissima rerum divinarum contemplatio, extases, raptus, ipsa ponderosi corporis elevatio, & in aëre suspensio; quàm admirabilia! verùm omnia ista sunt anima. Ipsa denique nostra vitia nobis dicunt, quid sit anima. Concupiscentia insatiabilis, superbia semper

per ascendens, ambitio semper aspirans, desiderium semper anhelans, capacitas illa toto non implebilis mundo, qualis erat illa Alexandri, elatio, sicut illa Adami, non nisi divinitate contenti. Omne quod oculis nostris videmus, spiritus ille sublimis, ardens, immensus, anima. Ad ipsam usque pulchritudinem & formositatem, quæ propriè dos corporis esse videtur, tantum capiens, tantum rapiens sensus humanos: illa gratia, illa simetria, illa coloris suavitas, ille vigor, illa vita, quid omnia illa nisi anima? Si minus ita vobis esse videtur: Ecce corpus sine anima, instat idem ipse S. Augustinus: *Non facit corpus, unde ametur, nisi animus.* Quod amabatis, quod obstupescabatis, non erat corpus: erat anima. Recessit quod non videbatur, remansit quod cum dolore videatur. Recessit quod non videbatur: remansit quod sine horrore videri nequit. Quicquid erat decoris, scientiæ, artis, roboris, majestatis, virtutis, anima sustulit: omnia enim erant anima, quamvis non videretur. Enimvero, S. Francisco Borgia, mortuum deformatumque Imperatricis Elisabethæ corpus intuenti quid evenit? In differentiâ & deformitate corporis mortui, tanquam in speculo contemplatus fuit, quid esset

Pars II.

anima. Quod quia vidit, nuncium sæculo remisit. Nulla penitus ratione, diabolus nos superaret mundo, si videremus & cognosceremus quid sit anima. Verum, cum illam nequeamus videre in se; contemplemur eam in nobis. In eo quod corpus est futurum: quid illa sit videamus.

§. V.

Insouans nobis, ore tumido, diabolus: *Hæc omnia tibi dabo:* mentitur lanceque mutat. *Ly Omnia,* non in mundi, sed animæ lance ponendum est. *Omnia,* hujus, alteriusve mundi, anima est, & non, mundus. Cap. 12. S. Joannis inquit Christus: *Et ego cum exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad me ipsum.* Notate illud verbum *Omnia,* dicant mihi nunc & declarent literati, quænam omnia sint illa, quæ Christus ad se trahet. Ab incarnationis suæ instanti Christus universalis omnium fuit Dominus, unione hypostaticâ, jure hæreditario filiationis, quâ filius Dei naturalis, aliisque titulis infinitis. S. Paulus inquit: *Quem constituit heredem universorum.* S. Joannes: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus.* Et ipsemet Christus: *Omnia mihi tradita sunt à Patre meo.* Si igitur Christus erat, semperque

H

fuit

*Joan. 12.
v. 32.*

*Hebr. 1
v. 2.
Joan. 13, v. 3.
Math. 11, v. 21*

fuit univerſorum Dominus, quænam iſta ſunt omnia, quæ ſe attrahiturum pronunciat in cruce? erant omnia, quæ ſolæ ſunt omnia animæ. Quod ſic explicat SS. Chryſoſtomus, Cyrillus, Theoph. Beda, Leontius, & omnes. Ab inſtanti incarnationis Chriſtus univerſorum fuit Dominus, tam quoad Dominium, quàm quoad ſubjectionem. Porro quamvis animarum quoque eſſet Dominus quantum ad Dominium proprietatis, non tamen quoad ſubjectionem; quia à diabolo, mediante peccato, captivæ & ſubjectæ tenebantur. Quoniam verò, mediante cruce à Chriſto redimi, acquiri, ſubjici & attrahi eas oportebat: Hoc ipſum abſolutè, *Omnia*, vocabat: *Omnia traham ad me ipſum.*

Porro, ſi fors cui me interroga-
re libuerit: quare in cruce non niſi unam, ſcilicet latronis boni, attraxerit animam? reſpondeo, ut intelligeremus, quod, *Ly Omnia*, de quo loquebatur, non ſolum eſſent omnes animæ collectivè ſumptæ, ſed ſingulæ ſeorſum, & quælibet earum. Quod ita mihi Syriaca verſio declaravit: *Vnumquemq; traham ad me ipſum.* Omnes, *Omnia*: ſingulæ, *Omnia*. Anima veſtra, *Omnia*: mea, *Omnia*: Dimæ, *Omnia*: & uniſcujuſque hominis, *Omnia*: *Omnia*, unumquemque. Ve-

rùm ad quid verſiones & explanationes, cum ipſum textus authorem Chriſtum habeamus? *Simile* Matth.
13. v. 45
eſt regnum calorum homini negotiatori querenti bonas margaritas; inventâ unâ pretioſâ margaritâ; dedit omnia ſua, & comparavit eam. Ecquis iſte eſt negotiator, quænam iſta margarita, & quænam iſta omnia, quæ pro ea dedit? Negotiator, inquit Haymon, eſt Chriſtus, pretioſa margarita eſt anima, & omnia quæ pro illa dedit, eſt totum quod habebat Deus, & quod erat. Ita ut non ſolum pro omnibus, nec pro multis, ſed pro una tantum anima, *Unâ pretioſâ margaritâ*, Deus omnia dederit quæ habebat, & quod erat: nec unâ tantum vice, aut uno modo, ſed tot & talibus.

*Se naſcens dedit ſocium,
Conveſcens in edulium,
Se moriens in pretium,
Se regnans dat in premium.*

Se dedit in incarnatione, ſe dedit in Sacramento; ſe dedit in cruce, ſe donat in gloria. Porro, pro quo Deus toties totque modis dedit omnia, videte num ſit *Omnia*. *Omnia traham ad me ipſum.* Anima, anima, ô tentator, eſt verè *Omnia*, & non mundus, cui tu hoc nomen falſò tribuis; *Hæc omnia tibi dabo.*

Quam

Luc. 4. v. 13. Quàm bellè hoc intellexit diabolus ipse, ad omnia nobis arma subministrans ! S. Lucas inquit, tentatorem trinâ vice victum tunc discessisse ; non quod penitus à tentando Christo desisteret, sed in tempus aliud tentationem reservaret. *Et consummata a omni tentatione, diabolus recessit ab illo, ad tempus.* Interim nec S. Lucas, neque cæterorum Evangelistarum aliquis expressè dicit, quando diabolus ad tentandum Christum fuerit reversus. Quodnam igitur illud est tempus, quæve illa est tentatio ? S. Athanasius Sanctiq; PP. & expositores communiter asserunt, tempus illud fuisse ultimam diem vitæ, horamque mortis Christi (quâ occasione diabolus extremum virium suarum ad tentandum adhibet) tentationemque judæorum vocibus fuisse perfectam dicentium : *Si filius Dei est, descendat de cruce, & credimus ei.* Verè, & phrasis, & modus tentationis artificem eundem produnt, qui Christum tentaverat in deserto, & in templo; ubi semper incipit, *Si filius Dei es.* Astutiam & consequentiam, in quâ totam suam fiduciam diabolus fundaverat, attendite. In ultima tentatione, quâ victus recessit, omnia mundi regna Christo offerens, sic secum ratiocinando discurrit. Hominem

istum totum offerendo mundum vincere nequivi, auctario igitur, viribusque novis tentationi opus, totoq; pretiosius mundo quippiâ offerendum est : Porro mundo pretiosius nihil est, quàm anima : animabus igitur illum tentabo, & ita fecit : *Descendat de cruce, & credimus ei.* Ita ut possessorum à se animarum oblatione, victoriam sibi certam fore speraret, quando toto oblato mundo minus nihilo effecerat.

Hanc sibi tentationem diabolus pro ultimo reservavit congressu. Verùm, quantumvis hoc modo diabolus multis animabus explosit in Christum; idem nihilominus jam ante practicaverat unâ, non illam offerendo, sed auferre conando. Enimverò, ut Christo surriperet animam Judæ, prodictionem illi persuasit. Quid proinde optimus fecit Pastor, ut eam è lupi dentibus erueret ? ad lavandos Judæ pedes sese abiecit. *Cum diabolus misisset in cor, ut traderet eum Judas, cepit lavare pedes discipulorum.* Domine, tu ad Judæ, à diabolo jam, ad tradendum te inducti pedes ! Domine, tu ad Judæ jam facti, & à te diaboli vocati pedes ! *Ex vobis unus diabolus est.* Magis adhuc, majoreque ex fundamento miror. S. Lucas expressè dicit, quod jam ante hunc

Luc. 22.

v. 3.

actum & diem, diabolus intraverat in Judam: *Intravit Satanas in Judam, & querebat oportunitatem, ut traderet illum: venit autem dies Azymorum, in quo oportebat occidi pascha.* Si igitur Judas non solum est diabolus per malitiam, sed actualiter à diabolo infectus quomodo Christus ante Judam genua flectit? Species, quâ assumptâ, diabolus Christus tentavit, dicens, *Si cadens adoraveris me*, erat hominis, & non dæmonis: Judas quoque jam à diabolo realiter occupatus similiter est homo: quomodo igitur Christus genua flectit homini, jam diabolo, & ab ipso inhabitato? Hic nunc patebit, quanta sit anima una, quantôq; toto pretiosior sit mundo. Pro toto mundo Christus non curvavit, nec curvare potuit genu ante diabolum in hominem transfiguratum: & propter animam unam se demisit ad pedes hominis jam diaboli & ab illo inhabitari. Pro toto mundo diabolus non obtinuit genuflexionem à Christo: propter animam verò id fuit assecutus, ut si non sibi, saltem ante se genuflecteret Christus.

Ah idololatrar mundi! qui toties animam datis, & genua curvatis diabolo, non pro mundo toto, sed pro minimis ejus parti-

culis, ne micarum quidem nomine dignis! Quot Principes animam, aut animas diabolo dant pro unâ civitate, pro aliquâ arce! Quot nobiles pro aliquâ villâ, vineâ aut domo! Quis palmus mundi, litibus, falsis testimoniis, literis supposititiis, sententiâ injustâ, odiis, homicidiis, infinitisque aliis maleficiis innumeras inferno animas non devovit? Si totus mundus tanti non est ponderis, quanti una anima, quo pacto tam minutæ ejus particulæ erunt! Denique lutum. Mittite vas luteum integrum in mare, innabit aquis, confracti verò singulæ, etiam minutissimæ partes fundum petent. Porro si mundus totus adeo sit levis, quomodo minimæ ejusdem particulæ adeo sunt graves, ut ima petentes, animas simul post se trahant? decreveram, hic meum finire discursum, quod jam fieri oportuisset ante: sed quia tanti momenti, quodque æqualiter omnes & singulos concernit, punctum pertractamus: pace vestrâ, & veniâ, diabolus mihi penitus exarmare liceat, plura ipsi, quàm habet, arma suggerendo; concedendo ipsi omnia, quæ hodie promissit, quæque promittere non fuit ausus. Proinde si me unquam attentè auscultastis, in hoc ultimo argu-

mento

mento, idipsum effragito, quod taliter urgere intendo, ut sperem, nullum cor adeò fore durum, quin colliqueſcat, nec intellectum adeò rebellem, quin ſeſe ſubmittat.

§. VI.

*Lnc. 4.
v. 6.* **D**iabolus mundum offerens Chriſto adjunctis (referente S. Luca) ſibi factam à Deo extradendi poteſtatem: *Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam eorum, quia mihi tradita ſunt, & cui volo do illa.* Poteſtates à diabolo productæ æquè falſæ & vanæ erant, ac ipſæ promiſſiones. Verùm, urgendo puncto, ſupponamus poteſtates fuiſſe veras multoq; adhuc majores. Supponamus factam fuiſſe diabolo facultatem homini mundum tradendi: & præterea ſibi delegatam habuiſſe promittendi, adimplendi, exequendi quæ vellet plenipotentiam. Quo caſu, ſi diabolus eandem nobis proponeret conditionem, quam hodie obtulit Chriſto, ſi omnia nobis regna mundique glorias oſtenderet, productâ ſimul factâ ſibi à Deo tradendi plenipotentiam, num illam acceptaremus? Meo quidem iudicio, quilibet ſanæ mentis homo, tres oblationi huic replicas ſeu instantias opponeret.

Primam, ex vitæ brevitate; Secundam, ex regnorum inſtabilitate; Tertiam, ex humanæ naturæ limitatione. Agedum, diſcurre mecum loquendo cum diabolo. Adeſdum diabole. Tu omnia mihi mundi regna offers. Grandis profeſſò oblatio: ſed tu optimè noſti, Alexandrum Magnum, non niſi ſex annis imperaſſe: aliquos Imperatorum ſpatio multo brevior, & quendam non niſi tribus diebus. Ergo pro ſex, pro viginti, pro quadraginta, quibus vivere poſſum, illique incertis annis, animam meam tibi tradâ? iniquiſſimus hic eſt contractus & conditio. Apage, hoc dubiũ (inquit diabolus) ego, ex plenipotentiam mihi factâ, de centum millium annorum vitâ, ſine dolore, ſine infirmitate, ſecurum te reddo. Num alius te ſcrupulus angit immò verò. Poſito, me centum millibus annorum victurum, quis regnorum illorum & Monarchiarum ſtabilitatem mihi aſſecurabit? Nihil in hoc mundo inſtabilius eſt regnis, eorumque proſperitate & gloriâ fragilius; neq; hic opus eſt ſæculorum præteritorum revolvere hiſtorias, aut intueri exempla: loquantur id & teſtentur mutationes, quas noſtris vidimus oculis, quibus tam inſidâ parumque ſtabilem vaſallorum &

*NB.
Hoc
tempo-
rede-
collatus
fuit
Rex
Anglia.*

subditorum suorum obedientiam Reges sunt experti, ut nec ipsum caput, cui coronas imposuerant securum & involutum reliquerint. Porro si rebellantibus subditis, extranei & hostes violenter mihi adempta regna invadant sibi que usurpent, ad quid mihi titulus solus cum proprietate eorum? neque hoc sollicitum te habeat, (pergit diabolus) ego stabilitatem monarchiæ regnorumque omnium, quæ tibi ostendi, centum mille annis tibi assecurabo, sic dispositurus omnia, ut pacatissimâ eorum possessione fruaris. Nunquid superest, quod perplexitatem tibi ingerat? unum illud adhuc restat. Cum fuero totius mundi Dominus & Rex, toto illo, eodem tempore nec frui, nec gaudere licet: fixâ Ulyssipone aulâ, eam habere nequeo Parisiis; residens Romæ, eâ carebo Constantinopoli: gaudens Europâ, fraudor Americâ: fruens deliciis Italiæ, carebo illis Indiæ. Deficiente igitur majore capacitate pro oblectamentis viræ, quam cæteri universim habent homines, ad quid mihi potestas tanta, & illarum materia? macte animo, neque enim huic remedium deest, inquit diabolus. *Quem* admodum, mediante Sacramento, Christus ubique locorum præsens est in mundo, cum unus & idem

sit: Ita ego delegatâ mihi plenipotentia, efficiam, ut tu unicus solusque existens in omnibus mundi partibus præsens, hoc modo cunctis ad libitum frui possis.

Ecce conditiones, quibus, ut suppono, Diabolus suum nobis contractum offert. Nunquid approbandæ acceptabilesque vobis videntur? homo centum mille annis vitæ sine dolore, sine infirmitate securus; homo omnium mundi regnorum universalis Monarcha, de stabilitate assecuratus; homo in omnes mundi partes multiplicatus, ut omnibus ejusdem deliciis simul frui possit. Neque imaginationi, neque desiderio quid ultra superesse videtur. Agedum, edicite nunc mihi. Casu quo talem, etiam ipsius Dei manibus subsignatum diabolus vobis offerret contractum, istamne acceptaretis vitam, istam admitteretis majestatem, istas amplecteremini tot annorum delicias, sub conditione, quod his finitis, animam perderetis, in infernum descendendo? neminem prorsus credo talem subiturnum fore contractum: Saltem non ego. Non acceptantes igitur hujuscemodi oblatum à diabolo contractum, quare differentes ad eò admittimus tentationes? Dicite, quæso, diabolus vos tentans quid promittit? num vitam
lon,

longam? ejuscemodii potius sunt tentationes, ut, si consenseritis, aut vitam vobis abbreviandam, aut sanitatem saltem periclitaturam certò sciatis. Ulteriùs. Diabolus vos tentans, num regna, universique monarchiam mundi vobis promittit? nullatenus. Ut multum: administrationem aliquam, prælaturam, titulum, hæreditatem, aliave multò inferioris ordinis. Urgeo magis. Diabolus vos tentans, nunquid sensuum vobis capacitatem multiplicat, quò largiùs & sine limite, omnibus simul mundi oblectamenti perfrui possitis? Nihil horum. Quod si igitur stultitia, & extrema quidem infamia foret, ex tali contractu, hominem suam illi tradere animam, quid, quæso, erit, qualibet die, immò horâ, illam tradere pro infinitè minoris pretiù tentatione? pro aliquâ vanitate, pro desiderio, pro cogitatione, pro imaginatione, pro concupiscentiâ, quæ primò desiderium excitat, postmodum horrorem incutit? ad hanc evidentiam, à vobis desiderarem audire responsum; ut viderem qualem redderetis rationem?

Una vobis tantum occurrere potest aliqualem præ se ferens apparentiam, quæ nos omnes decipit. Pater, inter contractum, tentationesque diaboli ordinarias

magnum intercedit discrimen. Consentiendo in contractum istum, meam certo certius perderem animam: in alias verò consentiendo tentationes, eandem dubio tantum & discrimini expono; admissâ etenim tentatione, jam eo frui sum, quod aut appetitui placuit, aut diabolus promissit, pœnitentiæ loco relicto gratiam salutemque recuperare possum. Primò. Sic ratiocinati sunt, quotquot Christiani in inferno nunc degunt. Sed interim eo supposito dimisso: nunquid tam leve videtur vobis, animam dubio & discrimini objicere? Discamus ab ipso diabolo, remediumque fiat ipsa tentatio. Diabolus Christum tentando benè videbat, hominem, quemcumque demùm, qui acceptato contractu regna mundi occupasset, sicuti prociderat ad genua diaboli ad adorandum; sic quoque ad pedes Dei, ad petendam veniam & misericordiam, pristinamque gratiam & salutem recuperandam procidere posse. Quo supposito, tanquam vero: quare diabolus totum illi offerebat mundum, pro sola ista adoratione, pro solo isto peccato? Quia peccatum illud in homine, quamvis certò non tollebat salutem, dubio nihilominus & discrimini eam exponebat: & ad dubiam tantum reddendam ani-

animæ salutem, dabit dârcque Diabolus totum mundum. Porro si diabolus, cujus non æquè ac meâ interest, totum dat mundum, ut dubiam faciat animæ salutem, quare ego dubiæ salvationi meam exponam animam etiam pro toto mundo?

Christiani, Deus nos præservet, ne dubiæ salvationi, licet pro totius mundi, & millenorum mundorum pretio animas nostras exponamus. Quod in dubium vocatur, potest esse & non esse; etsi fuerit? si dubium in pejorem partem inclinaverit, si me non salvem sed condemnem, sicut multi damnati eodem sunt modo ratiocinati, consultumne erit animam in istis contingentibus relinquere? ô infelices nostras animas! ignoro sanè quo pacto meruerint à nobis, sibi tale quid induci. Certissimum est quod in temporalibus longè aliter nos gereremus. Negotium à quo vita vestra, facultas, honor & gaudium dependent, nunquid hujusmodi dubiis & perplexitatibus involvi susq; deq; fertis? nunquid tutiora semper eligitis? solum ergo, vale Deus, vale salus, infelici animæ relinquitis! Ecce quomodo Christus de tanta fuerit injuriâ

Psalm. lamentatus; *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem:* Exteriora Chri-

sti vestimenta milites inter se fuere partiti: super interiorem verò tunicam fuere sortiti, cuinam integra obtingeret. Porro quænam est hæc tunica interior, & qualia exteriora ista indumenta, quæ homines à Deo acceperunt? indumenta exteriora sunt bona temporalia: tunica interior est anima. Ecce nunc quàm justè Christus conqueratur: *Diviserunt sibi vestimenta mea?* Vestimenta exteriora, id est bona temporalia tanti æstimant, ut dubio sortium ea subicere nolint, ad filum usque attenti ea partiuntur, & quilibet suam sibi partem assecurat. *Et super vestem meam miserunt sortem.* Tunicam verò interiorem, id est animam, ita vilipendunt homines, ut sortibus fortunæ, & jactui aleæ eam subjiciant. Consultumne putamus æternum degere in inferno? ad quid nostrum nobis judicium? ad quid mens nostra & ratio? quare prudentes fuisse putatis quinque Virgines Evangelicas? an quia rationabiliter loquebantur? Non: sed quia sociabus, ad occurrendum sponso, oleum petentibus responderunt: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis.* Non amica & sorores, non: quia nescimus num sufficiet nobis quod habemus, Introitum in regnum cælorum, animæ salutem, nec amicarum amo-

re, neque nuptiarum amore, neque amore sponsi, in dubium & discrimen vocamus.

§ VII.

Non dico animæ salutem non solum dubii discrimini non obijciendā; sed etsi quispiam ex revelatione foret certus animam suā non salvandam, nihilominus, ex eo tantum capite quod sit anima, pro nullo mundi pretio esse dandam. Est de fide, filium Dei pro omnibus hominibus mortuum fuisse. Ita Innocentius X. hoc nostro ævo, contra Jansenistarum errores definivit, quod idem S. Paulus duobus epistolarum suarum locis jam ante affirmarat

2. Cor. cap. 5. *Christus pro omnibus mortuus est.* Et 1. Tim. cap. 2. *Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus.* Quotquot homines in mundo fuerunt, sunt, aut erunt, vel prædestinati sunt ad salutem, vel præciti ad damnationem. Porro Christum pro animabus mori prædestinatorum benè est: sunt enim animæ salvandæ, Deumque visuræ & amaturæ in omnem æternitatem. Sed Christum etiam mori, infinitumque sanguinis sui pretium pro animabus præcitorum ad damnationem dare: etiam. Mortuus est pro animabus

Part II.

prædestinatorum, quia salutem consequentur: & similiter mortuus est pro animabus præcitorum: licet enim non salvabuntur, sunt tamen animæ. In prædestinatis, mortuus est, pro animarum salvatione, in præcitis, mortem oppetiit pro animabus sine salvatione. Tam enim ingens valor & dignitas est animarum in se ipsis, & sine salvationis respectu; ut Deus infinitum sanguinis sui pretium, vel benè impensum, vel bene in iis perditum dederit. Audite memorabile in anima particulare exemplum.

Christus pro anima Judæ egit extrema, quæ quidem omnes norunt, sed non pro merito pensant. Quod si Christus certitudinaliter ipsum salvandum præcivisset, optime collocata fuissent laboriosa & dolorosa, illa amoris argumenta: & si, ut minimum, salus Judæ fuisset dubia, etiam hoc contingente dubio, bonum erat illam sollicitudinem adhibere: Sed Christus ipsum ad damnationem noverrat præciturum. Ut quid igitur, Domine, infinitum verborum, actionum, lachrimarumque tuarum pretium tam infelici homini impendis & expendis? nunquid animam illius damnandam nosti? Equidem novi; sed quamvis damnabatur, est anima.

I

Dam.

Damnationis illius certitudo, non sustulit ei esse, sed potius tanta perditionis auget dolorem. Et nihilominus adhuc dantur animæ, quæ sese perditum eant! adhuc dantur Judæ, qui introitum in animas suas, non pro mundo toto, neque pro triginta argenteis, sed pro longè vilioris, & erubescendi pretii reculis diabolo concedant!

Agedum, Christiani, si anima una, absque salvationis respectu tantum valet, quare animas nostras adhuc in salvationis statu versantes, ita vili pendimus? quid, quæso, in nos peccarunt, quod tantum illis superinducere malum, sic despiciere non vereamur? Christus Dominus, immò ipse diabolus animam meam toti mundo in pretio præfert: & ego omnibus mundi reculis eam postponam? Quenam res in mundo adeo vilis & abjecta, sive sit vita, sive honor, sive commodum, sive sit gaudium, sive oblectamentum, cui non in pretio animam postponamus, & vendamus? In Christum crucifixum oculis coniectis, in illa crucis statera animas nostras ponderare & æstimare discamus. Quanam figura Christus conspicitur in cruce? nudus, ignominia & contumeliis affectus, poenis tormentisque excruciat, mortuus: nudus pro mea anima, ut ego pluris eam fa-

ciam, quàm quodlibet commodum: ignominia contumeliisque affectus pro mea anima, ut ego omnibus eam honoribus præferam: poenis tormentisque excruciat, pro mea anima, ut ego omnia illi oblectamenta postponam: mortuus denique pro mea anima, ut ego pluris eam æstimem, quàm ipsam vitam. Ah! ponderemus & expendamus bene quid sit, quidve futurus sit mundus: quid sit, quidve futura sit anima nostra. Hæc primaria hujus Quadragesimæ sit devotio, hæc potissima sit poenitentia. Majorem in Quadragesima hac devotionem & poenitentiam à vobis non exigo: unam tantum commutationem ejus à vobis peto, ut scilicet stateram istam accipiat in manum. Quotidie, si placet, vel dimidiam seligamus horam, qua noscum anima simul & nobiscum sequestrantes cum illa, & de illa tractemus. S. Joannes inquit in Apoc. *Factum est silentium in celo quasi mediâ horâ.* Scilicet quamdiu de terrenis petitionibus tractabatur. Enimverò, si in celo, ubi tuta & sausta sunt omnia, media accipitur hora ad tractandum de terra: quare in terra, ubi securum est nihil, sed omnia miseriis plena, media non acciperetur hora ad tractandum de celo? Ex viginti quatuor diei horis non sufficere cor-

Apoc. 8.
v. 1.

pori

pori viginti tres cum dimidia, ut anima non vacet vel media, si velit? Et hoc, quod necessarium est, à vobis & efflagitare & petere non sufficiat? Eja Christiani fideles, faciamus omnes ita in hac Quadragesima: ut etiam Quadragesima sit Christiana! animam nostram tantum unam esse, immortalem & æternam consideremus: unionem ejus cum corpore (quam vitam vocamus) hodie posse dissolvi: omnia hujus mundi hic remanere: solamque animam nos comitaturam. Ipsam denique animam, alterutram ex duabus, manere æternitatem. Si fuerimus boni, æternitatem gloriæ: si fuerimus mali, æternitatem poenæ. Hocce ne veritas an mendacium? credimusne nos habere animam, an non credimus? Suntne animæ illæ nostræ, an alienæ? quid igitur facimus?

Etiam aliorum animabus valde compatiendum est? totus mundus hodie Christo, pro alterius anima fuit oblatas à diabolo. Porro si diabolus totum dat mundum, ad unam animam perndam, quare non dabimus faciemusque aliquid pro tot animabus quæ pereunt? Hoc ipso temporis momento, in Asia, in Africa, in America animæ pereunt innumeræ, (quibus remedium quæsiturus ad-

sum) culpâ & negligentia nostra. Verè non est regnum pietate simile Lusitaniz. Sed pietatem, fidem, devotionemque nostram non capio. Pro animabus in purgatorio detentis tot sunt confraternitates erectæ, tot dispensationes & indulgentiæ; tot expensæ & procuraciones, tot nocturna diurna que suffragia: quibus istæ infelices periclitantes, & jam inferno proximæ animæ destituuntur. Anima purgantes, licet patiantur, celestis gloriæ sunt securi. In Gentilismo adhuc versantes, mortui non solum dubium habent cælum; sed damnationem infernumque certum, absque omni suffragio & succursu. Nunquid hoc majus misericordiæ est opus? Quare igitur non etiam horum juveni confraternitas aliqua, congregatio aliqua, & procurator aliquis constituitur? Domine, nonne omnes istæ animæ tuo sunt sanguine redemptæ? Domine, nonne omnes istæ animæ Christi sanguine sunt redemptæ? Domine, animarum istarum conversionem, nonne Regibus regnoque Lusitaniz commidisti? Domine, omnes istæ animæ, nunquid majestati tuæ simul cum regno sunt commissæ? Domine, eritne bonum, quod omnes istæ animæ pereant & ad infernum tendant, contra-

NB.
*Author
 hic æternam cum
 Deo &
 Rege loquitur.*

tra placitūstuum & desiderium? Domine eritne consultum, quod animæ istæ pereant, & in infernum descendant, nostrā culpā? nac de tua divina, nec de humana majestate hoc mihi persuadere possum. Cū igitur tot sint constituti, qui negotia mundi expediant; vel unus constituatur, qui animarum negotia curet: quarum vel una toto pretiosior est mundo. Nemo dubitet, quò magis animarum negotium fuerit promotum, eò feliciores quoque negotia mundi sortitura fore successus. Diabolus totum obtulit mundum pro animæ unius jactura & perditione: Et Christus, qui animarum salvationem in se suscepit, absolutissimus nunc omnium mundi regnorum Dominus existit. Idem eveniet nobis, idemque ejusdem Dei vice, fututum promitto. Permittite jam mihi diaboli sanctificare verba, in os Christi eadem transferendo. *Ostendit ei omnia regna mundi.* Deus ostendit nobis omnia regna mundi, quæ, pro sua in nos liberalitate nobis dedit, & pro nostra

culpa, ex magna parte denuo abstulit: digitoque monstrando Africam, Asiā, Americam, nobis dicit: *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraveris me.* q. d. Regnum Lusitaniæ. Ego omnium regnorum, quæ tibi antea serviebant sub tributo, restitutionem, nec non plurium aliorum opulentissimorum hujus novi mundi acquisitionem tibi appromitto, si (ad quod te elegi) effeceris, ut in me credentes, me adorent: *Si cadens adoraveris me.* Ita hoc de bonitate Dei confisus promitto, ita hoc de magno Majestatis tuæ zelo & pietate spero, ita hoc de insigni ministrorum omnium Religionis Christianæ amore confido. Et si sedulo & sollicitè alienarum animarum curaverimus salutem, quo tanquam gratissimo sibi sacrificio tantopere Deus delectatur, efficacissimum erit medium, ad propriarum animarum salutem, cum ingenti gratiæ in hac, & gloria in altera vita incremento consequendam.
Amen.

S E R M O

IN

Feriam Quartam post Dominicam Secundam Quadragesimæ.

Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Matth. 20.

§ I.

Morsamur in sermone de prætententibus: & pro usitata sive rationi consona, sive dissona experientia & querelâ, prætententes in aulis, suis in postulatis, argonautis nostris & primis Indiæ detectoribus simillimos deprehendo; hoc solum discrimine, quod inverso navigent modo, & itinere ambulent retrogrado. Detectores nostri, primò Promontorium, *Non*, deinde promontorium *Bonæ spei*, præternavigarunt: prætententes è contrario, à promontorio *Bonæ spei* laxatis velis, in promontorio *Non*, subsistunt. Hoc filiis Zebedæi similiter hodie navigantibus evenit. In promontorio *Bonæ spei* vela laxantes adeo prospero & optato usi sunt flatu, ut unico velut impulsu illud prætervolârunt; vento fiante favonio & mari tranqui-

lo. Anchoram spei firmaverunt in favore & gratia Christi suique electione, nec non alacri promptitudine, quâ non solum navim suam & retia, velut Petrus & Andreas, sed proprium etiam reliquerant patrem. Vim spei addebat, quod Joannes & publicè & privatim, præ cæteris, à Christo dilectus videretur. Spem suam in sanguinis propinquitate fundabant, cum ipsius Domini consanguinei essent; non considerantes, quod Principes non habeant cognatos, multò minus juxta se. Spem denique firmabant in intercessione Matris suæ, quæ tanquam Matrôna omni respectu, & tanquam vidua, omni benevolentia & favore dignissima videbatur. Sed quantumvis adeo feliciter à promontorio *Bonæ spei* solvendo, promptam sibi & favorabilem expeditionem promiserint; nihilominus, more cæterorum, ad promontorium, *Non* repulsi ibi subsisterunt:

Non est meum dare vobis. Non, verbum est terribile ; Non habet relictum nec transversum , à quacunque parte sumptum semper sonat & dicit idem : Legite illud à principio ad finem & retrogradè , semper est , *Non* , Virgâ Moysis in serpentem , & quidem terribilem adeo , ut fugeret Moyses , ne morderetur , conversâ , iussus est Moyses apprehendere caudam ejus ; quo factò , speciem , terribilitatem virusque omne mox dimisit. Alia est ratio istius , *Non* . Quacunque demum sui parte apprehensum , semper est coluber , semper mordens , semper feriens , virusque secum ferens . Perimit spem , ultimum rebus omnibus afflictis relictum à natura remedium . Non datur correctivum illud temperans , neque ars illud mitigans , neque blandimentum illud dulcorans . *Non* , quomodocunque conditum semper est amarum ; quocunque colore tinctum , semper est foedum : quantumcunque auro superinductum , semper est ferreum . In nullo , Sol , Fa , collocare poteritis , *Non* , quin sit durum , asperum & malè sonans . Duritiem istius , *Non* , nosse vultis ? nihil in hoc mundo durius , quam ad petendum necessitate compelli , & petitum venienti responderi *Non* . Quid hoc erit ? attendite . Lingua Hebraica , qua

locutus putatur Adam , quæque naturaliter magis rerum essentiam significat & exprimit , negare petitum , vocatur confundere faciem . Sic Bethsabee Salomonem allocuta ait : *Petitionem tuam precor à te , ne confundas faciem meam* . Quare petium negare , faciem confundere vocatur ? quia petenti respondere , *Non* est lingua illi alapam infringere . Tam durum , tam acerbum , tam ignominiosum est unum , *Non* . Durum necessitati , ignominiosum honori , intolerabile merito .

Enim vero , si , *Non* , durum adeo est audienti , non minus illud durum credo proferenti : eoque amplius , quo generosiore pectore majorèque fuerit animo illud pronunciaturus . E tribus Angelis Abrahamæ in convalle Mambre apparentibus , duo tanquam ministri divinæque punitionis executores ad infames perrexere Civitates ; tertio , seu primo vice Dei fungente apud Abrahamum remanente . Porro quia solum cum solo agere Deo , optimam occasionem copiamque cum Deo agendi præbet , S. Patriarcha , sumpto animo , sententiæ revocationem deprecari coepit . Civitates erant quinque . Exorsus itaque dixit : Domine , quodsi in quinque istis Civitatibus fuerint iusti quinquaginta

3. Reg. 2.
v. 16.

ginta, nunquid non illis majestas tua parceret ac dimitteret? parcam & dimittam respondit Deus, seu vice ejus, Angelus. Si verò pauciores quinquaginta fuerint quinque, delebisne eos propter quadraginta quinque? non delebo, inquit. Imminutione numeri audacior factus Abraham, ad minorem continuò numerum processit: Si autem quadraginta ibi fuerint inventi? non percutiam propter quadraginta. Quod si triginta? non faciam, inquit, si invenero triginta, Si viginti? non interficiam. Si decem tantum? & dixit non delebo propter decem. Quo dicto Angelus disparuit: *Abitque Deus*. Abitus notabilis! Ulteriorem petitionem & instantiam Abrahami cum imminutione numeri Angelus non expectavit. Submissio, accommodatio, & urbanitas Abraham quâ instando de petitione ad petitionem transibat admirabilis omniumque lectione dignissima, quæ Angelum ad auscultandum moraretur. Age, si non patienter tantum, sed singulari etiam complacentia à prima instantia, usque ad sextam expectavit, quare, non expectatâ septimâ tam subito & inadvertenter recedendo disparuit? ratio est: ne ad dicendum, *Non*, deveniret. Angelo duo commissâ fuerant decreta; conditio-

nale unum, absolutum alterum. Conditionale, ut, si in quinque istis civitatibus decem invenirentur iusti sententia suspenderetur: absolutum, si pauciores decem, sententiâ executioni datâ incendio perirent. Porro Angelus, qui ad sex Abraham petitiones semper tam humanè & benignè responderat, *Ita*: illo continuante, septima vice respondere debebat, *Non*. Ne durissimum illud verbum *Non*, pronunciare opus haberet, disparendo, se subdixit, sic ratiocinatus secum. In civitatibus illis non plures iusti quam quatuor commorantur, scilicet familia Loth; nepotis Abraham. Ergo si Abraham ad hunc numerum descenderit, sicuti ipsum facturum certum est, petitioni ipsius annuere nequeo, inquit Angelus, sed, *Non*, ipsi respondere necesse est. Ne igitur ex insipidi hujus verbi prolatione mihi nausea, ipsique ex auditione nascatur molestia, fugâ recessuque nihil est consultius. *Abitque Dominus*

Reges, supremique Principes Deum representantes, ejusdem vices gerunt instar istius Angeli: proinde, velut ille in hoc casu, petitiones audire, supplicationibusque fatigari necesse est, quibus semper annuere, non oportet. Porro, quia prætendentibus dicere, *Non*

Non, his æquè ac Principi durum est : propria huic loco & Evangelio materia erit , duo in quaestione adducere & probare. Primum, utrum conveniat, Regemq; deceat, dicere *Non*. Secundum, quonam illud modo dicendum, ubi conveniens aut necessarium judicaverit, Utrumque allegata, thematis loco , verba nobis resolvent: *Non est meum dare vobis : sed quibus paratum est à Patre meo.*

§. II.

Plinius. DE Imperatoribus Romanis Trajani, in Imperio successoribus Panegyrista ejusdem Plinius narrat, quod cum primis aliquid rogari amarent, non alia de causa quam quod dicere *Non*, eos delectabat, *Priores Principes à singulis rogari gestiebant, non tam præstandi animo, quam negandi.* Verum si cut isti, quos Principes ille vocat, verè tyranni, magisque monstraturæ, quam homines erant: excluso isto rationis & humanitatis scandalo, quaestionem nostram à probabilibus dubitandi motivis auspicando, neque conveniens, neque Regiæ Majestati & auctoritati decorum videtur; vel unum *Non*, aut ore proferre, aut calamo firmare. Rex dicit, *Non*, vel, quia non vult; vel quia non potest. Si, quia non vult, offendit, chatita-

tem; si, quia non potest, derogat Majestati. Casu quo petitiones, seu supplicationes sint ejusmodi, ut fas non sit exaudiri: prætendentes illud *Non* intelligant: sed non audiant. Discursus sit eorum, & responsio seu resolutio non sit Regis. Negativa magis decora est regimini, & repulsa minus publica, petentibus; ut ipsimet interpretentur. Doceat eos tempus, doceat eos dilatio: & si diu noctuque nihil aliud somniant, animo versant aut cogitant quam prætensionem suam ipsi dies noctesque illis dicant, quod ab alio non audiunt; hincque sciant quod intelligere nolunt. Spe sua, licet falsa sustententur, integerque remaneat Principis honor, eo quod non negavit. Suspendis hoc modo petitionibus & supplicis, si foveantur & multiplicentur prætendentes; indubitatum magnificentiae & auctoritatis genus est multos habere prætendentes. Sumptus illorum & expensæ majestatem aulae sustentent, etiam aulas eorum qui majestate inferiores sunt. Quia petunt & prætendunt sine merito, ambitionis suæ solvant expensas; quod ipsis sit pro supplicio, reliquis serviat pro exemplo.

Contra rationum harum philosophata (multum enim habent vanitatis) multò solidiores videntur

tur esse, dictaminis contrarii. Tam probrosum in mendacio, est, *Ita*: quam gloriosum in veritate est, *Non*. Veritas [quæ propterea nuda depingitur] simulare, fingere, coloribusque fucare, nedum decipere nescit: Primaque Throni, Iustitiæ & gratiæ virtus, est veritas. Omne artificium mechanicum est & ignobile, Regique indecorum: Sol liquefaciens ceram, induratum, secundum dispositionem enim subsectorum operatur; sed in & cum omnibus candidè & apertè: hinc calor inseparabilis est à luce. Inter baculum & sceptrum oportet discernere. Incongrua sunt aulæ expeditionibus stratagemata: Pro campo igitur, & non pro aulâ deserviant, contra hostes & non contra subditos adhibeantur. Examinent prætendentes, utrum spes affulgeat nec ne, ne desperent in fine. Qui dicit artem esse, non displicere: nec loquitur, nec cogitat bene. Satiùs est semel, quàm sæpius displicere. Conquerantur sibi non esse satisfactum: sed deceptos se ab illis veraciter dicere nequeunt. Porro si durum est unum verbum, *Non*; multò sanè duriora sunt verba bona, quæ illud suspendunt & contegunt, donec illud retegat effectus. Qui fecit, *Non*, tam breve, noluit illud dilatarî.

Pars II.

Philippus Rex Macedonum, à Republica Atheniensium transitum cum Exercitu, per terminos eorum petiit, quem Senatus ipsi denegavit. Sed quia stylus Atheniensium (qui hodieum adhuc dicitur Laconicus) omnia respondenda, succinctè, & paucissimis insinuare debebat verbis: acceptâ magnâ membranâ (quæ tum temporis chartæ officium supplebat) tantis ei characteribus unum inscripserunt, *Non*, quod totam occuparet; quam clausam subsignatamque, Legatis Regis Philippi, responsi vice, deferendam tradiderunt. Historiis græcis valde celebratum constat breve & longissimum illud, *Non*: In nostra verò Atheniensi adhuc dantur majora. Tot petitiones, tot remissiones, tot provisiones, tot patentes, tot assecurationes, tot justificationes, tot folia involuta, tot sollicitationes, tot informationes sæpius petita ex Asia, ex America, tot consultationes, tot interlocutoria, tot replicæ, tot deniq; aliæ cæremonia & secreta in scriptis, ut numerus & nomen nesciatur: & elapsis quinq; aut sex diebus, expeditioni seu expeditionis significatum aliquot chartæ voluminibus conscriptum, est unum *Non*. Nunquid claritas ista melior fuisset in principio? cui nam verò tam injustæ cir-

K

cum-

cumductionis aut suspensionis expensæ vel in hac vel in altera vita restitutioni obnoxie, veniunt imputandæ? cum igitur prætendenti gratiam denegatis in petito, quare saltem eam non præstatis in eo quod petendo infructuosè consumit? Certo cuidam memoriale suum præsentanti Rex Rex Joannes Secundus dixit, incongruum esse loco quod peteret. Quo auditio exosculatus est manum ejus. Interroganti Regium intellexisset; respondit, etiam. Replicanti Regi, quare ergo sibi manum exoscularetur: intulit alter, quia Regia vestra Majestas eam mihi gratiam præstitit, ut pecuniam, quam in aula consumere decreveram, mecum domum reportem. Hæ sunt gratiæ veritatis & expeditionis illius, *Non*, tempore suo pronunciati. Illud non pronunciare, majoris est politix, authoritatis & decentiæ: in multis verò casibus illud dicere, obligationis est & conscientiæ.

§. III.

Questione nostrâ sic problematice disputatâ, ex hisce aliisve dubitandi rationibus certitudinaliter evincitur: quod *Non*, absque eo quod in se nihil sit, eandem cum aliis mundi rebus qualitatem participet, ut mala bonis & commoda suis incommodis

permixta habeat; ut in iis non cadamus aut offendamus, quæ quolibet casu occurrunt sibi invicem contraria: In tanta petitionum supplicationumve multiplicitate primam prudentis Principis curam & sollicitudinem esse oportet, pro virili occasiones dicendi, *Non*, evitare. Verùm quis modus est, omnes istas occasiones evitandi, tantâ prætendentium & prætensionum, petentium & petitionum copiâ dico, ut dexteritate & magnanimitate singulari adhibitis hunc in finem oportunis mediis, quæ notabo, & Evangelium suggerit, eorundem numerum imminuere satagant. Quorum

Primum medium esto, ut intimis & familiarioribus, quantumcunque Regiæ suæ personæ conjunctis, gratiæque potioribus in primis postulata denegentur: cuius ratio patet. Quia si à gratiâ remotiores videant, alios, qui gratiâ, & quidem in tantum gratiâ valent, suis frustrari postulatibus, quo pacto prætereuntes aut petere præsumunt? Interminatus fuerat Deus populo Israëlítico quatuor plagas, scilicet famis, pestis, belli & ferarum. Porro ut scirent nullius se precibus aut intercessionibus placatum executionem dilaturum, addidit: Quamvis Noë, Job, & Daniel forent deprecaturi, non

tamen

Ezech.
5 v. 16.

tamen obtenturos. Comminationis hujus per Ezechielem factæ modus oppidò singularis est: dicit enim, ut sequitur: *Si misero famem*: intercedant licet Noë, Job, & Daniel, exsiccabuntur nihilominus agri, & fata exarescent. *Si misero pestem*: intercedentibus licet Noë, Job, & Daniele, Mors omnia consumet. *Si misero feras bestias*: intercedentibus licet Noë, Job, & Daniele, omnia à feris devastabuntur. Comminationis hujus modum, ex ratione & proposito singularem nuncupavi; similem enim S. scriptura ignorat. Enimverò, quorsum Ezechiël insinuat, ipseque Deus repetitis toties vicibus illud tam expressè fieri mandat, orationes videlicet, Noë, Job, & Danielis contrà determinatas plagas virium nihil aut effectus habituras? Ratio est, quia tres memorati, diversis sæculis maximi extiterunt amici Dei: & ad persuadendum palamque faciendum omnibus, non concedendum illis quod peterent, aut petitori forent, medium nullum aut exemplum efficacius dari potest, quàm, etiam intimis suis postulata negare. Si Noë, si Job, si Daniëli petita fuerint negata, quo pacto mihi concedetur? sic in nostro textu habemus.

Apòstoli Spiritu Sancto necdum

è cælo afflati, ambitionis spiritu multum inflati, velut homines terreni, vel pulveris adinstar marini gestiebant elevari: Hinc indigna sacro collegio contentio fuit exorta. *Facta est contentio inter eos, quis eorum videretur esse major.* Altercabantur, contendebant apertè de prælatura: quilibet sese majorem & præferendum arbitrabatur; tamque pertinaciter singuli suæ inhærebant persuasioni, ut divinum suum desuper requirentes magistrum non ante quieverint, quàm ille censurâ suâ, litem terminaret. Consideratione dignam auscultate circumstantiam: *Quis putas major est in regno calorum?* Non dixerunt, quis ex nobis major est; sed, *Quis putas?* Quis tibi major videtur esse? ut etiam post responsum, majoritas in opinione remaneret: & quilibet suæ insistere non cessaret. Porro, si ambitio illa universalis erat omnium, nec solius Jacobi & Joannis, quomodo hi duo soli primas cathedras prætenderunt & petierunt, nec quisquam aliorum eodem morbo laborantium, tale quid præsumpsit? Ex eodem capite. Joannes & Jacobus notoriè erant Christi amici gratiæque pollentes, quam etiam in naturali illâ ratione valdè penetrante optimè fundatam habo-

Luc. 22
v. 24.

bant. Reliqui verò Apostoli videntes, loca, quæ appetebant singuli, familiarioribus negari, remis velisque ambitionis contractis, affectare seu prætereundum non sunt ausi: quod illis fuerat negatum. Ecce hic unius, *Non*, efficaciam ad multis eorum viam obstruendam! Christus semel respondendo, *Non*, *Non est meum dare vobis*; ab onere octoginta & duobus vicibus illud iterandi sese expedivit. Si enim Christus duorum Discipulorum petito annuisset, extemplò reliqui decem Apostoli, & hos è vestigio septuaginta duo discipuli subsecuti adfuissent tam optato favore usuri. Verum unum, *Non*, suis dicendo intimis, ab octoginta duobus *Non*, quæ reliquis Apostolis dicenda fuissent & Discipulis, Christus sese liberavit.

Hocce exemplum Regis Regum quoniam Reges imitari delectantur, hinc prætensionibus circumvallati, supplicationibusque intricati expedire se nesciunt, consequentiâ magis constrikti, quàm ratione obligati: coacti & volentes negare multis, & facere non ausi, quia concesserunt paucis. Joanni & Jacobo, quamvis familiarioribus & intimis unum *Non*, dicatur, & mox illud repetendi necessitas cessabit: replicabunt nihilominus ipsi intimi, aut alius aliquis

pro illis; non satis æquo consensentium, laudeve dignum in Rege exemplum videri, quod servi fideiiores, qui semper lateri ipsius inhærent, quique in Regiæ personæ ipsius laborando præsentia pondus Monarchiæ sustentant, quibus prima merces deberi videretur, sine gratia, sine mercede, sine præmio remaneant. Exiguæ præmii & merces videtur semper esse intimos? Christus ministris suis præmii loco promissit, quod secum essent futuri: *Vbi Joan. 12 sum ego illic & minister meus erit. v. 26.* Neq; Rex præmium amplius dare, neque minister mercedem amplio rem desiderare potest. Verum est, id Latroni uni fuisse concessum, *Hodie mecum eris in Paradiso: Luc. 23 v. 43.* quod etiam proprietate suâ & applicatione non vacat. Sed S. Paulo quid evenerit, qualiterque in uno tantum petito à Christo fuerit habitus, quamvis minister fuerit, qui plus omnibus in servitio ejus sudavit, expendamus.

S. Paulus à certa quadam pensione, ratione modici terre, quod à suis, nostrisque communitas parentibus hæreditârât, exonerari optabat. Exactor illum importunè urgendo valde fatigabat: adorabat supplicam, & trina vice iterabat instantiam: *Propter quod 2. Cor. 12. v. 8: Dominum rogavi: sed nec ad pri-*

mam

mam, nec ad secundam, nec ad tertiam instantiam exauditus, sed repulsam passus rediit. Evenit hoc Paulo? qui si non intimus erat primus, non erat secundus: Ex duobus enim primis aulæ regniq; Christi ministris erat unus? Evenit hoc Paulo, quem ut in servum assumeret, Christus iteratò descendens de cœlo, viventem adhuc raptuit in cœlum, ut sua illi secreta communicaret? Huic tali ministro, tam intimo, tam familiari suo Principi, petitionem tam justam & facilem Dominus negat; nec semel tantum rogantem, sed instantem, tertioque urgentem repellit: immò verò. Ut nec intimi mirentur aut agrè ferant repulsas: nec Principes trepident, timeant, putent se gravari aut obligationi suæ deesse petita negando. Paulus non erat minister sub deaurationum laquearium umbrâ serviens in palatio, nec luto inferens pedem nec campo: sed minister qui promovendo Principis sui honori, tanquam peregrinus totum ab Oriente in Occidentem, ad instar rotæ percurrerebat mundum. Ultrâq; manu gladium vibrans, in perpetuis pugnis terrâ marique acquirendo occupatus, procellis naufragiisque jactatus, diu noctuque undis quandoq; absorptus, *Die ac nocte in profundo maris sui.* Et quâ

fronte (si sic loqui fas est) quibusve verbis Christus tali ministro suū ausus fuit denegare petitū? ipsemet S. Paulus, verbis se dignissimis, illud refert: *Et dixit mihi: sufficit tibi gratia mea.* q. d. denego tibi, Paule, quod petis à me, sufficit tibi gratia mea quâ gaudes. Intimis familiarissimisque Principis gratiâ gaudentibus, hæc ipsa mercede loco sufficit, & reliquæ omnes gratiæ confidenter ipsis negari possunt. Dixi, confidentèr, & cum sensu & diffidentia nota dicere potuissim: Minister enim gratiâ non contentus, sed aliam insuper mercedem exigens, non mercede tantum, sed gratiâ etiam indignus existit. Sed multi pretii illius ignari, cum ejusdem gratiæ nec non Principis injuriâ, ex gratia gradum ad alia commoda faciunt: quod idem est, ac ipsam conculcare.

Verum, ipsum S. Paulum de sua loquentem gratia audiamus, contingere enim potest, ut excusationem mereatur: *Gratia Dei sum, id 2. Cor. quod sum:* Totum meum esse Domini mei gratiæ debeo. Idem dicendum & consitendum est nobis, qui meritis ipsius, & non peccatis nostris, in gratia existimus: contrarium enim, magna superbia & maxima foret ingratitudo. Ulterius. *Et gratia ejus* (prosequitur S. Paulus) *in me vacua non fuit.* U-

bi excusatio sese insinuare videtur. Porro si gratiam vacuum manere non oportet, nunquid implenda est? Hinc gratiâ plenos, videmus adeo plenos; & nihilominus ad magis adhuc sese implendos, ipsa gratia uti. Verum S. Paulus non dicit gratiâ impletam se ipsâ, sed in ipso: *Gratia ejus in me vacua non fuit.* Et quomodo impleta est gratia in ipso? multum sanè implere debebat, siquidem vas capacissimum erat: *Vas electionis est mihi iste.* Et ita in glorioso Paulo factum est. *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus laboravi.* Modus, quo gratia in me est impleta, fuit quod non solum multum, sed abundantius omnibus serviverim laborando: hoc etenim discrimine à cæteris discerni oportet, qui gratiâ gaudent. Non se gratiâ, neque gratiam mercedibus, sed novis majoribusque servitiis implere fas est. Proinde juxta hanc obligationem, Principes illis jure optimo petita negare, & hi de ipsâ hac repulsa gloriari possunt.

Philosophi duo negationum genera distinguunt: quorum alia, puræ negationes, alia privationes appellantur. Negatio pura, actum simul & aptitudinem negat; privatio, suppositâ aptitudine, nega actum. Silentium est negatio loquelæ; sed magno cum discrimine in homine, & statuâ, in sta-

tua pura est negatio, quia nec loquitur, nec loquendi capax est: In homine verò est privatio: licet enim non loquatur actu, loquelæ tamen capax & ad loquendum aptus est. Ex quo sequitur, quod sicut silentium in statua incapacitas est, & non virtus; sic quod negatur indigno, pura ipsum confundens est negatio: quod verò negatur digno, privatio honorem illi & gloriam adaugens, eoque magis quò dignior existit. Hujusmodi sunt negationes, quas Principes intimis suis faciunt, & facere debent. Sunt privationes, quibus non sibi solis, sed etiam illis auctoritatem acquirunt. Maxima etenim privat. Gratia est, quod familiaritas ejus privatio existat. Unde & Intimi familiarioresque nobilissimâ & heroicâ Etymologia privati vocantur. Porro si tales se esse gaudent, vel Princeps effecerit, ut sint licet non gaudentes; privationes privatorum tolerabiliores reddent negationes eorum, qui hoc non sunt: & reliqui exempli hujus veritate docti neganda petere non præsumunt, nec Princeps petita negare cogetur; hocque medio ab innumeris molestisque occasionibus liber manebit, in quibus contra Majestatis suæ placitum aut decorum, dicere, *Non*, obligaretur.

§. IV.

SECUNDUM medium seu dexteritas præcavendi seu impediendi illud, *Non*, seu occasiones aut necessitatem illud proferendi, est ut Princeps in omnibus suis expeditionibus & resolutionibus integer, justus æquique tenax sit, & quæ talis cognoscatur. Ex hac justitiâ, & integritate (ad quam aliàs vel maximè obligatur) duo notabiles subsequenter effectus. Primus, quod nullus, nisi quod justum fuerit, petere præsumet: Secundus, quod omnibus nonnisi justa petentibus, concedendo petita nunquam dicit *Non*.

Justitiæ, rectitudinis, integritatis, constantiæque, omnium Romanorum Imperatorum tenacissimus, fuit Marcus Porcius Cato: Et quidnam istâ suâ integritate, inflexibilique animi constantiâ fuit affectus? Id referente Plinio, ut nemo improbum quid ab ipso consule petere fuerit ausus. De quo eloquenter Tullius exclamat: *O te felicem, Marce Porci, à quo rem*

Plinius

improbam nemo petere audet! Huiusmodi erit regiminis reverentia, Regisque felicitas, qui in omnibus expeditionibus & resolutionibus justitiâ constanter & sanctè colserit. Justitiâ à Theologis & Juristis definitur non esse aliud, quam constans perpetuaque

voluntas, tribuendi cuilibet, quod suum est. Porro si voluntas illa (quæ ordinariè in affectibus humanis instabilis adeò & ambulatoria est) constans & perpetua perseveraverit, experientur omnes, se nihil ab illo, nisi servitiis debitum meritisque proportionatum obtenturos: & hac experientiâ ejusque evidentiâ mediantem, consequetur Princeps, quod nihil nisi justum quisquam à se petere ausit. *O te felicem, à quo rem improbam petere nemo audet!* O Verè felicem! nullo enim iniquum quid petere auso, petitiones utiq; minuentur. Verè felicem; nemine enim nisi debitum petente, suppetet, quo omnibus satisfaciat. *O felicem!* Petentibus enim & supplicantibus justè, Princeps semper postulata concedet, nunquam pronunciare coactus *Non*. Nunquid igitur multò decentius, compendiosius, & utilius est, ut sibi ipsi illud *Non*, dicant petitori, quam, petitione jam insinuatâ, illud à Principe audire? illud verò eveniet, nullo præter meritum postulante.

Isaias, Regi Achaz, in probationem & confirmationem annunciationis sibi factæ à Domino signū pro arbitrio suo, sive in cælo sive in inferno petere mandavit: *Isai. 7. Pete tibi signum à Domino Deo tuo in*

pro-

profundum inferni sive in excelsum supra. Quid verò respondit Achaz? *Non petam.* Sic resolute dixit, & implevit. Sed quare? adhortante Propheta ut peteret, & quidem tantà arbitrii & optionis largitate, quantum cœlum distat ab inferno, quare non petit? ipse rationem reddit: *Non petam, & non tentabo Dominum.* Tentare Deum, est velle ut aliquid faciat, quod non debet; quod etiã tentans nos diabolus exigit à nobis. Achaz hunc in modum secum est ratiocinatus: Deus justus, & justissimus, immò ipsa justitia est: ego nulla ei servitia præstiti (aliis enim diis deservio) quibus tantas gratias promeruerim, qua igitur fronte ab illo petere præsumam, quæ Isaias promittit? Illud erit tentare Deum, & velle, ut justus, immò justissimus faciat, quod non oportet; proinde nullatenus petam. *Non petam.* Princeps justus sit tenax, adeoque constanter, ut nulli quicquam, nisi meriti debitive intuitu largiatur; & mox subditi iniqua & exorbitantia petere cessabunt, quæ videmus; à petitione non secus, quàm à tentatione abstincentes. *Non petam, & non tentabo Dominum.*

Utinam Reges toties tamque injustè tentati, ad minus saltem in tentationem non consentirent;

nolo dicere, ut petitiones quædam severe puniant: posito, quod in hoc Salomonem imitarentur, qui propter petitiunculam (sic eã nominavit, quæ intercessit, *Petitionem parvulam*) Adoniam interfici mandavit. Enimverò dantur petitiones, quæ rectè interpretatæ, libelli ipsis Principibus, quorum manibus traduntur famosi jure sunt censendæ. Si enim sunt dolosæ, sicut illa Adoniæ; supponunt ipsos esse fatuos: Si exorbitent, supponunt ipsos esse prodigos: Si Canonibus Apostolicis contraveniant (quod multis eorum frequens est) supponunt non esse Catholicos: quocunque demum modo iniquum aliquod petunt injustos esse supponunt. Verùm, si, antequam petitoria supplicatione sive nihil sibi, nisi juxta justitiæ rectitudinisve dictamen, obventurum esse præviderent, missà ambitione, non petere resolverent, *Non petam.* Notate quo loco positum sit, *Non,* & videte quantò convenientius pro subdito, utilius pro regimine, decentius pro Rege, illud *Non* collocatum sit ante, *Petam,* quàm post petitionem. Convenientius est subdito; melius enim illi est, ut tanquam certus illud, *Non,* ante petitiones suas sibi usurpet & præmittat, quàm postea audiat, *Uti-*

lius

Pf. 118.
v. 170.

liusest pro regimine: cessante enim supplicationum tumultu & inundatione ipsum suffocante, negotia faciliorem fortientur expeditionem. Honorificentius denique pro Rege: quisquis enim vel minus vel remedium petiturus majestatis ejus pedibus fuerit advolutus, malè contentus abibit. Hocque modo & medio aulæ nostræ petitiones, non secus ac illæ in curia cœlesti expediuntur. David loquebatur Deo: *Intret postulatio mea in conspectu tuo*. In aulis terrenis prætendens petitionem suam exire desiderat: in illa cœlesti, ut intret, postulat. Cùm etenim petitio fuerit talis ut intrare mereatur, infallibiliter exhibet expedita. Idem hîc accidet, nullo, nisi quod justum est, petente: Justus enim Rex, petitioni justæ nunquam dicere audebit *Non*.

Verùm enim verò, quid faciendum est Regi, ut famam istam justique opinionem universaliter sibi apud omnes acquirat, quâ mediante petitiones supplicationesq; injustas evitare queat, sine quibus ab incongruentis fastidiisque, *Non*, immunem sese conservare nequit? respondeo non alio medio id consecuturum, quàm illud, *Non*, etiam sibi applicando; & prius sibi, quàm subditis. Hoc textus noster tanquam singulare notatu-

que dignum nobis insinuat documentum: *Non est meum dare vobis*, inquit Christus. Ly *Non*, prius cadit in ipsum, quàm super binos, quibus petita negavit. Prius cadit super *Meum*, deinde super *Vobis*. Ita faciendum est Regi, Justitiæ virtutem & famam affectanti. Reges putant, *dare*, esse suum: & Rex Regum, *dare*, esse suum negat: *Non est meum dare vobis*. Nunquid Christus, quâ Deus & homo, Dominus est omnium? immò verò: ergo dare potest cui & quomodo vult: distingo; justè, concedo; injustè, nego. Hinc S. Ambrosius, *Non est meum, qui justitiam servo*, S. Amb & *non gratiam*: q. d. Ego do per justitiam, & non per gratiam. Per justitiam dare, est meum: dare verò per gratiam, uti vos vultis, non est meum: *Non est meum dare vobis*. Cujus ratio est, quod Christus ita suum ordinaverit & formaverit regnum, ut nihil in illo gratis & pro gratia daretur, si non pro meritis & justitia. Hinc S. Paulus, quam expectabat coronam, vocat Justitiæ, quàmque Dominus redditurus erat, non quâ Dominus, sed quâ justus Judex: *Reposita est mihi Corona Justitiæ*, 2. Tim. quam reddet mihi Dominus justus Index. Loca dexteræ & sinistræ quæ illi Fratres prætendebant, erant Regni Christi,

Ad dexteram & sinistram in regno tuo. Modus quo petebant non fundabatur in meritis & iustitia, sed gratiâ & consanguinitate *Dic, ut sedeant hi duo filii mei:* propter eâ respondit Christus, non esse suum dare : dare enim per iustitiam, *Suum* erat : & non per gratiam dare, *Suum* erat. *Non est meum dare, qui iustitiam servo, & non gratiam.*

Nihil pejus intelligitur & observatur in aulis quàm discrimen inter iustitiam & gratiam : ex quo sequitur, vix esse mercedem, & gratiam aliquam earum, quæ gratiæ vocantur, quæ non sit iniustitia, multa iniusta complectens. Non inficior, Reges posse facere gratias, illudque munificentia majestatiq; Regiæ valdè proprium esse : sed illud non faciendum, nisi prius obligationibus iustitiæ fecerint satis. Zachæus dimidium bonorum suorum se pauperibus erogaturum, reliquo verò dimidio se debita, aliisque illata damna soluturum resolvit : *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Dixit quidem & resolvit benè, perverso tamen ordine : primò enim solvenda erant debita & refarcienda damna, quod est iustitiæ obligatio : & deinde dandæ eleëmofynæ, quod libera-

litatis opus est. Enimverò quis inversus foret ordo, largiri pauperibus, & non solvere creditoribus? quàm inversus foret ordo (ne aliud nomen accipiat) quibusdam violenter auferre necessarium, ut aliis prodigè daretur superfluum? Quia verò solvere, est actus subjectionis, dare verò superioritatis & magnificentia, Principes dare magis, quàm solvere delectat. Dent; sed de suo, si habent: dare enim & non solvere, est dare alienum. Et Zebedæis (quales sunt qui gratias petunt) gratias importunè extorquere satagentibus cum Christo respondeant : *Non est meum dare vobis.* Quod regimen destruit, & conscientias animasque Principum perdit, est quod omnia sibi licere putent, quia omnia possunt. Hoc illis dicere, est adulari : & credere, est decipi. Rex potest omnia quæ justa sunt : quæ verò cum iustitia pugnant, potestatis ipsius sphaeram excedunt. Illa verissima & vanissima est adulatio, quâ Reges decipi queunt ; est enim illos æquiparare Deo, potentiâ. Deus est omnipotens, & nunquid iniustum quid operari poterit? absit. Eodem igitur modo Reges potentiam suam interpretari oportet. Porro si subditi de Rege suo persuasum sibi habeant, quod taliter de

de sua potestate sentiat, & ita observet: veritate docti, non nisi quod justum fuerit petent: & Rex omni importunitate liber, dicendi *Non* occasione carebit.

§. V.

Tertium medium præscindendi occasiones dicendi *Non*, est inviolabilis observantia legum. Porro si leges in totali suo vigore, sine dispensatione, sine privilegio, sine exceptione personæ observarentur, non Regi, sed legi dicere, *Non*, incumberet. Leges Dei prohibitivæ omnes incipiunt à *Non*: *Non occides, non mæchaberis, non furaberis, non falsum testimonium dices*. Nunquid hominum quispiam, etiam audacissimus & insolentissimus, in præsentem usque diem, occidendi, mæchandi, furandi, falsumve testimonium dicendi copiam à Deo petiit? nullus omnino, leges enim istæ inviolabiles & indispenfabiles sunt. Idem igitur etiam Principi leges suas inviolabiliter & sine dispensatione observanti eveniet: & hac tam facili & gloriosa methodo à dicendo, *Non*, sese expediet, quia illud lex jam dixit.

Post primum peccatum Adæ, Deus universale emanavit mortis decretum, Adamum cum omni sua posteritate complectens, co-

dem statuti decreti momento inviolabile illud faciens. Lex mortis ex natura sua inviolabilis videtur: sed tum temporis facillè violari potuisset: Adam enim, seu quilibet alius ex ligno vitæ comesturus immunis mansisset à morte.

Quid verò Deus? *Ne fortè etiam.* *Gen. 3. v. 21.*
sumat de ligno vitæ & comedat, & vivat in æternum. Ne fortè sicut Adam primam transgressus legem de arbore scientiæ comederat, secundam similiter transgressus legem, de ligno quoque vitæ sumendo evaderet immortalis: *Collocavit ante Paradisum Cherubim, & flammeum gladium ad custodiendam viam Ligni Vitæ.* Id est, ad introitum paradisi constituit Cherubinum cum ignito gladio, ut sine exceptione ab aditu arceret omnes: & si quis mortem conaretur evadere, moreretur primus. Adeò rigidum fuit Cherubim mandatum, adeoq; inviolabilis legis istius severitas, ut ne proprium quidem filium privilegio quocunque ab ea voluerit exemptum. Privilegium, in jure vocatur, vulnus legis, proinde potestas gladii usque legislatoris, non ad ipsas vulnerandas ferendæque leges, sed ad feriendos, occidendos, concremandosque præsumptuosos illarum violatores exeri debet. Propterea Cherubini gladius, gladius

erat, & igneus. Non erat difficile Deo, arborem vitæ vel exscindere, vel arefacere; ut sic omnis iste horribilis apparatus cessaret: sed arborem permanere, legemque nihilominus inviolabiliter voluit observari, ut omnes intelligerent legislatores, quamvis in legibus suis dispensare possint, modusque dispensandi facilis sit, non tamen propterea debeant. Verùm Domine; arbor vitæ fructibus abundat, hi nascuntur, alii decidunt, omnesque otiosè percutiunt; cum tantò usui esse possint. O maledictæ utilitates & usus! iste est dolus, Principes perdens deceptus. Dispensatur in legibus, pro commodis (quæ ordinariè particularium, & non eorum sunt) universalique ruinæ panditur porta, quod solâ inviolabili legum observantiâ evitari potest. Percant in fructuosè fructus arboris vitæ, licet res inter creata Dei præstantissima: ipsæ pereant vitæ nec recuperetur immortalitas: moriatur sepeliaturque mundus totus: lex inviolata & sine dispensatione perseveret.

Enimverò quidnam ex hoc indispenabili legis rigore fuit consecutum? Ista universalis agnitio, de qua David: *Quis est homo qui vivet, & non videbit mortem?* Quis est homo, qui vivat non mo-

riturus? quod homines cognoscences, simulque legis indispenabilitatem, quamvis mors terribilium omnium sit terribilissima, vitæ verò desideratissima, nullus unquam fuit, cui vel in mentem venerit, ad non moriendum, petere dispensationem. Leges adeò sanctè inviolabiliterque observentur, ut omnes, in illis nullatenus dispensatum iri cognoscant: Et illo *Non*, quod leges dicunt, ab eodem pronunciando Principes liberabuntur. Quia verò Principum nonnulli adeò misericordes seu pusillanimes existunt, ut nec Matri Zebedæorum, nec filiis dicere audent: *Nescitis quid petatis*: hinc petere præsumunt, & 20. v. 23 pro voto expediuntur: & illud *Non*, legum, super ipsas cadit leges, & non super id quod verant. Mox ut vetito dispensatur, lex definit esse lex; non solum, quia concessum uni negari nequit alteri: sed multò potius, quia concessum uni petenti, etiam aliis, licet non petentibus est concedendum.

Filius prodigus à Patre adhuc vivente substantiæ suæ portionem petiit: *Pater, da mihi portionem substantiæ meæ, quæ me contigit.* Ostendit petendo, quod futurum, aut jam præsens erat. Age, satue & frontose juvenis, num igno-

Psal.
38. v. 4.

Luce. 19.
v. 12.

ignoras quod filii non, nisi à mortuis parentibus hæderent? Quia igitur ratione aut fronte à Patre tuo adhuc vivo hæreditatem audes postulare; tibi que in primis rem adeò à recta ratione legeque communi exorbitantem concedi præsumebat de excessivo parentis in se amore. Porro sicut amor cæcus est ad concedendum, ita infirmus est ad negandum. Bonus tandem pater, seu importunitate filii, seu proprio victus amore in lege communi dispensando, contingentem ipsum portionem notabili concurrente circumstantiâ, extradidit. Duo erant filii, & data parte huic, similiter & suam alteri tradidit: *Divisit illis substantiam.* S. Petrus Chrysologus, casu hoc diligentius expenso, non sine ratione admiratur: cum unus tantum fuerit filius dispensationem à Patre postulans, cur mox illam concesserit utrique: *Vno petente, ambobus substantiam mox divisit.* Quod Pater adhuc vivens filio suo petenti partem hæreditariam tradat, dubio quidem & questione non vacat: transeat tamen. Sed filio alteri nil tale desideranti nec petenti, quare similiter suam, non expectata morte, tradit? Certum est imprudenter egisse Patrem tantum indulgendum filio, còque magis quod ipsum

illud intelligere oportuisset. Verum, data jam parte sua uni, ad suam etiam alteri tradendam æqualiter processit: Dispensatio enim concessa petenti, etiam alteri non petenti negari non potest: *Vno petente, ambobus mox divisit.* Huiusmodi Evangelii nostri est casus, sed sublimior à Christo decisus. Apostoli erant duodecim: sed duobus tantum petentibus reliqui sese continuerunt. Casu quo verò, Christus duobus illis petentibus concessisset, quia petierant; etiam aliis decem licet non petentibus idem fuisset concedendum. Sed sicut filii Prodigii Pater æqualitate servata operatus est concedendo etiam non petenti, quod concesserat postulanti: pari modo Christus æqualitate sublimiore petentibus duobus negavit, quod concedi non oportebat, simulque decem non petentibus. Pater unius petitione motus expedivit duos: Christus expeditione negatâ duobus, respondit omnibus. Pater verò imprudenter, quia legem relaxavit concedendo: Christus verò divinè, quia illam constabilivit negando.

Inficias non eo, in materia negandi & concedendi, maiorem huius quàm illius rationem habendam: sed consequentia, quod alii

Luc. 15.
v. 12.

S. Petr.
Chrysol

est concessum, mihi non est negandum: est argumentum nec ratione gravissimâ solubile. Rachel sterilē se considerans, sorore filios multos feliciter enixā, petiit à marito suo Jacob ut ancillam suam Balam in conjugium acciperet, quo suscitandi ex eā filii ad se quadamtenus tanquam sui pertinerent. Jam ante conjugium Rachelis, de conjugio Liæ quod abhorrueat, constabat: & jam conjugium inire cogitur cum Bala, quod satis indecorum sibi scire debebat. Sed omni se subiecit, qui diligit & amat. Balā jam filios enixā; Liæ non contenta quatuor uterinis quos ipsa pepererat, etiam à Jacob importunē extorsit ut ancillam suam, nomine Zelpham in thorum admitteret. Nunquid hujuscemodi mulierum datur æmulatio? Quid vobis, hoc casu, Jacobo faciendum fuisse videtur? Ad consolationem Rachelis, ex obligatione amoris qualitercunque rationi consonum videtur. Verum ad instantium Liæ minùs amatæ, prolibusque jam stiptatæ quid fecit Jacob? nihilosecius importunitati Liæ cedens Zelpham in thorum admisit. Si igitur Liæ instantia nullo justī aut decori prætextu erat vestita, sed in sola æmulatione & zelotypia fundata, quare Jacob tam justus &

prudens petitioni ipsius & importunitati condescendit? quia jam ante idem indulserat Racheli: Liæ repulsā passā, petitione sororis suæ expeditā & impletā, conveniret Jacob, non acquietura sibi negato, quod sorori fuerat concessum. Etiam inæquilicate tam manifesta, quod Rachel sterilis, Liæ secunda; hæc prolibus uterinis ditata, illa nullum enixa; nulla horum omnium consideratio Liæ pacare potuisset. Quia contra argumentum: Non negandum alteri quod conceditur uni, & contra vim (sive cogentem, sive extortam) hujus consequentiæ vel maximè in ratione fundatæ, non valet solutio.

Persuasum sibi habeat Princeps, quod conceditur uni, quia petit, consequenter concedendum esse aliis; etsi non petant. Intelligat dispensationes & privilegia non solum esse legis vulnera, sed vulnera lethalia: & legem mortuam non posse reipublicæ dare vitam. Consideret leges suos esse muros, quorum apertura hodie unius tantum hominis capax, cras ita dilatabitur, ut integer per eam intrare possit exercitus. Attentè examinet leges politicas: consideret ordinationes bellicas, tot pragmaticas, sanctiones æconomicas; quæ cum institutæ sint pro remedio,

medio, hac via fidem & auctoritatem perdent. Sola & finalis Principis iusti resolutio esto; tractare leges suas, tanquam suas, illas corroborando, protegendo, zelando, & in suo vigore inviolabiliter sine dispensatione conservando. Quod enim lex sine injuria negat omnibus, si uni (quamvis rationabiliter) fuerit concessum, alteri negari nequit sine gravamine. Et melius, facilius, decentiusque est, ut leges ipsæ dicendo, *Non*, sese conferrent; quam ut Princeps subticendo *Non*, illas infringat.

§. VI.

Quartum & ultimum medium evitandi illud, *Non*, est provisiones anticipare, & loca vacua non habere: mox enim ut locus fuerit vestitus prætensiones cessabunt. Admiranda planè naturæ inest diligentia impediendi vacua: & ut nullus in toto universo detur locus vacuus. Hunc in finem ascendere videmus aquam, & descendere aërem, moveri terram, marmora rumpi, crepare æs omnesque creaturas in suas impetu ferri inclinationes. Ex quo frequentes exurgunt terræ motus, & quidem extraordinarii & vehementes, qui totas frequenter subvertère civitates. Porro quod na-

tura facit ad vacuum impediendum: idem ambitio facit ad occupandum. Cum fuerint loca vacua, undique certatim convolant prætendentes, non ad impediendum (cum se invicem & mutuo tantum impediant) sed ad occupandum vacuum, tantoque majore impetu quanto majore natura ad bonum commune fertur universi, & ambitio ad privatum unuscujusque. Quales verò inde terræ motus & reipublicæ perturbationes, Romanorum domesticæ & civiles, in Consulatum concursu, pugna loquuntur. In Monarchiæ gubernatione, omnia ista inconvenientia, præcavere & submovere facillimum est præoccupando vacuum omnium illorum, quæ peti aut prætendi possunt; vigilanterque præcavendo, ne locus vacuus detur. Hæc faciendi methodus Principi venit observanda.

Reversurus in cælum Christus Apostolis Discipulisque suis mandavit, ut in Jerusalem, propediem affuturi Spiritus Sancti adventum expectarent, quod etià fecere in cœnaculo congregati. S. Petrus jam præviè de Ecclesiæ Principatu investitus, non expectato Spiritus Sancti adventu, id præ cæteris sollicitè curavit, ne vacuus per proditoris mortem locus ita diu

diu relinqueretur : unde S. Matthiam in eum surrogare festinavit. Vix putem futurum, qui tam notabilem S. Petri resolutionem & actum tali loco talique tempore non obstupescat. Nondum aderat tempus, quo Apostoli per universum dispergerentur mundum; necdum futurum erat, sicuti nec fuit, nisi aliquibus ab hinc annis, & positis ante & firmatis tanti ædificii universalis, scilicet Ecclesiæ fundamentis. Ut quid igitur S. Petrus provisionem hanc ad aliquot saltem dies non distulit? Cur S. Spiritus non expectatur adventus, ut sic electionem certiorum infallibilioremq; reddat? ratio est, quia tanti refert, atque interesset intellexit S. Petrus, quod ne ad momentum temporis loca vacua relinquantur. *Oportet*. Hoc primo verbo magnus Apostolici Collegii Princeps propositionem suam fuit exorsus, & his ultimis

Act. 1. v. 25. conclusit : Accipere locum ministerii hujus, de quo prævaricatus est Iudas, ut abiret in locum suum. Recensiti ibidem viri erant numero

ibid. v. 15. centum viginti : Erat autem turba hominum simul fere centum viginti. Eodem die conversi illisq; aggregati, in quos Spiritus Sanctus descenderat, erant numero termil-

Act. 2. v. 41. le : Et apposte sunt in die illa anime circiter tria millia. Accre-

scensque postea numerus multo evasit amplior : & in tantâ populi multitudine, in qua omnes capaces erant locumque ambire poterant si vacuus adhuc fuisset, quis non videret, quàm periculosa occasio fuisset, perturbandi pacem, dissolvendique concordiam & animorum unionem in eis, quos *Act. 4. v. 32. oportebat esse, & Evangelistâ teste, verè erant Cor unum & anima una* : ad præveniedum igitur periculum & inconvenientias quæ humanitis ab illo timeri poterant : Locus iste (inquit S. Petrus) statim occupetur, & ne ad momentum quidem temporis vacans remaneat : unde sequetur, quod præsentibus illum videndo, & videntes illum jam occupatum inveniendò nullâ prætendendi aut petendi cupidine tententur. Neq; dubitari poterat, quin provisio, electioq; ejus rectè & quasi acutangeretur : Siquidem S. Petrus ratione officii sui infallibili Spiritus Sancti assistentiâ regebatur, qui quamvis decima post ascensionem die descenderit in omnes, hac ipsâ invisibiliter descendit in eum, sicut jam ante descenderat, quando provisionem accelerare efficaciter inspiravit.

Idem prædicantibus Principibus sæcularibus, quibus etiam suo modo Spiritus S. assistentia non

de-

deest, discreta sanè foret politica, quâ prætendentes à labore & tentatione petendi, & semetipsum ab occasione negandi præservarent. Maxima & difficillima hujus generis fuit occasio in successore Davidis designando. Deserverat David, prout convenientissimum Regno, nec non à Deo definitum esse sciebat, ut Salomon sibi succederet, cui ob stare videbatur, quod Salomon ad succedendum illegitimus, annisque foret minor: Adonias verò non legitimus solum, verum etiam omnium superstitem Regis filiorum natu maximus esset, & quâ tali nobilitas, elerus, populusque cum magna militiæ parte adhereret. Consummatum jam videbatur negotium, quando in convivio ab Adonia omnibus suæ partis Principibus & potentibus magnifice instructo inter epulas & pocula, acclamationesque faustas Neo-Regis sanitas hilariter promovebatur. Quo cognito eadem horâ, quid faceret David? Sternite (inquit) mulam meam (hujusmodi enim tum temporis equorum & caballorum loco, Reges utebantur) cum Salomonem filium meum imponite, unctumque à Nathan Propheta in Regem per plateas Jerusalem circumducite clangentibus tubis sonantibusque

Pars II.

tympanis & cymbalis acclamantes: *Vivat Rex Salomon.* Quod eodem mox momento executioni fuit datum. Buccinarum clangor & tympanorum strepitus in convivio Adoniæ actutum fuit auditus, causa innotuit, exterritique convivæ sine morâ sese subdixerunt, eodem die Neo-Regi Salomoni gratulando manus exosculati. Quam verò hujus facti sui David dedit rationem? Et quid juri, justæque prætensionis respondit Adoniæ? Et quo furo aut dulciario illud, *Non*, textit aut condidit: ipsum rejiciendo? Nihil protinus dixit, nec dicere opus habuit. Adonias enim locum jam occupatum cernens, suæ se fortunæ accommodans, exosculatâ Salomonis manu, nec ipsi, nec Patri vel verbum replicavit. Tanti refert sollicita locorum provisio ad injiciendum frænum ambitioni prætendentium, & excusandum *Non* Principum.

Politici hujus praxin gloriose in nostro exercuit regno Joannes Secundus, exinde Rex, *Boni memorialis*, nomen sortitus: sicut Joannes Primus Rex, *Bonæ memoriæ*, fuit, appellatus. Hic Regum prudentissimus oculum habebat pugilarem, cui præcellentes in suo servitio, seu status, seu justitiæ, seu cameræ, seu militiæ ministros in-

M

scripser

Luc. 17
v. 37.

scripserat, & pro cuiusq; meritis, singulis primò vacatura destinaverat loca & præmia. Trito apud Hebræos ferebatur adagio, quo etià Christus usus legitur: *Vbicunq; fuerit corpus, illic congregabuntur & aquila.* Loquitur de aquilis vulturinis ex rapacium genere visus acumine & odoratus sagacitate præpollentibus, quæ vel cominùs viso, vel eminùs olfacto cadavere, concitis mox alis advolant ut sese impleant & exsatiènt. Idem ex ambitione prætendentium evenit omnibus, quorum morte vacat officium, Commenda, Virga, Cathedra, Mitra, gubernaculum, vel aliud quodcunque emolumentum utile vel pingue; cui (non dico ungues) sed manus infigant. Verùm quid in quotidianis hisce casibus Rex *Boni memorialis* faciebat: quia ea jam certis & notis prædestinàrat: locum, officium, sive beneficium jam occupatum respondebat. Aquilæ verò famelicæ quæ volatu præcipiti prædæ defuncti inhiabant, complicatis alis, etiam ungues contrahebant, & crocitate volentes rostra offendeabant.

Idem hodie binis nostris prætendentibus accidit, quibus Christus, petita loca jam aliis esse destinata respondendo, os obturavit: *Non vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Si sciretis, ad

providendum Regni mei locis, non expectari prætendentium, ad petendum concursum, sed longè jam ante aliis, & certis esse destinata: utique illa non ambiretis. Verùm quia regni mei stylus vobis ignotus, hinc petitis, ignari quid petatis: *Nescitis quid petatis.* Eodem in itinere, quo petitio hæc adornabatur, Christus sese ad moriendum Jerosolymam tendere dicebat. Joannes erat Aquila, & Jacobus frater ejus: & quia corpus mortuum jam olfaciebant, ad sui saginam occasione uti gestiebant. Verùm, licet loca petita fuissent alicujus mortui, & ipse instar aliorum mortuorum, qui non resuscitantur nec resurgunt: nihilosecius, quid peterent, ignorabant. Altissimum secretum etiam nondum vacantia destinandi loca id efficit, ut semper vivant. Imitentur igitur Principes hanc universalem naturæ regulam: corruptio unius est generatio alterius. Porro sicut illa ne ad momentum quidem materiam relinquit informem, sic illi tollant è mundo locorum vacantiam, nec ad momentum vacare sinant, sed semper vivere faciant.

Verùm, ad istud prætendentes nostri replicare poterant, loca petita non fuisse vacantia, sed creata, seu de novo creanda. Sed repli-

replica ista verbis illis, *Quibus paratum est*; nec non præventionē vel prædestinationē provisorum eliditur Deus nova creaturus officia, prius officiales, quàm officia creat; & ita nascuntur provisa, & absque instante vacua. In mundi primordio Deus tres creavit præfidentias, duas in cælo, & unam in terrâ: sed creatis præviē præfidentibus. Prima cæli præfidentia, fuit illa solis: *Vt præesset diei*: Secunda lunæ, *Vt præesset nocti*. Verùm antequam istas crearet præfidentias, utrumque jam creaverat præfidentem: *Fecit duo luminaria magna; luminare majus, ut præesset diei: & luminare minus, ut præesset nocti*. Præfidentia tertia fuit illa hominis, super omnia animantia maris, aëris & terræ. Sed & similiter ante creationem præfidentiaæ jam creatus erat præfidentis.

Gen. 1.
v. 16.

v. 1.
v. 16. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, ut præstet piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis universęque terræ.* Eundem omninò stylum in omnibus creatis de novo officiis Deus observavit. Creandum erat regnum Israël; & ante per Samuëlem ungi iussit Saulem, quàm tradito regno Regem crearet. Creandum erat de novo officium Redemptoris mundi & prius, & quidem centum annis ante designavit Noë,

mandans illi fabricare arcam, quàm dicti officii exercitium illi committeret. Non possum non, hoc passum meminisse, quoties naves nostræ Indicæ velis ad antenas jam explicatis sint visæ, nullo adhuc cognito aut designato gubernatore. Nos naves nostras incipimus ab aplustribus; Deus navem suam incepit à Navarcho. Idem observavit Christus. Paulò ante mortem designavit S. Petrum: & post resurrectionem tradidit illi navem, Politicam hanc cœlestem Principes imitentur terrestres. Pro officiis creandis creent primò officiales, quàm officia: & in ordinariis & successivis, successuri illa præviē occupent, ne vacando vacua existant, & hac via & methodo, activè & passivè insipidum illud *Non*, ex maxima parte cessabit.

§. VII.

ENumeravimus media & methodos quibus anticipativè vitari seu minui possint occasiones pronunciandi vel audiendi acidum illud, & durum adverbium *Non*. Cum verò nihilominus dari possint occasiones, quæ illud necessariò exigant; restat nunc audire methodos & modos, quibus, in hujuscemodi casibus, minore subditorum sensu, ipsiusque

Principis mortificatione, *Non*, accedunt promptam ad eradicanda zizania operam offerentes: *Vid. Matth. 13. v. 28. imus & colligimus ea?* Colligere, dixerunt: & non, eradicare: hujuscemodi enim zeli & oblationes semper adducuntur in collectionibus. Respondit illis paterfamilias, nullas prorsus pro felicitudine agendo gratias. Quid verò respondit? *Ait illis Non.* Ita similibus propositionibus unum siccum & resolutum *Non*, respondere fas est. Paterfamilias, melius quàm servi, agriculturam intelligebat. Servi utilitatem obtendebant; paterfamilias inconvenientiam penetrabat. Illi ad zizania extrahenda promptos sese offerebant; hic verò & triticum eos evulsuros praevidebat. *Nec colligentes zizania, eradicetis simul & triticum.* Nec faciendum est quod vultis, nec à vobis: suo id tempore, & à messoribus fieri oportet, quorum hoc est officium, & qui intelligunt. *In tempore messis dicam messoribus.* *Ibid. v. 30.* Cum arbitria sua simulque seipso ad exequendum offerunt rerum ignari & inexperti, apparente tantum utilitatis prae-textu, occasionibus intempestivis damnisque certis (prout ordinariè accidit) Paterfamilias ipsos, eorumque propositiones uno nervoso resolutoque, *Non*, repellat: *Ait illis, Non.*

Cum primis unum siccum & clarum *Non* mereri videtur certum machinatorum genus, qui novos Regium dirandi ararium adinvenientes & offerentes modos & artes, adjungunt (hic latet anguis in herba) sibi executionem quoque demandandam auctoritate sufficienti, aliisque ad hocce mediis requisitis debitè armatam. Christus inquit, natum esse zizanium inter semen bonum Patrisfamilias. Quod videntes servi zelo correpti, damnoque exaggerato, Dominum suum è vestigio

In aliis occasionibus, unum, *Non*,

Non, altero excusari solemne est. Porro, quia hic modus, ordinarius, frequens & usitatus est, sine examine & censurâ eum transire nefas est. Laban pactam Jacobo septem annorum mercedem negavit, & loco Rachelis (quod negatione pejus est) tanquam adulterinâ monetrâ solvens, supposuit ipsi Liam. Luce diurnâ detegente dolum, Jacob conveniens Labanum de negata sibi Rachele *Gen. 29* postulavit; *Nonne pro Rachele servivi tibi?* Quam verò satisfactio- *v. 25.* nem daret illi Laban, quod interpretatur, candidus? *Non*, unum, altero, *Non*, excusavit dicens, non esse moris in terrâ suâ secundo genitas primò tradi ad nuptias: *Non est in loco nostro consuetudinis, ut* *Ibid.* *minores ante tradamus ad nuptias.* *v. 26.* Et est consuetudo terræ vestræ, promissa non implere? Est consuetudo terræ vestræ, decipere? est consuetudo terræ vestræ, mentiri? est consuetudo terræ vestræ, justitiæ & rationi contraire, & in excusationem obtendere, non est consuetudo? A terra Libani ad nostram transcamus. In omni terrâ, docente & demonstrante Aristotele, lex naturalis jubet præesse & regere sapientiores: subesse verò & parere debere minùs sapientes. Ubique terrarum lex naturalis sancitis confirmata civilibus vult, ut in quolibet genere emi-

nentiores ad sublimiora ascenden-
tes loca prima referant præmia: terra verò nostra ab hac lege eximitur, in quâ ad illa obtinenda præmia, ad ista conscendenda loca non talentorum neq; meritòrû sufficit præcellentia, certo qualitatis desiderato gradu: Cum ista tantummodò sufficiat qualitas, secluso alio merito, seu talento ad prætendendum vel obtinendum: eadè loca absque prætensione obtinere. Extraneis verò & peregrinis admirantibus, & non sine stupore cernentibus: ista loca non occupari ab hominibus, quos mûdus suspicit & veneratur: isti *Non*, alio, *Non* responderetur: *Non est in loco nostro consuetudinis.* Enimverò si quispiam ex nostris prætendentibus Evangelicis (sit Jacobus qui Lusitaniam venit) hodie accedens loco petitiæ cathedræ, quemcunque hujus regni Episcopatum prætenderet, incolæ regni responderent, *Non*: quia filius esset piscatoris: majoremq; illi honorem favoremq; exhibere non possent, quâ Episcopatum quempiam ultramarinum conferre: moxque illum satyricè, de Meliapor Episcopum intitulerent: quod insulam respiciat piscariam. Josue triginta trium regnorum subactori, cujus militari generositati ipse sol fuit attestatus, generalatum

hodie prætendenti, exhibitum Moyſi miniſterium opponerent: Et Joſepho, cui in accumulandis Regis ſui facultatibus, indiſtriâ; & conſervandis, fidelitate nemo fuit ſecundus, regiis facultatibus & redditibus, ſi tanquam Commiſſarius præfici peteret; conſiderate an non paſſæ à Patre oves petitioni obicem ponerent? non loquor de Bartholo, utrum regimen juſtitia ipſi in mentem venerit: vel Navarroy illud conſcientia. Hic enim cum in Luſitania docuiſſet cum ſtupore Univerſitatum omnium: Conimbricæ didicit unum ſibi uſurpare *Non*, & peregrinatum abire in terras alienas, ne audire cogeretur in noſtra: *Non eſt in loco noſtro conſuetudinis*. Cenſura illius, quod conſuetudo dicitur, eſt quod non ſit conſuetudo; ſed natura rationiq; contrarius abuſus, virtuti rei publicæque præjudicativus. Porro Principes hoc modo dicendi, *Non*, ſeſe excuſantes, non modo non excuſantur, ſed accuſandi potius ſunt & reprehenſione digni, dum hac via, ſubditis, orbi, ipſique Deo ſe reddunt odioſos, qui propterea ex uno patre eadẽ matre omnes voluit procreari.

Excluſo igitur iſto nimis quàm proprio & particulari terræ noſtræ abuſu: modus omnium caluſo optimus & optimorum quo-

rumcunque opinione convenientiſſimus eſt, ut occasione occurrente negandi, ad emolliendam iſtius, *Non*, durtiam, negotio Principis juſſu à Conſiliariis ritè diſcuſſo, Conſiliariorum arbitrio ſe Princeps excuſet. Nihilominus & in hoc ipſo medio cautela & circumſpectio opus eſt, ne in obliniendo & emolliendo *Non*, ipſa Regis authoritas vel Conſiliarioſum periclitetur integritas, excuſationiſque motiva ab abſurdo præſerventur. Rex Achis in certo quodam bello contra Hebræos, fidelem ſuam, & ſubjectarum ſibi turmarum operam promittenti Davidi, ſecum egrediendi copiam negavit, Satraparum ſuorum, *Non*, allegando: *Satrapis non places*. Quod tamen antequam pronuntiaret, & poſtquam pronuntiâſſet, omni laude plenam cum juramento, tam coram audientibus, quàm ipſo cui jurabat, fecit protectionem: *Vivit Dominus, quia rectus eſtu, & bonus in conſpectu meo, ſed Satrapis non places*: Scio quia bonus eſtu in oculis meis, ſicut Angelus Domini, q. d. Juro tibi David, quod rectum & bonum te judicem, & quidem rectum & bonum in oculis meis velut Angelum Dei, ſed Conſiliariis diſplices. Pro! quot & quantæ ſubjectis negantur capaciſſimis,

veluti

1. Reg.
19. v. 6.

veluti Davidi, non quod digni, immò dignissimi non sint, sed quia Regum consiliariis non placent! quodsi dixisset, ipsam promptam Davidis oblationem sibi non placere, rationes & motiva ad hoc poterant subesse: sed persona displiceat, *Satrapis non places!* Quod si verò iudicium & opinio Regis tantum discrepabat, ut illum bonum & rectum hominem, imò Angelo similem aestimârit, quare non suo potius conceptui & iudicio, quam consiliariorum displicentiæ Rex sese conformavit? Et cum se illorum resolutioni conformârit, quare tot ornatam præconiis illam Davidi intimat, ut ipsa laudum præconia negativam confutent & condemnent? colorando isti, *Non*, quo Davidi peti- tum negabatur, illa ab Achis fuere dicta, quibus ipsis coloribus Regiam auctoritatem & superioritatem valdè deturpavit: sequendo etenim consiliariorum suorum sententiam, contra iudicium & experientiam propriam, illorum se subditum, & non superiorem & Dominum demonstravit. Consiliariorum quoque suorum integritati non minimam maculam inussit: dicendo enim, quod David illis non placeret, eos personarum magis affectu, quàm causarum merito agi ostendit. Ipsi

Deniq; rationi notam intulit quâ se excusabat. Cum enim Davidis acta, propriâ ipsius Achis confessione, experientiâ & juratâ attestatone, tam recta & bona essent, ipsam sic dictam rationem, nullo excusationis velamine palliabilem confutabant: & purum putum prætextum tantum esse evincebant. Proinde Princeps consiliariorum suorum sententiis excusare & palliare se gestiens, dicat, se negotium examinandum discutiendumque illis commississe, quorum conclusis se accommodârit; nec quippiam amplius.

S. VIII.

Istud, Clementissime Domine, nos docet politica humana, documentis sacrae desuper confirmata, quæ recensui. Porro pro felici sceptri, singulari adeò providentiâ, Regiis celsitudinis tuæ manibus à divinâ traditi administratione, non aliud celsitudini tuæ medium offero & suggero, quàm exemplum Filii Dei, in verbis, thematicis loco assumptis, tempori, circumstantiis occasionique præsentis tam congruis, ut non nisi pro ea dicta videantur. Christus petita loca duobus fratribus negavit, mediumque quo insipidum illud *Non*, condiendo suo simul honori decoroque consuluit, fuit Pa-

tris

tris sui dispositionem & decreta allegare : *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Non est meum, inquit, petita vobis conferre loca, & concedere postulata, quæ aliis jam ante Pater meus decrevit ; à quo, quia hæreditavi potestatem, etiam illum me sequi, ejusque decreta stabilire & confirmare fas est. Istud imitandum est Principibus hæreditariis, tantòque gloriosius, quantò filii parentibus sunt gloriosiores. Consequentia naturali, occidente sole loca quædam obscurantur : eodemque nascente alia illuminantur. Eò collimant prætensionēs in ortu auspicantium, & in occasu regimen finientium. Princeps verò, favente fortunâ, succedens patri tam digno incrementis subditorum, quàm imitatione filiorum, paternis electionibus inhærendo, à necessitate cas innovandi se liberat. Si Joannes & Jacobus sive pro se, sive pro aliis instantias fecerint, formalibus istis Regis Regum respondeant : *Non vobis, sed quibus paratum est à patre meo.* Et illud *Non*, non facile minùs, quàm decorum ipsi erit & gloriosum.

Verùm aderunt utique (more in regiminum auspiciis usitato) insinuare se gestientes ambitiosi ad suggerendum & persuadendum contrarium. Quinam verò

novitatum harum, quæ tam blandè illabuntur auribus, adeoq; pronis excipiuntur animis sint effectus, seu eventus, ipsi facillè prævident Consiliarii, & consilia accipientes. Exempli vice (si velent) deservire ipsis posset illud infaustum Regni Roboami Filii Salomonis auspicium. Hunc ut in thronum defuncti Patris substituerent, omnes duodecim Tribus in Sichem convenerant à Neo-Rege universalem pariter gratiam postulaturi : ut videlicet tributa aliaq; onera Patri ipsius præstari solita, quæ ob fabricam templi, multòq; potiùs ob sumptuosum excessivè tot Reginarum alimentum, jam eò usque excreverant, ut jam amplius pendere non possent, non nihil alleviaret. Audita hac supplicâ (inquit textus sacer) vocavit Rex Roboam Seniores, qui semper Salomoni parenti ejus à consiliis assisterant ; qui concorditer precibus populi benignè annuendum sugesserunt : hoc enim medio sibi animos eorum regnique stabilimentum foret lucraturus. Roboam verò sano utilique sibi (inquit textus) consilio spreto, cum juvenibus secum enutritis, & educatis semperque assistentibus ; tanti ponderis tractavit negotium : ex quorum consilio minimum digitum suum, dorso patris sui grossio-

rem

remesse respondit : & ad ostendendam majestatis suæ differentiam, non solum non se alleviatum onus tributi, sed insuper flagella patris sui se in scorpiones conversurum fuit comminatus:

3. Reg. 12. v. 14. *Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cedam vos scorpionibus.* Ex isto consilio, tale responsum, & talis denique successus & eventus, qualis ex tali consilio & responso poterat expectari, fuit consecutus. Ex duodecim Tribubus Roboamo tanquam Regi jurare paratis, decem denegatam ipsi obedientiam, famulo quondam patris sui Jeroboamo promiserunt, potius uni famulo, quam tali Salomonis filio subesse eligentes.

Inquirentes tam inopinati & infelicitis eventus originem, quo Rex, sine pugna, decem regni sui partes, & sibi, & omnibus suis posteris unicâ perdidit horâ, non invenimus aliam, quam quod Rex veteranis Ministris parenti suo individue assistere solitis valere jussis & ex aula dimissis, alios introductos consiliis adhiberit teste Scripturâ. *Reliquit consilium Senum, qui assistebant coram Salomone patre ejus, cum adhuc viveret : & adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo & assistebant illi.* Notate illud, & hoc, *assistebant.* Causa proxima ruinæ Roboami, fuit

maturum illud Senum expertorum consilium derelinquere, & illud juvenum arrogantium & imprudentum amplecti. Porro causâ hujus origo, unico tantum passu retrorogato fuit remotior : videlicet mutare Ministros, qui patri suo semper à consiliis astiterant : *Qui assistebant coram Salomone patre ejus* : novosque creare, quibuscum fuerat enutritus, ad assistendum : *Qui nutriti fuerant cum eo, & assistebant illi.* Ultima negotiorum decoctio fit inter Ministros à lateribus Regum prout in hoc casu vidimus. Proinde si illi ipsi, qui à latere fuerant Salomonis, etiam à latere fuissent filii ejus Roboami, consilium eorum prævaluisset ; ex quo populus contentus quievisset, regnum mansisset integrum, Rex obedientiâ & amore subditorum gavisus : & Roboam majorem se patre jactans, ipsi magnitudine fuisset æqualis.

Neque sine nota transmittendum videtur, quod singulari emphasi repetitur. Postquam enim Sacer Textus dixit : *Assistebant coram Salomone* : addit, *Patre ejus.* Superflua videtur hæc expressio, ex tota enim historiæ narratione. jam constabat Salomonem patrem fuisse Roboami : nihilominus notâ consideratione-

que dignissima fuit, velut una ex circumstantiis maximis, quæ casum notabiliter aggravant. Quamvis enim ministri, quibus Salomon in vivis fuerat usus, ex hoc solo capere, quod omnium totius mundi Regum sapientissimo à consiliis astitissent, omni honore, & existimatione, locisque apud ipsum obtentis forent dignissimi: Quia sui patris fuerant (quamvis ille non fuisset Salomon) eorundem ministerio uti, eos lateri suo admove, eorum fidelitati, integritati, zelo, & amori, plus quam omnium aliorum credere Roboam oportebat.

Prov. 27. v. 10. *Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris; inquit Spiritus*

Sanctus, ejusdem Salomonis ore. Enim verò quidnam habent amplius amici parentum, præ novis & specialibus amicis filiorum? Inter certum & dubium discernere norunt. Quos sibi filii eligunt, bonos esse & fideles, contingere potest: de illis verò qui parentum amici fuere, id omninò certum est; experientiâ enim probati sunt, & illi nondum. Consequentia ista in ipsum cælum probatur. Deus Moyfi in rubo apparens nescienti quis esset, dixit: *Ego sum Deus Patris tui.* Ego, inquit, sum Deus Patris tui: Tu ibis liberatum populum meum; & ut tibi credant dices:

Exod. 3. v. 6.

Deum Patrum suorum te misisse. *Deus Patrum vestrorum misit me ibid. ad vos.* A servitute Pharaonis eos v. 13. liberare decreverat, utque tanti beneficii eos redderet certos, non solum se Deum hoc efficere potentem notum voluit; sed esse Deum Patrum ipsorum, ne diffiderent facturum. Hinc sapienter dixit Socrates securissimos esse amicos hæreditatos. Amicitia recens dubio patet, quæ verò quasi jure hæreditario transit ad filios, est certa. Proinde celeberrimus ille Philosophus concludit: *Liberos non solum hæredes esse facultatum, sed amicitiarum paternarum* Si Roboam cum corona hæreditasset amicos sui patris, regnum non perdidisset: sed quia hæreditando coronam, novos sibi voluit assumere amicos, hi perdiderunt regnum.

Socrus.

Illis se ingerere volentibus, ut assistentes regium stipentur latus, facile & sine offensa dicere potuisset: primas meritò illis dandas, qui in patris sui servitio, ab eodem electi consenuerant, *Non vobis, sed quibus paratum est à patre meo.* Porro error Roboami in eo constitit, quod ab illis secum enutritis, persuaderi sibi permisit mox in principio, consilia sua fore saniora. Si enim tantum suis effecere adulationibus, & his adeò excæcatus

catus fuit infelix juvenis, ut minimi sui digiti annulum, majorem crediderit habere rotam cingulo patris sui, quomodo non simul etiam capiti ipsius imprimerent, ut quamvis pater suus fuisset Salomon, nihilominus se plus scire, sapientioreque esse sibi imaginaretur? Hæc illa est cæcitas, quam ordinariè filii Regum incurrunt: & succedentes in regimine, famulos & officia, omniaque parentum statuta immutant, ignari nec advertentes, in distribuendis locis & officiis, plus scire parentes oculis clausis, quam filios quantumcumque sapientes oculis apertis. Patriarchæ Jacob præ senio caligabant oculi, quando Joseph filius, duos ipsius nepotes Manassen & Ephraim pro accipienda benedictione illi præsentavit. Manasses erat natu major, idcirco ad dexteram, Ephraim natu minor, ideo ad sinistram est collocatus: nihilominus commutatis in formam crucis manibus, dexteram super Ephraim, sinistram verò posuit super Manassen. Non sic, Domine parens, replicabat Joseph: dexteram enim manum natu minori, sinistram verò natu majori imponis. Sed quid responderet Jacob? quid responderet pater cæcus? *Scio fili mi, scio.* Optimè scio, fili mi, inquit, quis major minorve sit

natu. Item scio quid facio, quia scio quod tu non vides: quia tu ætatem tantum eorum attendis; ego verò ætatem, indolem eorum simul & fortunam considero. Porro quia fortuna Ephraim, fortunam Manassis excedet, hinc dexteram, opinione tuâ, minori, sinistram verò majori impono. Joseph sapientiæ suæ excellentiâ jam celebri & notâ, totam in admirationem rapiebat Ægyptum, ubi casus hic accidit: cæcus nihilominus seu caligans pater, duplo plus videbat & sciebat quam ipse Joseph: *Scio fili mi, scio.* Plus enim, ut dixi, pater oculis clausis quam filius sapientissimus videt, apertis. Persuadeant sibi, nec dubitent filii, patres plus scire quam ipsos.

Vice quadam Discipuli interrogârunt Christum, quando restitutus esset regnum Israël: & aliàs quando dies judicii adventurus? Responditque Christus Patrem suum ista sibi reservasse secreta. Age, magister divine, in quo ipse Pater Sapientiæ recondidit thesauros, nunquid ista duo arcanate latent? non latent, sed scio: ita tamen, ut celem, & non, ut revelem. Egregia responsio! quæ vera duorum textuum horum est solutio. Enimverò, Domine, nunquid consultum est, ut Discipuli rui, te non omnia scire

existiment? Quandoquidem non alia est comparatio, quam inter meum Patrem, & me filium eius, sic sentire, per me licet. Nulli filio diffiteri licet, se à Patre Sapientiâ vinci: quod ita intelligi & supponi oportet, prout Christus quoque, quâ homo, supposebat. Verum, si quis replicaret, confessionem istam modestiæ fuisse, neq; decoram æquè fore filiis aliis, sicut Christo, quia Pater ejus erat Deus: dico, etiam alios Patres respectu filiorum suorum esse Deos, vel saltem pro talibus habendos & venerandos esse à filiis, ad eorum consilia & monita sequenda: *Filii prohi parentes suos tanquam Deos quosdam visibiles colunt & observant.* Sententiam hanc

*Philo
Heb.*

Philo Hebræorum Plato, ex Græcorum Platone desumpsit, qui parentes domestica numina vocavit: addens dictamina parentum, velut Deorum accipi & observari debere à filiis; non sicut consilia & præcepta, sed velut oracula. *Parentum dogmata à filiis velut oracula excipienda sunt.* Denique, ne cui dubium moveat doctrina hæc, quam Plato tradidit infidelis, & Philo non Christianus: ut speratos ex illa possimus carpere fructus, irrefragabili Spiritus Sancti oraculo discursum hunc concludamus, qui Siracidis ore hominibus voluit prædicatum

*Judicium Patris audire filii,
& sic facite ut salvi sitis.*

*Eccles.
3. 2. 2.*

Amen.

S E R M O

D E

S. A N T O N I O.

Habitus Romæ , in Ecclesiâ Lusitanorum , & occasione , quâ Marchio Das Minas, Extraordinarius Serenissimi Principis Lusitaniæ Legatus, obedientiariâ ad Sanctitatem Clementis decimi Legatione fuit perfundus.

Anno 1670.

Vos estis lux mundi. Matth. cap. 5.

§. I.

Lusitanum Italum, Italum Lusitanum, celebrat hodie Italia & Lusitania: Lusitania, S. Antonium Ulyssipponensem: Italia, S. Antonium Paduensem. Ulyssipponensem, quia ibi natus: Paduensem quia ibi terræ mandatus. Sic fuit: ast ego, aliter esse debere putabam. Admirabilis iste Joseph, qui eò usq; extra patriam suam accrevit, corpus suum mortuum in Ægypto remanere nolens, in patriam suam illud transportari mandavit. In Ægypto mira operando, summos fuit consecutus honores: sed non in terra prosperitatis suæ, sed natiuitatis, ossa sua voluit quiescere. Patriæ suæ voluit notum, majore

ris se facere naturam, quàm fortunam. Septem pedum spatium, pro sepulturâ, in propriâ potius elegit terrâ, quàm mausolæa magnifica, pyramidesque Ægypti in terra aliena. Idem planè ego, secundum genuini legem Lusitani, S. Antonium facturum fuisse putâssèm. Verùm, vice Patriæ mihi deposituro querelas, os obturat Evangelium, illa obligatione: *Vos estis lux mundi.* Considerate, inquit Evangelista, quod S. Antonius lux fuerit mundi. Lux fuit mundi? Ergo Lusitania non habet, quod conqueratur. Quod si S. Antonius vice solis non fuisset natus, ubi natiuitatem sortitus, ibidem quoque sepulturam fuisset consecutus. Sed quia Deus illum, lucem mundi creavit, alibi nasci, & alibi

cum oportebat sepeliri: quod Solis est proprium. Malachias nativitatē vaticinans Christi, inquit, ipsum nasciturum tanquam justitiæ Solem: *Orietur vobis Sol justitiæ.* Quid verò fecit Christus tanquam Sol, & tanquam justus? Tanquam sol mutavit horizontes: tanquam justus, cuique tribuit suū. Tanquam sol mutavit horizontes: Siquidem in alio natus, in alio est mortuus. Tanquam justus cuique tribuit suum, Bethlechem enim honoravit præsepio: & Jerusalem sepulchro. Pari modo S. Antonius. Proinde si Ulyssippo aurora fuit ejus ortus: Padua sit sepultura ipsius occasus.

Construat Padua splendidum sacris S. Antonii Lysanis Mausolæum, cujus quatuor angulis, quatuor elementorum, justitiae ipsius parentium insculpta cernatur obedientia. Terra, cum animantibus prostratis: Mare, cum piscibus auscultantibus: Aër, cum tempestatibus & procellis sedatis & quiescentibus: Ignis, cum flammis repressis, incendiisque restinctis. Ex pyramidibus dependeant pro trophæis innumera beneficentiae ipsius spolia, victorum vexilla, naufragorum anchorae, captivorum catenae & vincula, mortalia resuscitatorum indumenta, quorumcunque denique infirmo-

rum anathemata. Diffundatur fama, ut Sacrario huic opere phrygionico (more aliàs usitato) fiant tapetes & cortinae, auribus, oculis, linguis intertexta. Auribus, quia tot surdis donavit auditum: Oculis, quia tot caecis contulit visum: Linguis, quia tot mutis donavit eloquium. Porro, pro miraculose hujus operis animam videatur (uti hodie videtur) & honoretur in lypsanotheca chrySTALLINA ipsa S. Antonii lingua, post mortem viva: ante resurrectionem resuscitata: ad insultandum terrae, incorrupta: ad insultandum cineribus, integra: ad insultandum sepulchro, immortalis: ad insultandum denique temporis, æterna. Istud Padua videt Italia. Et Ulyssippone, quid Lusitania spectat & mundus? non ibi multa, sed unum tantum conspicitur miraculum: non miracula Sancti, sed miraculum visitur Sanctorum. In altarium cernitur S. Antonius, tanquam primarius Dei amicus, manibus memorialibus & supplicationibus plenis: & quia singularis amicus, statim expeditus. Domus, in qua natus est, munificentiam regali, in sumptuosissimum templum conversa est & consecrata. Et Religiosa Statuum ratione seu intentione, super templi istius restudinem fundatum est capitolium, seu victoriosæ

riosa civitatis illius curia; civitatis inquam illius, quæ injectis indomito oceano frænis, detexit, acquisivit, subjugavit, Ecclesiæq; Catholicæ vastissima illa mundialis corporis membra univit, quorum Roma quidem jam dicebatur, sed nondum caput erat.

In hoc templo, & illo sepulchro, S. Antonius inter Lusitaniam & Italiam videtur esse divisus: in his duobus Horizontibus adeo distitis, lux mundi inter Paduam & Lisbonam videtur divisa. Gloriosa Padua, cui dicere licet, *Hic jacer:* Gloriosa Lisbona, nam dicere potest, *Hic natus est.* Utra verò harum gloriosior, magisve gloriari ausa? Quæstionem hanc dividere malo, quam decidere. S. Antonii Paduani laudes & glorias, facundissima Italiæ Oratorum decantet eloquentia: ego verò, & loco, & auditorio me accommodare compulsus, de Sancto Antonio Lusitano tantum, verba faciam.

Ad laudem igitur S. Lusitani, & honorem instructionemque Lusitanorum, qui ejus festum hodie celebramus, intenta duo, ad unum reducam assumptum, in verbis istis, *Vos estis lux mundi;* fundamentum erit, quod S. Antonius fuit lux mundi, quia verus fuit

Lusitanus: & quod verus fuit Lusitanus, quia fuit lux mundi. Declaro me. Potuisset S. Antonius esse lux mundi, licet alterius foret nationis: sed quia semel natus est Lusitanus, non foret Lusitanus, nisi lux mundi esset: quia esse lucem mundi, in alterius nationis hominibus, non est nisi privilegium gratiæ: in Lusitanis verò, est obligatio naturæ. Hoc Lusitani hodie de se, & Lusitano suo sunt dituri. Ave Maria.

S. II.

Vos estis lux mundi.

Allegatis Christus verbis, suos inprimis alloquitur Apostolos: & in his successores ipsorum viros Apostolicos. Quia verò luce Evangelii illuminare mundum, Apostolis incumbit ex officio: hinc ipso illos characterè insignivit officii, tituli vice, ipsos lucem vocando mundi: *Vos estis lux mundi.* Prærogativa hæc adeo gloriosa, quæ in aliis nationibus est gratia particularis personarum: in Lusitanis non solum est gratia particularis personarum, sed universalis nationis. Petro & Joanni dixit Christus, *Vos estis lux mundi:* sed quavis Petrus & Joannes essent Galilæi, non toti hoc dixit Galilææ. Basilio & Athanasio Christus dixit, *Vos estis lux mundi;* sed

sed quamvis Basilius & Athanasius, essent Græci non de Græcia tota hoc voluit dictum. Cypriano & Augustino dixit Christus, quod essent lux mundi: sed quamvis Cyprianus & Augustinus essent Africani, non tamen de tota Africa hoc voluit putari. Antonio verò dixit Christus, quod esset *Lux mundi*: Et non solum Antonio, qui Lusitanus erat, sed cunctis protinus Lusitanis idem dixit. Enimverò quænam est, aut esse potest notabilis ad eò discriminis causa? Hæc est, quod cæteri homines, vigore ordinationis divinæ, obligentur tantummodò Catholici esse: Lusitanus verò tenetur esse Catholicus Apostolicus. Reliqui Christiani tenentur fidem profiteri, Lusitanus verò eandem profiteri, & insuper propugnare. Quis hoc dicit? S. Hieronymus, aut S. Ambrosius? Non: sed ipse Christus qui dixit: *Vos estis lux mundi*.

Illam gloriæ singularis prærogativam, præ omnibus mundi regnis, sibi vendicare potest Portugalliæ regnum, quod à Deo institutum fuerit & fundatum. Scio equidem Israëliticum etiam regnum à Deo sumpsisse exordium: sed non nisi permittente, & quasi invito, instantibus importune, & contentendentibus habere Regem,

aliorum more nationum. Regnum verò Portugalliæ instituturus & fundaturus Christus, Regi (qui nondum erat) Alphonso Henriquez apparens, primum illi verbum locutus est, *volo*. Quia regnum Portugalliæ tantum evasurumerat Ecclesiæ membrum, tamque eximia ei servitia præstiturum in mundo, idcirco similem illi institutionem voluit sortiri. S. Petro dixit Christus: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*: Alphonso dixit Christus: *volo in te, & in semine tuo imperium mihi stabilire*. Petro dixit: *in te fundare volo Ecclesiam, non tuam, sed meam: Ecclesiam meam*. Alphonso dixit: *in te stabilire volo regnum non tibi, sed mihi: Imperium mihi*. Instituendo Ecclesiam, non dixit Petro: *In te & in semine tuo*. Sicut enim Universale Ecclesiæ regnum subditas sibi habiturum erat omnes mundinationes, sic omnibus æquale jus esse voluit ad mitram. Hebræis, in Petro: Græcis, in Anacleto: Romanis, in Gregorio: Germanis, in Victore: Gallis, in Martino: Hispanis, in Calixto: Lusitanis in Damaso. Ast in constituendo Portugalliæ regno, inquit Christus: *In te, & in semine tuo*. Quemadmodum enim particulare tantum nationis unius erat regnum, non

Ex Alphonso juram.

Matth. 16.v.18

electi.

electivum, sed hæreditarium : In
 successione & ejusdem sanguinis
 progenie illud voluit perennare.
 Et quare omne istud? non sine po-
 litico, cunctisque regnis & natio-
 nibus communi : sed planè Apo-
 stolico, huic Regno Nationique
 speciali. Quod ipsemet Christus
 verbis, quibus regnum illud con-
 stituit, insinuavit : *Vt deferatur*
nomen meum in exterar Gentes,
mediantibus videlicet Lusitanis.
 Porro ad id usque temporis mun-
 dus exterarum illarum Nationum
 erat ignarus. Verùm quadringen-
 tis abhinc annis, quando etiam
 mundus innotuit sibi, illas novisse
 cepit. Notate, num institutio fu-
 erit Apostolica. De S. Paulo pro-
 nunciavit Christus : *Vt portet no-*
men meum coram Gentibus. De Lu-
 sitanis idem dixit Christus: *Vt defe-*
ratur nomen meum in exterar Gen-
tes. Porro Apostolis locutus est
 dicens : *Videte regiones, quia albe*
sunt ad messem. Lusitanis : *Vt sint*
messores mei in terris longinquis.
 Notate quod expressè Messores
 appellat; ut serviant sibi brachio
 & ferro. Christo sibi apparente,
 Alphonsus agebat in suo tentorio,
 historiæ Gedeonis, duplici myste-
 rio, lectioni intentus; Primò, ne
 Rex, consideratà Lusitanorum
 paucitate; factæ sibi promissioni
 fidem denegaret : Secundò, ut ii-

Pars II.

dem ipsi Lusitani, Gedeonis mili-
 tes sibi imitandos, alterâque ma-
 nu tubam, alterâ verò lampadem
 seu lucem ferendam intelligerent.
 Petrus à Christo, in signum futuri,
 Cephas, id est, Petra fuit appella-
 tus : Lusitani primò vocati sunt
 Tubales, (de Tubal) quod munda-
 num significat, postmodum dicti
 sunt Lusitani, ut nomine ferrent
 lucem : Mundani, ut nomine fer-
 rent mundum. Deus enim illos
 electurus erat, ut vice & officio Lu-
 cis fungerentur mundo : *Vos estis*
Lux mundi.

§. III.

Suppositâ veritate hac authenti-
 câ, ut clarè pateat, quàm ritè S.
 Antonius veri Lusitani fuerit fun-
 ctus officio, Lucisq; mundi dignus
 titulo : Ego in Luce ejus quinque,
 singulares cum primis motus con-
 sidero; quorum primus est mutare
 professionem : secundus, deferere
 patriam : tertius, consensâ navi
 mari sese committere : quartus,
 vitam infidelium conversioni de-
 vovere : quintus Romam [ubi in
 præsentiarum agimus] venire, o-
 bedientiamq; Christi Vicario pro-
 mittere : sicut Lusitania jam solem-
 nitèr, & quidem solemnissimè pro-
 misit. Motus videntur esse magni:
 sed quia sunt Lucis, erunt breves.

Nihil magis cum sanctitate pu-
 gnare videtur, quàm mutatio vo-
 catio-

Act. 9.
v. 15.

Joan. 4.
v. 35.

Luc. 7.
v. 20.

cationis. S. Antonius Ordinem sancti Augustini professus erat: ibi à Luce graduatus est, & gradum accipere oportebat. Ut quid igitur habitum professionemque mutat? quod si hoc fecit propter Canonici Regularis clausuram, ut Lucis instar exiret in mundum: ad Eremitas sub Regula ejusdem S. Augustini transeundū erat. Quorsum igitur suo deserto Patriarchā, inter omnes, S. Franciscum elegit? quia erat Lusitanus, mundumque illuminare resignatus: Sub Quinis Portugalliæ, sub quinque Vulnerum vexillo militare oportebat. Ipse S. Augustinus Pater ejus, Christi Vulnera, Lucis vocavit Vexilla: *Fulgenti redemptionis vexilla*. Porro, quia inter Patriarchas omnes, militantisque Ecclesiæ Belliduces, solus S. Franciscus quinque Vulnerum præferebat vexillum; sub hoc velut Lusitanus & Lux mundi, S. Antonius inscribi & militare debebat. Velut Lusitanus, ad sequendos sacros Quinos: Velut lux mundi, ad illuminandos infideles.

Incredulus erat Thomas, in tantum, ut diceret protestando: *Joan. 20. v. 25* *Nisi videro fixuram Clavorum, & mittam manum meam in Latus eius, non credam.* Hic confidero. Ad credendum, fidemque faciendam testimonia duo sufficiunt. Porro

Clavorum quatuor erant vulnera. Quare igitur Thomas clavorum vulneribus non contentus ad credendum lateris insuper vulnus petit? ratio est, quia vulnera clavorum, licet essent vulnera, non erant quina: erant quatuor, & non quinque: ad infideles autem convertendos, superandos, fideique subjugandos, omnia quinque vulnera concurrere oportebat. Loquatur Tertullianus: *Omnibus divinitatis Christi probationibus instructus dixit: Dominus meus, & Deus meus.* q. d. Nunquid incredulitas Thomæ, virtute & efficaciam vulnerum Christi victa fuit & reducta? Equidem: sed notate, inquit Tertullianus, non aliquibus eorum, sed omnibus simul victas dedisse manus: *Omnibus.* Credesne Thoma, visis manuum vulneribus? *Non credam.* Credesne Thoma, manuum pedumque vulneribus conspectis? *Non credam.* Visis igitur duobus manibus, totidemque pedum vulneribus, insuper & Lateris vulnere quinto credes? protinus credam: *Dominus meus, & Deus meus.* Hoc pacto convicta & victa Thomæ incredulitas cessit. Taliterque vinci, victasque dare manus infidelitatem mundi oportebat.

Judiciosè proinde S. Petrus Chryfologus dixisse purandus est, illam

illam S. Thomæ, in petendis quinque Vulneribus instantiam, non tam incredulitatem fuisse, quàm prophetiam: *Prophetia sanè magis, s. Pet. quam cunctatio fuit.* Multa S. Thomaſ in India de Lusitanis prædixit: *Chryſoſ. Ista verò prophetia, omnium prophetiarum fuit completio.* Infidelitatem scilicet gentium, virtute quinque vulnerum, fore subjugandam: infidelitatem gentilium non Lusitanorum, sed Lusitanicæ armis debellandam: Christus armorum insigniumque gentilitiorum loco, sacros nobis tradidit Quinos, ut armorum vice servirent. Filii Israël ex Ægypto terram promissionis occupatum egressi, inermes, ita caventibus Ægyptiis, exierunt. Armatos nihilo secius eos exiisse textus affirmat: *Armati ascenderunt filii Israel de terra Ægypti.* Enim verò si exierunt sine armis, quo pacto armatos illos exiisse asserit scriptura? Originale Hebraicum illud mirabiliter insinuat: *Ascenderunt filii Israel armati: ascenderunt filii Israel Quini, & Quini.* Armatos illos exiisse adstruit, quia sub mysterio, *Quini, & Quini* exierunt: porro quia exierunt quinque & quinque, *Quini & Quini*: Quinarius iste ordo ipsis loco armorum erat: *Ascenderunt Quini & Quini: Ascenderunt armati.* Istitis armis terram promissi-

onis sibi subjecerunt Hebræi, & novum mundum acquisierunt & subjugarunt Lusitani: Istiti deniq; armis S. Antonius subegit, illuminavit, & innovavit veterē. Omagname David Minorita, indute Synthesi, Gigantisque, sacrorum virtute Quinorum, prostrator!

Natu minimus fratrum suorum David, contra Gigantem in arenam descensusus quid fecit: depositis armis Saulis, suâ reindutus synthesi cucurrit ad torrentem, unde sumptis selectis quinque lapidibus processit: *Elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente.* Pro jactu unus sufficiebat lapis, prout etiam suffecit. Si igitur sternendo hosti, unus sufficiebat lapis, quare secum defert quinque? Quia licet unus sufficeret pro jactu; quinque necessarii erant pro Sacramento. Illi lapides quinque, Vulnera Christi quinque denotabant: Torrens, de quo Loti sumpti erant, torrentem Sanguinis Christi designabat. Et quod homo, vel tantillæ staturæ adolescens, tantæ molis sterneret Gigantem, quinque Vulnerum virtuti tantum erat tribuendum. Deposito igitur S. Augustini habitu, assumptoque vili & aspero S. Francisci vestitu, S. Antonius, præcedentibus sacris Quinis, prodeat securus, nihil hæsitans quā minor seu Minorita Gi-

gantem sit prostraturus. Concionanti vice quadam S. Antonio, expansis in formam Crucis brachiis vulnera ostendens S. Franciscus apparuit. Franciscus erat Moyses, Antonius Josue: Franciscus agitante vexillum, Antonius vibrabat hastam: Franciscus circumagente Quinos, Antonius obtinebat victorias. In corpore S. Francisci fixarum quincque stellarum fulgor emittebat scintillas: ex ore Antonii, radii Lucisque influentiae exhibant, quæ mundum confunde-
bant & illuminabant: *Vos estis Lux mundi.*

S. IV.

VERùm enim verò, si S. Antonius erat Lux mundi, quonam pacto ipsi ex patria non fuit ex-
eundum? Hic secundus fuit motus. Egressus est, ut Lux mundi, egressus est velut Lusitanus, sine egressu nemo magnus evadit. *Egredere de terra tua, & faciam te in gentem magnam*, dixit Deus ad fidei, seu credentium Patrem. Egressus est, ut esset magnus: & quia erat magnus, egressus est. Quinto die mundi, Deus de elemento aquæ creavit pisces & aves. Quid verò utrisque illis evenit? Pisces velut qualitatis frigida alisque destituti, in loco nativitatis suæ resederunt: Volu-

cræ verò alis instructæ, & velut generosæ, locum mutarunt. Has imitatus est, & imitari debebat generosus S. Antonii spiritus, quia Lusitanus est natus. Quod à multo jam tempore singulariter mecum expendi, est, quod Christus venditionis suæ pretium, triginta videlicet argenteos, dupliciter voluerit impendi. Primò in emptio-
nem agri, pro peregrinorum sepulturâ: *Emerunt ex eis agrum singuli, in sepulturam peregrinorum.* Matth. 27. v. 7. Secundò, ut iisdem insignium Portugalliæ scutum encausto pingeretur: *Et pretio quo ego genus humanum emi, & quo à Iudeis emptus sum, insigne meum compones.* Notatu digna impendia! enim verò, quænam proportio scuti Lusitanicæ, cum peregrinorum sepultura ut pretium unius sit encaustica pictura alterius? magnam sanè habuit proportionem. Christus voluit ut pretium sepulturæ Peregrinorum, esset encaustica pictura insignium Lusitanorum: ut intelligeremus, gloriam illam, nascenti Lusitanum, obligationem esse, moriendi peregrinum. Insignibus nos Christus obligavit ad peregrinandum: & sepulturâ nos exposuit ad moriendum. Quem admodum gloriam nobis contulit, quæ nos ex patria exigat: ita terram providit, quæ nos ex-

tra illam cooperiat. Nasci parvum & pusillum, morique magnum, est evadere hominem. Hinc tantillum nobis terræ Deus assignavit pro nativitate: & tot terras, pro sepultura. Ad nascendum, terræ modicum: ad moriendum, terram omnem. Ad nascendum, Lusitaniam: ad moriendum, mundum. Avos vestros interrogate, quod exierint, & quàm pauci fuerint reversi? Sed ista sunt ossa, de quibus sanguini vestro vel maximè gloriamdum.

Porro debitum egrediendi de Patria, fundatur in obligatione mundum illuminandi. Quo pacto S. Antonius Galliæ & Italiæ Lux esse potuisset, nisi Lusitaniâ egressus? Ad introducendam fidem in Palestinam, Abrahamo exeundum fuit de Chaldæa: ad destruenda Ægypti Idola, Christo exeundum fuit Nazaretho: ambo peregrini, sed Lucis instar exeundo, tenebras fugabant. Plantari nequit fides: nisi transplantentur ejusdem disseminatores. Non sine ratione inquit Christus: *Pater meus agricola est.* Deus se gessit cum Lusitanis, sicut agricola, cum lucibus. Agricola in modico terræ spatio seminat, quod postmodum in longè capaciore transplantare debet. Angustum terræ spatium

erat Lusitania; sed Deus inde Lucis seminarium fecit, ad illam per totum mundum diffundendam. Deus lucem primo creavit die: transiit secundus, transiit tertius, & quarto lucem eandem dividendo, ex eâ solem, lunam, stellasque formavit, quas per totum distribuit firmamentum. Quæro igitur. Quare Deus hosce planetas, hæc astra, hæc signa, & constellationes, non primo statim formavit die, sed postea? Mysterium fuit, inquit S. Basilii, quia supremus universi artifex in sculpere operibus voluit naturæ semitam, quam postmodum sequeretur in operibus gratiæ: quod in novi mundi conversione factum videmus. Sicut enim lucem materiale Deus primo die, in uno loco, creavit in concreto, unde illam postmodum, per omnes cæli, & super omnes terræ regiones divisit: stellas aliquas pro polo arctico, alias pro antarctico: Illas pro Oriente, has pro Occidente: alias pro Meridie, alias pro Septentrione distribuit: Pari modo ad novum illuminandum mundum, qui tot alioquin sæculis tenebris infidelitatis immersus mansisset, hominibus quidem cognitus, sed non nisi veri Dei notitiâ destitutis, quid author gratiæ fecit?

creavit primò & in Portugallia separatum conservavit electum illud lucis fideiq; seminarium, unde tempore succedente, distributione factâ, Lux aliqua Africæ, alia Asiæ, alia Americæ, alia Brasiliæ, alia Æthiopix, alia Indiæ, alia Cappadociæ seu Cæsareæ, alia Japoniæ, alia denique Chinæ lucis radios inferret: & hoc pacto è Lusitania, in tres mundi partes fides transplantaretur.

Extra controversiam est, Lusitaniam angulum, seu angellum fuisse Europæ: sed in hoc angulo terræ puræ, Deoque gratæ: *Fide purum & pietate dilectum*: In hoc inquam angulo terræ, Deus ad custodiam voluit deponere fidem, unde ad vastissimas illas regiones foret derivanda, animis adeò heroicis, tanto labore exulta, tanto irrigata sanguine, tantis sudoribus collecta: tandemque in solariis Ecclesiæ, sub clavibus S. Petri collocata. Lusitania semetipsâ se metiendo, tam exiguam, tantoq; molimini imparem se agnoscens, verba Jeremiæ, quando gentibus prophetatum destinabatur, usurpare sibi meritò potuisset: *Et Prophetam in Gentibus dedi te*. Et quid respondit Jeremias? *Et dixit: A, A, A, Domine Deus, quia puer ego sum.* q. d. Domine Deus, parvulus nimis ego sum, tantoq; mo-

limini, cui me destinās, sum impar. Idem inquam replicare potuisset Lusitania: Verùm Deus ex ore illi ista rapiendo, loco primi A. scripsit, Africa: loco secundi A. scripsit, Asia: loco tertii, scripsit, America, omnes illas tres, ejus subjiciens imperio, tanquam Dominæ: & ejus doctrinæ, tanquam luci: *Vos estis lux mundi.*

S. V.

Verumenimverò, sicut S. Antonius (tertium jam motum ingredimur) omnium luminum istorum erat lux primâ, sic viam ex Occidente pandit in Orientem. Non quidem solis iste cursus, talent nihilominus, oportebat esse: S. Antonius quippe sol erat, pennis suis deferens salutem: *Et sanitas in pennis eius.* Rex Ezechias signo quopiam solis salutem sibi assecurari petebat. Et quali? ut sol gradu seu cursu relicto, ad Orientem retrograderetur, & non ad Occidentem pergeret. Sic Antonius, sicque Lusitani. Ipse ab Occidente ad Orientem: ipsi ab Occasu ad Ortum: Luce enim salutem afferebant mundo. Porro, quia sol ad antipodas tendens, currum immergendo mari, equos lavat in undis: ut idem facerent Lusitani, Antonius terrâ derelictâ maris se profundo committens solutus

Jerem.
1. v. 6.

Mat. 4.
v. 2.

solutis anchoris, dans vela ventis, navigare incepit, intentionem & scopum simul cum prora, in Africam dirigendo: quod etiam à nostris attentatum fuit iter, primumque Argonautarum nostrorum cordatum molimen.

Verum ne caballorum seu equorum, currusve solis in mare missorū historia nudum videatur figmentum poëticum: à Propheta Habacuc, eam inusitato turgentique stylo decantatam audiamus cap. 3. *Viam fecisti in mari equis tuis, & quadrigæ tuæ salvationis.* Tu Domine, inquit Propheta, viam fecisti in mari equis tuis, & curribus tuis salvationem. Currus salvationis, & equi ambulantes in mari? Quinam, quæso, isti sunt currus, & quinam isti sunt equi? *Portugallenses in suis navigationibus, & conversionibus:* ait Genebrardus. Sed ipsum libet audire textum. Primò inquit Propheta, Deum illis in mari patefecisse viam: *Viam fecisti in mari equis tuis.* Via, quam pandebant Lusitani, nondum erat facta per maria nunquam ante sulcata. Deus illam prius pandit Lusitanis: & hi postmodum aliis nationibus. Navigabant mare sine præhabita mappa quæ illis primitus, pro navium directione erat facienda. Victorix eorum complanarunt

terras: discrimina eorum retexerunt profunda: experientia eorum astronomica, dimensa est altitudines: eorum deniq; insatigabilis resistentia perfrigit torrentes. Porro navigabant sine mappa, sine astrolabio, per nova maria, per nova climata, ventis usi insolitis, & stellis cælisque nondum visis; nihilominus nunquam aberrarunt à viâ, & scopo, direttore utique Deo: *Viam fecisti in mari equis tuis.* Isti generosi & impavidi erant equi. Currus verò salvationis, quinam & quales erant? Erant illæ aquis innatantes civitates, illa vastissima primæ in Orientem destinatæ navalis expeditionis vasa, ab extraneis, ob modicum curruum discrimen, carrucæ appellata, quas Propheta salvationis quadrigas appellat: *Quadrigæ tuæ salvationis.* A summo enim usque ad imum nihil aliud secum vehabant. Vehabant pro saburra, Ecclesiarum delineationes, & ipsas quandoq; Ecclesias partitas, ut ibi exstruerentur: in vexillis præferebant Vulnera Christi, in antennis crucem, in acuta nautica fidem, in anchora spem, in gubernaculo charitatem, in laterna, Evangelii lucem: & in omnibus salutem: *Quadrigæ tuæ salvationis.* Hoc modo novissimi isti currus solis ingressi sunt mare ad afferendam lucem antipodis.

Quod

Hab. 3.
v. 8.

Genebrard.

*Varab.
Cornel.
Malv.
Boss.
Isai. 18.
v. 2.*

*Lecl.
Hebr.*

Quod sic ad litteram, loquendo de Lusitanis, Propheta Isaias vaticinatus est. Quæ non mea nec Lusitani cuiusquam, sed Vatabli, Corneli, Malvendæ, Thomæ Bossi, aliorumq; est expositio. *Ite Angeli veloces ad gentem expectantem, expectantem; ad gentem conculcatam.* Ite velociter Lusitani, accelerate gressum legati cœlestes, lucem Evangelii genti huic afferre festini, quam mille quingentisque expectavit annis: *Ad gentem expectantem, expectantem.* Ite, *Ad gentem conculcatam.* Ad gentem conculcatam? quanam illa gens est conculcata? nolite illam quærere, longè etenim distat. Sunt antipodæ, sub pedibus nostris degentes. Illi agunt ibi subter, quos nos calcamus hic desuper: elegantia tali, ut Isaias, velut Propheta aulicus videatur fuisse locutus.

*S. Aug.
lib. 26.
de Civ.
Dei.*

S. Augustinus, non dari antipodas opinatus lib. 26. de civ. Dei, sic inquit: *Absurdum est, ut dicatur, homines aliquos ex hac, in illam partem trajecta Oceani immensitate navigare, & pervenire potuisse, ut etiam illis ex uno illo primo homine genus institueretur humanum.* S. Augustinus hunc argumentabatur in modum. Si tales dantur homines, sunt utique Adæ filii: si sunt Adæ filii, ex hisce partibus

trajecta navigiis oceani immensitate, ad illas transierunt: sed talis trajectio & transitus videtur impossibilis: ergo tales non dantur homines. Grandis hinc gloria, Antoni, tuæ nationi! Quod ibi Lusitani suis fundum explorando invenerint anchoris, ubi S. Augustinus fundum suo non invenit intellectu: quod Lusitani generoso possibile reddiderint ausu, quod ille impossibile summò putabat intellectu. Hinc Isaias illos plus quam homines appellavit: *Ite Angeli veloces.* Unus tantum homo, ante Lusitanos Bonæ spei promontorium transivit. Et quis ille, & quomodo? Jonas, in ventre ceti. Projectum ex navi Jonam Balena deglutivit, in Mediterraneo: aliam enim viam non inveniebat. Hinc viam exorsa versus Africam, à sinistris ad promontorium Bonæ spei deflectendo, pervagata Æthiopiam, transiit Arabiam, ingressa Sinum Persicum, appulit ad oram Ninive in Euphrate, linguaq; trajectitiæ tabulæ vice usâ Jonam vivum evomuit, & exposuit in terram. In profudum projectus est, ex-
Sulpic. lib. 1.
ceptusque est à ceto marino monstro, Sever. ac devoratus, post triduum ferè Nivitarum littoribus ejectus iussa hist. sac. prædicat; inquit Sulpicius Severus lib. 1. historiæ sacræ.

Quare verò Propheta, iter illud

illud in Maris imo, visceribus Balenæ inclusus confecit? quare non in maris superficie, eademque quâ vehebatur navi peregit? quia illud generositatis prodigium, naturæque victor a non nautis Tyri debebatur, sed Argonautis Tagi à Deo, fuerat reservatum. Tago imperium maris, Tago victoria & triumphus de ventis debebatur & undis. Tagi erat officium, evulsùm è manibus Oceani tridentem, reverenter ad Tyberis deponere pedes. Tres quasi circuli partes annulo deerant piscatoris, quas arenarum suarum auro Tagus supplavit. Aberro enormiter, si non David hoc ita cecinit: *Dominabitur à mari usque ad mare, & à*

nantibus Lusitanis reliquis, omnibus quatuor sibi unitis, ex integro, nomini deberetur Lusitano titulus, Lux mundi: *Vos estis Lux mundi.*

§. VI.

Non devovit se Antonius (quatus hic motus erat, quem nos brevitatibus studio, cum quinto & ultimo combinabimus) non inquam devovit se Antonius Christianis, utpote Hominiibus jam luce gaudentibus: ad infideles agebatur & impellebatur à Spiritu; erat enim Lusitanus, Peculiaris Portugallia: gloria est, quoo nec in Regno, nec in tota Monarchia, vel palmo dominetur terræ, quem non manibus extorserint infidelium. Quotocunque spatio Lux dominetur in hoc mundo, totum à tenebris, quæ illud primitis occupaverant, fuit acquisitum. *Tenebræ erant super faciem abyssi, & dixit Deus: fiat Lux, & facta est Lux.* Porro, sicut Solis est officium, in & persequendo tenebras, illas fugare è mundo: Sic Lusitani idem faciunt infidelibus, Lusitania, universalis Hispaniæ calamitate, à Mahometanis erat occupata. Quid verò Lusitani? à flumine Minio usque ad fluvium Douro, à Duro usque ad Estremaduram, ab Estremadura Ultra-Ta-

Psal. 71.
v. 8.

tur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum. Id est, Ecclesia dominabitur à mari usque ad mare: & à flumine, usque ad ultimos fines terræ: Quodnam verò illud est flumen, à fine ad finem terræ finibus oppositum? Est flumen Ulyssipponense, Tagus. De flumine Ulyssipponensi egressus S. Antonius, tempestate jactatus appulit in Italiam, ut Lux esset Europe. De flumine Ulyssipponensi egressi Lusitani metientes Africam, regentes Americam, ad Asiæ usque fines cum Luce perverunt Evangelii: ut António optimam mundi illuminante partem, tres maiores eisdem partes illumi-

Pars II.

P

gum.

Gen. 1.
v. 2. & 3.

gum, & hinc in Algarviam, ab Algarvia usque ad partes & oras Africa illos profigarunt : ubi illos semper sunt insecuti, & subegerunt, donec armorum mole ad subigendam infidelitatem conversâ idem effecere, semper milites Christi, pro fide & contra infideles.

Negari non potest, Lusitanos etiam quandoque bellum gessisse cum Catholicis, sed defensivum tantum : Offensivum nunquam. Lusitania pro Catholicis habet scutum contra infideles gladium. Christus. S. Petro, tanquam fidelium capiti, gladium in vaginam recondere præcepit : S. Paulo, ad subjungendas si seilicet gentes, gladium dedit in manum. Contra infideles, gladius semper in manibus : contra fideles, in vagina. Cum Catholicis pax : cum infidelibus perpetuum bellum. Porro S. Antonius militiæ suæ arma in Italia & Gallia vibravit : sed hi lucis ipsius radii fuere reflexus. Rectâ tendebant in Africam : sed reflexè ferebantur in Europam. Veruntamen usque huc (notate) Antonius non vitiorum, sed hæreticorum malleus fuit appellatus. *Perpetuus Hæreticorum malleus*. Vitia quippe etiam inveniuntur in Catholicis : hæreses tantum in infidelibus. Ad formandum igitur istum malleum, Deus ferrum quæsit in mineris Portugalliæ : na-

turalis enim ferri Lusitanici durities, ad conterendum, & convertendum infideles deservit.

Ferrum Lusitanicum, est instar ferrilanceæ, quæ Christianatus aperuit : Primò sanguinem, postea aquam eduxit : *Exiit sanguis & aqua*. Sanguis, ad debellandum : *Joan. 10. v. 43.* aqua, ad debellatos baptizandum. Quam verò ratione, quove mysterio, miles non vivo, sed jam mortuo Corpori Christi intulit ictum ? ob causam jam tactam & immediatè relata. Mysticum Christi Corpus materialiter consideratum, totum est genus humanum : Porro fideles sunt corpus vivum, quia fide informatum : infideles corpus mortuum, quia informe. Recipiendo fidem, accipiunt formam mysticque corporis ipsius, quod est Ecclesia, viva efficiuntur membra, ad hoc Christus milite, ejusque lancea est usus, *Ut sibi Ecclesiam fabricaret* : ait S. Cyprianus. Milites Lusitani semper fuerunt, velut secundi templi istius Jerosolymitani fabricatores, qui unâ præliantes manu, alterâ ædificabant : gladius eorum nullum dedit ictum, qui non Ecclesiæ adjiceret lapidē. Si pugnabant, si vincebant, si triumphabant, non nisi regna idololatriæ erepta Christo subiceret sana & idolorum delubra in templa, idola in imagines sacras, Gentiles in Christianos, barbaros in homines,

mines,feras in oviculas convertere,
& ex remotis adeò terris , ad ovile
Christi , supremique Pastoris seu
Pontificis obedientiam adducere sa-
tagebant.

Hoc Romæ præstitit S. Antonius,
& se, & tot heresiarchas à se victos,
Sanctitatis Gregorii IX. pedibus
prosternendo. Idem fecit Portuga-
liæ Rex Emanuel totum Orientem
ad pedes Sanctitatis, Leonis Decimi
deponendo. Idem denique Senenif-
simus Portugalliæ Princeps Regens
Petrus, quem Deus diutissimè inco-
lument conservare dignetur, imita-
tus, ad Beatissimos Sanctissimi Do-
mini nostri Clementis Decimi pe-
des, regnum suum, totam Monar-
chiam suam, & in excellentissimâ
Legati sui Personâ , Regiam suam
personam velut hæres , verusque
gloriosorum suorum progenito-
rum imitator obtulit. Regi Sebasti-
ano , paulò ante quam vitam suam
fidei dilatandæ consecraret SS. Do-
minus Pius V. optionem tituli ob-
tulit. Quid verò Rex religiosissimus
responderet? nullum alium , quam
obedientissimi Sedis Apostolicæ fi-
lii titulum sibi arridere respondit.
In cuius tituli stabilimentum , tres
eiusdem ordine successores, viginti
& octo annorum spatio eandem fi-
lialem obedientiam Sanctæ Sedi
obtulerunt. Porro si actus hujus pu-
blica acceptatio fuit aliquando di-

lata, consideratione , Paternaque
Christi Vicarii providentia gestum
est, ut interim Ecclesia frui posset, &
gaudere toties repetitis tam con-
stantiis subiectionis , & obedientiæ
exemplis, Rege primo, secundo, &
tertio, non solum obedientiis, sed
obedientissimi instar filii , perseve-
rans instant.

In prodigo filio signanter nota-
vit S. Petrus Chrysologus, quod Pa-
trem appellando Patrem , filii no-
mine se iudicaverit indignum : *Pa- Luc. 15.
ter , non sum dignus vocari filius v. 19.*
tuus. Videtur esse implicatio, deno-
minatio filii, fundatur in relatione
filii: denominatione Patr's, in relatio-
ne Patris : porro secundum veram
Philosophiam , in relationibus
mutuis & reciprocis , si deest una,
deest & altera. Si deest relatio Pa-
tris, cessat relatio filii : & si deest re-
latio filii , cessat & Patris. Si igitur
ex parte Prodigii deesset domina-
tio , & relatio filii. *Non sum dig-
nus vocari filius tuus :* quonam
pacto , ex parte Patris , non
defuit relatio & denominatio
Patris , *Pater ?* S. Chrysologus
respondet , mirabile illud plus
quam naturale fuisse , ut cum
in filio deesset filii relatio , in Patre
non deesset relatio Patris: *Ego perdi- S. Petr.
di quod filii est: tu quod Patris est non Chrysol.*
amissi. Vertamus parabolam. Ex
parte Patris universalis nunquã de-

fuere proxima relationis fundamenta, quæ erant voluntas, affectus, & Paternus amor, quod semper experta recognovit Lusitania. Verum, recedente quantumvis relatione Patris, integra semper esset relatio filii? Hæc fuit admiranda veræ filiationis probatio! Tantum participavit de divinâ, ut non solum fuerit relatio, sed substantia. Ita esse oportebat ad qualificandam Portugalliam, quæ non obediens solum, sed obedientissima erat filia.

Toti quidem constat Europæ, quibus mediis, quod discursibus licet rectis, tamen male interpretatis minus Christiana politia, obedientiam Lusitanorum tot annis tentare laboravit: ejus verò obedientia perfectissima, tantum abfuit, ut tentamenti aures praberet: ut in præsens usque, non tentata nedum victa perseveret. Mandante Deo Abrahamo, filium suum immolare, inquit scriptura, Abrahamum à Deo fuisse tentatum: *Tentavit Deus Abraham.* Meo quidem judicio, Isaac, hoc casu, tentatus dicendus erat. Quod Pater unicè sibi dilectum filium immolare juberetur, erat tentatio: sed quod filius se alligari, lignisque imponi se sineret, lathalique expectato ictu vitam profunderet, terribilis tentatio erat. Quare igitur scri-

ptura, non Isaac, sed Abrahamum tentatum dicit? quia Isaac filius obedientissimus erat, amor in Patre tentari poterat sed non vinci; obedientia in filio nec vinci poterat nec tentari.

Hujusmodi fuit illa Portugallia. Tantum abest fuisse victam, ut nec tentata quidem in omnium tentamentorum illorum medio, obedientissimi instar filii obedientias cumularit obedientiis, legationes legationibus, tot tamque variis modis. Porro, primus duabus, sese obedientem, tertiâ & quartâ obedientiorem, quintâ & ultimâ, obedientissimam sese ostendit. Semel tantum Reges, ab Oriente in Bethlehem, obedientiam suam protestatum coronasque suas pedibus Christi submissum venere: & quomodo? primò stellâ exciti: & quomodo? primò stellâ exciti: *Vide-* Marth.
mus stellam ejus. Obedientia Por- 2. v. 2.
tugallia adventum stellâ non expectavit: sed quinque vicibus sine stella veniens, etiam sextâ vice sic venit. Verum quia sex vicibus sine stella venit, idcirco cælum sex eam stellis excepit. Hoc modo S. Antonius patriæ suæ uno recuperavit die, quod tot perdidit & petierat annis.

§. VII.

IO! Vivant æternum Clementissimæ stellæ? *Quasi stellæ, in* Dán. 12.
v. 13.
perpe-

NE. In-
signis
Clemen-
tis X.
sunt sex
stellæ.

Judic. 5.
v. 2.

perpetuas aeternitates. Vivant Clementissimæ stellæ, & si Deo placet, annos excedant Petri : *Stellæ manentes in ordine & cursu suo.* Ut sublimæ stellis, instar fortis & generosæ Debboræ, de Barbaro Sisarâ triumphet Ecclesia, qui eò usque nobis appropinquat, sed in suam perniciem & ruinam. Et sicut Reges, incognita sibi apparente stellâ, *Garviso sunt gaudio magno valde:* Gaudiis istis coronidem imponat Lusitania, clementissimam illam venerando faciem, divinamque stellarum istarum adorando maiestatem. Si enim stellarum illam quorundam opinione dirigebat Angelus : hæcæ stellas Deum moderari, fide tenendum est. Latetur Ulyssippo, totaque

exultet Lusitania, se modò credens restitutam verè, cum se videat restitutam, & canonizatam. S. Antonius ipsæ mortis suæ die triumphans ingressus est cælum: Filii verò Ulyssipponenses, non nisi in die Canonizationis illius frequentamenta ediderunt campanarum. Portugallia enim glorias non æstimat glorias, nisi cum eas Romæ stabilitas viderit, & confirmatas. Maximas gratias Romæ, maximas gratias stellis beatissimis, quæ illi dominantur. Et quoniam aliud illis offerre nequeo tributum, meum ad pedes earum thema depono : Vos

*estis Lux
mundi.*

SERMO

DE

S. ROCHO.

Habitus in Capellâ Regali Anno 1559.
Tempore pestis in Regno Angarviæ.

Beati sunt servi illi , quos cùm venerit Dominus invenerit vigilantes : quodsi venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit , & intâ invenerit , beati sunt servi illi. Luc. II.

§. I.

I quæ datur beatitudo in hac vitâ, servi Dei illâ gaudent : & si detur gemina , eadem illi gaudent & perficiuntur : quia servorum potiorum propria est. Porro Christi duplicem vigilantium servorum differentiam , in Evangelii hujus inducit parabola : sunt servi , qui horis minus periculosis & laboriosis sive de die , sive de nocte vigilant : & hos Dominus beatos appellat : *Beati sunt servi illi, quos cùm venerit Dominus , invenerit vigilantes.* Sunt alii servi , qui secunda & tertia vigilia noctis vigilant , quæ horæ majorum sunt

tenebrarum , profundiorisque somni , majoris laboris & difficultatis , majorisque discriminis & fiduciæ : & hosce , præter beatitudinem primam , dupliciter beatos affirmat : *Quodsi venerit in secunda vigilia : & si in tertia vigilia venerit , & ita invenerit , beati sunt servi illi.* Magnus ille Christi servus S. Rochus ; cujus gloriosas hodie celebramus vigilantias , quod secundæ tertiæque vigiliæ fuerit servus , nemo in dubium vocabit. Nemo vigilavit sollicitius , nemo in clamavit altius , nemo restitit fortius , nemo perseveravit constantius , nemo denique illo diligentior , oculisque semper apertis vigilantior , periculosiore

Iosiore noctis tempore , profundiore hominum somno , densioribusque noctium tenebris. Et quando , juxta regulam promissionemque Evangelii , propter istas vigilantias , me S. Rochum dupliciter beatum visurum sperabam ; non solum non dupliciter beatum , sed quadrupliciter etiam miserum & infelicem invenio. Infelicem in necessariis & propinquis , infelicem in popularibus , infelicem in infirmitatibus , infelicem denique in remediis. Quod si beatitudines in Evangelio promissæ , alterius tantum forent vitæ , facilis & prompta admirationis illius esset solutio. Christus verò servis suis , non in altera solum vitæ beatos fore promittit , verum in præsentietiam , tales eos futuros , & jam esse affirmat : quod sic iteratò uterque textus asseverat : *Beati sunt servi illi , quos cum venerit Dominus , invenit vigilantes : quod si venerit in secunda vigilia , quod si in tertia vigilia venerit , & ita invenerit , beati sunt servi illi*. Ita ut non dicat , beati erunt , sed sunt : *Beati sunt*, semel : & *Beati sunt* , iterum. Si igitur servi vigilantes , & in secunda & tertia vigilia vigilantes , bis sunt felices , dupliciterque beati etiam in hac vitæ , quo pacto regula ista in S. Rocho sic videtur immutata , ut cujusli-

bet , in Evangelio promissæ beatitudinis vice , duplicatam in eo miseriam , & loco felicitatis geminata in eo infortunia inveniamus ? his beatum Evangelii vocibus : quaterque miserum & infelicem succedibus , eventibus , & hujus vitæ tragœdiis ita est. Verum , ad intelligendas & conciliandas promissiones illas cum his eventibus , illasque beatitudines cum hisce miseriis & infelicitatibus , terrena Lux non sufficit , cælesti lumine protinus opus est : quod à Spiritu sancto , intervenientibus B. Virginis Mariæ meritis & precibus postulamus. Ave Maria.

§. II.

Beati sunt, Beati sunt servi illi.

IN eo quandoque consistit beatitudo, quod miseriæ & infelicitates duplicentur. Dubio uni remedium quærens , incidi in aliud , & majus. Primis Evangelii sui clausulis , Christus sibi servientes similes esset jubet hominibus expectantibus Dominum sum : *Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum*. S. Rochus tantum Christo serviens , servireque gestiens quid fecit ? Loco ejus , quod se servis Dominum suum expectantibus similem redderet ; ipsi Domino potius à servis expectato sese assimilare sategit. Porro , servi illi , sunt Sancti ; & Dominus , est Chri-

Christus. Promde vitam S. Rochi rite expedientes, non aliis Sanctis, sed ipsi Christo; nec semel tantum, sed quater quam simillimum deprehendimus: similem Christo nato, similem Christo capto, similem Christo crucifixo, similem denique Christo mortuo. Eja Sancte singularis, Sancte admirabilis, Sancte, qui in omnibus, Evangelii terminos excedere videris, si te jubent assimilari servis, quis te fecit, aut quâ ratione, tu te metipsum Domino similem fecisti? Hocce (ut dixi) dubium est secundum: sed in eodem habemus responsum, primumque resolutum. Nunquid Major dari potest beatitudo, quam ut servus similis evadat Domino suo? non potest. Videte igitur, quam gloriose S. Rochi infelicitates, in beatitudines conversæ & transfiguratæ fuerint. Infelicitates quadruplices fuisse diximus. Primum ex propinquo & consanguineis: secundum ex popularibus: tertium ex infirmitatibus: quartam ex remediis. Porro in omnibus istis, quas natura infelicitates nuncupat, quia S. Rochus se Christo similem fecit: per eadem, quibus miserum ipsum & infelicem vocamus, verè quadrupliciter beatus est effectus. Beatus ex parte propinquorum, quia Christo nato: Beatus ex parte popularum, quia Christo capto: Beatus ex parte in-

firmitatum, quia Christo crucifixo: Beatus denique ex parte remedium, quia Christo mortuo similis fuit. Ita ut isdem extremis, quibus S. Rochus ab Evangelio exclusus censēbamus, gloriosius intromissum, nec dupliciter tantum, sed quadrupliciter etiam beatum habeamus: *Beati sunt servi illi, beati sunt.* Ad quatuor istas beatitudines, totidem S. Rochi infelicitatibus super impositas accedamus: nec erit, opinione mea, visio ingrata, infelicitates cernere beatificatas.

§. III.

Prima S. Rochi infelicitas ex parte fuit propinquorum, quia sanguinis ipsius participes, bonorumque temporalium instituti administratores, tanquam peregrinum eum habuerunt. Hæreditaverat S. Rochus à Parentibus suis oppidum, Montem-Pessulanum dictum, quod jure proprietario velut legitimi Domini cum multis aliis facultatibus possederant. S. Rochus verò resolutione generosiore, quam anni promittebant (erat enim juvenis valde) idem oppidum cum iniquis & subditis, cuidam patrio tradidit administrandum. Porro mobilibus aliis interegenos & pauperes distributis, velut unus illorum peregrinatum profectus est in Italiam, loca sancta Romæ invisurus. Non multis post

multis post annis, eodem, quo egressus fuerat habitu in Montem-Pessulanum est reversus; sed nec à Patruo, nec quopiam propinquorum alio agnitus, pauperis in modum, residuum vitæ eleemosynis transigere compulsus, in patria, seu terra propria peregrinus, in medio divitiarum indigus, & à consanguineis minimè fuit agnitus.

Verùm, hic admirari fat nescio, quod cognati subditique S. Rochi, à tantillo interlapso tempore, juvenem ibi natum, inter servilia ibi educatum, ibique terræ Dominum non cognoverint. Mutatio agnitionisve impedimentum, vel in facie S. Rochi, vel in oculis intuentium residebat. Si in oculis, tam citò obliviscuntur? si in facie, tam facilè mutatur? Ego affirmare ausim, non in oculis intuentium mutationem, sed in venientis resedisse fortuna. Veniebat S. Rochus in Montem-Pessulanum diversâ valde fortunâ, ab ea, quâ nuper ipsum ibidem conspexerant: nihilque adeo faciei lineamenta immutat, quàm fortuna. Filii Jacob durante septennio famis triticum empturi descendentes in Ægyptum, in conspectu fratris sui Joseph regnorum istorum Proregis compare-

bant. Sed quid desuper Scripturæ Sacræ textus? *Cognovit eos, & non est cognitus ab eis.* id est, Joseph agnovit fratres suos, qui non agnoverunt Joseph. Casus notabilis! nec ita esse debuisse videtur: Fratres enim tempore longiore agnoverant Joseph: à teneris quippe annis, & incunabulis noverant eum, quando hic illos necdum novisse poterat. Fratres una vice adfuerunt numero decem, alterâ undecim; faciliusque est multos novisse unum, quàm unum multos. Tempus absentiae mutæ utrimque erat æquale: tanto enim tempore Joseph non viderat fratres, quanto non fuerat visus ab eis. Si igitur omnes cognitionis rationes, vel æquales erant, vel ex parte fratrum majores, quomodo Joseph agnovit eos, non agnitus ab eis? ratio naturalis est, quia Joseph mutaverat fortunam, fratres vero minimè. Fratres olim fuerant pastores, & adhucdum erant pastores: Joseph olim pastor, jam erat Prorex: Proinde sicut fratres non mutaverant fortunam, sic neque faciem. Porro Joseph mutaverat vultum, quia mutaverat fortunam: ille agnoscebat fratres, quia erant iidem: ille non agnoscebatur à fratribus, quia jam erat alius.

Gen. 42.
v. 8.

Videtur res difficilis, quod fortuna faciei formam immutet: est nihilominus veritas experientiâ quotidianâ confirmata. Ponamus exemplum. Maximus quidam amicorum vestrorum, prosperiore fortunæ afflatu ascendit altius: altero mox die aliis jam vos aspiciat oculis, aliis auscultat auribus, aliâ jam vobis loquitur linguâ: quod heri erat amor, hodie est gravitas; quod heri erat facies, hodie est affectatio. Ecquid amice, quænam, amabo, hæc tam subitanea mutatio? Quis tibi faciem immutavit? Quænam ista vultus metamorphosis? Ubinam illa oculorum benevolentia, quâ me intuebaris? ubinam illa aurium promptitudo & attentio, quâ me auscultabas? ubinam ista faciei suavitas quâ nos mutuo contuebamur? Eheu! mutanti fortunam, clarum est, faciem quoque esse variandam.

Enimverò si variationes hæc fortuna operatur prospera, minorem certè vim non habet adversa. De Jobo pristinæ jam fortunæ restituto, tot præviè exantlatis calamitatibus & ætumnis, inquit S. Textus: *Venerunt ad eum omnes amici & cognati ejus, qui cognoverant eum prius.* Notate verba, *Qui cognoverant eum prius.* Job triplicem in hac vita expertus est sta-

tum: primum prosperitatis, secundum ætumnarum, tertium restitutæ, & duplicatæ fortunæ. Si igitur amici & cognati ejus eum in statu agnoverant primo, quare eundem non cognoverunt, neque visitârunt in statu secundo? & si illum non cognoverunt nec visitârunt in statu secundo, quare agnoscunt, & in statu invisunt tertio? hujusce quidem non datur ratio: sed est iniquitas, & quidem ista, quia homines non personam, sed agnoscere & respicere solent fortunam: Proinde quia dicti amici & cognati Job non personam recognoscebant, sed fortunam: hinc non inviserunt ætumnis & egestate afflictum, sed mox ut fortunam viderunt restitutam. Ita ut amici Job, actibus eorum consideratis, ingratitude labe carere videantur: quia amicitia eorum fortunam respiciebat, & non personam: & quamvis defuerint personæ, non tamen debitum neglexerunt fortunæ, ideoque ab ingratitude notâ remoti. Si debitum negârunt personæ, negârunt quasi ignotâ, fortunæ verò agnitæ officium non negârunt, illâ enim reversâ, mox etiam ipsi adfuerunt. Quoniam igitur homines ex fortuna se potius novisse solent, quàm ex persona, quid mirum, quod proprii cognati in

patrio solo sanctum Rochum non agnoverint, cum, licet personâ est idem, fortunâ tamen totus alius videretur?

Heu miseram rerum humanarum conditionem! miseram in prosperis, miseram in adversis. Nulla est fortuna, quæ non secum vehat ignorantiam. Si est prospera, non cognoscitis vos ipsos; si est adversa, non cognoscunt vos alii. Porro si adeo fallax est fortuna, ut homines ignorent seipsos: quid mirum, si tam est iniqua, ut ipsi ignorentur ab aliis? solus S. Rochus illam non merebatur ingrati- tudinem: nam cum in fortuna seipsum noverit prospera, sui illum non noverunt in adversa. Et quod S. Rochus à suis, & quibus sua omnia fuerat elargitus, non agnitum se viderit, grandis fuit infelicitas. Si agnitum illum sui malè tractarunt, erat ingrati- tudo, sed tolerabilis: ast malè tractari, & insuper non agnosci, ad- versitatum omnium maxima erat.

Divinus Sponsus tardantibus Virginibus januas cæli claudens, vocibus instantiisque pulsantium

Matth. & clamantium respondit: *Nescio*
25. v. 12. *vos.* q. d. Non agnosco vos.

Breve verbum sed consideratione dignum. Quod si dixisset, se illas non intromissurum, à servitio suo velle esse exclusas, & deinceps à

domo, & multò magis à gratia sua velle extraneas, eò quod tanti gaudii, tantique occasione im- pendii suo defuerint officio, con- digna tantæ negligentiae censer- i poterat pœna: sed Deus omni- scius, quemque nihil latere pos- test, qui novit omnia illis dicat, *Nescio vos*: id est, non novi vos? Hujusce admiratione raptus S. Chrysostomus, cum non occur- reret, quo eam condignè exag- gerare posset, exclamavit dicens: *Overbum ipsâ gehennâ durius!* q. d. Overbum, *Nescio vos*, ipso infer- no durius. Infelicissimis enim illis januam cæli occludere, fuit illas inferno adjudicare. Verùm, li- cet inferni pœna acerbissima & terribilissima sit, quam Deus ir- rogare potest, cum sit æterna bea- tificæ visionis privatio, verbum illud *Nescio vos*, durius adhuc ter- ribiliusque exitit. Quare? quia adjudicatos inferno quamvis De- us à se repulerit æternum, nihilo- minus adhuc cognoscit: status verò, in quo misera creatura, præterquàm quod irremediabili- tær sit damnata, insuper se non agnitam scit & considerat, omnem miseriam, omnem cruciatum & desperationem, & si quid ipso inferno terribilius imaginabile est, infelicitate suâ transcendit. *Over- bum, nescio vos, ipsâ gehennâ durius.*

Ad eum usque statum (quantum vita præfens patitur) S. Rochus, amore Christi, redactus est. Non solum ad carcerem perpetuum irremediabiliter (uti mox patebit) condemnatus, sed insuper agnitus non fuit: *Nescio vos*. Cumque status iste ipso sit inferno acerbior, Evangelista nihilominus S. Rochum beatum asserat, *Beati sunt servi illi*? Ita planè. In eodem quippe infelicitatis genere, S. Rochus Christo nato parilis fuit. Quænam verò major felicitas aut Beatitudo servo obtingere potest, quàm similem esse Domino suo, in quocunque demum is statu versetur?

Christus in hunc mundum, eâ, quàm novimus derelictione fuit natus, quam S. Joannes Evangelista exaggeraturus his ponderavit
 Jo. I. verbis: *In mundo erat, & mundus*
 v. 10. *per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit: in propria venit, & sui eum non receperunt*. Deus bone! Evangelista doctè & prudens, Evangelista amans & amate, si considerare & expendere libet occurrentia in Christi nativitate doloris motiva, nunquid etiam aliæ, temporis & loci concurrebant circumstantiæ? Hyemis sævitiæ, Tugurii nuditas, palearum asperitas, despicabilis præsepj duritia? Et, si nihil, nisi hominum in-

humanitatem perstringere tibi mense est, quare non ingratitude nem non amantium, sed non cognoscentium tantum cæcitatem pensas & exaggeras, *Et mundus eum non cognovit*? Ratio est, quia Christus doloris motiva ritè ponderare sciens, in illa hora sensit acerbius, videre se non agnitum, quàm non amatum. Ingratitudo non amans, ingratitude magna est: sed ingratitude eò usque procedens, ut nec agnoscat, maxima omniumq; ingratisima est. *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est*. Evangelista illud iterat, mundum vocare videtur: *In mundo erat*: & quamvis per ipsum factus esset mundus, mundus eum non cognovit: illud est, esse mundum. *In propria venit, & sui eum non receperunt*. Duplici titulo Christi erant, qui eum non receperunt: erant sui titulo creationis, & sui titulo incarnationis. Titulo Creationis, quia erant factura ipsius: titulo incarnationis, quia erant sanguis ipsius. Cumque tot titulis essent sui, de suo venirent, nihilominus eum non agnoscerent? Singularitèr pensandum est, quod Christus ab hominibus voluit tolerare: nec minori paritèr consideratione dignum est, quod S. Rochus in Christo novit imitari. Parilitas est tanta ut non indigeat
 ap-

applicatione: *In propria venit, & sui eum non receperunt.* S. Rochus venit in propria, sive sua, nec sui eum receperunt. Venit in sua, in suum venit Patrimonium, in suam familiam, in suam venit domum & aulam: & sui eum non receperunt, sui quippe vassalli, subditi, famuli, amici, cognati & propinqui non aliter eum, ac peregrinum & extraneum habuerunt. *Mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit.* Ipsæ adeo suæ quasi creaturæ quas exaltârât, quibus esse dederat (illis enim dederat quod erant, quando ipsis resignavit quod fuerat) ipsæ inquam eum non cognoverunt.

Enimverò ne in hac sui ignorantia, S. Rocho omnis Christi nati deesset similitudo, bruti cuiusdam societate & commiseratione fuit gavissus, quod victum ministrando, vulneraque leniendo, ingratitude vulnus exulcerans, hominum inhumanitatem immuniorem convincebat. Quod Christus in præsepio gravius sensit, fuit quod ipsum non cognoverint homines, cognoscentibus ipsum animalibus; quemadmodum ipsemet Christus necdum loquelæ capax, alterius ore, jam ante fuerat conquestus: *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsep Domini sui; Israel autem me non cog-*

novit. Quod Christus derelictum se viderit ab hominibus, affiatum verò, & halitu fœtum ab animalibus: quod similiter S. Rochus ignoratum se viderit à suo sanguine, pietate verò & commiseratione bruti pastum, est dolo-rem valdè aggravans circumstantia. Nihil enim æquè cor humanum vulnerat, quàm quod homines id denegent, quod ipsa etiam bruta præstant. Enormis fuit iniquitas, quod Babylonæ Principes, Daniellem in lacum leonum miserint, sed visus simul respectus, quem Leones ipsi exhibebant, iniquitatem oppidò aggravavit. Famelicæ bestię servi Dei innocentiam agnoscent & vereantur, & homines sub Sapientum nomine & officio, illam persequantur & condemnent: rara inæqualitas! magna fuit Jezebelis Reginæ crudelitas, quod persequendo vitæ Eliæ Prophetæ insidiaretur: attentat nihilominus pascentis ipsum corvi pietate, terribilior evadit. Eliæ vitam corvi sustentet voracitas, quam eripere satagit mulieris impietas: rara dissonantia! Pessima fuit præsumptio, quâ propheta Balaam populo Dei maledicere fuit conatus: sed asinæ, cui insidebat loquentis intuitu, majores sortitur deformitates. Brutum laxet linguam ad petendam à Propheta rationem,

& Propheta tam parum utatur ratione, ut linguam laxare ausit contra Deum? nimis exorbitans indecentia! Ecce quod doloris sensum aggravabat S. Rocho, sicut Christo nato, videre se non agnitos ab hominibus: quando se cognitos videbant à brutis animalibus. In Christo hoc dici poterat infelicitas, quia assimilabatur nobis: In S. Rocho verò, erat verè felicitas & beatitudo, quia assimilabatur Christo: *Beati sunt servi illi.*

§. IV.

SECUNDA S. Rochi infelicitas, fuit ex parte contreraneorum. S. Rocho peregrinationem suam ex Gallia in Italiam instituente, Italia & Gallia bellum in invicem gerebant, ex quo S. Rocho duo memorabilia evenerunt. Primum, venientem in Italiam mox Itali velut hostem excipientes vulneribus affecerunt: secundum, reversum in Galliam, mox Galli velut proditorem excipientes, tanquam exploratorem apprehenderunt. Nunquid infelicitas dari potest major illà? in Italia metraherent velut hostem, quia sum Gallus: & in Gallia metraherent velut proditorem, quia venio ex Italia? S. Rochus, amore Dei, ex Gallia peregrinatum abijt in Italiam, &

amore patriæ, ex Italia reversus est in Galliam: & abeuntem ad serviendum Deo, me habeant pro hoste, redeuntemque ad serviendum patriæ, ipsi concives me habeant pro proditore? Magna infelicitas!

Porro maxima infelicitatis circumstantia, quam hodie confidero, est quod cum injusta sit ex parte patientis, justificari videatur ex parte inferentium: Vigent enim actuali Italiam inter & Galliam bello, alterutram pro libitu intrare, suspicione non vacat. Quarto mundi die creavit Deus Solem, Lunam, & stellas: & sacro attestante textu, officiorum celestibus hisce luminaribus à Deo assignatorum fuit unum, ut noctem *Gen. 1.* diemque dividerent: *Ut dividant v. 14.* diem ac noctem. Ut Sol & Stellæ noctem diemque dividant, sapienter valde distributa mihi videntur officia, Sole etenim suo fungente officio, nox fugit: prodeuntibusque stellis dies abijt. Verum quoad lunam, quanam ratione Deus eam fecisse putandus est, ut noctem à die divideret? Luna quandoque dedie, si observastis, quandoque comparat in nocte. Porro si Luna eadem libertate egreditur in die, qua in nocte, quomodo creavit illam Deus, ut diem dividat ac noctem? ratio est, quia

quia nemo dividit melius, quam qui ingressum participat cum ambobus. Sol & Stellæ valde bene dividunt, Sol enim diem dividit à nocte, & stellæ noctem dividunt à die: Luna verò dividit melius, quia enim ingressum participat cum ambobus, dividit dupliciter. Sicut cum sole participat ingressum de die, dividit diem à nocte: sic quia cum stellis introitum participat de nocte, dividit noctem à die. Ita ut Luna bellum inferat utrifque, quia licenter æquè intrat cum eisdem. O! Deus nos ab istis liberet lunis! vel bene à parte diei, vel bene à parte noctis: vel bene cum sole, vel bene cum stellis. Homo duplicis Hemisphærii geminus est hostis. Idem de S. Rocho præsumpserunt Itali & Galli. Galli cum viderent eum licentè intrare Italiam: Itali cum eadem viderent libertate intrare Galliam, utrumque hostem sibi esse suspicabantur. Nihil horum erat, sed esse videbatur. Enimverò erat civis fidelissimus, erat filius amicissimus, erat veritatis zelator tantus, ut in hocce similem illi patria nunquam viderit, captivitas nihilominus seu apprehensio ejus, quantumvis immerita justificabatur. Non suppetebat probatio pro crimine, sed indicia habebantur pro dubio. Proinde in

materia fidelitatis amorisque patriæ, pectus adeò nobile, adeò heroicum, velut illud S. Rocho, injuriam incivilitatemque hujus experiri dubii, & pati, maxima erat infelicitas, cui poterat subjacere.

Christus S. Petrum, utrum se diligeret, tertio interrogavit: *Diligis me? Diligis me? Diligis me?* Joan. 21
v. 16. Certum est, trinam hanc interrogationem à magno non vacare mysterio. S. Augustinus, & S. Thomas concorditer affirmant, trinam hanc interrogationem fuisse ordinatam, ut S. Petrus tertio ad illam respondendo pro trina negatione sua satisfaceret: *Trine negationi redditur trina confessio.* Animadversio divina! Verum concedant mihi jam ista duo magna Ecclesiæ lumina, ut in propriis lucis ipsorum radiis, in hac S. Petri satisfactione quid amplius contempler. In tribus S. Petri negationibus tres fuere culpæ, & tres injuriæ. Tres fuerunt culpæ, tribus enim vicibus suo defuit officio & obligationi: tres verò injuriæ, quæ tribus vicibus injuriam suo intulit Magistro & Domino eundem negando. Porro injuriæ, satisfactionem; culpæ exigebant poenam: & hæc omnia, hoc casti facta sunt. Tribus injuriis, Petrus tribus satisfecit responsionibus: tres culpas, Deus tribus castigavit

S. Aug.
S. Tho.

vit interrogationibus. Tribus injuriis Petrus tribus satisfecit responsionibus, & istud SS. Augustinus & Thomas asserunt, quia Petrus trina vice confessus est, quod trina vice negavit: *Trina negationi redditur trina confessio*. Tres culpas tribus Christus castigavit interrogationibus: & hoc est, quod ego addo & probō. Christus enim ter interrogando S. Petrum, num se amaret, ostendebat se de fide ipsius & amore dubitare; Et Principem de subditi sui animo dubitare, maxima est pœna & punitio, quam ipsi infligere potest: & vel maximè in tali persona, qualis erat S. Petri, qui in materia ista operculo tegebatur vitreo, Si minus: videte, num dolorem intulerint interrogationes: *Et contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio amas me?* Quod interrogationes eum contristarint, signum est manifestum, quod vivaciter cor ejus tetigerint. Enimverò, ne quis me solum id dicere existimet, consideret & attendat, pœnam seu punctionem fuisse interrogationes: S. Augustinus de tristitia ab illis nata loquens, idem affirmans inquit, in pœnam fuisse præteriti peccati; quod quamvis remissum erat quoad culpam, necdum tamen remissum erat quoad pœnam; cujus vicem

agebat dubium illud in materia amoris & fidelitatis. Ita ut Christus in plenariam negationis satisfactionem, non aliam S. Petro intentârît pœnam. Ternas negationes ternis dubiis castigavit: & quia tribus illum vicibus negaverat, tribus vicibus dubitare eum fecit amor. *Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, amas me.*

Verumenimverò objiciet fors aliquis, Negationes dubiis castigari, improporcionatam esse pœnam, dubium etenim non æquivalet negationi. Meo nunc judicio, punctum hoc ad trutinam vocare, consultû puto, & si non nihil immorari nos oporteat: cum sit materia temporî præsentî adeò congrua, & honori dubia patientium, nec non conscientijs illa causantium conducibilis. Respondeo igitur, pœnam vel maximè proportionatam fuisse culpæ, quod Christus tres negationes tribus emendaverit dubiis: in puncto quippe amoris & fidelitatis, dubium negationi æquivalet.

Cap. de Hæreticis definitur, *Dubius in fide est Hæreticus*. Quæ definitio in communi Patrum doctrina fundata, à multis Pontificibus confirmata, ab omnibus Canonistis & Theologis, universaliter est recepta: nihilosecîus difficilis videtur ejus ratio. Hæresis est

est error contra fidem; ut sit error requiritur iudicium: qui dubitat non iudicat quia neque negat, neque affirmat: ergo neque est hæreticus. Porro si hæreticus est qui dubitat, in quoniam hæresis consistit? Dicam. Propositionem fidei negans, eam falsam esse asserit: de illa dubitans, licet non dicat esse falsam, supponit tamen esse posse talem: & tantundem offendit fidem, supponens esse posse falsam, quantum qui dicit esse falsam. Imò verò majorem fidei injuriam irrogare dico dubitantem de illa, quam negantem eandem: negans quippe, in uno offendere potest articulo, dubitans verò illam offendit in omnibus. Idem de fide humana esto iudicium, quam in generosis animis æquè oportet esse delicatam & tenerā, nec minus esse sensitivam, fidelem me negans infidelem me adstruit: fidelem me esse dubitans, infidelē me esse posse supponit; quamvis nunc esse infidelem non dicat: & tantundē me, non solum in honore fidelitatisque excellentiā, sed & in integritate & constantia, ejusque essentia lædit, qui infidelem me esse supponit; quantum ille qui talem me esse affirmat

Age, hac super materia unum ex fidelioribus hominum, quos mundus novit discurrentem audiamus. Ægyptiæ inverecundē se tentanti respondit Joseph, se non posse

Pars I I.

Domino suo infidelem esse, cui tot titulis fidelitatem deberet. *Ecce Dominus meus, omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo sua, quomodo ergo possum hoc malum facere?* Ly Quomodo possum, valde confidero. Quare Joseph non dixit non volo, sed non possum? Quare non dixit, non volo, ne Domino meo sim infidelis & suspectus? Quare non dixit, ne fortè innotescat? Quare non dixit, nolo timore infamiæ, nolo ne vitæ discrimen incurram? Quare denique non dixit, ob quaecunque denique motivum aliud, non volo, sed non possum? quia magis se læsum majorique injuriā sensit affectum, ex suppositione Ægyptiæ, quam ipsā tentatione. Mulier illa (argumentabatur secum Joseph) ad infidelitatem me provocat: & qui ad perfidiam seu infidelitatem me provocat, suā jā imaginatione, infidelē me esse posse supponit, & qui imaginatione suā, infidelem me esse posse supponit, hac ipsa suppositione gravissimē me lædit. Imò magis me lædit, istā suppositione & infami conceptu, quam ipsā tentatione: tentatio enim respicit perfidiam, quæ esse deberet, & non est: suppositio autem admittit infidelitatem quod infidus esse debeam, & sim. Proinde ut sciat agnoscatque Ægyptia, quod impossibile quippiam supponat, & ego

R

opi-

Gen. 39
v. 9.

opinionem ipsius conformiter infidus esse nequeam, hinc supponenti cogitationi, & non sollicitanti tentationi respondeo, non dicens, non volo, sed, non possum: *Quomodo ergo possum?*

O servum verè fidelem! ô animum verè generosum! Quot videntur servi fidi & fideles, quia non est qui eos pallio trahat: propterea Joseph illud tanquam non suum, sed violatum dimisit. Porro sine consideratione, quæso, non transmittamus, quod verbis istis: *Quomodo possum hoc malum facere* adjunxit dicens: & *peccare in Deum meum?* Sequitur ergo, Joseph (attende quid dicas) sequitur ergo, quod in materia perfidiæ peccare non possis. Protinus hoc sequitur, sic est, mihiq; persuasum habeo, ait Joseph. In aliis materiis sufficit culpâ vacare: in materia fidelitatis oportet impeccabilem esse. In puncto fidelitatis qui non est irreprehensibilis, perfidus esse convincitur. Ecce tenerum anximumq; famæ & existimationis sensum, quem sola impossibilis alicujus imaginatio valde vivaciter afflixisset; fidelitas ipsi impar, valde grossa est. Vera fides, alicujus cogitatu impossibilis suppositione offendi debet: nec minùs hæreticus circa fidem meam judicandus est, qui eam mihi in dubium vocat,

quàm qui illam mihi negat.

Dubia ista & dubitationes, suspensiones istas & suppositiones, & injurias S. Rochus in sua captivitate patiebatur, cunctaque discursus nostri considerata & asserta erant annuli, ex quibus multò duriorum nobilitatque animi sui graviores conficiebat catenam ipsis ferreis, quæ corpus in carcere constringebant. Memorati Josephi fratres, velut exploratores, citra culpam, in Ægypto se attineri videntes magna fuere tristitiæ affecti: sed punitionis istius culpam, nec non infelicitatis illius causam, in crudeli adeo perfidia in fratrem infontem exercitâ ibi reperere: *Merridè hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum.* Sed innocentia semper fida, fidesque semper innocens S. Rochi, occasione adeo piâ, qualis est peregrinatum ire Romam, in eadem patria cum honore videatur in suspitionibus, cum vita in periculis, manibus pedibusque in catenis? barbara infelicitas! nihilo seciùs Evangelium beatum illum prædicare non cessat: *Beati sunt servi illi.* Quare? quia in captivitate illa S. Rochus Christo capto fuit assimilatus.

S. Rochus in carcere constituto omnis generis infirmi ad carcerem confluebant, cæci, claudi, manci: cernebaturque cum stupore

Gen. 42.
v. 21.

pore, quod Sanctus in tenebris daret visum, ligatis manibus, manus restitueret, ipse sine pedum usu, aliis gressum repararet, omnes denique sanitatem consequerentur. Agedum, homines crudeles, homines impii, homines barbari, ista cernentes miracula, ista intuentes prodigia, cœlestia illa videntes testimonia, manifesta illa conspicientes omnipotentia signa, in carcerem non irrumpitis, neque vincula & catenas confringitis? Estne possibile, quod visis tot tantisque miraculis, authorem eorundem captivum relinquantis? etiam. Sic quippe fieri oportebat: ut S. Rochus Christo capto assimilaretur. Hostes Christi tanquam zelo patriæ salute acti, eundem comprehensum accesserunt (captivatio S. Rochi tam causâ quam innocentia illi fuit similis) quibus Christus dixit: *Ego sum*, quo dicto abierunt retrorsum cadentes in terram quotquot captum advenerant. Porro S. Petrus suum, hoc passu, animum ostensurus, prostratisque jam hostibus profecurus victoriam, exerto gladio primi in vasoris capiti illato ictu auriculam amputavit. Christus verò gladium in vaginam actutum recondi mandans, suo simul loco auriculam restituit, quæ in præsentia oculisque omnium sic resedit, ac si amputata

non fuisset. Quid proinde hominibus istis faciendum fuisse videtur, duobus tam ingentibus, tam manifestis, subitaneisque miraculis conspectis? meâ quidem sententiâ, mox erectos à terra pedibus Christi debuisse advolvi. Sed ecce è diametro contrarium. *Iniecerunt manus in Iesum & tenuerunt eum.* Ecce num captivitas S. Rochi sit similis illi Christi. Neutri contra captivitatem miracula quicquam profuerunt. Christus mirabilium patrator, similiter & S. Rochus: Christus captus, & S. Rochus captus.

Similitudinis excellentia necdum est detecta. Si Christus verbis istis, *Ego sum*, omnes derepentè humi prostravit, quare capi se sivit? Et si volebat (uti ipsum voluisse certum est) ut se caperent, quare illos prius prostravit in terram dicens. *Ego sum?* ratio fuit, quia Christus ostendere nobis voluit, quantâ excellentiâ esset, pro nobis se capi permittere. Quod homo quantumvis sit innocens, capi se sinat, non est quid novum: sed quod homo, qui dicendo, *Ego sum*, ad pedes suos in terram prosternere potest capturos, nihilominus, alterius amore, capi se sinat, grandis est excellentia. Talis fuit illa Christi: talis & fuit illa S. Rochi. Comprehenderunt S. Ro-

chum proprij sui subditi, in oppido ditionis ipsius, quia, ut diximus, sic habitu & personâ mutatus veniebat, ut non agnosceretur. Porro si S. Rochus dixisset, *Ego sum*, ipsimet comprehensores protinus ad pedes ipsius collapsi, manus eidem tanquam Domino fuissent exoculati. Cumque in S. Rochi positum esset potestate, facere, ut ad suos corruerent pedes, qui se ceperant, dicendo, *Ego sum*, & nihilominus amore Christi se capi permisit hoc excellentiæ soli Christo, & ipsi tribuendum est. Sanctorum plurimi multis annis vincula & carceres sunt perpassi, sed captivitas & libertas Tyrannorum suberat arbitrio: S. Rochus verò omnibus quodammodo vitæ annis fuit captivus, captivitate & liberatione suo arbitrio subjectâ.

De Sancto quodam in Vitis Patrum legitur, quod semetipsum in eremo, velut captivum catenâ constrinxerit, clave, ne totâ vitâ suâ se solvere posset, in præterfluentem aquam conjectâ: subsequente die piscis clavem ore ferens ad littus prodiiit, fuitque revelatum Sancto, gratius fore Deo, si clave manu retentâ, ita captivus remaneret: quod verum est libertatis sacrificium. Captivare se clavem in mare projectâ, est semel tantum se captivare: captivare se re-

tentâ nihilominus clave, est semper se captivare. Ecce discrimen inter S. Rochi, & S. Petri, nec non aliorum Sanctorum catenas. S. Petrus aliquot diebus fuit incarcerationis clavem habente Herode: Joseph biennij spatium fuit compeditus, clavem habente Pharaone. Ast S. Rochus totâ vitâ suâ fuit captivus, clavem propriâ tenens manu. S. Rochus suffecisset dicere tantum, *Ego sum*, & carcer protinus in palatium transisset, ferra in cymmelia, infamia in honorem, injuriæ in applausus, contumeliæ in acclamationes & præconia abississent: neque tamen dicere voluit, *Ego sum*. Altero, *Ego sum* in Ægypto, *Ego sum Joseph frater vester*, fratribus Josephi tristitiæ mox conversæ sunt in tripudia, fames in epulas, timores in congratulationes, captivitates in amplexus. S. Rochus verò in tenebricoso captivitatibus suæ theatro, Christi potius tragœdiam, quàm Josephi comœdiam repræsentare eligens, non dixit, *Ego sum*, quia ille esse nolebat: sed vivaci imitatione volebat esse Christus: & ita ille fuit. Proinde qui eò felicitatis pervenit, ut cum esset servus, similis fuisset Domino suo, non infelicem se seu infortunatum, sed terque quaterque beatum se pronunciet: *Beati sunt servi illi*.

§. V.

Tertia S. Rochi infelicitas fuit ex infirmitatibus. Verùm pace vestrà, Auditores, infelicitati huic locum commutabo : ipsam pro coronide reservans ; illà etenim finem sermoni huic imponam punctum istud abbreviaturus. Primò igitur de infelicitate tractabimus remediòrum, postea de infelicitate acturi infirmitatum. Utinam disponente Deo, vestra fecisset cura & industria, quod meus nunc conatur facere discursus? Quia prius patimur infirmitates, & deinde tractamus de remediis, hinc remedia sunt infelicia & infructuosa seu otiosa.

S. Rochus infelix fuit remedijs, omnes quippe peste correptos miraculosè sanans, eàdem correptus ipse extinctus est. Nunquid infaustius quicquam accidere potest? præscriptum alijsque utiliter applicatũ remedium, ipsi non proficiunt: nihil infelicius! Major universaliorq; miseria non supervenit mundo quàm universale diluvium. Enimverò si communi hac miseria & infelicitate homines fuere risu digni, & infortunati, quis dubitabit, quin ipsimet arcæ Noëticae fuerint fabricatores: tot annos novæ illi, & nunquã ante in mundo visæ machinae, quã mediante, reliquæ

eorum salvandæ erant, homines isti, nunc secando, nunc ferrando, nunc dolando, nunc dimetiendo, nunc coaptando, nunc acclavando, nunc pice & bitumine obliniendo, tot inquam annos impenderant: & tandem Noë tantum cum filijs suis, & omnium specierum animantibus ingreditur, ut à diluvio salventur, ipsi verò ejusdem fabricatores arcæ, foris manendo aquis absorbeantur: immanis infelicitas! nos salutis instrumentum fabricemus pro alijs, cujus beneficio alijs salvis, nos pereamus? arca noster sit labor, & non nostri, sed illorum salvatio: sudoris brachiorumq; nostrorum impendijs, illi salutem consequantur, nosque eorum intuendo salutem pereamus: O infelicitatem! ô non ridendam illusionem! ô infortunium incomparabile! Age, nunc verborum quorundam S. Pauli sæpius quidem citatorum, sed non ritè forsan expensorum energia & emphasis patebit. *Castigo corpus meum, & in servitutem redeo, ne fortè cum alijs predicaverim, ipse reprobis efficiar.* Pœnitentiam agendo carnem meam macero, inquit S. Paulus, ne predicando alijs viam mediaque salutis consequendæ, ipse damnationem incurram. Notate benè illud: *Ne cum alijs pre-*

discoverim. Ratio, quare homo damnationem sibi inducere nolit, adeò gravis est & efficax, ut alterius adminiculo non indigeat. Enim verò, si penitentiae castigationisque suae, non aliam S. Paulus rationem allegat, quàm nolle damnari, quare circumstantiam adjungit, quod Prædicatoris fungatur officio, *ne cum aliis prædicaverim?* ad infernum pergere, qui non sunt Prædicatores, nunquid exigua est miseria? Grandis sanè, verùm in genere infelicitatis multò minor est. Infelicitatum omnium maxima est, quod homo salutem non consequatur. Sed quod homo, cujus exercitium est, ad salutem adducere alios, non salvet semetipsum, omnium infelicitatum maximam sua gravitate transcendit. Porro talis fuisset illa S. Pauli, si Prædicator existens, si alienae salutis minister, salutem non fuisset consecutus. Eheu, quot hujusmodi infelices inveniuntur in hoc mundo! Quot Prælati commissarum sibi ovium animas curando, suas relinquunt infirmas! Quot Gubernatores subjectum sibi populum benè regendo, semetipsos negligunt & errant! Quot Consiliarii saluberrima aliis consilia suggerentes, sine consilio pereunt! Caiphas Pontifex summus, ne tota Hebræorum gens deleteretur, re-

medium opportunum suggerens, sine remedio periit. Moyses dux populi Dei, Tribus in terram promissionis introduxit, à qua tamen ipse fuit exclusus. Achitophel optimus temporis illius Consiliarius, ex cujus consiliis tot pendebant, & vivebant Principes, pessimo consilio sibi metipsum vitam ademit. Heu quanta est infelicitas illa! Omnes remedia præbere aliis omnibus, & neminem remedium sibi adhibere! non solum in hominibus, in quibus miseriae vitiorum sunt consequentiae, sed in ipsis adeò virtutibus, miseriam istam invenio. Quæ enim virtus major est fide? sine fide nemo salvari potest: sed in omnibus, qui salvantur, fides perit, quia visu conservari nequit. Cælum sine fide obtineri nequit, & fides in cælo esse nequeat? Virtus alios in cælum mittens, ipsa foris maneat? Virtus alios salvans, ipsa pereat? si in virtutibus infelicitas esse potest, infortunata est virtus. Talis erat miraculosa S. Rochi virtus: remedium impendebat aliis, ipse sine remedio mortuus. Cumque illa sit infelicitas tanta, Evangelista nihilominus S. Rochum beatum asseverat: *Beati sunt servi illi.* Aliis enim remedia impertiendo, & ipsemet sine remedio moriendo, S. Rochus similis apparuit Christo mortuo.

Mors

Mors Christi remedium fuit nostrum: sed non ipsius Christus remedium contulit nobis, quia nobis largitus est vitam: non verò ulus sibi, quia fuit mortuus. Hæc maxima Salvatoris mundi fuit excellentia, ab hominibus benè ponderata, sed malè intellecta: & pejus applicata. Christum in cruce morientem, Principes Sacerdotum blasphemabant dicentes: *Matth. 27. v. 42. Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.* Atrox quidem in Christum blasphemia, sed ingens patientiæ, mansuetudinis, & amoris Christi præconium! Enimverò dicendo quod non posset, blasphemabant: dicendo verò, quod salvatis aliis (sicuti tot à morte salvaverat) seipsum non salvaret, prædicabant, recensebantq; quod Salvatori salvationisq; modo honorificum cum primis, & gloriosum erat. Gloriosissimæ excellentiæ, supremæque generositatis actus, in eo, qui vitam donat aliis, est non sibi eam usurpare, sed suo etiam dispendio, eam aliis impertiri. Hoc fecit Christus hæcque nobilissima hominis Dei fuit actio. O Roche divine! quàm rectè blasphemare te poterant Judæi, & quàm justè oportet nos te laudare! S. Rochus miraculosè curabat & sanabat omnes peste infectos: mundo autem ipsum-

met correptum vidente non aliud sibi imaginabantur omnes, quàm quod semet foret curaturus, insultantes cum latrone & dicentes: *Matth. 27. v. 40. Salva te metipsum & nos.* Sanctus verò tanquam Germanus Christi imitator in morte, salutem contulit aliis, quam sibi negavit: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.* Revertamur ad illud, *Non potest.* Quod benè examinatum aliam adhuc majorem, S. Rochi, similitudinis, cum Christo excellentiam continet. Christus absolute, non interveniente morte sua, generi humano vitam conferre potuisset, sed conditionatè nullatenus: quo passu Principum Sacerdotum exprobratio erat vera, quamvis ab illis non intellecta. Supposito enim decreto divino, Prophetarum toties ore decantato, quod nimirum Dei filius pro hominum foret salute moriturus, non poterat non mori. Proinde sicuti divino supposito, quod mediante morte sua Christus mundum esset redempturus, non poterat non mori: pari planè pacto, supposito favore (qui etiam divinum erat decretum) quod S. Rochus imitari deberet Christum similitudine mortis, non poterat non mori S. Rochus. Christus, mediante cruce, moriendo vitam aliis donabat, & similiter S. Rochus,

chus, mediante cruce, moriens aliis vitam conferebat.

Modus mediumque quo S. Rochus peste correptos curabat, erat crucis signum, quod super illos formabat: eadem crux tam sibi quam aliis, cruci Christi fuit per similibus. Crux Christi velut vitæ nostræ, mortisque ipsius instrumentum, si bene advertimus, lignum continebat rectum, & transversum: exterius impertiendo vitam, interius mori sinebat. Porro vitam impertiebat exterius, quia crux arbor fuit vitæ toti generi humano. Interius sinebat mori, quia Christus inter brachia ipsius moriens expiravit. Talis fuit Crux seu miraculosum crucis signum quod S. Rochus manu suâ effigiabat. Nullum unquam crucis signum, si ve in cælo, si ve in terra similibus, si ve magis signum visum fuit quam istud, Exterius conferebat vitam, omnes enim à maximè lethifero pestis malo sanabat: interius verò permittebat mori, quia S. Rochus eodem malo fuit extinctus. Christus mortuus est cum remedio brachiis ipsius acclavato, quo vitam dabat omnibus; S. Rochus mortuus est cum remedio, quo manibus efformato, vitam dabat aliis. Quis proinde servo sic ad vivum Domino suo in morte assimilato, nomen Beati denegabit, quod E-

vangelium illi tribuit: *Beati sunt servi illi?*

S. VI.

AD ultimam tandem S. Rochi, devenimus infelicitatem, loco huic reservatam, ut altius memoriæ infigeretur: pro peccatis enim nostris non eminus eam considerare fas est, tanquam infelicitatem ejus, sed cominus intueri & introspicere tanquam nostram. Jam ardet peste Regnum Algarviæ, & si vel passu incendium proserpserit, quid fiet Lusitaniam? Quemadmodum S. Rochus infelix fuit remediis, sic etiam fuit, & jam fuerat infelix infirmitatibus, morbo & infirmitate affligi, arguit esse mortalem, proinde natura magis quam infelicitas dicenda videtur. Nihilominus infelicitas esse non desinit, & quidem notabilis, quod cum homini infirmitas subeunda sit, in priorem mox omniumque horribilissimâ incidat. Hoc S. Rochus evenit, infirmitatem incurrit, & peste correptus est. Inter alias miseras, quæ pestem horribilem & formidabilem reddunt, duæ sunt, quæ singularem mihi horrorem incutiunt: Prima, quod pestis sit malum, ex elemento vitæ, mortis nobis conficiens instrumentum. Elementum vitæ est aer, quo respiramus, pestis idem ipse est

est aër corruptus & infectus: & homo haurire habeat venenum respirando? Et respiratio quæ elementum & alimentum est vitæ, in instrumentum mortis convertatur? Atrox sævities! expirare est mori, respirare vivere: hominem expirando mori, mors est; sed mori respirando & vitam extinguere, quod vitam conservare debebat. Crudele tormentum!

David Judæ & affeculis ejus malè precando, cum Deo loquens

Psalm. ait: Fiat mensa eorum in laqueum.

22. v. 5. Age, cum infamis iste discipulus, tam ingratus, tam infidus, talisq; proditor existat, divina tua, Domine, justitia ordinet, ut ipsi & sequacibus ejus, de mensa fiat laqueus: *Fiat mensa eorum in laqueum.* Non hic discussio, utrum de mensa laqueus fieri possit, siquidè omne suffocativum laquei vices subire potest. In alia simili maledictione idem prædixerat David:

Psalm. pluit super eos laqueos. Prò, quanta de cælo venisse videntur, & sunt laquei! Alios texit diabolus, alios plectunt homines, alios pluit Deus. Quid universale fuit diluvium, nisi pluvix instar, descendentes laquei? Illà cœlitùs depluente aquà, mundatus & suffocatus est mundus. Porro si laquei dantur, qui bibuntur, quare non

Par. II.

etiam dantur, qui comeduntur? De hisce laqueis loquitur David: *Fiat mensa eorum in laqueum.* Sed cum tot laqueorum sint genera, quare zelosissimus justitiæ Rex, suffocativum Judæ laqueum de mensa fieri optat? Ratio est, quia mensa naturale instrumentum est vitæ, & vitam, per ejusdem instrumenta perdere, terribilissimum mortis genus est, quod sub imaginationem cadit. Ex funibus laqueum texere, eodem guttur constringere, respirationem seu anhelitum intercludere, sicq; vitam intra portas eripere, acerbum, laboriosum, violentum, dolorosum, angustis horroreque plenum denotat perimendi modum: verum ex eo sequitur, mortis instrumentis inferri mortem: Sed sustentandæ reficiendæque vitæ ergò assidere mensæ, eundemque bolum ori ingestum, in faucibus in laqueum converti, atrox magis, violentum & dolorosum, terribiliusque mortis genus est, quia ipsis vitæ instrumentis vita eripitur. Vitâ privari, instrumentis vitæ, mensamque in laqueum converti, est morte proditoris mori. Bolus me perimens est proditor? sub prætextu enim vitam sustentandi, eandem mihi adimit. Porro proditorem instar Judæ Proditoris

S

morte

*Luc. 21
v. 48.*

morte mori congruum erat: *Osculo iradis filium hominis?* Tradidisti osculo: morieris buccellâ, sive bolo. Porro sicut malitia Judæ, præ cæteris atrocius mortis genus merebatur: David, non ut de funibus, sed de mensa laqueus ipsi texeretur, imprecabatur. Atrocius enim mortis genus est, per instrumenta vitæ, quàm mortis vitam perdere. Sic Davide imprecante, Judas illud exactius fuit executus. David mensam in laqueum transire desiderabat: & Judas unam in se mortem laqueo, alteram mensâ fuit executus. Unam mortem laqueo, quia se suspendit: alteram mensâ, quia in peccato communicavit. Judas corpus suum occidit & animam; sed crudelior animæ suæ quàm corporis carnifex & latro. Corpus

Marth.

27. v. 5.

Joan. 6.

v. 59.

enim suum mortis occidit instrumeto: *Laqueo se suspendit*: Animam verò suam instrumeto vitæ: *Qui manducat hunc panem, vivet.* Et in manibus vitæ mori: etiam qualis infelicitas! Non applico, ne tempus geminum uni rei impendam.

Ad secundam miseriam transeamus. Ratio secunda seu miseria, quare pestem infirmitatibus aliis acerbiorum iudicem, est, quia in morbis aliis, qui vos amat, majus vobis benevolentia signum exhi-

bere nequit, quàm quod vos visitet, vobisque adsit: in peste verò, nihil majori vobis solatio esse potest, quàm quod fugiat, quem vos amatis. Malum, quod dicam, assiste mihi, est velle malè: quod dicam, fuge à me, est velle benè. Ingens sanè malum! Porro si pestis ex se lathifera non esset, ex hoc talis foret. Ultimum Cantorum capitulum, loquente sponsa cum sponso, sic finit: *Fuge dilecte mi.* Hæc ultima sponsæ fuerunt verba, quibuscum finitâ vitâ, etiam finem accepit historia. Quod hic considero, est, quod mortis sponsæ causam textus vobis non insinuet, cum in tota vitæ decursu sufficientes non defuerint, quæ adimere possent. Primò, sponsa binis vicibus periculose fuit infirmata: *Quia amore laqueo.* Secundò, belli periculis cum sponso fuit exposita: *Equitum meo in curribus Pharaonis assilavi te amica mea.* Spoliaverunt & percusserunt eam vigiles murorum: *Percusserunt me, & tulerunt pallium meum custodes murorum.* Deprehendit se quandoque malè habitam & neglectam à suo sponso: *Surrexi, ut aperirem dilecto meo, at ipse jam declinaverat.* Si itaque contra corporis ærumnas, animæque molestias sponsa ad eò fuerat obfirmata: si binis vicibus infirmata

*Cant. 8.
v. 14.*

*Cant. 1.
v. 9.
Cant. 5.
v. 7.*

Ibid.

*Ibid.
v. 5. 66*

firmata vixit: Si vulnerata recon-
valuit: si ex prælio vitam reporta-
vit: si denique minùs amatam,
neglectam, contemptuique se ha-
bitam videns constans persevera-
vit: quantum, quæso, fuit illud
malum, cui resistendo impar suc-
cubuit mortua, verba adhuc ore
proferens? ipsamet illud innunt
verba: *Fuge dilecte mi.* In tali se
statu (qualiscunque demum is fue-
rit) versari deprehendit, ut fu-
gam dilecto suo suadere necessa-
rium putarit: *Fuge dilecte mi.* Et
cum quis se in statu versari videt,
ut vel maximè amato, necessariū
putet dicere, fuge à me, mortis
ipsius interrogare causam super-
fluum est: cum illud ipsum occi-
dat. Magna sunt mala, infirmita-
tes, vulnera, bella, languores, con-
temptus, timores, & cætera hu-
jusmodi, quæ sponsa est experta
& tollerantur in mundo: malum
verò, in quo vel maximè amatis
dicendum est, ut nos fugiant, ma-
lorum omnium est maximum:
istud animum in maxima patientia
deficere facit: istud vitam, in ma-
xima constantia aufert. Hujus-
cemodi malum est pestis: malum,
in quo vel maximè diligentibus &
dilectis à vobis dicendum est: *Fu-
ge dilecte mi.*

Pestem magis exaggerare ne-
scio, quatenus malum est parti-

culare, & hominis singularis infir-
mitas, sicuti in Rocho erat: sed
quatenus malum est universale,
civitatum, provinciarum, regno-
rumque lues, quis infelicitates,
miserias, afflictiones, horrores
quæ pestis secum vehit, ritè pen-
sare & explicare sufficiet? portus
vedibus clausos, navigantes in
mari, non solum ab oris eorum,
verum etiam à ventis procul fu-
gientes: vias terrestres rigidissimis
excubiis custoditas, commercia,
communicationemque mutuam
hominum totaliter sublata, pla-
teas desolatas virgultisque obfitas
& spinis: uti antecessorum no-
strorum relatione accepimus,
quod ipsi in hac Ulyssipponensi
civitate portas viderunt lignis
transversis obstructas: sepulchra
semper aperta, non jam in Eccle-
siis, sed in campis: & ipsos quan-
doque vivos sepultura mortuo-
rum intentos in eadem fossas
corruisse extinctos: divitias &
opes tanto labore acquisitas, tan-
tâ tenacitate conservatas, tanti
æstimatas, nunc neglectas, nunc
velut in extrema necessitate, non
in aquam, sed in ignem projectas,
ardentes aspicere sine dolore: na-
turalem sanguinis (velut omnem
alium) amorem vel suspensum, vel
è memoria deletum: fratres à fra-
tribus, parentes à filiis, maritos ab

uxoribus, & vice versa, fugientes: omnes denique à semetipſis fugere conatos, ſed fruſtra: cum exitus indiſpenſabiliter prohibitus ſit & impoſſibilis. Ratio & pietas ibi crudeliter captos & obſeſſos illos teneri miſeros, ut ſe potiùs quieto pede invicem perimant, quàm ad perimendos alios foras exeant. Sed cheu! quis dolor! quis gemitus! quæ anguſtia! quæ afflictiò! quæ anxietas! quæ violentia! quæ deſperatio adeò læthalis! Et de hoc ſtatu ſuo homines necdum cogitent & horrore concutiantur! mors illis ſpatium tempuſque denegat. Sex horarum ſpatio, tempore Davidis, peſtis ſeptuaginta millia ejuſdem populi interfecit. Et in plaga tam terribili vel hominem fuiſſe putatis, non conſternatum animo, & pedibus adhuc conſiſtentem æquè præmortuum, atque illos, qui lue jam correpti cadebant? Quod dico, quodve dicere nescio, faxit Deus, ut audiri tantùm, non autem viſu etiam & tactu percipiamus!

Solicitudines, vigiliæ, cautelæ, quæ tam vicino opponuntur malo, rationabiles valde, debitæ ſunt & neceſſariæ: verùm contra ictum gladii cæleſtis, parum valent circumſpectiones terreſtres. In medio ſtragis, quam, ob culpabiliter

numeratum à Davide Iſraëliticum populum, immiſſa divinitùs peſtis edebat, levatis in cælum oculis Rex David afflictiõibus & doloribus obrutus, vidit Angelum evaginato gladio Hieroſolymæ, aulæque regiæ jam jam ictum interminantem. Ah! ſi Deus nobis aperiret oculos, quàm certò eſſemus viſuri eundem, jam noſtro ſanguine ſtillantem, gravioremque adhuc ictum Liſbonæ, totique Portugalliæ Regniõ comminantem! peccatum illud Davidis, cum noſtris collatum peccatis, innocentia reputari poteſt: ſed Hieroſolymis & Iſraeli tunc unus deerat S. Rochus, quo nunc Liſbona & Luſitania gaudet, qui in gladii capulo Dei manum retineret. Grandibus malis, grandibus occurrendum eſt remediis, tantoque malo, quantum eſt illud peſtis, tantus ſolummodò Sanctus, uti eſt S. Rochus, mederi valebat. S. Rochus in mundo canonizatus eſt, ſub titulo Patroni contra peſtem. Mihi verò titulus ille vulgaris nimis, nec magnitudinem poteſtatis ejus, prodigioſaque virtutis ejus opera adæquare videtur: proinde unicuique tantùm nomen virtuti S. Rochi æquale reperiò, quod eſt peſtem peſtis illi appellare. Nunquid injurioſa vobis videtur nominis novitas? agedum, ut ingentem injuriæ hujus

hujus excellentiam cognoscatis, scitote, cum stupore S. Rochum pestem fuisse pestis, ut crucifixo Christo similis esset. Hæc est similitudo quarta, quæ nobis debeat, ad beatificandam quartam & ultimam S. Rochi infelicitatem. *Beati sunt servi illi.*

Ose. 13.
v. 14.
Lev.
Hebr.

Multis ante sæculis, quàm Christus crucifigeretur, sententiam quandam comminatoriam contra pestem promulgari fecit, ex ore Oseæ dicens: *Ero pestis tua ô pestis*, prout in textu Hebraico legitur: ubi Vulgata terminis universalioribus transiit: *ero mors tua, ô mors* Major verborum proprietates esse nequit: veritas verò & applicatio, æqualem pati videtur difficultatē. Pestis, prout diximus, est aer corruptus, & infectivus, quomodo ergo verificari potest in Christo crucifixo quod pestis fuerit pestis? respondebo, ubi ab aliis prius meæ fuerit satisfactum quaestioni. Quaero. Quorsum Christus in aëre, & aëri voluit mori? in aëre, exaltatus in cruce: aëri, crucifixus in monte edito & patente? potuisset Christus mori in templo, & valde convenienter, quia erat victima, & holocaustum nostræ redemptionis. Potuisset etiam mori humi, non minùs congruenter, homines enim, quos salvaturus venerat, de humo erant. Quoniam igitur mo-

tivo, aut qua ratione, Christus non nisi in aëre voluit mori? interrogatio & responsio tota est S. Chrylostomi: *Quare in edito loco, & non sub tecto? in excelsa loco, ut aëris naturam purgaret? oblatus est.* Christus in aëre, & aëri elegit mori in monte, & cruce elevatus & suspensus: sicuti enim vitæ & conversationis suæ sanctificaverat terram, ita aërem morte sua purificare volebat. In vita, de loco in locum peregrinando sanctificavit terram: in cruce moriendo, elevatus, brachiis extensis aërem purificavit. Enim verò quam infectio & impuritas inerat aëri, ut purificatione indigeret? S. Athanasius illud explanavit, rationi, quæ etiam S. Cyprianus est, inhærens. *Solus ille in aëre moritur, qui in cruce vitam finit: quare non sine ratione eam Dominus sustinuit: ita enim sublimatis aërem purgavit ab omni diaboli, omniumque demonum infestatione.* Deturbatis è cælo spiritibus reprobis, non omnes mox in inferni abyssum descenderunt: sed plurimi eorundem in inferiore aëris regione ad tentationem & exercitationem hominum sunt relictæ, quos sanctus Paulus potestates aeris appellat: *Potestates aeris hujus.* Proinde quia aeris elementum peste & contagi-

S. Chry.
lost.

S. A.
thana.
S. Cy-
prian.

Ephes. 2.
v. 2.

one, immundorum contactu spirituum corruptum erat & infectum; ut illud mundaret & expurgaret, Christus in eo redemptionis mysterium operari & peragere volens, inter omnia mortis instrumenta crucem elegit quâ exaltatus à terra sustentaretur pendens, ut aërem in ipso aëre sanaret: *In excelsa loco, ut aeris naturam purgaret.* Istudque erat crucis arcanum, omnibus retrò sæculis absconditum, quibus Christus per Prophetam fuerat comminatus, se pestem futurum pestis. *Ero pestis tua, ô pestis.*

Benè habet. Sed necdum pensare cesso, num, pestem esse pestis, plus sit, quàm pestem sanare: ut sanetur pestis, sufficit quiscunque demum sanandi modus: verùm, ut quis pestis sit pestis, eodem illam curare opus est modo, quo ipsa inficere & perimere solet. Ita proptinus est, & sic factum fuit à Christo, admirabili proprietate. Christus non solum pestis fuit pestis, occidendo pestem: sed etiam eodem perimendi modo, quo illa perimit. Quoniam verò modo infert aut inferre solet pestis mortem? modus perimendi est, cum grassatur per contagium, infectioque serpit per partium conjunctionem. Venenum pestiferum, aliquâ prius infectâ aëris portione,

ad aliam sensim transiens, omnia, totumque aërem corrumpit. Invadit domum, totumque mox occupat vicum: occupatâ plateâ, totâ pervagando devastat civitatem: devastata civitate, invadit, totumque depopulatur regnum. Talis in cruce fuit pestis contagiumque vitæ, contra pestem contagiumque mortis. Primæ, crucifixi virtute, purgatæ aëris partes, fuerunt illæ Calvaria montis. Porro de Calvario transiit contagium in Jerusalem; de Jerusalem, in totam Palestinam: & hinc in omnes mundi partes. Ex una parte occupata Ægypto, corripuit Africam. Ex alia parte correptâ Arabiâ pervasit Asiâ. Ex alia parte, correptâ Græciâ, pervasit Europam. Quo pacto de terra in terram, vel de aëre in aërem transeundo, pestis salutifera operata purgavit mundum, & sic stupendo mysterio, proprietateque prodigiosa, prædictio comminationis: Christi fuit verificata, quodque in cruce pestis fuerit pestis: *Ero pestis tua, ô pestis.*

Quemadmodum Christus crucifixus pestis fuit pestis: ita & S. Rochus pestis fuit pestis. Minorem asserti hujus non habemus auctorem, neque minorem veritatis hujus probationem, quam universale totius Ecclesiæ Catholicæ, in Concilio Constantiensis testimonium

nium. Dum ibidem celebraretur Concilium, civitas ipsa à malo pestis fuit correpta. Porro omnia ardebant, consumebantur, devastabantur. Congregatione sacra, ad remedia confugiente divina, in processione publica, S. Rochi imago deportabatur. Res mira! seu sine miraculo! Ac si pestis contra pestem, seu contagium vitæ, contra contagium mortis prodissset: quo passu incidebat processio, remittente & fugiente peste, redibat sanitas. Et veluti faviente & grassante peste, non sine horrore, nunc hi, nunc illi, hic & ibi corruiere cernuntur, ita in hocce vitæ triumpho, cum admiratione, & stupore præ lætitiâ, nunc hi, nunc illi surgere, & omnes tandem exilientes ex lectis, ad fenestras, ad portas, ad plateas, vocibus in cælum pertingentibus acclamantes, potenti mortis triumphatori, prodigioso salutis restauratori, glorioso tanti miraculi thaumaturgo, novæ deniq; pestis flux pesti applaudere videbantur. *Ero pestis tua, ô pestis.*

Maximum, in genere curationis miraculosæ miraculum quod mundus oblapuit, fuit, quod S. Petrus transiens, vel umbra tantum corporis sui infirmis sanitatem conferret. In quonam verò maxima hujus miraculi vis consi-

stit? Consistit in eo, quod quamvis frequens esset infirmorum, per plateas dispersonum transitumque S. Petri præstolantium concursus, sufficeret, quod Apostoli umbrâ obumbrante unum, sanarentur omnes. *Vi saltem umbra illius obumbraret quonquam illorum & sanarentur omnes.* Hoc verba innuunt in rigore sumpta. Verum quomodo ita esse poterat? Instrumentum omnipotentis & curationis erat umbra Petri. Quod si ergo umbra Petri tantum unum vel quempiam infirmorum obumbrabat, *Quonquam illorum*, quomodo fieri poterat, ut sanarentur omnes, *Et sanarentur?* Fateri compellimur collatam à Petro sanitatem commune quid cum pestis curatione habuisse. Sicut in peste naturali sufficit, ut læs corripit unum, ex quo transeat ad alios: pari ratione in divino hoc contagio sufficiebat, ut uno recipiente sanitatem, ex hoc in alios derivaretur. Istud potissimum fuit Apostolorum Principis miraculum. Sed S. Rochus, qui, vel in remunerationem suam infelicitatum, vel excellentiæ suæ argumentum, non alii, quàm Christo ipsi comparandus, ipsi etiam Christo in divino hoc contagio similis, duplici saltem notabili prærogativa S. Petrum excessit, ipso attestante

Act. 5. v. 15.

stante textu : *Concurrerebat multitudo vicinarum civitatum Hierusalem affrentes egros.* Infirmis verò jam Jerosolymis præsentibus quid faciebant? *Ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis & grabatis, ut veniente Petro liberarentur ab infirmitatibus suis.* Ita ut S. Petro, ad impertiendam sanitatem duo forent necessaria. Primum, ut ex aliis civitatibus Jerosolymam confluerent, ubi S. Petrus agebat : Secundum, ut jam præsentibus per plateas disponent, quas S. Petrus transiturus putabatur.

Collatione factâ nunc advertite, quânto majus miraculum Constantia viderit in S. Rocho, quàm Jerosolyma in S. Petro. Prodiit imago, quæ est umbra, S. Rochi in plateas, & infirmi, absque eo quod exponerentur in plateis, sanabantur in domibus, in nosocomiis : sanabantur in hospitalibus, in qualibet denique parte civitatis quantumcunque remotâ, diffusâ, & abditâ, sanabantur omnes. Nunquid hic stitit sanatio? Neutiquam. Non solum civitas Constantia peste correpta ardebat : sed omnis populus à minimo ad maximum, provinciæque Principes eodem correpti incendio absumebantur. Sed mox ut S. Rochus, recessit in publicum, aër

præsentia ipsius recognovit imperium : perceptâ virtutis ipsius efficaciâ, ipso instanti, omnis illa peste laborantium multitudo, nec ad S. Rochum profecta seu adducta, nec illo ad se veniente, sana & incolumis exurrexit. Istud est, aërem à vera contagione purgare : istud est verè pestem esse pestis. Contagio virtutis, erat illa S. Petri : sed non contagio, de civitate ad civitatem, non de platea ad plateam, neque de platea transiens in domum, sed de infirmo serpens ad infirmum : contagio denique nomine pestis indigna. Porro contagio virtutis S. Rochi pestis erat pestis, quia de infirmo ad infirmum, de domo in domum, de platea in plateam, de civitate in civitatem transiens in momento integræ provinciæ conferebat sanitatem, ultrâ non progrediens, quia nihil sanandum restabat. Denique Christus brachjis crucis, S. Rochus hominum lacertis in aërem elevatus. *In edito loco.* Quare? uterque ad aërem purgandum : *Ut aëris naturam purgaret.* uterque, ut pestis esset pestis : *Ero pestis tua, ô pestis.*

S. VII.

HOcce malum, Christiani, nobis interminatum est & impendet : hic justitiæ divinæ est glâ-

gladius, pectoribus nostris jam immis-
sus: nec deest, nisi ut profundi-
us immergatur, & cor tangat. No-
stra nunc res agitur, (nisi eadem
peccata quæ vindictam provo-
cant, visum nobis eripiant) ut sup-
petente nobis tam obvio potenti-
que remedio ipsi nobis succurra-
mus: magna fide, & fiducia, in
ærumna virtuti illius atque poten-
tiæ adeò commensuratâ & pro-
priâ, S. Rochi opem imploremus:
vel, ne videamur ingrati, non ut
succurrat, sed succurrere non ces-
set, ipsum rogemus: ipse est enim
qui nobis succurrit, nec ope sua
deest. Quem putatis pestem intra
Algarviæ limites continere: Quem
illam ab ingressu Lusitanæ arcere
putatis, nisi gloriosi hujus Trium-
phatoris ejusdem, regno huic adeò
semper propitii virtutem? misit
olim Deus ignem cælo, qui to-
tum Israëliticum populum (ob mi-
nora nostris peccata) consumeret,
jamque sine limite grassabatur in-
cendium, quatuordecim millibus
jam in cineres redactis, quando
arrepto thuribulo festinanter Aa-
ron accurrit, seque medium. teste
textu, inter vivos & mortuos con-
stituens oblato incenso, fusaq; pro
populo oratione compescuit in-
cendium: *Stans inter mortuos &
vivos, deprecatus est pro populo,
& plaga cessavit.* Agedum, Lusi-

tani Christiani, jam ira cæli egressâ
est è manu Dei, prout Moyses, hoc
casu dixit: jam ignis nos devasta-
turus est accensus: *Iam egressa est ibid.
ira à Domino & plaga deservit.* Siq; v. 46:
incendium adeo validum, viribus
sibi additis & auctis, contra natu-
ram limitibus istis coërcitum ulte-
rius grassari nequit, inde est, quia
S. Rochus velut alter Aaron, inter
mortuos & viventes sese interpo-
suit: *Inter mortuos & viventes.*
Inter mortuos Algarviæ, & vi-
vientes Portugalliæ, orationum
suarum incenso hujus partis aërem
purum conservando, & ne alte-
rius partis aëre corrumpatur in-
fecto præservando.

O potens Sancte! quis ad con-
dignè te hoc casu celebrandum,
hujusque miraculi excellentiam
explicandam verba mihi suppedi-
tabit! Quænam, quæso, tanta in
mundo inquam visa fuit potestas,
quæ lineâ factâ aërem determina-
ret, ne ex una parte ad aliam trans-
iret? Hoc à te patratum videmus.
Maximum à Jobo consideratum
divinæ potentiæ miraculum fuit
terminum ponere mari, dicendo
usque huc venies, ulterius nequa-
quam progressurum: *Circumdedit Job. 33
illud terminis suis, & dixi, huc ve-*
nies, & non procedes amplius. Enim
verò quantò magis stupendum est
miraculum, eisdem aëris elemen-

Num.
16. v.
48.

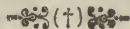
to, tanto liberiori, tautabiliori, subtiliori, tantôque magis indomito & furibundo terminos posuisse? Illum S. Rochus in præsentiarum, in confinijs Portugalliæ, injecto quasi fræno ad nutum cœrceat, eò usque tantùm venire permittens, *Huc venies*: potenterque imperans, ut ibidem subsistens, ne passu quidem pedis progredi aulit: *Et non procedes amplius.*

Enimverò quod potenter adeò hucusque restitum fuerit, gloriose Sancte, Potentiæ tuæ gloriam, consummatâ victoriâ, augebit. Hoc talis Christi imitatio, nec non miraculosi & singularis tituli (*Pestis pestis*) cum ipso participatio postulat. Agnoscimus & fateamur nos prodigiosam contagij istius suspensionem, quæ naturam transcendit, hujusce tituli debere virtuti. Scimus & videmus in confinijs Portugalliæ mortem & sanitatem acerrimè duellare: quod autem fines nostros ingressa non

fuerit, nec contra nos prævaluerit pestis hominum, factum esse, quod pestem pestis favorabilem nobis habeamus. Perge igitur gloriose Victor, & mediante intercessionem tuam, plus coram Deo valeant afflicti populi miseriæ, quàm culparum nostrarum continuatio, quâ pœnas illis aggravamus. Potentia tua nostræ infirmitati sit adjumento? Meritorum tuorum abundantia inopiæ nostræ sit supplemento? Tua denique apud Deum gratia iteratam nostram ingratitude compenset. Ita confidimus, ita ab intercessionis tuæ virtute speramus. Et sicut nostræ nos culpæ tuæ fecerunt infelicitatis consortes, ita tuus nos favor, remedij istius, quod ultimam tuam beatitudinem constituit, reddat participes, quâ felices illæ quaternæ infelicitates quater te effecere beatum.

Beati sunt servi illi.

Amen.

S E R M O

D E

S. PETRO NOLASCO

Fundatore Ordinis S. Mariæ de Mercede Redem-
ptionis Captivorum.

Dictus in die ejusdem Sancti, quo dedicata est Ecclesia S. Mariæ
de Mercede, in Civitate S. Ludovici, in Insula Marignana
in America. Exposito SS. Sacramento.

*Ecco nos relinquimus omnia, & secuti sumus te: Quid ergo erit
nobis? Matth. 19.*

§. I.

Beati istæ S. Petri clausulæ, relinquere & sequi, gemini virtutis sunt poli; corpus & anima sunt sanctitatis: duæ sunt partes perfectionis Evangelicæ constitutivæ. Prima, omnia relinquere: *Ecco nos relinquimus omnia.* Secunda, Christum sequi: *Et secuti sumus te.*

Oculis attentis mundum arbitrando universum, quatuor in eo hominum differentias invenimus: in quibus Evangelicum illud, *relinquere & sequi*, variè videtur implexum. Sunt enim qui nec relinquunt, nec sequuntur: sunt alii, qui relinquunt, nec sequuntur: dantur alii, qui sequuntur sed non

relinquunt: dantur denique, qui relinquunt & sequuntur. Non relinquere, neque sequi, est miseria: relinquere & non sequi, est infirmitas: sequi & non relinquere, est illuminatio: relinquere & sequi est perfectio. Nullum horum prædicatorum quadrat mundanis, licet Christianis: nullus quippe relinquere & sequi proficitur. Eorundem professio est, obtemperare mandatis: non autem sequi consilia Christi. Proficientes relinquere & sequi, nos tantum sumus, quot quot Religiosorum nomine gloriamur. Porro ut quilibet cognoscat, ad quodnam horum prædicamentorum pertineat: utrum ad prædicamentum miseriæ, infirmitatis, illuminationis, aut perfectionis, operæ pretium erit illa de-

T 2

clarare

clarare nomina, istas definire differentias: ut innotescat nobis, quoniam isti sint miseri, isti infirmi, isti illuminati, isti denique perfecti & Sancti.

Miseri nec relinquentes, nec sequentes sunt, qui religionem tanquam aliud quodcunque officium, victus causâ subeunt. Remanet fors adolescens quispiam Patre orbatus in mundo, novercante fortunâ inops, naturâ ad militiæ nomen dandum, animum; ad prosequendum studia, ingenium; ad vitam honesto aliquo exercitio transigendam, necessarium negante talentum & solertiam. Quid facit? minùs rigidam ingreditur religionem, vestitur, commedit, cantat, conversatur, circuit omni solitudine vacuus, nullius rei sibi curâ commissâ, à decimis præstandis frânoq; liber: denique bonæ Religiosus vitæ, non quod illam exerceat, sed ducat. Talis neq; relinquit, neque sequitur. Non relinquit: quia quod relinqueret non habuit. Non sequitur: quia non animo sequendi Christum, sed victus tantum gratiâ venit. Infirmi relinquentes, & non sequentes, sunt illi, quos tædium aliquod, infortunium, ærumna aliqua & non vocatio ad religionem trahit. Accidit quandoque nobilem quempiam heroici animi, faucium re-

dire provocatum ad duellum, injuriam ipsi esse illatam, quam pro voto, vindicare nequit: Regem ipsi præventionem denegasse, & placitum, non conferre Præbendam, Cathedram, vel officium militare quod ambiebat: vel rivalem ipsi intervertere matrimonium, cui tempus, fidem & amorem impenderat. Vitæ igitur tædio victus, nec non fortunæ indignatus, stemmatis sui domo in quempiam fratrum suorum resignata, in aliquam mox religiosam familiam se recipit, mundum ad Religionem secum deferens, quem cum mœnore respicit, & non penitentiae desiderio impulsus. Qui talis est, relinquit: sed non sequitur. Relinquit: quia patrimonium & facultates reliquit. Non sequitur: quia accepta in mundo injuria potius, quam Christum sequendi, ipsique ex toto corde serviendi zelus & desiderium, ipsum ad Religionem traxit. Illuminati, sequentes, & non relinquentes, sunt qui malè ab hominibus remunerati, illuminatione verâ trahuntur ad Deum. Vidistis militem veteranum, multis in bello præclare gestis appropiante fine vitæ, annis, servitiis, vulneribusque gravem sine præmio sese considerantem. Illuminatus cognoscit, quàm ingratus & iniquus Domi-

nus sit mundus : desiderio igitur succensus serviendi deinceps melius solventi , nec non ponendi tempus inter vitam & mortem , fago , cum cilicio , Baltheo , cum fune , galeâ cum cucullo commutatis , religionem penitentem ingreditur . Porro cum nullum , præterquam semetipsum habeat hostem , acriter contra illum depugnat , illum subigit , deque subacto triumphat . Hujuscemodi non relinquit : sed sequitur . Non relinquit : quia quod relinqueret non habuit , nisi chartas & literas , quas combussit , quæ semper cineres fuerunt . Sequitur : quia jam aliam ignorat scripturam , aliudque vexillum ; quàm vocem Christi , ejusque crucem . Perfecti denique & Sancti , qui relinquunt simul & sequuntur , sunt illi , qui vocati , & ad altissimum Evangelicæ perfectionis culmen gratiâ divinâ sublimati , gloriôsè S. Petrum , reliquosque Apostolos imitantur , qui quicquid habuerant vel habere potuerant , amore Christi dimittentes , in omnibus , quæ vel egerunt , vel docuerunt , operati sunt aut passi , vestigiis exemploq; Christi inhaeserunt . Hinc S. Petrus nomine omnium , & ore S. Petri , omnes fidentèr adeò & veraciter protestantur : *Ecce nos reliquimus omnia , & secuti sumus te .*

Ista quatuor hominum genera degunt in mundo , & extra mundum , in quibus illud *relinquere , & sequi* , Evangelicum variè videtur complicatum . Ast ego , licèt inter illos videam S. Petrum Apostolum , non invenio neq; deprehendere possum S. Petrum Nolascum . Quod illum inter miseros inventurus non essem , clarum erat : quo enim pacto in miseriæ infelicitatibus ageret Sanctus , tot naturæ doctibus , tot fortunæ favoribus cummulatus , tantis gratiæ amicis ? me illum inter infirmos non reperturum , magis liquebat : quâ etenim ratione , inter infirmitatum deliquia versaretur aliquis Sanctus , tantus miles , tam generosus , tam magnanimus , tam cordatus , tam fortis , tam constans , tamque invincibilis ? inter Illuminatos me illum reperturum credebam , propter ingenii ipsius acumen judicii que perspicacitatem , propter discretionis vim , plurimam rerum notitiam , mundique experientiam quâ pollebat . Hæc verò illuminatio , quam describimus , necessitatis & non virtutis erat fœtus , talisque infirmitas & indispositio in tam nobile excelsumque pectus non cadebat . Sed nec inter Perfectos & Sanctos tantum inveniam Sanctum ? Saltem S. Petro consociatum non videam unum Pe-

trum adeò ipsi similem? Hoc mirari me facit, & oppidò admiratus fui, quatenus causam ignoro. Enimverò, quia hæc sermonis præsentis erit materia paucis eandem verbis resumam. Quamvis in reliquis omnibus, uti jam vidimus S. Petrus Nolasus tam similis sit S. Petro Apostolo, in utroque *relinquendi & sequendi* puncto; magna est differentia de Petro, ad Petrum. Quare? quia S. Petrus Apostolus reliquit: S. Petrus Nolasus plus fecit quàm *relinquere*. S. Petrus Apostolus fuit secutus: S. Petrus Nolasus plus fecit, quàm *sequi*. Et quomodo hoc? Plus fecit, quàm *relinquere*; quia professus est *mendicare*: & mendicare plus est, quàm *relinquere*. Fecit plus, quàm *sequi*; quia professus est assimilari: & assimilari, est plus quàm *sequi*. Hisce binis super punctis, geminum formabo discursum: quem abbreviare intendo. Aufcultate, præviè mecum gratiam necessariam postulantes. Ave Maria.

S. II.

Ecce nos reliquimus omnia.

Dico primò, S. Petrum Nolasum plus fecisse, quàm *relinquere*: quia professus est *mendicare*. Et sic est. Professio S. Petri Nolasci, & S. Religionis *De*

Mercede, est eleemosynas petere, ad redimendos captivos in terris Maurorum. Porro ipsum petere (tametsi pro captivorum redemptione non foret) est plus, quàm *relinquere*. Ipsum S. Petrum reliquosque Apostolos ad comprobandum interpello. Christus SS. Petrum & Andream vocat, qui relictâ mox navi cum retibus sequuntur: vocat Christus SS. Joannem & Jacobum, qui relictâ navi cum retibus, insuper & Patre Christum sequuntur: vocat Christus S. Matthæum publicanum, qui relictis telonio, nummis, contraituum instrumentis è vestigio sequitur Christum. Idem alii præstiterunt Apostoli, quorum nemo non, nec momenti quidem temporis interpositione omnia dereliquit. Ad scholam discipulatumque Christi jam receptis transiit annus, duo, immò tres transierunt anni, nec quicquam illorum vel minimum quid tot annorum intervallo à Christo petiit: itâ ut Christus ipse desuper admiratus dixerit: *Vsque modo non petistis quicquam*, illos exhortando ad petendum confidenter, sub certa spe obtinendi petita. Tertiâ vice Christum suos ad postulandum excitâsse lego in Evangelio: nihilominus nihil petiisse leguntur. Christo igitur admirante quod Apostoli

Joan. 16
v. 24

postoli non petant, toties ad petendum stimulat, quare non petunt? enimverò si ad relinquenda omnia unum Christi suffecit verbum, immò nec verbum quidem fuit necessarium (Christus enim illis non dixit, ut relinquerent ea, quæ habebant, quando ea relinquerunt) quare tot non sufficiant exhortamenta, tot admonitiones & stimulationes, tanta denique familiaritas non excitet ad petendum? Quia tanto discrimine distant relinquare & petere. Ad relinquendum omnia instantaneus transitoriusque sufficiebat aspectus: ad petendum quippiam, tot familiaritatis cum Christo non sufficiebant anni. Ad relinquendum, Christi opus non fuit præcepto: ad petendum, Christi non suffecit iussio ut petant.

Clariùs id patuit in duobus illorum duodecim, qui majorem prodiderunt ambitionem. SS. Joannes & Jacobus, duas dextræ & sinistræ Cathedras prætendentes, mentem desideriumque aperire non ausi, mediatricem advocatamque interposuere suam matrem, quæ intercedendo negotium perageret. Interrogo. Quare Discipuli tot rationibus animati, per semetipsos illud non petierunt? Prima sit, quod ipsi præ cæteris plus relinquerunt pro Christo: alii

enim Apostoli relinquerunt retia, quod erat officium: SS. Joannes & Jacobus relinquerunt retia, quod erat officium; & relinquerunt Patrem, quod erat amor: *Relictis retibus & Patre.* Notat Evangelista. Secunda, quod erant consanguinei Christi. Et consanguinitatis, & talis quidem consanguinitatis ipsis patrocinabatur ratio. Insuper ex tribus Christo familiarioribus discipulis erant duo: & S. Joannes non familiaris tantum, verum etiam notoriè & evidenter dilectus. Discipulorum igitur fiducia tot tantisque rationibus innixâ quare subterfugiunt, quare declinant, quare à Christo petere non præsumunt? quia à nullo magis quàm à petendo abhorrent homines: tantusque hic est horror, ut eum nec sanguis temperet, nec amor frangat, nec ipsa ambitio vincat. Ad relinquendum quod relinquerunt, magnam hi bini fratres repugnantiam patiebantur naturæ; ad relinquendum scilicet Patrem & facultates: ad petendum desiderata, fiduciam maximam suggerebat natura & gratia: consanguinitas nimirum & favor. Et quid fecerunt? ad relinquendum oblectante quamvis naturâ, relinquerunt: ad petendum quamvis tantis suffultâ rationibus fiduciâ animati, non petierunt.

Tantò

Matth.
4. 22.

Tantò major difficultas est illa petendi, quàm illa relinquendi: quantò minor excellentia est illa relinquendi, quàm illa petendi. Relinquere, est magnificentia: petere subiectio. Relinquere, est proprias aperire manus: petere, est osculari alienas. Relinquere est se emere; qui enim relinquit se liberat: Petere, est se vendere; qui enim petit, captivum se facit. Denique relinquere, est actio habentis: petere, est actio non habentis; tantundemque distat petere & relinquere, quantum non habere, & habere. Plus igitur hoc casu præstitit, præcellentiusque vestigiis Christi inhæsit S. Petrus Nolasculus, quàm S. Petrus Apostolus: Quia S. Petrus Apostolus reliquit, & professus est relinquere; S. Petrus Nolasculus reliquit, & professus est mendicare.

Enim verò, si mendicare, solum quia mendicatur, magis ardua est actio quàm relinquere; mendicare ad dandum, & ad dandum in Captivorum redemptionem (quæ gloriosi huius Mendicare finis est) quantò nobilior erit actio atque perfectio! perfectionis regula, quam Christus futuris suis discipulis præscripsit, fuit, ut quæ habebant, vendita pauperibus erogarent: *Si vis perfectus esse, vende que habes, & da pauperibus.* Ab hoc

exorsus S. Petrus Nolasculus omnes facultates, quas in mundo velut magnus Dominus possederat, vendidit, earum pretio redimendis captivis applicato. Verùm in hocce perfectionis gradu constitutus sublimiorem profiteri decernit; videlicet ad dandum non solum quod habebat, sed ad petendum etiam, quod non habebat, ut similiter dare posset. Omnia, quæ quis habet, dare Christus homini non mandavit, sed consuluit: verùm præter hoc, quod quis habet, dare, insuper etiam petere, quod quis non habet, ad illud etiam dandum, Christus nec mandavit, nec consuluit unquam. Petenti ut daremus, consuluit, *Qui petit à te, da ei;* Sed petere ad dandum alii, humano animo imponere non præsumpsit. Illud verò, & fecit, & professus est facere S. Petrus Nolasculus transcendendo seipsum & omnes, qui Deo, & pro Deo dederunt quicquid habuerunt. Dans quod habet, facultates suas dat: Mendicans, ut det, sanguinem suum dat; & quidem nobiliorem magisque sensitivum sanguinem, scilicet, qui à facie exit. Dans quod habet, vile quid & nullius pretii dare potest; dans verò quod mendicat, dare nequit aliud, quàm quod carissimum sit & maximi constet: nihil enim tanti constat, quanti mendicare

Matth.
5. v. 42

Matth.
19. v. 21

dicare. Vix unquam durius prolatus verbum multa alia suppressens verba de ore egreditur, quàm illud *Seneca. pto, seu rogo. Molestum verbum est, onerosum, & demissum vultu dicendum, Rogo*, ait Seneca, additque: quod nec à Dijs homines petitori essent, nisi secretò hoc facerent. Certum est fuisse hominem, quem Deus ad petendum pro libitu invitavit, qui respondit: *Non petam. Isa. 7. v. 11.* Considerate, quæso, ad quid quandoque deveniant homines, ne ad petendum perveniant: & qui illud experti non estis, videbitis, quàm id carò constare oporteat. Denique antiquissimà omniùm Philosophorum sententià, *Nulla res carius constat, quàm quæ precibus emptæ est.* Expectans ad dandum, donec rogetur vendit. Dari verò sibi petens emit, & pretio carissimo. Ex quo liquidò inferitur, Religiosis Redemptionis Captivorum carius constare redemptiones, quàm redemptos: redemptos acquirunt dando, redemptiones verò petendo. Ad redemptos acquirendos dant semel: ad comparandas redemptiones mendicant frequenter. Porro si Turcæ lytrum captivorum earum præcisè decernunt, carius illud S. Petro Nolasco constitit, quia petendum mendicandumque fuit.

Pars II.

Primitivæ Ecclesiæ fidelibus, persecutione, post mortem S. Stephani Jerosolymis in eos excitatâ, omnibus suis facultatibus spoliatis, S. Paulus discipulum suum Titum ablegavit Corinthum à fidelibus opulentissimæ illius civitatis incolis eleemosynas collectum (postmodum Collectas dictas) quibus spoliatorum in Jerusalem inopiæ succurreretur. Exhortatus igitur Corinthios, ut in tantæ pietatis opere Titum adjuvarent, Apostolus exemplum Christi imitandum proponit, admirabile pro intento suo, & mirabile pro nostro. Ait igitur: *Scitis enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum dives esset, ut illius inopia vos divites essetis. 2. Cor. 8. v. 9.* Originale Græcum in quo epistola illa fuit conscripta, significantiùs & nervosiùs, loco, *egenus factus est, habet, mendicavit.* Et Apostolus vult dicere. Ut intelligatis, ô Corinthii, quàm gratæ Deo futuræ sint eleemosynæ, quas collectum Titus venit, memores estote exhibitæ nobis à Christo gratiæ, dum amore nostri ipse mendicavit; ut nos divites essemus.

Hoc posito, quæstio agitur inter Theologos, utrum Christus

V

adeò

Isa.
Suar.
ex ver.
bone S.
Basil.
Corn.
ex ver.
sione S.
rasmi.
D. Tho.
P. 3. 9.
40.

adeò fuerit inops, ut opus ipsi fuerit mendicare. Et videtur quod non : siquidem usque ad trigessimum ætatis annum ex artificio Josephi, propriarumque manuum labore vitam sustentabat. Prædicationem jam publicè auspicato, absque mendicandi necessitate ex devotarum fœminarum largissimis eleëmofynis, quibus totum Apostolorum sustentabatur collegiũ, tantum suppetebat provictu, ut & aliis simul pauperibus, immò ipsius Judæ concupiscentiæ sufficeret: quod ex Evangelio patet. Quæ multorum graviumque authorum est opinio. Nihilofeciùs autumant alii probabilius, Christum verè mendicasse non quidè semper, aliquoties tamen: quod isto psalmi loco probatum eunt: *Ego autem mendicus sum & pauper*: Et supra citato S. Pauli textu. Sed enim, siue Christus hoc modo mendicaverit, siue non: Cum Apostolus eum mendicasse asserat, ut sua mendicatione & paupertate Corinthios ditaret, & omnes homines, *mendicavit, ut ejus inopiã divites essetis*: hinc patet non illum esse gravium istorum verborum sensum: sed alium magis universalem atque sublimem. Qualis igitur illa fuit mendicatio, quæve summa emendicata, quã Dei filius sibi eligendo pau-

pertatem nos divites effecit? S. Gregor. Nazianzenus & S. Chrysostomus præstantiora duo Theologiæ & eloquentiæ græcæ lumina, proptereaque vim & significationem textus in sua lingua conscripti melius penetrare valentes, S. Paulum de sublimissimo redemptionis mysterio locutum fuisse affirmant; summamque collectam, quã nos Dei filius ditavit, carnem fuisse & sanguinem; quæ à natura humana mendicavit: & in cruce vice lytri pro generis humani redemptione obtulit. *Nostre salutis Nazian. causã eò paupertatis devenit, ut corpus etiam acceperit*: ait Nazianzenus. Et significantius S. Chrysostomus: *Ut ejus paupertate ditesceremus. Quã paupertate? quia assumpsit carnem, & factus est homo, & passus ea, quæ passus. Nunc attendite.* S. Chry. 1. 1.

Ex Adæ peccato genus humanum captivum tenebatur & egenum. Quà captivum gemebat captivitate pressum: quã egenum redemptioni necessario carebat lytro. Quoniam verò divina justitia infra unigeniti sui filii sanguinis pretium non taxaverat lytrum, ecquid immensa hujus Domini caritas fecit? Hic locum invenit, *Mendicavit*. Cum non haberet, nec habere posset quã Deus, taxatum pro redemptione, lytrum, car-

carnem & sanguinem à naturâ mendicavit humanâ, quæ naturæ suæ univit divinæ. Et hoc pacto, uti subtiliter inquit Apostolus, nos qui captivi eramus & egeni, mendicatione Christi & inopiâ divites evasimus: *Ut ejus inopiâ divites es-*
seris. Ille quippe inopis adinstar mendicando acquisivit ut Redemptor esset: & nos mendicati illius lytri beneficio habemus, quod redempti simus. Ita ut in opere redemptionis (quod maximum divinæ charitatis argumentum) Deo non suffecerit nobis impendere quod habebat; sed mendicare insuper voluerit quod non habebat, ut idem nobis impenderet. Dedit divinitatem, dedit attributa, dedit personam, quæ habebat; carnem verò & sanguinem, quæ non habebat, mendicavit, ut in redemptionis pretium offerret. Et istud dicit S. Paulus: *Propter vos mendicavit, ut ejus inopiâ divites es-*
setis. Istud verò præ omnibus notatu dignissimum videtur, quod istam redemptionis nostræ pretium mendicandi circumstantiam Apostolus gratiam, nec non beneficii redemptionis excellentiam appellavit: *Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam mendicavit: quasi magis censendus filius Dei, Redemptor ex circumstantia, quàm ex opere: &*

mendicando potius, quàm redimendo. Redimendis nobis divinæ ipsius sapientiæ modi mediaque suppetebant: sed non nisi sanguinis sui pretio, id peragi voluit. Porro cum pretium illud ex se valoris esset infiniti, ut duplici titulo foret pretiosum, voluit ut infinito adderetur mendicatum; *Mendicavit.* Adeò gloriosus & herœicus est actus, mendicare ad redimendum! Et hoc attendit suoq; comprobavit instituto S. Petrus Nolasco. Ordinavit ut filii sui profiterentur paupertatem captivorumque redemptionem. Quo fine: ut ex voto paupertatis relinquerent omnia quæ habebant, quod fecit S. Petrus: & ex voto redemptionis mendicarent quæ non haberent; quod fecit filius Dei.

Verum, ne suo nobis desit exemplo, quomodo suâ nobis adest præsentia in Sacramento: & divinum Sacramentum ultima gloriosæ hujus excellentiæ confirmatoria sit clausula. De divinissimo hoc, aliisque similiter Sacramentis Tertullianus loquitur profundè: *In Tertul.*
Sacramentis suis egens mendicitatibus Creatoris, nec aquam reprobavit quâ suos abluit: nec oleum, quo suos ungit: nec panem, quo ipsum suum corpus representat. In nullo se Christus liberaliorem ostendit, quàm in suis Sacramentis: & præ-

cæteris, in omnium maximo; ubi continuo præsens gratiæ suæ erogat thesauros, redemptionisque suæ applicat effectus. Quonam verò modo Christus istas suas exercet liberalitates? Hic Tertulliani profunditas locum accipit. Christus liberalitates istas velut Redemptor erogat, primò pro illis eleëmofynam petendo, & à semetipso tanquam Creatore illam mendicando: *In Sacramentis suis egens mendicitationibus Creatoris.* Deus Redemptor in Sacramentis, fit mendicus Dei Creatoris: utque in Baptismo redemptionem nobis impertiat, priùs aquæ eleëmofynam petit: *Aquam, quâ suos abluit.* Ut unctione nobis Redemptionem applicet, primò olei eleëmofynam mendicat: *Oleum quo suos ungit.* Ut redemptionem in SS. Eucharistiâ nobis conferat, primò panem mendicat: *Panem quo corpus suum representat.* Ita ut tam gloriosum, tam sublime, tam gratum ac meritorium opus sit coram Deo, mendicare ad redimendum: ut cum Deus non haberet, à quo peteret, nec à quo acciperet, distinctionem de se, ad seipsum fecerit. De se, quatenus Redemptor: ad se ipsum, quatenus Creator. Et primò, pauperis ad instar mendicando à natura, liberalitates istas, & liberationes gratiæ

impertiit velut Redemptor: *In Sacramentis suis egens mendicitationibus Creatoris.* Proinde, si petere, quia petitur, tam est gloriosum; & petere ad redimendum tantò gloriosius: Sine injuria Petri unius, & sine adulationis notâ, respectu alterius, repetere concludereque licet: S. Petrum Nolas cum multò plus præstitisse mendicando, quàm S. Petrum Apostolum relinquendo: *Ecce nos reliquimus omnia.*

§. III.

EX hac prima Sancti Petri Nolas, cum Sancto Petro Apostolo collati prærogativa, alia non minor S. Religionis de Mercede, non cum Religionibus aliis (uti postea faciemus) sed cum semetipsâ collatæ consequitur prærogativa. Et quænam illa? Quod liberalissimo hoc petendi, & gloriosissimo hoc mendicandi modo, Religiosi de Mercede, majores intentione & opinione suâ evaserint Redemptores. Non enim captivorum tantum in terris infidelium, verum etiam in terris fidelium seu Christianorum degentium, non solum in Africa, sed etiam in Europa, Asia & America liberatorum Redemptores existunt. Et quomodo hoc?

hoc ? dicam. Nunquid S. hujus instituti Professores, in omnibus Christianorum terris eleëmofynas colligunt, ut redemptum pergant in terras infidelium ? immò verò. In terris ergò infidelium sunt Redemptores per lytra quæ pendunt : in terris fidelium seu Christianorum sunt Redemptores per eleëmofynas, quas colligunt : eleëmofyna enim tanti valoris est apud Deum, ut quasi secunda sit peccati Redemptio. Quod sic Nabuchodonosori Daniel prædicavit, consulens, ut tam graviter offenso Deo, peccata sua eleëmofynis redimeret : *Peccata tua eleëmofynis redime.* In captivitate peccati, captivi catenis duabus, alterâ culpæ, alterâ pœnæ tenentur astricti : porro talis eleëmofynæ est efficacia ; ut non solum velut opus pœnale & satisfactorium, quale est, redimat & liberet à catenâ pœnæ : verum etiam à catena culpæ : vel formalitèr, ritè procedens cum actu charitatis conjuncta : vel ad minùs dispositivè ; quia inter omnia hominum opera, illa vel maximè divinam misericordiam, ad impertiendam peccatorum remissionem disponit. Sic docet Theologia, & omnes post Daniele prædicant Patres. Et sicuti à ca-

ptivitate peccati, eleëmofyna amore Dei data redimit dantem ; & hisce amore Dei mendicatis, Religiosi S. Ordinis de Mercede, suas exequuntur Redemptiones ; Sic iisdem mediantibus duplices fiunt Redemptores. Redemptores eorum pro quibus dant : eorumque à quibus petunt. Redemptores eorum pro quibus illas dant ; qui sunt Christiani in Barbaria, quos ab infidelium vinculis & captivitate liberant : Redemptoresque eorum à quibus illas petunt : qui sunt fideles ex omnibus mundi partibus, quos eleëmofynarum suarum medio à captivitate peccati absolunt : *Peccata tua eleëmofynis redime.*

Verum notâ considerationeque dignissimum est, quod redemptiones istæ secundæ eleëmofynarum, quæ petuntur, multò frequentiores sint redemptionibus primis, quæ dantur. Sicut enim eleëmofyna misericordiam respicit Dei ; redemptio avaritiam respicit Barbari : unâ tantum eleëmofynâ, pro redemptione unius scilicet dantis sufficiente, necesse est pro liberatione unius à vinculis Barbari colligi multas. Et consequenter paucis liberatis, multi mille-

milleni sunt redempti. Liberati enim tantum sunt, pro quibus lytrum est datum: redempti vero, quotquot rogati eleemosynas sunt elargiti. Non obstat, valorem & meritum eleemosynarum esse illas dantium, quod minus & procurantes & mendicantes illas (uti dixi) eorum sint redemptores. Quidam redemptor prius captivus sententiam confirmabit. Joseph ipsam Ægyptum, nec non eos, quibus ab Ægypto succurrebatur à fame liberando, celebri hac jam actione, Ægypti, mundi que redemptoris sibi nomen comparavit: *Vocavit eum linguâ Egyptianâ Salvatorem mundi.* Examinato verò redemptionis istius modo, in S. textu invenimus, extraneos æquè ac indigenas triticum sibi pretio pecuniæque comparasse. Si igitur æquè ac illi non gratis, sed pecuniâ à famis sævitie vitam redimebant, quo pacto non illi, sed Joseph redemptor appellatur? Quia licet illi concurrerent pretio, industriæ illius inventio ac sollicitudo Josepho debebatur. Illi redimebantur à semetipsis; quilibet eo, quod dabat: & Joseph redemit omnes eo, quod recipiebat, non pro se, sed ut aliis daret. Proinde dupliciter redemptor, non Ægypti solius, sed etiam mundi: *Salvatorem mundi.* O familia sa-

cra, semper totque modis redemptrix? Redemptores semper magni, semperque gloriosi! magni & gloriosi redemptores, quando datis quod mendicatis: & majores gloriosioresque redemptores quando mendicatis, quod daturi estis. Ut etiam in vobis, uti in Initiatore vestro appareat, quod plus faciatis vos Apostoli secundi omnes mendicando, quàm fecerunt primi, omnia relinquendo. *Ecce nos reliquimus omnia.*

§. IV.

Et secuti sumus te.

S. Petrus Apostolus secutus est Christum: & ego dico, plus quàm sequi, fecisse S. Petrum Nolascaum: quia professus fuit assimilari. Ita fuit. Professio quam fecit S. Petrus Nolascaus, quamque similiter S. instituti ipsius faciunt alumni, est, in terris Maurorum redimere captivos: non solum ad illos libertati pristinae restituendos: verum etiam à discrimine fidem amittendi eximendos. Ita ut faciendo unum, aliud principaliter intendant. Opus ipsorum est, liberare corpora, primaria verò illorum intentio est, salvare animas. Istud S. Petrus Nolascaus est professus; & in hoc (uti dixi) non solum quàm proximè vestigiis inhæsit Christi:

Gen. 41
v. 45.

Et secuti sumus te, sed etiam modo possibili eadem expressit. Dico, modo possibili: istæ etenim imitationes seu similitudines, semper cum aliqua differentia suprema & infinita, quæ inter Dei filium, Dei, que purum servum intercedit, veniunt intelligendæ. Ad illas nunc accedamus.

Luc. 21
v. 28. Christus de portentosis extremum judicii diem præcessuris signis loquens ait: ubi illa viderimus, animum spemque de redemptionis propinquitate concipiamus: *respicite & levate capita vestra; quoniam appropinquat redemptio vestra*. Bene præmoniti sumus de futuro! Ego putabam, & adhuc puto: nec solum puto, sed credo de fide, jam à mille sexcentis & quinquaginta annis redemptionem venisse in mundum: primoque Christi in mundum adventu omnes, mediante sanguinis ipsius pretio, fuisse redemptos. Mundo igitur jam redempto, ipsaque redemptione tot centenis jam annis præteritâ, quomodo Christus inquit quod visis præviis extremo judicio signis, redemptionem nostram appropinquare sciemus? dubium est bonum, neque minùs bona erit resolutio: literalis enim est & vera. Attendite.

Genus humanum inobedientiâ Adami in geminam incidit capti-

vitatem: peccati scilicet & mortis. Captivitas peccati respicit animam: captivitas mortis respicit corpus. Ex quo sequitur, quod, sicut duæ sunt captivitates, duæ quoque nostræ debeant esse redemptiones. Una, quâ animæ nostræ à captivitate liberentur peccati: altera, quâ corpus nostrum à captivitate redimatur mortis. Redemptio prima jam est peracta, quæ est præterita, quam Christus perfecit, cum animas nostras suo sanguine redemit. Secunda adhuc restat peragenda, quæ est futura: quam idem Christus exequetur, quando omnipotentia suâ corpora nostra resuscitabit. *Ipsi intra Rom. 8. v. 23. nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri*, ait S. Paulus. Porro quia ista secunda redemptionis nostræ pars adhuc peragenda restat, corporibus nondum à sua captivitate redemptis, posito animas jam esse in cælo. Hinc Christus absolute in die judicii venturam esse redemptionem asserit. Quia redemptio integra & perfecta, Christoq; perfecti & consummati Redemptoris nomen concilians, non solum animarum aut corporum: sed utrorumque simul est redemptio.

Si verò id aliter se habere putatis: in primo actu seu effectu Redemptoris

redemptoris Christi id considerate. Instans, in quo Christus mundi Redemptor est factus, est momentum, quo Christus in cruce expiravit. Quid verò tunc accidit? Eodem momento Christus ad limbi carceres descendit, ut detentas ibidem animas liberaret: & quo tempore inferiùs animarum claustra reserabantur, hîc superiùs similiter corporum carceres aperiebantur: *Monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*, inquit S. Matthæus. Notate. Non dicit, multi homines; nec, multi Sancti: sed, multa corpora, referendo ad animas limbi. Ex carceribus limbi exierunt animæ; & ex carceribus sepulchrorum prodierunt corpora: eodem enim momento, quo Christus animas liberavit à captivitate peccati, etiam corpora à captivitate mortis voluit esse liberata: ut non dimidiatam, sed integram perfecti absolutiq; Redemptoris tituli acciperet possessionem, non animarum solùm, aut corporum solùm, sed utrorumque simul Redemptor.

Talis fuit & esse debuit consummata redemptio Christi: & talis est semperque fuit redemptio, quam insignis Christi imitator S. Petrus Nolascus, cum omnibus S. Ordinis sui Religiosis professus

est. Perfecti consummatique redemptores: quia & corporum & animarum sunt redemptores. Vultus errat opinando, S. Religionis hujus institutum non aliud spectare, quàm corporale illud misericordiæ opus, quod in captivorum redemptione consistit: cum non corporale solùm, verùm etiam spirituale existat. Corporale: quia liberat corpora à captivitate infidelium. Spirituale: quia ab infidelitatis captivitate liberat animas. Excellentissimum illud misericordiæ opus, duo maxima præsentis futuræque vitæ bona & mala includit. Maximum præsentis vitæ malum, est captivitas; & futuræ vitæ maximum malum est damnatio. Porro à geminis hisce malis, redemptores isti captivos liberant, è terris infidelium eos educendo. Maximum è contrario hujus vitæ bonum, est libertas: futuræque vitæ maximum bonum, est salvatio. Porro geminum hoc bonum redemptores isti captivis suis conferunt, Christianorum terris illos restituendo. Propter bonum malumq; vitæ hujus, corporum sunt redemptores; propter bonum malumq; vitæ futuræ animarum sunt redemptores: & propter utramque hominis totius ex anima corporeque compositi redemptionem, redemptores sunt,

sunt qualis fuit Christus.

Enim verò dubio vacat, illud quod in Barbaria venditur & solvitur, quod ex ergastulis educitur, quod ferro exponatur, quod à catenis liberatur, esse corpora: quod verò principaliter emitur & acquiritur, quod principaliter redimitur, quod primariò à captivitate liberari intenditur, esse animas. Animæ & corpora redimuntur; animæ & corpora liberantur: sed animæ sui ipsarum, corpora verò amore redimuntur animarum. Negotiatorum horum cœlestium contractus persimiles sunt fortunati negotiatoris illius Evangelici contractibus. Iste, invento alieno

Math. 13. v. 44 in agro thesauro, quid facit? *Vadit, & vendit omnia quæ habet, & emit agrum illum.*

Non considero totum illud pretij: jam etenim dictum est, prodigos illos negotiatores plus dare quàm totum. Emptor ille Evangelicus dedit totum quod habebat, *omnia, quæ habet*; sed non petijt: Nostri dant quod habent, & insuper, quod petunt. Quid venditum, quidvè comparatum fuerit aut emptum, tantum expendo: quod consideratione diversa factum videtur. Venditor vendidit agrum; emptorque similiter emit agrum: verum non agri, sed thesauri agrum emit amore. Ita se res habet hoc casu. Barbarus

vendit corpus quod tenet captivum; redemptorque similiter emit corpus, sed emit corpus principaliter non corporis, sed animæ amore. Scias velim, animam esse thesaurum, corpus verò esse agrum: emitque redemptor terram seu agrum amore thesauri. Emit terram seu agrum, ne in eo zizania seminet infidelis: ne cum zizaniis simulager & thesaurus comburatur. Ita negotiator fecit Evangelicus. Quis verò ille erat, aut quem significabat? *Quem qui invenit homo*, erat, significabatque illum, qui cum Deus esset, homo factus est, ut homines redimendo, hominum redemptor esset. Supremum hunc redemptorem redemptores nostri proximè imitantur; tamq; ordinatè bini & bini comitantur (quavis reverentialiter) ut clare pateat, intentum ipsorum esse, assimilari potiùs, quàm sequi, *Et secuti sumus te.*

Porro ut gloriosa illa assimilatio, non in objectis solùm intentionis, verum etiã in modo modisve redimendi elucescat; singulariter consideranda venit differentia, quam redemptores isti in corporum animarumq; redemptione observant. Corpora redimunt jam captiva: animas verò prius quàm captiventur. Corpora libertate jam perditâ: animas verò, antequam,

& ne fidem perdant. Ita ut corporum redemptio, sit medela: animarum verò redemptio, sit præservativa: qui alius est redimendi modus perfectior atque sublimior, quo similiter (quamvis semel duntaxat) Christus fuit usus. In quæstionem vocant Theologi, utrum Christus etiam matris suæ fuerit redemptor? ratio dubitandi est, quia redimere, est à captivitate liberare. Beatissima Virgo sine peccato originali concepta, nunquam peccati fuit captiva: ergo si non fuit captiva, nec redimi poterat, nec liberari: & per consequens Christus esse non potuit ejus redemptor. Nihilofecius de fide est, Christum matris suæ fuisse redemptorem, nec solum quocunque, sed multò perfectiore modo, quàm cæterarum creaturarum fuisse redemptorem. Alios quippe redemit postea: Matrem suam redemit antè. Alios redemit jam peccati captivos: Matrem suam necdum captivam, & ne talis fieret, præservando. Et secundus hic redimendi modus sublimissimus est & perfectissimus. Sic Christus redemptor fuit suæ matris: eodemque modo isti ejusdem matris filii redemptores existunt animarum, quas cum corporibus liberant. Sunt redemptores corporum simul & animarum; sed differentiâ

notabili: Corpora redimunt, animas præservant. Corpora liberant à captivitate: animas à periculo. Corpora à magna liberant miseria: animas à majoris miserie occasione: Corpora liberant ab infidelium potestate, in qua jam sunt constituta: animas liberant ab infidelitatis potestate, non jam tum illi subditas, sed ne in eam deveniant. Et hæc est gloriosa illustrissima Religionis illius prærogativa præ cæteris, quæ in salvandis animabus occupatur. Aliæ Religionēs laborant, ut infideles conversos ad Christianismum traducant: illa facit, ne fideles ad infidelitatem transeant. Aliæ animas retrahunt à peccato: illa retrahit à tentatione. Aliæ efficiunt, ut in Christum credatur: hæc verò, ne Christus abnegetur. Aliæ dirigunt Zachæum, ut fiat discipulus: hæc Judam sustentat, ne apostata fiat. Aliæ denique Religionēs tractant animas, sicut Christus universaliter redemit omnes: hæc universaliter tractat omnes, sicut Christus peculiariter illam suæ Matris redemit. Ecce nunc, an sequantur, vel assimilentur!

Verumenimverò, maxima, ad dicendum, in hoc casu, excellentia restat. Præter tria essentialia, omnibusque Religionibus com-

munia

munia vota, S. Petrus Nolasco cunctique ejusdem Professionis filii quartum addunt votum, tanquam captivos se tradendi in manus Turcarum, toties quoties ibidem anima de fide periclitabitur, nec aliud suppetet medium, semetipsos in lytri pignus tradentes. Quanam hominum facundia, divini hujusce voti nobilitatem explicare sufficiat! Quodve exemplum in hominibus inveniri poterit, illud excellentiâ & charitate exæquans! maximum quidem, in hac materia, quod in scripturis reperio, vir ille secundum cor Dei, David de se præbet exemplum, multis nihilominus parafangis ab eo distans. David à facie Saulis vitæ suæ insidiantis profugus, cum affeclis suis in terra Moabitarum commorabatur. Ecce die quodam cum suis terrâ illâ egressus venit in Judæam ditionis ejusdem Saulis Regis. Hoc casu, nisi David Prophetam Gad præviè consulisset, uti consuluerat, nemo non actum illum præcipitem & temerarium, omnibusque hominum, sive sanæ, sive insanæ mentis ausibus inconsideratiorem judicaret. Quod Nicolaus de Lyra meritò admirans ait: David de terra in terram fugiens, in terris exemptis agit securus, & in terra sui hostis capitalis, hostisq; aded in-

fensi & inexorabilis, uti Saul erat, qui bina vice eum lanceâ ad parietem confodere fuerat nifus, commoratur? ita planè, citatus inquit Lyranus, rationem adjungens: *Ne Nic. viri qui erant cum David declinarent ad idololatriam, si diu manerent in terra idololatriæ subdita.* Terra Moabitarum erat regio idololatrarum: comites Davidis parum stabiles in fide: infidelitatis & ad idololatriam proclivitatis non obscura dabant argumenta. Heu! inquit David; non fiet ita: exeant illi de terra ubi fides ipsorum periclitatur: & me in terra captivitatis mei hostis discrimini expositum esse quid refert? ita magnus ille Davidis spiritus fecit: sed quamvis discrimini se exposuit, non tradidit. Instituti hujus professores non solum se se exponunt, verum etiam se tradunt. Deficiente auro & argento, quo captivos redimere possint, suo illos ferro redimunt, transferentes catenas de manibus eorum ad manus suas; compedes eorum ad pedes suos, semetipsos in mancipium tradentes Turcis; ne vel unica anima mancipium diaboli fiat. Similem huic actum de S. Paulino Episcopo Nolano celebrat Ecclesia. Hic cum non haberet quo captivum viduæ filium redimeret, semetipsum vendens pro eo

captivum se tradidit. Hoc sanctus Paulinus fecit; sed attendite & videte ubi. In nola. Inde nunc radices caritatis Nolasci. In S. Paulino Nolano feminata; in S. Petro Nolasco nata: in gloriosis ipsius filii adulta floriscit. Multi eam hodie exercent in Barbaria; omnesque in quacunque mundi parte eam exercere sunt parati: quia omnes ad id voto sunt obligati.

Ita serēs habet. Ubinam verò in Christo excellentiæ hujus similitudinem habemus, ad quod docendum præsentis discursus ratio me constringit? Christus tanquam Redemptor perfectus nos redemit: nunquam tamen se apprehendit, captivavit, aut in carcerem misit pro redemptione nostra. Quid foret, Domine Jesu Christe, nisi in ista custodia Sacramentali præsens esses? Christum pro nobis se comprehendisse, se captivasse, se in carcerem misisse affirmo. Ista custodia est carcer, ista accidentia sunt catenæ, istud Sacramentum firmum est ergastulum, in quo piissimus Redemptor se captivari, se alligari, & incarcerari permisit: ut nostras animas liberaret. Christus in die judicii suos ad regnum cælestē invitaturus, singularis servitij loco, pro tanti merito præ-

mij recenserebit: *In carcere eram, & venistis ad me.* Non est necesse nos dubium ponere, quod verba secum vehunt: ipsi quippe accepto jam præmio beati illud ponent. *Domine, quando te vidimus in carcere, & venimus ad te?* evolutis omnibus quatuor Evangelistis, non invenietur Christus aliquando incarceratus fuisse. Porro si certum est, Christum alicubi incarcerationum fuisse (cum ille ipse hoc dicat) dicat mihi quispiam, ubinam? S. Bonaventura hoc dixit, & affirmat quod in sanctissimo Sacramento: *Ecce, quem totus mundus capere non potest, captivus noster est!* Nonne videtis, quomodo illum claudunt, quomodo includunt; quomodo illum de una parte ad alteram semper captivum ad motum nutumque accidentium deducunt? si minus, dicite, quare sacram istam pyramidem, in qua sanctissimum Sacramentum asservatur, Ecclesia custodiam appellavit? Quia custodia idem quod carcer significat. Ita illam non solum tam Græcæ, quam Latinæ linguæ authores, sed ipsi etiam Evangelistæ nominant. S. Lucas Evangelista narrans quod Apostolos comprehensos in carcerem publicum conjecerint, *carcerem custodiam appellat:*

Matth.
25. v. 36

Ibid.
v. 39.

S. Bon.
nav.

inicie-

Alor.
s.v. 8.

injecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica: Similiter iste Dominus expositus in carcere publico: clausus in carcere secreto: sed semper incarceratus; semper captus; & semper noster captivus: *captivus noster est*. Quia verò eò devenit Christus ut caperetur, & pro animarum nostrarum remedio captivus duceretur: gloriosos hosce amoris ipsius passuum æmulatores similiter pro illis captivari, captivosque circumduci oportebat. Christus captivus voluntariè, illi captivi voluntariè. Christus, pro animarum remedio: illi similiter. Christus, velut Redemptor: illi velut redemptores: illi concomitando Nolascum: Nolasco imitando assimilatus Christo: cui se assimilaturus hic magnus venerat Petrus, quando alter, plus quàm magnus multum fecit illum sequendo: *Et secuti sumus &c.*

§ V.

EX hac secunda S. Petri Nolasci, circa S. Petrum Apostolum prærogativa, alia non inferior, S. Religioni de Mercede, non jam secum ipsa, sed cum aliis religionibus collatæ prærogativa acce-

dit. Et quænam ista? quod ob perfectionem, & quarti hujus voti præstantiam (aliquid adhuc amplius dicere, præsumptio non est) Religio ista religiosissima cæteras omnes Ecclesiæ Religiones longo post se intervallo relinquat. Quam non meam, neque privati cujusdam opinionem, sed supremi illius oraculi esse, quod solum omnium veritatem autoritativè qualificat, propositionis fiducia demonstrat. Quod clarioribus significantioribusque verbis Calixtus VIII. affirmare nequivit quàm his:

Ratione quarti voti, pro redimendis captivis, quo se pignus esse captivorum Fratres hujus instituti promittunt, meritò potest Ordo iste aliis Ordinibus celsior & perfectior judicari. Patienter feramus, Religiones aliæ: Ita enim dixit Pontifex summus. Quando Calixtus illud scripsit, quod factum est anno 1456. Societas Jesu, alique recentiora Religiosorum instituta fuerunt exclusa. Sed anno 1628. Urbanus VIII. idem elogium S. Religionis de Mercede, quando Religiosa omnia instituta, nullo excepto, iisdem connumerabantur, repetendo confirmavit. Et Papa Martinus V. propter altissimam voti istius perfectionem, omnium aliarum Religionum professos ad illam de Mercede posse transire, Professos

verò dictæ Religionis, ad alias tanquam minùs rigidas transire non posse declarat. Tantum semper pondus hubuit in summorum Pontificum iudicio, notabilis illa obligatio: tantumque est, ad solvendos alios ligare se ipsum: & ad liberandos alios captivare seipsum. In hac verò prærogativa quam agnoverunt confirmaruntque Pontifices, injuriam nullam aut gravamen aliis Religiosis intulerunt institutis. Quid enim magnum, quod in isto suo voto nos excedat Religio sic assimilata Christo? quod ipsa ejusdem institutio innuit, quamvis gloriosæ humilitatis verbis. *Exemplo Domini nostri Jesu Christi, qui semetipsum dedit pro nobis, ut nos à potestate demonis liberaret.* Quia verò summorum Pontificum verba, sunt voces de ore S. Petri, excellentias easdem & prærogativas, quas omnes agnoscunt & huic instituto sancto concedunt, etiam S. Petrus concedit & confiterur. Concedit & confiterur Sanctus Petrus excellentissimum hoc institutum omnibus aliis supereminere institutis. Concedit & confiterur S. Petrus illustrissimum ejusdem initiatorem fuisse primum maximumque illius exemplar. Concedit & confiterur S. Petrus, se nominis ejus glorias non multi-

plicas solum, sed amplificatas etiam & auctas videre. Denique concedit & confiterur S. Petrus, se in materia sequendi, uti etiam relinquendi ab alio Petro victum. Ab alio Petro: nam cum S. Petrus reliquisset omnia, ille plus fecit, quàm relinquere. Ab alio Petro: nam cum S. Petrus secutus fuisset Christum, ille plus fecit, quàm sequi. *Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.*

S. VI.

ABsolvi sermonem succinctum respectu ejus quod dici potuisset: quamvis prolixum, respectu temporis quod ei determinaveram. Porro si devotio & patientia vestra nondum fatigata de consequentia seu consequentis totius me interroget: concludendo cum S. Petro; *Quid ergo erit nobis?* consequentia sit totius. Ut congratulemur omnes Beatissimæ Mariæ de Mercede, propter gloriam, quæ hinc ipsam, nobis verò ipsis, propter commoda & utilitates, quæ nos omnes in hujus operis, & hujus diei dedicatione expectant.

Cum sacrum illud institutum tam excellens sit inter omnia & pro tantâ Dei gloria, universali que mundi bono, & velut secunda Redemptio: non summi opere miror, quod ipsa Angelorum Regina

gina (singulari hujus instituti privilegio) fundatrix ejus esse decreverit : & ad idem revelandum , animosque eorum , quos prima operis tanti instrumenta destinaverat , excitandos , in propria persona de cœlo descenderit . Res notatu digna , eadem nocte Beatissimam Virginem Mariam apparuisse primo S. Petro Nolasco , mox Domino Jacobo Aragoniæ Regi , mox S. Raymundo Pennaforte ex S. Ordine Prædicatorum , cuilibet in particulari novum Ordinem revelando , quem in mundo , sub nomine patrocinioque suo fundare intenderet : ut omnes tres hanc sibi factam revelationem concorditer referentes , de veritate minime hæsitantes , eam quantocyus executioni mandarent : veluti etiã executi sunt , quæ à Beatissima Virgine Maria in mandatis acceperant . Quorum primus S. Petrus Nolasco habitu assumpto in eo professione emisit . Christus Dominus noster die resurrectionis suæ , si benè observaverimus , triplicis diversi generis hominibus apparuit . Apparuit Mariis ; apparuit Apostolis : apparuit in Emmaus euntibus discipulis . Ad quid tanta festinatio , tanta sollicitudo , tot apparitiones , omnesque in eodem , & tali die ? Ita fieri oportebat : Siquidem gravitas pondusque negotii id exige-

bat . Omnis nostræ fidei speique fundamentum , resurrectionis est mysterium . *Si Christus non resurrexit , vana est fides vestra* , inquit S. Paulus . Proinde quia non minus ad Christum & mundum mysterii illius fides pertinet , quàm ad totale Ecclesiæ fundamentum & stabilimentum : hinc illa festinatio , illa sollicitudo , hinc triplex illa eodem die , diversisque personis & locis facta apparitio . Sic filius : sic mater . Quod Christus ad suam fundandam fecit Ecclesiam : idem Mater ejus Beatissima Virgo Maria ad suam fundandam fecit Religionem . Eadem nocte tendit ad aulam Regi locutura Jacobo ; ad Conventum pergit Prædicatorum locutura Raymundo : eadem denique ædes adit privati locutura S. Petro Nolasco . Ergò Angelorum Regina , mundi Domina , eadem die (& quod plus est) eadem nocte , Regum palatia , Religiosorum Conventus , ædes denique pervagatur privatorum ? omninò . Tanti momenti negotium est , quod ipsam traxit in terram . Ordinem de Mercede fundare parat sollicitatrix facta mercedum , non quas sperat , sed quas imperitari desiderat . Porro si suprema hæc Regina tantam suæ in mundo fundandæ Religionis curam impendit , quantâ hodie gloriâ gaudebit

debit in cœlis, ubi se cum nova hac domo, in hac insula & statu, & cum instituto suo quadringentis ante annis in Lusitaniam introducto, contemplatur? Notet hoc obiter Insula Maragnana, valde deprædicer, singulariterque sibi de hac gratuletur prærogativa, quæ ipsi peculiariter præ omnibus Regni hujus conquisitis obtigit. Omnes conquisitionum nostrarum status in Africa, in America, in Asia & Portugallia Religiones acceperunt, quibus condecorantur & protegentur: Solus status Maragnanus novam Religionem dare potest Portugalliae, cui illam dedit de Mercede. Hic cæpit, & hinc prodiit & jam incipit habere ibi Domum. Placeatque eidem Beatissimæ Virgini Mariæ, ut brevi Conventus habeat & Provinciam.

Sed revertendo ad Domum hanc, quam hodie consecramus Beatissimæ V. Mariæ de Mercede; non filiis hujus Dominæ, de tanta & tali Matre (cum privilegium istud sit perantiquum) sed ipsi B. V. Mariæ de talibus congratulabor filiis, qui tam paucis manibus effecerunt tantum: filiis, qui tam exigua summâ tantas fecere expensas: filiis, qui tempore tam modico absolverunt tantum: filiis denique, qui domum non habentes pro se, construxerunt domum

suæ Matri. Nescio, utrum potissimam architecturæ hujus Ecclesiæ notetis excellentiam. Hæc est quod non correspondeat tuguriis istis de paleis, quæ Religiosi inhabitant: quod illi in tuguriis comorentur de palleis, & nihilominus Deo & Matri ejus ad eod splendidum & sumptuosum, sicut istud, extruant templum; hæc maxima est excellentia, & gratiosa magis totius operis hujus correspondentia. Actio denique filiorum talis Matris, ad quam per majorum seu antecessorum suorum lineam pertinere videntur. Salomon vigesima quartus hujus Matris Dei Avus Hierosolymitanum ædificavit templum. Et Sacra Scriptura, in modo, duo notatu dignissima observat. Primum, quamdiu Salomon templi structuræ fuit intentus, de ædificanda sibi domo nec cogitavit nec tractavit unquam, nec operi applicavit manum. Secundum, quod Palatiorum Salomonis de post ædificatorum structura minoris fecerit molis, quam templum. Templum septennio fuit absolutum: Palatia verò tredecim annorum spatio. Notabilis est casus; quod in hujus templi constructoribus Salomonis invenrum fuerit judicium: cum inter hujus Dominæ filios non essent seniores, nec de pristinis annis,

Opti-

Optimè, instar Salomonis, antè domum ædificârunt Dei; quàm manum applicarent suâ. Et optimè, Salomonis instar, tantâ festinatione opus istud absolverunt: illud Conventus dimittendo, ut tardius fieret. Opus verè dignum propter hanc aliasque rationes, ut fideles omnes in tam pio & religioso, nec non Deo ejusque Martiri tam grato opere habeant partem.

Quomodò verò nostrò Statui & civitati huic ejus capiti congratulabor, dum se, de novo, cœlesti illâ turri defensam, & novâ istâ B. V. Mariæ de Mercede, Ecclesiâ honoratum contemplatur? Quod Domina ita radices agit in hac terra, magnum prognosticum est, quod eam elegerit pro sua. *In eccles.*
24. v. 13 *Etis meis mitte radices.* Beatissima V. Maria de Victoria. Beatissima V. Maria de Carmelo. B. V. Maria de Exilio. Beatissima V. Maria de Luce. Beatissima V. Maria de Mercede. Ecce pulchram in capite Status nostri coronam. Quàm benignas quinque formosæ istæ stellæ in nos effundunt influentias! omnes valdè sunt splendide: sed, pace aliarum quatuor, nostra de B. V. Maria de Mercede largiores promittit influxus, quia sunt universaliores. Beatissima V. Maria de Victoria, est finium dilatatorum. Beatissima V. Maria de Exilio, est

peregrinorum. Beatissima V. Maria de Carmelo, est contemplativorum. Beatissima V. Maria de Luce, erraticorum seu errantium. Sed B. V. Maria de Mercede stella & Patrona est omnium; quia omnibus indifferenter quascunq; petitas promittit & offert gratias. In thesaurario Mercedum hujus Domina, non solum pro milite habetur victoria: pro exule Patria: pro errante lux: pro contemplativo cœlestes favores; sub quibus titulis Dominam illam in hac urbe veneramus: sed nullus in mundo est titulus, sub quo Beatissima Virgo Maria sit invocata, qui non amplissimo hoc nomine Beatissimæ Virginis Mariæ de Mercede sit inclusus; & sub quo non, æquali fiduciâ ab hac Domina debeat peti. Estis tristes, solatio destituti, non est opus invocare Beatissimam Virginem Mariam de Consolatione, invocare eandem de Mercede, & illa suâ vos gratiâ consolabitur. Estis afflicti & in angustiis constituti, non est necesse confugere ad Beatissimam Virginem Mariam de Angustiis; confugite ad eandem de Mercede: & illa vobis in angustiis vestris tribuet mercedem. Estis inopes & desolati; non est opus confugere ad Beatissimam Virginem Mariam de Refugio: confugite ad eandem de Mercede; & illa

vobis pro mercede illam faciet gratiam, ut sub alas suas vos recipiat. Estis perplexi & pusillanimes in vestris prætensionibus, non est necesse recurrere ad Beatissimam V. Mariam de bono successu: recurrite ad eandem de Mercede, & illa vobis pro mercede convenientem magis tribuet successum. Estis infirmi, remediis destituti: non est opus succursum petere à Beatissima Virgine Maria de Salute: petite illum ab eadem de Mercede: & illa pro mercede vobis conferet sanitatem, si fuerit ad vestram salutem. Denique paratis conscendere navem, vel vestra illi committere; non est opus invocare Beatissimam Virginem Mariam de Felici itinere; invocate eandem de Mercede, & illa gratiam vobis & mercedem tribuet deducendo vos in pace & cum salute, ita, ut omnes expeditiones, quas Beatissima Virgo Maria in tot, tamque diversis Regni nostri Tribunalibus dare consuevit, ad hanc Domum de Mercede sint revocatæ; quia in illa expediuntur omnes.

Enimverò, ne hanc Dominæ Domûs prærogativam admiremini, scitote, Domum Dominæ eandem gaudere. Qualem Domum, qualemve Ecclesiam esse putatis, in qua sumus? Pater, respondent

aliqui, est nova Ecclesia Beatissimæ Virginis Mariæ de Mercede, in civitate S. Ludovici, & insula Maragnana. Estne aliquid amplius? Vos dicitis, quod non: & ego dico quod sic. Ecclesiam hanc dico esse Ecclesias omnes & sanctuaria omnia, quæ in- & extra Christianitatem similiter in veneratione sunt. Hæc Ecclesia est Ecclesia S. Jacobi in Galicia. Ecclesia de Guadalupe in Castella. Ecclesia de Monte Serrato in Catalonia. Ecclesia Lauretana in Italia. Ecclesia SS. Petri & Pauli, nec non Sancti Joannis Laterani, & Beatissimæ V. Mariæ Majoris Romæ. Et ut de Christianitate ulterius progrediamur: est templum Hierosolymitanum non eversum. Est Mons Oliveti, est Thabor, est Calvarius, est Bethlehemitica specus, est Cœnaculum, est Hortus, est Sepulchrum Christi. Ad hoc affirmandum redeo, & ita est. Scitis quomodo? quia omnes gratiæ & indulgentiæ in omnibus istis Templis, Sanctuariis, omnibus istis terræ sanctæ & mundi totius locis concessæ, omnes à diversis Summis Pontificibus huic Ecclesiæ sunt impertitæ, eò quod sit B. V. Mariæ de Mercede; & ejusdem Instituti sint Religiosi. Ita ut ex eundo è vestra domo tantundem lucremini, ac si fuissetis Compocellæ,

stellæ, Laureti, Romæ & Jerosolymis: Num major isto thesaurus, major illâ felicitas & facilitas dari potest? nostrâ tantum interest, scire divitias illas thesaurosque cœlestes in usum utilitatemque nostram convertere. Deus tantâ sollicitudine & expensis tantis investigatas hęc anno terræ mineras nobis non reteggit: & cœlimine-
ras etiam non investigatas, tantum, ut æstimemus, revelat. Agendum, ita faciamus Christiani, diligenter & devotè deinceps hanc Domum & Ecclesiam frequentemus. Et propter tot pessimâ conversationis domos, hæc, quæ ad conversandum cum Deo, ejusque Matre est consecrata, non

sit desolata; ea deinceps nos ad egrediendum civitate, salutari motivo invitet; & non exeamus ad loca & domos, ubi nec stare, nec intrare expedit, nec morari. Huc veniamus, hic perseveremus, huc confugiamus, in ærumnis pro remedio; in mœrore pro solatio; in lætis pro perseverantia; & in omnibus votis nostris & postulationibus; huc supplicas nostras afferamus & memorialia: hic petamus, hic instemus, & hinc omnes gratias cœlestes & terrestres speremus; quæ cum mercedum Dominæ sint mercedes, semper erunt gratiâ stipatæ, & ad gloriam directivæ. Quam mihi & vobis &c.

S E R M O

P R O

Dominicâ Quintâ Quadragesimæ

Habitus Ulyssipone in Ecclesia Cathedrali. 1651.

Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Joan. 8.

§. I.

Erba hæc quæ hodie proponit, nobisque Populo prædicare præcipit Ecclesia, sunt eadem, quæ intonuit Christus: si verò sunt eadem, dissonum videtur illa prædicari nobis. Christus istis inculcabat Judæos, quod sibi non crederent. *Quare non creditis mihi?* Joan. 8. & nunquid incongruum, nostræque credulitati foret injuriosum, si in auditorio tam Catholico eandem

quæstionem in medium producerem, & de nobis affirmarem, aut supponerem, nos cum simus Christiani non credere Christo? Hæc prima mea consideratio fuit, ex qua arbitratus sum, Ecclesiam proposita ex Evangelio verba tantum. modò quasi præteriti jam temporis historiam, & non veluti necessariam tempori moribusque præsentibus doctrinam recitare.

Vel unico tantum passu in hac consideratione progressio, dubium de hoc mox oboriri cæpit. Intuitus fidem, de qua gloriamur, examinavi vitam & opera, quomodò eidem correspondeant: contemplatus sum parvos & multò magis magnos: consideravi Laicos, & si militèr Ecclesiasticos, & non sine magna confusione mea deprehendi, mihi que persuasi, non minus præsentem, quàm tempore Christi sermonem hunc necessariū esse. Quare? Hæc dies, dies est veritatis: quare dicendum est mihi valdè clarè. Quia sicut Scribæ & Pharisei non credebant Christo: etiam nos Christiani & Catholici nō credimus Christo. Indignamur valdè, gravesque illius temporis Judæis imprecamur pœnas: & nos illis similes sumus. Contra illos prædicabat Christus: contra nos intonat Evangelium. Et si Christus nunc ex illo loqueretur Sacra-

rio, sicut tunc locutus est, dicens Judæis, *Quare non creditis mihi?* dicentem nobis audiremus: Christiani, quare non creditis mihi? si estis & vocamini Christiani, quare non creditis Christo?

Videor mihi auditores, cerne-
re vos ex propositione ista turbatos, & commoto in me esse animo, & singulos vestrum non solum me arguere, sed etiam jam convictum arbitrari. Nos (dicitis omnes) gratiā Dei Christiani sumus; idemque Christus, in quem credimus, & cujus fidei vitam immolare parati sumus, est ille, quem hodie negarunt Judæi: illi crucifixerunt eum, quem nos adoramus: illi non crediderunt eum esse verum Messiam, nos credimus verum esse Deum & verum hominem, qui incarnatus, qui natus, qui mortuus, qui resurrexit, qui redemit salvavitque mundum. Grandem igitur fidei nostræ, nec non Christianitati irrogat injuriam qui Judæos nos esse dixerit, Christo non credentes. Sed quid, quæso, esset, si ego hac in parte etiam Judæis nos peiores assererè?

Intelligite benè quid textus dicat de Christo, & mox videbitis, quomodò replica seu instantia vestra propositionem meam non dissolvat, & contra illam nihil evincat. Christianos

vos esse dicitis? sit ita. In Christum vos credere astruitis? id similiter concedo. Christus non, quod in illum, sed quod illi non credatur, conqueritur. Notate verba. Non dicit: *Quare non creditis in me?* sed: *quare non creditis mihi?* Aliud est credere in Christum; & hoc vos probatis: & ego concedo. Aliud est credere Christo; & in illo probando deficitis: & ego vos convincam. Utroque isto termino Christus frequenter fuit usus. Alloquens Discipulos ait. *Creditis in Deum, & in me credite.* Martham: *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet.* Mutatis verbis dicit Samaritanæ: *Mulier, crede mihi.* Et ipsis Judæis. *Si mihi non vultis credere, operibus credite.* Ita ut oporteat credere in Christum & credere Christo. Qui credendi modi multum inter se discrepant. Credere in Christum, est credere ipsum esse, quod est. Credere Christo, est credere illis, quæ dicit. Credere in Christum, est credere in illum; credere Christo, est credere illi. Judæi nec credebant in Christum, nec credebant Christo; nec credebant in Christum, quia ejus Divinitatem non credebant: nec credebant Christo; quia veritatem ejus non credebant. Et in hoc secundo credendi modo, fides nostra & incredulitas fidem ipsorum

& incredulitatem adæquare, imò turpiter excedere videtur. Judæus nec in Christum, nec Christo credit; & non credere Christo eum, qui non credit in ipsum, consequenter procedit. è contra nos credimus in Christum, & non credimus Christo; & non credere Christo, qui credit in Christum, non credere ipsius veritatē, qui in illius credit Divinitatem, tam est aliena ab omni ratione contradictio, ut non nisi de impote rationis & mentis possit præsumi. Propter quod idem Dominus nos interrogat. *Quare non creditis mihi?* q. d. ob quam rationem mihi non creditis?

Quod jam dixi, declarandum & probandum restat. Christi Salvatoris nostri ingeminatam contra Scribas & Phariseos querimoniam etiam præsens auditorium concernere demonstrabo: & si partem ejus sæculare convincat, etiam Ecclesiasticam vellicet. Verba habent: *Non creditis mihi?* Perquam propriè & ad magnam verecundiam nostram videbimus, quod quantumcunque nos Christianos, & in Christum nos credere gloriamur; nihilominus Christo non credamus. Hæc est veritas, quam hodie prædicare proposui: quæ si visa fuerit nova, ex eo erit capite, quod ignorata, nec debitè fuerit penetrata. Si amara est & in-

Ioan. 14

v. 1.

Ioan. 11.

v. 25.

Ioan. 4.

v. 21.

Ioan. 10.

v. 38.

spida: iste est sapor veritatis, Si denique creditu difficilis, id vos audituros putate. Materia nec Christiana, nec conveniens, nec utilis magis dari potest. Deus suā nobis gratiā assistat. Ave Maria.

§. II.

Auditores Catholici, nos dimidiati sumus Christiani: unam habemus fidei partem, & altera nobis deest. Credimus in Christum: sed non credimus Christo. *Non creditis mihi?*

Quando Christus jam mundum ingressus primum omnipotentiae & Divinitatis suae creaturam unam convertendo in alteram in nuptiis Canae Galileae, specimen edidit, S. Joannes Evangelista miraculi narrationem notabili hac advertentiā concludit. *Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galileae: & crediderunt in eum Discipuli eius.* Istud primum fuit miraculum, ex quo Discipuli ejus crediderunt in eum. Animadvertere vos jam video & expendere unam alteramve consequentiam. Si post miraculum Discipuli ejus in eum crediderunt, sequitur, eos ante non credidisse in eum; & si in illum nondum credebant, quomodo Discipuli ejus erant? Jam erant Discipuli, quia ejus credebant doctrinam: sed nondum credebant in illum; quia Divinitatem illius non

cognoscebant. Credebant illi, sed non credebant in illum. Credebant illi tanquam Magistro; sed non credebant in illum tanquam Deum. Ita, ut credere in Christum, & credere Christo, non sint credulitates junctim semper ambulantes. Discipuli in tempore isto & statu credebant Christo, & non credebant in Christum: & nos modo illis contrario, nunc credimus in Christum; sed non credimus Christo. Credimus in Christum; quia credimus hoc, quod est. Non credimus Christo; quia non credimus, quod dicit.

Idem illud, quod nobis, eisdem evenit Discipulis; jam non minus, quam tribus annis in schola Divina versatis; eodemq; die, quo cursum suum absolvebant; in hac die [quae Passionis erat vigilia] Christus ad omnes suos Discipulos dixit, omnes illa nocte scandalum passurus, fidei amorisque debito non satisfaciens. Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Respondit Petrus. *Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.* Et Christus. *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* Repetit Petrus. *Et si oportuerit me mori tecum, non te negabo: similiter & omnes Discipuli dixerunt.* Si, antequam Christus dixisset hoc, quod jam asseveranter adeo affirmabat

Joan. 2,
v. 11,

Math.
26. v. 31
33. 34.

35.

mabat; tantum Petrus reliquique
 Discipuli idem dicere præsum-
 pissent, non equidem admirarer;
 quia ex ore cordis loquebatur;
 quod remotis adhuc occasionibus
 nos semper decipit. Sed postquam
 Christus dixisset Petro & Aposto-
 lis reliquis, quod ille nominatim
 illum negaturus esset, & reliqui
 omnes ipso derelicto fugituri. *Per-
 curiam Pastorem, & dispergentur
 oves.* Quare tam expresse Christi
 oraculo non crediderunt? nun-
 quid Petrus & reliqui Christum
 credebant esse Deum? omnino: ita
 enim Petrus fuerat confessus &
 omnes cum illo. *Vos autem quem
 me esse dicitis? Tu es Christus Filius
 Dei vivi.* Si igitur credebant Di-
 vinitatem Christi, si credebant
 Christum esse Filium Dei, quo-
 modo non crediderunt hoc, quod
 illis dicebat? Quia istius temporis
 fides erat velut nostra; & omnes
 credebant tunc, sicuti nos credi-
 mus nunc: credebant in Christum,
 sed non credebant Christo. Apo-
 stoli & Discipuli necdum accepto
 Spiritu sancto, veluti homines de-
 fectibus erant obnoxii, & eosdem
 quandoque patiebantur, quos nos
 incurrimus. In principio & sine
 ad medietatem credebant: & in
 utroque casu fides eorum fuit di-
 midiata: diversimodè partita. In
 principio propter ruditatem &

imperfectionem credebant Chri-
 sto, & non credebant in Christum;
 in fine propter fragilitatem & ten-
 tationem credebant in Christum,
 sed non credebant Christo: quia
 verò iste credendi modus erat pe-
 riculosus, propterea adjecit Chri-
 stus, quod diabolus inde sumptâ
 occasione illos foret cribraturus.

*Eccè Sathanas expetivit vos, ut cri-
 braret sicut triticum.*

*Luci. 22
 v. 31.*

Diabolus eodem dolo & astu
 filios Evæ tentat & decipit, quo
 illam circumvenit. Sicut fides fun-
 damentum est gratiæ, ita contra
 fidem serpens primum evomuit
 venenum, & in fide primæ mulieri
 laqueum tetendit. Sed quomodo?
 Intenditne forsan illi persuadere,
 ut non crederet in Deum, vel de
 ejus Divinitate dubitaret? tantum
 hoc absuit à diabolo, ut potius se-
 mel atque iterum credulitatem il-
 lam Evæ asseverando confirmârit,
 supponendo semper, illum, qui
 præceperat, esse Deum. *Cur præce-
 pit vobis Deus?* similiter qui mor-
 tem illi fuerat interminatus, etiam
 esse Deum. *Scit enim Deus, quod in
 quocunque die comederitis ex eo, &c.*
 In quonam igitur tentatio contra
 fidem consistit? non consistit in
 eo, ne Eva crederet hoc quod erat
 Deus; sed in hoc consistit, ut Eva
 non crederet, quod Deus dixerat.
 Deus Adamo & Evæ dixerat, eod-
 dem

*Gen. 3.
 v. 1. & 5*

*Matth.
 16. v. 16*

Gen. 3.
v. 4.

dem momento, quo de vetito vescerentur ligno, ipsos morituros: & hoc ipsum, quod Deus illis dixerat, effectit Diabolus ne crederent *Nequaquam moriemini*. q. d. Deus vos morituros esse dixit, si de ligno vesceremini, sed tale quid vos nolite credere. Ille est Deus qui vos creavit; ille est Deus, qui Paradisi vos possessores fecit; ille est Deus, qui vobis præcepit istud, credite. Sed postquam vos, tantamq; fructuum diversitatem vitæ sustentandæ creavit, eandem vobis velle tollere, nolite credere. *Nequaquam, &c.* Nullatenus simile quid credatis, quamvis ille vobis hoc dixerit. Credite in illum, sed non credatis illi. Istud diabolus intendit: istud est consecutus: & quo dolo primos nostros decepit parentes, eodem decipit & nos: caro minus pretio dimidium nobis fidei offert, ut alterum dimidium à nobis lucretur: credere in Deum, quantumcunque voluerimus, permittit; sed credere Deo, prohibet diabolus. Idcirco credimus in Christum, & non credimus Christo. *Non creditis mihi?*

Et ut videatis, quanti referat, hanc cognoscere deceptionem, quamque digna sit hæc doctrina, ut prædicetur: actionem aliquam Christi, nunquam fortasse à vobis audiam auscultare. S. Petrus pri-

ma suæ Epist. cap. 3. inquit, Christum, quando ad infernum descendit, animabus eorum, qui diluvio erant absorpti, prædicando, illas propter incredulitatem increpasse; quia Noë, dum arcam fabricaret, non crediderant, Dei patientiam in vanum sperantes. *Hic, qui in carcere erat spiritibus veniens prædicavit; qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cum fabricaretur arca.* Locus iste ex difficillimis Scripturæ sanctæ locis unus, tria magna dubia complectitur. Primum, quomodo Christus damnatis in inferno prædicavit, si nullus in inferno converti aut emendari potest? Secundum, cum in inferno tot alii impœnitentes & obstinati sint peccatores; quare Christus, præ cæteris, suffocatis diluvio prædicare, eosdemque increpare voluit? Tertium, cum iidem homines, tamque enormibus aliis peccatis fuerint obstricti, tam extraordinariam promeriti fuerunt pœnam, quare de sola incredulitate eos arguit & increpat, *Hic qui increduli fuerant.* Nec melius, nec formidulosius explanari posset quod dicimus. Primò, Christus prædicavit in inferno, non ad damnatos convertendos, sed magis confundendos: ex majoribus enim interni confusionibus una

*Ista Dam.
Ep. ad E-
pict.
1. S. Pet. 3.
19. & 10.*

Descendisse Christum ad infernum damnatorum, sententia est Aug. Ambros. Fulgent. Greg. Niss. Cyrilli Hier. Eusebii Emisii & alior. Quos citat & sequitur Bellar. de Christi anima l. 4. c. 16.

est

D Thom. est tristis illa cognitio , quâ miseri
q. 52. ars. illi damnationis suæ causas vident,
4. ad 2. quâque faciliè salvari potuissent,
 si voluissent: & Christus expressè
 & specificè damnatos tempore dilu-
 vii, confundere voluit, quia ho-
 mines erant, qui in Deum credi-
 derant. Idololatria, omnesque Dii
 falsi ortum habuerunt post dilu-
 vium, cujusce cæcitatatis author &
 inventor Nemrod exstitit, atte-
 stante S. Chronologiâ, quodque
Sep. 14. colligitur ex libro Sap. 14. cap. Et
v. 13. quia ad id usque temporis omnes
Clem. Rom acceptam ab Adamo fidem reti-
lib. 1 Recog nendo, in unum Deum credide-
Epiphani. rant; hinc Christus, omnibus aliis
prefat. lib. hominibus, & aliis omnibus pec-
de illa ha- catoribus præteritis, solos illos,
res. qui diluvio perierant increpitos
Ciril. lib. 1 de sua incredulitate confudit. Ma-
3. con- xima enim iniquitas, quæ in terra
tra Iulian- committitur, & maxima confusio
num. in inferno toleranda, est, quod ho-
Damasce. mines non credant Deo, qui cre-
init. lib. de dunt in Deum. Hominibus istis
hæresibus. Deus per Noë intimavit, quod il-
Hieron. los omnes, & montes, totumque
Osee 2. inundaturus esset mundum, nisi
Engeb in emendarentur pœnitentiam a-
Chron & gentes pro peccatis suis: Exhorta-
passim alii tiones istæ decem, viginti, immò
 centum integris continuabantur
 annis; quilibet impactus arcæ mal-
 leictus, decretæ hujus à Deo ex-
 ercendæ justitiæ erat præco: &

credentes illi in Deum, expectan-
 do ejus patientiam, non credide-
 runt Deo, ut timerent ejus iram.
 Ad homines igitur credentes in
 Deum, & non credentes Deo con-
 fundendos in infernum descendat
 Deus. Ad confundendos illos Tur-
 ris Babel fabricatores Deus de-
 scendit in terram: ad confunden-
 dos illos diluvii aquis perditos,
 Deus descendit in infernum. Istud
 Christus ibi prædicavit tunc, quod
 & hic prædicat hodie. *Quare non*
creditis mihi? Verùm video adhuc
 esse, qui contradicat, vel ut mini-
 mum dubitet & interroget, quo-
 modo esse, aut veraciter dici po-
 test, quod nos Christiani & Ca-
 tholici non credamus Deo? non
 alia pro nobis fides, non alia pro
 nobis autoritas, non aliud infalli-
 bile oraculum pro nobis facit, quã
 verbum divinum. Quo pacto igitur
 non credimus Deo? Idem ipse
 Deus ad dubium istud jam respon-
 dit, certam nobis præscribendo re-
 gulam, ex qua sine deceptione co-
 gnoscamus utrum illi credamus an
 non. Putamus nos Deo credere &
 nos decipimus. Sed qualis est ista
 regula? *qui credit Deo attendit man-*
Eccl. *dati.* Vultis scire quis credat Deo,
 inquit Spiritus S. qui facit hoc
 quod ille mandat. Si facitis quod
 Deus mandat, creditis Deo: si non
 facitis quod ille mandat, non cre-
 ditis

Psal.
118. v.
66.

ditis illi, creditis vobis, creditis vestro appetitui, creditis diabolo sicut credidit Eva. Hinc dicebat David: *Quamandaristuis credidi*: hoc solum est credere Deo. Nostra fides sistit in *Credo*: non transit ad mandata. Dicente nobis Deo, quod sit unus, credo; dicente quod tres sint personæ, credo; quod cæli terræque sit Creator, credo; quod sit homo factus qui nos redemit, & qui venturus est judicare vivos & mortuos, credo; sed si dicat nobis, non jurabis, non occides, non adulterabis, non facies furtum, non credimus. Hæc nostra est Fides: Hæc vestra est Christianitas. Sumus Catholici, quantum ad *Credo*, sed hæretici, quantum ad *Mandata*. Ecce num Christo tali credendi methodo sit acquiescendum, & mihi ratio suppetat ad prædicandum, quod credimus in Christum, & non credimus Christo. *Non creditis mihi.*

§. III.

ET ut veritas hæc in communi tantummodo probata, etiam oculis cernatur, manibusque palpetur, ad particularia descendentes exempla, pro majore claritate, in materiis obviis, hominumque usui familiarioribus ea ponamus. Imò commoditati, lucro, & be-

neplacito convenienter.

Quis quæso hominum, Auditor, requiem non quærit? hæc omnium laborum hujus vitæ scopus & finis est. Miles per discrimina belli requiem pacis quærit. Navigans in mari, per tempestates & procellas requiem portus anxius desiderat. Agricola sudore, stivam moderando, studiosus palpebras ustulando, mercator bona sua periculis exponendo, omnes velut diversa saltem flumina ad mare tendendo requiem quærunt, quæ solitudinum desideriorumque omnium centrum existit. Enimverò, fuitne aliquando homo aliquis in mundo, tam amicâ sibi fortunâ usus, ut in aliqua, vel in omnibus ejus rebus, intentam & quæsitam requiem invenerit? *nullus.*

Dimissa ex arca columba, S. attestante textu, in omnem partem circumvolitando, non invenit ubi requiesceret. *Cum non invenisset ubi requiesceret pes ejus*: ante ipsi lassatæ fuerunt alæ, quàm inveniret, ubi pedes ejus requiescerent. Et quare non invenit columba ubi requiesceret? quia quæsi vit requiem ubi non erat. Civitates, agri, campi, valles, montes, colles omnia erant mare. Istud est mundus, in quo vivimus. Ante & post Noë semper diluvium fuit: aliqui ex una, aliqui ex alia parte, omnes requiem

*Gen. 8.
v. 9.*

quiem quærendo se fatigantes, & omnes illam non inveniendò fatigati. Hujus rationem dedit S. Augustinus libro quarto suarum confessionum. *Non est requies ubi queritis eam: querite quod queritis: sed ibi non est, ubi queritis.* Ratio quare requiem non inveniamus, est, quia illam quærimus ubi non est. Non dico vobis (inquit S. August.) ut illam non quæratis: quærите illam: solummodo vobis dico, quod non est ibi, ubi illam quæritis. Si igitur bonum est requiem quærere, illa verò non est, ubi eam quærimus, ubinam illam quæremus? ubi Christus illam quærendam esse dixit: ibi enim solummodo est, & ibi tantum illam inveniemus. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: tollite inum meum super vos; & invenietis requiem animabus vestris.* Hæc cene verba Christi esse creditis? omninò. Age, respondete mihi, certum est vos omnes requiem desiderare: certum est vos illam magno labore diversisq; viis quærere, non tamen invenire: sed quare eam non quæritis in observantia legis Christi? Christus in lege sua omnis laboris levamen consistere inquit: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis.* Christus in sua, & tantummodo in sua lege requiem inveniri asserit, *Et invenietis requiem*

animabus vestris. Ergo si non quæratis requiem in lege Christi, certum est vos non credere Christo: quia si quæratis requiem ubi non est, cum labore: clarum est ipsam quærendam potius, ubi est sine labore. Sed veritas est (quod etiam vos non lateat) rationem, quod eam non quæratis in lege Christi, esse, quia eam non quietam sed laboriosam reputatis. Vos eam laboriosam arbitramini, cum dicente Christo, illa sola vos in laboribus reficere queat? vos eam inquietam arbitramini, cum dicente Christo, in illâ solâ requies consistat? vestra ergo imaginationi, & non asserionibus Christi creditis: creditis in Christum & non creditis Christo. *Non creditis mihi.*

A requie hujus vitæ, ad alterius vitæ requiem transcamus. Omnes dicimus quod ad cælum pervenire cupiamus: nec dubito quin omnes cupiamus; sed ego noto, uti videtur, quod vertice illuc pertingere velimus. Castella quæ in nostris capitibus construimus, sunt velut pinnaculum Babylonice turris cuius culmen pertingat ad cælum. Ascendere & magis ascendere, crescere & magis crescere. Parvi nituntur esse magni, & magni esse majores: majores quidem esse velint ipsi nesciunt, nec ego

Gen. ii.
v. 4.

Psalm. scio: *Superbia eorum ascendit sem-*
per. Nemo determinatâ sibi à Deo
 78. v. 2. staturâ contentus est: nec est ho-
 mo adeo pigmæus aut formica,
 qui non aspirat ut evadat gigas.
 Ad obtinendum regnum cælorum
Matth. ecce quid dicit Christus: *Nisi effi-*
 23. v. 3. *ciamini sicut parvuli, non intrabi-*
tis in regnum cælorum. Notate
 bene verba: *Non intrabitis.* Quæ
 valde notanda & timenda sunt.
 Si dubium in eo consisteret, ut
 quis parvus sit vel magnus in re-
 gno cælorum, de nostra devotio-
 ne facile credo, non facturos nos
 scrupulum magnum, quod parvu-
 lissimus futuri in cælo, si interim
 magnissimus in terra. Magni dico;
 quia vestrâ linguâ loquor. Gentilis
 Seneca. quidam melius nobis magnitudi-
 nes metiri sciens ajebat, indigne
 Alexandro tributum fuisse nomen
 Magni, quamvis dominator for-
 ret orbis. Quia nemo in tam ex-
 iguo elemento magnus esse po-
 test. In cælo tantum inveniri
 possunt magni. Sed dubium [ut
 dixi] in eo non consistit, ut quis
 parvus aut magnus sit in cælo: sed
 in intrando, seu in non intrando
 in illud, consistit. *Non intrabitis.*
 Occasionem huic doctrinæ præ-
 buit Discipulorum ambitio, quâ
 omnes & singuli eorum, quod fu-
 erant piscatores oblit, majores
 2. v. 24. esse prætendebant. *Quis eorum vi-*

deretur esse major. Tunc ecclestis
 Magister hoc illis detexit secre-
 tum, docens architecturam cœle-
 stem non esse adinstar terrestris.
 Civitas tanta, quantum est cœ-
 lum, sublimes valde & latas vide-
 tur exigere portas: & non est ita.
 S. Joannes in Apocalypsi sua can-
 dem contemplatus civitatem, An-
 gelum vidit venientem cum aurea
 virga, ad metiendum totum, &
 muros & portas, *Ut metiretur ci-* *Apoc.*
vitatem & portas eius & murum. *lyps. 21,*
v. 21. Nihilominus Evangelista, circui-
 tum & latitudinem civitatis, nec
 non altitudinem murorum decla-
 rando, altitudinis portarum non
 facit mentionem. Si igitur An-
 gelus etiam portas metiri venit, &
 eas mensus est, quare S. Joannes
 mensuram earum non declarat?
 quia tanta portarum cœli est an-
 gustia, ut nec spatium nec nomen
 sit mensuratum, quibus exprimi
 possit. Evangelista hoc tantum
 de mensura portarum asserit,
 quod quælibet earum (res magnâ
 admiratione digna) aperiebatur
 in forma margaritæ: *Singule portæ* *Apoc.*
ex singulis erant margaritis. *21. v. 21.* Vide-
 te, qualis porta in margarita possit
 aperiri. Hinc Christus alio loco,
 illam *foramen*, & non portam ap-
 pellavit. Ego quidem video mar-
 garitas cœlestes multò majores es-
 se posse illis maris Erithræi: por-
 10. v. 25

tæ verò quas in eis cælestis Artifex aperuit, quia juxta proportionem eorum, qui intraturi sunt, fabricatæ sunt, talitèr quoque delineatæ sunt, ut non parvæ solum, sed parvulæ essent: quia similiter decreverat, ut non nisi parvuli cælum intrarent. *Nisi efficiamini sicut parvuli non intrabitis in Regnum cælorum.* Sed istud dicit Christus: istud non unâ sed multis repetit vicibus; videant nunc illi, qui omnem suam curam, omnem suam industriam, omne suum studium, conatus denique omnes eo conferunt, ut ascendendo & crescendo magni evadant (quamvis magnos & parvos annihilando fiant) videant inquam, quam fiduciam seu spem in cælum intrandi sibi promittere possint. Vel verbis istis Christi credunt, vel non credunt. Si illis credunt, cælum intrare recusant: & si cælum intrare desiderant, sicuti sperant, quomodo intrabunt illac, quâ Christus intrare posse negat? certum est omnes istos magnos Christianos, vel qui magni esse appetunt credere in Christum, sed non credere Christo. *Non creditis mihi?*

S. IV.

Verum enim verò, quia, ambitio ista ut simus magni, est fa-

stus, à quo natura & fortuna multos excludit: in materia universali & quæ omnes tangat, casum ponamus. Christus universaliter, nemine excepto, inquit neminem duobus Dominis servire posse: *Nemo potest duobus Dominis servire.* Quod intelligendum est simul & eodem tempore: diversis enim temporibus fieri posse nihil impedit. Christo autem clarum valdè horum duorum Dominorum exemplum positure, quosnam illos Dominos fuisse putatis? *Deum & mundum?* Deum & diabolum? Deum & carnem? *Non.* Deum & pecuniam: *Non potestis Deo servire & Mammonæ.* Si quid daretur in mundo, quod cum Deo concurrere posset in dominio, esset universale auri & argenti idolum. Multæ in mundo dantur nationes Dei ignaræ, nulla verò, quæ idolum hoc non veneretur & adoret, illique obediat. Immò ex ipsis, qui se Deo servire profitentur, quis est, qui huic idolo non serviat? Sicut igitur nemo asserente Christo potest duobus Dominis servire, ita nemo, eodem teste, potest servire Deo & insuper pecuniæ. Servire Deo pecuniâ facile, & fieri consilium est: servire verò Deo & simul pecuniæ, impossibile est. Zachæus ad serviendum Christo resolutus pecuniæ nunciū remi-

*Matth.
6. v. 24.*

remisit: vice versâ Judas jam pecuniâ servire paratus, abrenuntiavit Christo: sed idem mox penitentiâ ductus, quod magistrum suum vendidisset, triginta argen-

Matth. 27. v. 6. teos projecit in templum Projecit eos in templum. Ministri verò tem-

pli, se eos in corbonam mittere non posse resolverunt: *Non licet eos mittere in corbonam.* O abominanda & odiosa pecunia, quæ nec furto ablata, neque restituta, neque in templo, neque in corbona locum habuit cum Deo! & omnia sibi se habent, si pecuniâ furamini, perditis Deum, si illam restituitis, perditis pecuniam: Si vultis servire Deo, Deus & pecunia eidem templo non congruunt: si vultis servire pecuniæ, Deus & pecunia non conveniunt in eadem crumena: *Aut unum odio*

Matth. 6. v. 25. habebit & alterum diligit: aut unum sustinebit & alterum contem-

net. Vel renuntiandum est pecuniæ, si amatis & laudatis Christum exemplo Zachæi: vel renuntiandum Christo, si amatis & æstimatis pecuniam exemplo Judæ. O quot in mundo sunt Judæ & quàm pauci Zachæi! Si Deus tot tamque industriis gauderet servis, quot & qualibus pecunia, quàm grâtè ipsi serviretur! quot verò offensæ ex pessimi hujus Idoli servitio in Deum redundant! Sa-

crilegiorum omnium maximum est, quod homines loco ejus, quod pecuniâ utendum illis esset ad serviendum Deo, homines abutuntur Deo, ad serviendum pecuniæ.

Servire me fecisti in peccatis tuis. Isa. 43. v. 24.

Quoties bona Ecclesiastica, quæ sunt Dei, prophanis usibus impensa & iniumptra videmus? Et vasa templi Hierosolymitani vel illata in thesauros Nabuchodonosoris, vel ad serviendum in mensa Balthazaris? Quando unquam Deus concurrit ad commodum aut lucrum, in quo non despectui haberetur: vel quis idola Jeroboami secutus terga non obvertit arcæ Testamenti? raptum ex Ægypto aurum Hebræi adorârunt in deserto: & quot idem faciunt mutatâ tantùm figurâ: quid refert non adorare formam, si adoratis materiam? quid refert non adorare vitulum aureum, si adoratis vituli aurum? Deum & idolum (velut isti Azotii) simul aræ eidem imponitis & hypocrisi affectatâ creditis quod utrique simul servire possitis? Si Christus illud impossibile esse asserit, quomodo vos illud fieri posse putatis? Sed hoc inde est quia creditis in Christum & non creditis Christo. *Non creditis mihi.* Age, cum loquamur in materiâ de pecunia & lucris, quæ hujus sæculi peccatum originale

nale existunt, ipsis vos lucris convincere & constringere intendo ad fatendum sine replicâ, quod nec velut non negotiantes, quales vos esse oporteret, nec velut negotiantes, quales estis, Christo creditis. Negotiationis industria & felicitas in eo consistit, ut modicis expensis lucremini multum: quantôq; plus acquiritis & minùs expenditis, tantò majus vestrum est lucrû maiorque felicitas. Nunc ad rem. Omnes nôstis, quid Christus in Evangelio promittat, scilicet, quod qui aliquid propter ipsum reliquerit, aut dederit, centuplum

Matth. 19. v. 29 & vitam æternam recipiet. *Centuplum accipiet & vitam æternam possidebit.*

Circumstantia lucri & vitæ insuper quamvis non æternæ, est conditio quam nec mercator, nec assecurator quisquam contractibus suis inferere potest. Ne verò quispiam in excusationē sui, spem tarditatemque alterius vitæ, quamvis brevem adèò obtendat: Idem Christus per SS. Lucam & Marcum declarat vitam æternam alterius mundi, lucrum & centuplum verò hujus mundi fore: *Centies tantum in hoc, & in seculo futuro vitam æternam.* Hæc sunt verba, hæc sunt promissa, hoc est lucrum reale securum Christi & plus quàm reale quia divinum: utrum illud credatis an-

non, vestri contractus & vestra lucra id loquantur.

Duo illi Regis servi, quibus ad negotiandum talenta tradiderat: *Negotiamini dum venio.* Tanta illud fidelitate, industriâ, & felicitate peregerant, ut uterque (inquit textus) creditam sibi summam duplicârit: duobus talentis negotiatus alia duò superlucratus est, & quinque negotiatus talentis alia quinque superlucratus est: felix Rex! honorabiles servi! quod si similibus servis Reges bona sua traderent, brevi temporis spatio illa valde aucta viderent. Sed jam nec Regibus, nec famulis, sed omnibus loquor. Duobus talentis alia duo, & quinque alia quinque lucrari, est centuplum lucrari. Quis verò negotiator adèò erit avarus, adèò lucris inhians & insatiabilis, ut non contentus sit, nec maximas Deo gratias referat pro lucro tam utili, & quod amplius est sine periculo? Si igitur Christus nobis non centuplum pro centeno, sed centuplum pro simplo promittit, quæ faciunt decem millia pro centeno, quare cum illo non negotiamur, nec contractum illum acceptamus? Et si talem cum Deo contractum non acceptamus, quare alios cum hominibus inimus, de tot minutioribus lucellis, & ita diversis?

Luc. 19. v. 13.

Marc. 10. v. 30
Luc. 18. v. 30.

Pecuniam vestram (loquamur
clare & familiariter) pecuniam
inquam vestram ad annum cen-
sum seu canonem exponitis, &
pro quanto? ut recipiatis annuè
quinque pro centum, aut minus:
& si lex obtingant, est dispensatio
legis, & ex magna gratia, si igitur
mercatori alicui, qui cedendo fo-
ro vos decipere potest, pecuniam
vestram datis ad quinque pro cen-
tum: quare Deo qui pro fide, iusto-
re suum habet verbum, & pro as-
securatore suam habet omnipoten-
tiam, non datis simplum pro
centuplo? si pecuniam vestram
creditis homini, facto desuper
instrumento à Notario, quare il-
lam non creditis Deo sub triplici
instrumento, sub signo gentilitio
S. Matthæi, S. Marci, S. Lucæ?
Nervosè argumentum hoc urget
S. Petrus Chrysologus: *Homo ho-*

*Petr.
Chrys.*

*mini exigue chartula obligatione
constringitur, Deus tot ac tantis
voluminibus cavet, & tamen debitor
non tenetur? Securi estis, quod
homo promissum vobis lucrum
aut censum fideliter solvet, quia
charthæ folio sese ad hoc constrin-
xit, & Deum non soluturum time-
tis, qui tot sacris libris, & tot
scripturis se obligavit? Certum
est, si crederetis centuplum illud,
pro simplo quod Christus promit-
tit, pecuniam vestram voluntate*

promptissimâ daretis Deo, pro-
missi census medietate remissa.
Quare verò paciscimini & accep-
tatis potius quinque pro centum
ab homine? quia verbis Dei non
creditis, quia Evangeliorum ipsius
promissionibus fidem negatis:
denique quia credimus in Chri-
stum & non credimus Christo,
Non creditis mihi.

Infinita hæc foret materia, si di-
latatis eam rationibus prosequi
vellemus. Sed cum tanti momen-
ti sit, operæ pretium erit, adhuc
magis exiguum nostram convin-
cere fidem. Terminis igitur bre-
vissimis illud agemus. Quid Chri-
stus amplius dicit (& hoc est pri-
mum quod dixit) *Beati pauperes* *Matth.*
spiritu quoniam ipsorum est regnum *s. v. 3.*
cælorum; Omnes volumus esse
beati, & omnes intrare regnum
cælorum: cunque tam facile sit
esse pauperem, & tam difficile esse
divitem; nemo vult esse pauper,
quare, quia non credimus Chri-
sto. Christus dicit: *Si quis te per-* *Matth.*
cusserit in dexteram maxillam tu- *s. v. 39.*
am, præbe illi & alteram: Et cum
nobilius sit patientia quàm vindi-
cta, vindictam nobis honoris, pa-
tientiam verò dedecori ducimus.
Quare? quia non credimus Chri-
sto. Dicit Christus: *Omnis qui se* *Luc. 14.*
humiliat exaltabitur, & qui se ex- *v. 11.*
altat, humiliabitur. Et nos puta-

mus

mus quod humiliando nos de-
 ciamus, & exaltando nos eriga-
 mus. Quare? quia non credimus
 Christo. Dicit Christus: *Sinite*
mortuos sepelire mortuos suos: Et
 nos ex sepulchris eruiamus mortuo-
 os, ad sepeliendum vivos. Dicit
Matth. Christus: *Diligite inimicos vestros*
5. v. 44 & illis benefacite: Et quis est, qui
 verè diligit fidemque servet inte-
 gram amicis? Dicit Christus: *Ora-*
Matth. *te pro persequentibus & calumnian-*
5. v. 45 *tibus vos ut sitis filii Patris vestri*
qui in cælis est: Et nos dicimus non
 ero filius Patris mei, nisi inimicus
 meus mihi hoc luat. Dicit Chri-
Luc. 6. *stus: Qui aufert tibi vestimentum*
v. 29. *(via scilicet litis) etiam tunicam il-*
li noli prohibere: Et nos licem in-
 tentamus non ad defendendum
 vestimentum proprium, sed ad
 rapiendum alienum. Dicit Chri-
Matth. *stus: Vigilate & estote parati, quia*
25. v. 10 *nescitis diem neque horam*. Scilicet
 mortis. Et quilibet vivit, & in-
 tramque aurem dormit, ita solici-
 tudine vacuus, ac si immortales es-
 semus. Christus de Superioribus
 & Prælatiis dicit: *Qui vos audit,*
Luc. 10 *me audit, & qui vos spernit, me sper-*
v. 16. *nit*: Et nos Superiorem & Præla-
 tum etiam supremum audire con-
 temnimus, contemptores ve-
 rò illius & irrisores audimus & ad-
Matth. *juvamus*. Christus inquit: *Facili-*
19. v. 24 *us est camelum per foramen acûs*
 pars II.

transire, quàm divitem transire in
regnum calorum: Et nos pro eo,
 quod camelo timeamus, omni cura
 id agimus, ut grossiorem illum fa-
 ciamus. Dicit Christus. *Te autem*
faciente eleëmofynam, nesciat sini-
fra tua, quid faciat dextera tua:
Matth. 6. v. 3.
 & nos volumus tubis publicari,
 quod ambabus manibus damus &
 accipimus. Dicit Christus: *Quod*
Matth. *si oculus tuus dexter scandalizat te, 5. v. 29*
erue eum & projice abs te. Et quis
 animo sic comparatus est, ut ab-
 scindere aut à se projicere velit
 rem quam amat sicut oculos,
 vel quæ ipsi servit sicut pedes &
 manus? Christus denique dicit.
Ego sum via, veritas, & vita.: & *Joan 14*
 nos tali vivimus vitâ, talibus am-
 bulamus viis, ac si totum istud
 mendacium foret. Quare? quia
 non credimus Christo. Maneat
 igitur pro conclusione certa & in-
 fallibili, licet cum magna confu-
 sione nostra, necnon nominis
 Christiani injuria, quod omnes,
 vel quasi omnes credimus in Chri-
 stum, sed non credimus Christo.
 Non creditis mihi?

S. V.

CHRISTUS, cum suprema sit veri-
 tas, quare sibi non credamus,
 admiratus, incredulitatis hujus à
 nobis exigit rationem, petiq; util-
 lud, quare, ipsi dicamus: *Quare non*
creditis mihi? nihil est difficilius,

Aa

quàm

quàm iniquitatis reddere rationem: & hoc tantum discursui nostro superest, non ut respondeamus Christo, cui satisfacere non possumus; sed pro instructione & emendatione tantummodò nostra, tantique mali ut radicem intelligamus & cognoscamus. Quanam igitur est, aut qualis esse potest ratio, quod, cum omnes credamus in Christum, tam pauci sint, qui Christo credant? Fides quàm creditur in Christum; fides quàm creditur, Deum esse hominem crucifixum, omnes illas complectitur difficultates, quas in duobus populis, è quibus tunc constabat mundus, S. Paulus expertus est, dicens. *Pradicamus Christum crucifixum, Iudeis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Si igitur credere, uti oportet in Christum, in quo tantam difficultatem, immò horrorem humanus invenit intellectus, in quantum à Deo supernaturaliter non illuminatur: nos, qui tam facile, & sine repugnantia omnes credimus in Christum; quare etiam non omnes credimus Christo? *Quare non creditis mihi?*

Iniquitatis hujus ratio est; quia difficultates credendi in Christum se tenent ex parte objecti: repugnantia credendi Christo se tenent ex parte subjecti: illæ pro-

cul à nobis absunt; istæ nobis insunt. Fides, quæ non dolet, facilis est ad credendum: Fides quæ sine dolore exerceri nequit, valde difficilis est ad admittendum. Fides, quàm credo in Christum, præcipit mihi, ejus credere Passionem: Fides, quàm credo Christo, passiones mortificare meas mihi mandat: & hinc difficultas consistit. Ad credendum in Christum sufficit, supernaturalem fidei actum elicere: ad credendum Christo, multos actus contra naturam exercere opus est: & facilius est, illam excedere semel, quàm continuò contra illam pugnare, sæpiusque illam vincere. Idem S. Paulus definiendo fidem, illam dicit esse *Argumentum non apparentium.* Et inter apparentia, & ea quæ non appetuntur, magna est differentia: ad credenda illa, quæ non apparent, potest non habere difficultatem intellectus: ad amplectenda ea, quæ non appetuntur, semper repugnantiam habet voluntas. Christus voluntatem est allocutus, quando modo admirabili illam ipsam differentiam supponendo declaravit. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam.* Notate, non dixit, qui me vult sequi, confiteatur me; sed neget se. Nec dicit, adoret

crucem.

1 Cor. 1
v. 23.

Heb. 11.
v. 1.

Luc. 9.
v. 23.

crucem meam; sed tollat suam. Christum confiteri, ejusque crucem adorare, est in illum credere: abnegare semetipsum, & tollere crucem suam, est credere illi. Quia verò istud infirmæ & corruptæ humanitati laboriosum est & difficile; illa ipsa doloris apprehensio, iste timor & horror mortificationis, ista naturæ contradictio, quam doctrina Christi secum fert in iis, quæ aut præcipit aut consulit: ista ratio est, vel iniquitas, quæ nostrum credendi modum tepefacit, & quo minus credamus Christo, nos absterret.

Homo omnibus sæculis de credendo celebratus; & hinc inscripturis credentium Pater nuncupatus fuit Abraham: celebrant istam ipsius fidem in testamento veteri Moyses: in novo S. Paulus & S. Jacobus, iisdem omnes verbis asserunt. *Credidit Abraham*

Gen. 15.

v. 6.

Epist.

Jacobi

2. v. 33.

Rom. 4.

v. 5.

Deo. Abraham antequam credidit Deo, credidit in Deum: & non credidit in Deum sicuti nos; qui fidem à Parentibus accipimus; sed majori merito, & per propriam electionem: cum Parentum Idolotatarum esset filius, & similiter Idololatra. Si igitur Abraham abjuratis idolis in verum Deum credidit; quare Fides, quæ credidit in Deum, in ipso non lau-

datur, sed fides, quæ Deo creditur? *Credidit Abraham Deo.* Quia credere in unum Deum, & non in multos: Credere in Deum verum, & non in Deos: falsos: credere in Deum Creatorem cæli & terræ; & non in truncos & petras, est credulitas difficultate carens: lumen naturale illud monstrat, ratio dicat, intellectus assequitur: Sed credere Deo (quod non est speculative credere, quod ille est; sed practice, quod ille præcipit & consulit) multa naturæ contraria, & voluntati repugnancia præcipienti, & magis adhuc contraria & repugnancia consulenti: istud laudatur, quia istud dolet; istud exaggeratur, quia magni constat; istud est magnum & heroicum, quia arduum & difficile. Quod hoc ita se habeat, ecce illud in eodem Abrahamo, in eo quod Deus illi mandavit facere.

Postquam Abraham jam credidit in Deum, jam credenti illi dixit Deus, ut exiret de Patria sua & domo Patris sui & consanguineorum suorum, ad peregrinandum in terra sibi monstranda.

Egredere de terra tua, & de domo Patris tui, & veni in terram, quam monstravero tibi. Et crederem ego Deo mandanti mihi, commutare patriam cum exilio, requiem

Gen. 12.

v. 1.

eum peregrinatione; domum propriam & amplam cum tugurio; consanguineorum meorum familiare consortium cum gente extranea & peregrina in moribus & incognita lingua; & super omnia, quod nesciam quò vadam aut ducar? Videte, num ista non ardua fuerit fidei probatio; & utrùm in hoc actum multa occurrerint, quibus natura reclamaret. Sed hinc non stitit. Deus Abrahamo promittit filium, dans illi Isaacum: in hoc illi longam promittit nepotum seriem felicitatesque stupendas: & in medio expectationum harum Deus, quasi folio verso, promissionum suarum oblitus, aut dolore tactus, Abrahamo gladium, ignem & ligna præparare mandat, ad tollendam eidem Isaac vitam, ipsumque in monte sibi monstrando sacrificandum.

Gen. 22.
q. 2. Tolle filium tuum primogenitum, quem diligis, Isaac, & offeres illum in holocaustum super unum montium, quem monstravero tibi. Et unus Pater credat Deo unicum filium, & unicè dilectum immolare jubenti, cum omnibus motivis horroris & compassionis, quod ipse Deus non tacuit; & idem ipse Abraham sacrificii sit executor; & non aliud sacrificium, quàm holocaustum, ex quo nulla pars alia seu memoriale, nisi

dolor, desiderium & cineres remanerent? Hic quasi deliquium passa defecit natura; hic animus & generositas triumphavit; hic fides contra fidem pugnavit, & vicit seipsam: propterea non celebratur in Abrahamo, quod credidit in Deum, sed quod credidit Deo. *Credidit Abraham Deo.*

Sed antequam discursum concludam, objectione notabili, quam in litteris sacris versatè replicare possunt, satisfacere volo. Quando scriptura de Abrahamo dixit; *Credidit Abraham Deo*; Isaac nondum erat natus, nedum immolatus; nam casus sacrificii viginti & sex abhinc annis accidit, Isaac viginti quinque ætatis annos habente. Quonam igitur pacto, ad hunc actum, testimonium & elogium fidei ipsius potuit referri? quod idem testimonium ad exilium patriæ referatur, posito quod præcesserat, sicut omnes Commentatores dicunt, transeat: sed ad sacrificium futurum, & adeò remotum, quod nec erat, nec esset, nec futurum esset, nisi post tot annos, quomodo fieri potest? Pro solutione novæ hujus & fortissimæ, gratias deheo notabili cuidam textui S. Jacobi Apostoli in sua Catholica cap. 2. *Epist. Abraham Pater noster nonne ex Jacobo operibus justificatus est, offerens c. 2. v.*

Isaac 23.

Isaac filium suum super altare ? & suppleta est Scriptura dicens. Creditur Abraham Deo. Notate benè illam ultimam clausulam , quæ mirabilis est. S. Jacobus inquit in memorabili illa occasione, quâ filium suum immolavit Abraham , Scripturam supplèssè celebre illud testimonium , quod fidei ipsius tribuerat dicens : Abraham credidit Deo ; & *suppleta est Scriptura dicens ; credidit Abraham Deo.* Ita, ut testimonium Scripturæ præcesserit ; sacrificium verò Isaaci tot annis post fuerit subsequutum : nihilò feciùs testimonium præteritum ad sacrificium referatur futurum ; quamdiu enim sacrificandi actus aberat , Scriptura fuit velut suspensa & impedita , maximam illam fidei Abrahami probationem per supplementum ejus , quod prædixerat , expectando. Quousque Abraham non sacrificavit , nec magnanimitas ejus nec præstantia sufficienter erat qualificata , nec Scripturæ testimonium integrè completum : quando verò ad sacrificium peragendum se accinxit ; & Scriptura & Abraham perfectè suum suppleverunt : Abraham suam fidem , Scriptura suam veritatem : *Et suppleta est Scriptura dicens : Credidit Abraham Deo :* ut pateat , quàm certa sit assignata à nobis ratio differen-

tiæ inter credere in Deum , & credere Deo : credere in Christum , & credere Christo : & quod tantummodò Deo & Christo credat , uti oportet , qui contra naturæ repugnantias , & super omnes proprii amoris leges promptè & constanter obedit : sed quia ista nobis deest resolutio & animus ; & in iis , quæ Christus aut præcipit aut consulit infirmamur , timori & horrore & difficultati succumbimus ; idcirco credendo in Christum , non credimus Christo. Hæc vera est responsio ad istam questionem ; & hoc est istud verum

quare , quare non creditis mihi ?

§. VI.

CUM jam satisfecerim thematici , discursum meum absolvi , & , nî fallor , probavi , quod promissi. Concludendo , quemlibet Christianum interrogare mallet , vel ut quilibet interrogaret seipsum : supposito , quod non credimus Christo , cuinam credimus ? si non credimus Christo in eo , quod nobis velut legitimus Dominus mandat ; in eo , quod velut verus Magister nos docet ; & in eo , quod tanquam verus amicus nobis consulit : cui credimus , seu credere possumus , nisi alicui Tyranno , qui vi nos opprimat ; alicui proditori , qui nos decipiat ; alicui adulatori ,

Ecclef.
12. v. 10

quinos perditum eat? *Ne credas inimico tuo in eternum*, inquit Spiritus sanctus. Et qui sunt isti, quibus credimus, nisi res illi animæ nostræ hostes? Tyrannus vim nobis inferens, & in servitutem redigens est mundus: Proditor mentiendo nos decipiens est diabolus: Adulator gustui & sensui grata semper loquendo, nos præcipitans & perdens est caro. O caro! ô natura corrupta! ô appetitus depravatus! ô fragilitas & miseria humana! quàm facillè apparenti bono delectabili te subdis; & quàm cæcè & potenter honesto & utili resistis? non credis illi, qui cælum tibi referat promittit, & credis illi, qui tibi illud occludit? non credis illi, qui ex amore tibi minatur infernum, & credis illi, qui sub dulcedine mentita, te ad illum adducit & præcipitat! talis est nostra cæcitas, talis nostra insania, talis nostra infirmitas est & vecordia.

Abraham credidit Deo necdum homini: credidit Deo, antequam incarnaretur, & pro eò moreretur: & nos post vitæ ipsius exempla rebelles, & post mortis ipsius excellentiam ingrati non credimus Christo? Postquam Christus reliquit cælum, non mandat nobis relinquere patriam, velut Abraham: Postquam Christus cruci fuit affixus, non præcipit nobis sacrificare

filios: & non erubescimus, quod homo legem non habens, nisi illam naturæ, contra validissimas ejusdem naturæ repugnantias fidem & animum habuerit ad credendum Deo, tam duras sibi leges ponenti: Vivimus adeò salvationis securi non credendo Christo, solummodò quia credimus in Christum. Ecce, quid textus fidei Abrahami adjungat. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam. Credidit Abraham Deo, & ex hoc justus est habitus, & quæ talis canonizatus. Quia credidit Deo* (inquit) & non, quia credidit in Deum. Fides, quæ in Deum & in Christum creditur, est fides iustorum & peccatorum: fides, quæ Deo & Christo creditur, iustorum tantum est fides: hæc enim alteram transcendens justificat & salvat. Multi, qui in Deum & Christum crediderunt, agunt in infernos; & ex illis, qui ad rationis usum perveniunt, illi soli salvantur, qui credunt Deo & Christo.

Enim verò ne communi Christianorum & Catholicorum fide, quæ ab hæreticis discernimur, nobis blandiamur; veritates istas unâ veritate, quam nos Lusitani parvipendimus, quæ tamen anxios nos & sollicitos valde reddere deberet, absolvam. Fiduciam magnam concipimus ex eo, quod firmiter

tan-

tanquam fideles Catholici credimus in Christum? Ego nunc ex parte ejusdem Christi vobis loquor veritatem; quod si defecerimus in secundo credendi modo, etiam primus deerit nobis: & si non credimus Christo, timendum nobis, ne etiam credamus in Christum. Anglia, Hollandia, Dania, Suecia & tot aliæ Provinciæ & nationes Europæ, vel totaliter perditæ, vel hæresi infectæ, etiam fuerunt Catholicæ sicut & nos; similiter floruerunt in fide, multosque & magnos Sanctos protulerunt Ecclesiæ. Quare verò illos ab Ecclesia eadem & sana doctrina, quæ illa docet, defecisse putamus? Dicant hoc doctrina & Magistri eorum. Lutherus, Calvinus & alii, qui illos in suos errores induxerunt, etiam credebant in Christum, sed quia non credebant Christo, jam non credunt in illum, impugnant, negant Evangelium, quia non crediderunt Evangelio. Tradiderunt se licentè vitiis & peccatis, quæ quia confiteri noluerunt, Sacramentum Confessionis negârunt: laxârunt frenâ turpitudini & concupiscentiis; & quia noluerunt servare continentiam, abnegârunt castitatem; tradiderunt se ebrietatibus & gulæ intemperantiis; & quia sobrietatem colere detrectârunt: jejunium & pœ-

nitentiam abdicârunt. In omnibus inclinationem naturæ & vitæ libertatem sunt sequuti: & quia noluerunt operari benè, necessitatem & meritum bonorum operum sustulêre. Relicta denique lege Dei tanquam fideles, & rationis tanquam homines, aliam formârunt, quam Religionem vocant; in qua tantum creditur commodis, & obeditur appetitibus. Ecce, quæ fides conservari poterat inter brutales mores? Retinent Baptismum & nomen Christianum, sed verè sunt athei: & quia non crediderunt Christo, eo devenerunt, ut nec crederent in Christum. Hisce mediis & dispositionibus invecâta, tot Regna corripuit pestis, quæ dicitur hæresis. Et faxit Deus, ne ex Septentrione etiam ad Occidentem transeat: nondum hîc appulit, sed jam est in via; & quoniam vicia illi expediunt plateas, haud difficilis erit transitus.

§. VII.

Non erit illi (repeto) difficilis transitus; nam sicut illi, qui credunt Deo, facîle transeunt ad credendum in Deum: pari ratione de non credendo Christo, facîle transitur ad non credendum in Christum. Ninive maxima erat urbium totius mundi; inquilini infiniti, omnes Gentiles sine fide & cogni-

*Iona 3.
v. 5.*

cognitione Dei, moribus corruptissimi & abominabiles, Regique suo per omnia similes, qui tunc erat infamis ille Sardanopalus; nihilominus, Scriptura teste, omnes Ninivitarum uno eodemque die crediderunt in Deum. *Capit Iona predicare itinere unius diei, & crediderunt viri Ninivite in Deum.* Si homines isti erant gentiles, & tot milleni; adeoque habituati in vitiis, quæ vel maxime tenebras offundunt intellectu, & indurant voluntatem; quomodo tam facile crediderunt in Deum? Crediderunt in Deum; quia crediderunt Deo. Deus prædicatione Jonæ ipsis notificare voluit, quadraginta dierum curriculo absoluto civitatem ipsorum terræ hiatu subvertendam. *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Et ex prædicatione perterriti; & expunctione interminata timore percussi, Rex & populus credidit futurum, quod Deus per Prophetam illis intimabat: & quoniam crediderunt Deo, mox etiam crediderunt in Deum. *Crediderunt viri Ninivite in Deum.* Agnoscamus igitur veritatem. Quod si de credendo Deo tam facile transitur ad credendum in Deum; similiter de non credendo Christo, eadem facilitate transitur ad non credendum in Christum. Non ego, sed S.

Paulus hoc dicit. Loquebatur S. Paulus cum Timotheo, meliore Christiano quam nos, & de cujus fidei ruinâ metus minor subesse poterat: Timotheus erat Apostoli Discipulus, adeoque in fide Christi provectus; ut in hujus ejusdem Epistolæ inscriptione ipsum dilectum in fide filium compellet; adeo in sanctitate profecerat, gratiis cœlestibus ita cumulatus, ut sublimissimas illustrationes, divinasque revelationes haberet: nihilominus magnus ille Magister, Gentiumque Doctor in primo mox capitulo, illum exhortando sollicitum esse cupi his verbis. *Commendo tibi fili Timothee secundum 1. Tim. præcedentes in te Prophetas, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem & bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt, q. d. Commendo tibi fili Timothee, ne tantum revelationibus tuis credas, ut vitam negligas; in corde & operibus tuis semper cum fide conscientiam bonam, & cum conscientia bona fidem conjunctam habeas: multi enim in hoc Ecclesiæ primordio non facientes casum de conscientia, naufragium fecerunt in fide. Pro quantopere conspectis istis naufragiis timendum, ne & hæc navis, in qua navigamus, idem pariatur! Hæc in vexillis crucem*

crucem & Christi vulnera præfert; sed quando conscientiarum futuræ adeò laceræ apparent; quando tam parū credimus Christo & doctrinæ ejus, quid aliud sperandum restat, quàm quod tot aliis accidit? peccata nostra non magis sunt privilegiata, nec minora peccatis eorum: & si, peccatis eos demergentibus, naufragaverunt in fide; quare non similē nobis timeamus infelicitatem, & ne similiter quandoq; dicatur de Lusitanis (quod Divina misericordia averter) *circa fidem naufragaverunt.*

S. Paulus Timotheo in exemplū ob oculos ponit binos in primitiva Ecclesia valde nominatos, Hymenæum scilicet, & Alexandrum; qui eò, quod statutis consiliisq; Evangelicis se non accommodarent; receptā jam fide, ab ea apostatārunt. Ego verò, epilogi loco, aliud exemplum, illis temporibus similiter vicinum, magis tamen terribile & horrendum memoriæ vestræ imprimere volo. Anno Christi 260. *Baron.* in civitate Antiochena (ubi prius *Spondā.* fidei Cathedram fixit Petrus quàm *Christi* Romæ) Sacerdos quidam Sapricius nomine, ob Christi confessionem fuit captus: carcerē aliisque tormentis constanter toleratis, ad locum tandem martyrii, eādem durante constantiā deductus est. Strui lignorū jam imposito instar

Isaaci, cū Tyrannus capiti amputando pararet ictum, Nicephorus, quocum ipsi inimicitia fuerant, pedibus ejus advolutus petit, ut in illa saltem hora se in gratiam recipiat, benedictionemque impertiat. Quid putatis, Auditores, responsi dandum fuisse à Sapricio, & quid faciendum tali casu? clarum est, quod si illum non posset ambobus amplexari brachiis, eò, quod manus haberet ligatas, omni saltem cordis affectu, & possibili suavitate verborum illum recipere deberet in animam, quæ tam gloriosè jam proficiscebatur in cœlum, quam pro Christo tradebat. Sed, casus inauditus, & supra omne imaginabile obstupefascendus. Sapricius indignabundus eum à facie sua recedere jussit, quod tali homini reconciliari nōllet, tantusque adhuc perseveraret, quantus unquā inimicus ipsius fuisset; seq; hac occasione mundo palam facturum, quod usq; ad mortem inimicus ipsius perseveret. Hujusmodi responsum à tali persona, & in tali hora omnem fidem humanam excedere videtur: Divina verò providentia voluit, ut acta totius successus, & testimonia authentica hodie dum adhuc extant, teste Baronio, ne tam horrendi casus vacillaret fides, & illius, quod adhuc gravius est.

Sed, antequam progrediar, auscultet me Sapricius, cum jam audire dedignetur Nicephorum. Homo, Sacerdos, monstrum, vides ubi sis? recordaris quid sis? attendis quid esse velis? stas sub gladio Tyranni, vis esse Martyr, & non recordaris, quod sis Christianus? non meministi Christum dicere (&

Matth.
s.v.44.

quidem graviter dicere) *Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros?* quomodo ergo non amas illum, qui si inimicus tuus fuit, jam non est; & quod plus est, quando ille pedibus tuis advolutus, à te veniam precatur? non recordaris

Matth.
s.v.25.

eundem Christum dicere: *Si offers munus tuum ad altare, relinque ibi munus tuum, & vade prius reconciliari fratri tuo, si frater tuus habet aliquid adversum te.* Cum igitur Nicephorus veniat reconciliari tibi, tuque stes ad vitam sanguinemque tuum sacrificandum pro Christo, quomodo non acceptas amicitiam ejus, & sicuti vixisti; ita mori in odio non times? Hic videbitis Christiani, quomodo certum est, quod prædicavi, quod non omnes, qui credunt in Christum, credant Christo. Sapricius tam constanter credebatur in Christum, ut ad confitentiam suam fidem, vitam profundere esset paratus: & eodem tempore tam parum credebatur Christo; ut contra duo

expressa doctrinæ ipsius præcepta, nec amaret suum inimicum, nec cum illo in gratiam redire vellet.

Et, ut etiam videatis in eodem casu, quam certum sit, quod pro conclusione dicere ceperam, quod, qui non credit Christo, facile transeat ad non credendum in Christum; majori cum stupore audite, quid ad istud Sapricii responsum fuerit subsequutum. Mox ut Sapricius responsum dedit Nicephoro, qui quamvis inimicus esset, illi reconciliari detrectans, ad carnificem istum jam vibrantem conversus, ensen suspendi precatur. Et quare? quia jam (inquit Sapricius) non sum Christianus, abnegato Christo idolis incensum offerre paratus. Ita dixit & ita fecit verus & falsus Catholicus; in momento de Sacerdote in sacrilegum, de Martyre in apostatam, & de Christiano in idololatram transeundo. Sapricius [concludit idem Baronius] *Vita iam oppignorata martyrio, quod veteri odio flagraret in Nicephorum, ipsum prope ietum vibrante carnifice, Christum negans idolis sacrificavit.* Potestne dari exemplum terribilius, quod magis timere & tremere faciat omnem Christianum? sed hoc modo deveniunt ad non credendum in Christum, qui doctrinæ Christi non credunt. Nondum satis est dictum.

Solus

Baronius

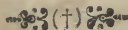
Ad Tit.

1. v. 16.

Solus Sapphicus non est ille Christianus & Sacerdos, in quo similis tragediæ actus representatur. *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Non negant Christum ore, sed negant operibus: non offerunt incensum idolis; sed idola habent, quibus corda sua sacrificent: non profitentur publicè gentilissimum, sed palam & clam vivunt sicut athei. Credamus, credamus Christo, & securam habebimus fidem, quâ credimus in Christum: & si necesse fuerit pro illa vitam immolare, etiam illam dabimus constanter, & sine vacillatione. Talis fuit (continuat historia) talis fuit admiranda catastrophe, quâ fortuna à Sapphicio non merita, in eodem theatro, eodem momento, eodemque continuante actu transit ad Nicephorum. Jam carnifex malè formidatum, sine sanguine in vaginam recondebat gladium, infirmitate & retractione apostatæ contentus: eum ecce à pedibus ipsius, ubi veniam petitam non obtinuerat, sese

erigens Nicephorus, & animosè in locum illius se substituens, hic sum (alta voce dixit) sum Christianus; iste locus meus est: nec fidei Christi deesse poterunt propugnatores, nec altaribus ejus victimæ: ecce pectus apertum & colum nudatum; quod in altero inchoasti sacrificium, in me consumma. Non sustinuit plura verba furor Tyranni, neque patientiam habuit ad majora & prolixiora inferenda tormenta, ab ultimo executionem exorsus. Novus meliorque Martyr eadem constantiâ & alacritate læthalem excipiens ictû, amputato sibi capite reportavit coronam. Talis fuit finis Nicephori, talisque Sapphicii, uterque amborum fide dignus. Sapphicius credidit in Christum, sed non credit Christum, & perdidit Christum æternum. Nicephorus credidit in Christum, & credidit Christo, & fruitur & fruetur Christo per omnes æternitates,

Amen.

S E R M O

D E

Beatissima Virgine MARIA de Gratia

Dictus

Ulyssipponē in Ecclesia Beatissimæ MARIÆ
Reginæ Martyrum. Anno 1651.

Stabat juxta Crucem Iesu Mater ejus. Joan. 19.

§. I.

Dæfens Evangelium nobis hodie proponit Ecclesia : quod si penes me staret electio, illud non adducerem. Si Festum est de Gratia, quare similiter Evangelium non esset de gratia? Quod in die Conceptionis & Nativitatis Beatissimæ Virginis Mariæ Ecclesia proprium nobis non proponat Evangelium; quodque nobis Prædicatoribus laborandum sit, ut textum festo accomodemus, vel festum accomodemus textui, operosus est labor, sed necessarius: Evangelistæ enim mysteria illa silentio transierunt. Sed in festo Gratia tam expresso & ita exag-

gerato in Evangelio: Profectò, nisi tam vetusta esset accommodatio, cogitare liceret, etiam Evangelia temporum fortunâ comprehendi. Congruentioribus relictis, & iis, quæ minus congruunt, accommodatis. Nunquid erat gratia, & plus quàm gratia in cap. 1. S. Lucæ: nunquid terminis claris ex ore audiremus Gabrielis. *Ave Luc. 1. Maria gratiâ plena.* Nunquid ex eodem Angelico ore audiremus; *Invenisti Gratiam apud Deum? Quænam meliores & aptiores duæ bases ad erigendum super illas, Non plus ultra gratiam Mariæ, quàm bina ista magna Angeli testimonia: unum, quod plena sit gratiâ; alterum, quod inventrix sit gratiæ? & nihilominus Ecclesia nobis in hac die neget aut dissimulet*

Simulet tam splendidas & duplices Mariæ luces? & venientes ad ejus audiendas & admirandas excellentias, inter tenebras & eclipses Calvarii collocet, arboream ob oculos ponendo crucem. *Stabat iuxta crucem.*

Agedum! inquirenti mihi mysteriosæ hujus impropriæ causæ (quæ mysterio vacare nequit) & attentè crucem erectam, & stantem juxta illam Beatissimam Virginem contemplanti, crux in duabus illis figuris, quibus toties in veteri testamento illam significatam videmus; scilicet, in figura virgæ & stateræ, repræsentata occurrit. Figura crucis fuit virga Joseph à Jacob adorata: jam tunc temporis enim sacrum & benedictum lignum adoratione patriæ ceperat venerari. Figura crucis fuit virga Aaronis germinans: Crux enim finaliter sortitura erat titulum Nazarenum, id est, floridum. Figura crucis fuit virga, quæ tangendo Gedeonis sacrificium accendit: suo enim contactu Redemptor noster crucem sanctificavit, summum in ea sacrificium consummans. Figura crucis fuit virga Assueri, quæ super Esther extensa, & illam & omnem populum ejus à tyrannide Amanis, veluti crux nos omnes à generali sententia mortis liberavit. Figura cru-

cis fuit virga ex Syon emissâ ad dominandum omnibus Gentibus, illasque victas (sicuti crux Christi eas supposuit) pedibus Christi supponendas. Denique figura crucis fuit prodigiosa virga Moysis. Virga Jonathæ melle fluens: & super omnes virga Jesse, de cujus radice natus est fructus coronatus & benedictus sacratissimi ventris Mariæ.

Enimverò si Crux erecta in Calvario, figurata fuit in virga; non minùs propriè extensa brachiisq; expansis similiter figurata fuit in statera. Figura fuit crucis statera Job, cujus uni lanci sua peccata, alteri verò sua tormenta imponi optavit. Redemptorem præfigurando. Figura crucis fuit statera Jeremiæ, in qua Prophetæ pretium terræ authenticè appendit in fidem ejus, quod Deus illam à captivitate Assyriorum foret restitutus. Figura crucis fuit statera Babylonica, in qua Balthasar appensus unâ horâ Monarchiam perdidit; quæ tota transiit ad Cyrum per antonomasiam Christum Domini vocatum. Figura crucis fuit statera Isaïæ, (velut libra firmamenti) in qua tribus Dei digitis tota terræ moles appensa, non nisi unum atomum ponderat. Denique figura crucis Christi fuit statera Ezechielis, in qua

*Psalms.
109.v.2*

*Exod.
4.v.2.*

*1. Reg.
14.v.27
Isai. 11.
v. 1.*

*Job. 6.
v.20*

*Ier. 32.
v. 11.*

*Dan. 5.
v.27.*

Isai. 13

*Ezech.
5.v.1.*

qua ille suos capillos non junctos, sed divisos appendit; Crux enim in die judicii erit illa fidelis libra, in qua omnium hominum merita seu demerita appendentur, ita, ut nec capillus remansurus sit non appensus. Et, ut omnia nobis stabiliat & confirmet eadem autoritas quæ nobis dedit textum: illa Ecclesiæ, præ cæteris omnibus magis idonea, hoc ita cantat. *Ad sunt*

Ecclesiæ prodigia divina, in virga Moysis primitiis figurata. Ecce hic crucem in virga figuratam. Statera facta corporis prædamque tulit tartaris. Ecce hic eandem crucem in statera figuratam.

Cum igitur Crux virga sit & statera, magnum illud nunc detegitur mysterium, quod in principio incongruentia videbatur; & apparet, quantâ elegantia & energiâ Beatissima Virgo Maria nobis ostendatur juxta crucem; quando ad celebrandum ejus gratiam motiva quærentur; quasi eadem Ecclesiæ, quæ Evangelium applicavit, idem explicando nobis diceret. Vultis cognoscere magnitudinem; vultis comprehendere gratiæ Mariæ immensitatem? Ecce hic virgam, quâ illam metiri & mensurare: ecce hic stateram, in qua illam appendere oportet. *Stabat juxta crucem.* Mensurare & ponderare gratiam Mariæ, erit ho-

die meum assumptum. Quis verò immensum mensurare; quis incomprehensibile poterit ponderare? in crucis tantum stipite, ubi Deus fuit extensus, mensurari; in crucis tantum brachiis, ubi Deus pendit, potest ponderari. In mensurando scio certò, vos fore attonitos; in ponderando optarem unicè, nos manere confusos. Ad omnia eadem gratia est nobis necessaria.

S. II.

Stabat juxta crucem Iesu Mater eius.

Nihil diximus. Et ecce, unde mensuranda Beatissimæ Virginis gratia. Maternitate, & non cruce metienda foret, Per ly, *Mater eius*, & non per ly, *juxta crucem*. Nam, esse matrem Dei, est mensura gratiæ Mariæ proportionata. S. Damasc. S. Epiphan. S. Aug. S. Bern. S. Bonav. Sed quid opus est illos nominare? Omnes Patres, omnes Doctores, quantò magis ponderant, quantò magis exaggerant; quantò magis ad cognoscendam gratiam Beatissimæ Virginis demonstrare nituntur, illam maternitate Deiparæ metiuntur. Maria tantâ decorata fuit gratiâ, quantâ decorata esse oportebat illam, quæ digna fuit, ut Mater Dei existeret. Hoc concorditer

corditer omnes Doctores asserunt, & hic omnes exaggerationes sistunt. Sed pace omnium, eadem favente Virgine, pro majori gratiæ ipsius gloria, hodie de illa dicere statui, quod hucusque non fuit dictum.

Dico, quod, cùm Maria sit Mater Dei, non sit illud mensura sufficiens, ex qua gratiæ ipsius magnitudinem cognoscamus; gratia enim Mariæ fuit major, quàm gratia Matris Dei. Idem repeto, & magis explico. Beatissima Maria posset esse Mater Dei cum omni gratia necessaria, & maternitati Dei Genitricis proportionata, nec tamen tantam habere gratiam, quantam habuit. Ergò gratia Mariæ major est, quàm gratia Matris Dei. Ergò maternitas Dei Genitricis absolutè considerata non est mensura gratiæ Mariæ. Quoniam iste dicendi modus tam novus hodie primùm prodit in publicum; ut super fundamenta solida fundetur; licentiam mihi utique dabit, non nihil scholasticè discurrendi.

Argumentor ita. Quando Beatissima Virgo Maria Verbum æternum suo in utero concepit, tantâ gratiæ abundantia eam Deus implevit, quantam congruum erat habere eam, quæ ab ipso instanti digna erat, ut Mater Dei esset. Quod Angelus significare vo-

luit, dicens. *Ave gratiâ plena.* Illudque declarat S. Thomas hoc modo. Dicitur *gratiâ plena; quia scilicet habuit gratiam sufficientem ad statum illum, ad quem electa est à Deo, scilicet, ut esset Mater unigeniti eius.* Sed sic est, quod Beatissima Virgo Maria post mysterium Incarnationis, & ad pedem crucis potissimum meruit, & incomparabiliter in gratia crevit. Ergò gratia Beatissimæ Virginis fuit major gratia, quàm gratia Matris Dei absolute considerata. Argumenti hujus efficacia adeò est evidens, ut illâ utique moti subtilissimus Scotus, S. Joannes Damasc. Guerricus Abbas, & nonnulli alii PP. ac Theologi istius fuerint opinionis, quod Beatissima Virgo ab instanti conceptus Verbi divini in gratia non creverit. Eorum consequentia foret bona, si suppositum esset verum. Supposuerunt Beatissimam Virginem non plus habere gratiæ quàm quæ Matri Dei foret proportionata. Ergò si Beatissima Virgo Maria in instanti Incarnationis omnem habuit gratiam illi dignitati proportionatam, bene sequebatur, quod in gratia crescere non poterat. Nihilominus cùm sit certum (prout est communis Theologorum sententia, & doctè ac largè probat Suarez) quod Beatissima Virgo semper in

D. Tho.

gra.

gratia crevit, sequitur, quod majorem habuerit gratiam gratiâ Matris Dei.

Amplius. Casu quo Adam non peccâisset (poterat enim non peccare) quærent Theologi, utrum Deus homo fuisset factus; communiusque resolvunt, quod sic. Tali casu Beatissima Virgo Maria habere debebat gratiam proportionatam gratiâ Matris Dei, & nihilominus non habuisset magnam partem gloriæ ejus, quam habet hodie. Probo: nam tali statu abfuissent asperitas & abjectio præsepîi: persecutiones Herodis: exilium Ægypti, gladius Simeonis; peregrinationes in Judæa: non fuissent prætorium Pilati, nec Calvarius, nec Crux, nec spinæ, nec lancea, nec deserta & solitudines, neque tot aliæ patiendi & merendi occasiones, quæ peccati Adami consequentiæ fuerunt. Verum est, quod horum ætuum loco Beatissima Virgo Maria semper exercuisset actus alios gratiâ dignissimos, non tamen ita fuissent meritorii sicut illi: sicut nec alii, quos Beatissima Virgo totâ vitâ suâ exercuit. Benè igitur infertur, Beatissimam Virginem Mariam majori cumulatam fuisse gratiâ, quàm si Adam non peccâisset. Nilolosecius, si Adam non peccâisset, Beatissima Virgo Maria vera fuisset

Mater Dei, cum gratia dignitati illi proportionata. Habuit igitur majorem gratiam gratiâ Dei Matris. Tota illa doctrina magis est conformis illi S. Pauli, qui ait, peccatum Adami majoris fuisse gratiæ occasionem. *Vbi abundavit delictum, superabundavit & gratia.* Si Adam non peccâisset, fuisset Beatissima Virgo cum gratia abundante: & quia peccavit, fuit Mater Dei cum gratia abundantiore: *Superabundavit & gratia.*

Magis. Sicuti, incarnata est secunda Sanctissimæ Trinitatis Persona; sic incarnari potuisset etiam tertia. Supponamus itaque Spiritum sanctum hominem factum, hoc casu dux deberent esse Matres Dei. Una Beatissima Virgo Maria; & altera Mater Spiritus Sancti; sed Mater Spiritus Sancti non fuisset habitura tantam gratiam, quantum habuit Beatissima Virgo Maria. Ergò Beatissima V. Maria, plus habet gratiæ, quàm sit illa, Matris Dei absolutæ. Et quod Mater Spiritus Sancti non tantam habuisset gratiam probatur: nam [sicut SS. PP. Theologia & divinæ Providentiæ ratio docet] Deus convenientem officiis, ad quæ eligit, gratiam largitur. Et Mater Spiritus Sancti, quamvis Regina foret hominum & Angelorum

lorum, & suprema omnis creaturæ Domina non aliis magnæ dignitatis & meriti gauderet officiis, quibus gavisa fuit Beatissima Virgo Maria; quia sicut mundus jam erat redemptus, errorum Evæ non fuisset correctrix; non fuisset corredeptrix, vel saltem Redemptionis cooperatrix, non fuisset Christo in fidei propagatione succedanea; Apostolorum Magistra, prima & suprema Ecclesiæ lucerna, nec aliis similibus gavisa titulis. &c. Quorum exercitio ingentia gratiæ incrementa resultabant. Neq; inconveniens est considerare, futuram fuisse Matrem unam quæ alteri gratiæ abundantiam cedere debuisset: nam similiter humanitas Verbaliquam habet gloriæ prærogativam, quæ tali casu Spiritus Sancti humanitati non competiisset: ut minimum enim Christum singularem esse oportebat, illâ incomparabili gloriâ Redemptoris, de qua loquitur S. Paulus. *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen.* Si igitur duo homines essent Dii: alter eorum majores gloriæ prærogativas habere deberet; quid ergò mirum, si duæ essent Matres, quod una earum gratiæ prærogativis excederet?

Part II.

Uterius. Graves Doctores dicunt, Christum cruce onustum Calvariæ montem ascendentem, quando Beatissima Virgo vidit, ipso instanti spasum fuisse passam; adduntque hodieum adhuc videri vestigia templi, eodem loco exstructi, sub nomine & titulo spasmi. Historiæ hujus veritatem probare non attento: sed supponamus ita accidisse, Beatissimamque Virg. Mariam vel in hoc passu, vel quando filium quem intimè & plusquam se ipsam diligebat, acclavari, erigi & expirare in cruce vidit, non solum animi deliquium passam, sed omninò præ dolore mortuam. Interrogo, num Beatissima Virgo Maria in tali statu moriendo habitura esset gratiam, & gloriam Matris Dei? Clarum est, quod sic. Nihilominus necdum habebat gratiam quam merita erat ad pedem crucis; neque illam, quam toto vitæ suæ spatio postea promeruit, intensissimi amoris divini, omnium virtutum admirandis actibus ditata: ergò in cruce & consequentiis ejus (quæ omnia fuerunt consequentia ejus, pro ut mox videbimus) Beatissima Virgo crevit in majori gratia, quam gratia Matris Dei.

Videmur probasse rationibus; sed quid de Authoribus? & quæ-

Cc

nam

ad Phil.
lipp. 2.
v. 9.

nam mea culpa, si illi hoc punctum non tractarunt? sed jam cum desint Authores homines, succedant Authores Angeli. *Cant. 6. v. 9. que est ista, que progreditur quasi aurora confurgens, pulchra ut luna, electa ut sol?* Ita dicunt Angeli in canticis loquentes cum Beatissima Virgine Maria; ubi triplici eandem luci comparant, scilicet auroræ, lunæ & solis. Triplicis hujus lucis unam tantum intelligo, alias minime. Quod Beatissima V. Maria luci comparetur auroræ, valde fit propriè; sicut enim ab aurora nascitur sol, sic ex Beatissima Virgine Maria natus est sol Justitiæ Christus. Sed quod postquam B. Virginem compararunt auroræ, illam etiam lunæ comparent & soli? Hoc non capio. Sol lucis magnitudine auroram excedit; & luna lucis magnitudine cedit auroræ, quæ est lux propria Matris Solis, quare illam etiam comparant Soli; qui plus: & lunæ, quæ minus habet lucis quam aurora? Ex eodem capite & causa; quia B. V. Maria, pro vitæ suæ statuum diversitate comparata in uno gratiam habuit æqualem gratiæ Matris Dei; in altero minorem habuit gratiam gratiæ Matris Dei; in alio majorem habuit gratiam gratiæ Matris Dei. In Incarnatione habuit æqualem, hinc auro-

ra: ante Incarnationem habuit minorem; hinc luna. Post Incarnationem majorem habuit gratiam gratiæ Matris Dei, proinde sol. *Quasi aurora confurgens, pulchra ut luna, electa ut sol.*

Enimverò, ne Angelicas inter voces omnino desit aliqua humana, alicujus ex maximis scholæ D. Thomæ Magistris (quamvis etiam Angelica sit) doctissimi Soti referam verba. *Fuit quidem gratiâ plena ante conceptionem Filii, quantum par erat, ut fieret Christi Mater; attamen gratia illa non fuit eo modo summa, ut non posset deinceps meritis augeri.* Dixerat S. Thomas, gratiam Beatissimæ Virginis Mariæ in conceptione & Incarnatione Verbi fuisse consummatam: ast magnus ille Theologus explicat modum, quo consummata sive summa fuit. Fuit consummata & summa; in Conceptione enim Verbi completè omnem illam accepit gratiam, quæ necessaria erat, ut digna Dei Mater esset: non tamen sic ea fuit summa & consummata, quin deinceps in majori merito & gratia crescere posset, sicuti verè crevit. Sotus ponit antecedens, & consequentiam deducere omittit. Ergo gratia Mariæ major fuit gratiâ Matris Dei, præcisè & absolute

Sotus.

consideratâ. Sed ad unam tantum Theologiæ istius objectionem [prima fronte non facilè solubilem] respondendo gloriosa ejus veritas magis patebit.

§. III.

BEatissima Virgo Maria ampliorē non habuit gratiam quā officii, ad quod fuit prædestinata; fuit prædestinata ut Mater esset Dei; cum gratia supremæ illi dignitati competente: ergo ampliorē non habuit gratiam, illā gratiā Matris Dei. Quod Beatissima Virgo Maria ampliorem non habuerit gratiam, quā officii, ad quod fuerat prædestinata certum est: sed eodem ex capite ampliorē habuit gratiam, illā Matris Dei præcisè. Quare? quia prædestinata fuit ut esset plus quā Mater, & Mater Dei præcisè. Nunc videte. Prædestinata fuit ut esset plus quā Mater, & Mater Dei præcisè: prædestinata enim fuit ut esset Mater valdè dolorosa, Mater afflicta, Mater angustata, Mater mortificata & quasi crucifixa, qualis cum filio fuit: *Iuxta crucem*: & tormenta, afflictiones, angustiae, cruciatus in præcisum Matris conceptum non intrant: sunt ad plus ultrà. Beatissima igitur V. Maria ad plus, quā ad Matrem fuit electa.

Et similiter ad plus quā ut Mater esset Dei præcisè, fuit electa: Deus enim, cujus illa Mater fuit, fuit Deus Redemptor, fuit Deus passibilis, Deus crucifixus, Deus mortuus, Deus sepultus: & redemptio, passibilitas, crux, mors, sepultura in Dei hominis conceptū præcisum non intrant: sunt excessus multò majores. Ergo Beatissima Virgo Maria prædestinata & electa fuit, ut esset plus quā Mater Dei præcisè. Quoniam Beatissima Virgo Maria ad quid ultra matrem, & Matrem Dei absolutè, fuit electa. Hinc etiam gratia ad quam fuit prædestinata major fuit gratiā Matris Dei.

Porrò punctum istud in toto Theologiæ rigore benè declaramus. Mysterium Incarnationis Verbi decretis duobus, uno ante, altero post Adami peccatum, determinatum fuit. Ante prævisum Adami peccatū decretum fuit, ut Filius Dei fieret homo, sine alio fine pro tunc, quā illo gloriæ divinx, & ut supremum humani generis caput, causa finalis esset, omniumque prædestinatorum exemplar, attestante S. Paulo: *Quos præ-* Rom. 8.
scivit & prædestinavit conformes v. 20.
fieri imaginī filii sui: ut sit ipse Coloss. i.
primogenitus in multis fratribus: v. 18.
ut sit ipse primatum tenens. Post prævisum Adami peccatum ex-

tensum est decretum ; ut Dei Filius fieret non tantum homo absolutè ; sed homo in carne passibilis , ut pati posset & mori , & ut mediante morte crucis , sanguinisque sui pretio , ejusdem generis humani gloriosus esset Redemptor , cujus jam Dominus erat , eodem testante Paulo : *Decebat enim eum , propter quem omnia , & per quem omnia , qui multos filios in gloriam adduxerat , autorem salutis eorum per Passionem consummare.*

Bina hæc decreta , Michæas Propheta , proprietate hucusque non observata admirabiliter declaravit. Michæas Christum in Bethlehem nasciturum vaticinatus mox addidit , sicut Christus exiturus esset in mundum , sic illum ab æterno è mente divinâ fuisse egressum : *Egressus ejus ab initio , à diebus æternitatis.* Sed quod hucusque difficultatem faciebat , erat Verbum. *Egressus* non accipiendum in singulari , sed plurali : nec significare velle exitum seu egressum , sed egressiones. *Egressus* , id est , *Egressiones.* Ita legitur in textu Hebraico & Græco. Si igitur Verbum in tempore semel tantum egressum est in mundum : egressum ab æternitate , in qua decretus & prædestinatus fuit idem egressus , quare Propheta

non vocat egressum , sed egressiones , *Egressiones ejus* ? Ratio est , quia propriè ita fuit , & ita Propheta dicere debebat. Christus egressus est è mente Dei ab æterno , non unâ solummodò , sed duabus vicibus prædestinatus. Primâ vice prædestinatus ante peccatum Adami , ut esset homo : secundâ vice post peccatum : ut esset homo mortalis & passibilis. Quia verò decreta prædestinationis fuerunt bina : unumque posterius altero : idcirco duo fuerunt egressus , & consequenter egressiones , & non egressio , *Egressiones ejus ab initio.*

Verba quæ sequuntur mysterium mirabiliter amplificanc & explanant : *Ab initio , à diebus æternitatis.* Binas istas egressiones , Propheta asserit fuisse ab initio , à diebus æternitatis : ergò ab initio , sine initio æternitatis fuere dies ? Intelligendum & supponendum est quod sic ; quia Propheta id asserit. Et si fuerunt dies , quales isti fuerunt dies ? duæ fuerunt luces scientiæ , vel præscientiæ divinæ secundum ordinem decretorum distinctæ in Deo , quas necessario præcedere debebant ipsa decreta. Attendite nunc etiam vos , qui Theologi non estis. Ut sint dies , ut minimum duos esse oportet ; & ut sint duo , nox una regulariter inter

Heb. 2.
v. 10.

Mich.
5. v. 2.

intercedere debet; & omnia ista fuerunt in casu in quo versamur: quia inter diem primi decreti Incarnationis, & diem decreti secundi, nox peccati Adami media intercessit. In die primo ante prævionem peccati, in qua solum egressa fuerat lux scientiæ conditionatæ, Christus prædestinatus fuit, ut esset homo: in secundo die post peccatum prævisum, quo iam habebatur lux scientiæ visionis, prædestinatus fuit, ut esset homo passibilis. Et hi duo fuere dies, duæque prædestinationes, quibus non unâ, sed duabus vicibus Christus ab æterno è mente divina fuit egressus: *Egressiones ejus ab initio, à diebus æternitatis.*

Ad intentum nostrum nunc revertamur. In decreto primo quo Christus prædestinatus fuit, ut esset homo, etiam ad gratiam & gloriam competentem homini, qui simul erat unigenitus filius Dei, fuit prædestinatus: *Gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ.* In secundo decreto, quo prædestinatus fuit, ut esset homo mortalis & passibilis, prædestinatus non fuit ad majorem gratiam & gloriam essentialem, quia erat comprehensor: sed ad majorem gloriam & coronam accidentalem morte promeritam: *Videmus Iesum propter Passionem mortis gloriâ & honore*

coronatum. Et sicut, de illo, quod factum est ab æterno in prædestinatione filii, ita & pari passu, in prædestinatione matris philosophari oportet. In primo decreto, ante prævisum peccatum, B. V. Maria prædestinata fuit ut esset Mater Dei hominis, & ad totam illam gratiæ & gloriæ eminentiam non æqualem, sed proportionatâ tam sublimi & sublimissimæ dignitati debitam: per merita sui ipsius filii in executione illi conferendam. In secundo decreto, post prævisum peccatum, prædestinata non fuit ut esset Mater Dei hominis (istam enim dignitatem, jam per decretum primum habebat) sed ut Mater esset & socia hujus Dei hominis mortalis & passibilis: Et hinc omnes gratiæ & gloriæ excessus illi accreverunt, quos Beatissima Virgo Maria omnibus vitæ suæ actibus promerita fuit, qui passibilitatem & mortalitatem Christi, nec non pretiosissimam generis humani redemptionem, mediante morte crucis sunt subsecuti. Revertantur Angeli, qui hodie sunt Doctores nostri.

Angeli Reginam suam Matrem Dei in cælum ascendentem contemplantas admirati dicebant: *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula sumi ex aromatibus myrrha & thuris?* Comparatio

D. An-
selmus.

Angelica! Incensum, in Christo denotabat divinum, & myrrha mortale: & sub isto mysterio, Magi jam mundum ingressio myrrham & thus obtulerunt. Thus, velut Deo; Myrrham, velut mortali & passibili. *Quia Deum & passibilem credebant.* Ascendit igitur Beatissimæ V. Mariæ anima tanquam aliquid ex thure & myrrha compositum, quod relictis cineribus in terra, in fumo recta tendit in cœlum: gratia enim, quâ meditante, B. Virgo ad sublimitatem gloriæ ascendit, partim illi tanquam Matri, à Christo quâ homine facta: partim, tanquam omnium ærurnarum suarum sociæ à Christo, quâ mortali & passibili, fuit collata. Prima gratia fuit Maternitatis, & illa promerita per obsequia seu sacrificia incensi: Secunda fuit Crucis, & illa per tormenta seu sacrificia myrrhæ promerita. In utra verò gratiarum harum Beatissima V. Maria magis crevit? in Maternitate, vel in Crucis? in thure, vel in myrrha? Idem Canticorum textus hoc innuit: *Vadam ad montem myrrhæ & ad collem thuris.* Gratia myrrhæ & crucis vocatur mons: Gratia thuris & maternitatis vocatur collis; licet enim Beatissima Virgo, eò quod sit Mater Dei præcisè omnem gratiam obtinuit sublimissimæ huic

Cant. 4
v. 6.

dignitati proportionatam: nihilominus per assistentiam & societatem, eidem Deo passibili in cruce exhibitam, & per immensos labores & ærurnas cum ipso & post ipsum in opere redemptionis tolerata, tanta Beatissimæ Virgini gratia, præter illam primam accrevit, ut prima per se solam videretur esse collis, & secunda, respectu illius mons: *Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.* Nolo dicere, quòd duplici illà gratiâ scorsim considerata, major sit illa crucis, quàm illa maternitatis: sed tantum dicere intendo, quod illà crucis, huic maternitatis gratiæ superimposità Beatissimæ Virginis gratia longè major evaserit, quàm fuerat antea, & quod illa ejus debeatur esse gratiæ mensura: non mensura, eò quòd *Mater ejus*, præcisè: sed præter, *Mater ejus*; quia *juxta Crucem. Stabat juxta Crucem Iesu Mater ejus.*

Ibidem

S. IV.

JAm video omnes mihi concedere, gratiam Beatissimæ V. Mariæ, per ly *Mater ejus* non sufficienter metiri: sed iisdem rationibus objicere mihi possunt, etiam non substantialiter mensurari per ly *juxta Crucem.* Gratia enim Beatissimæ V. Mariæ, non solum crevit in die Passionis, quo ad pedem crucis

crucis stetit, sed toto vitæ ipsius tempore. Ita verum est quod gratia Beatissimæ Virginis toto vitæ suæ tempore crevit: sed gratiæ incrementa, quæ majorem eam reddiderunt, quàm Matrem Dei, sola fuisse illa Crucis. Gratia, quam B. Virgo meruit per alios vitæ suæ actus, pertinet ad gratiam Maternitatis: Conceptus enim Matris Dei præcisè vitam perfectissimam & sanctissimam includit: Gratia verò quam meruit per mysterium crucis, & per actus redemptioni annexos, sunt excessus, qui gratiæ Maternitatis acceverunt: nam in conceptu Matris Dei præcisè, nec redemptio, neque crux includitur: ergo per crucem tantum, & non per maternitatem, gratia B. Virginis mensuranda est; vel per crucem tantum, & non per maternitatem, gratiæ ipsius immensitas potest comprehendi.

Gratia Beatissimæ V. Mariæ propter immensitatem suam aquæ elemento comparatur. Sub isto mysterio, Deus in principio mundi elemento aquæ nomen imposuit: *Congregationes aquarum vocavit Deus maria: locus autem omnium gratiarum vocatur Maria*, inquit S. Albertus magnus. Pro metaphoræ illius sequela valde considerandi sunt duo illi termini, quibus, in veteri Testamento, ma-

ternitas B. Virginis & crux Christi figurantur. Maternitas B. Virginis vocatur, Navis: Crux Christi, vocatur arca Noë. Maternitas B. Virginis vocatur Navis, in illa enim ex altero orbe delatus est panis, qui nobis vitam attulit in terram: *Facta est quasi navis Instructoris, de longè portans panem suum.* Crux vocatur arca Noë, nam in illa, velut alterâ Noë arcâ salvatum fuit genus humanum, ab universali naufragio mundi: *Sola digna tu fuisti ferre mundi victimam, atque portum præparare, arca mundo naufragò.* Ita ut gratia Beatissimæ Virginis Mariæ sit elementum aquæ; maternitas, navis; Crux arca Noë. Et quænam navis & arcæ differentia in elemento aquæ? differentia est, quia navis navigat per mare, arca per diluvium. Talis fuit gratia B. Virginis cum maternitate & cruce collata: sub maternitate fuit mare; sub cruce diluvium. Sub maternitate fuit mare, quod pro limite habet oras; sub cruce fuit diluvium, quod pro bolide habet horizontes.

Ita fuit, & necessariò esse debebat; gratia enim quam B. Virgo Maria promeruit ad pedem crucis, æqualis fuit ipsius dolori: dolor verò magnus fuit instar maris, *Magna est velut mare contritio tua.* Thren. Et mare unum altero mari auctum jam

Albert.
Magn.

jam non est mare, sed diluvium. Et mare tantum facere potest ut crescat aliud mare: flumina continuo ad mare currunt, & illud non crescit: *Omnia flumina inrant in mare, & illud non redundat*; talis fuit maternitas Beatissimæ semper Virginis, inquit S. Bonaventura, *Maria dicitur mare propter fluctuantiam, & copiam gratiarum; unde dictum est, omnia flumina inrant in mare, dum omnia charismata Sanctorum inrant in Mariam. Gratia Beatissimæ Virginis in maternitate fuit mare, ad quod currebant & concurrerunt omnes gratiæ, quas Deus seorsim omnibus Sanctis distribuit; sed sicut omnes istæ gratiæ non erant nisi flumina, adhuc mare mansit mare, neque gratia B. Virginis limites gratiæ Matris Dei excescit: verum ad pedem crucis, quasi aperti fuissent abyssorum fontes, & solutæ cæli cataraçtæ, quasi mare pluisset super mare alterum; gratia B. Virginis tantum crevit in se ipsa, ut mari matris egressa, intumescendo limites maternitatis transgressa gratia, major fuerit quàm gratia Matris Dei.*

Omnes istos gratiæ excessus re vera B. Virgo jure optimo ad pedem crucis promeruit: justum enim erat, ut ad pedem crucis plus esset quàm mater in gratia, quæ

ibidem plus quàm mater fuit in fortitudine & magnanimi constantia. In hoc Evangelio quod ordinariè magis considerandum, quod majorem movet scrupulum & afflictionem aggravat, sunt illa verba Christi, quæ asperiora videntur, quàm occasio diceret: *Mulier, ecce filius tuus.* Casus durus & acerbus, quod talis filius, tali matri, tali occasione nomen matris neget! Ego noto, in paucis hujus Evangelii verbis S. Joannem, Beatissimam Virginem, quater Matrem Christi appellasse, *Stabat iuxta Crucem Iesu Mater eius*, primò. *Et soror Matris eius*, secundò. *Cum vidisset Matrem, tertiò. Dixit Matri suæ*, quartò. Si Discipulus B. Virginem in quatuor verbis quater Matrem Christi compellat, quare Christus semel illam allocutus non vocat matrem? antequam respondeamus ad hoc dubium de Matre, eundem processum habemus in Patre. Post paulò, quàm Christus dicere absolvisset: *Mulier, ecce filius tuus*; elevatis in cælum oculis ait; *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* omnes considerant, ly, *Dereliquisti*, ego non considero nisi ly, *Deus meus*, nunquid rationi magis fuisset consonum, quod Christus dixisset: Pater meus, Pater meus? videtur quod sic: saltem in alis Passionis

Joan. 19
v. 27.

Matth.
27. v.
46.

Matth
26. v. Orans in horto dixit: *Pater, si possibile est.* Orans pro inimicis: *Pater,*
39. *Luc. 23* *ignosce illis:* & spiritum suum commendans, *Pater, in manus tuas.* Si
v. 34. igitur Christus in aliis occasionibus
el. 46. Patrem suum patrem compellat, quare nomē Patris illi modò negat? num forsan ut satisfaceret Matri? non erat opus satisfactione, ubi nō erant querelæ: sed factum est, quia in Patre & Matre eadem suberant causæ. Attendite hunc parallelum.

Christus cruci acclavatus levatis in cœlum oculis videbat quod Pater ipsum adeo derelictum morti tradidisset, ac si pater non esset: demissis in terram oculis, videbat Matrem, quæ tam cordatè ipsum offerebat Deo, quasi non esset mater: ita ut (inquit Rupertus) si Deus voluisset, B. V. Maria proprijs manibus filium suum crucifixisset. Quoniam verò isti magnanimitatis & constantiæ excessus tam Patris, quàm Matris homines latebant, illis manifestandis filius, qui solus noverat, quid fecit? suppressis nominibus affectus, nomina naturæ expressit: & ad declarandum, quod Pater se non gereret ut pater, vocavit illum Deum: & ut manifestaret quod Mater se non gereret quasi mater esset; Mulierem, illam compellavit. Quod Patri dixit, videbatur querela, & fuit

elogium: & quod Matri dixit, videbatur asperitas, & erat encomium. Ac si Filius Dei, ac Virginis dixisset: noverit mundus tantam Patris mei esse integritatem, ut, cum Pater esset & Deus, me dereliquerit quasi pater non esset: noverit mundus tantam esse Matris meæ magnanimitatem, ut, cum sit Mater & Mulier, me offerat, quasi mater non esset. Utriusque encomium est grande, sed, pace Patris, B. Virginis fuit grandius. Pater, se se gessit quasi non fuisset pater, sed Deus, *Deus meus*: Mater se se gessit, quasi non fuisset mater, sed Mulier, *Mulier*. Pater, contra se naturam, & pro se, habebat affectum: Mater, contra se habebat naturam, insuper & affectum; nam præter teneritudinem mulieris, pietatem & lenitatem habebat matris. O arma inæqualia! ast quæ nā victoria? Humanitas B. Virginis, ad pedem crucis in sese effigiando quicquid ibi agebatur, facta fuit speculum divinitatis Patris. Pater, velut qui nihil habebat humani: Mater, quasi tota fuisset divina: Pater immobilis; immobilis Mater, Pater firmus; Mater constans. Pater insensitivus; Mater quasi non sentiret. Pater impassibilis: Mater quasi esset idem: Ille, quia erat; hæc, quia videbatur. O Deus! ô Mulier! Una mulier eò perveniat

S. Bona niat per patientiam, quò Deus per-
venit per impassibilitatem. *Per pa-*
cientiam impassibilis inquit S. Bo-
naventura. Mulier igitur vocetur
& non mater, quæ sic se gessit ac si
mater non esset: cumque plus sit
quàm mater constantiâ, plus et-
iam sit quàm mater in gratia.

Abraham quia suum immola-
vit filium, quasi non esset pater, in
præmium accepit, ut esset Pater
Dei: *In semine tuo benedicentur*
omnes gentes. Et Beatissimæ Virgi-
ni quæ suum obtulit filium ac si
non esset mater, quid præmij dabi-
tur: si non esset Mater Dei, præmij
vice, id ei dandum foret: sed quia
jam Mater erat Dei, aliud Deo non
suppetebat quod præmij loco da-
ret, nisi ut ampliorem gratiam,
gratiâ Matris Dei acciperet: Ma-
ternitas dedit illi gratiam Matris
Dei; Crux illi contulit ampliorem:
non ergo rectè gratia ejus mensu-
ratur maternitate, sed cruce: non
per *Mater eius*, sed per *iuxta crucem*

S. V.

Mensurâsse jam videmur: restat
nunc ut libremus. Dantur
quæ ponderosa apparent, & pa-
rùm appendunt. Vidimus jam ma-
gnitudinem gratiæ B. V. Mariæ: re-
stat nunc examinare quantum ap-
pendat. Circa gravissimam, & lo-
co huic congruentissimam mate-
riam versamur: scilicet ut gratiam

Dei ponderemus. Quoties consi-
dero quàm leviter & facile homi-
nes gratiam Dei perdant: quoties
oblivionem gratiæ confidero, in
qua homines vivunt; magis adhuc
incuriam, quàm moriuntur, non ali-
am hujus cœcitatibus invenio cau-
sam, quàm veræ cognitionis &
considerationis defectum, quid sit
gratia Dei. Gratia Dei spiritualis
est: & nos sumus caro: Gratia Dei
est supernaturalis: & nos in omni-
bus obsequimur naturæ. Gratia
non videtur, non auditur, non pal-
patur; nos nihil percipimus, nisi
quod per sensus intrat. Hinc venit
quod gratiam nec ponderemus,
nec cognoscamus, neq; percipia-
mus, nec illam, ut par est, cognos-
cere & ponderare sciamus. Istud
ego hodiè à nobis fieri malletm. E-
nimverò quid in mundo tanti pon-
deris datur, quod cum gratia Dei
in statera possit apponi: per omnes
mundi status discurrendo, valde
utilem, sed infinitam haberemus
materiam: ut succinctis illam ter-
minis circumscribebamus, ad quatuor
status, qui hodie cum Christo
ad pedem crucis inveniuntur, il-
lam reducam. B. V. Maria: *Stabat*
iuxta crucem Iesu Mater eius: Maria
Cleophae, *Et soror matris eius Ma-*
ria Cleophae: Maria Magdalena, *Et*
Maria Magdalena: & Discipulus di-
lectus: *Et Discipulum scilicet quem*
dili-

diligebat. In hisce quatuor personis inveniuntur quatuor quæ in opinione hominum maximi ponderis esse solent: Quælibet earum apponitur in statera, quod illam maximè concernit. à S. Joanne incipiamus.

Titulus, ex quo S. Joannem in hoc Evangelio cognoscimus, est gratia ipsius apud Christum, *quem diligebat Iesus*: maximi omnium hujus mundi Principum dilectus, Regis regum dilectus. Apposito igitur in statera maximi Principis favore, appositâ in una statera lance gratiâ Regum, & in altera gratiâ Dei, utra præponderat? si hominum nos accommodaverimus judicio, præponderat gratia Regum. Sic sentiant & dicant illi, qui toties, ut satisfaciant Principibus, gratiam Dei conculcant. Moyses, ut serviret Deo, Regis Pharaonis gratiam dimisit. Sed ecce quid de

Heb. 11. hoc actu S. Paulus dicat: *Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.* q. d. Moysen, amore Dei, neglexisse satisfacere Regi, & temporalis peccati iucunditatem despexisse. Dictum notabile! Apostolus, gratiam Regis Pharaonis vocat peccatum temporale. Curiositate verè dignum est, ad eruendam detegendamque rationem, quare Spiritus S. Pauli ad eum eruditus & illuminatus gratiæ Regum illud

nomen & cognomen imposuerit. Peccatum, & Temporale gratia Regum? Immò. Vocatur temporale? quia gratia Regum nunquam longo tempore durat: & vocatur peccatum; quia sicut peccatum ex anima ejicit gratiam Dei: ita gratia Regum, & Dei difficulter in ea simul consistere possunt. Qualibus quibusve artibus plerumque utuntur, qui lateribus Regum assistunt? adulatione, ambitione, calumniâ, invidiâ: uni favendo alterum supplantant; hos exaltando, alios deiciunt: proprii commodi studiosi nec vitam, nec honorem, nec statum, nec successum, nec ruinam alienam considerant aut æstimant. Nunquid cum hisce gratia Dei stare potest? clarum est quod non. Ergo Gratia Dei & hominum difficulter simul consistere possunt. Hæc maxima est infelicitas Regum, meo judicio, quod qui gratiâ ipsorum gaudent, ordinariè extra gratiam Dei agant. Quod manifestum agitur illius, qui extra gratiam Dei existit, quomodo Deus prosperare potest? Dicetis mihi rem ita se habere, gratiam scilicet Regum esse peccatum & temporale quid, prout S. Paulus illam appellat, sed pro tempore isto quo durat, negari non posse, gratiam Regum esse peccatum dulce & de genere eorum, quæ iucunditatem

secum vehunt. Quod S. Paulus superius innuit : *Temporalis peccati habere jucunditatem*. Noluit habere jucunditatem peccati temporalis. Age, cum omni ista jucunditate, æquilibrium attendamus statueræ, & videbimus, utra gratiarum istarum alteri præponderet.

Ego vobis prædicare nolo, gratiam Regum non valde esse ponderosam & magnum habere contrapondium, sed quod levis sit ponderis. Hæc prima sit differentia inter Dei & Regum gratiam. Gratia Dei maximi est ponderis, & non gravis: Gratia Regum levis est ponderis, & res gravissima. Conservatio gratiæ Regis quantis non constat curis? Gratia Dei, est contemptus & neglectus reliquorum omnium & illam solam offendere possunt curæ aliæ. Gratia Regum est scopus in quem collimant sagittæ omnes. Gratia Dei est scutum contra omnes nos protegens. Gratia Regum frequenter, commoditas frequenter necessitas, nonnunquam jucunditas est & gaudium; sed exigui est pretij & valoris eorum voluntas: Gratia Dei, sicut ipse Deus, independens est, neque indiget: tota est amor. Gratia Regum quantumcunque familiarem extollat, semper tamen in sphaera Vassallum relinquit: Gratia Dei hominem ad familiari-

tatem amici, ad dignitatem filij, ad sui ipsius similitudinem sublimat. Gratia Regum communionem vobis non confert coronæ. Gratia Dei divinitatis ipsius est communicatio. Gratia Regum etiam sanguine pro ipsis fuso non acquiritur: Gratia Dei pro vobis sanguinem fudit, ut eam vobis conferat. Gratia Regum, si magna est, est unius solum: si plurimum est, exigua est & paucorum est, Gratia Dei est omnium eam ambientium, amor ponit mensuram, nec societas facit imminutionem. Gratia Regum nec propinqua est, nec longinqua, nã de propè offenditis, & de longè in oblivione estis: Gratia Dei nulla unquam est longinqua, sed quanto ipsi fueritis viciniore; tanto securius eam gaudebitis. Gratia Regum est donum fortunæ: Gratia Dei est præmium meriti: & hæc sola proprietas, nullâ suppetente aliâ, ad maxime eam faciendam, sufficeret. Ad gratiam Regum promerendam quantumvis laboratis, non tamen obtinebitis, immodò frequenter eam minus meriti lucrantur: ad gratiam Dei promerendam si laboraveritis, illam Deus vobis negare nequit. Ut gratiæ Regum innotescat mutabilitas, sufficit quod non solum fundetur in voluntate humana, sed etiam in voluntatibus coronatis; quæ sicut magis

magis sunt liberae, magis etiam sunt indifferentes, ne dicamus, magis inconstantes: Gratia Dei in voluntate fundatur divinâ, quæ sicut in eligendo nequit errare: sic neque affectum potest mutare. Gratia Regum raro cum vitâ familiaris & amici continuat, & quantumcunque duret, cum vitâ Regis finem accipit: Gratia Dei in vita crescit & augetur & confirmatur in morte: ex parte hominis immortalis existit, nam fundatur in anima: ex parte Dei est æterna: quia est Dei gratia. Gratia Regum est exaltatio ingens: Gratia Dei, certum est, quod locus sit sublimior, & quamvis utraq; combinetur in præcipitiis, ex gratia Dei potestis cadere: ex gratia Regum possunt vos præcipitare. Gratiam Regum vobis tollere potest calumnia: gratiam Dei sola vobis tollere potest culpa. Gratiâ & familiaritate Regis privare vos potest Rex pro arbitrio suo: Gratiâ & familiaritate Dei, Deus ipse vos privare nequit invitos: & si volueritis, ipsemet hoc invitatus & cum displicentiâ facit. Gratia Regum perditâ non recuperatur precibus: Gratiam Dei perditâ ut recuperare velitis, ipse vos Deus rogat. Perditâ gratiâ Regum remanet dolor sine remedio: perditâ gratiâ Dei, non aliud remedium quàm dolor requiritur, si doletis, in gratiam re-

diistis. Gratia Regum conceditur fortunatis, post paulò futuris pœnitentibus: gratia Dei conceditur pœnitentibus, qui jam statim ex hoc incipient esse felices. Utrique gratiæ, pœniter, est adjunctum, sed illi Regum consequenter; & huic Dei, antecedenter. Gratia Regum est gratia sine Sacramentis: Gratia Dei continet septem: Baptismum habet pro innocente; Pœnitentiam pro peccatore: Confirmationem habet pro vita; Extremam Unctionem pro morte: Ordines habet pro Ecclesiastico; Matrimonium pro laico: pro omnibus denique habet Eucharistiam. Deus septem habet portas ad intrandum in gratiam suam apertas, nec quisquam per eas ingressus, eas alteri claudere potest. In uno tantummodo gratia Dei & Regum sibi similes videntur, & est, quod utraque mutet homines. Hi & illi non sunt quales ante fuerunt, sed cum isto discrimine: qui se in gratia Regum vident, obliviscuntur quid ante fuerint, & similiter quid fieri possint: in gratia Dei versantes nullius meminerunt, nisi quid futuri sint, nihilque eos nisi memoria ejus quid fuerint, affligit. Gratia denique Regum paradisum dare nequit, sed benè subtrahere: gratia Dei sola Paradisum tribuit, & defectus ejus locus infernum.

Sufficitne istud ad probandum, quod gratia Dei, gratiæ præponderet Regum? sin, finem cum principio connectemus. Si nobis velut Christianis minùs sufficit, nosse gratiam Regum, maximum gratiæ Dei esse periculum: sufficiat nobis tanquam politicis, nosse gratiam Dei optimum esse gratiæ Regum stabilimentum. Nulla Regum gratia est secuta nisi in gratia Dei fundata. Joseph, Regis Pharaonis; Daniel, Regis Darij. Aman Regis Assueri intimâ fuerunt amicitia & familiaritate gavisî. Sed quid intimis hisce amicis accidit? Josepho & Daniele in gratia stabilitis, Aman excidit. Quare? quia Amani gratia in Regis fundabatur affectu: gratia Josephi & Danielis in gratia Dei. Quando Regum gratia fundatur in gratia Dei, nec illâ excidere, nec alius ex ea illos deicere potest. Tanti est ponderis gratia Dei, ut illam Regum ad se inclinet.

S. VI.

Apposuit suum & libavit in statera S. Joannes. Sequitur Magdalena; sed quid apponet, cui Evangelium nihil tribuit? S. Joannes ponderavit illud *quem diligebat*. Maria Cleophæ ponderabit illud, *Soror Matris eius*: Beatissima Virgo Maria ponderabit

istud, *Mater eius*: quæ omnia illis Evangelium tribuit. Magdalena nihil dat Evangelium, quid ergo apponet? illa ipsa scilicet sua nihila apponet: illa nihila frequenter pro ipsâ plus apposuerunt quàm Dei gratia; illa venient in staterâ. Vos qui primam Magdalena vitam in tantum sequimini, & secundam tam parum imitami, appendite, appendite hic vestra nihila: ponderate benè vanitatem vestrarum, oblectamentorum vestrorum, & concupiscentiarum vestrarum nihila, & deceptionis & amoris illius cæci nihilum, per quem tam faciliè gratiam Dei vilipenditis. Si modò probare vellem, gratiam Dei plus appendere, quàm jucunditatem, appetitus corrupti & depravati, nostram fidem vestrumque intellectum offenderem: solummodo vobis probare intendo, quod non creditis, & est; voluptatem & jucunditatem, quam gratia Dei gignit, etiam naturaliter, incomparabiliter majorem esse voluptate & jucunditate eorundem appetituum: non gratiam cum appetitu, sed jucunditatem cum jucunditate comparando.

Casus videtur difficilis, adhibeamus judices. Ego pro parte mea accipiam S. Augustinum, has aliasve voluptates expertum: pro parte

S. Aug. parte vestra vos accipite, Epicurum judicem magis passionatum & subornatum, quam habere potestis. Et quid quilibet horum judicum dicit, quamve fert sententiam? S. Augustinus mox in conversionis suæ primordio, ubi differentiam jucunditatum gratiæ prælibare cœpit, respectu voluptatum priorum, dicebat ita: *Et quod admittere gaudium fuerat, iam dimittere gaudium erat.* Nôstis quantâ mihi delectationes & gaudia, postquam in hac nova vita me invenio? præteritæ vitæ gaudia cum præsentis conferendo, modò tam benè sentio, ut multò majus gaudium nunc percipiam illa deferendo & iis carendo, quam olim percipiebam eisdem fruendo. Grave assertum! carere idem est quod nihil: nihilominus Augustinus gaudiis carendo, majus percipiebat gaudium, quam unquam perceperat, quando vel maximè ipsis fruitus fuerat: nihila enim gaudiorum gratiæ, majora sunt gaudia omnibus gaudiis mundi.

Lucret. Habet, quod huic apponat sectæ Epicuri? Lucretium ejus discipulum audite. *Persuasio infernum esse, & vindicem Deum, nullam voluptatem puram liquidamq; relinquit.* Ut voluptates sint puræ & sine admixtione pœnæ seu tristitiæ, inquit, necessarium est,

ut homines sibi persuadeant primò, Deum non exercere justitiam, nec inferre pœnam, neque infernum esse. Habemus casum. Philosophi Epicurei beatitudinem in præsentis vitæ voluptatibus constituebant: hoc primum sectæ ipsorum erat principium. Et secundum, quodnam erat? Deum esse, sed sine providentia, & sicut providentiam non haberet, sic neq; justitiam; & quia non esset justitia, consequenter nec esset infernus. O discursum discretum! fundamentum erat erroneum, discursus discretissimus. Consilium inierunt Philosophi Epicurei super fundamentis & principiis, quibus sectam suam stabilire conabantur, dicentes sic: nos beatitudinem in hujus vitæ voluptatibus collocamus: voluptates cum formidine inferni perceptæ, voluptates esse nequeunt: neq; gaudium & oblectationem dare; Expediit ergo ut à secta nostra fides inferni excludamus: & ita fecerunt. Ah ita! & voluptates perceptæ cum fide & formidine inferni gaudium & voluptatem non afferunt: in solâ ergo gratiâ Dei veræ sunt deliciæ & voluptates: sola enim gratia Dei à formidine inferni securos nos reddere potest.

Enimverò si non creditis infernum, voluptates vestras, volupta-

tes vocare potestis : sed si creditis Deum, & esse iustitiam, & esse infernum, & nihilofeciùs vestris voluptatibus delectamini, peiores estis Epicuro. Propter honorem Dei, vel paululùm hanc discutite doctrinam considerantes, utrum bonum sit, Christianum peiorem esse in operibus, quàm Epicurum in dictaminibus. Magdalena eandem sequebatur sectam, luxum, vanitates, delicias, concupiscentias, oblectamenta, voluptates : & quare eam sic vitam immutasse putatis ? quia apposuit & appendit in statera voluptates mundi & gratiam Dei, quam pro illis dabat : & cognovit quàm exiguas voluptates, & quanti ponderis esset gratia Dei. Non peto à vobis ne gratiam Dei vendatis, sicuti singulis horis pro appetitu vestrorum nihilis facitis : solum rogo, ut non, nisi æquo pondere vendatis : Ponderate prius quod traditis & quod accipitis. Esau primogenita sua pro lentis edulio vendidit ; & ecce, quomodo scriptura hoc in Esau reprehendat ;

Gen. 25.
v. 34. *Abiit parvi pendens quod primogenita sua vendidisset.*

Grandem adeo primogenituram pro tam vili & momentaneo appetitu vendidit : abiitque non ponderans quid fecisset. Scriptura non reprehendit quod vendiderit, sed quod non

ponderârît ; quia si ponderâisset, utique non vendidisset. Ponderate, ponderate, & si nolitis voluptates vestras appendere cum gratia Dei ; cum suis saltem oneribus & pœnis eas appendite. Ita fecit Magdalena & proinde ad pedem crucis hodie est inventa. *Et Maria Magdalene.*

§. VII.

JAm scitis quod Maria Cleophæ Japponet illud, *Et soror Matris ejus.* Nihil in mundo tanti est ponderis apud homines, & de quo magis glorientur & evanescant, quanti sanguinis nobilitas. Si nobilitas & gratia, si macula sanguinis & conscientie ejusdem forent æstimationis, mundus esset reformatus. Evangelium Mariam Cleophæ Beatissimæ Virginis Mariæ sororem vocat, *Soror Matris eius* ; non quod eisdem Beatissimæ Virginis Parentibus orta ; sed quia Hebræi nepotes fratres appellabant. Cognatio quam Maria Cleophæ cum Matre Dei habebat, qualificatissima erat nobilitas quæ unquam fuit in mundo, non ob legitimum sanguinem Davidis & Regum Israël, de quibus Beatissima Virgo per lineam rectam descendebat, sed ob sanguinem Dei. Et notandum quod nobilitas consanguinitatis cum Deo erat duplex

plex : nam cum Christus non habuerit Patrem in terra , non aliud habuit dominium , quàm illud suæ Matris. Quapropter à gravibus Theologis Beatissima Virgo Maria appellatur Mater non simpliciter , velut aliæ Mariæ , sed Matris-Pater , ad significandum nominis hujus singularitate & novitate , supremam duplicis hujus & duplicatæ cognationis Patris & Matris unionem , quam in illo novo & inaudito mysterio cum suo filio contraxisset Mater Dei hominis. Talis erat nobilitas Mariæ Cleophæ. Sed tota ista nobilitate , uni stateræ lanci impositâ , & alteri gratiâ Dei , quæ cui præponderabit ? Fortuna voluit , quod in Evangelio alius de sanguine haberetur Princeps , qui nobis exemplum daret in hoc dubio : quo deficiente , licet omnia quatuor metalla statux Nabuchodonosoris , quæ ex quatuor partibus sanguine imperiali constabat Imperatoris Assyriorum , Persarum , Græcorum , Romanorum stateræ imponerentur : omnis sanguinis nobilitas , cum illa Cleophæ comparata , ne atomum quidem appenderet.

Princeps de sanguine quem refero erat S. Joannes , cui eadem cum Christo , quæ Cleophæ cum Beatissima Virgine Maria consanguinitas intercedebat. Notate

Part II.

nunc differentiam , quâ S. Joannes de Cleophæ , & de se locutus est. Mariam Cleophæ ille Beatissima Virginis neptem vocat : *Soror Matris eius* : se verò discipulum Christi dilectum compellat : *Discipulus quem diligebat Iesus* : Si igitur S. Joannes erat nepos filii , sicut Maria Cleophæ erat neptis Matris , quare illam neptem , se verò non nepotem , sed dilectum , appellat ? Quia S. Joannes pluris fecit , magisque gloriatus est in titulo , dilecti , quàm nepotis. Titulus nepotis denotat sanguinem ; titulus dilecti denotat gratiam , & in judicio tam illustri & illuminato , velut illud S. Joannis erat , majoris est ponderis , esse in gratia Dei , quàm cognatum esse Dei. Immò accipiendo gratiam in ratione cognationis (audiant hoc illi qui propter unum vanitatis punctum , quod nobilitatem vocant , non dubitant toties periculo exponere & perdere gratiam Dei) immò accipiendo dico gratiam in ratione cognationis , S. Joannes rationabilius habuit motivum pluris faciendi gratiæ quàm sanguinis cognationem. Quare quia cognatione sanguinis erat nepos Dei , quâ hominis : & cognatione gratiæ erat filius Dei quâ Dei. Quod idem Sanctus Joannes duobus astringit locis : *Dedit eis potestatem filios Dei fieri*. Et iterum : *Joan. I. v. 12.*

Es

Vr

Joan. 3. v. 1. *Vt filii Dei nominemur, & simus.* Gratia essentialiter est participatio, tam sublimis, & tam intima ipsi divinæ naturæ, ut non solum per ipsam nobis nomen, sed verum esse filiorum Dei communiceetur: *Vt filii Dei nominemur & simus.* Et quæ nobilitas sanguinis in mundo, quæ huic valeat comparari?

Profundè illud idem discipulus dilectus ponderavit, non solum per allusionem, sed sanguinum vestrorum, de quibus tantum gloriâmini, irrisiorem: *Qui non ex sanguinibus, sed ex Deo nati sunt.* Regeneratos per gratiam, quam acceperunt à Christo, à quo descendere putatis? *Non ex sanguinibus.* Ibi non descendunt ex vestris sanguinibus, in quibus, præterquam quod evanescat rubrum, nescitur cujus sit coloris: non ex sanguinibus vestris, in quibus si unum filum pictum fuit purpurâ, quatuor tincta sunt de ochrâ non ex sanguinibus vestris, qui licet tam mundi sint sicut Abelis, ex eodem latere admixtum habent lutum, & duo quartalia Caini. Unde igitur descendunt illi, qui in gratia vivunt? *Non ex sanguinibus, sed ex Deo.* Per antiquitatem descendunt ab æterno: per magnificentiam ab omnipotente: per altitudinem, ab incomprehen-

sibili, & per omnem nobilitatem & essentiam ejus, ab eo, qui solus habet esse à semetipso, & rebus omnibus esse donati: *Sed ex Deo nati sunt.* Nunquid hæc libra rectè ponderat? O quantum in illa ascendendi potest & descendendi. Vos qui tantum de natalium vestrorum sublimitate gloriâmini, si non estis in gratia Dei, descendite, descendite, & fumos abigite: vester enim famulus, ne dicam mancipium, si est in gratia Dei, majore vobis honore dignus est. Et vos, quos fortè Deus in majoris favoris sui argumentum, humiles & inferioris conditionis nasci voluit, non contristemini, animum sumite: si enim estis in gratia Dei, de illustriori nobilitate, sublimioreque estis prosapiâ quàm quotquot sunt in mundo aut extra mundum: solus enim filius Dei comprehendere sufficit, se tam bonum habere Patrem, sicut vos. Cleophræ sanguis erat Regius, quia erat Davidis & Salomonis. Erat sanguis cum splendoribus divinis, erat sanguis sanguinis Matris Dei; sed omnis iste sanguis & nobilitas, cum gratia appensus in statera *Inventus est minus habens*, ponderat minus & tanto minus, ut quasi non habeat pondus,

§. VIII.

NUm quid amplius cum gratia appendendum restat? omne, quod in cœlo est & in terra: *Mater ejus*: scilicet Matris Dei dignitas. Gratiâ Matris Dei jam mensi sumus: modò non gratia, sed dignitas libranda est. Vos qui gratiam Dei roties conculcatis: Vos qui toties à gratia Dei descendendo, ad dignitates mundia ascendere contenditis, attendite nunc, & auscultate. Dignitas suprema magis supernaturalis & divina in puram cadens creaturam, est dignitas Matris Dei. Theologi illam in suo genere infinitam definiunt: omne enim nomen aliud ejus amplitudinem non adæquat. Positâ igitur dignitate hac tam infinitâ in statera, utram appendet amplius, dignitasne Matris Dei, an gratia? Dignitas Matris Dei cum gratia & magna gratia semper est conjuncta: Gratiâ verò à dignitate, & dignitate à gratiâ separatâ, dico, gratiâ præponderare dignitati. Parùm adhuc dixi, dico unicum tantùm gratiæ gradum in quocunque homine multò plus appendere, quàm totam Matris Dei dignitatem. Non præsumerem huc veritatis fidei usorem eundem Dei filium habere, qui Virginem fecit suam Matrem. Exclamavit mulier de turbâ:

Beatus venter, qui te portavit. Respondit Christus, Quinimò beati, Luc. vi. u. 18. qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. S. August. Virginis maternitatem cum ejusdem gratiâ comparando, inquit, illam beatior fuisse per gratiam, quàm per maternitatem: *Beatior fuit Maria S. Aug. concipiendo mente, quàm ventre: feliciter gessit corde, quàm carne.* At Christus comparisonem non facit inter dignitatem & gratiam Matris: sed inter dignitatem Matris, & gratiam cujusque hominis mandata observantis, *Quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Fili Dei, & Virginis Mariæ! Ergone gratia cujusque hominis major est felicitas, majusque bonum, quàm summa felicitas, & immensa dignitas, esse tuam Matrem? separatâ hac dignitate à gratiâ (pro ut mulier de turba illam consideravit) ita est. Et si non creditis, ecce illud in ejusdem dignitatis, ejusdemque gratiæ effectibus in eadem V. Maria. Dignitas, illam fecit Matrem: sed gratia illam fecit dignam. Dignitas illam fecit Reginam: sed gratia illam fecit Sanctam. Dignitas illâ super omnes elevavit creaturas: sed gratia illâ ipsi univit Creatori. Dignitas fecit ut illa communicaret Deo hoc, quod Deus habet hominibus: gratia fecit ut Deus communicaret

Guer.
vicens.

municaret illi, quod Deus habet Dei: *Communicasti mihi quod homo sum: communicabo tibi, quod Deus sum.* Inquit Guericus Abbas.

S. Aug.

Vultin, nunc eandem ipsam supereminentiam, in inuiscujusque vestrum gratia videre? cum stupore magnum auscultate Augustinum, non jam Matris Dei dignitatem cum ejusdem gratia, sed cuiusque hominis gratiam cum dignitate Matris Dei comparantem: *Maternum nomen etiam in Virgine est terrenum in comparatione celestis propinquitatis, quâ illi contrahunt, qui voluntatem Dei faciunt.* q. d. Nomen & dignitas Matris Dei, licet Virgini Mariæ impositum, est nomen titulusque terrenus, in comparatione sublimitatis celestis & divinæ, ad quâ, mediante gratiâ Dei & unione cum ipso, sublimantur qui ejus faciunt voluntatem. Notate diligenter istam universalem: *Qui faciunt voluntatem Dei.* Ita ut gratia cuiuscunque creaturæ humanæ, quæ voluntatem Dei facit, quantumcunque aliâs vilis sit & abjecta, majus bonum, majorque felicitas, nec non majoris sit valoris & ponderis, quàm ipsa dignitas Matris Dei, & non in alio, sed in ipsa Virgine Maria: *Etiâ in Virgine.* Nunquid stupendum magis aut consolatorium dari potest pro iis, qui in gratia Dei existunt: & magis erubescendum pro iis qui illam

perdunt: majoris denique desperationis pro iis qui in inferno agunt, illam modo recuperare non valentes? Intelligamus benè, Christiani, hoc punctum. State mecum. Dignitas Matris potestas est tam sublimis & suprema, ut omnibus hominibus, Regibus & Monarchis mundi, omnibus Angelis & Hierarchiis dominetur: & ut ipsum Deum, quâ filium, obediētem sibi habeat & subiectum: *Et Luc. 2 erat subditus illis.* Dignitas Matris Dei est altitudo tam sublimis & elevata, tamque incomprehensibilis, ut illam nec capere possint intellectus humani, nec assequi possint intellectus Angelici, & Seraphici: Sed nec ipse Beatissimæ Virginis Mariæ ipsam comprehendere possit: Solus enim Deus seipsum comprehendens plenè comprehendere & cognoscere potest, quid sit esse matrem Dei. Denique dignitas Matris Dei ultimus divinæ omnipotentiae est terminus. Cum enim nihil tam præstans sit in mundo & tam magnum, quin Deus majora & meliora in infinitum producere possit, meliorem majoremque matrem facere nequit. Et cum adeo sit infinitè magna, nihilque dignitatis Matris Dei magnitudinem adæquare possit, posito in altera statera lance vel unico gratiæ Dei gradu, modica hæc gratia plus

plus appendit, quàm tota illa dignitatis immenfitas.

Quis mihi modò dabit vocem omnibus mundi aulis insonantem, quàm non jam ambitio, sed modica eorum confunderetur fides, quos tam insanè & cæcè post se trahit vanorum istorum titulorum prætenfio, quos mundus brutalis & vilis dignitates compellat! tot labores, tot sollicitudines, tot vigilantia, tot industriæ, tot negotiationes, tot subornationes, tot adulationes, tot adorationes, tot indignitates, tantum obruant rationem, iustitiam, veritatem, conscientiam, famam & vitam, & ad quid? ad obtinendam unius officij, loci, tituli, nominis, unius apparentiæ vanitatē: & eodem tempore: anicula Ecclesiam illā intrans, aquā benedictā, pietate Christiana, se conspergit pro tam levi religionis actu unum gratiæ gradum acquirit, qui omnibus locis, officiis, honoribus, titulis huius mundi præponderat, omnesq; mundi dignitates, licet ipsius sit Matris Dei, excedit: *Mater eius*. Credit sine illud Christiani, vel non creditis. Certum est, nobis aut deesse fidem aut esse valde infirmam.

§. IX.

Verum enim verò quid nobis faciendum, ut convenientem ponderationi gratiæ Dei coronidem imponamus? S. Joannes ap.

posuit valorem, Magdalena delicias, Maria Cleophae nobilitatem, Mater Dei dignitates, & nihil horum stateram in æquilibrio continuit. Quid faciemus? adhuc superest in Evangelio persona quinta, quæ solùm scit & potest gratiæ dare pondus quod habet: *Stabat iuxta crucem Iesu*. Iesus est, qui novit & potest ponderare gratiam Dei. Scitis quantum gratia Dei appendat: appendit Deum in Cruce positum: Deus in Cruce positus est pretium iustumq; gratiæ pondus: & nihil aliud. Quod Deus se appendi siverit in cruce, non alio fine factum esse, credendum est; quàm ut gratiam nobis mereretur. Ita hoc fides & Theologia docet, simul asserens, Deum aliis modis gratiam nobis dare potuisse. Si igitur Deus aliis modis gratiam poterat dare, quare noluit, nisi positus in cruce? Eusebij Emiseni rationem audite: *In trutinâ crucis seipsum author salutis passus est appendi, ut homini, qui à statu gratiæ degeneraverat, dignitatem suam ostenderet pretij magnitudo*. Nostis, inquit Emisenus, ad quid se passus est appendi in statua crucis, *in trutinâ crucis*? ut positâ ab una parte gratiâ, quam homo perdidit, & ab altera toto Deo qui vitæ sanguinisque sui pretio illam comparâret, homo intelligeret quanti ponderis sit ejus

*Euseb.
Emiss.*

gratia. Tanti est ponderis ut cum toto Deo solummodo appendi possit. Ponite in illa statera regna, coronas, sceptras, ponite imperia, monarchias, ponite omne id quod dare potest natura & fortuna, ponite mundum, immo mille mundos, ipsum ponite cœlum cum omni sua gloria: nihil horum æquilibrium facit cum gratia appensum, quam tam leviter perdimus. Positâ in statera gratiâ, solus Deus æquare sufficit lances. Et si vobis non ita esse videtur, omne reliquum per oppositionem ejus quo constat videatur.

Bona hujus mundi, vel sunt bona naturæ, vel fortunæ, vel gloriæ, vel gratiæ. Bona naturæ, Deo non nisi uno verbo constiterunt suæ omnipotentia, quâ illa creavit: Bona fortunæ illi constiterunt unâ micâ suæ providentiæ, quâ illa distribuit: Bona gloriæ illi constant una visione suæ essentia, quâ se communicat: Et bona gratiæ quanti illa constiterunt? Crux illud loquatur: constiterunt vitâ Dei, constiterunt sanguine Dei, constiterunt animâ Dei, constiterunt divinitate Dei, constiterunt honore Dei. Appendit multum gratia Dei? sed adhuc alia est res in mundo, quæ plus illâ appendit, Et quænam illa? Quilibet vestrorum affectum. In trutina crucis tan-

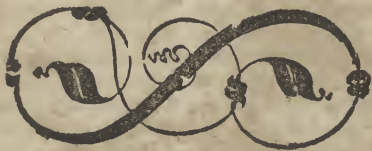
tum appondit gratia, quantum Deus: in trutina humani judicii quilibet appetitus plus appendit, quàm Deus & gratia ejus. Edicite vos, quoties Deum & gratiam ejus pro uno appetitu datis; *O mendaces filii hominum in stateris!* *Psalm, 61. v. 10* ô homines (inquit Propheta David) quàm estis fallaces in stateris vestris: stateræ non sunt fallaces seu iniquæ, fides enim & intellectus optimè dijudicare novit, quando pluris omnibus, æstimanda sit gratia Dei: sed homines sunt fallaces & mendaces in stateris mentiendo sibi, & decipiendo se ipsos ad oculum: *Mendaces filii hominum in stateris.* Estne possibile, quod Deus donet se ipsum per gratiam, ut nos ducat in cœlum, & nos Deum & gratiam ejus demus propter peccatum, quod nos ducat in infernum? Cum jam non amemus gratiam propter gratiam, non timeamus peccatum propter peccatum; non amemus gratiam propter gloriam, non timeamus peccatum propter infernum?

Scio equidem vos vobiscum interius loqui: quamvis actu non sitis in gratia, non tamen propterea vos ituros in infernum: quia postmodum vos in gratiam restituetis. Ah cœcitas! ah miseria! ah rentatio infernalis: omnes Christiani quotquot agunt in inferno, idem

idem considerantes, eandem sibi spem fecerunt, & cum illa sunt damnati. Et quis promisit vobis, idem vobis non eventurum? multi in inferno existentes pauciora, & leviora vestris peccata commiserunt, nihilominus in gratiam non sunt restituti. Cum ergo peccata vestra plura sint & graviora, quomodo vos tam facile impetraturos speratis, quod illi non obtinuerunt? Christiani, quos ex anima diligo, animæ Christi sanguine redemptæ, ne ad unum quidem temporis momentum in hac cæcitate persistamus, ad infernum enim nos tendere video sine remedio.

Si Domina de Gratia, velut gratiæ & misericordiæ mater vobis hac hora unam bonam immittit inspirationem, absque dilatione arripite. Si estis mancipia diaboli per peccatum, filios Matris Dei

vos facite per gratiam: & hac eandem fiet horâ sicut fecit Evangelista: *Et ex illa hora accepit eam Discipulus in suam.* Hac hora generosè vos resolvite; hac hora peccata vestra derestamini; hac horâ proponite relinquere, & cum effectu omnes occasiones eorundem relinquit. Repeto, ut sic fiat in hac hora: Gratia enim Dei habet horas, & mors similiter habet horam & nescimus quando erit. Moveat nos pulchritudo ejusdem gratiæ; moveat nos beatitudo gloriæ, quæ per illam nobis promittitur: permoveat nos inferni æternitas, quo ibimus a sursum si eam despiciamus: moveat nos denique pretium quod pro illa Christus Jesus dedit; Sanguis Jesu, vita Jesu, anima Jesu, mors & crux Jesu: *Stabat juxta crucem Jesu. Amen.*

S E R M O

I N

Feriam sextam post Dominicam Passionis

Habitus

In Capella Regia Anno 1662.

Collegerunt Pontifices & Pharisei Concilium. Joan. 11. v. 47.

§. I.

Uidnam optimum & pessimum est in hoc mundo ? optimum & pessimum in hoc mundo, est Concilium. Si est bonum, bonum est maximum : si verò est malum, malum est pessimum. Malum maximum ab hominum cœcitate & pertinacia in hoc mundo patratum, fuit peremptio Christi: maxima misericordia quam in hoc mundo divina pietas & bonitas fuit operata, redemptio fuit humana. Hæc duo adeò sibi è diametro opposita, hodie in uno Concilio agitata fuerunt & decisa: *Expedit vobis ut unus moriatur homo, ne tota gens pereat.* Suppositâ hæc veritate prima, Concilium

esse maximum bonum, vel maximum hujus mundi malum; vel ad minus maximorum bonorum, vel malorum scaturiginem: exoptarem ego, ut hodierni discursus nostri objectum foret ipsa bonorum malorumve consideratio, quæ in hoc Concilio concurrerunt. Concilium illud considerari potest, vel quâ politicum, quale fuit: vel quâ Christianum, quale esse oportuit. Quâ politicum, distamina quædam rectitudini consona deprompsit: quâ Christianum, gravissimum omnium commisit errorem, Quia verò de erroribus seu incongruentiis, & rectitudinibus seu convenientiis, veluti ex ære & crystallo, componuntur & formantur specula: de erroribus & perfectionibus hujusce Concilii, aula: nostræ speculum adornare statui.

statui. Erit idipsum sic politicum, ut seruiat Christianis, sic Christianum, ut seruiat politicis, ut in eo contemplari, illique se conformare queat unum consilium, unus consiliarius, & unus consilij usus. Si fuerit bene tersum, & valde clarè, repræsentativum verè erit speculum.

§. II.

Collegerunt Pontifices & Pharisei Concilium.

QUatuor partes in hoc concilio Evangelico considero, sine quibus nullum Concilium ritè formari & peragi, imò nec esse potest. Electio consiliariorum, propositio debite formata, opinio- num congruentia, & executionis efficacia. Pars prima Concilij comprehendit principia, secunda, modum, tertia, media, & quarta, finem. Sine prima, Concilium erit imprudens; sine secunda, distortum; sine tertia, nocivum; sine quarta otiosum & inefficax. Exordiamur à prima.

§. III.

Prima Concilij hujus Evangelici qualitas laudabilis, fuit quod materia tractanda & discutienda consiliariorum concernet profes-

Pars II.

sionem. Materia erat de Religione, & illi erant Sacerdotes: materia erat de fide, & illi erant Theologi: Materia erat de Messia per Prophetas promisso, & illi Scripturæ S. erant Doctores: Materia erat de doctrina, & illi docti erant & literati. Ratio & causa, cur tam malè gubernetur mundus, & tantà consiliorū affluentia, ipsi tamen malè sit consultum, est, quia ordinariè Principes examinantes & discuti- entes metalla, non examinant neque discutiunt consiliarios nec consilia. Milite suffragium ferente de literis, literato de navigatione instituenda, & nautà de armis tractandis, quodnam, quæso, erit concilium, quive successus: erunt literati, & non apparebit justitia: erunt nautæ, & cessabit navigatio: erunt milites & exercitus, & victoriam rapient hostes. Quilibet consonum conditioni & professione suæ depromat oraculum, & mox in Concilijs erit consilium: in casibus ad Religionem Dei; culturam spectantibus consulantur Samuel & Heli: in negotijs bellicis, Joab & Abner: in rebus statum seu rempublicam concernentibus, Chusai & Achitophel: in pertinentibus ad navigandum in mari, [licet nomine & famâ non usque adeò celebres,] Petrus consulatur & Andreas. Videtur res

Ff

prog-

propterea indigna, & quidem scandalosa, Phariseos unâ cum Pontificibus idem subintrare concilium: *Collegerunt Pontifices & Pharisei Concilium.* Etiamne Phariseo locus suus est in Concilio? Etiamne Phariseo suam liberè pronunciare licet sententiam? omnino materia ipsius professioni respondente. Quamvis Pharisei nomen tum temporis æquè vile & durum fuisset auditu, uti nunc est, non tamen propterea, in materiis professioni suæ consonis, à Concilio veniret excludendus: bonum etenim consilium & consiliarium, non nomen nec personæ, sed dati consilij qualitas facit. Et ne doctrina hæc, de tam mala vobis esse videatur schola, veluti illa Evangelij: Ecce totum quod dixi, in concilio unius Principis, optimis Pontificibus melioris, & in consilio unius consiliarij pessimis Phariseis pejoris.

Michæas Propheta vidit Deum in magnificentissimo throno concilio præsentem. Idem Prophetam casum lib. tertio Regum cap. 22. narrat in hunc modum. Assistebant Deo ex utraque Concilij parte omnes grandiores trium hierarchiarum personæ, Throni, Potestates, Dominationes, Cherubim, Seraphim, &c. Et Propheta se Sathanam quoque ibidem a-

stantem vidisse asserit: Si in Concilium cœleste, præsentem Deo, & consiliariis Angelis, diabolus ingreditur: in Concilium terrestre, in quo præsidentes & consultantes sunt homines, & quandoque plus nimio carni & sanguini deferentes, quot dæmones intrabunt? Deus viva voce in Concilio propositionem faciens ita pronunciat. Propter injustitias Achab Regis Israël, nec non Reginae Jezabelis uxoris ejus, tum quas ipsi committunt, tum quibus ipsi in regno suo connivendo consentiunt, vitâ ipsos & coronâ privare decrevi. Quia verò justitiæ, æquè ac meæ providentiæ stylus, est punire Reges eos decipi permittendo, ut sic decepti & illusi præcipites in ruinæ & interitus sui vias ferantur, conceptus & molimina sua exequendo, quæ non aliud quàm necessaria regni statûsve sui conservandi media putant, ex præsentem meo concilio indagare cuperem modum & media decipiendi Achab, ut deceptus bellum in Ramoth aggrediatur, in quo cadens moriatur, similiterque concilium suum mihi depromat arbitrium, cuiusnam aut quibusnam personis hocce negotium videatur committendum. *Quis deciperet Achab Regem Israël, ut ascenderet, & cadat in Ramoth?*

Pro-

3. Reg.
22. v. 21

Propositione Dei auditâ, responderunt Angeli suam quisque aperiendo opinionem: aitque textus, diversimodè fuisse locutos: *Vnus huiusmodi verba, & alius aliter.* Inter ipsos enim Angelos dari potest opinionum varietas, absque sanctitatis & sapientiæ eorundem præiudicio: & ut innotescat mundo, quod tamen si opiniones quædâ sint angelicæ, non tamen propterea minùs angelicas esse contrarias. Postremò locutus est diabolus, & breviter, argutè, nervosè, & macè resolvendo, *Ego decipiam illum: egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum ejus.* Supposito, Domine, quod Divina tua maiestas decreverit permittere, ut Achab, concurrente deceptione intereat, accommodatius ad decipiendum Achabum medium non extat, quàm ut omnes consiliarij sui, quos Prophetarum loco veneratur & consulit, uno ore mentiendo ipsum decipiant: Porro persona, quâ agente, indubitatè mentientur omnes (inquit diabolus) ero ego; transfiguratus enim in spiritum mendacem linguæ eorum loquar; hucusque diabolus. Audite nunc & obstupescite. Vix diabolus sermonis sui periodum fecerat, & mox Deus consilium ipsius approbans, non solùm executionem illi committit, sed si-

mul omnes de optato successu certiores reddit. *Decipies, & prævalebis: egredere, & fac ita.* Magis adhuc obitupefco hærens attonitus, postquam hoc legi. Quis, quæso, huic fidem accommodasset, nisi Michæas ipse tanquam testis ocularis asseverasset? Estne possibile, quod Deus in Sacratissimi & secretissimi concilij sui confortium diabolum admittat? Estne possibile, quod non solum ipsum admittat & auscultet, sed etiam arbitrium ejusdem approbando, tot Angelorum Principumque cælestium opinionibus neglectis, illi sese accommodet? Immo verò. Quia supremi Domini seu Monarchæ prudentia & officium requirit non meliorum, sed melius consilium amplecti: non majorum, sed majores rationes attendere; non consiliorum numerare multitudinem, sed eorundem ponderare momentum & energiam. Quoniam igitur in hoc casu, diaboli consilium Angelorum opinionibus præponderavit, non Angelorum, sed diaboli arbitrio sese Deus accommodavit.

Angeli, licet essent Angeli, attestante textu, in discrepantes abierunt sententias aut opiniones: ast diaboli, ecce quàm prudens accommodatumq; scopo consilium! præstantia & congruentia consilij

in duplici proportionione constat: ut videlicet medium cum fine, & instrumentum cum medio proportionetur. Hoc totum diabolus exactissimè præstitit. Proportionavit medium cum fine: Concilij etenim finis & objectum erat, ut deciperetur Achab, decipiendo verò Achabo accommodatius non dabatur medium, quàm omnium consiliariorum ipsius mendacium. Instrumentum itidem, medio proportionavit, nam ut omnes consiliarij mentirentur, magis idoneum atque subtile non dabatur, quàm spiritus mendax omnium linguas & ora occupans. Cùm igitur consilium diaboli tam sit commensuratum proportioni, tam accommodatum fini, mediisque ex amussim respondens, quare illud Deus non approbaret, Hierarchiarumque omnium cælestium opinionibus præferret? respicere Hierarchiam opinionem suam proferentem, est consilium dantis respicere personam, sed non attingere dati consilii scopum. In electione consilii non attendenda est dignitas personæ (hinc Deus se non conformavit Thronis) neque respicienda nobilitas (idcirco non se se conformavit Principatibus) nec respiciendi sunt tituli (propterea se non conformavit Dominationibus)

non consideranda potestas (quare se se non conformavit Potestatibus) non attendendus amor (quocirca se non conformavit Seraphinis) neque respicienda scientia (ideò non Cherubinis se se conformavit) neque respicienda est sanctitas (quare se se non conformavit Virtutibus) Nulla denique quantumvis Angelica qualitas respicienda, unde nec Angelis, nec Archangelis se se conformavit. Quid igitur in consilio potissimè considerandum, & unde æstimandum? intrinseca ipsi merita sunt ponderanda, & ex hisce iudicium de eo ferendum, & nihil ultra. Quamvis persona cõsulens, vel abjectissimum foret mundi subiectum, qualis erat diabolus: & vel maxime ab omni Principis gratia exclusus, sicut itidem erat diabolus: si consilium ipsius intento foret convenientius, sine hæsitatione venit præferendum.

Principaliter notandum nobis deest Non Angelorum, sed diaboliarbitrio se se Deus conformavit, quia melius fuit arbitratus. Bene. Sed quare melius Angelis diabolus fuit arbitratus? an quod illis scientiâ præpolleret? neutiquam. An quod ingenii acumine, aut intellectus perspicacitate illos præcelleret? nullatenus. An quod in amore Dei ferventior, ipsius.

ipsiusve servitio zelosior esset? nullâ ratione. An quod ipsi placendi, ejusdemque voluntatem exequendi majori desiderio ageretur? absit. Quare ergo melius in hoc concilio consilium unus suggerit diabolus, quàm omnes Angeli simul sumpti? Ratio est, quia propositio & materia concilii non Angelorum, sed diaboli professioni respondebat. Concilii propositio & objectum, erat decipere Achabum, & in ruinam impellere: *Quis decipiet Achab, ut cadat?* Et quia professioni diaboli proprium, est decipere hominesque in lapsum propellere: convenientius huic fini consilium diabolus suggessit, scopumque melius, cæteris omnibus attigit. Quod si propositio fuisset de Achabo conservando, dirigendo & deducendo, ut sese defendendo imminētis prælii pericula evaderet, Angelorum consilium infallibiliter prævaluisset, eorum enim professioni & officio congruit, homines custodire, deducere, dirigere, defendere & à periculis eximere: Quia verò negotium istud à professione & officio Angelorum usque adeo erat alienum, professioni verò & exercitio diaboli tam proprium. Idcirco consilium ipsius omnium Angelorum opinionibus præponderavit. Tantum refert, ut quilibet professionis, seu exercitii sui-

sphæram consulendo non excedat. Maxima profectò ex hoc resultaret infelicitas, si politiz hujus praxis & maxima in Conciliis Christianis & Catholicis non observaretur; siquidem in Concilio inimicorum Christi tam accuratè & ex amussim observatam videmus: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium adversus Iesum.*

*Joan. II.
v. 47.*

§. IV.

SECUNDA concilii istius laudabilis & eminenter bona qualitas, fuit propositionis modus. *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Nescio, utrum advertatis quid dicant, quidque non dicant; non dicunt, quid facturi sumus, sed: *Quid facimus?* Ah quantum concilium, & quàm magni Consiliiarii! Ah quàm præclarum concilium, quàmque præstantes Consiliiarii! Consiliiarii speculativi de faciendo in futuro, non sunt Consiliiarii. Consiliarios oportet esse homines tractantes & discutientes id quod practicandum in præsentia & actualiter exercendum: *Quid facimus?* Et ecce, quàm prudenter & discretè, pro & contra propositionem, omnia examinantes & discutientes intulerunt. Illi erant implacabiles Christi inimici, Christum quoque infensissimum sibi nimicum arbitrantur dicebant: *Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?* Nota-

rely *Facit, & Quid facimus.* Nunquid sufficit inimicum nostrum facere, & nos non facere? Inimicis noster actualiter operatur in præfenti, & nos operari proponimus in futuro? Inimicus noster miraculose operatur, & nos non operamur quæ sine miraculo fieri queunt? cum igitur ille operetur, operemur & nos. *Quid facimus?* Quænam causa, quod tanta Monarchiæ Asiæ, tanto, tamque generoso & nobili sanguine effuso acquiritæ pars nobis jam deperierit? Quia hostis fecit, quod nobis faciendum erat. Non in tam dissita abeamus; in Lusitania pedem figamus. Quousque Lusitania habuit homines (quibus semper abundavit) tantum tractantes & consultantes quidnam agendum in futuro, carum libertate, defuit nobis Regnum, nec gavisi fuimus coronâ: sed mox ut habuimus homines consultantes & tractantes de eo quod actualiter & in præfenti facimus, mox ad nutum paruerunt omnia. *Quid facimus?*

Christum celebre illud miraculum, in quinque panibus, patrantem in deserto, Regem proclamare voluerunt: at Christus non acceptat, Jerusalem ingresso tantquam Regi acclamârunt: *Benedi-*

Joan. 12. v. 13. Etus qui venit in nomine Domini, Rex Israël: & non solum admisit,

sed laudavit & defendit acclamantes. Age, si Christus titulum regium admisit in aulâ, ubi magis erat periculosum, quare illum non admittit in deserto, ubi omni periculo vacabat? scitis quare? Quia acceptare voluit titulum regium de manu hominum, qui Regem illum actualiter faciebant: & non de manu hominum, qui illum Regem facturi erant. Notate quid textus dicat. *Iesus autem cum Joan. 6. cognovisset, quia venturi erant ut v. 15. raperent eum, & facerent eum Regem, fugit.* Et vos estis mihi homines disponentes de futuro, ut facerent Christum Regem, non ut actu faciant, & iterum *Præfacerent.* Ecce quare Christus a talibus hominibus noluerit Rex acclamari. Titulum Regis ab hominibus actu ipsum Regem facientibus accepit, & ab illis, qui facere disponebant, aut facturi erant, renuit acceptare: homines enim speculantes quid faciendum sit in futuro, homines dici non merentur: quanto minus illi, qui Regem facere, & sustentare tantum intenderent? Textus, Christum in montem fugisse asserit, unde fugerit, subticendo. Et hoc est, quod ego interrogo. Unde, seu quidnam Christus hac occasione fugit? Communiter asserunt Christum fugisse à coronâ: ego verò affir-

affirmavero, si fugerit à corona, multò potius eum fugisse ab huiusmodi hominibus: Nihil etenim magis fugiendum est Regibus, quam homines, qui tantum consultant & disponunt de eis, quæ facienda sunt in futuro. Quod si homines isti de eorum sorte & genere fuissent, qui de præsentia tractant, *Quid facimus*, riderem sane, si ab huiusmodi Christus fugisset. Et si fugere tentasset, eum apprehensum tenere oportuisset: nam si illum comprehenderunt postmodum, ut spinæ coronæ redimirent, quare illum non comprehendissent ut coronâ aureâ decorarent? Sed quia homines illi de futuro tantum disposuerunt, peregerunt nihil, totumque illorum intentum abiit in ventum.

Primi in hoc mundo concilii tractatus fuit Turris Babylonice constructio. Congregatis omnibus, quotquot supererant communi decrevere consilio, pro perenni nominis sui celebratione & memoriâ ædificare turrim, *Cujus culmen pertingat ad cælum*. Incredibilis, ex hocce concilio, mox motus exortus est in cælo. Mandante Deo classicum canere, mox omnes adfuerunt Angelorum exercitus, quos allocutus sic ait: *Cæperunt hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere*

compleant: descendamus igitur, & confundamus linguas eorum. q. d. Cæperunt hoc facere, scilicet tantæ celsitudinis turrim ædificare, neque à cæpto, cogitatione & proposito suo desistent, donec extremam structuræ manum impo-
nant, omni igitur rupta mora statim descendentes linguas eorum confundamus, ut velint nolint, ab intento desistere cogantur. Domine ab intento: *Quid, quæso intenta & attentata hominum contra cælum efficient?* Age, si cælum, & Angeli, nedum ipse Deus ab hominum potentia adeò sunt securi: si omnia molimina hominum, eorundemque conceptus & manuum machinationes contra cælum ipsis consiliis sunt vaniora: ut quid turbatur empyreum, cur trepidant Angeli, quare Deus ipse tantis cautelis, impedimentis, tantâ solitudine & strepitu obicem immittendo occurrit? insuper. Si immensa illa attentata turris fabrica, ob infinitam terræ cælique distantiam, non temeraria tantum, verum etiam impossibilis erat, quare constanter adeò asseverat Deus, non destituros homines ab opere cæpto quin ad perfectum perduxerint? Ego dicam: & textus ipse innuit.

Homines illi machinationibus suis & intento, duo tantum consilia

cilia deputarunt: unum pro medijs, alterum pro fine. In primo concluderunt dicentes, *Venite faciamus lateres*: in secundo, *Venite, faciamus turrim*. Et homines, qui in omnibus concilijs suis non dicunt, faciemus aut facturi sumus, sed faciamus, faciamus: *Faciamus lateres, faciamus turrim*. Isti inquam, licet quippiam ultra vires & possibilitatem moliantur, ad finem nihilominus perducent. Ab hominibus, qui consultando faciunt, ab hominibus, quibus tractantibus de latere & calce, consiliorum loco, jam exurgunt parietes & muri, caveat sibi mundus, caveat sibi cœlum, caveat sibi Angelus, (& si dicere fas est) eaveat sibi ipse Deus. Non est exaggeratio mea, sed ipsius Dei, qui ne ad momentum quidem casui occurrere distulit; neque executionem alteri demandare contentus, personaliter de cœlo descendit, nec solus, sed exercitibus omnibus comitatus: *descendamus*. Hujuscemodi fuit concilium à Consiliariis istis hodie collectum, & similes subsecuti effectus. Mox ut Christus propositum ipsius & conclusum vidit, quid fecit? Evangelista inquit, Christum de Jerusalem egressum, secretò ad civitatem Ephrem descendendo secessisse in desertum: *Iesus ergo jam*

non palam ambulabat apud Iudeos, Ioan. 11 sed abiit in regionem juxta desertum, in civitatem, qua dicitur Ephrem. Christus sececidit? Christus se abscondit? Christus non comparet? Etiam. Homines enim in propositionibus & consilijs suis non deliberantes, quid in futuro facere oporteat, sed quid in præsentia & actualiter facere velint, qui non dicunt, quid faciemus, sed quid facimus, Deum ipsum in sollicitudinem, & timorem adigunt, neq; securum esse sinunt ab hujusmodi consilijs: *Non palam ambulabat, abiit in regionem iuxta desertum*.

S. V.

EXigebat nunc ordo concilii, ut propositionem sequerentur opiniones & decretum: sed pro majore discursus claritate, tertia hac parte pro coronide relicta, ad ultimam transiliamus. Ultima hujus concilii bona reliquique omnibus melior qualitas, fuit velocitas & efficacia executionis: *Ab illa autem die cogitaverunt illum interficere*. Textus Græcus habet, *Ab illa autem hora*. Eodem die & eadem concilii horâ, concilii decretum omni curâ & sollicitudine executioni mandari cœpit. Propositio fuit, *Quid facimus?* Conciliique finis, fuit hoc eadem face-

re hora, quod ut fieret, fuerat decretum. Existimant Ministri, absolutis jam conciliis, consultationibus jam factis, factis jam decretis, omnia jam esse facta, & necdum cœpit fieri nihil. Negotiorum principium est executio: quamdiu executionem non fortiuntur, principio carent. *In principio creavit Deus cœlum & terram.* Hæc sunt prima S. Scripturæ verba. Quæro; antequam Deus crearet cœlum & terram, nunquid ejusdem cœli terræque creatio, *ab æterno* in consistorio sapientiæ divinæ erat decreta? utique erat. Ergone creatio dicenda est pro tunc, quando principium creationis cœli & terræ fuit in mente divina, ab æterno? nullatenus: inquit textus, *In principio creavit Deus cœlum & terram.* Quando Deus creavit cœlum & terram, eo ipso actu principium illis dedit; quamdiu enim consilia non deveniunt ad executionem, quotquot sunt consilia, quotquot sunt decreta, nihil de principio participant. Quid prodest consiliis addere consilia, quid juvat decretis addensare decreta, si inter decreta & executionem intermedia transeat æternitas? sint decreta divina, immò diviniissima, qualia erant illa Dei: ipsa etiam decretorum divinitas, non subsecuta executione quò devolvuntur? quò deveni-

Pars II.

unt? in nihilum. In idipsum, quod cœlum & terra ante sui creationem erat, scilicet, nihil. Ante creationem mundi, decretum erat cœlum, decreta erat terra, decreta erant elementa, & quicquid Deus creavit, in consilio divino jam ante totum erat decretum & conclusum: sed omnia ista decreta atque conclusa quid erant? cœlum erat nihilum, terra erat nihil: quatuor elementa, totidem nihila, & omne rerum creandarum infinitum totidem nihileiatum seu nihilorum erat infinitum. Quid fructus sententiæ in consilio justitiæ decretæ, non subsequente executione? quid prodest arbitrium in consilio negotiorum & rerum disponendarum, nisi arbitrium sequatur executio? Quæ utilitas apparatus in consilio bellico, nisi præparationem excipiat executio? Cui usui sunt omnia arcana in consilio status, nisi executioni mandentur? ipsum sublimissimum & diviniissimum Incarnationis Verbi Dei mysterium ab æternitate erat decretum, & ante quatuor millia annorum variè revelatum, & tamen quid erat ante realem Incarnationem? Nihil.

Quid igitur superest remedii, ut nihila ista sint aliquid, & omnia? remedium est, novum adinvenire & instituere consilium. Ergone

Gg

plu-

Prov.

31. v. 13.

pluribus opus est consiliis? sufficienter nobis provisum est. Quodnam illud erit consilium? Quo nomine indigabitur? Salomon, & consilium nobis dedit, & nomen ipsi imposuit, *Consilium manuum*. Istud consiliorum est consilium, cætera omnia, sine illo, sunt consilia sine consilio. Consilia intellectus discurrunt, altercantur, disputant, consultant, resolvunt, decernunt, decidunt, & hucusque nihil. Consilium manuum efficiens causas operatur effectus, ipso attestante textu. *Operata est consilio manuum suarum*. Alia consilia speculantur, hoc praticat. Sed patet Salomonis: si consilium istud appellatur manuum, videtur non dicendum consilium; siquidem consilium cadit in actum intellectus, manus verò intellectu carent. Immo, immo, in solas manus cadit intellectus necessarius; solæ manus intellectu necessario sunt præditæ. Caput intellectu gaudet speculativo: manus verò intellectu præditæ sunt pratico: & hic solus causas producit, & operatur effectus. Hoc ita asseruit Rex optimo præditus intellectu, & manibus pollens apprimè bonis, David: *In intellectibus manuum suarum deduxit eos*. David de prosperitate reipublicæ illius loquitur: in cuius concilio versamur, concludens

1^a sal. 77
v. 72.

quod in omni occasione felicem exitum sortita, Deus ipsos gubernaret, ipsosque manuum suarum, intellectibus sese gubernasse: *In intellectibus manuum suarum*. Notate, non dicit in intellectu, sed in intellectibus manuum suarum: *In intellectibus manuum suarum*. Caput, quod est unum, habet intellectum: manus, quæ sunt duæ, habent intellectus: *In intellectibus*. Hic intellectus est unus, & illic alter: unus ad dextram, & alter ad sinistram: & ubi duo isti intellectus mutuas sibi manus porrexerint, jam acta res est. Regnorum prosperitas non consistit in eo, ut literis excultissima habeat ingenia, sed optimè exercitatas manus. Ab intellectibus manuum prudentia cuduntur consilia, vel saltem ab intellectibus manuum dependet, ut pro prudentibus qualificentur: prudentia enim consilia, quæ ab intellectu non transeunt ad manus, fatuitatis & stultitiæ formam & notam acquirunt.

Rebellavit Absolon contra Regem David. Voci Absolon, conformarunt se omnes ex Regno, quorum sibi animos jam ante conciliarat: *Toto corde universus Israël sequitur Absolon*. Inesperata ista nova, iisdem terminis, ad aures David sunt delata, & sicut gravibus casibus obruuntur corda, for-

2. Reg.
15. v. 13.

tunæ tempestatì sese accommodans, cum Ducibus custodiæ causâ sibi adhærentibus & comitatis sese recollegit. Notabile jam spatium à monte Oliveti emensus altero certificatur nuncio, quod maximus pariter ipsius Consiliarius Achitophel, partibus Absolom accessisset: ex hoc & illo, Rex corde & animo turbatus, flexis genibus, levatisque in cœlū manibus orando, Deo dixit: *Infatua, quæso,*

2. Reg.

15. v. 32

Domine, consilium Achitophel. Nunquam linguam nostram verborum inopiâ laborare notavi, nisi in hoc textu. Infatuare, significat facere insanum, imprudentem, ignorantem, stultum, & aliquid adhuc pejus significat; & omnia ista petebat David, ut Deus consilio Achitophel immitteret. Ecce quomodò magnus ille Rex judicio suo ponderavit, & quomodo omnium judicio ponderari oporteat magnum aliquem Consiliarium! David accepto nuncio, quod totum regnum, uno corde sequeretur Absolom, contra arma ipsius protegi à Deo non petivit: audito autem, quod etiam Achitophel partes illius fuisset amplexus, à consilii ejusdem liberari instantèr oravit. Magis caput unius tantum hominis, quàm infinitorum brachia extimuit. In prostratione Gigantis expertus jam erat David,

parum prodesse corpus & brachia armata, capite debili & infirmo. David in casu non aliter se gessit contra Absolom, quàm contra Goliath. Orationis suæ spicula, non contra regnum, quod erat corpus armatum, sed contra Achitophel tanquam caput intorsit. Magnum aliquem Consiliarium Rex in suo consilio maximi faciat: & in adversarii & hostis consilio valde extimefcatur.

Age, ad successum transeamus, in quo S. Scriptura duo memorat, quæ ex diametro sibi opposita videntur. Primum, quod Deus deprecantem contra consilium Achitophel Davidem exaudivit: secundum, quod Achitophel convenientissimum & utilissimum consilium Absoloni suggererit: *Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel utile.* Enimverò si Achitophel prudenter & utiliter consuluit Absoloni, quomodo exaudita dicitur oratio Davidis? David orando postulârat à Deo infatuatione consilii Achitophelis: si verò prudens illud fuit & utile, quo pacto illud Deus infatuavit? Vultin scire, quo pacto fuerit infatuatum? pergite legere textum. Quanquam Scriptura consilium Achitophelis prudens & utile asserat, Absolonem nihilominus non fuisse executum commemora-

2. Reg.
17. v. 14

rat; & hocce pacto à Deo fuisse infatuatum meritò dicitur; prudentia etenim consilia, non subsequente executione, non prudentia sed fatua habenda sunt. Duobus modis potuit Deus Achitophelis consilium infatuare: vel in ipsius intellectu, faciendo, ut ineptè consuleret: vel in manibus Absolonis, faciendo, ut quamvis consilium in natura foret bonum, Absolon illud non exqueretur: Deus verò, ut consilium Achitophelis omnimodis infatuaret, prout David fuerat precatus, secundum hunc modum elegit: consilium enim intellectui disforme est erroneum, consilium verò intellectui conformiter initum & conclusum, & tamen executioni non mandatum, non solum est erroneum, verum etiam fatuum. Consilium erroneum cadere potest in homines prudentes: sed illud bonum malumve facere defectu executionis, non nisi fatuorum est proprium. O quot pessum eunt regna, ob prudentia consilia infatuata! Attendant ibi Principes, num infatuata sint in intellectibus Achitophelium, vel in manibus Absolonum. Hinc ego consilium manuum prælegissem, cumque illud foret tam malum, istam bonitatis particulam Evangelii nostri consilium habuit. Cœpit, admirando hoc quod non fie-

bat: *Quid facimus?* & finitum est, exequendo hoc quod fieri oportebat: *Ab illa autem die, ab illa autem hora cogitaverunt eum interficere.*

Verum enim verò non capio, quomodo mox eodem die, immò eadem horâ quâ consilium initum fuit, id fieri potuerit. Quando collectæ sunt opiniones? quando in scripturam redacta consultatio? Quando sigillis consignata? quando concilium ascendit? quando decedit? quando descendit? quando factæ sunt expeditiones? quando in registrum translata? quando rursus ascenderunt consultantes? quando subscripserunt? quando rursus descenderunt? quando madata ordinarunt? quando distribuerunt? omnia ista unâ horâ, nec uno die, immò nec multis quidem diebus ad effectum poterant perducì. Nostro quidem sæculo & in nostrâ terrâ sic fuisset: Totum verò istud & factum est, & fieri potuit. Quomodo vel quare? quia in isto concilio nec atramentum aderat, nec papyrus.

§. VI.

HÆc est quarta & ultima qualitas laudabilis, quam ego considero: dari scilicet concilium sine chartâ & atramento. Quo ad me jam dudum istius fui opinionis, chartam & atramentum esse quid non necessarium, seu quasi non

non necessarium in conciliis; quoniam verò id mundi improbatum iudicio, non ego argumentabor cum mundo, sed mundus arguēter secum ipso. Quid, quæso, antiquius est in mundo, concilium an papyrus? Si igitur tempore illo concilia habebantur sine papyro, quare idem fieri non poterit modò? dicet mihi fors quispiam: mundum illo tempore minùs fuisse politum, minùs fuisse politicum. Respondeo ego, quod magis fuerit politicus quàm modò. Prima gens seu natio legendi scribendive gnara, fuit illa Hebræorum. Prima populi istius gubernatio erat penes familias, postmodum transiit ad rempublicam, inde ad aristocratiam, tandem desiit in regnum; & in omnibus istis statibus nec atramentum inuenietis, neque papyrus in eorundem concilijs. Princeps convocatis ad se consiliarijs, proponebat materiam; audiebat consilia & opiniones; decernebat quid faciendum; designabat personam, quæ exequeretur: & finitum erat concilium. Nunquid non optimus erat ille stylus, Domine Munde? modò potior eris in papyris, neque tamen propterea melioribus consilijs adjutus. Verum est, illo tempore regiarum personarum lateri duos adhæsisse amanuenses; & quales erant? alter

Historiographus, alter Secretarius: quod ex libro Regum 2. capitulo 8. probatur; ubi officiales, quibus totius aulae regiæq; domus gubernatio incumbat, recensentur, & inter illos, Josaphat à commentarijs, & Saraïas Scriba nominatur. Enimverò, quare Historiographum & Secretarium esse, erant duo officia calami? prudenter valde id fuit ordinatum: scribere enim inventum fuit in remedium absentia & memoria. Secretarius exarabat literas pro absentibus: & Historiographus exarabat memorias & memorabilia pro futuris & subsequentibus. Idcirco in sacris historijs generaliter tantum invenimus libros & epistolas: Libros pro venturis, & epistolas pro absentibus. Similiter scriptio ordinata, & tanquam remedium ad inventa est in gratiam mutorum, pro ut accidit Zachariæ patri Baptistæ, qui requisitis ad nomen, quod filio imponi veller declarandum, deficiente sibi linguâ accepit pennam. Consiliarijs mutis, Regibusq; surdis papyrus utiq; necessaria foret: sed Consiliarijs linguæ usu, & Regibus aurium officio præditis ad quid tantum papyri? nunquid præstat Consiliarium loquentem & respondentem voce viva audire, quàm mutam chartam respondere nesciam legere? enimverò, quot

2. Reg. 8
v. 17.

Consiliarij dicerent verbo, quod dicere & firmare trepidant scripto? Inter os Consiliarij & aures Regis veritas transit secunda; neque omnes eâ sunt animi libertate & constantiâ, ut rimis periculisve papyri sensa sua & consilia credant. Non loquor de eo, quod atramentum, cum sit nigrum, variis coloribus chartam inficere possit; & penna, de quacunque demum volucre sit, totum suum esse carni & sanguini debeat.

Introducere chartam & atramentum (saltem tantâ copiâ) in consilia & tribunalia, fuit adinventio abbreviandi tempus, & prolongandi petitoria & supplicia, ut ante finiatur vita, quàm negotia. Evidentissimum hujus experientiae exemplum, cujus meminerunt historiae, in executione ejusdem consilii habemus, in quo versatur: *ab illa autem die cogitaverunt eum interficere*. Executio hujusce concilij, fuit preceptio Christi. Videtur autem res esse nulla fide digna (nisi Evangelistae asseverassent) consideranti gestorum multitudinem, & temporis executioni impenso brevitatem. Christus horâ duodecimâ noctis captus, duodecimâ horâ diei in crucem fuit actus. Quid verò factum, vel non factum fuit istis duodecim horis? Christus ad quatuor

tribunalia longè ab invicem ductus, & ad unum eorum iteratò fuit reductus. Congregatis adversariis bina instituta sunt concilia: oblatae sunt utrimque accusationes: trina testium inquisitio adhibita: causa coincidentis & dimissio Barrabae expedita: contra Christum libelli duo porrecti: accesserunt instantiae à parte rei & actorum: allegatae sunt leges: factae revisiones, fuerunt replicae & triplicae: binæ representatae sunt comœdiae, una Christi Prophetæ oculis velati, altera ejusdem Regis sceptro & coronâ redimiti: tribus vicibus vestibus fuit exutus & reindutus: quinquies interrogationibus & examini subiectus: bis judiciali sententiâ damnatus: bis populo ostensus: vulneribus concisus, variis & indignissimis modis tractatus, toties palmis & pugnis, & arundine percussus; quinquies millenis ictibus flagellando impactis: praviè præparandæ erant lanceae, gladij, faces, laternae, fustes, columna, virgae, catenae: toga duplex, altera alba, altera purpurea: arundines, spinæ, crux, clavi, fel, acetum, myrrha, spongia, titulus cum literis Hebraicis, Græcis & Latinis, non scriptis, sed insculptis, prout hodie dum Romæ monstrantur: latrones Christum comitaturi: cruces pro iisdem: Cyrenæus,

natus, qui Christum in portanda cruce sublevaret: ter prædicavit, semel Caiphæ, semel item Pilato, semel denique filiabus Jerusalem. Denique cespitans, cadens & exurgens, ad Calvariæ montem deductus ibidem in crucem est suffusus. Et omnia jam memorata, duodecim horarum spatio sunt peracta, ex quibus nihilominus tres quieti Ministrorum deservierunt, quæ fuerunt illæ ultimæ, manè & diluculò? Gravis & enormis casus! Quomodo possibile fuit, ut omnia ista numero tam multa, & specie adeò diversa & ab aliis dependentia fieri possent & executioni mandari in tam paucarum horarum angustiis, cum insuper medietas horarum fuerit nocturna? omnia ad exequendum fuere possibilia, & executionem actualiter fortita; nam in omnia concilia ista & tribunalia, in omnia ista decreta & executiones atramentum & papyrus non fuerunt subintrare permixta. Enim verò si omnia fieri debuissent, eum moris, intervallis, dilationibus, tergiversationibus, & cæremoniis quas involvit charta, genus humanum necdum esset redemptum. Quatuor tantum verba in morte Christi fuerunt scripta, scilicet illa tituli crucis: & mox adfuerunt oppositiones, petitiones, contradictiones, dissensiones, ali-

æque inconvenientiæ sunt exortæ: nisi Pilatus cordatè resolvisset, non plus nec aliter esse scribendū, *quod scripsi, scripsi*, ad Cæsarem Romanæ degentem, quæ quingentis leucis inde distabat, appellatio subsecuta fuisset, & processus mediæ lineæ multos absorbuisset annos.

Christus ipse lucro non caruit ex eo, quod charta & atramentum in processu ipsius executione non fuerint adhibita, nam expensas non solvit. Estne possibile, non dari iustitiam seu innocentiam, seu præmium, quod chartæ multam evadat? dixi multam, ne dicerem furtum. Sed quænam, quæso, charta, in quam non cadat furis imago? Hæc cogitandi scrupulum mihi exemit historia de charta in Evangelio relata. S. Lucas narrat Dominum quendam, qui bona sua dispensatori suo administranda tradiderat, delatis ad se rumoribus, quasi minus mundis manibus dispensator ea tractaret, hunc à dispensatione amovere decrevisse. Dispensator subodoratus se amotum iri ab officio sibi credito: nullâ interpositâ morâ acceptis scriptis & chartis armisque scriptoriis, singulos Domini sui debitores accedit. Et quid cum illis tractavit? debenti centum cados olei dixit: *Accipe cautionem tuam, & sede citò, scribe quinquaginta* Luc. 16 v. 6. & 7

ginta. Deinde dixit alii, qui debebat centum cados tritici : accipe literas tuas, & scribe octoginta. Ergone ista litterarum & scripturarum est fides, quibus tanta autoritas tribuitur? ad hocce servant litteræ & papyrus? ad hocce deserviunt; ut de centum coris tritici faciant octoginta; & de centum cadis olei faciant quinquaginta. Ecce num dispensator insignia chartæ merebatur? Verum deficiente chartâ. huiuscemodi occasiones famulis subtraherentur. Terribile mundi flagellum semper exitit charta; sed hodie dum terribilius & atrocius quàm unquam. Ortum & nomen papyro dederunt cortices arborum, quæ latinè papyrus vocantur: illarum etenim arborum cortices, prima fuerunt papyrus, cui homines primitus inscribebant: succedente tempore aptandis & præparandis ad hocce pellibus operam dederunt, sicq; membranarum usu scriptura expeditior evasit: tandem adinventum fuit flagellum papyri, quâ jam utimur. Ita ut si bene advertimus, à principio usque in præsens materia fuerit scribendi, & adinventio decorticandi. Prima papyro decorticabantur arbores: secundâ excoriabantur animalia: tertiâ & nunc usitatâ, excoriantur homines. O quârum papyri ex pellibus istis possent

compingi, quas eadem papyrus exuit & detraxit! sed nullibi magis quàm in Lusitania; nam nullibi tantum impenditur aut infumitur papyro. Suppetias istas quas ferimus Venetis, nonne multò melius, in pecunia potius daremus contra Turcam in Candiâ, quàm contra nos impendamus papyro? Nullum melius, meo iudicio aut necessitas, aut cupiditas adinvenit tributum, quàm illud papyri seu chartæ sigillatæ. Una tantû illi defuit conditio: sigillationis pretium non partes, sed Ministros solvere oporteret. Quod si Ministris sigillationis pretium persolvere incumberet, spondere ausim, quod rarior curreret charta, & magis volarent negotia. Sed adhuc volarent amplius, si nec penna esset nec papyrus: & ex hoc capite, sic concilii huius volârunt resolutiones.

Ab illa autem horâ,

§. VII.

CUM concilium sic ad amussim ad leges politiæ fuerit compositum, cum omnes, quotquot interfuere, sic politiæ dictaminum gnari fuerint & observantes, quis demum omnis politiæ istius fuit exitus? non alius quàm Jerusalem interitus, totius Hebræorum reipublicæ exitium, ipsorumq; Pontificum & Phariseorum qui illud colle-

collegerant calamitas extrema. Quare? quia cum tantum participaret de politia, nihil sapiebat Christianum: immo amarissimè contra Christum erat excoctum: *Collegerunt Pontifices & Pharisæi concilium adversus Iesum.* Hæc verba adversus Iesum, sunt non solum juxta textum, sed glossam Ecclesiæ. Notate, ait Ecclesia, concilium illud fuisse contra Christum: & de concilio contra Christum, quid aliud expectandum, quam ipsius Concilij, ipsorummet consiliariorum, totiusque reipublicæ illud manutenere & propugnare fatagentis totalis ruina & interitus? ita factum est. Tota hæc resolutio occidendi Christum, juxta politiæ dictamen fundabatur in eo

Ioan. 11. Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem. q. d. si hominem hunc ita dimittimus, ab omnibus Rex acclamabitur, quod ubi innotuerit Romæ, nos habere Regem in supremæ Imperatoris Romani majestatis præjudicium, Romani adversus nos consurgent, nostra diripient, gentem nostram totamque rempublicam funditus excindunt: moriatur igitur homo iste & pereat, ne nos omnes pereamus. Sed ecce, quomodo in politica sua errârunt: resolverunt dicentes: occidamus hominem istum, ne cor-

ruentes omnes pereamus: & corruentes perierunt omnes, qui istum hominem occiderunt: occidamus hominem istum, ne venientes Romani Jerusalem devastent: & quia hominem istum occiderunt, venerunt Romani & Jerusalem funditus everterunt, ne lapidem quidè super lapidem relinquentes. Quid superest de Jerusalem? quid de Hebraica republica? quis illam destruxit? quis illam evertit? quis illam funditus excidit? Romani. Ecce quò tandem devolvantur & ubi desinant consilia & politiæ, quorû rationes status contra Christum pugnant. S. Augustinus ait, *In contrarium eis vertit malum consilium: ut possiderent, occiderunt: & quia occiderunt, perdidierunt.* q. d. consilium malum in caput ipsorû consiliariorum fuit conversum: ut conservarent rempublicam, occiderunt: & quia Christum occiderunt, rempublicam perdidierunt. Heu quoties perduuntur respublicæ, quia pro earum conservatione eriguntur & adhibentur Christi offensæ! Consulens contra Deum, consulendo nocet sibi: porro si media, quibus se homo conservare conatur, contrariantur Deo, eisdem Deus utitur ad illum destruendum.

Rempublicam Hebraicam Deus frequenter in omnibus statibus,

etatibus seu sæculis, per varias nationes castigavit. Prætermitto captivitates & servitutes particulares, tempore Judicum, per Madianitas: & tempore Regum per Philistæos: ad captivitates generales transeamus. Prima captivitas universalis fuit, tempore Moysis, per Ægyptios: Secunda, tempore Osee, fuit per Assyrios: Tertia universalis captivitas fuit, tempore Jechonias, per Babylonios: Novissima captivitas universalis post Christum est præfens, per Romanos. Enimverò, quare, disponente Deo postremam hanc captivitatem executi sunt Romani, & non alia natio? nunquid adhuc iidem supererant Ægyptij, Æthiopes, Arabes, Persæ, Græci & Macedones nationes viciniore? Quare igitur non istis, aut alij nationi, sed Romanis Deus hujus captivitatis executionem demandavit? ut toti innotesceret orbi, punitionis hujus causam solis istius concilij politijs esse imputandam. Agedum videte.

Tres sibi resolutiones consiliarij isti pro conservatione reipublicæ assumpserunt, omnes tres in timore, respectu, & dependentia amicitiaque Romanorum fundatas. Primam notavit S. Gregorius:

S. Greg.

S. Basil.

S. Amb.

Secundam, S. Basiliius: Tertiam, S. Ambrosiius: brevitatjs studio ver-

ba eorundem omitto. Prima fuit resolutio, quod si concursus ille populi ad Christum, cum applausu & acclamationibus Regis, quibus eum honorabant, continuaret, Romanos Jerosolymam invasuros: *Si dimittimus eum sic, venient Romani.* Secunda resolutio fuit, Christum tradere militibus Romanis: qui eum comprehenderunt in horto, & crucifixerunt in Calvario: *Judas verò cum accepisset cohortem:* quæ erat ex Romanis. Tertia resolutio fuit, persuadere Pilato Judææ Præsidi à Romanis constituto, quod si Christum dimitteret, Cæsaris amicitiam perditurus foret: *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Eheu! itane? Quia igitur Romanorum potiùs timetis potentiam, quàm Dei justitiam, Dei justitia Romanorum vos castigabit potentiâ. Vos Christum militibus Romanis capiendum & crucifigendum traditis: ergo & vos Christus iisdem in captivitatem, in occisionem & interitum tradet. Vos Imperatorum Romanorum amicitiam gratiæ Dei antepontis: permittente igitur Deo Imperatores Romani tanquam hostes insensissimi crudelissimè in vos defævient, venientque Titus & Vespasianus ad vos debellandos locaque vestra expugnanda, & funditus evertenda. Ita ut omnes

omnes Pontificum Phariseorumque politiæ in caput ipsorum fuerint conversæ; concilijque resolutiones ruinæ & interitus ipsorum factæ sint instrumenta. Ad hocce, timor, respectus, dependentia & amicitia ipsis deservivit. Porro hic infelix hujus concilij fuit exitus, non alio fine digni, quod talia media elegit.

Domine, vera politica, est timor Dei, respectus Dei, dependentia & amicitia Dei: & vera ars regnandi, est custodire legem & observare mandata. Antiqui Politici Aristotelis & Xenophonis præceptis operam navabant. Politici hujus temporis, addiscendis & practicandis Taciti aliorumque quorum nomina hoc loco sunt indigna, malitijs student. Vera & unica politica, est Lex Dei. Verba nonnulla Dei ex cap. 17. Deuteronomij auscultate, quæ meritò Principes omnes cordibus suis insculpta oporteret habere:

Dent. 17. v. 18. Cum sederit Rex in solio regni sui, describet sibi Deuteronomium legis hujus, legetque illud omnibus diebus vite sue, ut discat timere Deum, neque declinet in partem dextram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filii ejus. Age, Domine, istane regnandi ars est, illane documenta sunt politica, istane sunt Rationes status, quæ Regi populi

tui, pro conservatione sua, regni-que sui longævitate & stabilimento præscribis? sunt planè, ista, & non alia: nosse legem Dei, timere Deum, observare legem & mandata Dei, & ne vel ad punctulum ab illis deviare. Quòd si Aristoteles sapientior quàm Deus, politica præferantur Aristotelis: si Xenophon prudentior quàm Deus, Xenophontis magis placeat imitari ideas: si Tacitus verius infallibiliusque quàm Deus, videtur locutus, Taciti addiscantur & practicerentur sententiæ & acumina. Si verò Deus omnes sapientiâ præcellit, & ipsa, vera, & sola sapientia existit, rationibus status Dei navetur opera ut addiscantur, & in praxin deducantur.

Non dico, ne libri legantur: sed politica tota in Dei lege non fundata, est ignorantia, est error, est deceptio, regiminis confusio & ruina. Vice versa, Lex Dei sola, sine omnia politica, est scientia, est vera rectitudo & perfectio regiminis, ejusdemque conservatio & securitas. Omnis Regis alicujus Christiani politica ad quatuor reducitur partes & respectus: Regis ad Deum, ad seipsum, ad subditos, ad extraneos: omnia ista Rex in lege Dei reperiet. A se, ad Deum, Religionem: à se, ad seipsum, temperantiam: à se, ad subditos, justitiam.

justitiam: à se, ad extraneos, prudentiam. Per omnia ista quatuor pericula monarchia ipsius velificabit secura, si consilia ejus semper tanquam stellam respiciant Deum: & pro gubernaculo ejus habebant legem. *Consiliorum gubernaculum lex divina* inquit S. Cyprianus. Consilia gubernaculum sunt reipublica, & lege Dei consilia gubernari oportet. Consilium & respublica quæ conformiter legi Dei non regitur, est navis gubernaculo destituta. Hinc regnum Jeroboam, Baasa, Jehu, torque aliorum tam horrenda passum est naufragia.

Veratissimus in politicis, & prudentissimus in consilijs ex omnibus Regibus, quorum S. historia meminit, fuit David. Et quali consilio usus? ipse id innuit: *Consilium meum justificationes tue.* q. d. consilium meum, sunt mandata tua. O eximium & excellens consilium! ô Consiliarios prudentes! Consilium, Lex Dei: Consiliarij, decalogus mandatorum Dei. De famoso illo consiliario Achitophel memorat scriptura, consilia ipsius fuisse quasi oracula & responsa Dei; *Tanquam si quis consuleret Dominum.* Mandata Dei, quæ consiliarij erant Davidis, non erant quasi, sed vera oracula Dei. Et qui oraculis Dei tanquam gubernaculo utitur, quomodo errare poterit? Christus

primo Regi Alphonso Henriquez apprensus revelando quod in ipso, & propagine ejus novum sibi imperium erigere, fundare & confirmare intenderet, sicut Moysi dixit, *Ego sum qui sum.* Ita primo huic Regi ait, *Ego adificator, & dissipator regnorum sum.* In his duabus maximis, Christus omnes rationes status collegit, quibus quemlibet Lusitanæ Regem sese accommodare volebat. Deus regna confert, & idem aufert: omnis politiæ scopus, est conservare regna & dilatare. Quo pacto conservabuntur regna, adversante sibi Deo, qui aufert? & quo pacto dilatabuntur, resistente sibi Deo, qui confert? non adversante nobis Deo, tuta & secunda erit conservatio: protegente nos Deo, dilatio certò certius consequetur. *Pone me juxta te, & cujusvis manus pugnabit contra me:* inquebat Job, qui etiam Rex erat. Adjuvante nos Deo, etsi totus contra nos mundus insurgat, in nullo tamen vel minimum nos ledere prævalebit: adversante autem nobis Deo, etsi totus pro nobis pugnet mundus, defendere tamē nos nullatenus sufficiet. Inito cum Deo off- & defensivo feedere, erimus securi. Ecce fatalem hujus pessimi Pontificum & Pharisæorum concilij errorem: ut confederarentur Romanis, recesserunt à Deo: & nō consideratā Dei jacturā, vice ejus, quæ d

Job. 17.
v. 3.

Psal.
118. v.

24.

quod rem publicam conservarent, & ipsius reipublicæ, & Dei simul jacturam fecerunt. *Iste homo multa signa facit.* Signa dicebant, Christi miracula: & quamvis numerum attigerint in miraculis, errant quoad computum in signis. Miracula erant multa, & signa non nisi duo. Si Christum sequerentur, esset signum conservationis: si averfarentur illum, signum esset sui interitus. Quodlibet horum miraculorum, erat cometa fatalis, Reipublicæ Hebraicæ incredulæ, & offendentī Christum, exitium minitans & portendens. Et ita factum est.

Principes, Reges, orbisque monarchæ, si vestri ipsius, statuumq; vestrorum conservatio vobis curæ est, si regnis vestris seu monarchiis exui nolitis, supremum consilium vestrum ex Dei lege pendeat, eoq; reliqua omnia consilia vestra reducantur, illique subjecta sint & conformia. Quicquid demum vestri vobis Consiliarii aut concilia, vel tanquam necessarium conservationi, vel tanquam utile dilata-tioni, vel tanquam honori, magnificentiæ & majestati coronarum vestrarum gloriosum suggererint, totum illud sub conditione ista infallibili, si legi Dei fuerit consonum, approbetur, confirmetur, decernatur, moxque exe-

cutionem sortiatur: Vice versa si quid contra Deum ejusque legem involverit, reprobetur, damnetur, anathematizetur, nullo prorsus dato consensu, tamen si vita, corona, monarchia ex ipso penderent. Rex qui talis non est conscientia, ut totum malit perdere mundum quàm veniale committere peccatum, Christiani Regis nomen non meretur: *Quid prodest homini, si Matib. 16. v. 26*
universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur. Quid profuit cuicunque homini, & quid profuit Alexandro, mundi fuisse Dominum, si suam perdidit animam? pereat mundus, ne periclitetur anima; pereat sceptrum & corona, ne maculetur conscientia: pereat regnum terre-stre, ne in discrimen & dubium veniat cœleste: sed Rex ille, qui ad assecurandum sibi regnum cœleste, discrimen seu jacturam non attendit regni terrestris, certum habeat & indubitatum, quod istâ resolutione, istâ generositate, veritate ista & zelo, ista ratione, isto deniq; heroico Christianitatis actu & terrestre simul & cœleste sibi regnum assecurabit. Deus etenim supremus cœli terræq; Dominus, illum firmitate gratiæ suæ in regno terrestri stabiliet in hac vita, & gloriæ æternitate perennare faciet in regno cœlesti in altera. Amen.

S E R M O

D E

SANCTO ANTONIO.

Dictus in civitate Sancti Ludovici Insulæ Magnanæ. Anno 1654.

Sermonem præsentem (qui totus est allegoricus) dixit Author tribus diebus ante quam occulit conscenderet navem regnum Lusitania versus, ad procurandum remedium salvandi Indos , ob causas sermone primo partis primæ notatas: in quo tetigit omnia puncta doctrinæ [quamvis persecutionem passæ] quæ bono spirituali & temporali terræ illius magis erant necessaria, pro ut ex ipsis allegoriis facile colligi potest.

Vos estis sal terræ. Matth. 5.

§. I.

*V*os, inquit Christus Dominus noster, Prædicatoribus loquens, *estis sal terræ.* Vocat illos sal terræ, qui vult ut in terra salis fungantur officio. Effectus salis est corruptionem impedire. Sed quando terra adeo videtur corrupta, pro ut est hæc nostra, cum in ea degant tot Vicarii salis, quænam erit, aut qualis esse potest corruptionis huius causæ? vel est, quia sal non condit: vel, quia terra condimentum non admittit. Vel est, quia sal non condit, & Prædicatores veram

non prædicant doctrinam: vel, quia terra condimentum non admittit; & Auditores veram quantumvis doctrinam recipere recusant: vel est, quia sal non condit, & Prædicatores aliud dicunt, & aliud agunt: vel, quia terra condiri se non finit, & auditores ipsorum potius facta quàm dicta imitari volunt: vel est, quia sal non salit, & Prædicatores non Christum sed semetipsos prædicant: vel est, quia terra saliri se non finit, & Auditores, non Christo, sed suis concupiscentiis deserviunt. Nunquid hoc totum verum est? pro dolor!

Sup:

Supposito igitur, quod vel sal non condiat, vel condimentum terra non recipiat; quid huic sali, & terræ huic faciendum restat?

Quid sali non salienti faciendum sit, Christus mox insinuat: *Quod si* *March.* *Ev.* *13.* *sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras & conculcetur ab hominibus.* Sal, substantiâ & virtute suâ corruptâ, & Prædicator doctrinâ & exemplo deficiens velut inutiles mittendi sunt foras, ut conculcentur ab omnibus. Quis hoc dicere auderet, nisi ipse Christus hoc dixisset? sicut enim nullus majore reverentiâ & prælatione dignior Prædicatore, qui verbo & facto docet quod debet: ita omni despectu & abjectione dignissimus, qui verbo & vitâ contrarium prædicat.

Hoc sali non condienti faciendum est; & terræ condimentum respuenti, quid fieri oportet? punctum istud Christus in Evangelio non resolvit: sed resolutionem desuper, à magno nostro Lusitano S. Antonio, quem hodie celebramus, habemus: & reverà heroica magis & gloriosa est resolutio, quam ullus unquam Sanctorum sumpsit. S. Antonius, in Italiæ civitate Ariminensi contra Hæreticos prædicabat, quorum ibi frequens erat numerus: quia verò er-

rores intellectus evelluntur difficilius: hinc Sanctus non solum non faciebat fructum: sed eò devenit, ut insurgente in se plebe, præsentissimum vitæ incurreret discrimen. Quid in hoc casu generosus magni Antonii animus capesseret consilii? Excuteretne pedum suorum pulverem, sicut Christus alibi jussit? Sed S. Antonius nudipes ita protestari non poterat, & pedes, quibus terrarum nihil adhæserat, quod excuterent, non habebant. Quid ergò faceret? recederet? taceret? dissimularet? temporis serviret? istud fortassis prudentia vel vecordia humana suaderet: sed ardens in pectore ejus gloriæ Dei zelus, hujusmodi conditiones repudiavit. Quid igitur fecit? mutato tantum pulpito & auditorio, non destitit à doctrinâ. Deserto foro ad littora perrexit; relicta terrâ ivit ad mare altâ intonans voce: cum me audire jam nolint homines, auscultent me pisces. Omiracula altissimi! ô potestatem illius qui mare creavit & aridam! undæ effervescent, conglomerantur pisces magni, maximi & pusilli, omnes exertis ex aquâ capitibus Antonium prædicantē auscultabant.

Si Ecclesia de S. Antonio prædicare nos jubet super Evangelio: aliud nobis thema suppeditet. *Vos estis*

estis sal terræ, congruentissimus aliis SS. Doctoribus est textus: sed pro S. Antonio nimis est angustus. Alii SS. Doctores Ecclesiæ, fuerunt sal terræ; S. Antonius fuit sal terræ & simul sal maris. Istud est assumptum mihi hodie pertractandum. Sed à multo tempore in mentem mihi venit in festis Sanctorum melius esse prædicare sicut illi prædicârunt: quàm prædicare de illis. Quântò magis cum sal doctrinæ meæ, qualecunque illud sit, eandem in hac terra habuerit fortunam, adeoque similem illi S. Antonii Arimini: ut necessariū sit in omnibus illam sequi. Sæpius vobis in hac Ecclesiâ & aliis, mane & vespere, die ac nocte concionatus fui doctrinâ cum primis clarâ, solidâ, verâ huicque terræ magis necessariâ pro vitiorum hanc corruptentium correctione & extirpatione. Quem ex hac doctrinâ collegerim fructum, & utrum terra sal imbibierit, vel ex eo sumperit: vos illud nôstis, & ego pro vobis sic sentio.

Hoc supposito, S. Antonium imitando, a terra ad mare me convertere statui, quia homines inde non proficiunt, piscibus prædicaturus. Mare ita vicinum est, ut audire me possint: reliqui dimisso sermone, recedere possunt: non enim est pro illis. *Maria* significat

Domina maris: & quatinvis hoc assumptum adeò sit inusitatum, illam consuetâ mihi gratiâ non defuturam spero. Ave Maria.

S. II.

PRædicandum tandem est nobis hodie piscibus? nunquam pejus auditorium. Non desunt saltem piscibus binæ qualitates laudabiles in auditoribus; auscultant, & non loquuntur. Id unum tantum Prædicatorem malè habere posset, quod cum pisces sint populus, quod non convertatur: ast dolor iste tam est ordinarius ut jam quasi per consuetudinem non sentiat. Proinde hodie nec de cælo, nec de inferno loquar, & sic sermo præsens minùs erit contristativus, quàm ordinariè mei hominibus esse videntur, ad jugem duorum finium horum memoriam inculcandam.

Vos estis sal terræ. Scire vos oportet, fratres pisces, sal maris filio, uti & vos estis, duas inesse proprietates, quas in vobis ipsis experimini: scilicet conservare sanum, & à corruptione præservare. Has easdem proprietates Prædicatoris vestri S. Antonii conciones habebant: sicuti omnium Prædicatorum sermones illas habere fas est. Una est laudare bonum; altera reprehendere malum: laudare

dare bonum ad conservandum ; reprehendere malum, ad præferendum ab eo. Ne hoc ad homines tantum pertinere puteris, etiam in piscibus, locum habet. Quod magnus ille Ecclesiæ Doctor Sanctus Basilius asserit, *Non*

S. Basil. capere solum reprehendereque possumus pisces, sed sunt in illis, & quæ prosequenda sunt imitatione.

Matth. 13. v. 47 Christus Ecclesiam suam, reti ad piscandum misso, *Sagena misse in mare*, comparando inquit, piscatores bonos collegisse pisces, & malos misisse foras ; *Collegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt* : & ubi boni sunt & mali: ibi est quod laudetur & reprehendatur. Hoc supposito, ut procedamus clarè, vestrum, pisces, sermonem in duo dividam puncta: in primo vestras commendabo virtutes, in secundo vestra vitia reprehendam, & hoc modo obligationibus salis satisfaciemus: melius enim est vobis, eas audire vivos, quàm experiri mortuos.

Exordio igitur à laudibus vestris factò, fratres pisces, dicere vobis possem, omnium creaturarum viventium & sensitivarum, vos primos à Deo fuisse creatos: ante volucres cæli, ante animalia terræ, ante ipsum hominem vos Deus creavit. Deus hominem mundi monarcham constituit, ejusque

dominio trium elementorum animalia subjecit, tresque præsentias, quibus eum honoravit, conferendo pisces primò nominavit: *Ut præstet piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestijs, universaq; terræ.* *Gen. 1. v. 26.*

Omnia animantia mûdi à piscibus & numero, & magnitudine exceduntur. Quam, quæso, comparationē in numero, species aviû, terrestriumq; animantiû cum pisciû speciebus habent? quæ comparatio elephantis cum balæna in magnitudine? Hinc Moyses creationis chronographus cæterorum omnium animalium nomina subtercedo, illam tantum suo nomine appellavit expressè: *Creavit Deus cete grandia.* Et tres illi hymnidici fornacis Babylonicæ, idem illud nomē tanquam præ cæteris singulare decantârunt: *Benedicite cete, & omnia quæ moventur in aquis Domino.* *Gen. 1. v. 21.*

Hæc & alia laudum præconia, has & alias generationis vestræ & magnitudinis excellentias decantare vobis possem, ô pisces: sed istud spectat ad homines, qui ab hisce vanitatibus se duci patiuntur; similiterq; spectat ad loca in quibus locum habet adulatio; & non ad pulpitem.

Ad vestras igitur, fratres, transeo virtutes, quæ solæ veram vobis laudem conciliare queunt. Prima quæ oculis meis sese of-

fert, est illa obedientiæ promptitudo, quâ vocati omnes ad honorem Creatoris ac Domini vestri accurristis : nec non iste ordo, istud silentium, & attentio, quo Dei verba ex ore servi ipsius Antonii accepistis. O verè magnam pro piscibus laudem, nec minorem pro hominibus confusionem. Homines Antonium persequendo ipsum è terra, immò (si prævaluisse) è mundo exturbare volebant. quia eorum carpebat vitia, non loquebatur placentia, nec erroribus ipsorum consentiebat : eodem tempore pisces frequentia innumerali ad illius concurrentes vocem, ad verba ipsius attenti & suspensi cum silentio, cum signis admirationis & assensus (quasi intellectu præditi) quod non intellegebant auscultabant. Respicens hoc passu mare simul & terram, homines vidisset tam furiosos & obstinatos, pisces quietos adeò & devotos, quid dixisset? cogitare & opinari potuisset pisces irracionales, in homines; & homines ratione præditos non in pisces, sed in bestias fuisse conversos. Homines rationis usu donavit Deus, & non pisces: sed hoc casu homines rationem habebant sine usu, & pisces usum habebant sine ratione. Magna vobis, pisces, laus debetur pro reverentia & devotione Præ-

dicatoribus Verbi Dei exhibitâ, tantoque major, quia non hac tantum vice, aut semel id præstitistis. Jonam ipsius Dei præconem in navi agentem, exurgente magna illa tempestate, quomodò tractarunt homines, & quomodò pisces? Homines ejecerunt ipsum in mare ut à piscibus devoraretur: piscis qui illum devoravit, ad litora Ninive, ubi homines istos prædicando salvaret, transportavit. Estne possibile quod pisces hominum salvationem adjuvare & promovere satagant, & homines salutis suæ ministros in mare præcipitent? Ecce pisces (nulla vobis hinc vanagloria surrepat) quando meliores estis hominibus ! Hominibus viscera fuerunt ad Jonam in mare mittendum : piscis suis Jonam visceribus recondidit, ad ipsum vivum in terram exponendum.

Enimverò quia in duobus istis actibus [uti & in omnibus miraculosis quos operantur homines] potior pars debetur omnipotentiae & non naturæ; ad naturales vobis & proprias transeo virtutes. Aristoteles de piscibus loquens, inter omnia animalia illos solos non domari nec cicurari asserit. Ex animalibus terrestribus adeò domesticus est canis, equus ita subactus, bos servitiis & laboribus assuescitus, simia familiaris adeò & blanda, immò

immò leones & tygrides beneficiis & arte mansuefiunt. Ex animalibus aëris, præter eas, quæ generantur & vivunt nobiscum, pſittacus nobis loquitur, Luscinia nobis cantat, falco nos adjuvat & recreat, immò majores illæ aves rapaces contrahendo unguis manum recognoscunt, à quâ cibum accipiunt. Econtrariò pisces in suis vivunt maribus, fluminibus & stagnis, ibi se immergunt cryptis, ibi in suis sese abscondunt latebris, nullusque adeò est magnus, qui se credat hominibus: nec tam pusillus qui non fugiat ab eis. Authores communiter illam piscium conditionem improbando, nimix ipsorum stupiditati & brutalitati imputant. Ast ego opinionis planè diversæ hunc sese recipiendi modum non improbo in piseibus, sed vehementer laudo: & nisi esset natura, pro magna prudentia ipsi imputarem. Pisces, quanto remotius ab hominibus, tantò melius: à commercio & familiaritate ipsorum Deus vos liberet. Si animalia terræ & aëris familiaritatem eorum affectant, faciant illud in nomine Domini, suis enim incommodis & oneribus id agunt. Canter hominibus luscinia, sed in sua cavea; repetat illis pſittacus sibi dicta, sed in sua catena; gesticulatur coram ipsis sumia, sed in sua nu-

mella: comitetur illos ad vendendam falco, sed in suis palis: objectum sibi os rodendo canis sit contentus, sed, quò non vult, ductus per monile: gloriatur bos se vocari pulchrum aut nobilem, sed cum jugo super cervicem, currum trahendo aut aratrum: exultet equus deaurata fræna mandendo, sed sub virga & calcaribus: & si tygrides & leones ab illis portionem accipiant carnis, quam non sunt venati in sylva, captivi ferreisque clathris attineantur conclusi. Vos interim pisces remoti ab hominibus extra istas humanitates vobiscum tantum vivetis; sed, sicut piscis in aqua. In domo & portis, totius veritatis hujus habetis exemplum, cujus admonitos vos cupio: quia sunt Philosophi, qui memoriam vos præditos esse negent.

Tempore Noë, diluvium operuit & inundavit universam terram: & quidnam ex omnibus animalibus fuit salvatum? Ex leonibus duo evaserunt, masculus & femina; & sic de reliquis animantibus terræ. Ex aquilis similiter evaserunt tantum masculus & femina: & sic de aliis volucribus. Et de piscibus? evaserunt omnes; immò non tantum evaserunt omnes, sed multò magis dilatati quàm antea; terra enim & mare, omnia erant maria. Si igitur tempore isto, &

S. Amb.

punitiōe universali, omnia terræ animantia & cœli volatilia sunt mortua, quare etiam mortui non sunt pisces? scitis quare? S. Ambrosius dicit, quia animalia cœtera, tanquam magis domestica vel vicina majorem habebant cum hominibus communicationem: pisces ab eis remotè vivebant. Facile fuisset Deo veneno corrumpere aquas, & omnes pisces interemissent: sicuti omnia alia animantia suffocârunt. Experimenti hoc in viherbarum istarum quibus lacus puteiq; insecti suâ vos aquâ perimunt. Sed quia diluvium punitio erat universalis, quam Deus hominibus propter peccata eorum inferebat, & mundo propter peccata hominum; summâ justitiæ divinæ providentiâ actum est, ut illud in eo discrimen esset & distinctio, ex quo mundus cognosceret omne sibi malum ab hominum societate provenire; & propterea omnia animantia, quæ illis fuerant commoratione viciniore similiter fuisse punita; & remotiora mansisse illæsa. Ecce pisces quantum bonum est, distare ab hominibus! Magnus quidam Philosophus interrogatus, quænam esset optima mundi terra? Respondit, quæ magis deserta: quia remotiores à se haberet homines. Si idem etiam vobis S. Antonius prædicavit, ex beneficiis fuit unum,

pro quibus, ad gratias agendas creatori vos fuit cohortatus: potuisset sanè quàm optimè suum vobis allegare exemplum: quantò enim magis quærebat Deum, tantò magis fugiendo elongabat se ab hominibus. Ut fugeret homines, paternâ relictâ domo, in Religionem se recepit; ubi perpetuam profiteretur clausuram. Quia verò neq; hîc illum deserebant, quos ille deseruerat: primò Ulyssipponem, deinde Conimbricam, tandem reliquit & Lusitaniam. Ad fugiendum latendumq; homines mutavit habitum, mutavit nomen & mutavit seipsum, magnam suâ sapientiam sub nomine idiotæ occultando ne agnosceretur, nec quæreretur, sed ab omnibus defereretur: pro ut illi cum propriis suis fratribus Assisii in generali Capitulo accidit. Hinc ad vitam solitariam in aliqua eremo agendam se subduxit; è quâ nunquam fuisset egressus, nisi Deus, quasi violenter illam manifestâset. Deniq; in alia eremo vitam finijt tantò magis unitus Deo, quantò remotior ab hominibus.

§. III.

Istud est, pisces, in communi naturale, quod in vobis laudo: nec non felicitas, de quâ vobis gratulor non sine invidia. Ad particularia descensuro infinita sese offerret materia, si de virtutibus mihi dis-

discurrendum esset, quibus author naturæ illam dotavit, & in quolibet vestrum admirabilem fecit. Quorundam tantum mentionem faciam. Primum inter omnes occupans locum, velut celebris adeo in scriptura, est ille piscis S. Tobiaë, cui S. textus, non aliud nomen imponit quam magni, qualis revera fuit in virtutibus intrinsicis, in quibus tantum vera magnitudo consistit. Tobias inceptum carpebat iter comitante se Raphaële Angelo; descendenteque ad ripam fluminis Tigris, ut pedes à viarum pulveribus ablueret, ecce piscis magnus hiantibus faucibus quasi deglutiturus invasit; Tobiam expavescendo clamantem voce magna jussit Angelus arreptis branchijs extrahere in terram, exenterare, & interiora asservare, quæ illi futura essent utilia valde & necessaria. Tobias fecit ita. Interroganti verò quam virtutem haberent interiora, quæ asservari jussisset; respondit Angelus: fel idoneum & efficax esse ad curandam cæcitatem, & cor, ad ejicienda dæmonia: *Cordis ejus particulam, si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus demoniorum; & fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.* Ita locutus est Angelus, & ita ostendit mox experien-

tia; Pater enim Tobiaë cæcus, filio sibi modicum fellis applicante, visum integrè recepit: Et postquam dæmonium Asmodæus nomine, septem viros Saræ occidisset, Tobias eadem in uxorem accepta, partem cordis in domo accendit, quo facto dæmonium inde fugiens nunquam fuit reversum. Ita ut fel piscis illius Tobiam seniore liberaverit à cæcitate; & domum Tobiaë junioris cor liberaverit à dæmonio. Piscem tam boni cordis, tamque salutiferi fellis quis laudibus non extollat? certum est, si indueretur synthesi, & succingeretur fune seu chorda, maritima S. Antonij effigies esse videretur. S. Antonius aperto ore invehebatur in Hæreticos, illis se se opponens zelo fidei & gloriæ Dei ductus & accensus. Et illi quid faciebant? instar Tobiaë exclamabant, expavescentes ad istum hominem, opinati quod ipsos devorare voluisset. Ah homines si adfuisset Angelus revelans vobis, quale esset illius hominis cor, & istud fel, quod vobis tam amarum videbatur, quam vobis salutiferum fuisset & necessari-um! Si aperto ipsius pectore, viscera & interiora ejus vidissetis, quam certum est, vos in illis inventuros & cognituros fuisse clarè, quod duo tantum à vo-

bis & vobiscum petat : quorum unum est, illuminare & curare vestras cœcitates : alterum vobis è domo ejicere dæmonia. Volentem igitur vestras curare cœcitates, vos à dæmonio liberare volentem persequimini? in uno tantum S. Antonius & ille piscis differabant: videlicet, quod os contra lavantem se aperuerit, & S. Antonius contra lavari nolentes. Ah habitatores & incolæ Maragnani, quanta vobis modò in hoc casu dicere possem! aperite, aperite ista viscera, inspicite illud cor, inspicite. Sed ah! ita, cujus non recordabar! non vobis, sed piscibus ego prædico.

A piscibus S. Scripturæ transcendendo ad pisces naturalis historiæ. Quis quæso, non laudabit cum stupore, celebratam ad eò virtutem Remoræ? in die cujusdam Sancti Minoris, pisces minores præferendi sunt reliquis. Quis inquam pisciculi istius corpore tam pusilli, & vi & robore tam magni, virtutem non admiretur, qui cum palmi magnitudinem non excedat, navis (licet Indicæ) gubernaculo tam firmiter adhæret, ut in velorum ventorumque, nec non propriæ ipsius molis contemptum, illam sistat, fortiusque ipsis anchoris detineat, ut nec moveri, nec progredi possit? Ah si vel una remora

tantæ virtutis & efficaciæ, sicut illa marina, daretur in terra, quantò rariora pericula in vita, & naufragia contingerent in mundo! Si qua Remora fuit in terra, illa fuit S. Antonij lingua, in qua veluti in Remora S. Gregorij Nazianzeni versus verificatur: *Lingua quidem S. Greg. parva est, sed viribus omnia vincit. Nazian.* S. Jacobus Apostolus, in sua facundissima epistola illam navis gubernaculo, & equi comparat fræno. Utraque comparatio conjuncta Remoræ virtutem mirabiliter declarat, quæ navis adhærens gubernaculo, frænum est navis, & gubernaculi gubernaculum: & talis fuit vis seu virtus linguæ S. Antonij. Naturæ humanæ gubernaculum, est arbitrium, navarchus est ratio: sed quàm rarò impetus præcipitis arbitrij rationi obtemperant? nihilofeciùs in hoc tam inobediente & rebeli gubernaculo lingua S. Antonij ostendit, quanta, instar Remoræ sibi inesset virtus ad domandam & retinendam humanarum passionum furiam. Quot insequentes fortunam in nave superbix, velis vento & ipsâ superbix (quæ etiam ventus est) inflatis tendebant in profundum, qui jam crepabant in prora, nisi S. Antonij lingua, velut remora gubernaculum retinuiſſet, donec, juxta rationis dictamen vela contraherentur

tur, & tempeſtas intus & foris ceſſaret! Quot, conſcenſa navi vindictæ, oneratis tormentis, pyrobolis accenſis ruebant aſtuentes ad in- eundam pugnant ubi combuſti periſſent, niſi S. Antonij remora linguæ furiâ retinuiſſet, donec reſidente irâ & odio, cum vexillis pacis amicè ſalvarentur! Quot navigantes in nave cupiditatis, eò quòd ad carcheſium uſq; onerata, & ex pondere juncturis diſſolutis, ad fugiendum æquè atque ad de- fendendum fuerit inepta, in ma- nus pyratarum incidendiſſent, cum ja- ctura omnium, quæ ferebant, aut quærebant, niſi S. Antonij lingua illos inſtar Remoræ, detinuiſſet, donec ab injuſto onere alleviati, evadentes periculum portum at- tingerent! Quot in navè ſenſuali- tatis, quæ ſemper in tenebris navi- gat, ſine ſole de die, & ſtella de nocte, ſyrenum cantu decepti, & ab impetu ſinentes ſe duci, cæcè in ſcylla aut charybdi periſſent, ubi nec navis nec navigans appareret, niſi remora S. Antonij illos conti- nuuiſſet, donec illuc ſcendente die, ad iter ſe accinxiſſent! Hæc eſt Lin- gua, Piſces, veſtri magni Prædica- toris, qui ſimiliter fuit remora ve- ſtra, in quantum illum audiviſtis; & quia jam obmutuit [quamvis integra adhuc aſſervetur] tot vi- dentur in terra, & deplorantur maufragia.

Verùm ut de unius tantæ virtu- tis admiratione, ad laudem ſeu in- vidiam alterius non minoris tranſ- eamus: ſimiliter & æquè mirabilis qualitas alij iſti ineſt piſciculo, quem Latini Torpedinem vocant. Utrumq; iſtum piſcem hic magis ex fama, quàm viſu novimus. Iſtud verò magnis virtutibus eſt propri- um; ut quantò majores, tantò ſint occultiores. Piſcator perticâ manu tenens cum filo, arundine & ſub- ure ſuper aquam, annexum ha- mum cum eſcâ demittit ad fun- dum: & dum eſcâ dentes admover Torpedo, ipſe incipit tremere brachio. Nunquid major, brevior & mirabilior effectus dari poteſt? ita ut eodem momento viſ piſci- culi, de ore ad hamum, de hamo ad filum, de filo ad perticam, de pertica ad brachium tranſeat piſcatoris. Non ſine ratione ſingula- ri, hanc laudem veſtram, me cum invidia relaturum dixi. Quis noſtri elementi piſcatoribus iſtam tre- mentem immittet qualitatem, in omni eo quod piſcantur in terra! Multum piſcantur: ſed multum iſtud mirari me non facit: Tantum miror, quod piſcentur tantum, & tam parum tremant. Tantum piſ- cari, & tam parum tremere? poſ- ſet fieri problema, ubinam plures eſſent piſcatores, nec non plures piſcandi methodi & adinventio- nes,

nes, utrum in mari, an in terra? & certum est quod in terra. Nolo de super discurre, licet piscibus magnæ foret consolationi: sufficit facere comparationem cum virga & arundine, eò quod nostri calus sint instrumentum. In mari piscantur arundines, in terra piscantur virgæ, (& tanta varietas virgarum) piscantur fasces, piscantur gubernacula, immò piscantur & sceptræ, & plus piscantur omnibus: piscantur enim civitates & integra regna. Estne possibile, cum homines piscantur res tantæ molis & ponderis, quod illis manus non tremant vel brachium? Si prædicarem hominibus, nec lingua mihi deesset S. Antonij, ego illos tremere facerem. Viginti & duo piscatorum talium, casu S. Antonij interfuerunt sermoni, quos omnes sic tremere fecerunt verba S. Antonij, ut omnes ad ipsius sese pedes dimittentes, trementes sua confessi fuerint furta, trementes restituerint quod potuerunt (istud enim in hoc peccato magis, quàm in alijs tremere facit) omnes denique mutatâ vitâ simul & officio sese emendârunt.

Discursum hunc, de laudibus piscium, absolvere volo pisce uno, qui, utrum S. Antonium audiverit, & ab eo prædicare didicerit, nescio. Verum est quod prædicaverit mihi: & si essem alius etiam me

converterem. Hinc navigaturus versus *Parâ* (quàm bonum est, pisces non manere extra nostram oram) vidi aliquando ingentem pisciculorum copiam in canali currere quos non noveram: quia verò mihi dicebatur, quod à Lusitanis Quatuor oculi vocarentur, ocularitèr nominis hujus rationem investigaturus, eos verè quatuor oculos undequaque perfectos habere deprehendi. Da gratias Deo, dixi illi, divinæque providentiæ ejus liberalitatem erga te prædica. Aquilis, quæ lynces sunt aëris, duos tantum dedit oculos: & lyncibus quæ sunt lynces terræ, similiter tantum duos; Tibi verò piscicule dedit quatuor. Magis adhuc admiratus fui circumstantiam loci considerando. Tot instrumenta visus uni animalculo maris? in oris & earundem terrarum vastissimarum littoribus Deus, à tot sæculis millia hominum in cæcitate vivere permittit? ô altitudinem & incomprehensibilitatem rationum Dei, & profundam judiciorum ejus abyssum!

Philosophando igitur, super naturali ista providentiæ hujus causa, notavi, quatuor istos oculos non nihil extra ordinarium locum positos, & quodlibet par eorum, velut duo cleftsydræ vitra sibi juncta, tali situ & formâ, ut illi partis
 supe.

superioris directè respiciant sursum; & illi partis inferioris directè respiciant deorsum. Novæ hujus architecturæ ratio est; quia pisciculi isti semper in aquæ superficie natantes, non solum à majoribus maris illius piscibus, verum etiam à frequenti marinarum avium copia, quæ in oris istis vivunt, persecutionem & insidias patiuntur: Quia verò in mari & aëre hostes habent, natura illis duplicando custodias, duos illis dedit oculos directè sursum respicientes ad cavendum sibi ab avibus: & duos alios directè respicientes deorsum ad cavendum sibi à piscibus. O quàm benè quatuor isti oculi animam rationalem informarent, & quàm benè occuparetur in illis, multò sanè melius, quàm in multis hominibus! Hunc sermonem, seu instructionem mihi dedit ille pisciculus, me docens, si fide usuque rationis præditus sum, tantum mihi respiciendum esse rectè sursum; & tantum rectè deorsum; sursum, considerando esse cælum: deorsū, considerando esse infernum. Non ad hocce mihi textum allegavit Scripturæ; sed pro tunc me docuit quid velit dicere David in aliquo, quod non intelligebam: *Averte oculos meos ne videant vanitatem.* Nunquid David oculos vertere poterat, quocunque volebat: mo-

do, quo ille volebat, non. Ille oculos versos volebat, ne viderent vanitatem, quod impossibile est in hoc mundo, in quamcunque demum partem illos vertisset: nam in hoc mundo omnia vanitas: *Vanitas vanitatum, & omnia Ecclesiæ v. 2.* Ne igitur oculi Davidis viderent vanitatem, à Deo vertendi erant, ita ut solum viderent & respicerent alium, mundum alium in ambobus suis hemisphæris: vel sursum, directè tantum respiciendo versus cælum: vel deorsum, directè tantum respiciendo versus infernum. Et hanc gratiam magnus ille Propheta postulavit à Deo; & hanc doctrinam mihi tantillus ille pisciculus prædicavit.

Verum enim verò licet nec cælum, nec infernus creata sint pro vobis, fratres pisces, finio coronidem vestris imponendo laudibus, & gratias referendo vobis, quod magno sitis adminiculo ad cælum, & non ad infernum veniendi illis quos sustentatis. Vos sustentatis Cartusias, & omnes sacras familias rigidiorum vitæ methodum profitentes: vos, omnes veros Christianos ad ritè peragendam poenitentiam quadragesimalem adjuvatis: vos illi estis, quibuscum Christus ipse suum Pascha celebravit, quando post resurrectionem bina

Psalms.
118. v.
37.

vix cum Discipulis suis comedit. Gloriantur volucres & terrestria animantia, quod oppipara & splendida divitibus adornent convivia: vos gloriemini, jejuniis & abstinentiæ Justorum vos socios esse. Vos, quotquot estis, tantam cum virtute cognationem & sympathiam habetis, ut Deus peiorem & grossiorem in jejuniis prohibendo carnem, meliorem & delicatiorem permittat piscem. Et licet duo tantum in hebdomada vobis dicentur dies, nullus tamen vobis prohibetur. Unum tantum inter signa cœlestia locum vobis assignârunt Astrologi: sed qui vobis tantum vescuntur & vivunt in terra, tutiora habent loca in cœlo. Illius denique elementi estis incolæ, cujus inter omnia, fecunditas propria est Spiritui sancto: *Spiritus Domini fecundabat aquas.*

Benedixit vobis Deus, ut cresceretis & multiplicaremini: & ut hanc suam benedictionem vobis Deus confirmet, mementote pauperum, ne illis defitis remedio. Scitote quod alendo pauperes certa vestra habetis augmenta. Exemplo vobis sint Sorores vestræ Bardinæ; quare illas frequentiam tam innumerabili à Creatore multiplicari putatis? quia pauperes sustentant. Sturiones & Salmones rariores sunt numero, quia Regum

& potentum mensis deserviunt: at piscis, qui pauperum Christi famem sedat, à Christo augetur & multiplicatur. Bini illi pisces quinque panum socij in deserto, in tantum aucti sunt & multiplicati, ut quinque millibus hominum cibum præbuerint. Si ergo pisces mortui cibando pauperes sic multiplicantur, quantum magis & melius hoc vivis eveniet? Crescite pisces, crescite & multiplicamini: & Deus suam vobis benedictionem confirmet.

§. IV.

SEd, heus, heus pisces, antequam recedatis, sicuti vestras audivistis laudes, etiam vestras, patienter audite reprehensiones. Sint vestra confusio, cum jam non sit emendatio. Primum, quod in vobis me non ædificat, est quod alterutrum vos devoret. Magnum id est scandalum; est circumstantia illud aggravat. Non solum vos devoratis alterutrum & unus alium: sed magni parvos, si fieret contrarium, minus esset malum. Si parvi comederent magnos, unus magnus multis sufficeret parvis: sed quia magni devorant parvos, nec centum, nec mille parvi uni sufficiunt magno. Ecce quomodo S. Augustinus hoc admiratur: *Homines pravis perversisque cupiditatibus, facti sunt veluti pisces invicem se devo-*

S. Aug.

devorantes. Tam aliena, non solum à ratione, sed ab ipsa etiam natura res est, ut cum omnes in eodem elemento creati, ejusdem patriæ cives, omnes denique sitis fratres, vivatis, eò quod vos invicem comedatis. S. Augustinus prædicans hominibus, ad exaggerandam scandali hujus sceditatem ostendebat illum in piscibus: & ego prædicans piscibus, ut videatis quàm hoc scdum sit & abominabile, volo ut hoc videatis in hominibus. Respiciite, pisces, ibi de mari, ad terram. Non, non: non hoc vobis dico. Vos oculos ad montes & colles convertitis? Huc, huc versus civitatem aspiciite: putatis quod soli se invicem devorent homines sylvestres: longè major hîc laniena est; multò magis se devorant alterutrum concives. Cernitis omnes istos motus, cernitis omnes istas deambulationes & gressus, cernitis illos concursus ad forum, cernitis illos cursus & recursus per plateas, cernitis illos graduum ascensus & descensus, cernitis illos non interruptos ingressus & egressus sine quietis intercapidine? quorsum hæc omnia, nisi ut homines quarant quomodo comedant & se devorare possint?

Si quis eorum moritur, mox videbitis tot irruere in miserum ad illum dilaniandum & devoran-

dum. Comedunt illum hæredes. Testamentarij cum Legatarijs; comedunt illum Creditores, Orphanorum defunctorum & absentium provisos: Comedit illum Medicus, qui medicando mortem ipsius promovit; comedit illum Chirurgus, qui sanguinem ipsi eduxit; comedit illum ipsa uxor, quæ pro amictu mortuali detritum & vetustum domûs ipsi dat linteum; comedit illum pollinctor, faciens fossam, pulsans campanas ædituus, & qui feralia cantando ipsum deducunt ad sepulchrum: miserum denique necdum devoratum à terra, jam comedit omnis terra. Age, si homines se comederent, non nisi jam mortuos, minorque videretur horror, minorque sensitivitatîs materia. Sed ut cognoscatis, quò vestra deveniat crudelitas, pisces, considerate homines, quod etiam vivos se invicem devorent, sicuti & vos. Vivebat adhuc Job dicens: *Quare*

Iob. 19.

v. 22.

persequimini me, & carnis meis saturamini? q. d. Quare tam inhumanè me persequimini, & viventem adhuc comedentes, carnis vos meis satiatis? num alterum & similem Job videre cupitis? Ecce hominem aliquem fatigatum processibus, seu accusatum de criminibus: & videte quor comedant illum. Jam illum comedit

Magistratus ; jam comedit illum carcerum præfectus , comedit illum Secretarius seu scriba, Solicitator & Advocatus : comedit illum Inquisitor , testis & Judex : needum sententialiter judicatus jam est comestus. Homines peiores sunt corvis : suspensum aliquē non comedunt corvi nisi post executionem, & jam mortuum : & ille cujus causa adhuc ventilatur in judicio, needum latā & executioni datā sententiā jam est comestus.

Et quò cognoscatis comestos illos in terra nonnisi parvos esse, iisdemq; modis quibus comeditis in mari, Deum super hoc conquerentem audite: *nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam, ut cibum panis*: putatis, inquit Deus, non venturum tempus, quo cognoscant & suum reatum luent, qui iniquitatē operantur? & quānam illa est iniquitas, quam Deus specificē iniquitatem appellat, quasi non alia foret iniquitas in terra? Et quānam sunt, qui illam committunt & operantur? iniquitas est quod homo devoret hominem: & illam committentes & operantes sunt illi majores, qui devorant minores, *qui devorant plebem meam, ut cibum panis*. In hisce verbis, eò quod vos tangant & concernant, oportet vos, pisces, diligenter notare tot

alia mysteria, quot sunt verba. Deus inquit, quod homines non solum suum comedant populum, sed suam specificē plebem: *Plebem meam*. Plebs enim & plebæi, qui minores sunt & infirmiores, minorisque æstimantur in republica, sunt illi, qui comeduntur. Nec simpliciter dicit, quod illos quocunq; comedant modo, sed deglutiant & devorent: *Qui devorant*. Magnorum enim istorum, qui civitatibus & Provinciis cum imperio præsunt, fames non comedendo parvos, unum post unum, & alios post alios, sed integros deglutiendo & devorando populos fariatur: *Qui devorant plebem meam*. Et quomodo? *Ut cibum panis*; non ut cibos alios, sed uti panem. Discrimen inter panem aliosq; cibos est, quod pro carnibus certi dies sunt carnium, pro piscibus certi sunt dies piscium, & pro fructibus diversi menses anni: sed panis cibis est dierum omnium, qui semper & continuò comeditur: & istud parvi patiuntur. Sunt panis quotidianus magnorum: & sicut panis cum omnibus comeditur: sic cum & in omnibus parvuli, non habentes aut exercentes officium, in quo illos non mulcent, gravent, defraudent; in quo illos non comedant, devorent, & deglutiant: *Qui devorant plebem meam, ut cibum panis*. Istudne, pisces, appro-

*Psal. 13
v. 4.*

approbatis? motu capitum improbare mihi videmini: & mutuis affectibus ostendere quod miremini talē inter homines iniquitatem & malitiam dari. Id ipsum vos facitis. Vos majores commeditis parvos; & illi valde magni non solum illos comedunt unum post alterum; sed ingentem copiam; & illud continuo sine temporis intercapedine, non de die tantum sed & de nocte, in luce, & tenebris, more hominū.

Quod si forē iniquitatem hanc inter vos impunē transire & tolerandam putatis, decipitis vos. Sicut Deus illam punit in hominibus ita & eam suo modo punit in vobis. Vos seniores qui me præsentes auditis, planē vidistis in hoc statu Maragnano, vel saltem audistis Viatores in scaphis actuariis murmurantes, & multo magis earum remiges lamentantes, quod majores huc missi pro eo, quod statum eundem gubernarent & exaltarent, illum destruxerint & deprefferint: quia omnem famem quam inde secum tulerant, hic exsatiabant parvos comedendo & devorando. Ita factum est. Sed si qui forē inter vos sulcos seu semitas sequentes navium cum iis pergunt in Lusitaniam, ad nativā mariā reverfuri, ibidem forē audiverint in Tago, quod ipsi iidem majores qui hic comedebant parvos, illuc venien-

tes alios inventuri sint majores, à quibus comedantur. Hic divinæ providentiæ est stylus tam antiquus & clarus, ut ipsi etiam Gentiles eum cognoverint & decantarent.

*Vos quibus Rector maris atq; terræ
lulus dedit magnum necis atque vitæ;
Ponite inflatos tumidosque vultus;
Quidquid à vobis minor extimescit,
Major hoc vobis Dominus minatur.*

Notate, pisces, illam Dei definitionem: *Rector maris atque terræ.* Ne dubiteris quin eundem stylum, quem Deus cum hominibus observat in terra, etiam vobiscum observet in mari. Necessarium igitur est, ut provideatis vobis, nec vilipendatis doctrinam, quam magnus Ecclesiæ Doctor S. Ambrosius vobis impertiit. Vobiscum loquendo dicens: *Cave, dum alium S. Amb. insequeris, ne incidas in validiorē.* Caveat piscis, qui infirmiores se ad devorandum insequitur, ne incurrat in os validioris à quo deglutiat. Nos illud hic cernimus quotidie. Xarcus insequitur Bagrium, velut canis leporem, nec videt cæcus sibi insidiari Tubarum quatuor ordinibus dentium, à quo unius instar boli deglutietur. Idem elegantissimè vobis dixit S. Augustinus: *Prædo minoris, sit præda majoris.* Sed exempla ista, pisces, non

sufficiunt, ut cesset vestram describere gulam, ipsa enim crudelitas, quam exercetis cum parvulis, jam præparatam habet in voracitate magnorum, punitionem & vindictam.

Agè, cum illud tanto vestro damno experiamini, opus est, ut deinceps magis zelosi sitis pro republicâ & communi bono: & zelus iste particulari uniuscujusque appetitui prævaleat, ne accidat, ut sicut hodie multos ex vobis videmus imminutos, paulatim consumamini omnes. Nunquid sufficiunt vobis tot hostes extranei, & insidiatores tam callidi & infatigabiles, quotquot sunt piscatores, diu noctuque vos circumcingere, totq; modis impugnare nō cessantes? non videtis, quod contra vos expandant & complicant retia, nassas contra vos conficiant, fila funesque texant, contra vos unci furcæque hamatæ curventur & acuuntur? non videtis arundines contra vos esse lanceas & suber arma offensiva? Non ergo sufficit tot & tantos armatos extraneos habere hostes; sed etiam intra vestras portas vos ipsi invicem vobis infensissimi & crudelissimi hostes persequendo, & alter alterum devorando intestinum & plus quam civile bellum foveatis? Cesset nunc, fratres pisces, cesset finemq;

accipiat, hæc tam perniciofa discordia: Et quia vos vocavi, & estis fratres, mementote obligationis hujus nominis. Nonne omnes valde pacati & pacifici & amici eratis in invicem magni æquè ac parvi S. Antonio vobis prædicante? sic ergo perseverate & eritis felices.

Verum enim verò dicetis mihi (prout etiam homines loquuntur) non alium vobis esse vivendi modum. Ast, unde inter vos vivunt multi, alios non comedentes? Mare valde spatiosum est, fertile & sæcundum, & solis illis quæ in littora evomit, magnam partem eorum, quæ in se continet viva sustentare potest. Quod animantium aliqua comedant alia, voracitas est & sævitia, & non naturæ statutum. Eadem illa aëris & terræ animalia quæ hodie se invicem devorant, in primordio mundi non se devorabant: ita conveniens erat & necessarium ut omnium species multiplicarentur. Idem adhuc clariùs patuit post diluvium: postquam enim bina tantum animalia de qualibet specie per arcam evaserant, ægrè se conservare potuissent, si alterutrum devorassent. Ejusdem denique diluvii tempore, quo omnia simul conjuncta vivebant in arca, lupus videbat agnum Accipiter Perdicem, Leo Damalæ, & quodlibet illa, quibus se fagi-

saginare consueverat : & si fortè ibi se hoc fuere tentata , restiterunt communis escæ portione , à Noë sibi ministratâ contenta. Si igitur calidiorum elementorum animalia illius temperantiæ fuerunt capacia , quare non similiter forent animalia aquæ ? Si denique illa in tot occasioneibus , naturali se conservandi & multiplicandi desiderio , ex necessitate fecere virtutem , vos idem facite : vel facite virtutem sine necessitate , eritque major virtus.

Alterum universalius multò , quod in multis vestrum me non tantum scandalizat , quantum affligit , est notabilis adeò stoliditas & stupiditas , quam omnes ad hæc partes navigantes in suis experiuntur itineribus. Piscator aliquis marinus accepto hamo particulam panni in duas tresve partes divisi alligat , quam per funem immittit in aquam , quod stolidus piscis cernens irruiat cæcè , teneturque captivus , palpitans & oscitans , donec vel in aëre sic suspensus , vel in navigium projectus tandem moriatur : majorne stoliditas aut stoliditas dari potest quam ista ? Deceptum particulâ panni perdere vitam ? objicietis mihi , idem etiam facere homines : quod etiam ego non inficio. Exercitu contra alium exercitum certamen intu-

ro inter hastarum , sagittarum , & ensium cuspides disponuntur homines. Et quare ? Quia fuit , qui provocando duabus partibus panni escam obtulit. Vanitas , inter vitia , callidissimus est piscator homines facillimè decipiens. Et quid facit vanitas ? In cupidibus hastarum , sagittarum & ensium horum duo affigit panni fragmenta , sive albi , qui vocatur habitus Melitensis ; sive viridis , qui vocatur habitus de S. Alberto : sive rubri qui vocatur habitus Christi , & S. Jacobi : Et homines , ut particulam istam panni in pectus suum transferre queant ferrum devorare vel deglutire non formidant. Et quid postmodum evenit ? idem quod vobis. Qui ferrum deglutivit vel ibi vel alia occasione occubuit , eademque panni fragmina denuò , ad piscandum alios , hamo sunt affixa. Hoc exemplo vobis concedo pisces , homines idem facere quod vos ; quamvis hoc mihi videatur non fuisse responsionis vestræ aut excusationis fundamentum : nam licet hic Maragnani multus profundatur sanguis , non sunt exercitus , nec illa habituum ambitio.

Enimverò nec propterea vobis negabo , quod etiam hic homines , minus honorificè & magis stolidè se capi sinant. Quis omnibus Maragnanis

ragnanis indigenis vitas piscatur, & quomodo? Homo marinus, partibus panni. Venit aliquis Capiteanus navis Lusitanicæ cum mercium obsoletarum onere, panno & serico, nimis serò ad nundinas; venditio hinc non succedit ex voto. Quid facit? Ex obsoletis istis mercibus escam adornat quam incolis nostræ terræ proponat; semel atque iterum eas mangonizat aucto semper pretio: & qui potiores sunt, aut haberi volunt, obcæcati aut apparente splendore occupati, captivi tenentur de anno in annum, de tempore ad tempus, & sic vita transsit. Non est exaggeratio. Omnibus incumbit laborare, vel in agro vel in arundine, vel in mola sacchari, vel taberna tabaci. Et quinam hunc totius vitæ laborem sustinent? Non rhedæ, nec cissia, nec equi, nec scutarii, nec ephæbi, nec pedissequi, nec tapetes, nec picturæ, nec naves, nec uniones & monilia. Quibus igitur omnis vita im- & expenditur? abjectis hisce mercibus, cum quibus in plateas prodeundo toto sese occiduat anno.

Nunquid istud, mei pisces, magna est hominū stoliditas, quā vos excusatis? negari non potest: nec vos ibitis inficias. Agedum, si magna est stultitia pro duobus panni fragminibus exponere vitam, qui

vestitu indigent: vobis à Deo à capite usque ad calcem congruis vestiti coloribus: vel squamis deargentatis aut deauratis, vestimentis attritioni & temporis consumptioni non obnoxii, nec novo modo variabilibus. Nonne pro maxima stoliditate & cæcitate imputandum est, quod duabus panni particulis vos capi & illudi sinatis? Ecce quantò minùs vestrum S. Antonium suis vanitatibus mundus decipere potuit, Adolescens adhuc, & nobilis vestitiū sprevit cultum, de quo ætas illa vel maximè gloriatur, commutavit illas cum tunica de fargia, & Canonicorum Regularium cingulo, & sic indutum se contemplatus, cum nimis adhuc splendidum reputaret mortualem amictum, tunicam de fargia commutavit cum synthesi; & cingulum cum chorda. Hac chorda & panno piscatus est innumeros, qui non fuerunt decepti, sed sapientes.

§. V.

AD particularia nunc descendendo dicam, pisces, quid contra quosdam vestrum habeam. Et hinc à nostris littoribus incipiam. Eodem die quo huc appuli audiens Ronchiffanteseorundemque contemplatus magnitudinem, non tantum ad risum, quantum

cum ad iram fui commotus. Estne possibile, cum tantilli sitis pisciculi; quod tantos vos oporteat edere ronchos in mari? cum filo, & incurvata acu piscari vos possit claudus & mancus, quare tantum ronchissatis? sed eodem ex capite hoc facitis. Edicite mihi quare Xiphias seu ensis non ronchissat? Quia ordinariè longum habens gladium brevem habet linguam. Sed non est hæc regula generalis: sed generalis est regula, Deo displicere Ronchissatores, & quod singulariter fatagat deprimere & humiliare nimium ronchissantes. S. Petrus, quàm optimè noverunt vestri Majores, talem habebat gladium, ut solus integro Romanorum militum exercitui obviam iverit, & nisi Christus gladium in vaginam recondere jussisset, pluribus profectò quàm Malcho aures amputasset. Et tamen quid eadem nocte illi accidit? ronchissaverat Petrus jactans, & si omnes defecerent Christum, se solum constanter ipsi adhæsurum, immò vitam pro ipso profusurum, si necessitas exigeret: & tam contrarium è diametro accidit, ut solus ille plus cæteris omnibus defecerit, & ancillæ unius vox ad illum tremefaciendum suffecerit, & ad negandum compulerit. Jam antecædem

Pars II.

defecerat horâ, quâ tanta de se promiserat. Jusserat Christus in horto vigilare, & post pusillum veniens ipsum dormientem invenit tantâ incuriâ, ut non solum propter somnum, sed propter tantam præviam jactantiam ipsum increpuerit: *Sic non potuisti unâ horâ* *Marc. 14. v. 37* *vigilare mecum?* q. d. Tu Petre tam animosum te jactas, ut mori pro me velis, & non potes unâ horâ vigilare mecum? paulò ante tantum ronchissare, & modò ita dormire? Sed ita accidit. Ante occasionem ronchissare, est ipsa jam præsentem dormire. Quid igitur vobis videtur fratres Ronchissatores? si istud evenit maximo piscatori, quid non timendum minimo pisci? examine vos & mox patebit, quàm infirmum jactandi vos, & ronchissandi habeatis fundamentum.

Enimverò si ronchos ederent Balæna, arrogantia eorum excusationem haberet ex magnitudine: sed & in ipsis Balænis minùs tuta foret hæc arrogantia. Quod Balæna inter pisces, Gigas Goliath erat inter homines. Si Jordani fluvius & mare Tyberiadis communionem habent cum Oceano, uti habere fas est, cum ab eo emanent maria: scire vos volo, Ronchissatorem Philisthæo-

LI

rum

rum istum fuisse Gigantem. Quadraginta diebus continuis armatus stetit in acie, Israëlita castra laceffens, nullo singulare secum certamen inire auso: & quis tandem omnis istius insultationis & arrogantiae finis? unus pastorculus baculo suo pastoritio & fundâ illum in terram proffernere potuit. Superbi & arrogantes luctantur cum Deo: & qui cum Deo luctatur semper succumbit. Ita ut ronchissatoribus illis nihil consultius, quàm tacendo S. Antonium imitari. Duo sunt in hominibus quæ ronchos & tumorem in illis excitant: scientia & potestas. Caiphas ronchissabat scientiâ: *Vos nescitis quicquam*: Pilatus potestate: *Nescis quia potestatem habeo?* Uterque contra Christum. Sed fidelis Christi servus Antonius cum tantâ polleret scientiâ, prout vobis dixi: & tanta potestate, sicut vos ipsi estis experti, nullus unquam ipsum de scientiâ & potestate audivit loquentem, necdum illam jactantem: & quia tantum tacuit, hinc tantum clamorem edidit.

In isto itinere (cujus memini) & in omnibus quæ peregi sub linea æquinoctiali, vidi sub illa, quod sæpius videram & notaveram in hominibus, admiratus quod se extendisset ille Viscus, ut etiam piscibus adhæreret. Adhæ-

fores vocantur isti, de quibus modo loquor & propriè valdè: cum enim sint parvi, non solum aliis magnis appropinquant, sed adeo lateribus eorum adhærunt, ut nunquam illos deserant. De animalibus quibusdam narratur, quod, cum minoris sint roboris & industriæ, venantes leones eminens sequantur, ut eo se sustentent, quod illis superfluit. Idem adhæsores isti faciunt tam securi propè, quàm illa à longè: piscis enim magnus & inflexibili capite, ad illos devorandos os vertere nequit, quos in lateribus vehit; sicque pondus eorum simul cum fame sustentat. Modus iste callidus magis quàm generosus vivendi, si fortè ab uno elemento ad aliud transeundo adhæsit, dubio procul istud didicere pisces ab alto, postquam Lusitani nostri ad illud navigarunt: Prorex enim seu Gubernator, ad conquassationes seu regiones & loca armis acquisita iter non instituit, quin multis comitatus seu circumdatus lateri suo adhærentibus, ut hîc fame pereant, cui ibidem remedium non habebant. Magis gnari veritatem ab experientia docti, ab adhæsiōe remittentes alia viâ vitæ necessaria quærunt: fixè verò & inseparabiliter adhærentibus majorum gratiæ & fortunæ in fine accidunt, quod marinis adhæsores.

Cir-

IOAN. II.
v. 46.
IOAN. 19
v. 10.

Circuit navim Tuberanus piscis, in lineâ malaciâ, cum laterum suorum adhæsoribus, sic pelle attenuatâ, ut magis videantur assumenta vel naturales maculæ quàm hospites & socii: misso hamo de catenâ cum portione, quatuor militum, furiosè inhians prædæ instar boli deglutitis omnibus captus tenetur; currit extractus palpirat, & moritur cum adhæsoribus. Videor mihi audire sanctum Matthæum, quamvis non piscatorem Apostolum, idem ipsum describentem in terra. Mortuo Herode, inquit Evangelista, Angelus apparuit Joseph in Ægypto dicens, quod jam tutò in patriam redire liceret, mortuos enim esse jam omnes pueri vitæ insidiatos: *Defuncti sunt enim, qui querebant animam pueri.* Vitæ Christi infantis insidiantes, erant Herodes & sui omnes, tota ejus familia, omnes ipsi adhærentes, & qui ab ejus fortunâ pendebant. Age, fuitne possibile, quod omnes isti simul morentur cum Herode? omnino: morienti enim Tuberano pisci, commoriuntur omnes ipsi adhærentes.

Matth.
2, v. 20.

Defuncto Herode, defuncti sunt omnes qui querebant animam pueri. Ecce pisciculi infelices & stupidi, quàm erroneus & fallax est iste vivendi modus quem elegistis. Exemplum accipite ab hominibus

quod illi non accipiunt à vobis, nec illud S. Antonii, uti fas esset, sequuntur.

Etiâ Deus habet sibi adhærentes; quorum unus David dicebat: *mibi adhærere, Deo bonum est.* Idem *Psal. 71 v. 2.* etiam S. Antonius fecit. Quod si non creditis, ipsum Sanctum aspiciate, qualiter Christo, & Christus ipsi adhæreat. Profectò dubitari potest, uter alteri adhærens fuerit; videturq; fuisse Christus: minor semper enim adhæret majori, & Christus in tantum parvulum minoremque se fecit, ut Antonio adhæreret: Sed Antonius etiam factus est Minorita ut adhæreret Deo. Hinc sequitur, quod omnes Deo adhærentes immortali, mortis sint securi tanquam alii adhærentes, tamque sint securi, ut in casu, quo Deus homo factus est mortuus, tantummodo mortuus sit ne morentur illi alii qui adhærent sibi. Hoc apparuit in illis, jam ipsi adhærentibus quando aiebat: *Si ergo me queritis, sinite hos abire.* Et *Joan. 18 v. 8.* posito, quod hoc modo tantum adhærere possint homines, & non vos pisciculi: imitari saltem oportet alia terræ aërisve animalia, quæ quando magnis appropiant, ut sub umbra roboris eorum se protegant, non sic adhærent, ut cum illis moriantur. Scriptura sacra meminit de arbore ista celebri,

quæ magnum Nabuchodonosorem figurabat , quod omnes cœli volucres in ramis ejus requiescerent , & omnes bestię terræ sub umbram illius confugerent ; nec non utræque fructibus ipsius alerentur : addit verò similiter quod arbore succisâ, volucres avolârint, & animantia terræ auffugerint. In nomine Domini appropriate magnis, sed non ita adhærete, ut vitam exponatis pro illis, aut moriamini cum illis.

Considerate adhærentes vivi , quomodo mortui sunt alii, qui adhæserunt illi pisci Magno, & quare. Tuberanus est mortuus quia comedit : & illi sunt mortui quia non comederunt. Num quid stolidius quàm mori fame & ore alieno ? moriatur Tuberanus , quia comedit, occidit enim eum gula : sed quod moriatur adhærens, quia non comedit , nihil illo infeliciùs dari potest. Nec cogitavi, nec putavi, etiam in piscibus locum habere peccatum originale. Nobis hominibus ea supervenit infelicitas ; ut quod alius comedit, nobis solvendum sit. Omnis mors nostra in Adami & Evæ gulâ habuit principium : & quod nobis moriendum sit ex eo quod comedit alius , magna est infelicitas ! sed nos modicâ aquâ ab hac infelicitate abluimur : & vos quantâcunque maris undâ à

vestrâ vos stupiditate ablueri non potestis.

Sed & verbum mihi, ad vos Volatores , & non modica querela. Edicite mihi. Nunquid Deus vos fecit pisces, ut quid igitur conamini esse aves ? pro vobis , mare ; pro illis Deus aëra fecit. Contenti mari, & quod natare possitis, volare nolite : quia estis pisces. Si fortè vos non nōstis , pinnas vestras attendite & squamas, & cognoscetis vos non esse aves , sed pisces : & quidem non ex melioribus inter illos. Dices mihi Volator , Deum dedisse vobis majores barbas & pinnas quàm cæteris ejusdem vobiscum magnitudinis. Ergò, quia majores habetis barbas & pinnas, hinc vobis facere debetis alas ? sed prò dolor ! toties vobis punitio vestra veritatem recantat. Voluistis aliis piscibus esse meliores, & ex hoc omnibus viliores estis reputati. Cæteros pisces ab alto occidit hamus & illicium : vos sine hamo & illicio vestra occidit præsumptio & capritium. Navis pergit dormiente Naclero, & Volator offendendo ad velum seu funem cadit pulpitanus. Alios pisces occidit famēs, & decipit esca. Volatorē occidit vanitas, & ejus esca est ventus. Quantò consultius illi foret sub mali summitate mersū manere vivum, quàm volare tentantē super

an-

antennas cadere mortuum: Grandis est ambitio, cum mare tam sit immensum, quod tantillo non sufficiat pisci mare totum, magisque vastum elementum affectet. Sed ecce, pisces, ambitionis poenam. Volatorem Deus fecit piscem, & hic avis esse affectavit: & Deus idem, & avis & piscis discrimina illum subire permittit. Omnia vela illi tanquam pisci sunt retia, & funes omnes illi tanquam avi, sunt laquei. Ecce volator qualiter tibi tua supervenerit punitio. Vivus paulò ante in mari natabas tuis pinnis, & jam jaces prostratus tuis alis in navi. Non contentus esse piscis, voluisti simul esse avis: & jam nec avises, neque piscis: neque volare jam, neque natare vales. Natura tibi aquam assignavit, & tu aërem praelegisti: & ego te jam igni admotum cerno. Pisces, qui libet suo sit elementum contentus. Nisi volator à secundo ad tertium transire tentasset, non versaretur in quarto. Tutus agebat ab igne natans in aqua, sed quia barbis suis & pinnis volare voluit in undis, alas combussit.

Viso hoc exemplo, pisces, hanc omnes memoriae mandate sententiam. Qui ultra quàm illi convenit, esse desiderat, perdit quod habet, & quod affectat. Natare sciens, & volare volens, suo tempore nec

volabit, nec natabit. De Volatore terrestri auscultate casum. Simon Magus cui ars magica, in qua famolissimus erat, cognomen imposuit, filium Dei se esse jactans, designavit diem, quo in oculis totius urbis Romæ in cœlum ascensus foret, & actu in sublime volare cœpit: sed oratione S. Petri præsentis celerius prævolante, Magus in terrâ protinùs collapsus è sublimi, nolente Deo, ut mox moreretur, sed ut similiter in oculis omnium collideretur, pedes confregit. Nolo vos ejus poenam, sed genus poenæ considerare. Quod Simon cecidit, valde congruè accidit: & si mortuus fuisset, similiter congruentissimum fuisset: siquidem ejus præsumptio & ars diabolica melius non meruerat. Sed ex tam alto lapsu non crepet medius, neque caput, aut brachia, sed tibias tantùm frangat: sic est, inquit S. Maximus: nam qui habet pedes ad ambulandum, affectans alas ad volandum, justum est, ut alas insuper & pedes amittat. Quod eleganter dictus S. Pater asserit: *Ut qui paulò ante volare tentaverat, subito ambulare non posset: & qui pennas assumpserrat, plantas amitteret.* Simon habet pedes, & alas desiderat: potest ambulare, & vult volare: frangantur itaque ipsi alæ, ne volet: & similiter pedes, ne ambulet. Ecce vola-

S. Max

tores maris, quid illis terræ volatoribus eveniat: ut quilibet suo contentus elemento vivat. Quod si mare exemplum acciperet à fluminibus Icaro submerso in Danubio, non tot Icarum forent in Oceano

O Antonij anima, tu sola habens alas volasti sine periculo: deorsum enim, & non sursum volare scivisti! Jam S. Joannes illam in Apocalypsi vidit mulierem, cujus ornatus omnem firmamenti splendorem absorbit, cui duas alas aquilæ magnæ datas asserit: *Data*

Apoc. 2. sunt mulieri due alæ aquilæ magnæ;
v. 14. *& ad quid? ut volaret in desertum.*

Notatu dignum, quod non sine causa, idem Prophetæ vocavit signum magnum: Mulier erat in cælo: *Signum magnum apparuit in cælo, Mulier amicta sole.* Agè, si mulier erat in cælo, & desertum erat in terra, quomodo illi dantur alæ ad volandum in desertum? Quia sunt alæ ad ascendendum, & descendendum. Alæ ad ascendendum valde sunt periculose, alæ ad descendendum valde securæ: & tales illæ S. Antonij fuere. *Data* sunt animæ S. Antonij duæ alæ aquilæ, quibus illi gemina naturalis & supernaturalis sapientia, adeò sublimis & profunda fuit collata prout novimus. Et ille quid fecit? Non expandit alas ad ascendendum, sed ad descendendum contraxit: & in tan-

tum, ut cum esset arca testamenti, pro laico (uti dixi) & idiota fuerit reputatus. Volatores maris (non loquor illis terræ) Sanctum Prædicatorem vestrum imitamini. Si vestræ vobis pinnæ servire possent, videntur pro alis, ad ascendendum eas explicare nolite, ne ad velum aliquid aut latus vos offendere contingat: eis collectis descendendo lacunæ ejusdem fundum petite, ubi recti magis eritis securi.

Sed cum in latebris versemur maris, antequam illis egrediamur, fratrem hic habemus, nomine Polypum, contra quem suas depouunt querelas graves SS. Ambrosius & Basiliius. Polypus caput suo videtur esse Monachus, illis suis pedibus explicatis videtur esse stella: cumque ossibus careat & spinis, ipsa videtur esse mansuetudo, Et substantiæ modestiæ schemate, vel hypocrisis tam sancta, duo illi magni Latinæ & Græcæ Ecclesiæ Doctores contestantur, dictum Polypum maximum esse maris proditorem. Hæc maris proditio consistit in eo, quod omnium sibi adhærentium colores assumat: colores, qui in chamæleonte sunt ornatus, in Polypo sunt malitia: figuræ quæ in Protheo sunt fabulæ, in Polypo sunt veritas & artificium. In eluvione sine limo, virefcit; in arena albescit: in luto griseus seu leuco-

leucophæus: in aliqua petra, ejusdem colorem induit. Et quid hinc sequitur? accidit piscem alium à proditione innocuū incautè transire, & latro proprio suo dolo testus missis derepentè manibus illum capit. Fecissetne plus Judas? non fecisset plus: nec tantum fecit. Judas Christum est amplexatus, sed alij eum comprehenderunt: Polypus amplexatur, & ipse insuper capit. Judas brachijs signum dedit: & Polypus ex brachijs suis funes facit. Judam proditorem fuisse certum est, sed prævijs facibus: illam meditatus fuit in tenebris, sed executus est cum luminibus. Polypus sese occultando visum aufert alijs: Prima proditio, seu rapina quam exercet, est lucis, ne discernatur color. Ecce piscis proditor & abjecte, qualis & quanta tua sit malitia: Judas enim, comparisone tui jam minor est proditor.

O exorbitantem, & tam puro indignam ignominiam elemento, tam limpidò & crystallino, sicut illud aquæ, quæ non solùm terræ, sed ipsius etiam cœli naturale speculum existit! Regius Propheta David dixit: *Tenebrosa aqua in nubi-
bus aëris.* Et specificè dixit *In nubi-
bus aëris*, ut obscuritatem alij elemento, quàm aquæ attribueret; quæ in se ipsa semper clara, dia-

phana & transparentes est, in qua nihil abscondi, tegi, aut dissimulari potest. Et in eodem elemento generetur, toleretur & agat cum tanto boni publici damno monstrum adèò versipelle, multicolor, varium, fraudulentum & proditorium! Video vos pisces, ob terrarum, quæ à mari vestro alluuntur notitiam, quam habetis, mihi respondendo replicare, etiam in illis dari fallacias, simulationes, dolos, fraudes multoque majores & perniciosiores proditiones. Et præter subjectum quod defenditis, etiam alijs similibus aliam congruam valde proprietatem applicare possitis: sed vobis illam subticentibus etiam ego eam similiter tacito pede prætereo. Nihilò seciùs, non sine magna verecundia, omnia quæ dicitis, & multò plura concedo: quia negare nequeo. Sed in Sanctum Prædicatorem vestrum Antonium oculos convertite, & in eo purissimum omnis candoris, sinceritatis & veritatis exemplar videbitis: ubi nunquam dolus, simulatio, deceptio sedem habuit. Simulque scitote, ut illa omnia quilibet nostrum in se haberet, sufficiebat olim esse Lusitanum: necesse non erat esse Sanctum.

Absolvi, fratres pisces, laudes vestras & vituperia, duabusque obligationibus salis, quamvis maris

ris, & non terræ; prout promissi satisfeci : *Vos estis sal terræ* : restat tantummodò , ut cum primis necessarium vobis demus monitum, qui in istis maribus vivitis : quia illa tam varia sunt & vasta, nec non plena scopulis & scrupulis , optimè nostis, multos perire & everti naves, unde mari ditato, terra depauperatur. Consultum est igitur advertere, ingens vobis in istis divitijs inesse periculum : quotquot enim naufragantium bona usurpant , anathematis & maledicti pœnam incurrunt. Ista excommunicationis pœna non vobis, sed hominibus est statuta : Deus nihilominus frequenter ostendit , quod quando animalia materialiter ea committunt, quæ tali lege prohibentur, illa similiter suo modo ejusdem pœnis subjacere , eodemque momento deficere , miserèque perire incipiant. Christus mandavit piscari Petro , quod in ore primi piscis certam inventurus esset monetam, quâ tributum solveret. Si Petrus plures cepisset pisces quàm istum, supposito fuisse primum, ex hujus aliorumq; pretio colligere potuisset necessariam solvendo tributo pecuniam, quod unius tantùm drachmæ argenteæ, & exigui ponderis erat. Quonam igitur mysterio mandavit Christus ut ex hujus piscis ore colleretur, &

ille præ aliis moretetur, nunc attendite. Pisces non cudent monetam in fundo maris , nec contractus & commercia habent cum hominibus, unde pecunia ad illos devenire possit : ista ergo pecunia quam piscis hic deglutierat, navis alicujus in istis maribus naufragium passæ fuerat. Et Christus Dominus hoc ipso ostendere voluit, easdem pœnas, quas S: Petrus ejusve Successores contra homines naufragantium bona usurpantes fulminant, etiam suo modo similiter pisces incurrere, prius moriendo quàm reliqui, & ipsâ deglutitâ transversim & obliquè faucibus inhærente pecuniâ suffocari. O præclaram pro terra doctrinam, nisi mari prædicarem ! miserabilior hominibus mors obtingere nequit, quàm inhærente transversim faucibus alieno emori : est enim peccatum, à quo ipse S. Petrus, aut summus Pontifex absolvere nequit. Et quamvis homines mortem incurrant æternam, cuius pisces non sunt capaces, nihilominus hi mortem suam naturalem uti hoc casu, accelerant, nisi materialiter, sicut dixi , à bonis naufragantium se contineant.

S. VI.

Postrema hæc consideratione seu admonitione vos, pisces, vel me
à vo-

à vobis expedio, vale faciens vobis, mei pisces, & ut sermone meo consolati abeatis (nescio enim quando alium sitis audituri) unum illud alleviare vobis conabor, quod jam ab antiquo singulariter vos contristare potuit, à tempore quo Leviticus fuit promulgatus. In lege Ecclesiastica seu rituali Levitici, certa quædam animalia, Deus cultui sacrificioq; suo deputavit: sed omnia illa aut terrestria erant animantia, aut volatilia, piscibus ab omni sacrificio exclusis. Et quis dubitat exclusionem hanc universalem cum primis fuisse contristativam omnibus tam nobilis elementi incolis, ut primo Sacramento meruerit materiam ministrare? Primarium motivum, quod pisces fuerint exclusi, fuit, quia reliqua animalia ad sacrificium poterant pervenire viva, & pisces ordinariè non nisi mortui: nec Deus mortuum quid sibi sacrificari, aut ad altare suum offerri sustinet. Hoc punctum similiter utile valde & necessarium foret hominibus, si illis prædicarem. Heu quot animæ ad altare illud accedunt mortuæ, eò quod accedant & accedere non trepident cum peccato mortali! pisces, magnas Deo agite gratias, quod ab hoc periculo vos exemerit: melius enim est ad sacrificium non accedere, quàm accedere

Pars II.

mortuum. Cætera animalia offerunt Deo, posse sacrificari: vos illi offertis, ad sacrificium non posse pervenire: alia sacrificant Deo sanguinem & vitam: vos illi sacrificatis respectum & reverentiam.

O pisces, quantum vobis invideo naturalem hanc irregularitatem! quantò melius mihi foret, Deum non accipere in manus, quàm illum sumere tam indignè! In omni, quo vos excedo, magnas in vobis præcellentias recognosco. Vestra brutalitas melior est meâ ratione: & vester instinctus, meo arbitrio. Ego loquor; vos Deum verbis non offenditis. Ego reminiscor; sed vos Deum memoriâ non offenditis. Ego discuro: sed vos Deum intellectu non offenditis. Ego volo: sed vos Deum voluntate non offenditis. Vos à Deo conditi estis ad serviendum hominibus, & finem vestrum assequimini: Deus me ad sibi serviendum condidit, nec præstitum mihi finem assequor. Vos Deum non videbitis, cum confideret ante eum comparere possitis quia illum non offendistis: Ego me visurum spero, sed quâ fronte in divino ipsius conspectu apparebo, si offendere non cesso? Ah! cogor quasi dicere, melius mihi fore, si essem, sicut vos: nam de homine quodam ad idem mecum obligato suprema pronunciavit veritas,

Mm

quod

quod melius illi fuisset natum non fuisse, aut natum non fuisse hominem: *Si natus non fuisset homo ille.* Quia verò nos qui nascimur homines, nativitatis obligationibus tam malè respondemus: estote cōtenti, pisces, & magnas Deo gratias agite pro vestra nativitate.

*Dan. 3. Benedicite cete, & omnia quæ
v. 79. moventur in aquis Domino:* Laudate Deum, pisces magni & parvi, & in duos tam innumerabiles divisi choros, laudate eum voce consonā: Laudate Deum, qui in tanto vos creavit numero: Laudate Deum, qui in tam varias vos distinxit species: Laudate Deum, qui tantā vos varietate & decore vestivit: Laudate Deum, qui omnibus ne-

cessariis vitæ instrumentis vos dotavit: Laudate Deum, qui tam amplum & purum elementum vobis assignavit: Laudate Deum, qui in mundum veniens inter vos vixit, & eos vocavit, qui vobiscum & de vobis vivebant: Laudate Deum, qui vos pascit: Laudate Deum, qui vos conservat: Laudate Deum, qui vos multiplicat: denique laudate Deum serviendo homini ad illum sustentandum: qui creationis vestræ scopus est: & sicut benedictionem vobis dedit in principio, ita illam etiam nunc impertiatur. Amen. Quia incapaces estis gratiæ & gloriæ, sic
vester Sermo in gratia & gloria non explicat.

S E R M O

PRO DIE

S. BARTHOLOMÆI.

Romæ occasione Promotionis Cardinalium.

Elegit duodecim ex ipsis: quos & Apostolos nominavit. Luc. 6. v. 13.

§. I.

Habemus vigilantem: *Erat pernoctans:* nec sine ratione vigilantem & sollici-

tum. Electurus erat Ecclesiæ suæ Pastores; electurus erat Monarchiæ suæ Ministros: meritò igitur & exemplariter vigilat & sollicitus est. Nullum negotium Principi ma-

magis tollere debet somnum, nihil ipsum magis vigilantem & sollicitum reddere, quam magnorum Ministrorum electio: siquidem ab hac electiones omnes, resolutiones, executiones omnes, bonum denique regimen, omnique reipublicæ prosperitas dependent. Hinc fiunt vel ad nihilum rediguntur omnia, Merito igitur supremus Rex, merito & exemplariter summus Pastor vigilat, *Fugiebat somnus ab oculis meis*, inquit Jacob Labani Pastor. Si cura ovium vigilantem adeo reddebat pastorem, quanto vigilantior reddere debet Dominum electio Pastorum? memini (de monte descendamus ad mare) memini inquam, in mari Tyberiadis Apostolicam periclitatam fuisse navem: & maxime sævientem procellâ, Christus dormivisse dicitur: *Ipse vero dormiebat*. Domine in mari dormis, vigil in monte? non tibi somnum excutit tempestas, & eorum qui tecum versantur in mari, electio adeo te vigilantem facit? Omnino: qui enim vigilat in electionibus, non periclitatur in tempestatibus. Petrus gubernabat. Andreas, Joannes, & Jacobus remigabant: & navi tam benè provisâ securus dormit Gubernator. Tempestas erat in mari: securitas in monte. Ubi facta est electio, ibi

superatum est periculum: & ubi erat periculum ibi vigilantia fuit opus. *Erat pernoctans.*

Hoc punctum hodie pertractabimus. Materia non tantum est magna; sed inter majores maxima: quomodo Ministri maximi eligendi, Christus nos docebit: & sanctissima Mater nobis gratiam obtinebit, Ave Maria.

§. II.

Elegit duodecim ex ipsis: quos & Apostolos nominavit.

CHRISTUS hodie maximos Ecclesiæ suæ elegit Ministros: & in miris electionis hujus modo & circumstantiis, successoribus suis electionis canonicè faciendæ modum præscriptum reliquit. Totum exemplar ad tres regulas reducit. Prima, quocum tractanda sit electio, Secunda, quales sint eligendi. Tertia, quot eligi debeant. Ut tribus verbis dicam: Cum quo, Quales, & Quot. Incipiamus.

Quæstionum harum prima est, Quocum tractandæ sint electiones, cum consanguineis? cum amicis? cum sui studiosis? Non: & Ita. Non cum consanguineis, sed cum maximo consanguineo: non cum amicis, sed cum maximo amico: non cum sui studiosis, sed cum

Mm 2

maxi-

Gen. 31.
v. 40.

Matth.
3. v. 24.

maximo sui studioſo, cum Deo: *in oratione Dei.* In ſacro collegio Chriſtus habebat conſanguineos, habebat amicos, & ſui commodi cupidos. Habebat cognatos, habebat enim Joannem & utrumq; Jacobum ſuos cognatos: nihilo minus non illos conſuluit cognatos, ſed Deum: qui proximus & maximus eſt conſanguineus, quia Pater. Habebat amicos, & quidem intimos ſui pectoris ſecretarios, Petrum, Joannem, & Jacobum, quibus credebatur omnia, non tamen illos conſuluit amicos, ſed Deum, qui maximus eſt amicus: ejus enim ſolius amor eſt fidelis, & voluntas recta. Habebat etiam ſui ſtudioſos, & iſti (more uſitato) erant omnes: *Quis eorum videretur eſſe major:* nec iſtos conſuluit proprii ſui commodi ſtudioſos, ſed Deum; qui in electione iſta vel maxime ſuæ rei erat intentus: ab idoneis enim Miniſtris Eccleſiæ ſuæ, ſervitium, honor & gloria ipſius; nec non bonum ſalutisq; mundi dependent. Quapropter humaniſſimus Dominus, qui aliis in occaſionibus, Diſcipulos in conſilium adhibuit, in hac illos requirere aut audire neglexit, pro exemplo potius & inſtructione eorum, qui jam erant eligendi, & electores poſtmodum futuri (ut optime notat Bulgariæ Epifcopus

Theophilaſtus) ſolus cum ſolo tractavit Deo in proluxa oratione. *Post ora ionem,* inquit ille, *elegit Diſcipulos, ut doceat etiam nos, quando quempiam in ſpirituale mi niſterium ſumus ordinaturi, cum precibus hoc faciamus, ut doctis à Deo, & ab illo petentibus revelet, quis idoneus ſit.*

Hanc veritatem omnes circumſtantiæ caſus prædicant & confirmant. Primo, *Exiit in montem* id eſt, Chriſtus aſcendit in montem. Hic politici dicent, ad ſimiles faciendas electiones operæ pretium & neceſſarium eſſe, excelſum valde conſcendere montem, ex quo totus uno intuitu vi deatur mundus, regna, ſtatus, reſpublicæ, Principes, dependentiæ, horum potentia, aliorum declinatio, vicinum & remotum, quod eſt & quod poſſibile eſt. Iſte verò in montem aſcendendi modus plus tentationis quàm electionis habet.

Aſſumpſit cum diabolus in montem Marthæ excelsum, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum: Et in quem finem? *Si cadens adoraveris me.* Aſcendere in montem, ad contemplandum ex alto regna mundi eorumq; intueri magnificentiam, & ubi minus magiſve glorioſæ inveniuntur coronæ, potius facit ad propoſitum adorandi dæmonem, quàm eligendi instrumenta quæ illum

Theo-
phila-
ſtus.

LUC. 22.
v. 24.

Marthæ
4. v. 8.

lum destruant. Christus, hac occasione, subiit in montem, non ut mundum videret, sed à mundo remotior propius cœlo oculos infingeret: hinc de nocte, & non de die ascendit: *Erat pernoctans.* Philo Hebræus disertè notavit, diem dis-cooperire terram & operire cœlū: noctem discooperire cœlum, & operire terrā. Hæc optima est eligendi hora, quando oculis terræ clausis, aperiuntur cœli. Hinc Christus exiit de nocte, & ad montem. De nocte, ne videret terram sed cœlum: ad montem, ut illud liberius & propius intueretur: *Exiit in montem, & erat pernoctans.*

Istud tempus istumque locum selegit Christus electioni faciendæ loco suo & tempore: utque ritè succederet, solus cum solo Deo consilia tractavit: *In oratione Dei.* Cum Deo proposuit fines, eò quod unus finis esset ipse Deus: cum eo communicabat media, cum nihil inter ipsum & Deum intermediaret: cum Deo metiebat talenta, cum Deo ponderabat merita, & ubi illa erant majora, ille intercedebat, ille orabat: *In montem orare.* Orabat ut homo; ut eligeret tanquam Deus. Orator, & non oratus. Ecce maiorem electionis differentiam. In mundi aulis sollicitantes orant, Princeps eligit. In Consistorio Christi can-

didati tacent: Princeps orat. Electi non sunt petendi à Principe: illos Princeps à Deo petere debet. Vacabant duæ cathedræ in Apostolatu, ambas vidua Zebedæi petivit: & quid illi respondit Christus? an, quod saltem unam illi esset daturus, ut altera æqualis dignitatis prætendenti satisfaceret? nullatenus. Quod respondit, fuit: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Divinus negandi modus sine offensa. Eligat Deus, & non offendantur homines: Deus sit qui eligat, Deus sit qui nomet. Nominationem & electionē, omnia oportet esse Dei: *Elegit duodecim, quos & Apostolos nominavit.* Precibus ad æternum Patrem fuis Christus ad nominationem & electionem processit: & prius ad electionē, quàm ad nominationem: *Elegit & nominavit.* Uno nominante dum alius eligit, non eligit eligens, sed eligit nominans.

Sola ista sufficiebat ratio, quod Deus esset, & solus Deus, qui consuleretur in electionibus: sed alia magis adhuc intrinseca est, & urgens: ut quasi acu tangatur. Nihil difficilius est, quàm ut homo eligat hominem: vel enim illum novit, vel non. Si illum non novit, eligit cæcè, & si novit, similiter: si illum enim novit, vel amat, vel illum averfatur: & tam

cæcus est amor, quàm odium. Sed certum est, quod cum passione, & etiam sine illà homo hominem alium non cognoscit. Hominis cognitio soli Deo est reservata, & adhuc mirabilis in illo; *Mirabilis facta est scientia tua ex me.* Necesse est igitur ut petatur à Deo orando. quod homo nec per se, nec per alium obtinere potest cognoscendo. Ita fecerunt illi ipsi, qui hodie fuerunt electi implere volentes evacuatum per Judam locum.

Psalm.

138. v. 6.

S. Petrus proposuit: idemque nec non cæteri Discipuli, eminentiores sanctitate, & in exercitiis & ministeriis Apostolatus magis versatos elegerunt, qui fuerunt Matthias, & Joseph, cognomento Justus. Quo facto collegium totum ad orationem est conversum. Et quid à Deo petierunt? *Orantes di-*

Actor.

1. v. 24. xerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus. Et hoc modo processit electio; illi proposuerunt & orârunt; Deus elegit. Et ut ostenderet Deus, quàm erronea (etiam sine passione) sint humana judicia, non illum elegit in Apostolum, cui homines nomen Justii per antoniniam dederant. Ita Matthias successit in locum, in quem hodie electus fuit Judas. Repeto in quem hodie electus fuit Judas. Si in duodecim à Christo & cum Deo ele-

ctis, inventus est unus Judas, in duodecim sine Deo, & sine Christo electis quot inveniuntur? Utinam non plures forent quàm undecim! Propterea tantum cum Deo faciendæ essent electiones. Judicio divino relinquatur attingere, dummodo elector fecerit quod suum erat: nihil refert, si electus non faciat suum. Judas non fecit quod suum erat: sed Christus fecit quod debebat: electioni enim orationem præmisit & prolixè cum Deo consilium communicavit: *Erat pernoctans in oratione Dei.*

In unâ nocte peractæ sunt & absolutæ electiones, & illucescente die nominati sunt Apostoli: *Et cum dies factus esset, Quàm breviter concluditur, quod cum Deo solo communicatur! ubi non intrant rationes temporales, tempus non consumitur. Christus totam noctem consumpsisse videtur, prout textus innuit: Erat pernoctans.* Sed satis est, duodecim electiones, horis duodecim fieri. Quot dies, quot menses, quot anni frequenter in unius hominis electione consumuntur? Hoc inde fit, quod electiones non tractentur cum Deo. Dicetis illas cum magna consideratione esse faciendas, Idem ego affirmo, cum consideratione: ita. Cum considerationibus? Non: considerationes enim devo-

Luc. 6.

v. 13.

rant

rant & consumunt tempus. Non alium pro hoc Authorem desidero, quam magnum Pontificem S. Gregorium magnis faciendis electionibus assuetum. Samuelem elegit Saulem, & electio cum debitis caeremoniis ritè peracta est. In primo scrutinio cecidit fors Tribus Benjamin: In secundo cecidit fors cognationis Metri: in tertio, domus Cis. In quarto perventum est ad Personam Saulis: *Quid in hoc significatur* (inquit S. Gregorius) *nisi quia Sancta Ecclesia Principes multâ consideratione eligendos sunt?* Ita factum est: sed omnia in quatuor scrutiniiis & uno eodemque die facta sunt: quia cum Deo tantum sine aliis considerationibus & dependentiis factum est. Super electione Sacerdotii duodecim concurrerunt tribus cum totidem virgibus, quæ ad tabernaculum delatæ, in conspectu Dei fuere positæ, & eadem nocte Virga Aaronis vestita foliis, ornata floribus in fructum turgescitibus, quo summus Sacerdos electus fuit & designatus. Ut natura simile quid operetur in radicibus, totus requiritur annus: sed quia virgæ evulsæ & eradicatæ fuerunt à terra & in præsentia positæ, nox una suffecit. Quâ nocte Christus oravit, miraculum istud duodecies fuit multiplicatum, floruerunt duodecim virgæ, & pro-

dierunt in mundum ad eum reformatum electi duodecim Apostoli: *Erat pernoctans in oratione Dei: & cum dies factus esset, elegit duodecim ex ipsis.*

§. III.

AD secundam transeamus questionem: quales esse debeant electi? Mali? clarum est quod non. Boni? hoc non dico. Neque mali, neque boni, sed optimi. Adhuc malè, & parùm dixi: dico optimorum optimi, quales erant quos hodie elegit Christus. Populi Israelitici optimi erant, qui credebant in Christum: optimi qui credebant in eum erant ejus Discipuli: & Discipulorum suorum optimi erant, quos hodie elegit & Apostolos nominavit: *Elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominavit.* Notetur benè, non solum quos & quales, sed ex quibus & qualibus elegit: *Ex ipsis.* Ex Discipulis erat Lucas, erat Marcus, erat Stephanus, & tot alii eminenter boni, & bonis meliores: at Christus Dominus, quia Apostolos eligebat pro eminentissimis, non elegit meliores ex bonis, sed meliores ex optimis. Hac de causâ Christus convocavit Discipulos omnes, quando elegit Apostolos: *Vocavit Discipulos suos, & elegit duodecim ex ipsis.* Luc 6. v. 13.

Ut respectu eorum quos præteribat, melius dignoscerentur electi; voluit

1. Reg.
10.

D. Greg.

voluit ut per segregationem cognosceretur iustus. Samuele Davidem in Regem uncturo ordinavit Deus, ut prius omnes filii Jesse in conspectu ejus comparerent. Venit primogenitus Eliab : non est iste, inquit Deus. Venit Aminadab : neque iste est. Venit Sama, aliiq; septem fratres per ordinem, & neminem ex hisce elegit Deus, donec ex agro veniret David. Age, si David erat electus, quare omnes septem filii Jesse in conspectu Samuelis veniunt ? ut Samuel & Pater videntes quales essent, qui rejicerentur à Deo, magis cognoscerent qualitatem electi. *Vocavit Discipulos suos.* Veniebant ante Christum omnes Discipuli: excludatur Marcus, excludatur Lucas, excludatur Stephanus, ut visâ excellentiâ excluderetur, melius cognoscatur eminentia duodecim Electorum; *Et elegit Duodecim ex ipsis.* In promotionibus humanis repulsi improbant electiones, in divinis, repulsi qualificant electos.

Duodecim ex ipsis. Non est hic facta electio inter electos & reprobos, sed inter electos & electos; quando enim eliguntur Principes Ecclesiæ, non est eligendus electus præ reprobo, sed electus præ electo. Auscultate notabilem Evangelii locum adhuc inter magis expositores malè intellectū,

Pater familias operarios in vinea sua laboraturos diversis diei horis, citius alios, tardius alios conduxit: & advesperascente die singuli suam mercedem acceperunt initio solutionis non à primis, sed à novissimis facto. Hinc Christus illam celebrem ad eò intulit & deduxit conclusionem : *Multi enim sunt Matth. vocati: pauci verò electi.* Horum 20 v. 16 verborum vulgaris expositio est, quod cum omnes sint vocati, electi sint pauci, & reprobi multi. Sed hoc loco certum est, quod hæc sententia alibi repetita, tale quid dicere non velit, neque ista fuerit intentio Christi. Probatur evidenter, omnes quotquot ad vineam ierunt, & ad hanc venerunt comparisonem, fuerunt electi : omnes enim mercedem, seu denarium diurnum, quod est decalogi præcepta observantium præmium, receperunt. Si igitur omnes fuerunt electi, quomodo infert & concludit Christus, vocatos esse multos, paucos verò electos? quia electio, de qua Christus in hac loquebatur parabolâ, est electio de præferentia ad prima loca : *Erunt novissimi primi.* Et hæc electio non fit inter electos & reprobos, sed inter electos & electos, quales erant omnes qui denarium acceperunt. Et hinc cum primis propriè infertur & concluditur, quod multi

multi sint vocati, & pauci electi: nam vocati ad hanc electionem, sunt omnes electi inter ceteros: & electi ad illam, sunt tantum electi inter electos. Ita in hodierna electione contigit: vocati fuerunt multi; omnes enim Discipuli fuerunt vocati *Vocavit Discipulos suos*: qui omnes erant electi: nihiloscitius electi horum electorum fuerunt tantum duodecim Apostoli: *Elegit duodecim ex ipsis. Ex ipsis* qui erant electi. *Ex ipsis*, qui erant meliores; nam Principes Ecclesiæ oportet esse electos ex electis, & meliores ex optimis.

In veteri Testamento duas de Deo electiones habemus, in quibus non requirebatur nec promittebatur tanta perfectio; & cum non essent Ecclesiasticæ, sed sæculares (quamvis Ecclesiæ nostræ figurativæ, uti notavit S. Augustinus) ecce quales fuere electi. Primus fuit Saul: secundus David. Et quare Saul fuit primus? Quia erat melior inquit S. Textus: *Non erat vir de Filiis Israël melior illo.* Et ne quis putaret, alium æquè fuisse bonum, eadem scriptura addit, neminem ipsi fuisse æqualem; *Quoniam non sit similis illi in omni populo.* Nullus illo erat melior; nam de melioribus ille erat unus: nullusque tam bonus, nam de melioribus ille erat melior. David eodem tempore cum Saule vive-

Pars II.

bat: unde infertur (res notatu dignissima) Saulem electum meliorem fuisse Davide. Ita hoc Episcopus Abulensis asserit. (Præmitto Abulensi titulum Episcopi, quia nullam autoritatem citavi, aut citabo in hoc sermone, quæ non sit authoris primæ classis in Ecclesiastica dignitate) *Respondendum* [inquit ille] *quod David erat melior Saule, postquam peccavit: Saul tamē, antequam peccaret erat melior quam David.* Elegit itaq; Deus Saulem, quia licet David inter meliores erratā singularis, nihilominus Saul illo tempore erat melior Davide. Nō attendit Deus in Davide, quod futurus esset suus Pater; anteposuit illi meliorem. Et quando Deus elegit Davidem? quando jam melior erat Saule. Quod expressè innuit textus: *Scidit Dominus regnum Israël à te hodie, & tradidit illud proximo tuo meliori te*, dixit Samuel ad Saulem. Non aliud est quare in electionibus Dei, nisi esse, vel non esse meliorem. Quando Saul erat melior Davide, elegit Saulem: quando David melior erat Saule, elegit Davidem: semper ex meliore meliorem.

O quàm acceptabiles forent electiones, quantoq; applausu digni Electores & electi, si homines istā Dei regulam observarent! Electum jam Saulem, & inventum (nam se absconderat) Propheta

Nn

Samuel

1. Reg.
9. v. 2.

1. Reg.
15. v. 28

Samuel produxit in publicum, & ostendit populo: & qualis erat?
 1. Reg. Stetit in medio populi, & alior fuit
 10. v. 13 omni populo ab humero & sursum.

Non erat magnus inter parvos, non major inter magnos, sed omnibus majoribus major; ab humero & sursum. Integro capite excedebat cæteros. Non erat major ætate, nec major divitiis, nec major consanguineis & propinquis, neque major potentiâ, sed major capite: & ideo Deus illum constituit caput omnium. Elevatâ tunc voce
 1. Reg. Propheta dixit: *Certe videtis quem*
 10. v. 24 *elegit Dominus, quoniam non est similis illi.* Vestri attestantur oculi, quod is, quem elegit Dominus major sit & dignior, & nemo illi sit æqualis. Et hanc vocem, & conspectum hunc quid fuit subsequutum? faustæ acclamationes omnium, *Vivat Rex.* Eligatur major & melior: & ipsi præteriti dicent, vivat.

Christus exactè ad eam hanc regulam seu exemplar observavit, ut non solum cum Apostolis electis respectu exclusorum: sed etiam respectu ipsorum electorum, utrumque majores primò & meliores eligendo & nominando observaverit. Nescio utrum animadvertitis, cum electi fuerint duodecim, electiones fuisse sex. Hoc ex Evangelistis colligitur, qui speciali & nunquam aliâ usitato modo, per

paria numerant, seu binos & binos nominant. *Elegit duodecim, quos & Apostolos nominavit: Petrum & Andream: Iacobum & Ioannem: Philippum & Bartholomæum. &c.* Christus elegit duodecim Apostolos non simul, sed per partes & paria: primò duos *Petrum & Andream.* Deinde alios duos, *Iacobum & Ioannem.* Et hoc modo reliquos, semper meliores dignioresque præferendo, à Petro incipiendo, & cum Juda finiendo. Non solum enim eligendi sunt meliores, sed adhuc inter meliores qui eliguntur, meliores meliorum præferri debent. Ita ut electiones quæ fiunt cum Deo, & per Deum, semper respiciant meliorem. Quod si multi sunt meliores, meliores de melioribus primò sunt eligendi. Et deinde successivè per ordinem alii. Ex duodecim, Petrus & Andreas: ex decem, Joannes & Iacobus: ex octo, Philippus & Bartholomæus, & sic de reliquis: primo semper loco, primaque nominatione data primis, id est dignioribus, non alio intuitu, quàm quia meliores.

Enim verò quia instructio hæc succincta & obligans valdè, necesse est aliquam illius dare rationem. Quænam igitur est ratio, quare non solum boni, sed meliores: & insuper ex melioribus meliores aut melior sint eligendi? Ratio est quia

quia eligens obligatus est, non solum procurare bonum publicum, sed majus bonum. Hinc ipsi eligere non licet malum, neque bonum, sed meliorem. Non malum, quia iste malè faciet: non bonum, quia ipse minus benè operabitur: meliorem, & solummodò meliorem? Ita: quia iste melius officio suo fungetur. Inter bonum & melius eadem est differentia, quæ inter magis & minus: & isto magis bono, quod accrescit præ minus bono, privare non debet rempublicam vel Ecclesiam qui majus bonum ipsis procurare tenetur. Appendi oportet in statera magis & minus, & sic peragenda sunt electiones. Melior magis profuturus Ecclesiæ eligatur: minus utilis futurus excludatur. Quidnam manus Dei scripsit, Balthasare Rege à regno & corona rejecto? *Appensus es in statera, & inventus es minus habens.* Minus correlativum est illius *Plus:* & quis inventus fuit cum illo plus in comparatione Balthasaris, qui cum illo *minus* fuit inventus? Rex Cyrus qui illi in regno successit. Appendit Deus in statera ex una parte Cyrum, & ex altera Balthasarem; & quia Cyrus magis profuturus erat Ecclesiæ & ejus populo, qui tunc captivus exulabat in Babilone, uti reverà profuit, mandata illi restitutione libertatis, Pa-

trix & templi: quia Cyrus, dico, erat profuturus magis, & Balthasarinus; hoc *minus* purpuram & coronam abstulit Balthasari, & illud *magis* eam transtulit in Cyrum.

Bilanci justitiæ illud, hoc casu, facere incumbit, quod in casibus suis bilanx facit concupiscentiæ. Clariùs loquar; Amor & desiderium boni publici hoc facere debet, quod amor & appetitus boni privati. Cuinam amor confert aut aufert dignitates. Notoriè plus habenti eas confert, plus enim ab eo accipit vel sperat: minus habenti eas aufert, quia vel minus accipit vel sperat. Nôsti Sacerdos virtuose, nôsti religiose exemplaris, nôsti Minister zelose & incorrupte, nôsti Doctor erudite, quare fuisti rejectus? Quia *Inventus es minus habens.* Electus non habebat plus virtutis, neque plus scientiæ, neque plus zeli vel talentorum quàm vos: sed habebat plus. Quando quæritur habens plus, vix habenti minus! Sic plus & minus attendendum electoris desiderio boni tantum publici studiosi. Prætereant illos, de quibus speratur minus, quantumvis bonos; & eligat illos, qui plus de se promittunt, cum sint meliores. Hæc unica consideratio electiones justificat & à labe partialitatis purgat. Omnes aliæ considerationes privatum tantum bo-

Dan. 5.
v. 27.

num & commodum respicientes pestes sunt Reipublicæ tanto perniciosiores, quantò magis venis appropinquantes.

Duæ considerationes seu respectus in hodierna electione occurrere poterant: sanguinis una, metus altera: illa sanguinis, in Joanne illa metus in Juda. Joannes consanguineus erat, & consanguineus apprimè dilectus: sed nec hujus intuitu Joannes prælatus fuit Petro, sed Petrus Joanni. Judas Christi partes non erat secuturus, sed inimicorum potiùs partialitati adhæsurus: nec tamen ex metu hujus fuit exclusus. Et quare? Quia Christus eligere volebat Apostolos & non multiplicare creaturas: Et *Iudam Iscariotem, qui fuit proditor*. Etiam Judas fuit electus, quia de præsentì è melioribus erat, quamvis postea futurus erat inimicus. Sit Judas proditor se eligentis: sed eligens, non sit proditor electionis. Fidelem adeò, generosum & magnanimum sese Christus ostendit eligendo adhuc in duodecimo ex duodecim: *Elegit duodecim ex ipsis*.

§. IV.

Tertia & ultima quæstio est: quot debeant esse electi. An pauci vel multi, numerus certus vel incertus, arbitrarius vel determinatus, completus vel incompletus: ad omnia ista uno verbo respondet Christus. *Duodecim*. Ad

partes procedamus. An pauci debeant esse vel multi: respondet Christus, quod pauci. Et quare? Quia cum electos, uti diximus, oporteat esse meliores: quando non sunt multi boni, non possunt esse multi meliores. In paucis est ordo, unio, & consilium: in multitudine, nec ordo, quia erit confusio: nec unio, quia erit discordia: neque consilium, quia erit tumultus. Ministros oportet esse ut leges: leges oportet esse paucas, sed benè observari: & Ministri pauci & electi: *Elegit duodecim*.

Deus hujus mundi universitatem gubernat, & quot illi assistunt septem spiritus: *Gratia vobis, & Apoc. 1) pax ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt*. Septem cum oculis, in eo qui erat, in eo qui est, & in eo qui venturus est, sufficiunt ad conservandum in gratia & pace mundum. *Gratia vobis & pax*. Sed gratia perditur, & pax non invenitur: nam oculi non figuntur in eo quod est, aut venturum est; sed eo quod non est, & volunt ut sit: & in eo quod venire non deberet, & volunt ut veniat. Idcirco non faciunt septuaginta, quod potuerunt facere septem. Verum est homines non esse Angelos quamvis esse deberent. Quod ideo Sanctus Joannes innuit, Episcopos Asiæ Angelos nuncupando

*Luc. 6.
v. 16.*

eupando. *Angelo Ecclesie Ephesi:*

*Apoc. 2.
v. 1-8. 12*

Angelo Ecclesie Smyrna: Angelo Pergami Ecclesie: sed licet homines non sint Angeli quod faciunt septem Angeli, illud faciunt duodecim homines, si fuerint cum Deo & per Christum electi. Omnia jam dixerat David: *Propatribus tuis nati sunt tibi filii:* id est pro duodecim Patriarchis, facies duodecim Apostolos: *Constitues eos Principes super omnem terram.* Et quid sequetur? *Memores erunt nominis tui: propterea populi constebuntur tibi:* id est, illi memorabuntur Deum, & Deus omnes mundi populos eorum pedibus subjiciet. Duodecim homines Dei memores, sufficiunt ad subigendum Deo totum mundum. Si verò illi, vel successores illorum Dei fuerint obliti, non solum non trahent ad Deum populos, sed etiam Deus, quos jam habebat, amittet. Tantum possunt destruere multi; & tantum efficere possunt homines pauci: *multiplicasti gentem, non magnificasti latitiam.* Multum non facit multitudo: multitudo facit multos: pauci faciunt multum: *Non in numeri multitudine, sed in virtutis probitate multitudo consistit,* commentatur ille, qui cum fuerit unus, fecit illud, quod non faciunt multi. S. Chrysostomus Archiepiscopus Constantinopolitanus.

Verum eritne bonum quod numerus ille certus sit vel incertus? arbitrarius vel determinatus? *Duo decim.* Christus docet ipsum eorum & determinatum, & non incertum aut arbitrarium esse debere. Duodecim Apostolorum numerus non solum determinatus erat, sed etiam prædestinatus. Designatus in duodecim Patriarchis filiis Jacob: in duodecim exploratoribus terræ promissionis: in duodecim fontibus deserti: in duodecim lapidibus Rationalis. Prædestinatus in duodecim fundamentis, & duodecim portis civitatis Dei: in duodecim stellis Mulieris sole vestitæ: & in duodecim sedibus iudicii universalis. Et sicut numerus canonicè erat decretus, & sanctè mystèrius, cum Christus super omnes esset leges, earumque Dominus, exactè observavit religionem mystèrii, & numerum noluit immutare & variare. S. Paschasius casu profundius considerato, inquit, *ad id autem Christus secum S. Paulus voluit esse duodecim, ut ne Iudas posset efficere, ut tantum essent undecim:* id est. Ita observans fuit Christus decreti numeri, ut melius existimaret Judam numero inferere, quàm numerum punctualiter non observare. Sint duodecim sicut est decretum, licet Iudas sit duodecimus. Et si multum fuit non

*S. Paulus
schasmus*

imminuere numerum propter Judam, non fuit minùs illum non augere, nec propter Marcum, nec propter Stephanum. Non varietur numerus designatus, quamvis ab eo excludatur Evangelista tertius, & Martyr primus.

Matth.
19. v. 27
¶ 28. Consideratio major. S. Petrus interrogat Christum: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: Quid ergo erit nobis?* respondet Christus: *Sedebitis super sedes duodecim*: id est, Vos, qui omnibus propter me relictis, me estis secuti, in die judicii mei super duodecim sedes faciam federe. Mi Domine! & si alij te fuerint secuti, & omnia, immò multò plus quàm illi propter te reliquerint, nunquid & pro ipsis erunt sedes? Non: *Sedes duodecim*. Numerus sedium est duodecim: duodecim, & non plures sedebunt. Non multiplicandus est numerus locorum; quanquam crescat numerus benemeritorum. Satisfiat merito; sed alijs præmijs: sedes plures esse non oportet, quàm duodecim. Non sunt multiplicandæ dignitates, non multiplicanda loca, non creandi Ministri supernumerarii. Si sunt duodecim Patriarchæ, sint duodecim Apostoli & non plures quam duodecim. Si sunt septuaginta Seniores populi, sint septuaginta Discipuli, & non plures quàm septua-

ginta. Et quare? quia clauso numero, clauditur porta inconuenientijs sine numero. Vos desuper discurrite, qui illud melius nostis. Attamen dicetis, quod Christus, quamvis tam exactè observaverit numerum, nihilominus Ministrum creaverit supernumerarium, qui fuit S. Paulus, & non S. Matthias, quia *annumeratus est cum undecim*. S. Paulus autem verè fuit supernumerarius: neque enim fuit ex numero primæ, neque ex numero electionis secundæ: & fuit decimus tertius Apostolus. Magnum profectò S. Pauli privilegium! Et toties quoties, unus S. Paulus esset, facilè admitterem extendi leges, ut talis socius sacro collegio adderetur. Sed adverti numerum non fuisse auctum propter metum fatalium literarum, quas Jerosolymis secum ferebat contra Damasum; sed propter eminentiam talenti, sublimissimosque majoris gloriæ Dei & nominis ejus fines, & electione valde liberâ, supremâ, propriâ Christi, & pro Christo; *Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus & Regibus*. Non pro Regum respectu; sed ad illos subjugandos & subijciendos.

Enim verò sic adhuc Paulum supernumerarium fuisse nego: neque per illum, neque cum illo numerus

*Act. 1.
v. 26.*

*Act. 9.
v. 15.*

Ecclesia merus fuit excessus. Quod ita cantat Ecclesia : *Qui meruit thronum duodecimum possidere*, id est, sedes quam occupavit, quæque assignata fuit S. Paulo, non fuit supernumeraria, sed de numero duodecim duodecima. Age, nunquid duodecima S. Matthiæ obtigit? Omnino, Matthiæ & insuper Paulo, utrique eadem obtigit sedes: ut pateat quàm justa fuerit electio Judæ, & quale ipsius præcipitum.

Prudēt Prudentius, Judam vocavit *Magnum Discipulum*: id est, magnum Discipulorum. Non fuisset tam malus, nisi fuisset tam magnus. Corruptio melioris est pejor. Christus in Juda elegit hominem tam magnum, ut vacuum ipsius locum solus non impleverit Matthias: sed Matthias & Paulus. Ubi etiam notandum, istam combinationem duorum subjectorum pro loco unius, non fuisse contra numerum definitum, sed illi valde conformem. Numerus duodecim Apostolorum designatus fuit, numero duodecim Patriarcharum. Hi sunt isti viginti quatuor Seniores, quos S. Joannes ante thronum Agni stare vidit: prout PP. communiter sentiunt: Duodecim Patriarchæ, & duodecim Apostoli. Veruntamen in duodecim Patriarchis unus fuit locus, duobus substitutus; scilicet locus Joseph, in

Manasse & Ephraim substitutus. Et quemadmodum locus Joseph venditi substitutus fuit duobus, Ephraim scilicet & Manasse: ita locus Judæ venditoris aliis duobus fuit substitutus, Matthiæ & Paulo. Tam observans fuit Christus numeri canonicè definiti, ut nec addandum aut assignandum locum S. Paulo, numerum voluerit excedere: *Elegit duodecim*.

Hæc est ratio, quare Christus non plures quàm duodecim elegerit. Restat novisse quare non elegerit pauciores, & quare numerum compleverit: Quia inconveniens est, ut sint loca vacua. Natura non admittit vacuum: neque politia, sive sacra, sive profana illud admittere debet. Unus locus vacuus in republica eadem habet inconvenientia, quæ in mundo haberet vacuum. Si esset vacuum in mundo, tota natura commoveretur, tota festinaret impetu ad illud occupandum. Idem usu venit in locis vacuis: Commotiones, perturbationes, tumultus, tantòque magis impetuosius & præcipites, quantò magis, non ad bonum commune & publicum, sed ad proprium & privatum omnes & singuli festinant, non ad implendum locum, sed se implendos ex ipso. Omnibus inconvenientiis istis præcluditur janua, dum clauditur

Matth.
25. v. II

ditur numerus. Melius est claudi numerum, quàm januam. In parabola de decem Virginibus, clausa est janua: *clausa est janua*: sed clausus non est numerus, erant enim loca decem: *Decem Virginibus*. Et quoniam clausus non erat numerus, quamvis clausâ januâ, quid factuis faciendum restabat, nisi ut clamarent, ingeminarent voces, & nuptias inquietarent? clamabant Virgines, voces ingeminabant accensæ lampades: similiter expensa pecunia ejulabat. Ad hosce impediendos clamores, numerus est claudendus.

Act. 1.
v. 26.
Act. 1.
v. 22.

Quam bene hoc ipsum, primus Christi Vicarius intellexit! primum quod ex officio fecit, fuit numerum complere duodecimum. De Juda loquens consideravit numerum: *Qui connumeratus erat in nobis*. Et eundem mox complevit Matthiâ: *Et annumeratus est cum undecim*. Et quare tam citò & sine mora? quia congruum esse intellexit & hinc dixit: *Oportet ergo*. Apostolorum non erat inter se partiri mundum (sicut illum non sunt partiti, nisi duodecim elapsis abhinc annis: nihilominus illuminatione Spiritus Sancti (ante adventum ipsius) intellexit S. Petrus conveniens proptinus esse, ut statim & sine mora locus & numerus compleretur: *Opor-*

ter. Non expectavit memorialia, non officia, non prætensiones, nec dependentias, ad præcludendam potius omnibus istis impedimentis januam, clausit numerum. Ad vacandum magis utilibus & necessariis, cavendum est ne dentur loca vacua. Ea propter Christus elegit duodecim, & duodecim nominavit & designavit: *Elegit duodecim quos & Apostolos nominavit*.

Non sufficit numerum tantum eligere, sed eligere & declarare. Christus duodecim elegit, & duodecim declaravit. Constabat duodecim esse electos: eodemque instanti constabat similiter, Petrum & Andream, Joannem & Jacobum, & reliquos esse electos. Potuisset Christus personas eligere numerumque complere nominibus suppressis aliquorum saltem, & in mente retentis. Certè si quandoque locum habuit suspensio hæc & secretum, vel maximè hac habuit occasione. Exclusi remanebant ab Apostolatu Septuaginta Discipuli, omnes digni, & multi dignissimi. Bene igitur electorum saltem aliqui in mente poterant retineri, cum non constaret quinam electi essent: ut suspensione hac omnium spe sustentatâ Exclusis omnibus querulandi subtraheretur materia, quod in numero secretò electorum se contineri sperare

ſperare poſſent. Ut quid ergò Chriſtus illam reſervationem non practicavit? multis de cauſis. Prima, quia pro hec mentem animumque habebat. Neſcio utrum retinere in mente, ſit quandoque mentis defectus. Secunda, quia ſimiles reſervationes non ſunt ſine juſtis reſpectibus; & melius eſt reſpectus non habere, etiam juſtos. Chriſtus denique elegit, nemine ſuppreſſo, ſed omnibus declaratis: electio enim adeò irreprehenſibilis erat, ut cenſuram non timeret. Chriſtus nec electioni, nec electis, nec rejeſtis injuriam voluit irrogare. Non electioni, valde enim illi fuiſſet injurioſum, ſuſpectam illam reddere, quaſi fuiſſet talis, quæ publicam lucem formidaret. Non electis, ipſos enim reticere, fuiſſet conſiteri, ipſos non fuiſſe digniores. Neque exclusis: ſupponendo enim illos eſſe malè contentos, fuiſſet ipſos oſtendere ambitioſos. Omnia declarare, fuit omnes honorare: electionem, irreprehenſibilitatis notiâ; electos, dignitatis & meriti famâ; exclusos, ambitionis ſuſpicionem liberando. Super omnia tota Chriſti ſchola remanſit honorata: maximus enim honor communis, ejuſdemq; integritatis commendatio eſt, quod deſint loca, & ſuperfluant benèmerita. Maxima convivii Chriſti in deſerto excellentia, fuerunt ſuperflua. Chri-

ſto duodecim eligente Apoſtolos, ſuperfuerunt ſeptuaginta, eodem honore & officio digniſſimi: omneſque ſe digniſſimos probârunt, quia nullus querelam emiſit. Septuaginta repulſæ, & nullæ querelæ? O ſæculum beatum! perplexus hæreo num repulſos majores fuiſſe aſſeram, quàm electos. Electi erant magni, omnes enim meruerunt eſſe Apoſtoli: excluſi videntur majores, quia nemo Apoſtolorum alteri invidit. In hac dignitate perſiterunt omnes, quando dignitates duodecim tantum ſunt collatæ: *elegit duodecim.*

§. V.

TRes diſcurſus mei partes abſolvi. Sed video Auditores me interrogare de S. Bartholomæo, quaſi in jam dictis nihil de ipſo fuerim locutus. Quicquid de meliore meliorum dixi, de glorioſiſſimo hoc Apoſtolo venit intelligendū. Et ſiquidem hodie aliquam ipſi præ ceteris, prærogativâ tribuere licet, idem ille locus, quem Evangelium ipſi assignat inter electos, non modicum huic conſiderationi confert. Evangelium S. Bartholomæo ſextum assignat locum: & excluſo ab hoc ſacro numero (uti oportet excluſi) Judæo repro-bato, ſextus inter undecim eſt locus medius, ſemper & ubique terrarum digniſſimus reputatus.

Ecles.
11. v. 1.

De Sapiente humili dixit Spiritus Sanctus, quod in medio magnatorum eum confedere facient: *Sapientia humiliari exaltabit caput illius, & in medio magnatorum illum confedere faciet.* Et quis inter Apostolos fuit sapiens humilis, nisi Bartholomæus? juxta receptiorem opinionem S. Bartholomæus fuit ille legis Doctor Nathanaël, de quo pronuntiavit Christus: *Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est.* Et in hoc magno Sapiente inter humiles & rudes piscatores (licet regni Christi magnates) collocato, per locum, quem in medio eorum obtinet, divini oraculi verificatur promissio: *In medio magnatorum confedere eum faciet.*

Joan. 1.
v. 48.

Apoc.
11. v. 20.

Hinc textuum duorum, unius ex veteri, alterius ex novo testamento apparenter contra se invicem pugnantium consonantia patet. In veteri Testamento, duodecim Apostoli duodecim lapidibus pretiosis Rationalis, quod summus Sacerdos pectori gestabat affixum, figurati fuerunt. In novo itidem Testamento, duodecim lapidibus fundamentalibus civitatis Jerusalem novæ quam S. Joannes de cælo descendentem vidit, fuere significati. Dubium & contradictio in dispositione tantum & ordine lapidum ipsorum consistit: in Rationali enim

primus lapis erat Sardius, & in fundamentis Jerusalem cœlestis idem lapis Sardius erat sextus. Cum igitur idem lapis ex una parte primum occupet locum, quomodo in altera sextus illi assignatur? Sextum locum, asserente S. Luca, tenuit S. Bartholomæus: Lapis Sardius, asserente sancto Joanne, sextus est Apostolus: si ergo Sardius & S. Bartholomæus ex una parte sextum occupant locum, quomodo in altera tenent primum? Quia locus medius est locus primus: & quando locus sextus est medius (sicut est ille S. Bartholomæi) est sextus simul & primus. Proinde Sardius in duodecim lapidibus fundamentalibus novæ Jerusalem sextum, & in duodecim lapidibus Rationalis primum tenet locum. Ille igitur locus in veteri & novo Testamento S. Bartholomæo fuit assignatus: Primus enim locus, pro ut hucusque docuimus meliorum meliori est tribuendus.

Plinius de lapide Sardio tractans, adeo similem carni vivæ illum asserit, ut caro viva in lapidem videatur conversa. Quam ob causam lapis carneus vulgariter appellatur? Et quis sanctum Bartholomæum nostrum totum in carne viva & sine pelle, quam sibi detrahi, & frustratim crudelissimè abscindi, tali animo, fortitudine

& constantiâ passus est, ac si non carneus, sed lapideus fuisset, in illo naturaliter effigiatum non videret? Duodecim fidei articuli symbolo contenti, duodecim similiter Apostolis partitim fuerunt attributi: singulis suum pronunciantibus: & scriptus, qui S. Bartholomæo obtigit, fuit ille resurrectionis singulari congruentiâ & proprietate: Caro etenim resuscitata viva & impassibilis existit. Hoc ita S. Apostoli caro probavit, ad stuporem Tyrannorum dum visus excoriaretur, cum talis in extremo & terribili hoc tormento patientiæ illius apparuit constantia, ut impassibilitas potius, quàm patientia videretur. Et hoc modo S. Bartholomæus inter duodecim Apostolorum statuas, figurâ & exemplo singularis remanet. Exemplo, dico, virtutum heroicarum, quibus eminere fas est eos, qui ad prima Ecclesiæ loca sunt eligendi: & figurâ, quam intueri, sicque de illis iudicium formare oportet eligentes.

Nihil magis eligentium decipit iudicium, magisque electionum optatum & rectum invertit & confundit successum, quàm pellis. Dignitas & capacitas hominum non ex apparente extrinseco, sed ex intrinseco, & eo, quod inest, metienda ve-

nit. Exuantur prius pelle, & omni extrinseco, & sic verum de meritis formabitur iudicium. In mundi exordio, Deus dans esse & formam creaturis, mox illas generali isto testimonio laudavit: *Vidit Deus, quod esset bonum.* Condito tandem homine, singulariter est notatum, notatuque dignissimum, quod solum illum non mox laudaverit, nec scriptura de illo asserat: *Vidit Deus, quod esset bonus.* Age si omnes aliæ creaturæ minùs perfectæ mox ab oculis Dei fuerunt laudatæ, cur homini omnibus perfectiori ipsiisque Dei manibus plasmato idem non contigit? egregie respondet S. Ambrosius: *Ideo homo non ante laudatur: quia non in forensi pelle, sed in interiore homine ante probandus.* q. d. Homo non, instar aliarum creaturarum, quæ visæ mox fuere laudatæ, ab oculis Dei fuit laudatus: homines enim non ex pelle, & foris patente, sed ex intrinseco sibi, & eo quod habent, iudicari debent: *non in forensi pelle, sed interiore homine.* Creaturæ aliæ hoc sunt quod foris apparent: in homine, quod foris apparet est minus, quod intus latet, est totum. *Alia in specie sunt: homo in occulto.*

Non nego, pellem, si, ritè factâ anatomîâ, homo intus talis sit, qualem ipsum esse oportet, decor-

Gen. i.
v. 10.

S. Ambrosius.

rem addere personæ, & loco conciliare auctoritatem, & hoc casu purpuram optinè quadrare pelli. Hinc in primo Templo, quod fuit Tabernaculum, mandavit Deus

Exo. 25
v. 5. ut pellibus purpurâ tinctis operiretur: *Pelles rubricatas*. Ipsæ verò pelles quidnam tegebant, & quidnam sub se habebant? Arcam Testamenti, tabulas legis, Cherubim, propitiatorium, Deum. Quando tale quid pelles operiunt, operimento purpureo dignæ sunt. Enim verò si multæ sint pelles (prout verè sunt) quæ similes operiant thesauros, non tamen propterea rubricatæ videantur: consolationem accipiant cum Discipulis, qui in hodierna electione remanserunt exclusi. Dicant vel cantent cum electa à Deo anima: *Nigra sum, sed formosa, sicut tabernacula cedar; sicut pelles Salomonis*. Divitiæ Cedar nec non Salomonis monilia, & quod amplius est, ipse Salomon sub pellibus visui minus gratis ambulare potest. Quod est intrinsicum & ab oculis absconditum, hominem facit: extrinsecum & oculis expositum, sicut merè est naturale, & merito & culpâ vacans, sic nec laudem nec vituperium meretur.

Ecl. 1
v. 2. *Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo*, inquit Spiritus sanctus specialiter loquens de iis, qui ad loca subli-

miora sunt evehendi.

Samuele aliquem Filiorum Jesse in Regem uncturo, primus, quem ei præsentavit Pater, fuit [ut diximus] Eliab primogenitus ejus proceræ staturæ, spectabilisq; formæ juvenis: quem mox ut vidit Propheta, Imperio vel maxime dignū judicavit. Verum tamen Deus statim exteriora illa attendere vetuit: non enim illum elegisset, sed repulisset & dixisset. *Ne respicias vultum ejus, neque altitudinem stature ejus quoniam abieci eum*. Adjectâ sententiâ, quam omnes Principes semper ob oculos habere par esset: *Nec iuxta intuitum hominis ego iudico: Homo enim videt ea, quæ parent, Dominus autem intuetur cor*.

1. Reg. 16. v. 7.

Ibidem v. 7.

Ita videre & judicare oportet eligentes, ut rite fiant & rectè succedant electiones. Non oculis hominum, qui apparentias exteriores attendunt & æstimant: sed oculis Dei, qui interiora & cor penetrat, in quo esse, valor & differentia de homine ad hominem consistit. Homines non solum ornamentis, quæ subornant etiam & decipiunt exuti, judicandi sunt & æstimandi; sed ipsâ insuper pelle nudandi, quæ frequenter specie robustâ cor debile & pavidum, quale illud Eliab erat, tegit. Eliab staturæ proceritate Davidem, at David cordis animique magnitudine excedebat gigantem

gantem: & illud cor, quod latebat homines, vidit & elegit Deus: *Dominus autem intuetur cor.* Cum igitur exteriora sint, quæ homines faciunt & dijudicant, solusq; Deus interiora videat & cognoscat: ele-

ctiones hominum sollicitè & morosè cum Deo pertractandæ sunt, prout Christus hac die, vel nocte fecit: *Erat pernoctans in oratione Dei.*
Amen.

S E R M O

I N

Sepultura Ossium Patibulatorum.

Habitus in Ecclesia de Misericordia in Civitate Bahiâ,
Anno 1637. quo status ille bello ardebat.

Misericordia & veritas obviaverunt sibi: iustitia & pax osculatae sunt. Psalm. 84. v. 11.

Emina hæc virtutū unio, quam David promissit mundo, quando natura divina humanæ in illo tam benè videretur unita, duplex illa pars est, è qua omnis iste funebris apparatus, quem horrorem inter & pietatem præsentem habemus, religiosè componitur. Spolia iustitiæ: Trophæa misericordiæ. Ecce quàm differentibus processionibus diversisque comitatibus, illi ipsi homines vivi, mediante iustitiâ, ad infamem supplicii locum fuere deducti: & mortui, agente misericor-

§. I.

diâ, tanto cum honore ad illum sepulturæ Ecclesiasticæ sunt dilati. Ibi luerunt quod merebantur delicta: hîc accipiunt quod debetur humanitati. Dicit itaque David, quod optato isto tempore, misericordiâ & iustitiâ ad occurrendum sibi egressâ: iustitia pacem, & misericordia amplexatâ sit veritatem: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi, iustitia & pax osculatae sunt.*

Iustitia & pax sese invicem sunt amplexatæ: & iustitia prior ad amplexandum occurrit: *iustitia & pax.* Quia iustitia non dependet à pace (veluti nonnulli in excusatio-

nem sumunt) sed pax à justitia. Justitia bellum illud justificet, cuius spolia, sunt hæc ossa : & ab his, & illo tot suspiriis desiderata pax nascetur, cuius à tot annis, defectum patimur. Nascente Christo Angeli pacem annuntiaverunt hominibus : *Et in terra pax hominibus.* Et unde illis hæc pax expectanda, hominibus & terræ? Non præcisè à Rege pacifico qui nascitur : sed à justitia diebus illius oriturâ : *Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis*, inquit Propheta David : pax etenim justitiæ est fructus. Omnis respublica semper indiget pace, & nostra, tempore præsentis, pace duplici : pace internâ contra inimicos domesticos : pace externâ contra extraneos, & utraq; gaudebimus, justitiâ illam ritè excolente. Videtis illa ossa insepulta? Hæc sementis est, de qua pax nascitur. Justitia illa seminat in aëre, & pax colligitur in terra. *Absolon*, id est, *Pax Patris* : Sed non fuit pax patris adhuc vivus, sed jam mortuus & suspensus : vivus, cruentum intulit bellum, suspensus toti regno reddidit pacem. Si vigeret justitia suspendens Absalones, profectò foris & intus tot non forent bella & seditiones. Maximum justitiæ exemplum, quod mundus vidit, fuit diluvium : & quid illud fuit subsecu-

tum? Pax, quam columba Nöe in ramo tulit olivæ. Aquæ diluvii non evulserunt, nec arefecerunt, sed potius rigârunt olivam. Sub illis conservata fuit incorrupta & virens : nam sub gravibus & exemplaribus pœnis & punitionibus pax crescit & revirescit.

Ad meum intentum, primum ejus indicium, non fuit illud columbæ, sed illud corvi. Emissus ex arca corvus suffocatis diluvio corporibus vescendo se saginavit, & quando caro damnatorum datur corvis, secura est pax mundi. Quod si corvus vel unam calvariarum istarum intulisset in arcam, tantundem, & magis de pace securus potuisset esse Nöe, quàm de oliva columbæ. Jerusalem nunquam majore pace fuit gavisa, quàm tempore Salomonis : sed hæc non tantum erat in Oliveto, verum etiam in Calvario. Ita illud Salomoni suus Pater fuit vaticinatus, de regni ipsius felicitate loquens : *Suscipiant montes pacem populo, & colles justitiam.* Id est, montes populo offerent pacem, & colles justitiam. Enimverò, quare colles justitiam, & montes pacem? Quia in Jerusalem erat mons excelsus valde oleis confitus, dictus Olivetus : & collis alius sive mons humilior operus Calvarijs, dictus Calvarius : ubi rei damnati suppli-

*Gen. 8.
v. 11.*

*Luc. 2.
v. 14.*

Psal. 71. v. 7.

2. Reg. 19. v. 1.

Psal. 71. v. 3.

cio afficiebantur. Et quando colles instar Calvarii, Calvariis suis justitiam ostendunt; montes, instar Oliveti, oleis suis pacem annunciant: *Suscipiant montes pacem; & colles iustitiam.* O quomodo montes hosce videremus pace coronatos, si colles hi justitiâ apparerent seminati! At nos regulæ hujus obliti [quæ etiam militaris est] toti sumus in roborandis & communicandis montibus & collibus. Quid prodest fortalitia communiri, patibulis immunitis? Hæc sunt quæ contra justitiam divinam nos defendere debent, quæ solummodo de cælo venit, quando in terra deest. Imperator Maximilianus conspecto patibulo detegebat caput inquiring: ista patibula Imperium meum in pace conservant. Proinde David velut Propheta ait, & similiter, velut Rex dicere potuisset, justitiam & pacem sese mutuò amplexatas fuisse: *Iustitia & pax osculatae sunt.*

Unam thematis partium explanavi, quæ cum tam propria sit tempori, non minùs congrua fuit loco & ætui præsentis; est enim misericordiæ, quæ justitiam supponit. Ut fusiùs super secundam & principalem discurrere liceat, major gratia nobis est necessaria. Ave Maria.

§. II.

Misericordia & veritas obviaverunt sibi.

E Maximè prodigiosis casibus, quibus, cælum tremefecit terram, & terras nostras, fuit unus memorabilis ille terræ motus Insulæ Terceræ, paucis ab hinc annis. Concussit, evertit, funditusque oppidum, Praya dictum prostravit: multò verò notabilius fuit, quod reliquerit intactum, propter quod alia subvertit. Tria tantùm oppidi illius loca integra & illæsa perstiterunt: Carcer publicus, domus misericordiæ, & Pulpitum summi templi. O providentia divina semper vigilans, etiam in casibus, qui videntur & esse possunt naturales! illæ tres exemptiones adeò notabiles magno non vacarunt mysterio: quod omnes quotquot viderunt, advertentes mox agnoverunt. In carcere justitiam; in hospitali misericordiam: & in pulpito recognoverunt veritatem. At si nobis Lusitanis, & maxime civitatum locorumque illorum maritimorum [prout hæc nostra est, & illa erat] incolis Deus prædicaret, quod justitiæ, misericordiæ, veritatisque defectu, conquisitiones nostræ, sive imperii extensiones adeò videantur desolatæ, destructæ & eversæ: & quod non, nisi tribus suffultæ columnis, veri-

veritate scilicet, misericordiâ, & iustitiâ præstare & defendi queant. De iustitia quod dictum est, sufficiat: de misericordiâ & veritate jam dicemus.

Misericordia & veritas obviaverunt sibi. Verba hæc, Auditores, notabile continent documentum, notatuque & animadversione dignum apud eos, qui in illustrissimâ hac communitate, & re, & nomine misericordiam profitentur. Vaticinando cantat David tanquam mirabile, propriamque legis gratiæ excellentiam, quod tempore illius (quale est hoc nostrum) misericordia & veritas concorditer mutuo sese fœdere constrinxerint. Quod significare videtur ly *Obviaverunt sibi*. Notabile dictum. Virtutes non sunt velut vitia. Vitia, quamvis in eodem conjuncta subiecto, & ad finem eundem semper colligata, præposterè vulpium Samsonis adinstar incedunt, semper sibi contraria & inimica. Non sic virtutes. Virtutes talem inter se observant fraternitatem & harmoniam, ut semper unitæ sint & concordēs: & inter omnes virtutes, nulli magis intrinseca est ista unio, quàm veritati; nam virtus, quæ simul non est veritas, non est virtus. Quo igitur pacto dicit David, & velut mirabile legi Christi proprium decantat, quod miseri-

cordia cum veritate, & veritas cum misericordia arctissimum fœdus reciproce inierint, *Misericordia & veritas obviaverunt sibi*? Unum David dicit, alterumque supponit: utrumque certum. Dicit quod misericordia & veritas sibi mutuo occurrant & uniantur, quia Christus sic mandat: & supponit misericordiam & veritatem ex adverso sibi incedere, & disjunctas esse posse, quod frequenter accidit. Neque omne quod misericordia videtur, est misericordia & veritas: dantur misericordiæ, quæ sunt misericordiæ & mendacia. Videntur misericordiæ, & sunt respectus: videntur misericordiæ & sunt propria commoda: videntur esse misericordiæ, & sunt alii affectus tam virtuti huic, quàm omnibus contrarii.

Qui Judam audivisset dicentem; *Vt quid perditio hæc? potuit enim unguentum istud venundari 16.v.9. multò, & dari pauperibus.* Qui audisset, inquam, istud ab Apostolo, bene operandi voluntatem, charitatis dictamen, affectum & impulsus misericordiæ illud fuisset interpretatus: at S. Joannes Evangelista animum ipsius penetrans, quàm differente & contrario colore id nobis depinxerit attende: *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat* &

& loculos habens. Verba videbantur Apostoli, sed intentio erat furis: erat cupidus sub habitu pietatis: erat furtum sub larva misericordiae: *Quia fur erat, & loculos habens.* Ego applicare nolo, quilibet hoc faciat secum, si simile quid invenerit. Ad exemplum gentis magis celebratae, periculosisque materiae transeamus.

Abraham è patria sua peregrinatum egressus, cum omni familia sua venit in Ægyptum: & vix paucis ibidem diebus commoratus, ditissimis & potentissimis terræ illius poterat annumerari: abundabat agris, pecorum armentis, gregibus, mancipiis, quæ omnia Regis & incolarum terræ liberalitates erant. Prima fronte id legens tempora nostraincrepare cœpi dicens: istud vera est charitas, illud est misericordia, homini peregrino tanta alacritate providere, tantâ largitate exulanti familiæ succurrere; non ille nobis mos est cû iis, qui de Parnambuco ad nos confugiunt: perrexi legere, & ecce totum illud quod audistis, nihil minus erat, quàm quod apparebat. Videbatur pietas, & erant respectus: videbatur misericordia, & erant comoda. Loquamur planius; videbatur charitas, & erat amor. Omnis ista beneficentiæ & munificentiae copia ad domum Abrahamæ, non Abrahamæ, sed Saræ amore

confluebant: & non, quia Sara erat peregrina, sed quia pulchritudo formæq; venustas Saræ peregrina erat: *Scio, quod pulchra sis mulier: Abraham bene usi sunt propter illâ.*

Ita ut (sicut dixi) nec omne hoc quod misericordia videbatur, misericordia & veritas sit: sed frequenter misericordia & mendacium. In Juda zelus pro pauperibus videbatur misericordia, & erat cupiditas: in Pharaone munificentia & humanitas erga peregrinos, videbatur misericordia, & erat lascivia: & si defectus hi in misericordiis inveniuntur coronatis, vel cum coronâ Sacerdotali, sicut erat illa Judæ, vel cum coronâ Regiâ, sicut erat illa Pharaonis: non tantopere mirandum est, quod in misericordiis aliorum inveniri possint, ubi illi minoris majorisve conditionis, omnes inferiores sunt. Verùm cum hoc ita se habeat, quod in multis actionibus & misericordiæ operibus, misericordia & veritas sibi non occurrant (contingere enim potest in hac ipsâ Ecclesia, & intra sanctos hosce parietes, tam in electionibus officiorum, quàm eorundem administratione, ut minus antiqua, & magis palpabilia sint exempla) relictis illis examini & conscientiae tribunalium ad quæ spectant ad actû præsentem tanquam dei huic proprium accedendo, dico.

Gen. 12
v. 11. &
16.

Auditores, inter omnia misericordiarum opera, quæ instituto & professione vestrarum incumbunt, illud singulariter est censendum, in quo misericordia & veritas sibi junctæ inveniuntur. In aliis misericordiarum operibus misericordiam unam, & veritas alteram tenere potest viam: in hoc verò secus se res habet, quantumcunque enim opus quoddam ab altero discrepet, hæc sibi occurrunt, hæc sese amplexantur, hæc uniuntur: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

Enim verò ut Cognoscat confraternitas de misericordia, quantumcunque in hoc dico, ab eodem audiamus Davide, non jam de humanâ sed divinâ misericordiâ loquente. Maximus omnium Prophetarum, divinæ misericordiarum Decantator fuit David. Et quoties ipse (sicut ego modò) in frequenti sese auditorio versari conspexit, de misericordia Dei semper prædicavit, quod veritate comitata semper incesse: *Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam à consilio multo.* Velut Rex tantum misericordiarum divinæ obnoxius: & velut Propheta illam cognoscens, eandem semper veritati conjunctam ore ferebat. Cum Deo loquens, misericordia

Psal.

39. v. 12

Psal.

38. v. 11

& veritas. *Misericordia & veritas præcedent faciem tuam: Domine in*

calo misericordiarum tua, & veritas tua usque ad nubes. Loquens de Deo, *35. v. 65.*
misericordia & veritas: Misericordiam & veritatem diligit Deus: univ- *Psal.*
erse via Domini misericordia & veritas. Ad collaudandum Deum *83. v. 12*
 nos exhortans misericordiam & veritas: *Laudate Dominum omnes gentes, quoniam confirmata est super nos misericordia ejus, & veritas Domini manet in æternum.* Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo agloriam: & super misericordiâ tuâ & veritate tuâ. Quare verò David totus laudando Deo intentus misericordiarum semper veritatem adjunxit? Quia veritatis cum misericordiâ conjunctio, tam excellens, tam sublimis est & divina, ut de nullo attributorum suorum magis gloriatur, quàm de hac unionione. Quod idem Deus Davidi, & hic nobis revelavit: *Super mi-* *Psal.*
sericordiâ tuâ & veritate tua, quoniam magnificasti super omne nomen Sanctum tuum. Deus nomen suum magnificaturus, Deus nomen omnibus nominibus excellentius sibi assumpturus, nomen, quod ex omnibus attributis sibi elegit, fuit misericordia & veritas. Deus Filio suo nomen dedit super omne nomen: *Et dedit illi nomen super omne nomen.* Sibi que similiter sumpsit nomen super omne nomen: *Magnificasti super omne*

ad Phi.
lip. 2. 9.

nomen

adPhi-
lip.2.v.
9.

nomen sanctum tuum. Et quemadmodum Christi nomen, super omne nomen est Jesu, *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur* : ita Dei nomen, super omne nomen, est misericordia & veritas. *In misericordia tua & veritate tua.* Non misericordiâ & justitiâ, non misericordia & sapientia: non misericordia & omnipotentia ; non misericordia, & immensitas: sed misericordia & veritas. Et si unio veritatis cum misericordia tam superexcellens & divina est in misericordia Dei, ecce qualis & quanta erit in misericordia humana! Istud itaque, auditores, de hocce misericordiæ actu assero, cui nunc vacamus: *Misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

§. III.

QUOD si illius adeò gloriofæ & quasi divinæ proprietatis fundamentum ex me scire cupitis, duas esse rationes respondeo; ambas etiam præsentēs, generalem unam, specialem alteram. Prima & generalis, quia est opus misericordiæ, hominibus mortuis exhibitum : secunda & specialis, quia exhibitum est mortuis à justitia condemnatis, & ex patibulo sublatis.

Incipiendo à primo : tunc veritati unitur misericordia, quando opus misericordiæ tam est verum

& purum, ut nullo alio affectu vitiantē misceatur, neq; alio motivo vel respectu falsificante corrumpatur : & talia sunt opera misericordiæ mortuis exhibita: Judâ unctionem Magdalenæ improban-
te, mox divinus adfuit Magister sinistrum mali Discipuli censurâ correcturus, pronuncians totamque scholam suam docens, opus illud fuisse bonum: *Opus enim bonum operata est in me.* Christus absolute pronuncians opus fuisse bonum, approbavit, & ab omni, & qualicumq; illud vitiantē defectu deputatum fuisse affirmavit: nam, *Bonū ex integra causa, malum ex quocunque defectu.* Quæro igitur: quare absolute bonum & purum fuit illud opus, & non solum à defectibus, quos illi aspergere nitebatur calumnia Judæ, sed ab omni protus nævo alienum? in ipsis Christi verbis veram rationem contineri opinabar; Dominus non solum dixit, *opus bonum operata est*: sed addidit *in me.* Et quia opus istud fuerat præstitum Christo, Christo, & propter Christum, aliâ non videtur indigere ratione, aut probatione ut opus bonum, & ex omni parte bonum reputaretur: *Opus bonum.* Ita putabam ego, idemq; mecum putaturos omnes credo: sed hæc non fuit ratio, quâ Christus bonitatem & puritatem

Matth.
26.10.

operis illius probavit ; sed alia arcana magis , quàm nemo sibi imaginari potuisset , verè admirabilis & profunda : *Mittens hæc unguentum hoc in corpus meum , ad sepeliendum me fecit.* Illa tempestate pretiosis & aromaticis utebantur unguentis ad mortuos & vivos inungendos. Vivos pro oblectamento , mortuos pro sepultura. Christus igitur Judæ respondens , vides , inquit , hoc unguentum , quod Magdalena in corpus meum effudit , ex quo tantopere scandalizaris ? scias velim , quod non velut vivum me unxerit pro oblectamento , sed velut mortuum pro sepultura. Corpus meum jam mortuum Magdalena in sepulchro inungere volet , nec poterit : & quia ejus devotio meretur , ut extremum hoc pietatis ejus officium non respuam , hinc motu instinctuque divino acta , anticipatè me unctura venit , ut corpori meo debitam defunctis caeremoniam præveniendo exhibeat , *Prævenit ungere corpus meum.* Ita ut Christo (notate modò) ad demonstrandum , quod opus hoc approbaret , absolutè bonum esset , omnique respectu humano & defectu vitiante careret , non suffecerit referre , quod sibi factum esset , prout omnes cernebant : sed insuper opus ei fuerit declarare mysterium sibi soli &

Magdalenz notum , palamque facere , quod se non tanquam vivum , sed velut mortuum unxerit , *Opus bonum operata est : ad sepeliendum me fecit.* Tantum distant opera misericordiæ vivis vel mortuis exhibita , quantumvis vivus sit ipse Christus. Enimverò si obsequium Christo vivo fuisset exhibitum , speculatio arguere , malitia suspicari , vel murmurare , & apparentem aliquem calumniari potuisset defectum , ut in dubium saltem vocaret : sed quia erat opus misericordiæ , corpori mortuo , ad sepeliendum impensum , irrefragabiliter demonstravit , quod vera & pura esset misericordia : velut nostris loquamur terminis , quod esset misericordia & veritas : *Misericordia & veritas.*

Fundamentum solidum & clarum , hujus Philosophiæ , est , quod motiva , quæ vitiare possunt puritatem , & falsificare veritatem misericordiæ operum , sunt aliis respectus humani ; opera mortuis exhibita respectibus carent. In maximè honoratis , & quibus vel maximè omnis respectus debetur , qui sunt Reges , & ipsis , præ cæteris , familiares ponamus exemplum. Mortuus est Rex Herodes , qui recens nati Christi mox vitæ insidiatus fugere compulit in Ægyptum. Hoc mortuo , statim

Ange-

Matth.

14. v. 8.

Matth
1. v. 20.

Ibid.

Angelus Josepho apparens dixit, quod sècure in terram Israël redire liceret: *Defuncti sunt enim, qui querebant animam Pueri.* Istud Ly enim, Angeli latius fuisse videtur, quàm opus erat. Evangelista solum Herodem defunctum fuisse asseruit: *Defuncto Herode.* Cum igitur solus Herodes Christi persecutor obierit, quomodo Angelus omnes persecutores defunctos asseverat: quia morientibus Regibus omnes pariter commoriuntur respectu qui comitabantur. Herodes persequeretur Christum respectu Coronæ, reliqui persequerentur respectu Herodis: & mortuo Herodi omnes simul commortui sunt respectu.

Angelicè fatur Angelus, non omnes mortuos esse respectus, sed omnes defunctos esse respectivos sive respicientes, id est, Herodis familiares; ut omnes agnoscant mortales, quàm parum vivis confidere oporteat mortuos. In quibusdam regionibus Indiæ, Regibus morientibus, omnes eorundem famuli & familiares sese pariter interficiunt. Hic se non interficiunt, sed etiam moriuntur. Moriuntur illis, & vivunt (sicut semper vixerunt) tantum sibi. Enimverò, si illud accidit Regibus, quid fiet inferioribus? agnoscamus igitur pro mortuis, non esse vivos.

Cum moriente moriuntur omnes, *Defuncto Herode: defuncti sunt enim.* Connectite verba Evangelistæ, cum verbis Angeli, bene notantes illud *Enim.* Moriuntur vivi cum mortuis, nulla interveniente indispositione alia, & alio *Quare,* quàm quod illi sint defuncti. Nunquid minus prudens, sibi que parum præsens moreretur, qui pro testamentario suo mortuum nominaret? Ita faciunt, qui morientes animæ suæ solatia & suffragia vivis commendant. Etiam illi, qui in vita moriebantur pro vobis, in morte moriuntur vobiscum. Ecce hoc in filiis, unà cum parentibus, in fratribus, unà cum fratribus, & quod excedit omnia, in amicis, unà cum amicis. Excellentissimum par amicorum, cujus S. Scriptura meminit [reliqua enim sunt fabulosa] fuit Jonathas & David. Jonathâ defuncto, David vivus remansit; & totum quod pro illo fecit, fuit filio ipsius auferre bona, & in mortem ejus componere lamentum: *Doleo super te, Frater mi Jonatha, decore nimis, & amabilis super amorem mulierum, sicut mater unicum amat filium suum, ita ego te diligebam.* Notate istud, *diligebam.* Ille ipsemet confitetur dicens, non quod diligit, sed quod diligebat: mortuo enim Jonathâ, etiâ davidis amor expiravit. Agedū confidite

1. Reg.
1. v. 26.
et 27.

nunc amicis, & quidem integerrimis: quod à memoria seu intellectu eorundem sperare aut expectare potestis, est medium chartæ folium cum quatuordecim versibus: Bulla defunctorū magis prodesset.

Sed revertendo ad Herodem, respectuumque declarationem, quia illo moriente, pariter mortui sunt omnes sui: sciendum est, Herodem istum cognomento Ascalonitam fuisse hominem, omnibus artibus & modis hominum sibi animos lucrandi, occupandi & conciliandi apprimè gnarum. Quia ad coronam intrusus, quadraginta duobus annis semper cum formidine regni amittendi imperavit, nonnullos favoribus & gratiis, tanquam Rex lucrabatur; alios rigoribus, minis & pœnis sibi subiciebat, tanquam tyrannus. Et hoc modo imperabat omnibus, ut in toto ipsius regno non alia fuerit voluntas, quàm sua. Patuit hoc clarè, Magis Ierosolymam ingressis, *Turbatus est Herodes & omnis Ierosolyma cum illo*: quia sicut omnes cum illo vivente vivebant, sic illo defuncto, defuncti sunt omnes. Viventi convivebant, aliqui ex beneficiis, alii ex metu: mox ipso mortuo mortui sunt omnes cum illo; hi enim non habebant quod timerent, nec illis supererat amplius quod sperarent. Hæc ma-

xima mortuorum est miseria; quod nec bonum, nec malum facere possunt. Et quia cum illis moriuntur & desinunt omnes respectus & dependentiæ, quibus humani reguntur affectus; hinc sicuti illud in ipsis maxima est miseria, ita pro illis hæc maxima est misericordia, misericordia sine respectu, misericordia sine dependentia, misericordia sine admixtione motivi, quod non sit pura misericordia: & proinde tandē, misericordia & veritas. *Misericordia & veritas.*

Authoritates singulariter non amo, rarò etenim congruunt asserenti ea, quæ non sunt dicta. Nihilominus illam S. Ambrosii auscultemus, qui rectiùs & subtiliùs hoc ce punctum attigit. In celebri illo libro suo, quem, de Officiis inscripsit, de mortuorum sepultura loquens ait; inter omnia beneficia, quæ pietas humana præstare sufficit, istud esse excellentissimum: *nihil hoc officio præstantiùs*. Alii dicerent, maximum beneficium & misericordiæ opus esse, sustentare pauperes, & redimere captivos: illis enim conservatur vita, & his redditur libertas. Nihilò seciùs insignis hic Ecclesiæ Doctor, & S. Augustini Magister pronunciat, quod sepelire mortuos, etiam ex parte beneficium recipientis, omnium sit excellentissimum, ratione

ad.

*Matth.
2. v. 3.*

*S. Amb
Lib. de
officiis,*

adjunctâ : *Nihil hoc officio præstan-*
tius ei conferre, qui tibi iam non po-
test reddere. Ego adderem, neque
 debere. Est benefacere illi, qui vo-
 bis benefacere nequit: ego adde-
 rem; neque malè. Est opus, pro
 quo non speratur gratiarum actio:
 ego adderem, nec timetur quere-
 la. Denique est, quod compatiar
 ego & subveniam illi, qui non pa-
 titur miseriam, nec sentit benefi-
 cium, quia est mortuus. Bonum
 quod præstatur vivis (uti nôrunt
 præstantes, & non ignorant reci-
 pientes) spectare potest com-
 modum, sollicitare potest affe-
 ctum, violentiam inferre potest
 respectui: quorum nihil expectari
 ab ossibus siccis, neque à cineri-
 bus frigidis timeri potest. Mortu-
 orum igitur sepultura, juxta S.
 Ambrosium, excellentissimum est
 pietatis officium: sepultura igitur
 mortuorum est misericordia &
 veritas, prout nos dicimus, quia est
 misericordia pura, ab omni que
 reflexione alia defæcata, & tan-
 quam veritas, ab omni respectu
 denudata. Ast cum S. Scriptura
 omnia dicente concludamus.

David considerato mortuorum
 statu, admiratus quod divina Pro-
 videntia ad illos se extenderet, ex-
 clamando interrogat : *Nunquid*
 87. v. 11 *mortuis facies mirabilia?* q. d. Do-
 mine, estne possibile, quod de

mortuis, qui jam esse non habent,
 tanta Providentiæ tuæ sit sollicitu-
 do, ut pro illis mirabilia patret?
 nec exaggerari, nec deprædicari
 amplius potest, quantum sit, bo-
 num præstare mortuis, eorumque
 reminisci : Propheta enim plus
 omnibus de Deo sciens & intelli-
 gens, eò devenit, ut opus illud di-
 vine bonitatis miraculum nuncu-
 pa- e-; & non tantum illud admira-
 bundus veneraretur, sed velut in
 dubium vocare videretur : *Nun-*
quid mortuis facies mirabilia? Vi-
 deamus nunc, in quo stupor ille
 & perplexitas Davidis constiterit;
 & quanto majorem minoremve in
 mortuis quàm vivis rationem in-
 venerit, ut in eis providentia &
 bonitas divina mirabilior appare-
 ret. Idem sese David explicat ad
 interrogationem unam, alterâ re-
 spondens, & unum *Nunquid* alte-
 ro *Nunquid* amplificans: *Nunquid*
narrabit aliquis in sepulchro mise-
ricordiam tuam & veritatem tuam
in perditione? Estne possibile, quod
 misericordiæ tuæ in sepulchro, &
 veritatis tuæ exempla narrentur in
 perditione? versiculum hunc de-
 prædicaturo Davidi congruenti-
 or non potuit occurrere figura,
 quàm de qua loquimur. Primò
 ad misericordiam revocat Verita-
 tem, & ad sepulchrum perditio-
 nem: misericordiam mox ponens

Ibid.

in

Seneca.

in sepulchro, *Misericordiam in sepulchro*: & veritatem in perditione, *Et veritatem in perditione*: nam in eo, quod sepulchrum sit perditio, consistit quod misericordia sit veritas. Nunc attendite. Seneca sublimissimè philosophando asseruit, veritatem benefaciendi non consistere in beneficio dando, illoque perdendo, sed in perdendo, illoque dando: *Beneficium est non dare, & perdere; sed perdere, & dare*. Beneficium dare & perdere, est casus frequenter eveniens, vel imprudentià dantis, vel impossibilitate, avaritià, & ingratitudine accipientis: & hoc casu opus bonum non est beneficium, est ignorantia vel infelicitas. Quando igitur opus bonum verum est beneficium? Quando illud tribuens, se illud perdere sciens, nihilominus tribuit: & huiusmodi sunt beneficia mortuis impensa. Quia mortui nec sentiunt, neque præsinitum sibi beneficium cognoscunt; & quamvis cognoscerent, illud tamen compensare, & gratias agere nequirent. Quidquid mortuis impenditur, quasi perditur: hinc sepultura perditio indigitatur, *in sepulchro, in perditione*. Et quamvis sepulchrū sit perditio, nihilominus misericordiam, ab omni commodo adeo depurat & denudat, ut non solum

sepulturam, sed sepulturam adeo celebrem & honorificam impendat, qualis est præsens, tam numeroſo & illustri comitatu, tantâ luminum pompa, tantâ insignium majestate, tanto apparatu tumulorumque ornatu, tantâ concordia & sacrarum caeremoniarum, Ministrorum, suffragiorum & officiorum Ecclesiasticorum consonantiâ. Ista sunt misericordiarū mirabilia, de quibus David perplexus & attonitus fuisse videtur. *Nunquid mortuis facies mirabilia?* Hæc est illa pura misericordia, quæ cum nullum aliū admixtum habeat affectum seu respectum, in Deo & hominibus, misericordia & veritas appellatur: *Misericordiam tuam in sepulchro, & veritatem tuam in perditione. Misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

§. IV.

DATA jam est prima & generalis ratio, sed non sufficit, habet enim suam replicam. Transeamus ad secundam & particularem, quæ illam nec habet, nec habere potest. Sufficit absolutè, ut opus misericordiarū factum mortuis, misericordia sit & veritas, si fiat mortuis, quæ mortuis: sed frequenter exhibentur officia & honorantur mortui, non propter se, sed vivo-

rum respectu: & hoc non est misericordia & veritas, sed simulatio & mendacium sine misericordia. Nunquid in mortibus & exequiis præsertim Magnatorum, videtis concursus, omniumque statuum confluxus & assistentias, quæ suffitis jam ante & conditis funeribus exhibentur, de quorum animabus minor fortassis cura habetur? Ne igitur putare vobis videamur, quod hoc ex pietate & misericordia erga mortuos faciatis: novimus omnes, æquè ac vos, meras esse caremonias & adulationes quibus viventibus litatis.

Christus appropinquabat portis Naim, quando adolescens filius unicus matris viduæ, quæ etiam lacrymis infusa feretrum sequebatur, magno funebri apparatu, & frequente civium comitante coronâ ad sepeliendum efferebatur. S. Evangelista Lucas, occasione celebris ibidem patrati miraculi, obviacionem hanc describens, ita

Luc. 7 inquit: *Ecce defunctus efferebatur, v. 12 filius unicus matris suæ: & hæc vidua erat, & multitudo plebis cum illa.* Nescio utrum ad terminos attendatis. Non ait Evangelista, quod comitabantur defunctum, & ibant cum illo, sed cum illa: *Cum illa*, dicere debuisset videtur, comitatos ivisse cum filio, & non cum

matre; siquidem filius erat defunctus, & mater viva: Sed eodem ex capite & causa, dixit ivisse cum illa, & non cum illo, *cum illa*: Ordinariè enim fit vivis, quod exhiberi videtur defunctis. Matre defuncta comitatus ivisset cum filio: sed quia filius erat defunctus, comitatus ivit cum matre. Quantaunque funeralia sint obsequia, vivis exhibentur, & non mortuis. Auditis illa, corpore præsentem, responsoria tali tamque penetrante harmonia? non recitantur mortuo, sed cantantur vivis: proinde illi de Naim in exequiis filii viduæ, ibant cum illa, & non cum illo. Filius erat defunctus, & mater comitata. Qui comitabantur feretrum deducebant mortuum, ipsos comitantes deducebat viva. Ille pergebat ad sepulchrum: & illi cum pergente non ibant, sed cum illa quæ remanebat: *Cum illa*.

Verùm enim verò, si illud in parvis civitatibus, velut illa Naim accidit, quid in magnis fiet aulis, ubi non minor adulatio vivorum, quàm oblivio mortuorum? Constituamus nos in ampla civitate Memphis. Mortuus est Jacob Pater Joseph in Ægypto: & postmodum Joseph in eadem est mortuus aula. Sed admirationem & stuporem

meretur modus, quo in utriusque obitu Ægyptij se se gesserunt. Jacob defuncto planctus & exequiæ septuaginta diebus decreverunt:

Gen. 50. Flevit cum populus septuaginta dies.

v. 3. Et quia statim funus ejus, juxta quod mandaverat, in terram Chanaan fuit translatum, omnes aula Pharaonis Principes & Magnates, Magistratus primique regni Ægypti ingenti numero, equitumque & curruum apparatu, eo usque

Ibid. v. fuerunt comitati; Ierunt cum eo

7. & 9. cuncti Seniores domus Pharaonis, cunctique majores natu Ægypti: habuitque in comitatu currus & equites. Hoc modo ad limites usque Ægypti processerunt: ubi verò transito Jordane ad locum pervenire sepulchri, renovatis exequiis spatio septendii excessivis adeo & clamorosis aërem compleverunt planctibus & lamentis, ut Chanaanæ desuper obstupefacti, exinde nomen loco imposuerint, *Planctus Ægypti.* Vbi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleverunt septem dies: quod cum vidissent habitatores terræ Chanaan, vocatum est nomen loci illius: *Planctus Ægypti.* Tali luctu, talique pompâ & apparatu, Ægyptij exequias Jacob patris Joseph celebrârunt. Et quales jam vobis fuisse videntur illæ Joseph, in eâdem Ægypto postmodum

Ibid. v. 10 & 11.

mortui? de industria omnia retuli verba, quibus S. textus illas Patris describit, ut idem etiam illas filii nobis ostendat. Auscultate cum stupore quid dicat. *Mortuus est Ioseph expletis centum & decem vitæ sue annis, & conditus aromatibus repositus est in loculo, in Ægypto.* Nihil amplius S. historia refert; cum hæc sint ultima verba totius quam Moyses scripsit. Et quid de exequiis? Quid de lamentis & planctu? Quid de pompa sepulturæ? Quid de funebri apparatu? Quid de Mausolæis & Pyramidibus Ægyptiis? Quid de aulae concursu? Quid de Principum, Magnatorum Seniorumque domus Pharaonis, quorum Ioseph fuerat primus, in maximoque honore & veneratione habitus, comitatu? nullius horum Moyses meminit, cum dubio procul hæc describenda fuissent, prout tam specificè & minutim sepulturam & exequias descripsit Jacob. Si igitur Jacob, eò tantum quod pater esset Ioseph, sine alio merito aut servitio, quo sibi Ægyptios obstrinxisset, adeo splendidas & solennes in morte exhibent exequias, & quod plus est, tanto tamque vehementi planctu; quomodo hæc omnia desunt in morte Ioseph? repeto, in morte ejusdem Ioseph, quem Salvatoris mundi nomine honorârunt, quia

Ibid. v. 26.

quia Regi salvaverat & conservaverat regnum, & subditis primò dederat vitam, deinde opes, & tandem libertatem? Hic videbitis differentiam inter mortuos & mortuos, concurrente seu deficiente vivorum respectu. Mortuo Jacob, vivebat Joseph; & quia vivens Joseph erat filius, & talis filius, hinc tam solemnes exequias celebrârunt Patri. Vice versâ, mortuus Joseph non reliquit post se viventem, quem Ægyptii respuerent, vel à quo dependerent: & quia non supererant vivi pro obsequiis, pro defuncto decrant exequiâ. Quoad Joseph, tantummodo excusare se possunt Ægyptii, dicendo; quod lacrymis defuerint in morte, quia illas jam profuderant in vita: Et ita factum est. In exequiis Jacob, qui deplorabatur non erat pater, sed filius: Ægyptii enim non plangebant mortuum, sed vivum: erumpebant lacrymæ ex oculis eorum, ut eas oculi Joseph viderent: non eas eliciebat dolor vel desiderium, sed dependentia & adulatio: veluti lacrymæ figuratur pictarum, quæ sicut ridet sine lætitia, ita flent sine tristitia.

Extoto hoc discursu, Scripturâ sacrâ sic probato, & experientiâ confirmato, sine contradictione & replica concluditur, hunc præ-

sentem misericordiæ actum, esse purè misericordiæ & veritatis actum, quia est misericordia mortuis exhibita, in quos non cadit adulatio & dependentia vivorum. Quis vivus, pater aut filius volet esse alicujus suspensi. Tam fœdum, infame & abominabile est patibuli supplicium, ut omnibus istis respectibus privet & spoliât miseris vitam in eo finientes. Quod hodie est patibulum, quondam erat crux (prout fuit usque ad tempora Imperatoris Constantini) de qua S. Paulus loquens ait: *Maledictus* Ad Gal. lat. 3. v. 13. *omnis, qui pendet in ligno.* Apostolus ad cap. 21. Deuteronomii al- ludit, ubi Lex Divina maledictionem eandem verbis horribilioribus pronunciat: *Maledictus à Deo est, omnis qui pendet à ligno.* Dent. 21. v. 23 Sententia verè horrenda, & non nisi pro exaggeranda talis mortis infamia & abominatione intelligenda. Non omnia peccata, sed gravia magis & atrocia, veluti latrocinium, homicidium, seditio, blasphemia hoc supplicio plecebantur: neque lex maledictos à Deo asserit latrones, homicidas, seditiosos, blasphemos, sed quotquot in patibulis suspensi moriuntur: *Maledictus à Deo est, qui pendet à ligno.* Ac si pœna abominabilior foret quàm culpa, magisque detestabiles ac maledicti ex infamia sup-

plicii, quam ob criminum enormitatem & atrocitatem, agente Iustitia, damnati. Et cum infamia hæc & maledictio derivata per venas ad consanguineos sese diffundat & extendat, quis, quæso, illam hæreditare, aut participare affectet? Hæc est ratio, quare viventes ex his mortuis non adulationes & plausum, sed ruberem & ignominiam haurire possint: Immo maximus illis honor & gratia ex similibus resuletur, si sanguinem dissimulent, & cognationem occultent. Unde nonnulli considerant, quod Christus cruci affixus in ultimis testamenti sui verbis, nec Matrem, matrem, nec consanguineum cognatum appellârit, cognationis subticendo nomina, ne ignominia publicæ illis notam aspergeret.

Enim verò nemo profundius rationis hujus veritatem expendit quàm Isaias Propheta. Textus ille, *Generationem ejus quis enarrabit?* de quo tot literales extant expositiones, si bene & ritè (ut oportet) cum præcedentibus & subsequen-
Isai. 25. v. 8. tibus connectatur, vult innuere, neminem futurum, qui generationem ejus vel ore proferre, nedum de Christi sanguine se esse, gloriari & jactare, dignetur.

Et quare? *Quia abscessus est de terra viventium*, id est, quia sublat-
ibid. tus de terra viventium morte violenta finivit vitam. Ergo, quia violenta obiit morte, illi qui de generatione ipsius sunt ignominia veniunt notandi? violenta morte obiit Rex Josias, similiter Abner, famosi Machabæi, Judas & Eleazarus, neque tamen propterea quisquam de sanguine eorum despectui habitus, aut malè fuit notatus, sed omnes potius magno in honore habiti. Quo igitur patet dicit Isaias, hominibus de generatione Christi ignominiosum esse quod violenta morte finierit vitam? non propter mortem, neque violentiam, sed propter genus mortis & infamiam id asserit Isaias, pro ut jam præcedentibus verbis insinuaverat, quia violenter moriturus esset in Cruce, quod idem est, ac in patibulo: & de generatione alicujus suspensi quilibet esse detrectet. Quod his verbis idem Propheta declaravit: *Vidimus eum, & non erat aspectus, quasi absconditus vultus ejus.* Sicut acutè & eruditè notavit celebris ille expositor, cui nunc Hispania nomen imposuit Bedæ, Venerabilis Pater Sanchez. Quem admodum nostris hîc suspensis faciem velant, quando ex patibulis illos
Isai. 53. v. 8.

Esph. 7. v. 8. illos tollunt & deponunt: sic olim faciem operiebant crucifigendis, non quando acclavabant, sed mox ut ad crucem condemnâssent. Rege Assuero intimum suum Aman crucifigi iubente, inquit textus, quod statim operuerint faciem ejus: *Necdum verbum de ore Regis exierat, & statim operuerunt faciem ejus.* Similiter Caiaphâ & consiliariis ejus condemnantibus Christum, statim illi faciem operuerunt: *Condemnaverunt eum reum esse mortis, & cæperunt quidam conspuere eum, & velare faciem ejus.* Et hoc innuit Isaiâs, genus mortis Christi vaticinatus quando dixit, quod velato & abscondito vultu eum fuerint conspicati: *Vidimus eum, & non erat aspectus, quasi absconditus vultus ejus.* Et quia genus mortis ejus tam probrosum & infame futurum jam dixerat, uti tum temporis illud patibuli erat: rectè intulit, neminem fore, qui de generatione ipsius esse videri vellet; nec aliam ob causam, quàm mortem, quâ de numero viventium eradendus esset: *Generationem ejus quis enarrabit, quia abscissus est de terra viventium.*

Ita dixit Isaiâs, & sic experientia comprobavit in illis qui de

sanguine & generatione ejusdem Christi erant, prout sanctus Paulus notavit: *Prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* Ego, inquit, tam Judæis, quàm gentibus Christum prædico crucifixum: sed me dicente *Crucifixum*, Judæi scandalizantur: gentes subsannando irrident. Gentibus relictis, ad Judæos converſamur. Christus erat de Tribu Juda: *De Tribu Juda.* Erat filius Davidis & Abrahami: *Filii David, Filii Abraham.* Et hi parentes & Avi sunt, de quibus tantum intumescabant & gloriabantur Judæi: *Nos semen Abrahamus.* Christus insuper filius erat Dei, qualem se Judæis, his psalmi verbis probavit: *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis.* Quibus respondere nihil poterant. Si igitur tam bonum undique erat Judæis, propinquos esse Christi, quare eundem amore non prosequuntur, quare per illum, infamiæ notam sese incurere arbitrantur? quidnam eorum animi spectârunt, in quidnam honor eorum offendit, illud enim innuere videtur, *Scandalum?* omne scandalum, in quod offenderunt, erat crux; omnis eorum consideratio & contradictio, erat Christum

1. Cor. 1. v. 23.

Joan. 8. v. 33. & 39.

Psalm. 109. v. 1.

stum fuisse crucifixum: *Christum crucifixum, Iudeis scandalum*. Ita ut posito ab hac parte honore divinitatis, & ab altera ignominia crucis, ex cognatione Dei infamiae labem se contrahere putarent, quia cognati essent alicujus crucifixi. Et quoniam vivi, ignominiosè mortuorum detrectant & averfantur esse cognati, opus misericordiae ipsis sic mortuis exhibitum, ab omni consideratione & respectu vivorum est alienum idèque sine controversia, misericordia & veritas. *Misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

Idem ipse David qui jam dictorum omnium nobis obtulit fundamentum, ultimam etiam clausulam & probationem nobis suppetabit: melior etenim textus interpretis esse nequit, quàm ejusdem author. In fatali isto conflictu, in montibus Gelboe cum Allophylis habito Rex Saul cum tribus filiis suis occubuit, cum uno Principe, & duobus infantibus. Alterà luce venientes Allophyli ad colligendum spolia, videntes inter ceteros occisos, quatuor Principum eadavera, insolentes de victoria, ea sublata in muris civitatis Bethsan suspenderunt, suspensa relinquentes. Sic & purpuræ & coronæ, contra decretas in cœlesti consistorio penas & vindictas minùs

nihilo prævalent: nec datur offensa aut miseria tam indigna quibus non sint subiecti homines nati, quantumcunque etiam super naturæ sphæram, favente fortunâ, fuerint evecti. Hoc modo quatuor magnæ, famosæ hujus tragediæ figuræ oculis mundi fuerunt expositæ, donec habitatores Jabes Galaad misericordiâ moti, noctisque beneficio adjuti, ex probroso sublata loco sepulturæ mandârunt. Quod ad nostrum nunc intentum facit, est quod David Galaaditis istis, pro misericordiae opere exhibitio gratias referens dicit: *Be^{2. Reg. 1} nediicti vos à Domino, quia fecistis v. 5.* misericordiam hanc cum Domino vestro Saul, & sepelivistis eum. Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem. Primò opus hoc vocavit misericordiam; & secundò illud misericordiam & veritatem appellavit. Quare? Quia sepelire mortuos, absolutè est opus misericordiae: sed sepelire mortuos suspensos, quales hi erant, & sine respectu alio, vel dependenti à vivis (hi etenim cum Saule etiam occubuerant) non solum est misericordia qualicunque modo, sed misericordia & veritas: *Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem.* Quamvis Rex Saul alios superstitès reliquerit filios, non mi-

minùs tamen hi, atque ille à Deo erant regno privati, Davide jam ad coronam inuncto, quod omni Israëlì notoriè constabat: & quod non habentes vivos quos respicerent vel demereri fatagarent, mortuos illos & suspensos, è patibulis sublato honorificè tumulârint, non solùm fuit actus misericordiæ, sed misericordiæ & veritatis: & quidem misericordiæ & veritatis ab ipso Spiritu Sancto, nostrig; textus auctore canonizatæ: *Retribuet vobis Dominus misericordiam, & veritatem: misericordia & veritas obviaverunt sibi.*

Verùm, ut actum unum misericordiæ à commodo adeo alienum, cum maximo commodo, quod misericordia sperare potest, absolvamus: noverit hæc tota sancta communitas, quod in hac abstractione à commodo, maximum commodum & utilitas consistat. Non illud sperare poterant ab hominibus, nam sic mortui non habent vivos: sed à Deo, qui semper vivit, nullaque opera magis ponderat & remunerat, quam quæ vivi exhibent defunctis. Misericordiàm Deus semper misericordiâ compensat, quæ ex majoribus hujusce virtutis excellentiis

Matth. una est: Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.
Sed quoniam hoc opus misericor-

diæ adjunctam habet veritatem, etiam Deus illud misericordiâ & veritate compensat: *Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem.*

Multa misericordiæ opera Deus misericordiâ remunerat, quæ non est misericordia & veritas. Misericordiam ab eleëmofynariis exhibitam pauperibus, bona ipsorum cum pauperibus partita, & in ipsos dispersa multiplicando remunerat: *Feneratur Domino, qui*

Prov. 19.v.17

miseretur pauperi. Misericordiæ, filiis erga Parentes exercitæ, præmii vice Deus vitæ longævitatē appromittit: *Ut sis longævus super terram.* Misericordiam Bellidum & Capitaneorum erga hostes Deus similiter victoriis remun-

Exod. 20.v.12

erat & spoliis: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.* sed omnes istæ misericordiæ, quibus Deus sapius misericordiam retribuit, non sunt misericordia & veritas: nam bona, vita, omniæque mundi prospera æquè sunt vana ac fallacia, ac ipse mundus, quocum pariter omnia finem accipiunt. Quænam igitur est misericordia & veritas, quâ Deus in hac vita retribuit? misericordia & veritas, de quâ David locutus ait, *Et nunc retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem;* solummodo est gra-

Psal. 7.v.5.

tia

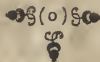
Ioan. I.
v. 14.

Psal. m.
4. v. 3.

tia Dei. Hinc Christus plenus dicitur gratiâ & veritate : *Plenum gratiæ & veritatis* : In hac etenim vita sola gratia Dei est veritas, & quicquid non est gratia Dei, vanitas est & mendacium. Mendacium & vanitas, opes : mendacium & vanitas, honores : mendacium & vanitas, quæ falsò vocantur voluptates : denique quidquid mundus laudat, æstimat, amat & ambit, mendacium est & vanitas : *Ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?* O si hodie benè hanc veritatem penetraremus, quàm ingens id esset misericordia Dei! Et quemadmodum in hac vita sola Dei gratia est veritas, ista similiter est misericordia, quâ Deus in hac vita remunerat misericordiam, quæ simul est veritas. Illud vult innuere. *Et nunc*, id est modò & in hac vita, *retribuet vobis Dominus misericordiam & veritatem.*

Quia verò Deus nos condidit, non solum ut in mundo hoc vivamus transitorio, verum etiam in altero isto perpetim permansuro,

pro ultima conclusione scitote, quod sicut Deus misericordiam & veritatem in hac vita veritate hujus vitæ compensat : ita eandem in altera vita ejusdem vitæ veritate solvet. Enim verò quænam alterius vitæ est veritas? Est gloria gratiæ respondens. In hoc mundo, qui terra est mendacii, unica veritas est gratia : in mundo altero, qui terra est veritatis, omnis veritas est gloria. Et sicut Deus in hac vita, misericordiam & veritatem solvit gratiâ, quæ hujus vitæ est veritas : sic in altera vita illam solvet gloriâ, quæ veritas est alterius vitæ. Idem hoc Deus, non aliterius quàm Davidis ejusdem ore promisit, qui nos docendo exhortatus est, ut veritatem misericordiæ associaremus : *Misericordiam & veritatem diligit Deus : gratiam & gloriam dabit Dominus.* Quia Deus misericordiam & veritatem amat, omnibus veritatem cum misericordia juncturis, Deus in præsentī vita dabit gratiam, & in futurâ gloriam.
Amen.

S E R M O

D E

M A N D A T O.

In Capella Regia Anno 1645.

Sciens Iesus quia venit hora eius, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum dilexisset suos: qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Joan. 13.

§. I.

CONSIDERATIS attentè amorosi huiusce Evangelii, toties tamque subtiliter deducti & prædicti verbis & terminis; nec non discursus harmoniâ & concordia: primariam tandem (utrum ratione tantâ, quantâ novitate nescio) Evangelistæ intentionem fuisse observavi, Christi Domini nostri scientiam demonstrare: Christoq; non aliam primariò fuisse intentionem, quàm palam facere mundo hominum ignorantiam.

Sciens Christus (inquit S. Joannes) horam illam jam adesse, quâ ex hoc mundo transiret ad Patrem: *Sciens Iesus quia venit hora eius, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem.* Sciens, in manibus suis omnipotentia thesauros se habere reconditos: & quod à Deo exierat,

& ad Deum rediret: *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiit, & ad Deum vadit.* Sciebat accumbentiū secum duodecim unum, infidelem sibi futurum, seque in manus inimicorum traditurum; *Sciebat enim, qui suam esset, qui traderet eum.* Hucusque Evangelista Christi scientiam demonstravit. Christus nunc hominū ignorantiam demonstrare pergit. Non consentienti S. Petro ut sibi à Domino lavarentur pedes, Magister divinus suam ob oculos posuit ignorantiam dicens: *Quod facio, tu nescis modò.* Absoluto prodigioso illo humilitatis actu & exemplo, recumbens Dominus ad Discipulos conversus ait: *Scitis quid fecerim vobis?* Emphatica hæc interrogatio, & negatio videbatur, & interrogatio *Scitis?* idem erat, ac nescitis: Ita ut in prima parte Evangelii Evangelista studuerit demonstrare Christi scientiam: & Christus hominum ignorantia in secundâ.

Pars II.

Rr

Si

Joan. 13.
v. 1.

Joan. 13.
v. 31.

Ibid.
v. 11.

Ibid.
v. 7.

Ibid.
v. 2.

Si igitur finis & intentio, ambo-
rum erat eadem: si Christi & Evan-
gelistæ scopus & intentio erat,
gloriosè mundo demonstrare
amoris sui excellentias, cur Evan-
gelista totus est in consideranda
Christi scientia: & è converso
Christus totus est in demonstnan-
da hominum ignorantia? Hæc
mihi verisimilior videtur ratio,
quia duæ illæ circumstantiæ, qui-
bus hodie imprimis amor Christi
perficitur, ex parte Christi, fue-
runt ejus scientia, ex parte homi-
num, nostra ignorantia. Si ex par-
te Christi amantis extitisset igno-
rantia, & ex parte hominum re-
perta fuisset scientia, quantumvis
Dominus eosdem, majoresque
amoris sui produxisset effectus,
propter opinionem, quam illi de
cœlestibus haberent, effectus illi
& amor ejus minoris fuissent æsti-
mandi. Ut igitur mundus elevatis
sursum cogitationibus terrenis
considerare incipiat, pro merito,
amoris Christi in homines subli-
mitatem & excellentiam; atten-
de (ait Evangelista) quod Chri-
stus amaverit sciens: *Sciens Iesus*:
& attende (inquit Christus) quod
homines amati fuerint nescientes:
Quod ego facio tu nescis.

Proposui conceptum, sed vi-
deo nondum esse declaratum. In
cujus confirmationem hodie de-

monstrare intendo solum Chri-
stum purè & excellenter amasse;
quia amavit sciens, *Sciens*: homi-
nesque tantùm excellenter fuisse
amatos, quia illud ignorantes,
nescis. Ita ut combinato & com-
mutato illo *sciens*, cum *nescis*: &
illo *nescis*, cum *sciens*: existente
ignorantia ex parte hominum, &
scientia ex parte Christi, Christus
amaverit sciens, ac si amasset ne-
sciens: & homines amati fuerint
nescientes, ac si amati fuissent sci-
entes. Hæc fila nunc amor eno-
dabit, & subtilitas eorum mani-
festè apparebit.

§. II.

PRImò solus Christus amavit,
quia *sciens* amavit. Ad cogno-
scendam amorosam hanc verita-
tem, alia non minùs certa est sup-
ponenda; scilicet, quod ordina-
riè id, quod in mundo, & inter
homines dicitur amor, non amor
sed ignorantia existat. Veteres
pinxerunt morem infantem: cu-
jus rei ratio mihi visa fuit, quod
nullus amor tanto tempore per-
severet, ut senescat. Verùm inter-
pretationi huic obstant exempla
Jacob & Rachelis, Jonathæ &
Davidis, aliorumque magnorum,
quamvis paucorum. Porrò si eti-
am amor reperitur ad multos per-
severans annos, cur veteres do-
ctique

Joan. 13
v. 1.

Ibid. v.
7.

Etique eum semper depingunt infantem? Hic nunc, me rem acuturum credo. Depingitur semper amor infans; quia licet, sicuti in Jacobo, septimum superet annum, nunquam ad rationis usum pertingit. Rationis usu frui, simulq; amare incompatibilia sunt. Anima infantis quid est? Voluntas cum affectu: & intellectus sine utro. Illud ipsum est amor ordinarius & vulgaris. Omnia lucratur amor animam lucrando; sed intellectus se primò ei subdit. Nullius febri illa astat voluntas, quin intellectum habeat phreneticum. Non variabit amor, si constans fuerit & firmus: neque tamen delirare cessabit, si amor est. Nunquam voluntas hoc igne arsit, quin fumo obtenebratus fuerit intellectus. Nunquam extitit illa cordis infirmitas; ubi non accesserit hæc iudicii debilitas: propterea illi amoris pictores obvelarunt ipsi oculos. Et quoniam excæcatus intellectus primus est effectus, seu ultima ad amorem dispositio; hinc est, quod vulgus amorem vocat, id de ignorantia plurimum participat: quantòque plus participat, tantò plus de merito amittit. Amans & sciens, amans est: amans & nesciens stultus est. Et sicut ignorantia in peccatis, ea imminuit: ita & in amore meritum

decrefcere facit. Qui offendit ignorans, non est propriè delinquens: qui amat nesciens, non est propriè amans.

Omne, quod est, vel non est amor, in scientia aut ignorantia, in qua fundatur, consistit; ita quidem, ut hoc, quod excellens amor creditur, si in ignorantia fundetur, amor non sit: & quod amor non credebatur, ex scientia natum excellens amor sit. Binæ illæ primariæ Evangelii hujus personæ illud confirmabunt. Transfiguratus fuit Christus in monte Thabor, advertensque Petrus quod Christus cum Moyse & Elia, de morte sua in Jerusalem subeunda loqueretur, ad hanc avertebam suavitatis Christo, ut ibidem persisteret: *Domine bonum est nos hic esse.* *Matth.*
Hæc S. Petri resolutio bene considerata, prout eam Origenes consideravit, fuit unus ex præcipuis amoris actibus, quos unquam in hoc mundo aliquis exercuit, aut exercere potuit. Quia, nisi Christus ad mortem subeundam Jerusalem abiisset, genus humanum redemptum non fuisset; & non redempto genere humano, S. Petrus nec salvari, nec cælum intrare potuisset. Quod igitur S. Petrus semetipsum gloriâ cælesti privare maluerit, quam Christum mori in terris, quod temporalem

Christi vitam, propriæ suæ anteposuerit æternæ, excellentissimus fuit amoris actus, ad quem possit quis, quantumvis sublimis aspirare. Sed relicto sic S. Petro, ad Christum pergamus.

Joan. 19
v. 28.

In omnibus operibus suis, quæ Christus in hoc mundo fuit operatus, semper suum in homines demonstravit amorem: Nihilominus unum in Cruce protulit verbum in quo non se offendisse videtur amantem. *Sitio*: Homines! sitit crucior. Quod Christus tantam sustinuerit sitim, excellens amor fuit, sed de ea queri, sibi que succurri velle amor fuisse non videtur; sed affectus quidam naturalis, non amorosus. Qui, quod patitur, lamentabiliter manifestat, doloris lenimen aliis communicando inquit, remediumve alio succurrente exspectat: & certum est, non amari dolorem cuius imminutio & lenimen desideratur. Neque eum, qui dolori remedium querit, velle pati, quod suffert: proinde hoc ipsum nolle pati, est non amare. Non igitur fuit actus amoris in Christo, dum sitim suam manifestaret dicens: *Sitio*. Opponamus nunc actum hunc Christi in cruce, illi S. Petri in monte Thabor: ille sancti Petri actus, amor excellens, hic vero Christi, nec amor quidem fu-

isse videtur. Eritne ergo ita?

Duo Evangelistæ duobus illud verbis declararunt: Evangelista S. Joannes per unum *sciens*; S. Lucas, per unum *nesciens*, declararunt, id quod in S. Petro fervens videbatur amor non fuisse amorem; quia ex ignorantie radice natum erat: *Nesciens quid diceret*: Luc. 9. & quod in Christo amor non videbatur ipsam fuisse amoris vehementiam, quia in scientia fundabatur: *Sciens Iesus, quia omnia consummata sunt, ut consummaretur scriptura, dixit: sitio*. Id ipsum utrique parti applicemus. Petrus dicens, *Bonum est nos hic esse*, ignorabat quid diceret, *Nesciens quid diceret*, erat enim extra se: atque ita omnis ille amoris ardor, quem intercessisse putabamus, mera fuit ignorantia: videbatur voluntatis fuisse affectus & erat error intellectus. Quod si illa S. Petri resolutio in cognitione consequentiarum, quas diximus, fundata fuisset, omni procul dubio, præcipuus fuisset amoris actus: verum cum in ignorantia i' liusmet, quod Petrus dicebat, fundaretur, hinc non amantis, sed ignorantis nomen reportavit: nam ignorantem amare, non est amare: est ignorare.

Non ita se res habuit in Christo dicente, *Sitio*; quia sciebat omnibus jam tormentis consum-

Joan. 19
v. 28.

matis,

Joan. 19
v. 28.

matris, prophetiam de felle implendam restare : *Sciens quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio.* Proinde quod nos teporem, & non amorem putabamus, amor erat ardentissimus : videbatur Amor esse desideriumque naturale : & erat flagrantissimus amoris affectus. Enimvero, si Christus dicendo, *Sitio*, aquam sibi propinandam sperasset, idipsum fuisset levamen petere & solatium : verum dicendo, *Sitio*, sciens sibi fel propinandum, nova postulabat tormenta ; neque ultra progredi potest astuantissimus patiens amor, quam ut pro solamine tormenta, uniusque pœnæ remedium alterius majorisque pœnæ postulet cruciatum. Quod Christus dixerit, *Sitio*, non erat præsentis propriæ necessitati petere sublevamen, sed ad memoriam revocare aliam atrocitatem. Ac si dixisset : *Sitio* ! ô Homines recordemini fellis, cujus videmini oblivisci ! Ecce, discrimen sitis Christi ab eo, quod esse putabatur ! Solatii cujusdam credebatur esse desiderium, & insatiabilis erat sitis tormentorum : Ita ut scientia, quâ operabatur Christus, & ignorantia, quâ operabatur Petrus, sic binos illos immutârint affectus, ut quod in Petro videba-

tur ardor, utpote ex ignorantia natum, nequidem fuerit amor : & quod in Christo non videbatur amor, quia fundatum erat in scientia, ardentissimus fuerit amor. Et scientia aut ignorantia, esse confert aut tollit amori, ejusdemque auget aut imminuit perfectionem : Hinc S. Joannes Evangelista totus est in demonstranda Christi scientia, ut ardentissimum Christi, ex ea probet amorem : *Sciens quia venit hora eius, in finem dilexit eos.*

§. III.

Quatuor ignorantia in amante concurrere possunt, quibus amoris ejus meritum & perfectio multum imminuitur. Aut quia non novit seipsum, aut amatum, aut amorem, aut amoris finem & scopum. Non cognoscens seipsum eò quandoque suas dirigit cogitationes, quò non direxisset si semetipsum novisset. Non cognoscens amatum, tenerrimè nonnunquam amabit, quem detestari debuisset cognitum. Non cognoscens amorem, cæcè nonnunquam illo ardebit amore, quo cognito, nec occupari quidem oportuisset. Non cognoscens finem, quo suus amor tendit, tanta nonnunquam incommoda subire cogetur, à quibus immunis, illo præviso, fuisset.

Omnes hæ ignorantia, quæ

S. Aug.
Ibid.

hominibus insunt, in Christo fuerunt scientiæ: & in cunctis, earumque singulis extremi & admirabilis amoris ipsius æstimatio crescit. Noverat seipsum, noverat amatum, noverat amorem, amorisque sui noverat finem. Totum illud Evangelista Joannes notavit. Noverat seipsum, sciebat enim se non esse alium, quàm Dei æterni Patris filium: *Sciens quia à Patre exivit.* Noverat amatum; sciebat enim hominum ingratitudinem, quàmque crudeliter secum forent acturi: *Sciebat enim, quisnam esset, qui traderet eum.* Noverat amorem, & quidem cordis sui æstimatione multorumque annorum experientiâ: *cùm dilexisset suos.* Noverat deniq; amoris sui finem atrocem, nec alium esse, quàm mortem, & hanc ignominiosissimam: *Sciens Iesus, quia venit hora ejus.* Et quod Christus cognoscens se ipsum, & quem amabat, suum amorem, ejusque finem, nihilominus amaret, grandis amoris excessus: *in finem dilexit.* Porro, ut excessus hujus magnitudo innotescat, scientiæ hujus circumstantias pondemus, qualibet ipsarum amoris Christi immensitatem exaggerantes.

Primò, ingens fuit amor Christi, quia seipsum cognoscens, nos amavit: *Sciens quia à Deo exivit.*

Quod Christus semetipsum cognoscens nos amaret, ingens & inusitatus est amor! Paridem sui ipsius, conditionisque suæ ignarum, dum pecora in campis montis Idæ pasceret, rustici cujusdam in valibus istis agentis filiam, Enonem nomine deperisse, profanæ narrant historiæ: verùm incognitus sibi ipsi Princeps, cognito se Priami Trojæ Regis esse filium, uti mox Pateram dimisit cum pedo, mentem mutavit & affectum. Abjectus amabat abjectè: sed notus sibi despexit amatam. Quia amor fundabatur in ignorantia sui: notitia dissolvens ignorantiam etiam finit amorem. Non amavit Princeps, quod amaverat Pastor: quia sicut enormis defectus judicii, propriæque cognitionis est, dum abjectæ conditionis homines cogitatione se erigunt; ita fortunæ injuria est, dum Magnates sese deiciunt. O supremæ Princeps gloriæ. Ita de te discurrendum videbatur: sed non erat ita. Audiens Evangelistam dicentem, quod Dei filius tanto nos amaverit affectu, dubitare potuisse videbatur, num Christus noverit seipsum, & quis esset. Ne igitur in hisce amoris ipsius excessibus fidei nostræ vacillaret veritas; neque mundus in hujusmodi laberetur errorem; noverint omnes, ait Evangelista, quod Christi

Ibid.
v. 1.

Ibid.
v. 3.

Christus amaverit, & ad eum amaverit, in finem dilexit eos, sed in super sciant, quod simul cognoverit se ipsum, & quis esset: *Sciens, quia à Deo exivit.*

Cont. 1.
v. 6.
Ibid.
v. 7.

Nisi Christus cognovisset seipsum, non magnum quid fuisset, quod nos amasset: magnum verò fuit, quod seipsum cognoscens amaverit nos, in tantum, ut nos amare, fuerit seipsum non cognoscere. Sponsa quondam in canticis sui in sponsum amoris vehementiam protestata dixit: *Quem diligis anima mea.* Cui ille respondit: *Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres:* mulierum pulcherrima temetipsam non novisti? responsum notabile: Sponsâ suum protestante amorem, hic utrum se noverit percunctatur, *Si ignoras te?* pulcherrime & dilectissime Sponse! quisnam iste respondendi modus? quid, quæso, ex hoc responso tuo consequitur? Sponsâ sui te amoris reddente securum, tu illam tibi de sui ignorantia suspectam offendis? Illâ suam affirmante erga te amorem, tu illam de sui ipsius cognitione interrogas: *Si ignoras te?* Imò verò. Quia pro æstimatione meritorum suæ Sponsæ, affirmante illâ se eum vehementer amare, non sine ratione, utrum seipsam cognosceret, dubitabat: ac si diceret Sponsus:

tudicis quod me ames, *Quem diligit anima mea*: Dico igitur tibi, quod te ipsam non cognoscis: *Si ignoras te ô Pulcherrima.* Si enim te cognovisses, quomodo foret possibile ut me amares? Necessariò ignorantia tui laboraveris, ex quo hæc bona in me redundaret fortuna. Tuus erga indignitatem meam amor, propriæ tuæ celsitudinis ignorantia videtur: *Si ignoras te?* Quia, nisi dimissâ tui ipsius notitiâ, quo pacto ad amandum me te poteris inclinare?

Quod olim Salomon illi Egyptiæ dixit Principi, iustiore nos ratione vero Salomoni Christo, visis amoris ipsius excessibus, dicere possumus: *Si ignoras te.* Mi Deus! estne amor hic an ignorantia? amasne nos, aut te ipsum ignoras? verè videris non recordari, quis sis, tuique ipsius oblivisci, ut nobis bene velis. O quam excellenter, quamque profunde S. Petrus hodie bina hæc consideravit extrema, videns te, obstupescente desuper cælo, genibus coram se flexis humi prostratum! Tu mihi! Tu mihi? tu Petro? Videris mihi non novisse te, & saltem non novisse me: Certum nihilominus est, quod noveris te, & ames me, tantaque est scientia tuâ & sapientia ad hæc dignoscendas improprietates, quanta amoris tui potentia
ad

ad unienda distantias istas & extrema : In amore verò infinito distantia dari possunt infinitæ : quod probant manus Dei hominum pedibus junctæ : *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus*, Ecce manus Dei : *Capit lavare pedes Discipulorum*, Ecce pedes hominum.

Iohan. 13.

v. 3.

Exod. 3.

v. 5.

Apparuit Deus Moyſi in Rubo, calceos exuere mandans : *Solve calceamenta de pedibus tuis*. Legens hunc textum admirabar cogitans, quidnam Deus in Moyſis præviderit pedibus : qui verò oculos in rubum conſeſſerit, mox mirari ceſſabit. Rubus, in quo apparebat Deus, vivacibus ardebat flammis, quid igitur mirum, ſi Deus in igne ardens, hominum pedibus ſe proſternat ? nunquam ſe Deus melius (ſi ita loqui fas eſt) cognovit, nunquam ſe Deus majorem conſeſſus quàm dum in rubo erat, quia ibidem ſuam eſſentiam defini-
Ibid. v.

v. 4.

nivit : *Ego ſum, qui ſum*. Quare hac definitione Dei ignis non ex-tinguitur ? quare Deo eſſentiam ſuam proſtente, flammæ non de-creſcunt, in quibus ardebat ? ô Amorem ineffabilem ! definire ſe, & à flammis eripere ſe ipſum, tepiditas fuiſſet : aſt definire ſe & ardere, eſt amare. Non fuiſſet Deus ille, qui eſt, niſi amaſſet ſicut ama-
Ibid. v.

v. 4.

it ſuam probare definitionem. Hoc ipſum hodie evenit Chriſto : *Sciens, quia à Deo exivit, ponit veſtimenta ſua*. Sciens ſe filium eſſe Dei, veſtibus ſeſe exuere cepit : porò qui ſe filium Dei eſſe ſciebat, ſemetipſum noverat : qui veſtibus ſe exuebat, utique ardebat : in qua cognitione ardoreq; amor conſiſtit : *In finem dilexit eos*.

Ibid. v. 3. & 4

S. I V.

Ignorantia ſecunda meritum amori tollens, eſt ignorare amatum. Prò ! quàm multa amantur in mundo, quæ cognita amantes deteſtarentur ! & hic error, non amor eſt. Servivit Jacob Labano ſeptem annis pro Rachele, quibus expletis Iam obtinuit. Conſideremus Jacobum illo tempore, & amoris ipſius deceptionem, imaginationiſque errorem videamus. Jacob amoris ſui deceptionem non ſuſpicatus, putabat ſe ſervire pro Rachele : & Laban certus de futuro, ſciebat illum ſervire pro Lia : Ita ut ærumnæ & labores Jacobi plus participarent de errore, quàm amore. Sciens etenim ſe ſervire pro Lia, ſervire abnuiſſet, nedum ſeptem annis, ſed vel ſeptem diebus. Proinde ſervivit, non quia amavit, ſed quia deceptus fuit : Amor quo in Rachelem ferebatur, ipſi perſuaſerat, quod
pro

pro Rachele serviret, sed non nisi pro Lia servivit. Servientem igitur pro Lia, eo quo servivit modo, non ex amore, sed deceptum serviisse, sequitur. O quoties in humani cordis theatro hæc historia repræsentatur: servimus cui servimus, sed non cui nos servire putamus. Nihil est in mundo, quod non intra se suum habeat Jacobum & Labanum: Jacob amor est imaginarius, & Laban ignorantia nos decipiens. Hinc ignorantia aut amori tollit meritum, aut, ad penam, ejus mutat objectum. Non ita se res habet in Redemptore nostro; amavit suos quales erant, non errante imaginatione: Amavit inimicum sciens esse inimicum: amavit ingratum, sciens esse talem: amavit traditorem suum, sciens illum esse traditorem suum: *Sciebat*

*Joan. 13
v. 11.*

enim quisnam esset qui traderet eum. Ex hoc discursu tam certa, quàm mundo incognita sequitur consequentia, scilicet, quod homines non ament id, quod amare se credunt, & hoc idcirco, quia quod amant non cogitant: aut amant, quod re ipsa non existit. Æstimans vitra, & credens esse adamantes, non vitra sed adamantes æstimat: Amans defectus, credens esse perfectiones, perfectiones amat non defectus. Porro quia

Pars II.

homines res amant, prout eas concipiunt, & non prout in se ipsis existunt, hinc fit, quod non ament id, quod se amare credunt. Putant se amare adamantem constantiæ, sed amant vitrum fragile: putant se amare perfectiones angelicas, & defectus amant humanos: amant id quod ipsi esse credunt, & tamen non est id, quod ipsi se amare credunt. Ex quo infero, quod nihil ament, non enim amant id, quod amant, sed quod sibi imaginantur: proinde nihil amant. Non est hujusmodi amor Christi sine errore scientis: *Cum dilexisset suos qui erant in mundo.* Note textum, ultimamque ejus clausulam, quæ superflua & otiosa videtur. Video neminem advertere, quod superflua videantur illa verba, *qui erant in mundo*, quod amaverit suos, qui erant in mundo. Et ubinam esse debebant: extra mundum? nequaquam. Sufficiebat ergo dixisse, cum dilexisset suos, cur addidit, *suos qui erant in mundo*? Ut ex hoc intelligeremus cognitionem, quæ Christus amavit homines, valde differentem ab ea, quæ homines amant. Homines amant multa, quæ in mundo non sunt, amant pro ut ea sibi imaginantur, eoque modo quo illa concipiunt: in imaginatione quidē existunt, sed in mundo non sunt. Econtrario Christus dominus

Ss

noster

noster, *Quia dilexisset suos, qui erant in mundo*; amavit homines prout verè erant in mundo, non prout falsò imaginatione concipi poterant. Non amavit Christus suos, prout vos amatis vestros: Vos amatis vestros, prout in vestra sunt imaginatione, non quales sunt in mundo. In mundo sunt ingrati, in vestra imaginatione grati: in mundo sunt traditores, in imaginatione vestra fidi: in mundo sunt inimici, in vestra verò imaginatione amici: amare verò inimicum, putando esse amicum, traditorem amare, putando esse fidum, amare ingratum, quem credis esse gratum, non est amor, est ignorantia: Proinde amor vester caret merito, nec est, nisi error. Christus amavit suos, absque imaginationis errore, amore vero; amavit enim suos veluti erant, cognitioneque absolutissima quales erant: inimicum, gnarus odii; ingratum, ingratitudinis ipsius non ignarus; proditorem, proditionis ipsius omninò confectus: *Sciebat enim, quisnam esset, qui traderet eum.*

Ioan. 13.
v. 11.

Verum enim verò, si ista scientia Christi erat universalis respectu omnium Discipulorum, qui erant sui, quos habebat in mundo, quare specificè Evangelista notat scientiæ ipsius cognitionem respectu Judæ, pensando quod Christus sci-

ret, quisnam eum traditurus esset? *Sciebat enim, quisnam eum esset traditurus*? tam plenè & perfectè Christus noverat & penetrabat Judam, sicut Petrum, & reliquos: Evangelista verò specificè magis scientiam Christi, respectu Judæ observavit: in Juda enim luculentius, quàm in quopiam cæterorum, amor Christi cluxit. Attendite.

S. Bernardus amorem verum S. Bern definiendo dixit: *Amor non quarit causam, nec fructum.* Amor nec causam, nec fructum habet. q. d. si amo, quia amatus sum, amor habet causam; si amo ut amer, amor habet fructum: verus igitur amor nec fructum nec causam habeat, necesse est. Si amo, quia amatus sum, est obligatio, facio enim quod debeo: si amo, ut amer, negotiatio est, id enim lucror, quod desidero. Qualem igitur verum esse oportet amorem? *Amo, quia amo; amo, ut amem.* Qui amat, quia amatus, gratus est; amans, ut ametur, ambitiosus est: Amans verò, non quia amatus est, nec ut ametur, hic verus est amans, verusque amor: Talisque fuit amor Christi, respectu Judæ, fundatus in scientia, quâ noverat illum, reliquosque Discipulos omnes.

In sermone ultimæ hujus cænæ Discipulis suis dixit Christus: *iam*

non dicam vos servos, sed amicos:
 Ioan. 15 hoc supposito omnes legite Evangelistas, & solum Judam invenietis compellatum amicum, quando dixit: *Amice ad quid venisti?* Ecce quid hoc Domine mi? nunquid tibi adest Petrus? nunquid tibi adest Joannes? qui pluribus titulis amici nomine digni? cur igitur hocce titulo, neque Petrum, neque Joannem neque ex Apostolis quenquam aliū, sed solum Judam honoras? Judas inimicus, Judas perfidus, Judas proditor, nomen meretur amici, *Amice?* hodie sic: Hac etenim die Christus non quæsit motiva ad amandum, sed ad amandum teneriū, circumstantias. Noverat Christus quod alii Discipuli se amarent, & usque ad vitæ profusionem pro se, amaturi essent: Quare amarent, amor ipsorum habebat causam, & quare amaturi essent, habebat amor fructum. E contrario Judas, nec amabat Christum, quia illum erat venditurus; nec amaturus, quia in odio suo obstinatus erat moriturus. Porro quod Christus amaret eum, à quo se non amari sciebat, erat amare sine causa, & sine fructu, & hinc maxima amoris excellentia. Proinde Judam solum compellavit amicum, non quasi præ cæteris illud promeritum, sed ut tenerioris in ipsum amoris ostenderet affectum. In-

gratitudines amare notas, frequenter alienum non est ab amore; nihilominus nemo ingratitude amavit cognitam, quin gratitudinem simul expectaret: Christus verò adeo amavit excellenter, ut absque reciproci spe amoris amaret; amavit enim eum, à quo se non amari sciebat; & sine reciproci spe amoris, quia amabat eum, à quo se non amatum iri noverat. Propterea titulo amici insignit Judam, non (prout jam dictum) quasi præ cæteris amorem promeritum, sed ut tenerioris erga illum amoris ostenderet affectum. Ubi motiva ad sunt amoris, quilibet amat: ubi verò horroris potius quàm amoris causa ad est, ibi solus amat Christus. Ex offensis debitum fecit & obligationem, & ex injuriis, amoris motivum: amoris enim ipsius obligatio ad extremam supremamque excellentiam pertingere compellebat. In finem dilexit.

§. V.

Tertia scientiæ circumstantia Christi amorem multum intendens fuit, quod amaverit cognoscens amorem. Christus scientiâ triplici sublimissimâ novit omnia. Quâ Deus, scientiâ divinâ; quâ Beatus, beatificâ: Quâ caput generis humani, Redemptorque

mundi, scientiâ infusâ. Amorem insuper cognovit aliâ scientiâ quartâ, scientia scilicet experimentalis & acquisita: quemadmodum enim, teste S. Paulo, obedire didicit patiendo, ita amare didicit amando. Et hoc est, quod S. Joannes considerasse videtur, notando, quod postquam amasset, amavit. *Cum dilexisset, dilexit.*

In hac Philosophia curiosa occurrit quæstio, uter majoris æstimandus sit, primus an secundus amor. De amore primo nemo inficiasset, quin sit cordis primogenitus, desideriorum flos, & primitiæ voluntatis: majores glorias & excellentias in amore deprehendo secundo. Primus experienciâ vacat, secundus experienciâ firmatus: Primus est instar discipuli, secundus Magistrum refert: Primus naturam fortiri potest impetus, secundus non nisi amoris propria. Denique secundus amor, utpote secundus, approbat confirmatque primum: Hincque amor non simplex, sed duplex, & amor super amorem. Extra controversiam est, quod primus amor primogenitus sit cordis, voluntas verò libera semper, ligata non habet sua bona: sit primus, sed non propterea amor major.

Primâ vice Jonathâ decernen-

te amare Davidem, ait Scriptura, quod se semper illum amaturum juraverit: *Interunt autem Ionathas & David fœdus, diligebat enim eum, quasi animam suam.* Atque ita voluntate firmata, quamvis variis fortunæ flatibus jactatus, aliquanto tempore exinde amavit: & iterat textus, Jonathan secundo jurasse Davidi, se semper ipsum amaturum: *Et addidit Ionathas dejerare David, eò quod diligeret illum.* Cur igitur qui jam amorem Davidi adjuraverat, denuò jurat? violavitne juramentum primum, ut necessarium fuerit secundum? extra dubium est, quod nihil amoris contrarium egerit, cæteroquin Jonathas non haberetur maximum amicitiae exemplum, nisi etiam firmitatis & constantiæ fuisset. Si igitur jam à principio amorem ei juraverat, cur etiam eisdem nunc jurat? Quæritis quare? quia differentissimum erat amorem jurare non cognitum, & eundem jurare experienciâ jam notum. Jonathas prima vice jurans, quid esset amare, nesciebat, quia necdum id expertus erat: Secunda jurans vice, jam ex his quæ Davidis causâ fuerat passus, expertus jam erat quanti amor ille constaret, tantamque Jonathas inter utrumque conceperat differe-

1. Reg.
18. v. 3.

1. Reg.
20. v. 17

differentiam, ut obligationem de primo amore juramenti crederet cessare, quo obligaretur ad secundum. Ne igitur ignorantia præterita meritum imminueret præfens, novum illi juravit amorem; non quidem novum ex eo, quod vel ad horam primum interrupisset: sed quia parum erat, quod prius promiserat respectu amoris tanti, quo ipsum postmodum prosequeretur. Ante promiserat, prout noverat: nunc promittebat, prout expertus fuerat. Quod Jonathan ante decrevisset amare Davidem, quam tyrannici hujus affectus novisset passiones, non erat amor excellens: sed cognitis jam ejus rigoribus, toleratis ejus injuriis, expertâ ejus sævitia, tyrannide degustatâ, absentia probatâ, severitate deploratâ, contradictionibus retusis, difficultatibus superatis, impossibilibus devictis, vitæ subeundo discrimen, honorem despiciendo, & auctoritatem deprimendo, dissimulando, celando veritatem, voluntatem subji-ciendo, arbitrium captivando, in semetipso cum tormentis moriendo, & in amico suo vivendo, præ sollicitudine mœstus, semper afflictus, semper subditus, semper inquietus, semper constans invito parente, & utriusque fortunâ ita

enim scriptura amoris excellentiam Jonathan inter & Davidem describit) quod, sic qualificatis cordis & amoris sui experienciis, denuò perpetuum resolvat, jurare amorē, hoc sanè, & hoc solum amor est.

Idem de nostro amante Christo dico, cum ea tamen differentia, quæ verè inter filium Dei, & Saulis filium intercedit. Enimverò nisi Christus amorem cognoscere potuisset, aut experimentaliter novisset, minus fuisset, quod nos amasset: sed amore experienciâ cognito, sciens cum tam severum ut filium à pectore avelleret paterno, tam inhumanum, ut in terram præsepiumque dejiceret, tam crudelem, ut, elapsis octo à nati-vitate diebus, sanguinem è venis exigeret: tam invidum, ut post duos ætatis menses in Ægyptum ad exulandum fugere compelleret, & tantum tyrannum, ut dum vitam per manus Herodis non eriperet, id proterea factum, quod tam modico profuso sanguine minus sibi foret satisfactum. Quod igitur Christus hoc suo cognito amore, nihilominus nos amaret nec quasi tædio victus, amare desisteret, sed continuaret, excellens est amor. Excellentius, quia nos amavit: sed longè excellentior, quia post amoris

experimenta, seu postquam nos amasset amavit, *Cum dilexisset suos, dilexit.*

Jam video replicare Theologos, Christi amorem à primo instanti ad ultimum usque semper fuisse æqualem, & nunquam crevisse: ita recta ratio exigebat. Si imminui, amori præjudicat: similiter etiam crescere, præjudicat. Dicens se amare amplius, amori suo fidem derogat: nam quamvis crescere sit augmentum, supponit tamen imperfectionem: amor incrementum admittens, non censetur amor perfectus. Proinde si perfectissimus amor Christi in eadem semper intensione perseverans nunquam crevit, quæ ratione eundem hodie majorem fuisse asserimus? omnes respondent, majorem fuisse quoad effectus, non quoad substantiam: ego verò in ipsa adhuc substantia majoritatem aliquam considero. Fateor equidem eum non crevisse, nihilominus etiã non crescendo major esse potest. Columna basi, statua scabello imposita, non crescendo crescit: ita hodie amor Christi amor fuit super amorem. Porro si cur basis & scabellum, non solum ejusdem erat substantiæ, sed eadẽ amoris Christi substantia, non solum hodie manet amor Christi altior, verum etiam certo modo

major: idque adeò veritati consentaneum est, ut verba Evangelistæ non alium sensum habere putem: *Cum dilexisset, dilexit.* Hæc verba plus dicunt, quàm sonant: dilexisse & dilexit non differunt, nisi quoad tempus; quoad significationem, differentiã carent. Quid ergo novi nobis insinuat Evangelista? Enimverò, si dixisset, postquam multum dilexisset, nunc magis dilexit, facile intelligeretur, dixissetque quod probare intendebat: verum enim verò, si dicere intendit eum plus dilexisse, cur tantum dilexisse eum asserit? Quia talibus illud terminis asserit, ut dicendo tantum, quod dilexerit, eum plus dilexisse probatum sit: *Cum dilexisset, dilexit.* Hoc ipsum diligere postquam dilexisset, non est solum postea diligere, sed magis diligere: non relationem temporis, sed excessum denotat amoris. Volens Evangelista hodiernum Christi exaggerare amorem, ad exaggerandum amorem præsentem sufficere vidit supponere præteritum.

Deo præcipiente Abrahamo suum sibi filium immolare, secundum phrasin Hebraicam, textus sic habet: *Tolle filium tuum, quem dilexisti.* Dicendum videbatur, *Quem diligis*, tota enim intentio Dei eò collinabat, ut extollendo amo-

Text.¹
Hebr.¹
Gen. 22.
v. 2.

S. VI.

amorem difficilius redderet Sacrificium. Ut quid igitur non dixit, immola mihi filium tuum, quem diligis, sed quem dilexisti? idcirco fanè. Volebat Deus extollere amorem, ut difficiliorem redderet immolationem: non potuit verò præsentem magis exaggerare amorem, quàm supponendo præteritum. Offer mihi filium tuum, quem non solum amas, sed etiam amasti: amare enim post amasse, maximus est amor. Proinde Evangelista amorem amori comparare volens, comparisonem non à magno ad excessivum, sed à primo instituit ad secundum. *Cum dilexisset, dilexit.* Istud primum & secundum fuit cordis vulnus, de quo divinus noster amans longè ante fuit gloriatuſ quam sagittæ illud peterent: *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum.* Primum vulnus amoris fuit præteriti, secundum præsentis: Et ad probandum quodnam fuerit majus, magisq; penetrativum, si minus sufficit dicere inflicto primo, subsecutum fuisse secundum; sufficit scire, quod accepto primo supervixerit Christus, secundum verò vitam illi sustulerit: *Cum dilexisset, in finem dilexit.* Atque ita etiam considerationem inad-vertenter sumus aggregiſſi.

Can. 4
v. 9.

Quarta & ultima circumſtantiâ, quâ Christi ſcientia mirificè ipsius extollit amorem, est, quod amoris ſui cognoverit terminum quo finiretur: *Sciens quia venit hora eius.* De pluribus narrant historiæ, quod amando ſint mortui: ſed quia amor tantum fuit, occaſio & ignorantia cauſa, erroneè amantium titulos, à morte ſunt conſecuti. Non eſt amans, qui moritur quia amavit: ſed qui amavit ut moreretur. Notabile rei hujus, in Sicheſenſi Principe habemus exemplum. Sicheſm Dinam Jacob filiam deperiens eò uſque ſe amoris affectuum ſubdidit imperiis, ut cum Princeps eſſet abſolutus, ea nihilominus pacta & conditiones ſubierit, quibus mediantibus, paucis poſt deſponſationem diebus à Simeone & Levi fratribus Dinæ vitâ potuerit privari. Amavit Sicheſm & mortuus eſt; non tamen hæc mors trophæum fuit amoris, ſed ignorantie pœna; caſus fuit, & non meritum: non enim amavit ut moreretur, licet moreretur ut amaret. Dina non mortem, ſed amorem reddere debebat; ſed ne amorem quidem: qui enim amabat neſciens ſe ex hoc meritum, morte ſua præſcitâ non amâſſet. Meritum amoris non accreſcit quia

quia quis moritur, sed quia sciens moritur.

Clarè idipsum in Abrahamo & Isaaco videte. Triduo illo, quo ad designatum sacrificio montem Abraham cum Isaaco perrexit, æquali uterque pergebat periculo: alter ut occideret, alter ut occideretur. Isaac totus gradiebatur pacatus, soli enim Abrahamo tragicus ille itineris scopus constabat. Via erat eadem, passus erant pares, scientia verò & cognitio erat diversissima, unde & meritum diversum. Abrahamo promerente plurimum, Isaac merebatur nihil: Abraham enim ad Sacrificium pergebat sciens, Isaac ignorans: Abraham ad sacrificium notum, Isaac ad ignoratum. Hinc porro discrimen inter Dei hominumque amorem discite. Homines præ amore morientes morte sibi incognitâ moriuntur inviti: Solus Christus voluntariè ad mortem ex amore pervenit; spontaneè enim morte præcognitâ est mortuus: *Sciens quia venit hora eius.* Sichem, Samsonem, Amnonem, reliquosque mortuos quia amârunt, amor velut condemnatos velatis oculis deduxit ad mortem: Solum Christum velut triumphatorem oculis apertis (optarem mihi quidem honorificas magis antitheses, sed Scriptura non alias suggerit) nec

Gen.
Iud.
Reg.

Sichem amâisset Dinam, nec Samson Dalilam, nec Amnon amâisset Thamar si impendentem sibi inde mortem prævidissent. Sola scientia Christi cognovit, amorem suum se deducere ad mortem, quâ cognitâ & appropinquare visâ, animosè illi obviam perrexit: *Sciens quia venit hora eius.*

Quàm bellè & poëticè illud Regius cecinit Vates psalm 103. *Sol cognovit occasum suum:* Pauca, *Psalm.*
sed intellectu difficilia verba. Sol *103. v.*
irrationalis & insensitiva est creatura (quamvis enim philosophorum quidam crediderint contrarium, est error condemnatus) Sole itaque ratione sensuque carente, quo pacto inquit Propheta, quod sol occasum suum cognoverit, *Sol cognovit occasum suum?* Certum est (inquit Sanctus Augustinus) Davidem sub metaphora solis materialis de sole divino fuisse locutum, qui solus, sol est, intellectu præditus: quia verò uterque sibi in cursu ad occasum plurimum parilis est, hinc unius currendi intellectum, alterius insensitivitate depinxit. Si lux solis esset lux vera cognoscens; & occasus ubi sol occidit, esset vera ipsius mors, non miraremur fortasse videndo solem locum mortis suæ cognoscentem, eadem velocitate sese in occasum animosè præcipientem

tantem , quâ in Orientem ascendit? Quod igitur in sole materiali miraremur , re ipsa soli divino usu venit: *Sol cognovit occasum suum.* Cognovit planè Sol divinus occasus sui locum: determinatè sciebat horam , quâ ad ultimum pertingendo horizontem , ex hoc ad aliud hemisphærium erat transiturus: *Sciens quia venit hora ejus , ut transeat ex hoc mundo.* Quod igitur tragicum illum & terribilem finem , quo ipsum suus abripiebat amor cognoscens tam animosè pergeret , ne vel passum à verò notoque sibi casu avertens , ac si sol fuisset materialis nec moriens nec cognoscens , hic sanè excellens resolutusque amor extitit ! Hic amor fuit , scire terminum , ac si nesciret.

Solus S. Joannes , qui conceptum nobis subministravit , eundem & evincere poterit: appropinquantibus ad capiendum Christum Judæis ita inquit idem Evangelista : *Sciens omnia quæ ventura erant super eum , processit , & dixit: Quem queritis?* Videtur Evangelista ipsis suis sese implicare verbis. Qui scit , non querit. Sciens igitur Christus omnia , & quod se quærerent , id ipsum attestante Evangelistâ , quare interrogat quasi nescius ? Ratio & mysterium est , quia exinde Christus ad mortem procedere

Pars II.

cœpit , & hoc modo suus amor ipsum eò adducebat. Suus ipsum amor scientem deducebat quasi nescientem deduxisset. Lecturus id quod Evangelista dicit , scivisse Christum dicit: audiens Christum interrogantem , ipsum ignorâsse asseret: sed sive verè , sive apparenter , ita se res habebat. Re ipsa & verè sciebat , apparenter nesciebat: eo enim modo mortuus est & amavit sciendo , ac si mortuus fuisset , & amâset nesciendo.

Hoc mysticè significarunt infames isti cancelli , seu potius amorosa ista Eclipsis , quâ amor hodie , inimicorum manibus Christi velavit oculos: *Velaverunt eum , & percutiebant faciem eius.* *Luc. 22. v. 64.* Christum alia fufferre tormenta non miror , omnibus enim se subdebat , qui super omnia amabat ; permitiendo verò sibi velari oculos , non solum potentiæ , verum etiam amori suo derogare videtur. Nunquid S. Joannes repetito illo *Sciens* , velum hodie detraxit amori Christi , ut toti innotesceret mundo , quod oculis apertis amaret ? Cur igitur eo ipso die oculos sibi obvelari permittit ? quia dexteritas fuit , quâ Christi amor scientiam cum ignorantia æquivocare novit ; fecit ut sic amaret oculis apertis , ac si amâset oculis velatis : ut ita amaret sciendo ,

Tt

quali

Ioan.

13. v. 4.

quasi amâisset nesciendo. Hoc velo, quod injuriosum videbatur, sese vindicavit amor, & pro majore honore Christi, quàm S. Joannes fecerat. S. Joannes velum Christi detraxerat amor, quod idē amor Christum denuò operuit, ut innotesceret nobis, eum taliter amâsse scientem oculisque apertis, quasi nesciens, oculisque amâisset velatis. *Velaverunt eum.* Christus noverat seipsum, amavit tamen quasi se non novisset: noverat amatum, sic tamen quasi illud nesciisset: expertus noverat amorem, sed amavit velut nunquam expertus: præscius finis, quo amor deducturus esset, quasi ignarus illius amavit. Proinde quia amavit velut jam dictorum nescius, hinc solus ille amavit, & amare scivit excellenter. Hisce rationibus hodie S. Joannes amoris Christi excellentiam extulit, corpus orationis suæ voluit amorem velo spoliatum, assumpto themate uno verbo *Sciens*, quater repetito: *Sciens, sciens, sciens, sciens dilexit eos.*

§. VII.

EXpensum nunc amorem Christi juxta S. Joannis observationes, etiam juxta ipsiusmet Christi considerationes discutiamus, qui, quia melius suum penetravit

amorem, etiam solidiores nobis certioresque rationes suppeditabit. Hodie maximè diligens, & dilectus, Christus & Joannes, hoc solùm egerunt, ut ejusdem Christi amoris excellentiam exaggerarent: postquam verò S. Joannes totum dixerat, quod sciverat, observans quod Christus sciens diligebat: non est (inquit Christus) hæc circumstantia, quâ meus amor accrescit: porro si homines summam amoris mei excellentiam nôsse velint, non eam considerent per meam scientiam, sed eum suâ metiantur ignorantia. Multum amavi homines, quia amavi sciens omnia, sed inde meus amor elucescit amor, quod dilexerim illud nescientes: *Quod ego facio, tu nescis.* Quantumcunque ratiocinentur homines, menteque consurgant, nunquam pertingere poterunt ad cognoscendum amorem, quo Christus eos dilexit; nec quâ Deus, nec quâ homo: quod igitur Christus resolvat amare non solùm malè suum amorem compensaturum, sed nec unquam eundem cogniturum, hæc maxima fuit cordis Christi amorosi fortitudo, hæc maxima difficultas, affectuum ipsius imperus disrumpens! Quod amandus mihi sit non solum amorem non compensaturus, sed nec agniturus quidem; quod

Ioan.
13. v. 7.

quod amor nec satisfactionem accipiat ex compensatione, nec consolationem ex agnitione, hic solus amor est.

Proponamus quæstionem. Quidnam maximi æstimat amor? cognitionemne sui, an compensationem? Certum est, non posse amorem compensari nisi cognitum: sed cognitus esse potest, absque compensatione. Duobus hinc terminis seorsim consideratis, dubium non est, amorem majoris æstimare, eidemque magis congruere cognitionem, quàm compensationem: amor enim vel maxime obligare intendit: cognitio obligat, compensatio ab obligatione absolvit. Longè igitur melius congruit amori, videre se cognitum, quàm compensatum: cognitio enim urget obligationem, à quà compensatio liberat. Cognitio amori proprio, compensatio amori satisfacit alieno. In satisfaciendo illi, quod amor recipit, concurrere potest affectus cum commodo, satisfaciendo ei quod communicat, non potest, nisi liberalis esse: ergò majoris æstimandum est amori, certam habere in cognitione liberalitatis suæ satisfactionem, quàm dubiam, in compensatione, videre nobilitatem suæ independentiæ. Securissima amantis fides, est con-

fessio debiti in amato. Sed enim quomodo confitebitur debitum, illud ignorans? plus ergò confert amori cognitio, quàm compensatio: maximus enim ipsius thesaurus est, amatum semper habere debitorem. Amor definens esse creditor, hoc ipso solummodò est pauper. Denique tantum existere amorem, ut nequeat compensari, maxima est gloria amantis: porrò magnitudo ista cognita, est gloria manifesta: ignota verò, manet obscura, nec est gloria. Pluris igitur amor æstimat multòq; magis desiderat, nec non illius congruit gloriæ, esse cognitum, quàm compensatum. Rationes sufficiunt, ad scripturam progrediamur.

Excellentissimus humani amoris actus extitit cordata illa resolutio, quâ Patriarcha Abraham amorem divinum, naturali suo & paterno anteponebat, proprio suo filio vitam eripere decrevit. Porro Deus retinendo gladium, immediatè subjunxit: *Nunc cognovi, Gen. 22. quod times Deum.* q. d. nunc cognosco, Abraham, quod me ames, quod insinuat illud, *Times* secundum scripturæ phrasin: atque ita multi interpretantur, omnesque explicant: *Nunc cognovi, quod diligis Deum.* Post hæc apparuit illi arces irretitus vepribus, qui læ-

ibid.
v. 16.

to fine non imaginatum Sacrificium coronavit, quo finito Deus iterum Abrahamo locutus dixit: *Quia fecisti rem hanc, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli*: id est, in præmium tam heroici à te exerciti actus, benedicta erit progenies tua, propaginemque tuam velut stellas cæli multiplicabo: & ex te Messias nasceetur. Observemus casum. Bina vice Deus hic Abrahamo fuit locutus, & duo eidem dixit; primum, dum gladium retinuit, secundum postea: id, quod primò illi dixit, fuit, se nunc cognoscere, quod se amaret, *Nunc cognovi quod diligis Deum*: Secundum, quod illi dixit postea, fuit, liberali se præmio actionem illam compensaturum: *Quia fecisti hanc rem, &c.* Sed quare? Cur primò dixit Deus se ipse cognovisse amorem, deinde se eum fore remuneraturum? Et cum præmii promissionem, usque post peractum distulit Sacrificium, cur non etiam cogniti amoris distulit certificationem? *Nunc cognovi*. Deus veluti Cordiagnostes fuit locutus, sciens quid pluris æstimeretur ab amante. Primò Abrahamum de cognito sibi amore certificavit, præmii affecurationem reservans: Cum enim Abraham tam excel-

lens esset amans, adeoque sincerus, majoris æstimabat amorem suum scire cognitum, quam videre remuneratum. Differantur igitur tantisper promissiones præmiorum; sed cognitionis certificationes declarentur statim & instantaneè: levius enim feret ingens amor spem seu dilationem præmii, quam dubium de sui cognitione. Imò necessarium fuisse assero, quod Deus Abrahamo amoris sui notitiam insinuarer, dum gladium continere jubebat; nisi enim de cognito suo amore certus fuisset, dubio procul ictum evibrasset, ut nobilior sui corporis sanguis effusus clamando manifestaret, quam veraciter & sincerè diligeret. Cum igitur amor maximi æstimet agnosci, porro homines nec cognoscant amorem Christi (immò qualis in se est cognoscere nequeant) Christus nihilominus hanc superaret difficultatem, hoc impossibile profligaret, nosque sui ipsius pretio amaret, o validam amoris resolutionem.

S. VIII.

AMor nostri maximi constitit Christo, plurima nos amando passus est: cæteros inter cruciatus maximus fuit, quod amaret eum qui

qui amorem suum cogniturus non erat: hoc est, quod summè displicet: hoc est, quod maximè affligit amantem. Duplicem languorem, nec non duo gravia accidentia sponsa sustinuit in canticis, utraque sollicitudinis suæ viribus causata. Primum mox in amoris sui sustinuit principio, describiturque Cap. 2. Secundum, postquam multò jam amasset tempore, referturque Cap. 5. Verùm in utroque hoc casu differentissimè se gessit, quod consideratione observationeque dignissimum est. In

Cant. 2. v. 5. primo ait: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Festini succurrite confortativis: afferterosas & flores, quia amore infirmor. In secundo dicit: *Adju- ro vos filia Ierusalem, si inveneritis dilectum, ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Notabilis differentia! Si sponsa æqualiter in utroque casu languebat amore, amore

Cant. 5. v. 8. *langueo*, cur in primo, & non in secundo, remediis & confortativis sibi petebat succurri? Et si in secundo remedia respuit, quare amicos adjurat, ut sponso suo illud denuncient? *ut nuncietis ei, quia amore langueo.* Non potuit melius exprimi & pingi veritas illius quod dicimus. In primo casu, quia sponsa adhuc erat in amore novitia, solum infirmitati remedia requi-

rebat, pœnosit enim affectus, quem sentiebat in corde, non nisi dolorem intendebar. In secundo casu perfecto jam & consummato suo amore, volens succurri malo suo remediis, sponso nunciari mandat, quod sibi amore ejus languenti, non tantum dolorem inferat quod patiatur, quantum, quod sponso hoc ignoret. Accurrit primum sponsa ad id quo magis cruciabatur, patiebatur autem magis ab amoris sui affectibus, quia is eos ignorabat, qui causabat, quàm quod ipsa pateretur eos, quæ erat eorum subjectum: hinc pro eo, ut remediis sibi succurri postularet, dixit: Illi nuntiate. Plus eam torquebat dolor, quia ignorabatur, quàm quia sustinebatur.

Psal. 34. Iuxta textum Græcum, Filius Dei ita ore Davidis loquitur: *Congregata sunt super me flagella, & ignoraverunt.* Ad intelligendum hunc affectum supponendum est, Christum de nullo tormentorum suorum magis, quàm de flagellatione fuisse conquestum. Huic probando sufficiebat ratio: sed ipse Dominus hoc passus fuit imminentes sibi cruciatus sub aperiendo. *Tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur, & postquam flagellaverint, occident eum.* Omnium

Luc. 18. v. 32. 33.

aliorum tormentorum semel tantum meminit, sed flagellationis repetitâ vice: *Flagellabitur: & postquam flagellaverint.* Naturaliter enim quod cor magis afficit, sæpius ore promitur. Ait igitur Dominus, *Congregata sunt super me flagella, & ignoraverunt.* Mi Jesu! Quis iste loquendi modus? si flagellatio maximè afflictivum tibi fuit tormentum, dicendum videbatur: congregata sunt super me flagella, & me torquebant: non sic effatur, sed, quod ignoraverint; quia inter summos amoris sui excessus, quod maximè cor Christi lancinabat, non erat, quod ipse patiebatur, sed quod homines ignorabant; & ignoraverunt. Non de flagellis, sed de ignorantia queritur; flagella quippe offendunt personam, ignorantia suspectum reddit amorem: quodque tam excessivè amans, ut cum propriæ offensæ personæ, suum manifestare voverit amorem, cerneret tandem & suam indignissimè tractari personam, nec suum cognoscere amorem, ô quàm excessivus dolor! Cum igitur cognitionis defectus sit illud, quod vel maximè sentit & sentire debet amans; hinc Christus amorem suum non suâ scientiâ, sed nostrâ mensus est ignorantia: *Quod ego facio, tu nescis.* Multò magis amorem Christi

exaltat & exaggerat, istud *nescis*, quàm illud, *sciens* S. Joannis toties repetitum. Si enim magnæ fuerunt amoris circumstantiæ, amare cognoscendo seipsum, cognoscendo amatum, cognoscendo amorem, cognoscendo denique amoris scopum & finem: omnes istas considerationes incomparabiliter excedit; omnes istas cognitiones, omnemq; illū amorem impendere non cognituro. *Tu nescis.* Ioan. 13.
v. 7.

S. IX.

VERùm enim verò, cum ignorantia hominum ex parte una summa essent afflictio, & ex altera parte summa amoris Christi æstimatio, his ipsis ignorantis idem amor adeo dextrè est usus, ut eas pro instrumento ad nos elevandos acceperit, absque reflexione ad consequentiam, quod semetipsum deprimeret. Conscensâ Christi cruce, id est, amoris sui throno, in editiore Calvarii theatro, primum quod protulit verbum, fuit, *Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt.* q. d. Pater æterne, condona hominibus, quia nesciunt, quid faciunt. Quia nesciunt quid faciunt. O amabilis Condonator! Et tuus amor novit, quid te facere oporteat, ex allegata ratione? Si nostra ignorantia minùs nos facit ingratos, similiter tu minus

nus te facis amantem: in cote enim ingratitude amor sagittas suas acuit; & quanto durities est major, tanto magis illas acuit. Quo igitur pacto excusationes, pro nostris formas ingratitudinibus, ubi tui motiva amoris augere poteras excellentiis? credebam jam Christum, summam amoris sui expressisse excellentiam: sed hæc fuit maxima. Christus eò devenit, ut amoris sui imminueret & deprimeret excellentiam, ut dissimularer & obtegeret defectus nostri amoris: maluitque videri minus amans, tantum ut nos minus videremur ingrati. Sic usus est ignorantia hominum, cum nostræ consideratio ignorantæ, maximum esset, suæ motivum excellentiæ.

Verum propterea secus evenit: & ubi amor Christi suam studuit imminuere gloriam, ibi majorem nactus est æstimationem: amans enim excellentius amare nequit, quàm si pluri æstimet amatum quàm suum amorem. Cujus rei exemplum in solo Christo inveniri potest. Natus est Christus in stabulo, reclinatus in præsepio, aitque Evangelista hoc factum, quod in Civitate omni fuerint exclusi

Luc. 2. hospitio: Quia non erat ei locus in diversorio. Evangelista Sacer, simile quid, ne dixeris: occasio id esse potuisset, sed non fuit causa.

Natus est Christus in stabulo, ad eò enim amavit homines, ut hoc pro illis subire incommodum, taleque voluerit perpeti derelictionem: & natus est extra civitatem, quia tam inhumani & ingrati fuerunt homines, ut in domos suas cum recipere noluerint in Bethlehem. Porro si Christi amor hominumque ingratitudo hujus rei existit causa, quare reticetur meritum Christi, culpa verò, quæ erat hominum, occasione & tempori imputatur; *Quia non erat ei locus in diversorio?* Certum est, Christum magis amantem sese demonstrasse in causa allegata, quàm derelictione in stabulo tolerata. Volebat id apparere ex necessitate factum, quod ex electione fiebat: & quod erat ingratitudo nostra, fieri per accidens: ut per accidens dissimulata maneret ingratitudo, & in derelictione & necessitate amor. Ingratitudo augebat excellentiam, necessitas minuebat amorem; voluitque Christus videri minus amans, ut homines viderentur minus ingrati. Hoc modo amavit vivere incipiens, & ita consummavit vivere definens. Idcirco hominum ingratitudinem suâ excusat ignorantia: *Non enim sciunt, quid faciunt.* Cum ipsa hominum ignorantia, maxima amoris sui esset excellentia: *Quod ego facio, tu nescis.* §. X

§. X.

Christiani, hic fuit amor Christi, hæc scientia, & scientiæ quibus nos amavit: & hæc ignorantia, & ignorantia, quibus non obstantibus sumus amati. Semper nobis versetur ob oculos illud *Sciens*, & istud *Nescis*: semper memori recolamus mente illud (quod nobis Christus hodie tantopere recommendavit) ipsius scientiam nostramque ignorantiam. Ejus scientia excitatoris fungatur officio, ne unquam illum diligere omittamus; nostra nobis ignorantia sit instar stimuli ad ampliusque diligendum eum, qui tantopere nos amavit. Quo verò pacto non amabimus eum semper, qui videt cognoscitque semper utrum sese amemus? quomodo non amabimus impense eum, qui nos amavit tantum, ut nunquam illud assequi & cognoscere possimus? heu quanta nostra erit confusio, ritè considerata hujus *Sciens* & *Nescis* correspondentia! toties interrogatus à Christo Petrus utrum se amaret, respondit perplexus: *Tu scis Domine, quia amore*. Conferte nunc illud, *Tu scis*, S. Petri, ad Christum dictum, cum illo, *Tu nescis*, Christi ad S. Petrum. Amante Petrum Christo, nescit Petrus quantum se amet Christus: *Tu nescis*: amante

Ioan. 13.
v. 1.
Ibid.
v. 7.

Ioan. 21
v. 15.

Christum Petro, novit Christus, quantum se amet Petrus; *Tu scis*. O quàm notabilis amoris scientiæque improportio! ô amorem Petri cognitum! ô amorem Christi ignoratum! amor Christi nostram suffert ignorantiam: amor noster amoris illius suffert scientiam: & uterque æqualiter conqueri possunt. Amor Christi conqueri, quia illum non cognoscunt homines, *Tu nescis*: amor hominum item conqueri, quia illum cognoscit Christus, *Tu scis*. Enim verò si Christus amorem hominum non cognovisset, hoc ipsum teperi nostro consolationi esse potuisset: & si homines amorem Christi cognovissent, hanc satisfactionem in suis excessibus amor Christi habuisset. Verùm cum amor Christi tam sit excessivus, ut illum non cognoscant homines: & hominum amor tam sit imperfectus, illum cognoscat Christus, multum æqualis, & inæqualis utriusque est conditio, cujus remedium erat, Domine, ut tu, & nos corda permutaremus. Si tu nostro nos amasses corde, proportionatus fuisset amor & meritum, nostraque ignorantia ad illum cognoscendum suffecisset. Etsi nos tuo te amaremus merito; & tua tantum scientia nostrum cognosceret amorem. Verum

rum isto jam existente impossibili,
Tu qui solus te nôsti, amas: tu qui
solus tuum cognoscis amorem, il-
lum solvis. Sitque unica gloria
tua, & ipsius, sciri, quod tu solus
eum & solvere & cognoscere pos-

sis. Sic credimus, sic confitemur,
& ad pedes amoris tui prostrati,
æternam illi ex hoc *Nescis*, & illo,
Sciens contextam offerimus coro-
nam: *Sciens quia venit hora*
eius, in finem dilexit eos.

S E R M O

P R O

Dominicâ Primâ Adventûs

Dictus

In Capella Regia Ulyssipone Anno 1652.

*Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia
fiant. Luc. 21.*

§. I.

Ultra de magno
hoc die novimus,
omnia magna,
terribilia omnia:
duo nos tantum-
modò latent. So-
lem, qui diem facere consueverat,
ante diem iudicii obscurandum, &
horrendâ, & nunquam ante visâ
eclipsi totaliter cooperiendum
novimus. Lunam, non per inter-
positam terram, sed contra om-
nem naturæ ordinem, inter tene-
bras stupendè deformatam, &
quasi totaliter sanguine perfusam
apparituram novimus. Stellæ fir-
mamenti ex orbibus cælestibus &

sedibus suis motas in terram casu-
ras novimus: quæ, quia mundus
hic inferior eas capere nequit, col-
lisæ & in partes dissilientes horri-
bili sonitu & fragore ardentis evo-
ment vapores. Scimus, quod ma-
re terminis suis furiosè egressum,
horrendum auribus attonitis im-
mugiet, & procellas suas in ipsas
usque nubes evibrando, non ultra
littorum suorum repagulis doma-
bile totas insulas, ipsosque insuper
montes absorbebit. Scimus, quod
tristissima hæc signa præambula
(juxta Evangelium, dolorum prin-
cipia) subsequenter tonitrua &
fulgura, igneumque pluet diluvi-

Pars II.

Vu

um

um aërem accendens, mare exsic-
cans & terram concremans: quod-
que universali hac fumi favilla-
rumque commixtione consume-
tur omne, quod in tribus elemen-
tis alijs vivum antea respirabat.
Scimus, quod sic homines, omnia-
que cum ipsis finem accipient,
quæ ambitio eorundem & vani-
tas, tot ætatibus & sæculis adinve-
nit, & in opus deduxit. Denique
scimus, quod iste nostri mundi
epilogus miser erit, sed non mise-
rabilis: quia, qui compatiatur,
jam non supererit. In hoc vastissi-
mo deserto, profundissimoque
omnium, quotquot fuerunt, silen-
tio, in utroque simul hemisphærio
tubam insonitum scimus, ad cu-
jus horrifonam vocem, ex univer-
sali sepulchro mortui resurgent
vivi, non eadem omnes formâ, sed
diversis egredientur figuris; qui-
libet enim in facie, statûs conditio-
nisque suæ præferet personam.
Mundo sic hominibus præteritis,
præsentibus, & futuris repleto;
constat, quod mox apertâ ingenti
cœli portâ, omnium, quæ omnes
egredi conspicient, prima inef-
fabili, qui ipsum etiam solem
(si adhuc fulgeret) obscurare
sufficeret, splendore circumfusa
prodibit Crux sacrosancta, in qua
Redemptor mundi salutis nostræ
negotium peregit, ab incendio
præservata, omnibusque particu-

lis, per quas, toto Christiano orbe
fuerat dispersa & adorata, reunita.
Novimus quod cœleste hoc Ve-
xillum, ordine factò, & in novem
numerolissimos exercitus distri-
buti, Angelici Chôri sequentur;
quos inter, illi, qui hominum cu-
stodiæ fuerunt deputati, singulari-
ter insigniti, & pro qualitate sta-
tûs sibi commissorum, alii hilari
& exporrecta fronte: alij è contra
lurido & subtristi corrugatoque
vultu conspicientur. Jam constat,
quod innumerabilem & splendi-
dissimum hunc comitatum exci-
piet magnificentissimus ex nubi-
bus lucidissimis adornatus thro-
nus, cui universalis & supremus
omnium Iudex Christus Jesus in-
sudebit, cui omnis resuscitatorum
hominum immensitas profundis-
simâ reverentiâ, & quasi adora-
bunda sese prosternet, differenti-
bus nihilominus affectibus: Hi
tanquam fideles & servi; alij tan-
quam increduli: alij tanquam re-
fractarii. Constituto jam distantia
convenienti tremendo consistorio,
& confidentibus utrumque
tanquam assessoribus duodecim
Apostolis; ex eo egressuros scimus
multos inferioris ordinis forma vi-
sibili Angelos, tanquam justitiæ
Ministros, qui illam hominum im-
mensitatem lustrantes (nudi enim
omnes, & respectibus, quibus gau-
debant adhuc viventes, exspolia-

ti erunt) sine rubore & resistentia illos ab invicem separabunt, justis & salvandis ad dexteram, impiis verò & reprobandis ad sinistram collocatis, aliis spe salutis, aliis metu damnationis suspensis, quâ suspensione, & timore durante (cujus finis & exitus nec Angelis constat) novimus producendos libellos, apertisque in momento processibus, omnium vitam sic manifestandam, ut nec opus, nec verbum, nec omisium, nec cogitatum quantumcunque secretum & occultum sit, quod non publicè innotescat: omnibus scilicet singulorum, & singulis omnium, & suam ipsorum conscientiam clarè intuituris: scimus, quod omnibus hac evidentiâ convictis, nullus sit futurus, qui aliquid opponat, nullus qui contradicat, nullus denique qui appeller; nec ad Matrem misericordiæ, nec ad misericordiam Filij, aut Vulnerum ejus meritum & efficaciam: Præconcessis aut prærogatis tot annis misericordiæ, ille toties prædictus & prædicatus dies totus erit justitiæ. Novimus denique, quod finali sententiâ ore illo sacratissimo prolatâ, quod toties nos ad penitentiam fuit cohortatum, tot annis nostram longanimiter expectavit emendationem, & invitavit veniam offerendo: Novimus inquam, quod ad dextrum ipsius latus col-

locati, eodem & majore apparatu (beatis animabus jam gloriosis corporibus suis reunitis) ineffabiliter tripudiantes abibunt in cœlum millies sibi applaudentes: & reprobi damnati à latere sinistro dira sibi ipsi imprecantes sine numero, videntes perditum suam culpâ, quod recuperandi media jam non superest, dehiscente mox terra, præcipientes ruent in infernum, in quo recluso terræ hiatus sepulti manentes ardebunt, donec Deus erit Deus.

Hæc sunt ista multa & magna, in tremendo isto die oculis nostris occurrura, omnia certa & infallibilia; omnia enim sine exaggeratione seu hyperbole, ex Scripturis sacris, juxta naturalem, proprium & literalem earundem sensum sunt deducta. Sed inter omnia certa aded, & hoc die prædicata, sunt alia duo, pro ut in exordio diximus, nobis omninò incognita. Et quænam sunt ista? num etiam magna? nunquid etiam talia, ex quibus felicitas seu infelicitas æterna: salus seu damnatio adhuc viventium dependet? Agedum, jam illud videre licebit. Primum, quod nos latet, est, quando judicii dies adfuturus: secundum, quinam ex nobis ad dexteram sint collocandi, seu sinistram. Horum duorum aded incognitorum certam vos hodie hinc referre volo notitiam. Hæcque duo discursus mei erunt puncta. Primum certum

vobis futuri iudicii diem designabo: in secundo similiter, quinam ad dextram seu sinistram collocati videbuntur, pro certo declarabo. Materia tam gravis est & prægnans, ut semetipsam commendans, attentionem potius exigere possit, quàm petere debere videatur. Gratias debemus Deo, & magnas quidem, si animæ nostræ gemino hoc lucis radio penetratæ, hanc ultimam colligant veritatem cæcitati nostræ adeo necessariam.

§. II.

Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.

QUæstio de iudicii die, & finis mundi duplici modo & sensu institui potest: vel largè magis, quantū ad annos: vel strictè magis & determinatè quoad diem. Quantum ad annos, multæ, variæ discrepantesque dantur opiniones. Opinantibus quibusdam mundum perituum anno magis aut maxime perfectæ conjunctionis, id est, quando orbes cælestes, totaliter e mensura suo circulo, eò fuerint revoluti, ubi fuere creati. Hæc opinio eo nititur fundamento: inconveniens enim & difforme videtur Providentiæ authoris naturæ, magnam istam fabricasse machinam tot, tamque diversis motibus volubilem & in medio cursu sistere, non permittendo unum saltem

circuitum plenè peragere, in quo concordia & simetria admirabilis illius Architecturæ perciperetur; cum extra controversiam sit, totam ad laudem & gloriam supremi artificis fuisse creatam. Juxta sententiæ hujus Assertores, adhuc ultra novem annorum millia vitæ seu durationi mundi supersunt.

Secunda opinio probare fatagit, inter ortum mundi, & extremi Iudicii diem octo annorum millia evolutum iri. Fundatur in textu illo Habacuc Prophetæ, ubi dicit, quod Deus in medio annorum sese manifestabit hominibus: *In medio annorum notum facies.* Et cum juxta veriores & exactiorem Chronologiam constet, Mysterium Incarnationis Verbi, quo Deus sese manifestavit hominibus, quater mille annis à condito mundo evolutis fuisse peractum: sequitur, à nativitate Christi, usque ad universalis Iudicii diem, alios quater mille annos evolvendos. Proindeq; juxta hanc opinionem, mundi durationi adhuc bis mille, trecenti & quinquaginta anni restant, quibus transactis sic erit immutata ejus facies, ut ne vestigium quidem omnium, quæ nunc in eo sunt, supersit, cum breviori temporis spatio resoluta in arenam marmora, & metalla videamus extrita.

*Habac.
; v. 2.*

Tertia

Tertia & communissima opinio habet, quod, quemadmodum mundus sex diebus fuit conditus, sic sex mille annis tantum sit duraturus; conformiter illi regulæ, quâ mille anni apud Deum pro uno die computantur. *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies.* Et quemadmodum sextum creationis diem excepit septimus, in quo teste Scriptura, Deus ab omni opere quievit quod patrârat, nullo alio die subsecuto: ita sextum durationis mundi millenarium excipiet septimum sine fine in æternitatis requie. Hæc opinio communiter habetur pro traditione antiquissima, jam ab origine mundi continuatâ. Enimverò hoc vineere & demonstrare videtur concors illa doctissimorum hominum Gentilium, Hebræorum, Græcorum, & Latinorum opinionum consonantia. Sic opinari videntur, ex Gentilibus, Hidaspes, Mercurius Trismegistus, & Sibyllæ. Ex Hebræis Rabbi Isaac, Rabbi Elias, & Rabbi Moyses. Ex Græcis, S. Hippolytus, S. Justinus, S. Irenæus, S. Cyrillus, S. Chrysostomus. E Latinis, Tertullianus, Lactantius, S. Hieronymus, S. Augustinus, S. Hilarius. Huic tantæ authoritati pondus & vim addit, quod numerus iste distributioni naturali providentiæ divinæ respondere vi-

deatur; scimus enim legem naturæ bis mille annis viguisse, totidemq; annis aliis legem scriptam durâsse: proportionem igitur & legum correspondentiam consideratâ, legem gratiæ totidem subsecuturis annis duraturam opinantur. His aliisve fundamentis multi gravesq; authores moderni, videlicet Bellarminus, Genebrardus, Fevar. dentius, Picus Mirandulanus, Bonus, Cornelius, & alii opinionem istam tanquam probabiliorem propugnant, & ut talem amplectuntur. Hoc supposito, & quod mundus non nisi sex annorum milibus persistet, à præsentis anno, quem nunc agimus, usque ad ultimum, non nisi trecenti quinquaginta supersunt: ex quo inferre licebit illis, qui hodie in omnibus aulis, Romæ, Parisiis, & hic Ulyssipone tam magnificas structuras erigunt, omnia ista quæ faciunt, & in quibus tantopere defudant nihil esse aliud, quam extremi iudicii igni ligna construere.

Cardinalis Cusanus Philosophorum æquæ ac Theologorum non minimus, in particulari quodam tractatu, quem de hac materia composuit, multò adhuc magis terminum istum contrahit. Pro fundamento, illam S. Pauli prophetiam assumit, quâ dicit, quod Ecclesia accrescet ad mensuram

*Bellar.
Geneb.
Fevar.
Pic.
Mir.
Bon.
Cornel.*

*Card.
Cusan.
tract. de
durat.
ione
mundi.*

*Psalm.
89. v. 4.*

*Hippo-
lytus
Justin.
Iren.
Cyrill.
Chrysost.
Tertull.
Lactant.
Hieron.
August.
Hilari.*

*Hic
Author
compa-
rum su-
um ia-
cipit a
die in-
carna-
tionis
Christi.*
ram ætatis Christi; *In mensuram
ætatis plenitudinis Christi.* Proinde
singulis vitæ Christi annis unum
assignando annum remissionis
seu redemptionis, (qui in lege an-
nus jubilæi vocabatur, & omni an-
norum quinquagenario recurre-
bat) arithmetice benè concludit,
mundum anno millesimo septin-
gentesimo expiraturum. Juxta
hunc computum, multis nunc vi-
ventium terribili diei judicii tra-
gœdiæ interesse, horrendaq; præ-
cessura signa contueri continget.
Utinam nunc essent, qui hoc sibi
persuaderent! quàm nihili face-
rent alia futura, quæ tam nullius
sunt momenti & quàm parum se
occuparent & fatigaret, & Prin-
cipes, in acquirendis beneficiis &
reditibus pro multis vitis!

*Matth.
24.v.36* Verùm enim verò ab anno trans-
eamus ad diem, veritas adhuc bre-
vior, certior, & gravior, omnium
contemptum persuadere poterit.
Christus Dominus noster diei illi-
us secretum nosse volentibus Di-
scipulis inquit, solum Patrem id si-
bi reservasse, neque Angelis in
cælo cognitum, neq; sibi id mun-
do revelare efflicitum: *De die au-
tem illo & hora nemo scit, neque
Angeli in cælo, neque filius, nisi Pa-
ter.* Nihilofecius non me pœnitet,
nec retractabo promissum. Polli-
citus sum me certitudinaliter vobis

diem judicii prædicturum. Enim
verò quando eum adfore putatis?
nolo vos relinquere suspensos.
Est hodie, fuit heri, erit cras, nec
oritur, nec occidit dies, quin cer-
tus sit judicii dies. Quid rei est di-
es judicii? Est dies, quo finietur
mundus: Est dies, quo Christus
nos judicaturus adveniet: est dies
quo totius vitæ nostræ rationem
reddemus: & quo boni in cælum,
& reprobi ibunt in infernum.
Nunquid dies judicii in hocce ef-
fentialiter & substantialiter consi-
stiti? Ita planè. Istud ergo fit hodie,
factum est heri, & cras futurum,
& singulis fit diebus. Omni die fi-
nietur mundus; morienti enim, fi-
nietur mundus. Christus quotidie
ad judicandum venit: eodem e-
nim instante, quo homo expirat,
ad judicium stat, non alius quàm
ipse judex Christus: quotidie de
tota vita strictissima ineatur ratio,
in die etenim mortis, ipsoque ejus
instanti, exigitur & redditur ratio.
Quotidie denique boni in cælum,
& reprobi vadunt in infernum,
quotidie enim illi qui moriuntur,
vel absoluti pergunt ad cælum,
vel condemnati descendunt in in-
fernum. Ad Evangelium acceden-
do videamus quomodo idem illud
judicium, & in forma, quâ illud
declaravi, est idem, quod Christus
hodie prædicat,

§. III.

Christus Dominus noster idem Evangelium prædicando, quod audistis horrenda Discipulis suis prædixit signa, quæ diem judicii forent præcessura: nec non potestatis in ætatisque magnitudinem in quâ ipsemet personalter ad judicandum mundum procedet, verbis thematis loco assumptis, *Amen dico vobis quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Locus hic ex difficillimis totius historiæ Evangelicæ locis unus est. Generatio una, phrasi scripturæ, unam significat ætatem, aut sæculum unum: nam summum ætatis quod homo vivendo attingit, centum est annorum. Eodem hoc sensu, iisdemque textus nostri verbis Ecclesiastes id asserit; *Generatio præterit, generatio advenit.* Et David multis locis: *A generatione in generationem.* Et ipse Deus distinctius & clarius Egyptiæ servitutis tempus revelando: *Affligent eos quadringentis annis: generatione autem quartæ reverterentur huc.* Ex quo evidenter evincitur generationem unam continere sæculum unum, seu centum annos: quadringenti enim anni faciunt quatuor generationes. Quo supposito Christus doctrinam suam & prædicationem

de circumstantiis diei judicii concludens, omnia eodem sæculo, & annorum centenariò complenda affirmavit. Hic nunc difficultas occurrit. Ab illo tempore usque huc jam evolutos ultra mille sexcentos annos, vel sedecim sæcula numeramus; septimum decimum jam agimus, & judicii dies nondum advenit. Juxta demonstrationis hujus evidentiam, & relatas superius opiniones, mundus probabiliter aliquibus, immò multis adhuc sæculis durabit, donec dies judicii adsit. Quomodo igitur Dominus, & quidem expressè adeò & asseveranter affirmat omnia in labente tum sæculo complenda fuisse, & sæculum istud non, nisi his impletis, & præsentis judicii die finitum iri? *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Ita dixit, & idem affirmavit veritas æterna: & ita impletum est in sæculo isto, & implebitur in subsequituris: nullus enim homo isto sæculo vixit, qui suum judicii diem in eodem non fuerit expertus. Quemadmodum vita & ætas ordinariè centenarium annorum non excedit, nullus homo sæculo isto comprehensus eodè durante vitam non finit, nullusque in tribunali Christi judicatus situm in eodem sæculo judicii diem non sortitur. Morientes hodie, judicii

Eccles.
1. v. 4.

Gen. 11.
9. 16.

judicii sui diem habent hodie ; mortui heri, eundem habuerunt heri : mortui cras , & deinceps post viginti annos, & cras, & post viginti annos suum iudicii diem , in eodem sæculo, & in eadem ætate seu generatione sortientur : *Non præteribit generatio hac, donec omnia fiant.*

Novi equidem , doctos expositionem hanc pro nova habituros : etiam ipsi nōrunt, quā contortæ difficileſq; ſint expositiones hucusque datæ. Ego pro adæquata , genuina & literali , non tamen meā , sed ipsius Christi illam habeo : sicut enim ex Evangelista S.

Matth. Matthæo constat, quicquid Christus in hoc discursu de iudicio dixerat, totum diei mortis applicavit, illos quibus loquebatur , exhortando, ut ad illum sese præpararent. Illi, quibus divinus Magister loquebatur , quando dixit:

24. v.
44.
Ibid. v. *Amen dico vobis :* Erant Apostoli eodem sæculo morituri & mortui: proinde accommodatè satis Christus ipsis dixit, omnia in eodem sæculo fore complenda : *Non præteribit generatio hac, donec omnia fiant.*

Nihilominus non deerit, qui replicet, & apparenter , non sine bono fundamento. Christus ante diem iudicii signa in Sole, luna, & stellis præcessura asseruerat :

erunt signa, in sole, luna, & stellis: in magnifico throno se ad iudicandum venturum , sicque illos se visuros dixerat, *Tunc videbunt filium hominis venientem cum potestate magna, & maiestate :* Et eodem sæculo , aliisque subsequutis, nihil horum adhuc visum fuit: ergo non verificatur, quod eodem sæculo omnia forent complenda, *Non præteribit generatio hac, donec omnia fiant.* Hic nunc patebit , quid sit, ly *Omne, seu Omnia*, diei iudicii, quidve Christus, *Omnia*, vocet. *Omnia* diei iudicii, sunt ratio vitæ transactæ à Christo exigenda & excipienda , sententia pro meritis ferenda , cælum seu infernus, ad quemcunque horum locorum deveniet iudicatus : reliqua omnia sunt accidentia , circumstantiæ & iudicii universalis apparatus , & non de substantiâ eiusdem, à particularibus iudiciis distinctâ. De hac substantia, illoq; universalis iudicii, *omni*, Christus concludendo fuit locutus: & quia ista substantia , illudque omne à iudiciis particularibus , quæ in morte singulorum exercentur , non distinguitur : Hinc omnia eodem sæculo complenda asseruit, prout reverà facta & completa fuerunt. Et si verborum proprietatem expendere libet : *donec omnia fiant*; maiorem adhuc in illis

ençr.

energiam & emphasim deprehendere licebit: nam in die iudicii extremi, novum nihil aliud eveniet, nisi jam ante factorum publica declaratio. Judicia particularia singulorum, in morte facta sunt eadem, quæ in iudicio universali publicabuntur: & iudicium peragitur, non quando promulgetur sententia, sed quando fertur. Ergo in die mortis iudicium propriè exercetur, & omne istud quod modò peragitur, & non postea, Christus dixit quod eodem sæculo implendum foret: *Non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.*

Enimverò, ad tollendum omne dubium, ipsum auscultemus Christum, in casu magis implexo illudque aggravare valente. In Evangelio S. Joannis cap. 5. Christus de die iudicii extremi cum gravioribus magisque intrinsecis circumstantiis loquitur: de universali enim mortuorum resurrectione, nec non universali similiter bonorum malorumque, pro singulorum meritis, sententia mentionem ingerit: *Omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii Dei: & procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicii:* Et idem tempus, quando futurum sit declarando, Christus inquit, quod veniet, & jam est: *Ve-*

Par. II.

nit hora, & nunc est. Potestne dari propositio sibi magis contradictoria? Erit iudicii dies, & nunc est? si iudicii dies tam procul aberat: si mille sexcentique anni jam sunt evoluti, & nondum venit, & si de tempore adventus dici illius, ac horæ necdum certi quicquam constat, quonam pacto divinum Christi oraculum jam adesse pronunciat, *Venit hora, & nunc est.* Admirabiliter ad literam respondet S. Hieronymus, nec accommodatoribus proposito verbis, desuper commentari potuisset à me rogatus: *Quia quod in die iudicii futurum est omnibus, singulis in die mortis completur.* Christus inquit, quod dies iudicii veniet, & nunc est: quia quamvis dies iudicii erit postea, & longè post; dies mortis jam nunc est: Et quod futurum est omnibus in die iudicii, singulis completur in die mortis, *Singulis in die mortis completur.* Notate, ly *completur.* Aliæ Prophetiæ suo complementum ante tempus accipit: idem enim quod sit modò, tunc futurum esse dicitur. Tunc examinabuntur opera, tunc pronuntiabitur sententia, tunc alii exhibunt absoluti, alii condemnati: Et quicquid futurum est in die iudicii, iam fit, aut factum est in die mortis. Propterea

Xx

Chri-

*S. Hier.
in Joel.
cap. 2.*

*Joan. 5.
v. 29. &
30.*

Christus inquit istum diem venturum, & nunc esse: *Venit hora, & nunc est. Nunc.* Ista duo temporis adverbia, *tunc* & *nunc*, semper sunt contradictoria: sed in die iudicii cum die mortis collatâ, licet dies mortis bis mille annis iudicii diem antecedit, nullam involvunt contradictionem. Illud *tunc*, est *nunc*: & hoc *nunc*, est *tunc*. In Evangelio nostro dicit idem Dominus: *Tunc videbunt: & illud tunc, est nunc: tunc videbunt, & nunc est.*

Nec obstat, quod universalis iudicii dies aliâs notabiliores habebit circumstantias, quàm iudicium particulare in die mortis. Idcirco Christus, post commemoratas easdem circumstantias in hoc textu, absolute nihilominus affirmat, esse nunc quod futurum est tunc. Christus enim (prout dixi) de iudicii substantia loquitur, quæ in universali & particulari erat eadem: & non de accessoriis, apparatibus & circumstantiis, ex quibus finale iudicium erit longè diversum. Enim verò authoritati S. Hieronymi illam S. Augustini adiungamus, qui in interpretandis scripturis primas sibi meritò vendicant. Hesychius Episcopus Hierosolymitanus hisce circumstantiis, aliorumque textuum Evangelicorum, in quibus res futuri

iudicii, cum illis temporis presentis contrariari sibi aut æquivocari videntur, difficultate motus, cum S. Hieronymi solutionibus sibi minus satisfactum putaret, S. Augustinum desuper consuluit. Et quid magnus hic Doctor & Ecclesiæ oraculum responderet? veritas inter omnes eam illam assèquentes est eadem. Respondit S. Augustinus idem quod dixerat S. Hieronymus, sed verbis testinialique sibi valde propriis, illum Christi textum apud S. Marcum allegat,

Quod autem vobis dico, omnibus dico: interrogans, quare Christus

dicit & prædicat omnibus, quod solos in die iudicii victuros concernit? *Cur itaque omnibus dicit, quod ad eos solos pertineat qui tunc erunt?* Hisque verbis divinis sibi respondet:

Tunc enim unicuique veniet dies ille, cum venerit ei dies, ut talis hinc exeat, qualis iudicandus est illo die. Christus innuit (inquit S. Augustinus) & quemlibet monendo, pro die iudicii sollicitum esse iubet; quia omnibus dies iudicii veniet, quando cuilibet ille dies venerit, cum talis exiturus est de hoc mundo, qualis in die iudicabitur ultimo. In die ultimo, qui est iudicii, quilibet iudicabitur talis, qualis iudicatus fuerit in die mortis: ergo in die mortis cuilibet veniet dies iudicii. Eodem lo-

Marc.
13. v. 37

S. Aug.

co, terminis magis claris, nec minus sibi propriis sese explicat S. Augustinus: *In quo quemque statu invenerit suus novissimus dies, in hoc cum comprehendet mundi novissimus dies: quoniam qualis in die isto quisque moritur, talis in die illo iudicabitur.* Christus affirmat (repetit Augustinus) id quod futurum est in die Iudicii, etiam futurum esse nunc, & nunc jam esse: animadvertendum enim, quod novissimus Iudicii dies in duos novissimos dividitur, scilicet in novissimum mundi, qui est dies ultimus mundi: & in diem novissimum vitæ, qui est dies ultimus vitæ; & qualis fuerit ille novissimus primus, talis erit & secundus: ergo jam est, quod erit; nam non erit aliud, quàm quod est. Si ultimæ mundi diei iudicium ab ultimæ diei vitæ iudicio deberet esse diversum, bina propriè erunt iudicia, unum futurum, alterum præsens: sed sicut verè & realiter unum tantum est iudicium divisum, vel in duos dies multiplicatum, in uno factum, & in altero repetitum; propriè magis jam nunc est in die quo fit, quàm erit postea in die quâ repetitur. Ex hoc capite summa veritas affirmat, quod veniet, & jam est. *Venit hora, & nunc est.* Proinde, Auditores, conceptus quem ordinariè de die Judi-

cii formamus erroneus valde & deceptivus est. Consideramus diem Iudicii tanquam terribile aliquid & tremendum, sed longè absens, sicut serpentes in arenis Lybiæ, & crocodilos in Nilo, hinc metum non incurit. Secus se res habet: non longius abest quàm crastina, & hodierna dies, immò hæc ipsa, in qua degimus hora: *Venit hora, & nunc est.* Vallis Josaphat non solum Jerosolymis est, neque inter montem Sion & Oliveti; est Ulyssipone, est hoc ipso loco, & omnibus aliis mundi locis. Si mors vos aggressa fuerit in mari, in campo, vel in lecto; mare, campus, vester lectus est Vallis Josaphat: & iste est quicunque demum fuerit, vester iudicii dies, seriùs aut citiùs, in eodem sæculo, quo nascimur: *Non prateribit generatio hæc, donec omnia fiant.*

§. IV.

Vidimus quando Iudicii dies certò sit futurus, & quomodo hodie, cras & quotidie: quia iudicium quod in die mortis peragitur, est idem & non aliud, quàm finale. Descendendo nunc ad utriusque iudicii circumstantias; casu quo istæ finalis magis vobis terribiles & tremendæ vi-

dentur, dico, vos etiam in hac imaginatione decipi. Multò rigidiore, terribiliore, magisq; tremendæ erunt dici iudicii præsentis & moderni circumstantiæ quàm illæ futuræ in die illo, quem vulgariter diem iudicii appellamus.

Primò, singulare in consideratione iudicii finalis horrorem incutit, quod illo die finietur mundus cui tantum in hæremus: neque cogitamus nec advertimus in die mortis mundum similiter finientem. Quid interest, quod mundus mihi vel omnibus finiatur? Quid interest, quod mundus finiatur mihi, vel ego illi? S. Paulus mundum hunc describens, ut nos à vanitatibus ipsius avellat, ait, quod sit instar theatri, quod quilibet charitam suam repræsentaturus ingreditur, & transit & abit: *Præterit enim figura huius mundi.* Non mundum, sed figuras ejus transire asserit Apostolus; nam figuræ transeunt, & theatrum manet. Alludit ad Spiritus sancti oraculum; *Generatio præterit, generatio advenit, terra autem in æternum stat.* Hi nascuntur, illi moriuntur: hi in mundum intrant, illi è mundo exeunt: Et mundus tanquam theatrum horum repræsentativum, immotus semper in eodem loco perseverat. Nihilominus S. Joannes in prima sua Epistola, non solum nos mun-

di amatores, verum etiam eundem mundum transire affirmat: *Et mundus transit, & concupiscentia ejus.* Age, si mundus semper est, stabiliturque permanet, & transeuntibus nobis ille non movetur; quomodo S. Joannes inquit, & mundus transit? Nunquid fortassis duorum Ecclesiæ Salomonum Pauli & Joannis doctrina sibi contradicit? absit. Ambo differentibus terminis, eandem docent veritatem. Quemadmodum nos in hoc mundo viventes transimus non permanentes: quamvis mundus permaneat, tamen transit: *Et mundus transit.* Non sibi transit, sed nobis. Mox ut ab hac vita transimus, etià ille transit: nobis finientibus, etià ille mox finit. Hic remanentibus ille durat & persistit; nobis egredientibus, ille simul transit nobiscum. Si minus, jam mortuos interrogate, num mundus vel aliquid de mundo ipsis supersit? si navigabant, jam illis finit mare: si terram colebant, finit terra: si negotiabantur, finita sunt illis commercia: si militabant, finita sunt illis bella: si studiis operam dabant, librum sunt absoluti: si statum secularem aut Ecclesiasticum gubernabant, transierunt Virgæ, Tribunalia, Coronæ, Mitræ, Purpuræ, Tiaræ, omnia illo momento sunt finita: nec pro Regibus, nec pro summis Pontificibus,

bus, quondam mundi dominis jam est mundus: sicut enim illi finiendo transierunt, pari ratione etiam mundum finiendo transit illis.

Copernicus insignis proximè præteriti sæculi Mathematicus novum mundi Ssthema adinvenit, quo demonstravit, seu potius demonstrare conatus est (quamvis erroneè) non esse solem qui mobilis mundum circuiret, sed illam ipsam terram, in qua degimus, nobis non sentientibus moveri, & semper in rota volvi: Ita ut terra dimidio cursus sui absoluto solem degat, quod nos nasci vocamus: & altero cursus sui dimidio absoluto eundem abscondat, quod nos occidere dicimus. Et mirabile in hoc novo invento apparet, quod illo supposito, tota universi œconomia, astrorum proportionēs, temporum dimensionēs, eā volvantur punctualitate & certitudine; quā hucusque observatum, stabilitum fuit, & confirmatum supposito contrario: Eadem ipsa non erroneè, sed veraciter transit in nostro & mundi transitu, eligite ex duabus opinionibus istis utram mavultis: sive sol moveatur, sive nos non sistamus; vel sol occidat nobis, sive nos illi, iidem prorsus sequuntur effectus. Sive in die iudicii occusus sit mundi; sive in die mortis, occasus sit meus; sive mundus

tunc finiatur omnibus, sive ego nunc finiam mundo: in idem recidit totum, quia finit totum. Quemadmodum mundus hodie nondum est pro nascituris nondum existentibus: pari ratione idem jam amplius non est pro nobis mortuis, quia jam amplius non sumus.

Ex jam dictis evidenter sequitur, quod similiter, hodie, & quilibet dies finis sit mundi. Eādem nunc evidentia videte, quanto terribilior omnisque solatii magis expers sit primus iste finis mundi in die mortis; præ illo ultimo in die iudicii. Dixit Seneca, magnæ esse consolationis simul cum mundo finire: *Solacium est grande, Seneca. cum universo una rapi.* Seneca supra captum suum locutus est: nam diei iudicii notitiam nullam habuit. Enim verò, in quo consolatio ista consistit? consistit in eo, quod quando mundus finitur mihi, in die iudicii etiam finitur omnibus. In malo, quod est omnium deficit comparatio: & ubi deest comparatio, non est miseria: *nemo miser, nisi comparatus.* In morte præsentis & nunc, non est ita. Desinit mundus mihi, & non omnibus desinit. Illi moriuntur, quando jam nemo potest vivere: ego moriens alios viventes relinquo. Istud est affligi morte propria, &

alienâ in super vitâ. Dies Iudicii istum non inferet dolorem, nemini enim tunc conqueri licebit, sibi soli mundum finiri & vitam, quando æqualiter finietur omnibus, etiam eodem die nascentibus. Tunc inquit S. Joannes Evangelista, vox audietur Angeli dicentis ac prædicantis, *Quia tempus non erit amplius.* Tempus nihil est aliud, quàm mundi duratio. Sicut tempus cum mundo incepit, sic etiam cum illo finiet. Porro si finit homo suum mundum, finiente ipso mundo: si finit suos dies, quando finitur tempus: quomodo materia doloris supererit, quando jam ultra nihil desiderandū restabit? & hoc eveniet illis qui vitam in die iudicii finient. Mundus verò, tempus, & dies finiantur mihi, dum adhuc permanent aliis: hæc grandis est differentia doloris, quâ mundus nunc finitur nobis, & nos illi. Ad aliam circumstantiam procedamus.

Ex majoribus pœnis, quas Deus per Prophetam Amos divitibus & potentibus temporis istius interminabatur (pro ut etiam hodie dum iisdem interminari posset) illa fuit, quod magnificis palatiis, aliisve, quæ seu ad inhabitandum, seu oblectandum construebant, non forent fruituri: *Domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis aman-*

tissimas, & non bibetis vinum earum. Ista ratio defectus, æqualiter in utroque sine mundi currit; quia morientur tunc, & qui moriuntur nunc, æqualiter nullum percipient fructum ex eis quæ tanto nunc gaudio, tantis impendiis, nec non tam obliviosi finis vitæ pro eadem congregant, ædificant & machinantur: Aft idem defectus in die iudicii victuros multo minus affliget. Ad quid divitem illum Evangelicum, ad vivendum multis annis, omnia sua disponentem, eademque nocte mortuum vox de cælo interrogavit, *& quæ parasti, cujus erunt?* finituros cum mundo in die iudicii hæc pœna non tanget, non enim ex eo dolorem sentient, quod alii labore ipsorum fruuntur: *Non ædificabunt, & alius habitabit: non plantabunt, & alius metet.* Inquit Isaias Propheta tanquam faustum quid narrans. Hoc tamen gaudere nequeunt illi, qui mundo adhuc stante moriuntur, tantoque minus, quanto plus in eo possederunt. Interrogate domos illas, villas illas, hæreditatesque opulentas; interrogate palatia illa, & peribolos deauratos, hortos istos & fontes, statuas istas & sylvas artificiales, quarum usus non nisi umbratilis est; interrogate inquam, cujus fuerunt, sunt aut erunt? Istud accidit iis qui

Luc. 12
v. 20.

Isa. 65.
v. 22.

Amos.
5. v. 11.

mun-

mundum finiunt, antequam finiat
tur mundus. Quid relinquant sci-
entes, cui relinquant, ignorant:
Pſalm. *Et ignorat, cui congregabit ea.* Vel
33. v. 7. prodigo, qui dissipabit; vel extra-
neo futuro ingrato; vel potenti
violenter occupaturo: vel inimico
cristas & animos inde assumpturo;
vel liti processuive infinito omnia
absumpturo. Quotò potius præ-
optassent sic finientes, ut secum
omnia pariter possessa sepelirentur,
sicut sepelientur cum ipsis om-
nes in die iudicii morituri! am-
plius.

Unus ex majoribus mortis rigo-
ribus, est separatio, avulsio & di-
vortium universale ab omnibus
amatis & amantibus. Acerbè hoc
accepit Rex Agag videns se à Sa-
muèle Propheta jam instantaneæ
morti destinatum: *Siccine separat*
1. Reg. *amar a mors?* Mors illum ab uxore,
15. v. 32 à filiis, à subditis, ab amicis & ab
omni amato, & reciprocè in hac
vita amante violenter separavit:
quam separationem, amaritudi-
nem mortis maximam rationabi-
liter appellavit; *amar a mors.* Mors
in die iudicii illa amaritudine &
dolore caret: licèt enim sit mors,
non tamen est separatio. Omnes
tunc ibunt simul juncti sine mutua
& reciproca consolatione. Diem
Iudicii Christus asserit similem fu-
turum diluvio Noë, *Sicut fuit in*

diebus Noë. Et subtiliter Sanctus
Augustinus consideravit, quod in
universali illa diluvii calamitate,
morientes non minimam ex eo
hauserint consolationem, quod
neminem deploratum in mun-
do relinquerent: de quo itidem
gaudebunt in die iudicii morituri:
Qui verò nunc moriuntur non
solum ista consolatione privan-
tur, verùm oppositâ & quidem
geminâ quandoque afflictione
discruciantur. Separantur ab
amicis & inimicis non solum post
se relinquentes deploraturos,
sed etiam insultaturos, quod
non levitè affligit: *Delectasti*
inimicos meos super me.

Denique in die Iudicii finie-
tur vita cum mundo, sed cum
mundo finientur onera vitæ:
In die verò mortis finitur mun-
dus vitæ, sed non oneribus.
Onera vitæ, quæ maximè an-
gunt & cruciant in morte, fi-
nientur cum mundo: tunc enim
cessabunt exactiones creditorum,
cessabit satisfactio Famulorum,
accommodatio filiorum, dispo-
sitio domus, cessabunt debita,
& restitutiones, non erit nomina-
tio hæredum & legatariorum, nec
testamentum vel codicilli, nec
iussiones, nec petitiones (quot-
quot sunt clausulæ) nec sepultu-
ræ, neq; funeralia, neq; totalia
per-

perturbationes & impedimenta, quæ ante præfocant animam, quàm egrediatur. Omnia ista & infinitæ aliæ anxietates, afflictiones, molestiæ, scrupuli, salvationisque pericula concurrentia, sibi invicem in hora mortis occurrunt. At nihil horum in judicii die erit timendum, omnia enim finientur cum mundo, qui totaliter tunc desinit esse: & non sicut modò, cum desinit vitæ, & non oneribus ejus. Ecce, nunquid non calamitosior rigidiorque est dies iste! hinc dicebat David: *Om-*

ps. 118.
v. 96. *nis consummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* q. d. Vidi Domine, in quo mundus finietur & hoc ipso mandatum tuum nimis mihi dilatatum fuit visum; omnes enim anxietates, pressuræ, & angustiae, quas nobis nunc lex mandatumque Dei immitit, in hora mortis occurrent: In die Judicii, ubi omnia finem accipient cum mundo, etiam illæ finem accipient & cessabunt.

§. V.

ENim verò si acerbiorē terribilioreque modo mundus nunc finitur singulis, quàm in die Judicii finietur omnibus: etiam ex parte modi circumstantiarumque; quibus Christus judicaturus adventet, multò magis timendus & tre-

mendus est dies mortis, quàm dies judicii erit.

Pro intelligentia hujus tam liquida veritatis, quæ non malè expensa videtur, sciendum supponendumque est, Adventus Christi non esse tantum duos, pro communi hominum existimatione, sed tres. Primus adventus est, quem hodie incipit celebrare Ecclesia, quo ad redimendum genus humanum Dei Filius venit, & in die Incarnationis inceptit. Secundus est, quem similiter hodiernum Evangelium prædicat, quo ad judicandum mundum veniet, qui erit dies judicii: & duorum horum adventuum tantum meminit Symbolum dicens, *Et iterum venturus est*: sunt enim generales & visibiles. Tertius adventus particularis est, & invisibilis, quo Christus in hora mortis quemlibet nostrum judicaturi aderit, judiciumque istud instanti eodem, quo anima de corpore egreditur, peragitur. Porro ne doctrina ista, vel nomen tertiæ adventus nova & exotica vobis videantur (qualia jam visa sunt) Sacram Scripturam audiamus.

S. Jacobus Apostolus cap. 5. Epistolæ suæ, Christianos temporis istius exhortando, ut à jurgiis, litibus & contentionibus, quibus semper charitas læditur & offenditur

Iacob, s
v. 9. dicitur, abstineant, inquit ita: *Quoniam adventus Domini appropinquavit, nolite ingemiscere, Fratres, in alterutrum, ut judicemini, ecce Iudex ante januam assistit.* Nunquid conformia magis, textuique S. Matthæi, in eadem Evangelii nostri historia, magis consona verba dari possunt? uterque de adventu Domini loquitur. S. Iacobus: *Quoniam adventus Domini appropinquavit.* S. Matthæus: *Et videbunt Filium hominis. venientem.* His illisve verbis illum præforibus esse asserunt. S. Iacobus: *Ecce Iudex ante ianuam assistit.* S. Matthæus: *Scitote quia prope est in januis.* Sed S. Matthæus totum illud verificandum narrat, post signa iudicii diem præcessura: *Cum videritis hæc omnia.* S. Iacobus verò non de iudicii die, sed eodem, quo hæc scribebat tempore loquitur: *Ecce.* Quis igitur adventus est iste non venturus, sed jam præsens, de quo S. Iacobus affirmat, *Quoniam adventus Domini appropinquavit?* est tertius, quem dixi. De quo S. Matthæus loquitur, adventus est generalis, in quo Christus in die iudicii omnes judicaturus adveniet: de quo S. Iacobus loquitur, adventus est particularis, in quo idem Christus in die mortis venit judicare singulos. In adventu generali ju-

dicium jam ad januam aderit, postquam homines prævia signa conspexerint, *Cum videritis hæc omnia, scitote, quia prope est in januis.* In particulari verò adventu (indies enim, & omnibus horis moriuntur & mori possunt homines) indies, & omnibus horis iudicium præforibus est, *Ecce Iudex ante ianuam assistit.* De eodem iudicio eodemque adventu S. Paulus loquitur dicens: *Tempus resolutionis meæ instat,* id est, tempus mortis meæ appropinquat: *Reposita est mihi corona iustitiæ,* id est, præparata meritis meis corona adest: *Quam reddet mihi Dominus in illa die iustus Iudex,* id est, quam illo ipso die Christus tanquam iustus Iudex mihi dabit. Enim verò, nunquid tibi soli, Paule, istam in die mortis tuæ Christus Iudex iustus daturus est? nequaquam: *Non solum autem mihi, sed & iis, qui diligunt adventum eius.* Itaque præter duos illos adventus, alterum quo ad redimendum mundum venit, alterum, quo ad judicandum omnes venturus est; Christus Jesus Dominus noster tertium habet adventum, quo in die mortis suæ singulos venit judicaturus.

Adventus huius modum graves tractant authores, quos inter P. Suarez Christum ad judicandum nos in hora mortis venire asserit,

Suarez
tom. 2.
part. 3.
disp. 2.
disp. 52.
sect. 2.

non præsentia reali & propria suæ personæ assistentia, prout in iudicio fiet universali: sed modo tantum intellectualem, eaque formam, ut moriens clarè se iudicatum, & à Christo iudicatum cognoscat. Alii cum Innocentio Papa tertio opinionis contrariæ, eum in uniuersumque morte, & eodem, quo moritur loco, personaliter præsentem adfuturum ad iudicandum asseuerant. Hic secundus dicendi modus verisimilior videtur, eò quod scripturis sacris, quæ in sensu proprio & naturali juxta verborum significationem intelligendæ veniunt, conformior existat: Et venire propriè, est venire personaliter. In hoc igitur sensu accipiendæ sunt tot tamque expressæ scripturæ Christum ad iudicium particulare personaliter venire concorditer affirmantes. In solo cap. 12. S. Lucæ, Christus ipse quinis vicibus, se venturum prædicat de horâ mortis sermonem faciens: *Vt cum venerit, & pulsaverit: Beati servi illi, quos cum venerit Dominus: Quod si in tertiâ vigilia venerit: Et vos estote parati, quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.* Et si Christum sæpius illud affirmantem audire libet; dixit id famulis, à quibus creditorum & expensorum talentorum ratione accepit;

Innoc.
lib. 2.
de contemptu
mundi.

Luc. 12
v. 36-37.
38. &
39.

Negotiamini dum venio. Item virginibus, quibus cœli januam aperuit & clausit: *Ecce sponsus venit.* Item Episcopo Sardicenti: *Veniam ad te tanquam fur, & nescies quâ horâ veniam.* Denique Discipulis valesfacturus: *Si abiero, & præparabo vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum.* Ubi notandum, quod si illud, abire, hoc casu factum fuit realiter, quo pacto, illud venire, futurum est intellectualiter? Istud, *ly iterum*, illud, *ire & venire*, eodem futurum modo declarat. Quantò potius, si venturus non esset, dicere suffiebat, *accipiam vos ad me:* & illud *venio*, supervacaneum & improprium erat: sequitur ergo in die mortis, de quâ Christus sermocinabatur, non qualicumque modo, sed propriè & realiter ipsum venturum: sicuti propriè & realiter abierat in cœlum.

Luc. 19.
v. 13
Apoc. 3.
v. 3.
Ioan. 14.
v. 3.

Neque rationes authoris allegati, licet tam eximii, contrarium evincunt. Prima est, quia ad ferendam sententiam, necessarium non est, Christum in propria venire personam. Enimverò, similiter necessarium non est, iudicium universale, omnes enim jam sunt iudicati: nihilominus extra controversiam est, illud certò futurum, Christumque illi personaliter præsentem adfuturum, solummodo

modò quia ipse hoc dixit. Ratio secunda est, quia si sic foret, Christus quasi in perpetuo versaretur motu, eodemque tempore in locis diversis: Verùm sicut Christus sine inconvenienti illo & incommodo, mediante sanctissimo Sacramento toties iteratis vicibus, lociq; diversis sese præsentem exhibet; & quemadmodum domos lectosque frequentat, ut tanquam viaticum illos confortet; quare eundem non accedet locum, ut tanquam iudex illos judicet: deniq; certum est, & de fide, quod ad iudicium hoc peragendum sit venturus, tamen si modus sit indefinitus.

Verùm enim verò, quocunque modo veniat Christus, circumstantiæ, quibus in horâ mortis iudicaturus venit, indubiè (prout dixi) terribiliores sunt, quàm illæ in die iudicii. Circumstantiæ diem iudicii horribilem faciunt, erunt totalis solis obscuratio, lunæ in sanguinem conversio, stellarum casus & firmamento, sonitus maris, totiusque naturæ strages & dissolutio, quâ orbis confunderetur universus. Veruntamen omnia ista verè magna & stupenda, & nunquam visa, quamvis prima fronte apprehensa, grandem incutient horrorem, debite tamen in se, suisque effectibus, & sine considerata, pacandis & consolandis potiùs animis, quàm iisdem angendis & pertur-

bandis erunditanea. Propheta Regius de iudicii finalis, non tanquã futuris, sed velut præteritis effectibus verba faciens, more prophetico, admirabile quid astruit, *Terra psalm. tremuit, & quievit, cum exurgeret in iudicium Deus.* Quod veniente ad iudicium Deo: quod concussis & perturbatis omnibus aliis elementis, & ipso cœlo ac planetis ejus tam universaliter dissolutis & dissipatis, terra commoveatur, non solum timore & tremore concutiat, sed sub abyssò se recondat sicuti quando condita fuit, & semetipsam intra se resorbeat, hoc pacto facit quod debet, nam hic est pro eâ casus. *Cum exurgeret in iudicium Deus:* sed si terra hoc casu tremuit, *terra tremuit*, quomodo mox quievit, & quievit? conspectis primo intuitu iudicii terroribus contremuit, & statim quievit: omnia enim iudicii universalis terculamenta primo intuitu & apprehensione horrorem & tremorem incutiant, *terra tremuit*: sed considerata ex fine & effectibus, ipsi mitigando timori, animis que pacandis potiùs, quàm concutendis & inquietandis deserviunt: *Terra tremuit & quievit.*

Enimverò, quænam secundi hujus tam disparis à primo effectus est causa? Evangelium id innuit: *Erunt signa in sole & luna, &*

stellis. Omnis ista cœli immutatio, omnis ista astrorum obscuratio, omnis ista elementorum perturbatio sunt signa: *Erunt signa.* Signa, appropinquantis mundi finis; signa appropiantis diei iudicii; signa, ut omnibus de eo constet, seseque præparare possint, idcirco enim ea signa ponuntur in cœlo, ubi ab omnibus videri possint. Porro iudicium, quod nobis ante Adventum Deus sic intimat & inculcat non adeo terribile existit. Multo magis pertimescendum est iudicium particulare sine istis terculamentis, quàm universale cum illis: nam horribilia illa iudicii universalis, sunt signa & monitoria pro hominibus; iudicium verò particulare sine his præambulis, est iudicium sine monitorio, iudicium sine signo. Propheta David Deum arcu & sagittis instructum depingit; & sagittis non simpliciter arcui impositis, sed veneno lathifero infectis & ardentibus: *Arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit:* Quid verò Deus sic armatus facit vel intendit, sagittis jam arcui impositis? Quandoque amicos suos protegere, quandoque etiam inimicos suos deicere & prosternere parat. Amicos suos liberaturus, arcu sagittis percusso

dat signum: inimicos verò suos prostraturus, emissâ sine signo, sagitta ferit, & nondum sentientes ictum ante pedes concidunt. Utrumque David admirabiliter asseruit: *Dedisti metuentibus te significationem; ut fugiant à facie arcus, & liberentur dilecti tui.* *Sa gitta tue acutæ, populi sub te cadent in corda inimicorum Regis.* Ita ut certum propitii vel irati, salvare vel punire volentis Dei argumentum, sit præmittere, vel non præmittere signum. Salvaturus dat signum; & istud fiet in die iudicii, *Erunt signa:* non salvaturus, non dat signum: & istud in hora mortis accidit.

Victuri tempore universalis iudicii præviæ ad salvationem seu salutem optimè disponuntur, morientur enim omnibus istis solis, lunæ, maris, elementorumque omnium signis præmoniti: nos verò quomodo morimur? sole splendente clarè, cœlo serenissimo, lunâ quasi argenteâ, mari quasi lacteo, & sic aridente nobis mundi, & nostra serenitate morte obruti abripimur ad iudicium: *Cum dixerint pax & securitas, repentinus eis superveniet interitus, inquit S. Paulus.* Omnes homines, vel quasi omnes (quamvis id nobis non imaginemur) repente moriuntur. Nostro tantum iudicio repente mori-

Psalm.
7. v. 14 *paravit illum, & in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit:*

Psalm.
59. v. 6
Psalm.
44. v. 6.

1. Thess.
5. v. 3.

moriuntur, qui subitanè mortui concidunt, qui videlicet fulmine, glande, gladio, infortunio, apostemate rupto, acu vel spinâ &c. faucibus transverſum inhærente, apoplexiâ, peste, terræmotu, naufragio, seu millenis aliis accidentibus, sive naturalibus, sive violentis, sive fortuitis quibus vita subiacet, quæque meritò continuum nobis timorem incutere deberent, è medio tolluntur: hos inquam solos repentinâ morte extinguï arbitramur, sed decipimur: secus se res habet. Quotquot moriuntur inopinatè, moriuntur repente. Viâ modoque naturali morientium aliqui senio cogente, aliqui ex infirmitate moriuntur, & quis senex tam est decrepitus, qui non aliquot adhuc vitæ annos sibi promittat? Et quis infirmus adeò est desperatus qui non ab infirmitate quantumcunque gravi, uti alii convaluerunt, se quoque convalitum speret? majores potentioresque, magis in hac parte sunt infelices & vel maximè decipiuntur, quia hanc veritatem non cognoscunt nisi in tempore, quando jam non restat tempus: quæque dispositiones esse oportebat ad judicium, jam non sunt præparationes præviæ, judicii defectu. O quantò feliciores existunt, qui morientes finient cum mundo, in

die judicii! *Erunt signa.* Illi longè ante mortem signa videbunt in cælo: Hic etiam audiuntur signa campanæ in parochia, sed non nisi vobis jam mortuis.

Deus ordinare potuisset utique ut eodem die, eademque horâ quâ terribilia ista signa apparebunt, etiam judicii executio perageretur. Ejus verò misericors providentia decrevit, ut inter signa judicii die, dies plures, & temporis plus intercederet, quo homines tunc viventes, ad rationem à sese exigendam præparare se possint. Et hæc altera magis ponderanda est circumstantia, quæ judicium particulare horrendum magis & formidabile nunc efficit singulis, quàm tunc judicium universale erit universis. In judicio universali Deus exacturus rationem indulgebit tempus: in judicio particulari, Deus rationem excipiet, nullo tempore indulto: primo enim accipit tempus, & postea rationem. Ex notabilioribus S. Scripturæ textibus unus est, quo Deus priùs accepto tempore homines judicaturus, num justi vel injusti sint examinaturum se dicit; *Cum acceperot tempus, ego infirmitas indicabo.* Deus ad judicandum tempore non indiget, omnia enim opera, cogitatus, & verba nostra, ab æterno sunt, &

Psal.

74. v. 3.

fuerunt ei præsentia. Quodnam igitur tempus, vel quomodo illud accipit Deus homines judicaturus? tempus quod Deus accipit, illud ipsum est, quo ad componendas rationes suas homines indigerent; modus verò accipiendi est, illud non prærrogare, aut subtrahere iusto suo iudicio, quando veniet rationes excepturus horâ non putatâ, *Quâ horâ non putatis.*

Lorin.

Sic in textum hunc commentatur Lorinus, potuisset citare S. Bonaventuram sic interpretantem non minus subtilitèr, quàm veracitèr. Deo rationes exacturo, & indulgente tempus, qui rationes habet malas, eas reddere potest bonas, exemplo istius Villici Evangelici, cui Paterfamilias dixit: *Redde rationem villicationis.* Et indulto sibi cogitandi tempore, computum suum qualificandi modum invenit. Verùm Deo rationem simul accipiente & tempus, *Cùm accipero tempus*: difficillimum est rectam reddere rationem: nemo qui vixit malè, eam reddet ritè. Et hoc morientibus nunc evenit ordinariè.

Enim verò morituros in die Iudicii, Christus in nostro Evangelio hoc præmonet paradigmate:

Matth
24 v. 32 *Videtis ficulneam, & omnes arbores cum jam producant ex se fructus, scitis quia prope est æstas: sic & vos*

cùm videritis hæc omnia (scilicet signa) scitote quia est prope Regnum Dei, live dies iudicii. Ita ut inter signa ipsumque iudicii diem, Deus tantum indulturus sit temporis spatium, quantum ver inter ætatem intercurrit; vel inter ætatem & autumnum, vel inter maturescentes adhuc, & jam maturos fructus intercurrit. Porro quantum nobis, jam in morte nos iudicaturus veniens, quantum inquam nobis temporis spatium idem Christus indulget? quantum servis illis parabolicis, quando illis redditum Domini sui expectare mandavit: *Lucerne ardentes in manibus vestris: & vos similes hominibus expectantibus Dominum suum.*

Luc. 12
v. 35

Id est, expectabitis me semper, lucernis & lampadibus in manibus ardentibus. Domine, nunquid non sufficiet lucernas esse jam dispositas & ad accendendum præparatas, sed jam accensas, *Ardentes*? Non sufficiet, jam esse dispositas & præparatas, sed jamjam in manibus, *in manibus*? non: inquit Christus. Accensas jam & ardentem esse oportet, non enim spatium accendendis illis necessariū vobis polliceor: & manibus jam teneri oportet, quia nec momentum quidem illis arripiendis necessarium vobis affecuro. Tantum illud venire, & hoc venire: illud judi-

judicium, & hoc judicium discrepant. Ibi sufficiens tempus concedetur, ut fructus immaturi maturescant; hinc nec maturis, nec immaturis fructibus temporis quicquam datur, etiam flores necdum aperti avelluntur: *Flores apparuerunt: tempus putationis advenit.*

Cant. 2.
v. 12.

Hæc differentia signorum tunc futura, nunc non data, differentes producit effectus, ex quibus timendum magis judicium quotidianum, quam illud in fine mundi. Quid in hominibus istis illa signorum visio operabitur? Evangelista illud terminis extraordinariis insinuat: *arescentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ supervenient universo orbi.* Id est, homines attoniti erunt & aridi, præ timore & expectatione, quidnam in die judicii futurum sit: attoniti, quia nemo ad aliquid aliud attendet, nec cogitare audebit; aridi per extremam abstinentiam & jejunium, quo illos dies transigent, quo ipsos Ninivitas excedent. Non nisi orationi, fletibus, pectoris tunctionibus, poenitentiae actibus, interpellandæ misericordiae, disponendisque rationibus vacabunt. Hominis non merebitur nomen tunc cogitans, quid fuit, aut quid est: sed quid erit, quæve jam futura sunt, *quæ superventura sunt universo orbi.* Chri-

Luc. 21.
v. 12.

stiani, nunquid optimè facere, prægnantissimamque hoc faciendi causam homines istos habere judicabitis? nullus fide præditus inficias ierit; at nos eadem fide gaudentes, cur non eadem, vel partem saltem eorundem exerceamus? dicetis utique, ex signis evidentibus illos vicinitatem diei judicii ominaturos: & nunquid quicquam nostrum cum longius scit abesse? nunquid omnes & singuli eadem certitudine, diem judicii nostri propiorem nobis esse posse novimus: quodque cras, vel hodie, & hac ipsâ horâ esse possit, quâ Christus multos hominum milliones judicat? Ninivitis Ethnicis, eorundemque Regi Sardanapalo regum, immò hominum omnium totius mundi flagitiosissimo, Deus quadraginta dies agendæ poenitentiae & conversioni indulgit: *Ad Iona 2. huc quadraginta dies.* Proinde si v. 4. Rex & tota aula, nec non civitas ipsa, eodem momento, nullâ interposita morâ, extraordinariâ adeò poenitentia conversi sunt; quid, nec uno quidem ad respiscendum indulto die futurum fuisse putamus? Hujuscemodi noster est casus, & status, & eventus, in quo omnes & singuli versamur.

Calvaria unius cujusdam inopinatò mortui veracem audire sententiam.

Flores

*Fleres, si scires, unum tuæ tempora
mensẽ :*

*Rides, cum non sit forsitan una
dies.*

Quis Regi Balthasari tam festivè
& hilariter idolis suis illis ipsis vas-
is aureis & argenteis, quæ Na-
buchodonosor pater ejus ex Hie-
rosolymitano templo rapuerat,
libanti dixisset, quis inquam dixisset,
eandem fatalis cœnæ noctem,
vitæ & coronæ ipsius ultimam fu-
turam? In hoc convivio, ad quod
mille fuerant invitati, quilibet
(asserente textu) bibebat juxta
ætatem suam: mors nihilo secius
ordinem istum non observans, nec
annos numerans, cum perpauci
essent ætatis, ac primus regni Bal-
thasaris annus, subito libram judi-
cii, seu stateram manu tenens ap-
paruit, *appensus es in statera.* Eâ-
demque nocte data executioni
sententia regnum simul cum vita
abstulit, *Eâdem nocte interfectus est
Balthasar.* Hoc ista contigit nocte,
& accidit quotidie, quamvis non
sit qui recogitet corde. Increduli
similes sumus, de quibus Chris-
tus Dominus noster dicit, quod
apparentibus extremi judicii si-
gnis, non nisi convivis, festis, nu-
ptiisque celebrandis, fabricis, ædi-
ficiisq; in fundamentis terræ tan-
quam securis construendis om-
nem curam solitudinemque im-

pendent, quando cœlestes jam for-
nices decedentes in frustra dissili-
ent, *stellæ de cælo cadent.* S. Augu-
stinus totum illud, insensatorum
istorum, fidei defectui ascribit: &
ego, quid de nostra fide, seu intel-
lectu quid dicam ignoro. Magis
insensati & increduli, quàm illi
sunt futuri, videmur habendi. Illi
non credent hoc, quod semel tan-
tùm, & sine prævio omni exemplo
& experientia eveniet: & nos
absolutè fidem negamus iis, quæ
omni videmus & experimur hora,
tot tamque formidabilibus exem-
plis. Ex hoc etiam capite, magis
tremendæ sunt circumstantiæ ju-
dicii præsentis, tanquam certum
habentes, quod hodie sit his, cras
aliis impendet, quodque nati &
videntes non evademus: *Non præ-
teribit generatio hæc, donec omnia
fiant.*

§. VI.

EX hoc primo prolixoque dis-
cursu ejusque resolutione, erit
facile colligere resolutionem se-
cundi, quo demonstraturum me
vobis promisi, quinam ad dex-
tram, seu sinistram sint statuendi.
Et ut punctum illud adeò præ-
gnans penitiùs cognoscatur, primò
videamus quot, & postea videbi-
mus, quales erunt.

Theologi, numerum salvando-
rum

*Dan. 5.
v. 27.*

rum controvertentes duas faciunt distinctiones; unam, omnes hujus mundi homines fideles & infideles considerando & accipiendo collectim; alteram, fideles & Catholicos considerando seorsim. In primâ consideratione certum est, damnandorum numerum incomparabiliter fore majorem. Omnibus constat, quod quâ die mortuus est S. Bernardus, sexaginta millia hominum mortua legantur, ex quibus quatuor tantum salvati. De Catholicis multi scripturæ sacræ textus innuere videntur quod medietas sit salvanda: è duobus

Math. 24. v. 47. *unus assumetur, & alter relinquetur*, ex decem, quinque, & *Math. 25. v. 2.* *quinque prudentes*. Hæc probabilior & melius fundata, nec non ex allegato immediatè textu confirmata videtur opinio. In parabola, de decem virginibus Christus Dominus noster, propriè & ad litteram, de die judicii loquebatur: & non de judicio omnium universaliter; sed de judicio Catholicorum particulariter. Hinc omnes cum lampadibus accensis, quibus fidei lumen fuit significatum, exierunt. Porro quia fides sine operibus non sufficit ad salutem; etiam illæ quibus oleum defuit à regno cœlorum manserunt exclusæ, in tromissis solum illis, quæ illud

Pars II.

præviè præparatum secum ferebant. Verùm enim verò, si Christus nos tantum Catholicos, de die judicii sollicitos & anxios facere intendit, quod parabola innuit, quare ex decem virginibus unam aut duas tantum salvatas, reliquas verò novem aut octo damnatas non introducit, sed expressè quinque salvatas, & quinque damnatas asserit? Vera ratio est, quia Christus solus salvandorum numerum cognovit; *Cui soli cognitus est numerus electorum in superna felicitate locandus*. Et quamvis ejus intentioni, & timori nobis incutiendo convenientiùs fuisset, salvandorum numerum imminuere: attamen juxta suam præscientiam, doctrinæq; suæ veracitatem illum non licuit variare, nec imminuere. Proinde ex decem quinque salvatas, & alias quinque damnatas asserit: ex Catholicis enim, de quibus loquebatur, communiter medietas salvatur, & altera medietas damnatur.

Secundùm hanc doctrinam, quæ multorum Sanctorum est & non nimis rigida, sed larga & favorabilis, si hodie alii auditorio prædicarem, mediam partem ad dexteram, aliam verò mediâ partem ad sinistram pertinere dicerem. Consideratio sanè tristitiæ & horroris plenissima, quod Chri-

Zz

stiano.

stianorum & Catholicorum, fide imbutorum & illuminatorum, lacte Ecclesiæ enutritorum, tot Sacramentis & auxiliis munitorum medietas tantum salvetur ! è decem hominibus in Christum creditibus ejusque morte redemptis quinque damnentur ? Ex centum, pereant quinquaginta ? & ex mille in infernum descendant æternum arsurum quingenti ? Quis hoc ritè expendens non concutietur tremore : sed attenta tam difformi orthodoxæ professioni conversatione & vitâ, nec non tam modico Dei timore, quo passim vivitur, divinæ ipsius misericordiæ potius referendæ sunt gratiæ ; quàm justitia hæc admiranda.

Illud dicerem, si in alio, ut dixi, auditorio prædicarem : sed quia dies est veritatis prædicandæ, præsensque auditorium adeò diversum, ne, quæso, existiment, sibi que persuadeant qui me audiunt, hanc regulam pro omnibus esse universalem, quamvis sint, vel Catholici nominentur. Quemadmodum in hac vita multum differunt Magnates & potentes, & qui inferioris classis sunt, sic erit in die judicii. Illi hodie manum tenent dexteram ; verùm quemadmodum multum inverte-

multis eorum transeundum sit ad sinistram. De aliis salvabitur medietas, de Magnis verò & Potentibus quot ? nunquid vel tertia pars salvabitur ? num pars decima salvabitur ? utinam divinæ sic placeat misericordiæ ! Ego tantum dico (nec dicere audeam, nisi veritatis supremæ & infallibilis oraculum & sententia consentiret) ego inquam dico, raros valdè & paucos, & quasi miraculosè salvandos. Auscultent Grandes & hujus sæculi potentes non alium, quàm ipsum Deum cap. 6. Sapientia perorantem : *Præbete aurem vos, qui Sap. 6. continetis multitudinem, quoniam v. 3. & 4 data est vobis à Domino potestas.* Vos Principes, vos Ministri, quorum potestati subsunt populi : vos quibus Dominus regendi gubernandique rempublicam contulit potestatem, *præbete aurem :* & quid audient à Deo, tam malè audientes homines ? proclamacionem diei judicii terribiliorem eâ, quâ ad illum citabuntur mortui. *Judicium durissimum his qui præ-* *ibid. v. 6. 7.* *sunt, fiet : exiguus enim conceditur misericordia : Potentes autem potenter tormenta patientur.* Ecce finem potestatum tantopere desideratarum, quæ tantum ambiuntur, tanti fiunt, adeoque invidentur. Potentes nullam jam potestatem videntur, nam omnia possunt ; veniente

niente verò iudicio durissimo apparebit ; utrum quis alius plus possit, *Potentes potenter patientur.*

Verum enim verò, si à Deo, Potentibus illa collata est potestas, *Quoniam data est à Domino potestas vobis:* quo pacto eadem condemnationis ipsorum & potentis punitionis causa existit? Non est causa, sed occasio. Plerumque tot sunt peccata, quot occasiones peccandi : quanto plures & majores sunt occasiones, tantò plura & graviora sunt peccata : nec frequentior fortiorve est occasio, quàm potestas. Tentatio, & potestas? tentatus, & potens? quantacunque diabolus tentat & intentat in homine potente, omnia ad effectum deducit, sive sit in peccatis, quàm hominis, sive quàm Ministri. In peccatis hominis, quàm hominis, concurrente potestate cum concupiscentiâ, non est honor, nō est honestas, non est status, sed nec professio quantumcunque sacra, quæ non invadatur, quæ non vincatur, quæ non subjiciatur, quæ non dissolvatur : & in peccatis Ministri, quàm Ministri, accedente ad potestatem ambitione, superbiâ, odio, vindictâ, invidiâ, respectu, adulatione ; non est lex humana, nec divina, quæ non violetur ; non est meritum, quod non annihiletur ; non est incapacitas quæ

non evchatur ; non est paupertas, nec miseria, neque lachrymæ quæ non augeantur ; non est injustitia quæ non approbetur : non est violentia, nec crudelitas, nec tyrannus quæ executioni non detur. Quia verò ista sunt abusus, excessus & sævitie potestatis ; justissimum est, ut Potentes (eò quod sic sunt potentes) durissimo omnipotentis iudicio potenter torqueantur, *Potentes potenter tormenta patientur.*

Non nego, etiam regulæ huic suas esse exceptiones ; nec ipsa divina Sapientia hoc negat, immò concedit, denotat, valdeque prædicat exceptionem : sed hæc talis est, quæ eandem regulam magis confirmet. Denuò non alium, quàm ipsam divinam Sapientiam, cap. 31. Ecclesiastici de hoc casu loquentem attendite : *Qui potuit transgredi, & non est transgressus : facere mala, & non fecit : quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua?* Potens, qui impunè & sine contradicente legem infringere potest, & non infregit : Potens, qui pro arbitrio & libitu suo male vivere & operari potest & non fecit ; *Quis est hic, & laudabimus eum?* Quis est homo iste, ut Sanctorum cathalogo eum adscribamus? *Fecit enim mirabilia*

*Eccles.
31. v. 9.
& 10.*

in vita sua. Non loquor hic de mirabilibus horum potentum; nam de iis publica exstant testimonia, vel instrumenta jurata; & quod pejus est, historia impressæ. Hæc, larvâ non sublatâ, omnibus suis numeris absoluta videntur: non deprehenditur in eis passio, nec privatum interesse, neque vindicta, aut voluntas distorta; sed zelus, justitia, pietas, amor boni communis, denique omnes Christiani perfectique Ministri virtutes. Verum tribunal divinum, quod non ex verbis, sed factis eorum dirigitur, & juxta illa judicium formabit, quid dicat, benè pensate. *Quis est hic?* non dicit, *Qui sunt hi?* non de multis, vel aliquibus saltem; sed uno tantum, & sigillatim loquitur. Et quare? quia potens, qui impunè frangere potest leges, & non frangit, *Qui potuit transgredi, & non est transgressus*: Potens, qui ad libitum malè vivere & facere potest, & hoc non facit, *facere mala, & non fecit*: si quistalis in mundo invenitur, est unus, *Quis est hic?* Porro ille unus non ordinariè, nec semper, sed quasi miraculosè, *Fecit enim mirabilia in vita sua.* Ita illud asseverat & ponderat Deus, qui novit omnia: & sufficiebat scire, quod sciunt omnes. Quia verò tam parvus & rarus grandium & poten-

tum istorum est numerus, qui ea quæ sibi incumbunt ritè præstant, cum non solum de suis propriis, verum etiam, & quidem strictissimam, de creditorum & commissorum regimini suo animabus & vitis rationem sint reddituri: videte num multi eorum in die judicii à dextris collocati invenientur?

§. VII.

Verum, cum regula ista non omnibus statibus personisve quadret: regula universali omnes complectente & ex quâ omnes obventurum sibi in die judicii locum colligere possint, concludamus. Christus Dominus noster hodie signa nobis dedit ad præcognoscendum judicii diem à longè: operæ pretium igitur erit scire etiam signum, ex quò obventuri nobis loci qualitatem cognoscere liceat, & quidem hodie, quia judicium nostrum nobis est propinquius. Ad hoc demonstrandum, celebrem nobis textum, ipsa jam aliquoties in hac materia allegata Divina Sapiencia subministrat: in materia quippè tam gravi & solida inferior auctoritas non sufficit, nec alleganda venit. Cap. II. Ecclesiastes, ita inquit, *Si ceciderit lignum ad Au-*

*Eccles.
1. v. 3.*

que

que loco ceciderit, ibi erit. Lignum istud seu arbor, quilibet est nostrum, cadit aut cadet in hora mortis, & ubicunque ceciderit illo momento, ibi manebit semper: ab illo etenim momento pendet æternitas. Nihilominus, cum partes mundi sint quatuor universum, versus quas arbor cadere possit, videlicet Aquilonaris, Australis, Orientalis & Occidentalis: Textus, Australis, quæ est dextra mundi, & Aquilonaris partis, quæ sinistra reputatur mundi, mentionem tantummodò facit: nam homo ad alterutram tantum harum partium cadere potest, vel ad dextram cum salvandis, vel ad sinistram cum damnandis.

Enim verò, quo pacto homo arcanum istud poterit divinare? & quomodo locum sibi in die Judicii, vel à dextris, vel à sinistris assignandum cognoscere poterit? Divina similiter Providentia & hujus evidens valde certumque signum nobis noluit deesse: & ad hocce mysterium Spiritus S. similitudinem arboris cadentis totaliter reduxit: *In quocunque loco ceciderit lignum.* Arbor nondum excisa in quam partem sit casura, nonne facile & naturaliter cognoscitur? pari ratione & quilibet hoc de se in semetipso cognoscere poterit. Quod si nondum intelligitis

modum ex me scire volentes; illum ex ore S. Bernardi audite, qui propriè cum primis & clarè illum demonstrat his verbis: *Quo verò casura sit arbor, si scire volueris, ramos eius attende: unde maior est copia ramorum, & ponderosior, inde casuram ne dubites.* Vult dicere, pondere ramorum ad partem inclinante dexteram, ad dexteram cadet: vice versâ, si ad partem propendeat sinistram, ad sinistram quoque casuram non dubites, utrumque certum habeto, *Ne dubites.* Proinde quilibet animam suam, vitam suam, & opera, quæ arboris sunt rami attentè consideret. Quos si fide, pietate, timore Dei, mandatorum ipsius observantiâ, religione, oratione, propriarum mortificatione passionum, Veritate, Justitiâ, Charitate, puritate denique conscientiæ, Sacramentorum frequentatione, nec non aliarum virtutum, & christiano homine dignorum exercitatione operum ponderosos & ornatos viderit, sic perseverando, non est quod dubitet, quin ad dexteram casurus sit partem. Si verò è contra opera sua non nisi libertatem vitæque dissolutionem, ambitionem, cupiditatem, superbiam, invidiam, odia, vindictam, sensualitatem, Dei salutisque oblivionem, sine generosa valde vitæ e-

mendandæ, sicque perseverandi resolutione, sapiant & spirent, similiter arborem ad sinistram casuram partem, omni veniæ spe præcisâ, certum habeat.

Verùm replicabitis mihi forsan, aut diabolus replicabit vobis, inter hominem & arborem magnam dari differentiam; arborem enim jam robustiorem factam, & consolidatam inclinationem non admittere; hominem verò arbitrio & rationis usu præditum, licet actualiter immenso vitiorum pondere incurvarum & ad sinistram inclinatam manum, quacunque horâ libuerit, seriâ peccatorum poenitentia emendationeque mediante, ad dexteram sese inflectere posse. Ita est, vel quandoque esse potest, & ita hoc S. Bernardus insinuavit supra citatis verbis subiungens: *Si tamen tunc fuerit excisa.* Verùm in die iudicii clarè patebit, eâdem confidentiâ seu præsumptione tentatos, quotquot in inferno agunt, Catholicos illuc devenisse.

S. Petrus de certitudine vel incertitudine adipiscendæ salutis, modoque illam cognoscendi non solum, sed etiam certificandi loquens cap. i. secundæ suæ epistolæ notabiles hæce depromit sententias: *Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem fa-*

ciatis: Hæc enim facientes non peccabitis aliquando: sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & Salvatoris Iesu Christi. Si dubitatis, Christiani (inquit S. Petrus) & de salvatione vestri estis ambigui, sermō & omni sollicitudine & studio bonis operibus insudate, & mox certam facietis. Verbum, *Certam* in textu græco, in quo S. Petrus scripsit, magis nervosam adhuc habet significationem; vult enim dicere, *Firmam, stabilem, immutabilem*: Id est tam certam, stabilitam & fundatam, ut mutari non possit. Porro, quare opera bona tam certam & securam reddant salvationem, ut infallibilis & immutabilis sit? idem Apostolorum Princeps rationem immediate subiungit: *Hæc enim facientes, non peccabitis aliquando.* Id est, vacando enim operibus bonis eo modo, quo dixi, nunquam, saltem graviter peccabitis; consequenter portæ cæli vobis patebunt ad ingrediendum, æternūque Domini & Salvatoris nostri regno perfruendum: *Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum Regnum Domini nostri Iesu Christi.* R. P. Cornelius à Lapide (Author eruditissimus, & in Scripturis Sacris genuinum & solidum sensum semper investigans)

2. Petri
1. v. 10.
& 11.

in textum illum commentatus, Theologicè postea materiam illam discutens, totam illam sententiam ad formam syllogisticam reducit, inquit: *Hic est Syllogismus S. Petri. Quicumq; non peccat, seq; purum à peccato conservat, hic certam facit suam vocationem, & electionem, tum ad gratiam, tum consequenter ad gloriam: atqui qui satagit, studetque bonis operibus, hic non peccat: Ergo qui satagit, studetque bonis operibus, certam facit suam vocationem & electionē.*

Minor, seu secunda Syllogismi hujus propositio, uti notabilis, ita similiter videretur difficilis, nisi declaratio Canonica, & S. Petri expressa diffinitio clausulâ universalissimâ omnem difficultatem dissiperet: *Hec enim facientes non peccabitis aliquando.* Novi equidem opera bona solum mereri posse de congruo perseverantiam finalem & gratiam. Sed hæc ipsa congruentia habens effectum dependentem ab acceptione & voluntate divina, postquam S. Petrus certum eum definivit, extra omne dubium & contingentiam manet. Quod cum ita se habeat (cum aliter habere se posse non videatur) tota trium S. Petri propositionum consequentia formaliter fluit; tertia enim, suppositâ certitudine secundâ; & secunda, suppositâ

certitudine primâ sequitur. Prima ponit fundamentum bonorum operum: *Et per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* Secunda bonorum operum ostendit effectum, qui est perseverantia. *Hec enim facientes, non peccabitis aliquando.* Et tertia concludit cum fine, ejusdemque perseverantiæ præmio, quod est salvatio, regnumq; cæleste: *Sic enim abundantè ministrabitur vobis introitus in æternū regnum Domini nostri.*

Nihilominus diligentius examinata hac certitudine, & qualitatibus ejus discussis, communis Theologorum fert sententia, ex hoc S. Petri textu, non nisi moralē evinci certitudinem, quæ naturaliter & sine declaratione haberi potest. Collatâ itaq; qualicunque declaratione non canonicâ, cum operibus bonis, ego præligerē certitudinem operum, quam illâ declarationis: declaratio enim me salvare nequit sine bonis operibus; & bona opera me salvare possunt sine declaratione. Alij certitudinē istam, de qua loquitur Apostolus plus quàm moralem esse volunt: cum certitudine quippe morali salvatio potest esse incerta. Sed incertitudo salvationis cū bonis operibus conjuncta, juxta opinionem quam ego multum veneror, similiter est certa. Interrogavit quandoq; S. P.

meus Ignatius Patrem Didacum Laynes (illum tam celebrem in Concilio Tridentino summi Pontificis Theologum) utrum è duobus, datâ sibi electione à Deo, eligeret? vel cum certitudine, rectâ tendere in cœlum, vel cum salvationis incertitudine, Deo serviendo, manere in mundo? respondit P. Laynes electurum se statim ire in cœlum: S. Ignatius verò ait, electurum se, quamvis cum salvationis incertitudine, Deo serviendo

In Offic. S. Ignat. In Offic. S. Ignat. Lett. manere in mundo: *Malle se beatitudinis incertum vivere, & interim Deo inservire, quàm certum eiusdem gloria statim mori.* Ita illud refert Ecclesia in Legenda ejusdem Sancti, hanc ipsius resolutionem approbando & canonizando. Enimverò si resolutio hæc, adeò, uti videtur, erat periculosa, quomodo illam laudat, & in exemplū proponit Ecclesia? & quomodo eandem partem, tam illuminatus spiritu, sicut erat S. Ignatius, elegit salvationis certum cum incerto commutans? Quia salvationis incertitudo cum Dei servitio, bonorumque operum exercitio conjuncta (prout in hoc casu erat) est incertitudo talis, ut certitudo maxima haberi possit. Ita illud judicavit statimque declaravit idem S. Ignatius, cujus judicium & spiritus, maximis istius ævi & omnium

oraculis meritò erit accensendus.

Verum enim verò, quia doctrina universalis, in materia tantiponderis & momenti, non debet esse exotica, sed vulgaris ab omniq; perplexitate & dubio remota; quod promissi, duobus duorū Theologiæ & Philosophiæ principum S. Thomæ & Aristotelis assertis concludo. S. Thomas 1. p. q. 23. art. 8. ita ait: *Vnde prædestinatis conandum est ad bene operandum, & orandum, quia per hujusmodi prædestinationis effectus certitudinaliter impletur.* Dixerat in ordine prædestinationis divinæ etiam nostra bona opera contineri, quibus mediantibus salus obtinetur, & sine quibus obtineri nequit: concluditque, quod omnibus efficaciter & strenuè bonorum operum exercitio insistentum sit, illorum enim virtute finem effectumque prædestinationis consecuturi forent, & non dubiè, sed certitudinaliter, cum omni certitudine. Dico, cum omni, nam Doctor Angelicus non limitat, aut gradum & qualitatem ejus distinguit. At quia nonnulli ipsum interpretando volunt, quod de certitudine tantum morali loquatur, id est, de eo, quod communiter & quasi semper accidit: tanta salutem est certitudo, ut quilibet homine cognoscere possit locum manus dextræ vel sinistræ, quem in die

D. Tho. 1. p. q. 23. art. 8.

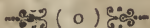
Vasqu. disp. 92.

die judicij fortiturus est. Porro quia in negotio salvationis seu damnationis, hæc certitudo cuiusque timori & sollicitudini sufficit; illa similiter sufficere debet omnibus ut promissis meis satisfecisse videar: Siquidem Aristoteles libro primo Ethicorum asserit, neminem sanæ mentis majorem debere procurare, aut desiderare certitudinem, quàm cuius materia, de qua tractatur, capax est:

Arist. lib. 1. Ethic. Disciplina est enim in tantum certitudinem inquirere secundum unumquodq; genus, in quantum natura rei recipit.

Nostra nunc interest, ut quilibet attentè & sollicitè vitæ suæ arborém consideret: examinetque posito omni deceptorij proprii amoris fucò, & videat utrum operum suorum rami ad dexteram, vel sinistram inclinent: *Ad Austrum, aut ad Aquilonem.* Ut intuitus hic tam sit clarus & certus, veluti cominûs & de prope, non verò eminûs & à longè videntis; solummodo ad memoriam omnibus revocare volo, quod S. Joannes Baptista omnibus prædicabat: *Iam securis ad radicem arboris posita est.* In quamcunque partem arbor inclinet, & qualiscunque illa sit, se-

curis jam ad radicem posita est. Quilibet dies, & hora quælibet est unus ictus quem mors impingit vitæ. Porro qui deliciis adeo deditam vitam agunt, considerent, quod grossioribus sternendis arboribus multi requirantur ictus, tenerioribus verò sufficiat unus. Christus Dominus ac Redemptor noster qui ex tanto salutis nostræ desiderio, tanta & talia fecit & passus est, clarè nobis hodie ad oculum demonstravit, judicium nostrum centum annos non transgressurum: *Non præteribit generatio hac, donec omnia fiant.* Sed attendendum singulariter, quod nobis centum istos annos, aut nos ad eos, nec ad nonaginta, nec ad octoginta, nec ad decem, nec ad unum quidem, immò nec medium perventuros promittat; sed admonitos nos potius velit, quod dies iste possit esse hodiernus, & ista præsens possit esse hora, quam idem Dominus, per suam misericordiam, adeo nobis felicem esse concedat, ut in illo die, nos omnes ad dexteram suam collocatos ad fruendum illâ gloriâ introducat, quæ non nisi operibus bonis gratiâ ipsius adjutus obtinetur. Amen.

I N D E X

Locorum Sacrae Scripturae.

Numeri significant paginam.

Ex Libro Genesis.

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
1. 1. I n principio creavit Deus cœlum & terram.	pag 231.	11. 4. Cujus culmen pertingat ad cœlum.	179. &
2. Tenebra erant super faciem abyſſi: dixitque Deus.	113.	6. Cœperunt hoc facere, nec deſſent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant.	231.
3. Fiat lux, & facta eſt lux.	113.	7. Deſcendamus igitur & confundamus linguas eorum.	231.
4. Spiritus Domini ſacundabat aquas.	158.	12. 1. Egredere de terra, & de cognitione tua, & de domo Patris tui, & veni in terram quam monſtravero tibi.	108. & 187.
16. Fecit duo luminaria magna: luminare majus ut præſſet diei, luminare minus ut præſſet nocti.	91.	2. Faciamque te in gentem magnam.	108.
21. Creavit Deus cete grandia.	249.	12. Novi quod pulchra ſis mulier.	297.
26. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram: & præſtiſciſcibus maris & volatilibus cœli, & beſtiis, univerſaque terra.	91.	16. Abraham benè uſi ſunt propter illam.	297.
26. Et præſtiſciſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtiis, univerſaque terra.	249.	15. 13. Affligent eos quadringentis annis.	343.
2. 19. Omne quod vocavit Adam anima viventis, ipſum eſt nomen ejus.	19.	16. Generatione autem quartâ revertetur huc.	343.
19. Adduxit ea ad Adam, ut videret quid vocaret ea.	19.	17. 1. Quia feciſti hanc rem, benedicentur in ſemine tuo omnes gentes, in Iſaac vocabitur tibi ſemen.	35.
3. 1. Cur præcepit vobis Deus?	175.	18. 33. Abiitque Dominus.	71.
4. Nequaquam morte moriemini.	176.	22. 1. Tentavit Deus Abraham.	116.
5. Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis.	175.	2. Tolle ſilium tuum quem dilexiſti Iſaac.	188.
22. Ne forte ſumat de ligno vita & comedat, & vivat in æternum.	83.	2. Tolle ſilium tuum unigenitum quem diligis Iſaac, & offeres illum in holocauſtum ſuper unum montium, quem monſtravero tibi.	108.
24. Collocavit ante Paradifum Cherubim, & ſtammæum gladium ad cuſtodendum viam ligni vite.	83.	12. Nunc cognovi quod times Deum.	319.
8. 9. Cum non inveniſſet ubi requieſceret pes ejus.	178.	16. Quia feciſtorem hanc, benedicam tibi.	332.
		17. & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli.	332.
		18. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terra.	210.
		25. 34. Abiit parvi pendens, quod primogenita vendi-	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.
<i>vendidisset.</i>	48. & 216.
27. 34. <i>Irrugit clamore magno, & conser-</i> <i>natus est.</i>	48.
29. 5. <i>Nonne pro Rachel servivi tibi?</i>	93.
26. <i>Non est in loco consuetudinis, ut mino-</i> <i>res ante tradamus ad nuptias.</i>	93.
31. 4. <i>Fugiebat somnus ab oculis meis.</i>	275.
39. 9. <i>Ecce Dominus meus omnibus mihi tra-</i> <i>ditis, ignorat quid habeat in domo sua:</i> <i>quomodo ergo possum hoc malum facere?</i>	129.
42. 8. <i>Cognovit eos, & non est cognitus ab eis.</i>	121.
21. <i>Meritò hæc patimur, quia peccavimus</i> <i>in fratrem nostrum.</i>	130.
48. 19. <i>Scio. fili mi, scio.</i>	99.
50. 3. <i>Flevit enim populus septuaginta dies.</i>	306.
7. 9. <i>Ierunt cum eo cuncti seniores domus Pha-</i> <i>raonis, cunctiq; majores natu Egypti</i> <i>habuitque in comitatu currus, & equi-</i> <i>tes.</i>	306.
10. 11. <i>Ubi celebrantes exequias plantu ma-</i> <i>gno, atque vehementi impleverunt sep-</i> <i>tem dies, quod cum vidissent habitato-</i> <i>res terræ Chanaan, vocatum est nomen</i> <i>loci illius Plantus Egypti.</i>	306.
26. <i>Mortuus est Ioseph, & expletis centum</i> <i>& decem vita sua annis, & conditus</i> <i>aromatibus repositus est in loculo in E-</i> <i>gypto.</i>	306.

Ex Libro Exodi.

3. 5. <i>Solve calceamentum de pedibus tuis</i>	320.
6. <i>Ego sum Deus Patris tui.</i>	88 & 120.
13. <i>Deus Patrum vestrorum misit me ad vos.</i>	98.
14. <i>Ego sum qui sum.</i>	320.
7. 1. <i>Constitui te Deum Pharaonis.</i>	17.
13. 18. <i>Armati ascenderunt filii Israel de ter-</i> <i>ra Egypti.</i>	107.
20. 12. <i>Visis longævus super terram.</i>	311.

Cap. Vers.	Pag.
25. 5. <i>Pelles rubricatas.</i>	292.
11. <i>Faciesque supra coronam auream per</i> <i>circuitum.</i>	16.

Ex Libro Numeri.

16. 48. <i>Stans inter mortuos, & viventes depre-</i> <i>catus est pro populo, & plaga cessavit.</i>	145.
---	------

Ex Libro Deuteronomij.

17. 18. <i>Postquam sederit in solio Regni sui, de-</i> <i>scribet sibi Deuteronomium legis hujus,</i> <i>loquetque illud omnibus diebus vita sua,</i> <i>Ut discat timere Deum, neque declinet</i> <i>in partem dexteram, vel sinistram,</i> <i>ut longo tempore regnet ipse & filii ejus.</i>	243.
21. 23. <i>Maledictus à Deo est, qui pendet à ligno.</i>	307.

Ex Libro Judicum.

5. 20. <i>Stella manentes in ordine & cursu suo.</i>	117.
--	------

Ex Libro Regum. I.

9. 2. <i>Non erat vir de filiis Israel melior illo</i>	281.
10. 23. <i>Stetit in medio populi, & altior fuit us-</i> <i>que universo populo ab humero, & sursum.</i>	282.
24. <i>Certè videtis quem elegit Dominus,</i> <i>quoniam non sit similis illi.</i>	282.
24. <i>Quoniam non sit similis illi in omni po-</i> <i>pulo.</i>	282.
15. 28. <i>Scidit Dominus Regnum Israel à te ho-</i> <i>die, & tradidit illud proximo tuo me-</i> <i>liori te.</i>	281.
32. <i>Siccine separat amara mors?</i>	351.
16. 6. <i>Ne respicias vultum ejus, neque alti-</i> <i>tudinem stature ejus, quoniam abjeci</i> <i>eum.</i>	292.
7. <i>Nec juxta intuitum hominis ego judico:</i> <i>homo enim videt ea, quæ parent, Domi-</i>	

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.
	<i>nus autem intuetur cor.</i>
17. 40.	<i>Elegit sibi quinque limpidiſſimos lapides de torrente.</i>
18. 3.	<i>Inierunt autem David & Jonatas ſœdus diligebat enim eum quaſi animam ſuam.</i>
20. 17.	<i>Et addidit Jonatas deſerare David: eo quod diligeret eum.</i>
29. 6.	<i>Vixit Dominus, quia reſtus es tu, & bonus in conſpectu meo. ſed non places Sarrapiſti: ſcio quia bonus es tu in oculis meis. ſicut Angelus Domini.</i>

Ex Libro Regum. 2.

1. 26.	<i>Doleo ſuper te, frater mi Jonata, decore nimis. & amabilis ſuper amorem mulierum: ſicut mater unicum amat filium ſuum, ita & ego te diligebam.</i>
2. 5	<i>Benedicti vos à Domino quia feciſtis miſericordiam hanc cum Domino veſtro Saul & ſepeliſtis eum, & nunc retribuet vobis Dominus miſericordiam, & veritatem.</i>
8. 17.	<i>Joſaphat à commentariis, & Saraias ſcriba.</i>
15. 13.	<i>Toto corde univerſus Iſrael ſequitur Abſolom.</i>
32.	<i>Inſatua, quaſo, Domine, conſilium Achitophel.</i>
16. 23.	<i>Quaſi quis conſuleret Dominum.</i>
17. 14.	<i>Domini autem nutu diſſipatum eſt conſilium Achitophel utile.</i>
19. 38.	<i>Et ſervus tuus Chamaam, ipſe vadat tecum, & fac ei quidquid tibi bonum videatur.</i>
38.	<i>Quidquid tibi placuerit, quod petieris à me, impetrabis.</i>

Cap. Vers.	Pag.
	<i>Ex Libro Regum 3,</i>
1. 37.	<i>Quomodo fuit Dominus cum Domino meo Rege: ſic ſit cum Salomone, & ſublimus faciat ſolum ejus à ſolio Domini mei Regis David.</i>
47.	<i>Ampliſicet Deus nomen Salomonis ſuper nomen tuum & magniſicet thronum ejus ſuper thronum tuum.</i>
2. 16.	<i>Petitionem unam precor à te, ne confundas faciem meam.</i>
20.	<i>Petitionem parvulam.</i>
11. 3.	<i>Fueruntque ei uxores quaſi Regina ſepingenta.</i>

12. 8.	<i>Reliquit conſilium ſenum, qui aſſiſtebant coram Salomone patre ejus, cum adhuc viveret, & adhibuit adoleſcentes, qui nutriti fuerant cum eo, & aſſiſtebant ei.</i>
14.	<i>Pater meus cecidit vos ſagellis, ego autem cadam vos ſcorpionibus.</i>
22. 20.	<i>Quis decipiet Achab Regem Iſrael, ut aſcendat, & cadat in Ramoth?</i>
21	<i>Et dixit unus verba huiusmodi: & alius aliter.</i>
22.	<i>Ego decipiam illum. egrediar, & ero ſpiritus mendax in ore omnium Prophetarum.</i>

Ex Libro Tobia.

6. 8.	<i>Cordis ejus particulam, ſi ſuper carbonem ponas, ſumus ejus extricat omne genus demoniorum, & ſel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & ſanabuntur.</i>
-------	---

Ex Libro Eſther.

7. 8.	<i>Needum verbum de ore Regis exierat, & ſtatim operuerunt faciem ejus.</i>
-------	---

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.

Pag. Pfalm Verſ.

Pag.

Ex Libro Job.

17. 3. *Pone me juxta te, & cuſuſvis manus pugnet contra me.* 244
 19. 22. *Quare perſequimini me, & carnibus meis ſaturamini.* 259
 38. 10. *Circumdedi illud terminis ſuis, & dixi huc venies, & non procedes amplius.* 145
 40. 18. *Et fiduciam habet quod inſinat JORDANUS in os ejus.* 16
 42. 11. *Venerunt ad eum omnes amici & cognati ejus, qui cognoverant eum prius.* 122

Ex Libro Pfalmodorum.

Pſal. Verſ.

Pag.

2. 6. *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo ſuper Sion Montem ſa. Eum ejus: Dominus dixit ad me, filius meus es tu.* 39
 10. *Et nunc Reges intelligite, erudimini qui judicatis terram.* 21
 4. 3. *Ut quid diligitis vanitatem, & quaritis mendacium.* 51
 3. *Filij hominum uſque quò gravi corde, ut quid diligitis vanitatem.* 51. & 312
 7. 5. *Si reddidi retribuētibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.* 311
 14. *Arcum ſuum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vafa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit.* 356
 10. 6. *Pluet ſuper peccatores laqueos.* 137
 13. 4. *Nonne cognoscent omnes, qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam, ut cibum panis?* 260
 15. 14. *Quoniam non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* 20
 17. 12. *Tenebroſa aqua in nubibus aëris.* 271
 22. 5. *Fiat menſa eorum in laqueum.* 137

24. 10. *Univerſa via Domini miſericordia & veritas* 298
 32. 9. *Iſpe dixit & facta ſunt.* 18
 34. 15. *Congregata ſunt ſuper me flagella, & ignoravi* 333
 35. 6. *Domine in cælo miſericordia tua, & veritas tua uſq; ad nubes.* 298
 33. 7. *Et ignorat cui congregabit ea.* 351
 39. 18. *Non abscondi miſericordiam tuam & veritatem tuam à concilio multo.* 293
 29. *Ego autem mendicus ſum & pauper.* 154
 44. 6. *Sagittæ tuæ acutæ, Populi ſub te cadent in corda inimicorum Regis.* 356
 10. *Aſtittit Regina à dextris tuis in veſtibus deaurato circumdata varietate.* 12
 14. *Omniſ gloria ejus filia Regis ab inuſ.* 13
 16. *Memores erant nominis tui: Propterea populi conſitebuntur tibi.* 285
 17. *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.* 285
 59. 6. *Dediſti me timentibus te ſignificationem, ut fugiant à facie arcus, & liberentur dilecti tui.* 356
 61. 10. *Mendaces filij hominum inſtat eris, ut decipiant de vanitate in idipſum.* 222
 10. *Mendaces filij hominum in ſtateris.* 222
 71. 3. *Conſcipient montes pacem populo, & colles injuſtitiā.* 294
 7. *Orietur in diebus ejus juſtitia, & abundantiā pacis.* 294
 8. *Dominabitur à mari uſque ad mare, & à flumine uſque ad terminos orbis terrarum.* 113
 72. 28. *Mibi autem adharere Deo bonum eſt.* 267
 73. 23. *Superbia eorum aſcendit ſemper.* 180
 74. 3. *Cum accepero tempus, ego juſtitias judicabo.* 357

Aaa 3

75. 9. Tere

INDEX LOCORUM

Pſalm. Verſ.	Pag.	Pſalm. Verſ.	Pag.
75. 6. Terra tremuit, & quievit dum exurgeret in iudicium Deus.	355	quoniam magnificasti super omne nomen tuum ſanctum.	298
77. 72. In intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.	134	138. 6. Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me.	278.
83. 12. Miſericordiam, & veritatem diligit Deus.	298	145. 3. Nolite conſidere in Principibus in quibus non eſt ſalus.	15
87. 11. Nunquid mortuis facies mirabilia?	301	Ex Libro Proverbiorum.	
12. Nunquid narrabit aliquis in ſepulchro miſericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione?	301	Cap. Verſ.	Pag.
88. 15. Miſericordia, & veritas præcedent faciem tuam.	298	19. 17. Fœneratur Domino qui miſeretur pauperi.	311
49. Quis eſt homo qui vivit, & non videbit mortem?	84	27. 10. Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiſeris.	98
89. 4. Mille anni ante oculos tuos tanquam dies.	341	31. 10. Mulierem fortem quis inveniet?	3
103. 19. Sol cognovit occaſum ſuum.	328	14. Facta eſt quaſi navis inſtitutoris de longe portans panem ſuum.	207
109. 1. Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis.	309	Ex Libro Eccleſiaſtes.	
113. 1. Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam: ſuper miſericordia tua, & veritate tua.	298	1. 1. Verba Eccleſiaſte filii David Regis Hieruſalem: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.	50
5. Quid eſt tibi mare quod fugiſti, & tu jordanis quia converſus es retrorſum.	16.	2. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.	257
7. A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Jacob.	17	4. Generatio præterit, generatio advenit.	343
116. 1. Laudate Dominum omnes gentes quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia ejus, & veritas Domini manet in æternum.	298	4. Generatio præterit, generatio advenit, terra autem in æternum ſtat.	348
118. 24. Conſilium meum juſtificationes tua.	244	11. 3. Si ceciderit lignum ad Auſtrum, aut Aquilonem, in quocunque loco ceciderit, ibi erit.	364
37. Averte oculos meos ne videant vanitatem.	257	Ex Libro Canticorum.	
66. Quia mandatis tuis credidi.	178	1. 4. Nigra ſum, ſed formoſa, ſicut tabernaculum Cedar, ſicut pelles Salomonis.	292
96. Omnis conſummationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.	352	7. Si ignoras te, ô pulcherrima inter mulieres.	319
170. Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo.	81	6. Quem diligit anima mea.	319
137. 2. Super miſericordia tua, & veritate tua		9. Equitatus meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te, amica mea.	138
		2. 5. Quia amore langueo.	138
		5. Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore	

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
amore languet.	333	24. 13. In electis meis mittere radices.	169
12. Flores apparuerunt in terra nostra, tem- pus pstationis advenit.	359	31. 9. Qui potuit transgredi, & non est trans- gressus, facere mala, & non fecit, quis est hic, & laudabimus eum: fecit enim mira- bilia in vita sua.	363
3. 6. Quæ est ista, quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrr- he & thuris.	205	32. 28. Qui credit Deo, attendit mandatis.	177

Ex Prophetia Isaïæ.

4. 4. Mille clypei pendent ex ea, omnis arma- tura fortium.	45	1. 3. Cognovit bos possessorem suum, & asinus prosepe Domini sui, Israël autem me non cognovit.	125
6. Vadam ad montem myrrhe, & ad collem thuris.	206	7. 11. Pete tibi signum à Domino in profundum infernî, sive in excelsum supra.	79
5. 5. Surrexi ut aperirem dilecto, at ipse de- clinaverat, atque transferat.	138	11. Non petam.	80. Item 153
7. Percusserunt me, & tulerunt pallium me- um custodes murorum.	138	9. 3. Multiplicasti gentem, & non multiplicâ- sti latitiam.	285
8. Adjuro vos filia Hierusalem, si invene- ritis dilectum, ut nuntietis ei, quia amo- re languet.	333	18. 2. Ite Angeli veloces ad gentem expectan- tem.	112
6. 9. Quæ est ista, quæ progreditur quasi au- roræ consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol.	22. & 202	43. 24. Servire me fecisti in peccatis tuis.	182
8. 14. Fuge dilecte mi.	138	45. 1. Christo meo Cyro.	5

Ex Libro Sapientiæ.

6. 6. Præbete aurem, vos qui continetis mul- titudinem, quoniam data est à Domino potestas vobis iudicii durissimum, his qui præsumunt fieri: exiguo enim conceditur misericordia, potentes autem potenter tormenta patientur.	362	8. Quia abscessus est de terra viventium.	308
19. 7. Campus germinans de profundo maris.	16	8. Generationem ejus quis enarrabit?	308
		65. 22. Non edificabunt, & alius habitabit, non plantabunt, & alius metet.	350

Ex Prophetia Jeremiæ.

1. 6 Et dixi, A, A, A, Domine Deus, quia puer ego sum.	110
---	-----

Ex Threnis Jeremiæ.

2. 13. Magna est velut mare contritio tua.	207
--	-----

Ex Prophetia Danielis.

3. 2. Iudicium Patris audite filii, & sic faci- te, ut salvî sitis.	100	3. 75. Benedicite Cete, & omnia quæ moven- tur in aquis Domino.	249. & 274
11. 1. Sapientia humiliati exaltabit caput il- lius, & in medio magnatorum consedere illum faciet.	290	4. 24. Peccata tua elemosinis redime.	157
2. Non laudes virum in specie sua, neque spem as nomen in visu suo.	292	5. 27. Appensus es in statera.	360
12. 10. Non credas inimico tuo in æternum.	190	27. Appensus es in statera, & inventus es mi- nus habens.	283
			30. In

INDEX LOCORUM

Cap. Verſ.	Pag.	Cap. Verſ.	Pag.
30.	In eadem nocte interfecit eſt Balthaſar.	8.	Aſſumpſit eum diabolus in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna mundi, & gloriam eorum.
12. 3.	Quaſi ſtella in perpetuas eternitates.	10.	Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies.
	Ex Prophetia Oſeæ.	12.	Relictis retibus & patre.
13. 14.	Ero mors tua, ô mors.	5. 13.	Quod ſi ſal evanuerit, in quos ſalietur? ad nihilum valet ultra, niſi ut mittatur foras, & concuſcetur ab hominibus.
	Ex Prophetia Amos.	23.	Si offers munus tuum ad altare, relinque ibi munus tuum, & vade prius reconciliari fratri tuo.
5. 11.	Domos quadrolapide adificabitis, & non habitabitis in eis: vineas plantabitis amantiffimas, & non bibetis vinum earum.	42.	Qui petit à te, da ei.
	Ex Prophetia Jonæ.	44.	Ego autem dico vobis: diligite inimicos veſtros.
2. 4.	Adhuc quadraginta dies.	6. 24.	Non poteſtis Deo ſervire & mammonæ.
3. 5.	Cœpit Jonas prædicare itinere unius diei, & crediderunt viri Ninivite in Deum.	24.	Nemo poteſt duobus Dominis ſervire.
	Ex Prophetia Michæ.	25.	Aut unum odio habebit, aut alterum diliget; aut unum ſuſtinebit, & alterum contemnet.
5. 2.	Egreſſus ejus ab initio, à diebus æternitatis.	8. 24.	Iſe verò dormiebat.
	Ex Prophetia Habacuc.	10. 28.	Nolite timere eos, qui occidunt corpus.
1. 1.	In medio annorum notum facies.	15.	Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo.
3. 8.	Viam feciſti in mari equis tuis, & quadrigæ tuæ ſalvatio.	27.	Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, & ego reſciam vos: tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris.
	Ex Prophetia Malachiæ.	13. 28.	Vidimus, & colligimus ea.
4. 2.	Sanitas in pennis ejus.	29.	Aut illis, non.
	Ex Divo Matthæo.	29.	Ne colligentes Zizania, eradicetis ſimul & triticum.
1. 1.	Filii David, Filii Abraham.	30.	In tempore miſſis dicam Meſoribus.
2. 2.	Vidimus ſtellam ejus, & venimus.	44.	Quem qui invenit homo,
3.	Turbatus eſt Herodes, & omnis Hieroſolyma cum illo.	44.	Radit & vendit univerſa quæ habet, & emit agrum illum.
19.	Defuncti ſunt enim qui quærebant animam pueri.	45.	Simile eſt Regnum Cœlorum homini negotiatori, quærenti bonas Margaritas, inventâ unâ pretioſâ Margaritâ, dedit omnia ſua, & comparavit eam.
20.	Defuncto Herode.		
4. 1.	Ductus eſt Jeſus in deſertum.		
3.	Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.		

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
4. 7. <i>Sagena missa in mare.</i>	249	25. 2. <i>Quing, autem ex eiserant fatua, & quing, prudentes.</i>	361
4. 8. <i>Collegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.</i>	249	6. <i>Ecce Sponsus venit.</i>	354
16. 16. <i>Vos autem, quem me esse dicitis? Tu es Christus Filius Dei vivi.</i>	175	9. <i>Nescitè non sufficiat nobis & vobis.</i>	64
18. <i>Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam.</i>	104	11. <i>Clausula est ianna.</i>	288
24. <i>Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam.</i>	186	12. <i>Nescio vos.</i>	123
26. <i>Quid prodest homini si universum mundum lucretur, anime verò sue detrimentum patiatur.</i>	47. & 245	36. <i>In carcere eram, & venistis ad me.</i>	164
17. 4. <i>Domine bonum est nos hic esse.</i>	315	39. <i>Domine quando te vidimus in carcere, & venimus ad te.</i>	164
18. 1. <i>Quis putas major est in Regno cœlorum? 75.</i>	75	26. 9. <i>Ut quid perditio hac? potuit enim unguentum istud venundari multo, & dari pauperibus.</i>	296
3. <i>Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.</i>	180	10. <i>Opus enim bonum operata est in me.</i>	299
19. 21. <i>Si vis perfectus esse, vende qua habes, & da pauperibus.</i>	152	12. <i>Mittens hac unguentum hoc in corpus meum ad sepeliendum me fecit.</i>	299
27. <i>Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?</i>	286	31. <i>Percutiam pastorem & dispergentur oves 175.</i>	175
28. <i>Sedebitis super sedes duodecim.</i>	286	31. <i>Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte.</i>	174
29. <i>Centuplum accipiet, & vitam eternam possidebit.</i>	183	35. <i>Similiter omnes Discipuli dixerunt.</i>	174
20. 16. <i>Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.</i>	280	39. <i>Pater, si possibile est.</i>	209
21. <i>Ad dextram & sinistram in regno tuo.</i>	82	50. <i>Amice ad quid venisti.</i>	323
22. <i>Nescitis quid petatis.</i>	84	50. <i>Injecerunt manus in Iesum, & tenuerunt eum.</i>	131
23. <i>Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.</i>	277	27. 5. <i>Projectis argenteis in templo.</i>	182
22. 2. <i>Regi qui fecit nuptias filio suo.</i>	5	5. <i>Laqueo se suspendit.</i>	138
11. <i>Intravit Rex ut videret discumbentes.</i>	5	6. <i>Non licet eos mittere in carbonam.</i>	182
24. 32. <i>Videtis ficulneam & omnes arbores, cum jam producunt ex se fructus, scitis, quia prope est æstas.</i>	358	7. <i>Emerunt ex illis agrum figiti in sepulturam peregrinorum.</i>	108
35. <i>Amen dico vobis.</i>	344	35. <i>Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem.</i>	64
33. <i>Scitote, quia prope est in januis.</i>	353	40. <i>Salvate metipsum & nos.</i>	135
37. <i>Sicut fuit in diebus Noë</i>	351	42. <i>Altos salvos fecit, seipsum non potest salvum facere.</i>	135
40. <i>Unus assumetur, & unus relinquetur.</i>	361.	42. <i>Si Filius Dei est descendat de cruce & credimus ei?</i>	59
		52. <i>Monumenta aperta sunt, & multi corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.</i>	160

INDEX LOCORUM

Cap. Verſ.		Pag.	Cap. Verſ.		Pag.
	Ex Divo Marco.				
5. 7.	Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.	311	13.	Et cum dies factus eſſet.	278
10. 14.	Sinite parvulos ad me venire, talium eſt enim regnum cœlorum.	5	16.	Et Judas ſcariothen, qui fuit proditor.	284
25.	Foramen.	180	7. 12.	Ecce deſunctus eſſe rebatur filius unicus • Matris ſue, & hac vidua erat, & multitudo copioſa plebis cum illa.	30
30.	Centies tantum nunc in tempore hoc; & in ſaculo futuro vitam æternam.	183	9. 33.	Neſciens quid diceret.	316
13. 31.	De die autem illo, & hora nemo ſcit, neque, in cœlonis, Filius niſi Pater:	342	46.	Quis eorum eſſet major.	180
37	Quod autem vobis dico, omnibus dico, & 45		11. 27.	Beatus venter qui te portavit.	219
14. 8.	Veniſit prævenire ſepulturam meam.	300	28.	Quinimò Beati qui audiunt verbum Dei, & conſtituunt illud.	219
37.	Sic non potuiſti unâ horâ vigilare mecum 265.		12. 20.	Quæ autem paraſti, cujus erunt?	350
64.	Condemnaverunt eum eſſe reum mortis, & cœperunt quidam conſpuere eum, & velare faciem ejus.	309	35.	Lucerne ardentes in manibus veſtris, & vos ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum.	359
	Ex Divo Luca.		36.	Ut cum venerit & pulſaverit: Beati ſervi quos cum venerit Dominus: quod ſi	
1. 30.	Ave gratiâ plena.	196	37.	venerit in ſecunda vigilia: quod ſi in tertia vigilia venerit: & vos eſſote parati, quia quâ horâ non putatis, Filius hominis venit.	354
31.	Ecce concipies, & paries Filium, & vocabis nomen ejus Jeſum; hic erit magnus & Filius Altiffimi vocabitur: dabit illi Dominus Deus ſedem David Patris ejus, & regnabit in domo Jacob, & regni ejus non erit ſinis.	41	14. 31.	Quis Rex iturus committere bellum adverſus alium Regem.	5
31.	Inveniſti gratiam apud Deum.	196	15. 12.	Pater da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit:	84
2. 7.	Quia non erat eis locus in diverſorio.	333	12.	Diviſi illis ſubſtantiæ.	85
14.	Et in terra pax hominibus.	294	19.	Pater non ſum dignus vocari filius tuus.	115
3. 9.	ſam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt.	369	16. 2.	Redde rationem villicationis tuæ.	358
4. 5.	Oſtendit ei omnia regna orbis terræ in momento.	51	6.	Scribe quinquaginta.	239
6.	Tibi dabo poteſtatem hanc univerſam, & gloriam eorum, quia mihi tradita ſunt, & cui volo, do illa.	61	7.	Scribe octoginta.	240
13.	Et conſummatâ omni tentatione, diabolus receſſit ab illo uſq; ad tempus.	59	17. 37.	Ubicumq; fuerit corpus illic congregabuntur & aquila.	90
6. 13.	Elegit duodecim ex ipſis, quos & Apoſtolos nominavit.	274	18. 32.	Tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conſpueſtur, & poſtquam flagellaverint occident eum.	333
			19. 8.	Ecce dimidium horarum meorum do pauperibus, & ſiquid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.	82
			12.	Abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum.	5

SACRÆ SCRIPTURÆ

Cap. Verſ.	Pag	Cap. Verſ.	Pag
13. <i>Negotiamini dum venio.</i>	183. & 354	<i>judicium dedit filio.</i>	39
21. 26. <i>Aſcendentibus hominibus præ timore & expellatone, qua ſuperventura ſunt univerſo orbi.</i>	359	4. 35. <i>Videte Regiones quia alba ſunt ad meſſem.</i>	105
28. <i>Reſpicite & levate capita veſtra quoniam appropinquat redemptio veſtra.</i>	159	25. <i>Venit hora & nunc eſt.</i>	345
32. <i>Amen dico vobis, non prateribit generatio hæc, donec hæc omnia ſiant.</i>	337	29. { <i>Omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem filii Dei; & procedent, qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt, in reſurrectionem judicii.</i>	345
48. <i>Oſculo tradis filium hominis?</i>	138	6. 15. <i>Jeſus autem cum cognoviſſet, quia venturi erant, ut raperent illum, & facerent eum Regem, fugit.</i>	230
22. 3. <i>Intravit ſatanas in Judam, & quarebat opportunitatem ut traderet illum: venit autem dies azimorum, in qua oportebat occidi Paſcha.</i>	60	8. 33. & 39. <i>Nos ſemen Abraham ſumus.</i>	309
19. <i>Hoc eſt corpus meum.</i>	18	46. <i>Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?</i>	171
24. <i>Quis eorum eſſet major. 75. Item 180.</i>	276	10. 38. <i>Si mihi non vultis credere, operibus credite.</i>	173
31. <i>Ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum.</i>	175	11. 25. <i>Qui credit in me, etiam ſi mortuus fuerit, vivet.</i>	173
64. <i>Velaverunt eum, & percutiebant faciem ejus.</i>	329	46. <i>Vos nescitis quidquam.</i>	266
23. 34. <i>Pater dimitte illis, non enim ſciunt quid faciunt.</i>	332	47. <i>Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit?</i>	229
43. <i>Hodie mecum eris.</i>	76	47. <i>Collegerunt Pontifices, & Phariſæi concilium.</i>	229
Ex Divo Joanne.		48. <i>Si dimittimus eum ſic, venient Romani, & tollent locum noſtrum, & gentem.</i>	241
1. 10. <i>In mundo erat, & mundus per ipſum factuſ eſt, & mundus eum non cognovit: in propria venit, & ſui eum non receperunt.</i>	124.	53. <i>Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum.</i>	232
12. <i>Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.</i>	217	54. <i>Jeſus ergo jam non in palam ambulabat apud Judeos, ſed abiit in regionem juxta deſertum, in Civitatem, qua dicitur Ephrem.</i>	232
14. <i>Plenum gratia & veritatis.</i>	312	12. 6. <i>Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum, ſed quia fur erat, & loculos habens.</i>	296
14. <i>Gloriam quaſi unigeniti à Patre, plenum gratia.</i>	205	13. <i>Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Iſrael.</i>	230
42. <i>Tu vocaberis Cephas.</i>	104	26. <i>Ubi ego ſum illic & miniſter meus erit.</i>	76
48. <i>Ecce verè Iſraelita, in quo dolus non eſt.</i>	290	32. <i>Et ego cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum.</i>	57
2. 11. <i>Hoc fecit initium ſignorum Jeſus in Cana Galilee & crediderunt in eum diſcipuli ejus.</i>	174	13. 1. <i>Sciens Jeſus, quia venit hora ejus, ut</i>	
3. 16. <i>Sic Deus dilexit mundum, ut filium ſuum unigenitum daret.</i>	39		
4. 21. <i>Mulier crede mihi.</i>	173		
5. 22. <i>Pater non judicat quemquam, ſed omne</i>			

INDEX LOCORUM

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
	<i>transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.</i>	28.	<i>Sciens quia omnia consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dixit, Sitio.</i>
	57. Item 313	316	
1.	<i>Cum dilexisset suos qui erant in mundo.</i>	34.	<i>Exiit Sanguis & aqua.</i>
313.		20, 25.	<i>Nisi videro fixuram clavorum, & mitam manum meam in latus ejus, non credam.</i>
2.	<i>Cum jam diabolus misisset in cor, ut traderet eum Judas, cepit lavare pedes Discipulorum.</i>	27.	<i>Dominus meus, & Deus meus.</i>
59		21. 16.	<i>Diligis me.</i>
3.	<i>Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiit, & ad Deum vadit.</i>	17.	<i>Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, amas me?</i>
313		128	
4.	<i>Sciens, quia à Deo exiit, ponit vestimenta sua.</i>		
320			
6.	<i>Tu mihi.</i>		
319			
7.	<i>Quod ego facio tu nescis.</i>	313. & 328	
11.	<i>Sciebat enim quisnam esset, qui traderet eum.</i>	318. & 321	
313			
13.	<i>Scitis quid fecerim vobis?</i>	313	
18.	<i>Qui manducat hunc panem, vivet.</i>	138	
14. 1.	<i>Creditis in Deum, & in me credite.</i>	173	
3.	<i>Si abiero, & paravero vobis locum, iterum venio, & recipiam vos ad me ipsum.</i>		
354			
15. 1.	<i>Pater meus agricola est.</i>	109	
15.	<i>Non dicam vos servos sed amicos.</i>	323	
15. 16.	<i>Tu scis Domine quia amo te.</i>	334	
24.	<i>Usque modo non petistis quidquam.</i>	150	
18. 3.	<i>Judas ergo cum accepisset cohortem.</i>	242	
4.	<i>Sciens omnia que ventura erant super eum, processit & dixit, quem queritis.</i>	329	
5.	<i>Ego sum.</i>	131	
8.	<i>Si ergo me queritis, finite hos abire.</i>	266	
19. 10.	<i>Nescis quia potestatem habeo?</i>	266	
11.	<i>Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris.</i>	242	
12.	<i>Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris, omnis enim qui se Regem facit, contradicit Caesari.</i>	14	
23.	<i>Quod scripsi, scripsi.</i>	229	
23.	<i>Stabat juxta crucem ^{ESV} mater ejus.</i>		
197			

Ex Libro Actorum.

1. 15.	<i>Erat autem turba hominum simul fere centum viginti.</i>	88
17.	<i>Qui connumeratus erat in nobis.</i>	288
21.	<i>Oportet ergo.</i>	288
24.	<i>Orantes dixerunt: Tu Domine qui corda nostri omnium, ostende quem elegeris ex his duobus.</i>	278
25.	<i>Oportet accipere locum ministerii hujus, & Apostolatus, de quo prevaricatus est Judas, ut abiret in locum suum.</i>	88
26.	<i>Et annumeratus est cum undecim.</i>	288
2. 41.	<i>Et apposta sunt in die illa anime circiter tria millia.</i>	88
4. 32.	<i>Cor unum & anima una.</i>	88
5. 15.	<i>Quemquam illorum.</i>	143
15.	<i>Ita ut in plateas ejicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut veniente Petro, &c.</i>	143
16.	<i>Concurrerat multitudo vicinarum civitatum Hierusalem afferentes agros.</i>	144.
18.	<i>Injecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica.</i>	168
9. 15.	<i>Vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus & Regibus.</i>	105. & 286

SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Verſ.

Pag. Cap. Verſ.

Pag.

Ex Epistola Divi Pauli ad Romanos.

4. 17. *Qui vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt.* 18
 5. 20. *Ubi abundavit delictum, superabundavit & gratia.* 200
 8. 29. *Quos præſciuit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii sui: ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.* 203
 23. *Ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri.* 159

Ex Epistola ad Corinthios I.

1. 23. *Prædicamus Christum crucifixum, iudeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam.* 186. & 309
 7. 31. *Præterit enim figura huius mundi.* 348
 9. 27. *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.* 133
 15. 17. *Si Christus non surrexit, vana est fides nostra.* 167

Ex Epistola ad Corinthios 2.

4. 18. *Non contemplantibus nobis, quæ videntur: sed quæ non videntur: quæ videntur enim temporalia sunt, quæ non videntur æterna.* 55
 8. 9. *Scitis enim gratiam Domini nostri IESU Christi, quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives, ut illius inopiâ vos divites efficeret.* 153
 11. 25. *Die ac nocte in profundo maris fui.* 77
 12. 9. *Et dixit mihi sufficit tibi gratia mea.* 77
 8. *Propter quod ter Dominum rogavi.* 76
 15. 10. *Gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus laboravi.* 78

Ex Epistola ad Galatas.

3. 13. *Maledictus omnis qui pendet in ligno* 307

Ex Epistola ad Ephesios.

2. 2. *Principem potestatis aëris huius.* 147
 4. 13. *In mensuram ætatis plenitudinis Christi.* 342.

Ex Epistola ad Philippenses.

2. 6. *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* 38.
 79. *Sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitus inventus ut homo, propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* 9. & 38
 7. *Qui cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum formam servi accipiens.* 8
 9. *Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* 201
 9. *Et dedit illi nomen super omne nomen, ut in nomine Iesu omne genu flectatur.* 299

Ex Epistola ad Colossenses.

1. 18. *Ut sit in omnibus primatum tenens.* 203

Ex Epistola ad Theſſalonicenses.

5. 3. *Cum dixerint pax, & securitas, repentinus eis superveniet interitus.* 356

Ex Epistola ad Timotheum. I.

1. 19. *Commendo tibi Fili Timothee, secundum præcedentes in te Prophetias, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem, & bonam conscientiam, quam quidam repelientes circa fidem naufragaverunt.* 191.
 2. 6. *Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus* 54. 65

Bbb 3

Ex

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ.

Cap. Vers.	Pag.	Cap. Vers.	Pag.
Ex Epistola ad Timotheum 2.		<i>liquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cum fabricaretur arca.</i> 248	
4. 8.	<i>Reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus iustus iudex.</i> 81	Ex Epistola Divi Petri 2.	
	Et 353.	I. 10.	<i>Quapropter fratres, magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Hæc enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri & Salvatoris IESU Christi.</i> 366
Ex Epistola ad Hebræos.		Ex Epistola Divi Joannis. I.	
1. 2.	<i>Quem constituit heredem universorum</i> 57.	2. 23.	<i>Mundus transit, & concupiscentia ejus.</i> 348
2. 9.	<i>Videmus IESUM propter passionem mortis gloriæ & honore coronatum.</i> 205	3. 1.	<i>Ut filii Dei nominemur, & similes</i> 218
10.	<i>Decebat enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummare.</i> 204	Ex Libro Apocalypsis.	
11. 1.	<i>Argumentum non apparentium.</i> 186	1. 4.	<i>Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est. & à septem spiritibus qui in conspectu throni ejus sunt.</i> 284
25.	<i>Magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem.</i> 211	2. 1. 8.	<i>Angelo Ecclesiæ Ephesi: Angelo Ecclesiæ</i> 285
Ex Epistola ad Titum.		12.	<i>Smyrnæ: Angelo Pergami Ecclesiæ.</i> 285
1. 16.	<i>Constitentur se nosse Deum, factis autem negant.</i> 195	3.	<i>Veniam ad te tanquam sur, & nescies quâ horâ veniam.</i> 354
Ex Epistola Divi Jacobi.		8. 1.	<i>Factum est silentium in cælo quasi mediâ horâ.</i> 66
2. 23.	<i>Abraham Pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? & suppleta est Scriptura dicens. Credidit Abraham Deo.</i> 188	12. 1.	<i>Signum magnum apparuit in cælo.</i> 11
5. 9.	<i>Quoniam adventus Domini appropinquavit, nolite ingemiscere fratres in aliter ut iudicemini, ecce iudex ante januam affistit.</i> 353	14.	<i>Et data sunt mulieri duæ alæ Aquilæ magnæ ut volaret.</i> 11
Ex Epistola Divi Petri I.		21. 15.	<i>Ut metiretur civitatem, & portas ejus & murum.</i> 180
3. 19.	<i>His qui in carcere erant spiritibus veni-</i>	21.	<i>Singula porta erant ex singulis margaritis</i> 180.
20.	<i>ens prædicavit, qui increduli fuerant a-</i>		

INDEX RERVM NOTABILIVM.

Numeri significant paginam.

A.

A. A. Ad tria a a a, quibus Jeremias se excusabat, ne Gentium Propheta constitueretur, Deus Lusitanis respondit, Africa, Asia, America. 110

Abraham. In Abrahamo non laudatur credere in Deum, sed credere Deo: & quare? 187 Describuntur difficultates ab Abrahamo superatae, ut probaret se credere Deo. *Ibidem.*

Quare Abraham iussus immolare Isaac tentatus dicitur, & non Isaac immolandus? 116 Utroque ad immolandum pergente, multum merebatur Abraham, & Isaac nihil: Abraham enim sciebat quod tenderet, Isaac verò minime. 328. Sacrificium laudatum in Patre, remuneratum fuit in filio. & quare?

35.

Abfolom. Abfolom significat pax patris, & ipso mortuo suspensio etymologia nominis fuit completa. 294

Abusus. Pro ratione dare: non est consuetudo in terra nostra, quantus sit abusus. 93

Accusatio. Christus accusatus quod se faceret Regem, & accusatio mirabiliter probata. 14

Achaz. Quare Achab petitionem vocavit tentationem. 30.

Achitophel. Consilium Achitophelis non fuit infatuatum in ipsius intellectu, sed in manibus Absolonis. 236

Adam. Per inobedientiam Adæ, genus humanum duplici captivitati peccati & mortis fuit subiectum: a prima jam est redemptum, a secunda nondum. 159. Si Adam non peccasset, Maria Mater Dei tantam gloriam non haberet quantum hodie habet. 200.

Adonias. Pro una petitiuncula quam fecit, caput perdidit. 80

Adventus. Christi adventus sunt tres. Et quales? 352

Ala. Sunt alæ ad ascendendum, & descendendum. 270. Simon Magus affectans alas ad volandum, perdidit pedes ad ambulandum. 269

Alexander. Philippus Macedo gaudebat sibi adhuc vivo à subditis negari titulum Regis, & dari filio suo Alexandro. 27

Amicus. Amici hereditati sunt meliores. 98 Amici parentum minus sunt suspecti: illi quos filii sibi eligunt suspecti sunt fidei. *Ibidem.* Maximum quod amicus ab amico in morte sperare potest, est medium folium chartæ: quanto melior fuisset una Bulla defunctorum? 302. David amicitiam Jonathæ carmine solvit lugubri. 301

Amor. Primum, quo amor privat amantem, est intellectus. 315. Quod inter homines ordinariè vocatur amor, est ignorantia. 314. Amant imaginatum, & quod non est. 321. Quatuor ignorantia, quæ valde immuniunt amorem. 317. Prima, non cognoscere se ipsum, qui amat. *Ibidem.* Secunda est, non cognoscere amatum. *Ibidem.* Tertia, non cognoscere amorem. *Ibidem.* Quarta, non cognoscere finem in amando habendum. *Ibidem.* Quod videtur amoris excellentia, fundatum in ignorantia, non est amor: quod non videtur amor, fundatum in scientia est excellentia. 315. Amor secundus magis qualificatus est, quam amor primus

primus: est enim amor super amorem jam conceptum. 324. Quare Jonathas renovavit juramentum amoris Davidi factum: vel quare fecit secundum cum semper observaverit primum? 323. Quare Deus mandavit Abrahamo, offerre sibi filium, quem amaverat, & non quem amabat? 327. Quimortui sunt, quia amârunt, sciebant se debere mori, & non amare. 327. Amor majoris æstimat cognosci, quàm solvi. 331. Multò magis excellentiarum suarum ignorantia affligitur, quàm poenis quas patitur. 333. Paris necdum cognita natalium suorum sublimitate, pastoritiam quandam puellam montis Ida deperibat: mox ut Priam Regis se filium cognovit, amore mutavit. 338. Pretium rerum mundanarum non inest ipsis, quia vanæ sunt; sed inest cordi quo amantur. 341.

Amor Christi. S. Joannes ad exaggerandum Christi amorem, ejus ponderavit scientiam: & Christus nostram ponderavit ignorantiam. 313. Solus Christus amavit purè, quia amavit scienter: & soli homines amati fuerunt purè, quia amati fuerunt ignorantes. 314. Quatuor scientiæ, quæ valde exaggerant amorem Christi. 317. Prima, cognoscere seipsum & originis suæ altitudinem. 319. Secunda, cognoscere amatum, ejus defectus, & insuper correspondentias. 320. Tertia, cognoscere amorem non speculativè tantum, sed per tot tamque acerba experimenta. 323. Quarta, cognoscere quod idem amor ipsum ducturus esset ad mortem & acturus in crucem. 327. Christus amavit sciens quod erat, quasi illud ignorasset. 329. Definivit se in rubo, in quo ardebat: cognosci enim & ardere est amare: diffinire se, fuit suam declarare essentiam; ardere, fuit probare definitionem. 320. Christus amavit sciens quales essent, aut futuri essent amati, amando omnes sine causa, & quosdam sine

merito. 323. Solum Judam, quem proditorem noverat, vocavit amicum; quia non quætebat amoris motiva, sed excellentiæ circumstantias. 323. Amor Christi, quia amavit super experientiam, quod amaverit, fuit amor super amorem. 328. Et quoniam fuit amor super amorem; fuit major crescendo sine cresceret: & quomodo? *Ibid.* Christus sciens quod amor suus se ad mortem duceret, cucurrit ad illam, quasi illam ignorasset. 329. Ideo ignorantiam simulavit, quando hostes se captum venerant. *Ibid.* Ideoque voluit sibi velari oculos. *Ibid.* Amor Christi excellentius ponderatur ignorantia hominum quos amaverat, & cognoscere non poterant quantum se amaverat. 330. S. Joannes sustulit velamina amoris Christi: & Christus ad indicandum amorem suum, illa resumpsit. 330. Voluit fidem suo negariamori, ad imminuendam nostram ingratitudinem. 335. Quam inæqualis fors amoris Christi cum hominibus, & amoris hominum cum Christo: Christus enim amorem nostrum tam tepidum esse novit, & nos amorem ipsius, cum aded sit excessivus, ignoramus. 336. Remedium istius foret, si Christus nos nostro amaret corde, & nos ipsum amaremus suo corde. 336.

Angelus. Inter Angelos dari potest vocorum seu opinionum varietas sine sapientiæ & sanctitatis eorum præjudicio. 227. Diabolus convenientius suffragium ferre potest, quàm Angelus, pro qualitate materiæ. 229.

Anima. Anima, confessione diaboli, plus valet quàm totus mundus. 46. Nihil est quocum commutari possit anima licet totus sit mundus. 47. Vendimus animam diabolo, quia non ponderamus quod ille nobis promittit, nec quod illi damus. 48. Uni lanci statera imponatur anima, & alteri mundus, & videatur, cui quid præponderet. 49. Considerato pretio

RERUM MEMORABILIMUM.

pretio quod Deus pro anima dedit, tantum anima, quantum Deus ipse valere videtur. 54. Crux Christi sola est statera, in qua ponderari potest anima. *ibid.* Ut bene ponderetur anima, ex una stateræ parte ponenda est anima, ex altera Deus *ibid.* Diabolus pro anima una obtulit mundum, Deus pro ea dedit seipsum; Si inveneritis uter pro ea plus licetur, illi eam date in nomine Domini. 55. Anima parvi penditur, quia ostendi non potest, sicut diabolus ostendit mundum. *ibid.* Si videremus quid sit anima, quantum daremus licet non esset propria sed aliena. *ibid.* Anima cum sit invisibilis, plus valet quam omnia visibilia. *ibid.* Quidquid magnum & pretiosum est in homine, est anima. 56. Ipsa corporis pulchritudo est anima. 57. Anima est omnia, & hoc, quod diabolus vocat omnia. *ibid.* Quare Christus in cruce unam ad se attraxit animam, scilicet boni Latronis. *ibid.* Non solum omnes animæ, sed omnis, & qualibet est omnia. 58. Non semel tantum sed sæpius, nec uno sed variis modis se Deus pro anima dedit. *ibid.* Diabolus videns Christum tentatum mundo non vinci, animabus eundem tentavit. 59. Diabolus non evicit, ut Christus sibi genu flecteret mundum offerenti, sed animam rapere volenti; si non obtinuit ut genu flecteret sibi (hoc enim non oportebat) obtinuit, ut ante se saltem flecteret genu. 60. Diabolus offert mundum ut animæ salutem tantum dubiam faciat. 63. Homines pluris æstimant res temporales quam animas. 50. Christus mortuus est non solum pro animabus salvandis, sed etiam pro animabus damnandis, solum quia animæ sunt. 65. Christus nudus in cruce tortus, injuriis affectus, & pro nostra salute mortuus, suo nos docet exemplo, ne propter bona, propter honorem, delicias &

Part II.

vitam, in discrimen & dubium vocetur animæ salus. 66. Major devotio & actus Charitatis est, liberare animam ab Inferno, quam educere ex purgatorio. 67. Non propriam tantum, sed alienarum etiam animarum salus procuranda est. 67. Christus quando ad Limbum descendit animas educiturus, etiam multa mortuorum corpora ex sepulchris exierunt, ut se perfectum & corporum & animarum Redemptorem ostenderet. 160.

Animal. Magna doloris & ingratitudinis est circumstantia, quod homines non cognoscant hominem, quando ipsum recognoscunt animalia. 125. In diluvio omnia terræ animantia perierunt cum hominibus, quia prope illos vivebant; pisces vero non, quia remotiores agunt ab hominibus. 252. In exordio mundi, & in arca tempore diluvij, & aliquanto tempore post diluvium, non sese comedebant invicem animalia, cum in illis plus valeret conservationis inunctus, quam appetitus. 262.

Annus. Una generatio in phrasi Scripturæ comprehendit centum annos. 343.

Antipoda. Antipodæ sunt gens illa, quam Isaias conclucata vocat. 112.

Antonius. S. Antonius verus fuit Lusitanus, quia fuit lux mundi 103. Natus Ulyssipone, sepultus est Paduæ; Solis enim obligatio est, in una nasci, in altera parte occumbere. 101. Descriptio sepulchri S. Antonij in Padua. 102. Religione S. Augustini transivit ad illam S. Francisci, ut inscriberetur sub Sacris Quinis. 106. S. Antonius velut David, minor & synthesi indutus Gigantem quinque Vulneribus prostravit. 107. Curia Ulyssipponeensis religiosâ statum consideratione, super fornitem Ecclesiæ S. Antonii est constructa. 101. S. Antonius Ulyssippone manus habet ple-

Ccc

nas

INDEX

nas memorialibus, velut amicus Dei: & tanquam bonus amicus illa statim expedit. 102. Tanquam Sol prodigiosus cursum suum ex Occidente peregit in Orientem, quia salutem ferebat in alis. 110. Intravit cælum in die obitus sui, frequentamenta verò campanarum non fuerunt audita, nisi in die Canonizationis suæ: Lusitania enim glorias suas non reputat glorias, nisi eas viderit Romæ canonizatas. 117. S. Antonius non solum sal terræ, sed etiam maris. 248. Prædicatio S. Antonii ad pisces. *ibid.* Fuit humanarum passionum remora. 254. Quantum Deo magis appropinquabat, tantò magis fugit ab hominibus. 252. Fel & cor S. Antonij erat sicut illud piscis Tobie, quem si vestirent synthesi & succingerent chorda, effigies foret ejusdem Sancti. 253. Fuit unus ex adhæsoribus Dei. 267. Præditus aliis aquilæ illas non explicavit ad ascendendum, sed ad descendendum complicitavit. 270. Cum tantæ fuerit potentie & scientie nunquam illam jactavit, potius tacuit semper, & quia tacuit, tantum postea edidit sonum. 266. *Apparentia.* Omnia mundi regna, non sunt nisi apparentia. 49. *Aquila.* Magna mundi Aquila est Hispania, hujus duæ alæ sunt Lusitania & Aragonia. 11. Aquila Vulturinæ sagacissimi odoratus, percepto cadaveris odore mox ad volant, quibus similes sunt prætendentes. 90. *Arbiter.* Offerentes suas industrias Arbitri, si multæ executionem prætendentes, unum, non, valde siccum, & verum non merentur. 92. *Arca.* Arce Noëticæ fabricatores infelices fuerunt, quia remedium fecerunt pro alijs & non pro se. 133. *Arrogans.* Arrogantes cū Deo luctantur, luctantes verò cum Deo semper succumbunt. 266. *Arx.* Vera ars regnandi est lex Dei. 244. *Atramentum.* Atramentum cum sit nigrum, multis coloribus chartam tingere potest. 238.

Augustinus. S. Augustinus non invenit fundum intellectu suo, quem Lusitani suis invenerunt anchoris. 112.

Augustus. Augustus quæ filius Julij Cæsaris, maxima fuit gloria sui Patris. 26. Maximaque gloria ejusdem Julij (in cælo falsò imaginati) fuit, quod Augustus illum vinceret. *ibid.*

Avis. Aves tanquam generosæ mutârunt clementum. 108.

Aula. In Aulis terrenis prætendentes desiderant, ut petitiones suas exeant, in aula cœlesti, ut intrent. 81.

Authoritas. Authoritates rarò ab eo allegari possunt, qui dicit, quod nondû est dictû. 202. B.

Bartholomæus. Locus quem S. Bartholomæus tenuit in Evangelio (qui medius est inter Apostolos) illum probat meliorem ex melioribus. 289. Est lapis Sardijs qui in una Scriptura locum occupat primum, & in altera textum. 290. Sardijs similis carni vivæ est figura S. Bartholomæi excoiati. 290.

Beneficium. Perdere & præstare beneficium, maxima est beneficiendi excellentia. 304. Beneficia mortuis impensa, sunt ritè qualificata beneficia, est enim beneficere illis, qui nec bonum nec malum rependere possunt. *ibid.* Filii beneficiis non solum adæquare possunt parentes, verum etiam vincere. 25. C.

Calum. Contra minas cæli parum valent circumspeditiones terræ. 140. In negotiatione cæli, solummodo deest successus non adhibenti diligentiam. 2. Christus neminem cælum intrare posse asserit nisi parvulum factum: nihilominus conantur esse magni omnes, & cælum se intraturos sperant, quia non credunt Christo. 181. Portæ cæli cuilibet parent in una Margarita. 180.

Calvaria. Verax calvaria cujusdam effatum. 360. Captivitas & captivus vid, in S. P. Nolasco. Caput

RERUM MEMORABILIUM.

Caput. Solus qui capite excedit est major. 282.
 Capite infirmo parum profunt brachia manique armate. 235.
Catholicus. Sumus Catholici credendo tantum, & hæretici mandata non observando. 174.
 Catholicoꝝ medietas salvatur & medietas damnatur. 361.
Ceremonia. Ceremonia notabilis, quâ subditi gratulati sunt Davidi de unctione & coronatione filij sui Salomonis in successorem. 36.
Certitudo. Nullus sapiens majorem certitudinem desiderare debet in qualibet materia, quàm illam cujus materia capax est. 369.
Charitas. Major charitatis actus est animas liberare ab inferno, quàm à purgatorio. 67.
Christus. Christus bis ab æterno exiit è mente Dei: primò prædestinatus homo, secundo homo passibilis. 204. Adeò fuit pauper ut mendicare ipsi fuerit opus. 154. Qua Redemptor mendicavit à seipso quâ Creatore materiam Sacramentorum. 156. Redemit nos lyro mendicato. & quomodo? 154. Christus Redemptor est animarum & corporum, quia fuit peccati, & erit mortis. 160. Ad purificandum aërem mortuus est in aëre. 141. Non solum pro animabus salvandis, sed etiam pro damnandis mortuus & solum quia animæ sunt. 65. In flagellatione magis sensit hominum ignorantiam, quàm ipsum tormentum & injuriam. 333. Quod Scribæ & Pharisei dixerunt: alios salvos fecit; seipsum autem non salvaverit; maxima fuit misericordiæ ejus commendatio. 134. Christus in cruce nudus exarnificatus, pro nostra salute mortuus, exemplum est, quod nec pro bonis, nec pro honoribus; nec pro deliciis, nec pro vita, periculo exponenda sit anima. 66. Quando ad Limbum descendit erepturus animas, simul è sepulchris multa resuscitata prodierunt corpora, ut perfectum & animarum & corporum se ostenderet Redemptorem. 160. Prædicavit in Inferno constitutus: & qualis illa prædicatio

176. In SS. Sacramento captivus est & in carceratus. 164. Accusatus fuit quod se Regem faceret; & accusationis hujus veritas notabiliter probatur. 14. Eligendo ex 72. Discipulis 12. in Apostolos honoravit electionem, electos, & exclusos. & quomodo. 289. Christus quemlibet in hora mortis, eodem quò moritur loco judicaturus adest. 347. Terribilior est modus, quo venit in hora mortis, quàm quo venit in die Judicii. 355.
Clavis. Captum manere, vinculorum clave in manu retentâ fortissimum est sacrificium. 132.
Cognoscere. Major est infelicitas non esse cognitum, quàm esse damnatum. 123. Amor magis æstimat cognosci quàm compensari. 331. Magnum doloris motivum est non cognosci ab hominibus, quando cognoscimur à brutis. 125.

Comestus. Mortuos necdum mandatos terræ, jam comedit omnis terra. 259.
Communitas. Optima communitatis laus est, quando desunt loca & superflua merita. 289.
Comparatio. In malo communi deest comparatio, & ubi non est comparatio non est miseria. 349.
Computus. Deo exigente computus & indulgente tempus, rectè formari possunt computus: sed Deo simul cum computu accipiente tempus rectè confici nequeunt. 357. In judicio universalis Deus dabit tempus antequàm computum accipiat: in judicio particulari, simul tempus accipit cum computu. 358.
Confiteri. Facile est confiteri Christum, & difficile negare seipsum. 187.
Conscientia. Conscientiâ perditâ facile fides perit. 192.
Consiliarius. Deus punit Reges permittendo ut à suis decipiantur consiliarii. 226. Consiliarium bonum non personæ, sed consilii qualitas facit. 226. Consiliarius bonus integro præponderat regno. 235. Melius est audire consiliarium loquentem & respondentem, quàm mutam legere chartam. 237. Optimi consi-

INDEX

- consilarii sunt præcepta legis divinæ. 243
- Consilium.* Optimum & pessimum mundi, est consilium. 224. Mors Christi mundique salvario; quæ maxima fuit hominum malitia, misératioque divina, ex uno profectæ sunt consilio. *ibid.* Non à melioribus, sed melius consilium, à quocunque demum est accipiendum. 228. Consilium manuum est optimum. 234. Consilia prudentissima sine executione sunt fatua. *ibid.* Consiliorum gubernaculum est lex Dei. 243. Consilia contra Christum sunt rerum publicarum & Monarchiarum interitus. 241. Rex Roboamus nolendo sequi Consiliorum suorum, sed secum enutritorum consilia regnum perdidit. 97
- Contagium.* Sanitas quam S. Rochus impertiebat, erat sanitas contagiosa. 144
- Contractus.* Malum contrahere cum hominibus acceptando quinque pro centum, quàm cum Deo acceptando centuplum pro simplo, quia non credimus Christo. 183
- Contrarium.* Vitus suo contrario juncta, est gemina virtus. 10
- Converso.* Fiducia conversionis in futurum, quamvis homo oneratus sit vitis, est tentatio, quâ diabolus omnes in eo degentes ad infernum deduxit. 366
- Cor.* Pondus rerum mundanarum non ipsis, sed cordibus eas amantium inest, 51. Homines non expelle visibili, sed ex corde invisibili judicandi sunt. 291. Piscis Tobia cor eiiciebat daemonia. 253
- Corona.* Potissimum hujus mundi sunt coronæ, sed non sunt mercinonia Regum. 44. Coronæ terrestres nihil faciunt ad lucrandum illam cælestem. *ibid.* Coronata sanctitas, etiam in gradu æquali, est major sanctitas. 9
- Corruptio.* Mors viva occidit & corrumpit corpora : mors mortua illa corrumpere nequit. 20
- Corvus.* Carne justificatorum datâ corvis secura est pax mundi. 294. Corvi comedunt reos jam justificatos : homines illos comedunt necdum condemnatos, etiam quandoque innocentes. 194
- Credere.* Aliud est credere Christo, aliud credere in Christum. 173. Discipuli in principio credebant Christo & non in Christum : postmodum vice versâ. 174. Quàm grave peccatum sit non credere Deo, qui credit in Deum. 177. Non laudatur in Abrahamo credere in Deum, sed credere Deo, Et quare? 18. Nos Christiani ordinariè credimus in Christum, sed non Christo. 174. Hæc veritas multis probatur exemplis. 178. Ratio datur impudentiæ hujus, quare Christiani credentes in Christum, non credant Christo. 179. Fides non dolens faciliè creditur : dolens difficulter. 186. Si non credimus Christo, cuiam credimus? 189. Sicut à credendo Deo faciliè transitur ad credendum in Deum : sic à non credendo Christo, faciliè transitur ad non credendum in Christum. 192. Si non credimus secundo modo, nec primo credimus : & si non credimus Christo, devenimus ad non credendum in Christum. *ibid.* Exemplum rarum in quo Christianus & Sacerdos, quia Christo credere noluit, jam martyrio proximus, desciendo à fide Christum negavit. 193
- Crescere.* Crescere sine crescere, quomodo potest esse? 326
- Crux.* Crux in veteri Testamento figurata fuit in virga & statera. 197. Sola Cruce veluti virgâ mensurari potest gratia Mariæ : & eadem veluti statera potest ponderari. 198. Quare Christus in Cruce Matrem suam vocavit Mulierem; & Patrem suum Deum? 209. Parallelum Mariæ ad pedem crucis, cum Patre æterno. *ibid.* Deus se crucifigi permittit, ut homines in cruce ponderarent magnitudinem

RERUM MEMORABILIUM.

dinem & excellenriam gratiæ, peccatis per-
ditæ. 123. Crux Christi constabat recto &
transverso, nam exterius dabat vitam, interi-
us linebat morti 136. Nullum Crucis si-
gnum fuit similius, magisque signum, quàm
quo S. Rochus sanabat peste infectos, *ibidem*
Facile est Crucem adorare, difficile portare.
187. Crux Christi tantum est statera, in qua
librari potest anima & Dei gratia. 123

D.

Dare. Dare pauperibus, & non solvere cre-
ditoribus, est ordo inversus. 82. Christus
non præcepit, sed consului dare quod habe-
mus, non tamen petere, quod non habemus,
ad illud dandum, consului aut præcepit. 152
Multò plus facit petens ad dandum, quàm
dans quod habet. *ibidem*. Quare Reges &
Principes magis inclinentur ad dandum,
quàm ad solvendum; ad præstandas gratias,
quàm satisfaciendum debitis. 82. Accipere
ab aliis violenter necessarium, ad dandum
aliis superfluum quàm gravis sit iniustitia. 82

David. David jam melior Saule electus fuit ad
regnum. 281. Magis extimuit unius homi-
nis caput, quàm infinitorum hominum bra-
chia. 235

Decretum. Mysterium Incarnationis fuit præ-
destinatum ab æterno duobus decretis, uno
ante, altero post provisionem peccati. 203.
Principium negotiorum est executio, & non
decretum. 233

Demetrius. Generosa Demetrii responsio in
responso honorario Cæsi Imperatoris. 47

Deserere. Assumens contrarium ei, quod est,
desinit esse quod est, quamvis illud retineat. 8

Deus. Deus compensavit B. V. Mariæ excessum
gloriæ quâ illam excellit, illam faciendo su-
am Matrem 33. Deu solus dando nomina
etiam esse tribuit. 19. Non semel sed sæpius,
nec uno tantum sed variis modis, se Deus
dedit pro una anima. 38. Non contentus

dare quod habebat, etiam mendicavit quod
non habebat, ut in hominis pretium illud
daret. 154. Remunerans opera misericor-
diæ bonis temporalibus, non illa remunerat
misericordiæ & veritate; sed remunerando
bonis æternis id facit. 312. Nova creando
officia, prius creat officiales. 91. Quoties
concurrit proprium interesse cum Deo, Deus
postponitur. 182

Diabolus. Diabolus ex nostris remediis facit
tentationes 43. Nos de tentationibus dia-
boli remedia facere possumus. 45. Eadem
res à diabolo oblata est tentatio, à nobis pen-
sata est remedium 46. Tentando Christum
insipienter egit, offendendo illi mundum &
glorias ejus: oportebat fucare merces si emi
volebat. 53. Videns Christum non vinci
toto mundo, animabus eum tentavit. 59.
Quod non obtinuit toto, particulas illius as-
sequitur. 62. Dimidium fidei vili nobis præ-
tio vendit, ut alterum dimidium furetur: per-
mittit nos credere in Deum, sed tentat nos
ne credamus Deo. 176. Posito quod diabo-
lus verus esset mundi dominus, eumque no-
bis cum omnibus contentis in eo dare pos-
set: magna nihilominus foret stulticia ani-
mam illi dare pro isto pretio. 62

Dies. Dies cooperit cælum, & discoperit no-
ctem. 277. Dies judicii erit & jam est. 342
Est hodie fuit heri, erit cras. *ibid.*

Dignitas. Quanta immensa dignitas est illa Ma-
tris Dei. 219. Dignitate Matris Dei, separa-
tâ gratiâ, collatâ cum gratia non solum ejus-
dem Domina, sed cujuscunque Justî, plus
ponderat hujus gratia, quàm illa dignitas. *ibid*
Quanta insipientia fidei que defectus sit, per-
dere gratiam Dei, ad obtinendas dignitates
mundi. 223. Si pellis tegetis hominem di-
gnum splendeat, addit homini dignitatem.
292. Dignitas hominum ex intrinseco me-
tienda est. 291

I N D E X

Dispensatio. Dispensatio est vulnus legis. 84
 Dispensationem mortis nullus unquam petiit. Et quare? 84
Diviso. Nemo melius partes sibi contrarias dividit, quàm qui cum ambabus intrat. 127
Dubium. Quare dubitans de fide tantus est hæreticus, quantus eam negans? 128. Dubitans me esse fidelem, supponit me esse posse infidelem: & tantundem fidelitatem meam offendit dubitans, quantum negans. 129
 Dubiis tribus Christus negationes S. Petri punivit dubitans de amore ipsius. 127.

E.

E*lectio.* Electio cum Deo expedita est & certa. 278. Eligat Deus, & non offendentur homines. 282. Electiones faciendæ sunt cum intentione eligendi Ministros, & non multiplicandi creaturas. 286. In electione bona Ministrorum cognoscitur lusus per rejectionem; id est melioritas electorum, per capacitatem exclusorum. 280. Quicquid Pater æternus electione liberâ donare potuit, dedit filio, & non accepit sibi. 39. Nihil Principem magis vigilantem reddere debet, quàm magnorum Ministrorum electio. 275. Princeps vigilans in electione Ministrorum securè dormit in tempestate. *ibid.* Nihil difficilius, quàm quod homo alium eligat hominem 277. Electiones faciendæ sunt cum Deo. 276.

Electior. Nihil magis electorum iudicium decipit quàm pellis. 291. Electore faciente quod suum est, non refert quod electus non faciat quod suum est. 278. Sit Judas traditor sui electoris; elector tamen non sit proditor electionis. 284

Electus. Electi in Ministros non solum debent esse boni & meliores; sed ex melioribus meliores. 279. Non solum meliores respectu exclusorum, sed etiam meliores respectu electorum sunt præferendi, 280

Eleemosyna. Eleemosyna non solum est redemptio culpæ, sed etiam pœnæ. Et quomodo? 157
Elisabetha. S. Elisabetha per Salomonem descripta tanquam Regina, Hispana & Aragona. 3. Filia Regis, Uxor Regis, Mater Regis. 2. Fuit optima negotiatrix regni cælestis. 4. Coronâ terrestri lucrata est cælestem. *ibid.* Major Sancta, quia Regina: & major Regina, quia Sancta. 4. Minor fuisset Sancta, nisi sanctitas ipsius superimposita fuisset mulieri & coronæ. 7. Quare coronæ non renunciavit? *ibid.* Renunciavit coronæ non renunciando, & deseruit non deserendo. Et quomodo? *ibid.* Nullus forum hujus mundi intravit cum majore substantia. 2. Virtutes ejus duplicatæ fuerunt virtutes. 10. Est figurata in muliere Apocalyptica. 11. Habitus S. Francisci coronæ superindutus gloriofiorum eam reddiderunt in cælo. 13. Scuta Lusitanæ & Aragoniæ sunt varietates ornatûs, quo vestitur in cælo. *ibid.* Erat Domina vitæ & mortis, ideoque major Regina. 15. Comparata cum aliis Portugalliæ Reginis ostenditur major fuisse. 17 Tagus diversus magis portentoso miraculo transitu ipsi præbuit, quàm Jordanis ad conspectum arcæ Testamenti. 1. Quantum miraculum S. Elisabethæ dicentis, pecunias esse rosas, & mansisse rosas. 17. Occidit mortem, & quomodo? 19. Parallelum S. Elisabethæ Reginæ cum Imperatrice Elisabetha, utraque mortua & Lusitana. *ibid.* Reges manendo Reges sancti esse possent, si à S. Elisabetha discerent. 21

Ensis. Ordinariè qui longum habent enses, brevem habent linguam. 265

Epicurus. Fundamentum sectæ Epicuræorum erroneum, sed discretum. 215

Exemplum. Exemplum notabile, quo Deus ostendit, quod defectu justitiæ, veritatis & misericordiæ punit civitates. 195

Exequia. Exequia mortuorum, ordinariè sunt obsequia vivorum. 305. F. Fames

RERUM MEMORABILIUM.

F.

F*ames.* Aliena mori fame magna est ignorantia. 167

Ferrum. Ferrum Lusitanæ est instar ferri istius Lanceæ, quæ Latus aperuit Christi. 114

Fides. Fides inferni non admittit gaudium. 215
Fides est virtus (si dici fas est) infelix, quia mittendo homines in cælum ipsa foris manet. 134

Filius. Filiis conandum est ut bonitate affectionantur parentes : & parentibus oprandum ut filii se transcendant. 30. In concertationibus patris & filii, palma patris est, victum esse à filio. 31. Gloria filii magis est patris quam filii. 30. Maxima gloria B. Virginis est in cælo, videre gloriam filii infinitè esse majorem suâ. 29. Berzellai gratias Regis suo voluit filio & non sibi. 34. In electione subjectorum plus vident parentes oculis clausis, quam filii oculis apertis. 99. Filius quantumcunque prudens supponere debet, parentem suum sapienterem esse, & inde gloriari. 100. In obedientissimo filio non potest obedientia tentari. 116. Filii in beneficiis non solum adæquare possunt parentes, sed etiam vincere. 25

Fortuna. Omnis fortuna aufert cognitionem: si est prospera, non novimus nos ipsos; si est adversa, non noverunt nos alii. 123. Fortuna lineamenta faciei immutat. 121. Multi sunt amici fortunæ, & non personæ. 122.

G.

G*audium.* Catere gaudiis mundi, & illorum in nihilo, majus est gaudium ipso gaudio. 215
Glans. Casus notabilis quo glans hostilis tormenti in os oppositi tormenti explosa, majori vi retorta, primum sui explosorem occidit. 46

Gloria. Si electio ad gloriam est Dei, quomodo Maria dicitur elegisse suâ? 42. Electio Mariæ respectu gloriæ suæ, fuit sicut illa Patris æterni, respectu gloriæ filii sui. 24. Gloriâ Dei Patris & illâ Mariæ diversimodè consideratâ, illa Mariæ est optima, & quo sensu? 24. cum gloria Dei sit maxima, quomodo pars Mariæ potest esse optima? *ibid.* Excessus gloriæ quo Deus Mariam excedit, est etiam Mariæ. 28. Palma Mariæ in cælo, est victam esse à filio 31. Maxima gloriæ Mariæ palma in cælo est, chronum filii sui infinitè sublioriorem esse suo. 37.

Gratia Dei. Gratia Dei non æstimatur, quia non cognoscitur neque ponderatur. 210. Gratia appenditur, in statera cum rebus æstimatione hominum ponderosioribus. 211. Ponderatur gratiâ Regum. *ibid.* Ponderatur sanguinis nobilitate. 217. Ponderatur mundi gaudiis. *ibid.* Ponderatur dignitatibus, & illâ omnium maximâ, quæ est Matris Dei. 219. Ponderatur ipso Deo homine facto. 221. Quare S. Joannes vocatus est dilectus, & non cognatus Christi? 217. Melius est esse cognatum Deo gratiâ, quam sanguine. 217. Ponderatur cæcitas hominum in consideratione vilitarum, quia gratiam Dei perdunt. 222

Gratia Mariæ. Gratia Mariæ duas habuit considerationes: unam velut gratiam Matris Dei hominis: alteram velut Dei hominis passibilis. 205. Gratia Mariæ fuit major, quam gratia Matris Dei præcisè. 199. In instanti Incarnationis Verbi omnem illam gratiam habuit, quæ dignitati Matris Dei competebat. 199. Jam gratiâ plena in Incarnatione, adhuc in gratia crevit. *ibidem.* In utroque statu Mater Dei competentem habuit gratiam, in uno majorem, in altero minorem. 205. Quia prædestinata fuit ad aliquid ultra Matrem, & Matrem Dei: idcirco

idcirco gratia ejus major fuit, quàm Matris Dei. 203. Si Adam non peccasset, et si Mater Dei esset Maria, non habitura fuisset tantam gratiam, quantum nunc habet. 200 Si Spiritus sanctus fuisset incarnatus, & duz essent Matres Dei, Maria majorem habitura fuisset gratiam, quàm Mater Spiritus sancti. *ibid.* Gratia Maria per maternitatem fuit mare, per crucem diluvium. 207. Maternitate non mensuratur sufficienter, sed cruce, 207. Per Maternitatem fuit instar collis, per Crucem, instar montis. 206.

Gratia Regum. Viginti quatuor differentie inter gratiam Dei & Regum. 212. Quare S. Paulus gratiam Regum vocat peccatum & temporale? 211. Gratia Regum & Dei difficulter simul subsistunt. *ibid.* Gratia Regum non est segura, nisi in gratia Dei fundata. 214 Familiares Regum majoris facere debent gratiam Regis, quàm omnes alios favores & gratias; est enim major. 77. Familiares Regum gratias implere debent servitiis, & non ex illa se implere præmiis. 78. Nulla res pejor observatur in aulis quàm discrimen inter gratiam & justitiam. 82.

H.

Hæresis. Quomodo in tot regna invecita fuerit pestis hæresis? 191. S. Antonius in dictis fuit malleus hæreticorum, & non viciorum. 114.

Hispania. Hispania fuit magna mundi aquila, cujus duz alæ sunt Lusitania & Arragonia. 11

Homo. Homines stateris veris fallaciter ponderant. 222. Quomodo homo salutem suam certam reddere queat si velit. 366. In homine, quod videtur, est minus; quod non videtur, est totum. 291. Non solum extrinsecus, sed ipsa etiam pelle nudatus æstimari debet. 291. Homo duorum hemisphæriorum duplex est inimicus. 127. Decipiuntur quia decipiuntur. 51. Quanto remotius

ab hominibus, tanto tutius. 251. Si media, quibus homines sese conservare conantur, sunt contra Deum, Deus illis nititur ad ipsos perdendos. 241. Homines deliberantes de faciendo, nihil unquam perficiunt. 229. Homines concludentes de præfenti, efficiunt quicquid demum machinati fuerint. 231. Idem, omnes, etiam ad Deum ipsum anxios reddunt. *ibidem.*

I.

Jacobus. Si S. Jacobus in Lusitania Episcopatum prætenderet, nominaretur Episcopus in Meliapor. Et quare? 93

Idololatria. Idololatria exordium sumpsit à Nemrod. 177

Ignorantia. Ignorantie quatuor valde imminuentes amorem. Vide Amorem.

Imago. Imago S. Rochi prodigiosa magis in danda sanitate, quàm umbra S. Petri. 144

Incarnatio. In Incarnatione Verbi voluit Deus ut Beatissima Virgo Maria suum daret consensum, ut esset filius suæ electionis. 40

Infelicitas. Maxima Regum infelicitas est, quod, qui in gratia ipsorum vivunt, extra gratiam Dei agant. 211

Ingratitudo. Christus dubium seu incognitum suum fecit amorem, ut nostræ ingratitude minueret reatum. 335

Instans. Diabolus in instanti ostendit mundum, in instanti enim non datur motus, nec considerari potest quàm nihil valeat mundus. 52

Jonas. Jonas sub aquis transiit promontorium Bonæ Spei. 112

Jonathas. Quare Jonathas renovavit juramentum amandi Davidem, cum primum non violaverit? 323

Judas. Judas tantus erat homo, ut locum ipsius occupaverint SS. Matthias & Paulus. 287 Non solum diabolus in corpore circumferebar, sed ipse diabolus erat. 60. Quia proditor

RERUM MEMORABILIMUM.

ditor erat etiam morte proditoria periit. 138.

Judicium. Descriptio totius, quod nobis de judicio finali constat. 337. Duo tantum de die judicii nos latent: primum, quando erit, secundum, quinam ad dexteram, seu sinistram collocandi. Docetur quomodo utrumque sciri possit. 339. Quomodo verificentur verba Christi de judicio universali: *Non præteribit generatio hec, donec omnia fiant?* 343. Judicium universale & particulare est idem. 344. In die judicii universalis nihil fiet novi: tantum declarabitur quid factum sit in judicio particulari. 345. Judicii dies erit & jam est. 342. Est hodie, fuit heri, & erit cras. &c. 342. Judicium particulare terribilius universali, nam hoc erit præviis signis, illud sine signis. 355. In die judicii universalis Christus multum promittit & concedit temporis, antequam rationem exigat; in particulari nec momentum quidem. 356. Notabiles effectus, quos causabit expectatio judicii universalis. 359. Quomodo quilibet cognoscere possit utrum ad dexteram seu sinistram sit collocandus. 365.

Iustitia. Calvario demonstrante iustitiam, Olivetum annunciat pacem. 294.

L.

Lacryma. Lacrymæ simulatæ sunt sicut figuræ pictæ, quæ sicut sine lætitia ridet, ita sine tristitia plorant. 307.

Laqueus. Sunt laquei qui bibuntur, & qui comeduntur. 137.

Lex. Lex Dei est vera politia, & ars regnandi. 244. Est gubernaculum consiliorum Christianorum. 243. Leges oportet esse paucas & bene observari. 83. Præstat legem dicere *Non*, quam Regem. 83.

Lingua. Ordinariè longum habens ensem, brevem habet linguam. 265.

Lisbona. Lisbona Romanæ Ecclesiæ acquisivit illa vastissima mundi membra quorum Ro-

ma vocabatur, sed nondum erat caput. 103. Lisbonensis curia, religiosâ statuum consideratione fundata est super fornices templi S. Antonii. 101.

Locus. Loca conferenda sunt non pro qualitate, sed pro talento & merito subjecti. 93. Loca ne ad momentum quidem vacua relinquuntur. 90. Semper oportet esse viva & anticipato provisa, quamvis moriantur qui occupant. *ibid.* Loca vacua sortiuntur vacui inconvenientia, si natura illud permitteret. 87. Locus S. Bartholomæi in Evangelio (qui est medius inter Apostolos) est optimus. 289.

Lusitania. Esse lucem mundi in aliis nationibus & catholicis est gratia particularis personæ.

Lusitanus. natus in Lusitanis est universalis nationis. 103. Lusitani primò fuere vocati mundani, eò quod nomine præferrent lucem mundi. 104. Lusitani tenentur profiteri & propagare fidem. 104. Lusitani à Deo fuerunt instituti, veluti milites Gedeonis; ut manu una ferrent tubam, alterâ lucem. 105. Lusitanum nasci, est obligatio, ut moriatur peregrinus. 108. Deus Lusitanis ad nascendum exiguam dedit terram; ad moriendum omnem terram. 109. Argonautarum Lusitanorum cursus fuit instar Solis. &c. 111. In navigationibus primorum Lusitanorum, in detectionibus novarum Regionum Deus ostendebat viam. 111. Lusitani invenerunt fundum anchoris, ubi S. Augustinus non invenit intellectum. 112. Pro Catholicis habent scutum, contra infideles gladium. 114. Nullum istum dedit gladius Lusitanorum, qui non lapidem adpiceret fabricæ Ecclesiæ. 114. Quini Lusitanæ non tantum sunt insignia, sed vera arma. 107. Infidelitas gentium non per arma Lusitanorum, sed Lusitanæ fuit subacta. 106. Deus in Lusitania fecit

Ddd semi-

INDEX

seminarium lucis ad illam transplantandam per totum mundum. 109. Deus se cum Lufitanis gerit velut agricola cum lucibus. 109

M.

Magnus. Magnorum & potentum pauci falvantur, & hoc magno miraculo. 362. Abſque exire nemo magnus eſſe poteſt. 108

Malum. In malo quod eſt omnium, deſt comparatio; & ubi non eſt comparatio, non eſt miſeria. 349.

Marcus Porcius. à Marco Porcio nullus quicquam, niſi quod juſtum, auſus fuit petere 79.

Maria. Maria in gloria non ſolum excedit omnes electos ſeorſim, ſed ſimul ſumptos. 22. Maria in aſſumptione ſua vocatur Domina de Palma, & quare? 31. Palma Mariæ eſt in gloria ſe videre victam à Filio. 32. Congratulatio omnium Beatorum facta Mariæ in die Aſſumptionis ſuæ. 37. Quare S. Gabriel, ad eliciendum conſenſum, ut eſſet Mater Dei, Mariæ tantum propoſuit magnificentias, quas habiturus erat Filius ipſius, & non ipſa? 41. Si non fuiſſet jam Mater Dei, illud promerita fuiſſet fortitudine, quâ ipſum obtulit in cruce. 210. Fuit impaſſibilis per patientiam. 207. Maria fundatrix S. Ordinis de Mercede pro redemptione captivorum. 167. Ordinem illum fundavit ſicut Chriſtus Eccleſiam, eâdem nocte tribus diverſis perſonis, vicibus & locis ſicut Chriſtus in die Reſurrectionis. *ibid.* Sub titulo Mariæ de Mercede continentur omnes gratiæ & miſericordiæ, ſub aliis titulis diſtributæ, quibus nominatur & invocatur. 170.

Maria Cleopha. Nobilitas Mariæ Cleophae fuit major nobilitate omnium monarchiarum mundi 217.

Maria Magdalena. Chriſtus unctionem Mariæ Magdalene approbavit velut opus hominum, non quâ ſibi, ſed quâ mortuo ſa-

ctum. 300.

Maximilianus. Maximilianus Imperator patibulis detegebat caput: & quare 295.

Medium. Quatuor media ne Princeps deveniat ad dicendum Non. 79.

Medicare. Redemptionis noſtræ excellentia à S. Paulo conſiderata fuit, quod pretio mendicato peracta fuerit. 153.

Merces. Religioſi de Mercede majores ſunt redemptores quàm profitentur, & ſe eſſe putant. 156. Non ſolum redemptores corporum captivorum, ſed etiam animarum, & harum primario. 160. Similes ſunt Negotiatori Evangelico, qui comparavit agrum amore theſauri. 161. Non ſolum ſunt Redemptores Captivorum de poteſtate infidelium, ſed etiam eorum à quibus mendicant eleemoſynas ad illos liberandos. 157. Carius illis conſtat lytrum, quàm redempti. 153. Notabile diſcrimen inter eos, & alios, qui circa animarum ſalvationem occupantur. 162. Profitentur ſe velle manere captivos, deſiciente lytro ad redimendos captivos neceſſario, qui in Apoſtaſi periculo verſantur: & quàm ſublimis hic ſit actus. 163. In Inſulâ Maragnana fundârunt inſigne templum eidem B. Virgini ipſi ſmet adhuc in tuguriis commorantes, quæ optima templi iſtus eſt correfpondentia. 168. Templum B. Virginis de Mercede Maragnanæ quomodo ibidem ſit omnia templa & Sacraia totius Chriſtianitatis, & extra illam. 170.

Miniftri. Non expedit miniſtros habere ſuper-numerarios. 285.

Miſericordia. Non omne quod videtur eſſe miſericordia, eſt miſericordia & veritas. 296. Magna miſericordiæ Dei excellentia eſt, eſſe miſericordiâ & veritatem. 298. Miſericordia eſt ſimul veritas, abſque mixtura vitiante. 299. Facta mortuis eſt miſericordia & veritas. 299. Opus mirabile in Deo, re-

cor-

RERUM MEMORABILIUM.

N.

cordati mortuorum, illisque misericordiam exhibere. 303. Sepultura paribulatorum est propriè misericordia & veritas. 304. Deus remunerat misericordiam & veritatem velutalem, quia pramiis æternis remunerat. 311.

Mori. Morisuffocatum alieno est miserabile. 272. Mori fame & ore alieno, magna est imprudentia. 267.

Mors. Mors viva occidit & contumpit corpora, quod mors mortua facere nequit. 20. Mori nunc, est mortem pati propriam & magis vitâ affligi alienâ. 349. Ex rigoribus mortis unus est, separatio mors finientium vitam in fine mundi erit mors, sed non separatio. 350. In morte moriuntur vobiscum, qui in vita moriebantur pro vobis. 301.

Mortuus. Cum mortuis omnes moriuntur respectus. 301. Omnes homines, vel quasi omnes moriuntur repente. 356.

Moyſes. Deus Moyſi imposuit nomen Dei Pharaonis, quia substantias in alias convertere debebat. 18.

Mundus. Mundus est forum universale pro omnibus hominibus privilegiatum à Deo; ut omnes in eo regnum cælorum lucrifacere queant. 2. In hoc mundo, qui est terra mendacij, sola veritas est gratia: in altero, qui est terra veritatis, omnis veritas est gloria. 312. In theatro mundi non solum tranſeunt figuræ, sed etiam ipse mundus. 50. Mundus ex multis conflatus regnis, est vanitas ex multis vanitatibus constans. 50. Diabolus in momento ostendit mundum, quia tota duratio ejus non est nisi momentum. 51. Omnes res mundi, discurrendo per illas, ostenduntur nullum habere pondus. 51. De mundi duratione variaz opiniones. 341. Idem est utrum ego moriar mundo, aut ille mihi. 348.

Navis. Nos nostras incipimus Naves à aplustribus, Deus à Navarcho. 91.

Negare. Concessum uni quia petit, negari non potest alteri, quamvis non petenti. 85. Concessisti alteri: ergo non debes negare mihi, est argumentum maximâ etiam ratione non solubile. *ibid.* Ubi viginti quatuor modi negandi, erunt viginti quinque petendi. 92. Differentia inter negationem & privationem. 78. Privatio honorat subjectum; negatio confundit. *ibidem.* Difficile est abnegare se ipsum. 187.

Negotiari. Tres bonæ qualitates negotiantis, sunt substantia, industria & fortuna. 1. Ad negotiandum cælum Deus omnibus prærogat substantiam, offert fortunam, & exigit industriam. 2. Negligenti industrias etiam noveratur fortuna. *ibid.* Mulier fortis negotiata fuit substantiâ, industriâ & favente fortunâ. 3.

Nominatio. Nominatio & electio utraque à Deo esse debet, & prius electio quam nominatio; non enim eligens, sed nominans eligit. 277.

Non. Detectores Indiæ inceptorum à promontorio *Non*, & subliterunt in promontorio Bonæ Spei: prætendentes è contrario. 69. *Non*, sinerecto, sine transverso, quacunq; parte acceptum semper est idem. 70. *Non*, nec fucari, nec obliniri, ne deaurari potest, in quocunque *Sol Fa* positum semper malè sonat. 70. Est durum audienti, simuletiam durum esse debet pronuncianti. *ibid.* Quamvis instar aliarum mundi rerum nihil sit, bona habet permixta malis. 74. Utrum Principem deceat dicere *Non*: rationes pro & contra. *ibid.* Media quatuor ad evitandum *Non*: primum, ut primis in gratia negentur petita. *ibid.* Secundum ut Princeps

Ddd 2

justi

justi & recti in omnibus sit tenax, & quā talis cognoscatur. 79. Tertium, legum indispenſabilitas. 83. Quartum, nunquam relinquantur loca vacua. 87. Christus unum *Non* dicendo intimis suis, se liberavit ab eodem dicendo, octoginta duobus. 76. Christus oblinivit istud *Non*, dicendo, loca ista alius jam esse destinata. 96. Melius est leges dicere *Non* quā Reges. 84. Congruentissimus Regibus modus dicendi *Non*, est remittere ad consilia. 94. Quando Reges dicunt *Non*, illud suis excusando consiliis, tali cautelā faciendum est, ne lædatur auctoritas Regis, nec Consiliatorum integritas, neque excusationis ratio. 94

Numerus. Numerus ministrorum debet esse certus, non arbitrarius. 285. Cum Apostoli fuerint duodecim, & S. Paulus tertius decimus, quomodo non fuerit supernumerarius. 287. Non sufficit tantum eligere numerum, sed ipsum declarare & nominare. 274

O.

O*Bedientia*. Obedientissimi filij Sedis Apostolicæ, est titulus, quo Reges Lusitanæ gloriantur. 116. In filio obedientissimo obedientia tentari, nedum vinci nequit. *ibid.*

Officium. Vide loca.

Omnia. Ad *Omnia tibi dabo*, diaboli, respondendum est illud omnia Salomonis, *Omnia Vanitas*. 58. Non solum animæ omnes, sed una & qualibet earum est *Omnia*. 58.

P.

P*alatium*. Dantur Veterani, qui in gradibus Palatiorum cespitando parietibus abstinere nequeunt. 34.

Papyrus. Papyrus & atramentum sunt duo non necessaria in concilio. 237. In concilio de morte Christi possibile fuit tam varia & mul-

ta executioni dari tantillo tempore; quia nec papyrus nec atramentum adfuit. 239. Si in processum & concilium de morte Christi papyrus & atramentum intrasset, mundus necdum esset redemptus. *ibid.* Papyrus semper fuit excoriandi inventio: in principio excoriabantur arbores, deinde animalia, denique homines. 240. Papyrus est fur signatus. 239 Papyrus obſignata optimè foret inventa, si sigilla solvere deberent Ministri,

pa & non partes. 240.

rens Parentes suis potius filiis, quā sibi glorias volunt. 34. Major est gloria parentum vinci à filiis, quā illos vincere. 30.

Paris. Ignarus suæ conditionis adamavit rusticam puellam, sed cognitā stemmatis sui sublimitate mox mutavit amorem. 318.

Patibulum. Quam infame supplicium sit patibulum. 307. Patibula conservant regna 295 Imperator Maximilianus illis detegebat caput. 295. Quid prodest fortalitia provisā esse de præſidiis, patibulis neglectis? 295. Ossa patibulatorum sunt semen ex quo pax nascitur. 294. Patibulatorum sepultura est propriè misericordia & veritas. 304. Misericordia patibulatis ex hīta est remota ab omni respectu. 309. Patibulatus nullos habet amicos & cognatos. *ibid.*

Patria. Infelicem esse in patria, est fortuna Christi & S. Rochi. 131.

Pax. Prius pacem annuntiavit corvus, quā columba. 294. Pax est fructus iustitiæ. *ibid.*

Pecunia. Putamus nos servire posse Deo & pecuniæ, quia non credimus Christo. 182.

Petere. Carissimum pretium quo res aliqua acquiritur, est petere. 153. Qui caret meritis, à petendo non secus quā à tentando abhorre debet. 80.

Penna. Penna faciunt, ut negotia volent. 239. Penna cuiuscunque volucris tota ex carne & sanguine nata est. 238.

RERUM MEMORABILIMUM.

Pestis. Descriptio Pestis quâ malum universale. 139. Inter omnes infirmitates sævissima est pestis; quia infert mortem instrumento vitæ. 136. Maxima pestis acerbitas est, esse malum in quo vel maximè amantibus, aut amatis dicere oportet, ut nos fugiant. 138

Petrus. Tres negationes S. Petri Christum tribus de amore dubiis castigavit. 128. S. Petrus Apostolus relictis omnibus secutus est Christum: S. Petrus Nolasus plus fecit quàm relinquere omnia, & sequi Christum: & in istis duabus actionibus magna est differentia de Petro ad Petrum. 150. S. Petrus Nolasus plus fecit quàm relinquere & sequi; quia professus est mendicare, & assimilari, & quomodo *ibid.* Excellentia instituti ipsius præ cæteris Religionibus à summis Pontificibus declarata. 165. Nomen accepit à S. Paulino Archi-Episcopo Nolano, qui ad redimendum captivum Filium viduæ, in locum ipsius subivit. 164.

Piscis. Pisces habent laudanda & vituperanda. 249. Prærogativa Piscium inter omnia animalia. *ibid.* Quando homines habuerunt viscera ad Jonam projiciendum in mare, piscis habuit viscera ad recipiendum illum & conservandum. 250. Piscis Tobie corde ejiciebat dæmonia, felle sanabat cæcitates. 253. Pisce tremefaciente manum piscatoris, terræ piscatores piscantur multum & non tremunt. 255. Piscis quatuor præditus oculis, duobus superius, & duobus inferius tutus est à persecutione avium & piscium. 256. Affinitas piscium cum virtute. 258. Pisces sustentantes pauperes magis multiplicantur. *ibid.* Pisces quia frigidi, & sine alis, manserunt in aqua. 108. Piscium sævitia quâ se invicem comedunt, est sicut illa hominum. 258. Si pisces parvi comederent magnos, minus esset malum;

sed magnum est malum, quod magni comedant parvos. *ibidem.* Quia magni comedunt minores, illi incidunt in majores à quibus devorantur: & idem accidit hominibus. 261. Respondentes pisces se alium vivendi modum nescire convincuntur aliorum animalium exemplo. 262. Magna piscium stupiditas, quod duabus panni particulis decipi se sinant: & idem accidit hominibus. 263. Pisces de naufragantium bonis participantes suo modo incurrunt pœnam excommunicationis. 272. Pisces exclusi fuerunt à sacrificio, quia vivi eò pervenire nequeunt. 273. Motiva piscium ad laudandum Deum. 273. Quod homines non servientes Deo piscibus invadere possint. *ibidem.* Sunt pisces adhaerentes seu adhaesores, & adhaesores homines, à quibus id pisces didicisse videntur. 266. Adhaerentibus hominibus idem accidit quod adhaesoris piscibus. 267. Moriente Tubarano omnes cum illo moriuntur adhaerentes. *ibid.*

Polypus. Omnium quibus adhaeret rerum colotes recipit. 270. Est major proditor, quàm Judas. *ibid.*

Portugallia. Singularis gloria Portugalliae est, esse regnum immediatè & spontanè à Deo fundatum. 104. Finis regni Portugalliae non solum est politicus, sed etiam Apostolicus. 105. Institutio Regni Portugalliae fuit similis illi Ecclesiae. 104. Quini Portugalliae non solum sunt symbola, sed vera anima. 107. Quare triginta argentei, quibus Christus fuit venditus, in sepulturam mortuorum, & Insignium Portugalliae splendorem fieri impensè? 108. Neque in Regno, neque in tota Monarchia Portugalliae vel palmum terræ possidet non acquiritum ab infidelibus. 113. Quia Portugallia usque septies Romam venit sine

I N D E X

Stella, à sex stellis fuit recepta. 116
Prædicator. Infelix Prædicator, qui salvans alios, semetipsum non salvat. 134
Prætendens. Prætendentes sunt instar corvorum qui olfacto cadavere ad satiandum se advolant. 90
Princeps. Princeps in nulla re plus vigilare debet, quàm in electione magnorum Ministrorum. 275. Princeps vigilans in electione Ministrorum, securè dormit in tempestate, *ibid.* Utrum Principem deceat dicere Non? rationes pro & contra. 74
Privilegium. Privilegium est vulnus legis: & gladius Regis non est ad vulnerandum legem, sed ferendum & comburendum legis violatorem. 83

Q.

*Q*uiet. Quietem omnes quarunt, sed non inveniunt, quia ubi est, eam non inquirunt 179. Christus in observantia legis suæ amasserit, sed hoc homines non credunt, quia Christo non credunt. *ibid.*

R.

*R*apina. Quare S. Paulus dicit, æqualitatem quam Christus habet cum Patre non fuisse rapinam? 38
Ratio. Lex naturalis est lumen rationis, dictans ut meliores ubique digniora occupent loca. 93. Princeps sequi debet non rationes Magnorum, sed magnas. 227. Antonio prædicante in hominibus erat ratio sine usu: & in piscibus usus sine ratione. 350
Regina. Quare difficilior est Reginam esse & Sanctam? quàm Regem & Sanctum 6. Regina & Sancta tantùm una invenitur in toto Testamento veteri. *ibid.*
Respectus. Non sunt electiones faciendæ cum respectu sanguinis & timoris. 275. Cum mortuis omnes moriuntur respectus, 301

Rex. In regnò Israëlítico Reges & Sancti sunt tres. 5. Deus Reges punit permittendo eos à Consiliariis decipi. 226. Rex Kobom deceptus à Consiliariis. Et quare? 97. Maxima Regum infelicitas est, quod qui gratiâ apud ipsos valent, extra gratiam Dei plerumque agant. 211. Cum sole occidente loca quædam obscurantur, & illo oriente quædam illuminantur: idem accidit in occasu & ortu Regum. 96. Reges suum esse putant dare, quod Christus de se negat. 81. Reges oblivisci non oportet in prosperis beneficiorum quæ acceperunt in adversis. 34. Reges nomina dare possunt, sed non esse. 19. Sunt Domini vitæ, non quia illam dare, sed auferre possunt. 15. Vera ars regnandi est lex Dei. 243

Rochus. S. Rochus bis beatus in Evangelio, & quater infelix in vita. 119. Similis fuit Christo nato, capto, crucifixo, mortuo. 120. Infelix consanguineis. 120. Infelix patriâ & patriotis. 126. Infelix infirmitatibus. 133. Infelix remediis. 133. Salus à S. Rocho data fuit salus contagiosa. 144. Fuit pestis pestis 142. Liberavit Constantiam à peste, tempore Concilij, stupendo miraculo. 143. Imago ipsius in danda salute prodigiosior umbrâ S. Petri. 144. Continuit pestem in Algarvia, ne transiret in Lusitaniam. 145

Ronchissator. Ronchissatores reprehenduntur 265. Goliath erat ronchus Allophylorum: & pastorculus ad eum sternendum virgâ & fundâ sufficiebat. 266. Ronchissare ante occasionem, est dormire ipsâ jam præsentem 265

S.

Sacramentum. Sacramentum Eucharistiæ institutum est in materia mendicata. 156
Sacrificium. Melius est non accedere ad sacrificium, quàm accedere mortuum. 273

Sal

RERUM MEMORABILIVM.

Sal. Quando sal non salit, nec terra saliri se finit, quid utrique faciendum? 247

Salus. Quomodo homo salutem suam certam facere possit. 366 Salus pro toto mundo non est in dubium vocanda. 66

Sanctitas. Sanctitas coronata, etiam in gradu æquali, est major sanctitas. 9

Sanguis. Non est sanguis quantumvis illustris, qui non habeat multum de ochra, si habeat solum unum de purpura. 218

Sapiens. Sapiens majorem non debet desiderare certitudinem, quam cujus materia capax est 369

Saul. Saul adhuc melior Davide, fuit electus 281

Scire. Scire & posse intumescere faciunt, quia utraque inflant. 266

Sepultura. Quare sepultura vocatur perditio? 303

Simon Magus. Quia petiit alas ad volandum, perdidit pedes ad ambulandum. 269

T.

Tagus. Tagus domitor oceani. Et quomodo tributum illi solvant Indus & Ganges. 16 rapuit tridentem ex manibus oceani ad ponendum illum ad pedes Tyberis. 113. Arenarum suarum auro perfecit annulum piscatoris. 113. Divisus transicum præbuit S. Elisabethæ Reginae siccio vestigio. 16. Miraculum istud comparatur Jordani ad conspectum arcæ testamenti. *ibid.*

Tentatio. Tentatione propriâ diabolum vincere possumus, sicut Judith Holoferni, & David Goliatho ense proprio caput abscidit. 46

V.

Vacuum. Loca vacua non permittenda. Videlocus.

Vallis. Vallis Josaphat in omnibus mundi locis est. 347

Virginitas. Virginitas Beatissimæ Virginis quare gemina sit virginitas? 10

Virtus. Virtus contrario suo juncta duplex est virtus. 10

Vita. Vita est lampas accensa, vitrum quod sufflatu conficitur, afflatu destruitur. 53

Vivi. Vivi beneficium solvere possunt, mortui non. 304

Volator. Piscis Volator reprehensus, magnis moralitatibus. 269

Votum. Quilibet det votum in materiis suæ professionis. 225. Etiam diabolus, pro qualitate materiæ, melius dare potest votum Angelo. 229. Voti præstantia est, proportionare media suo fini & instrumenta mediis. *ibid.*

Vulnerum. Vulnerum Christi propria virtus est, infideles convertere. 106

Z.

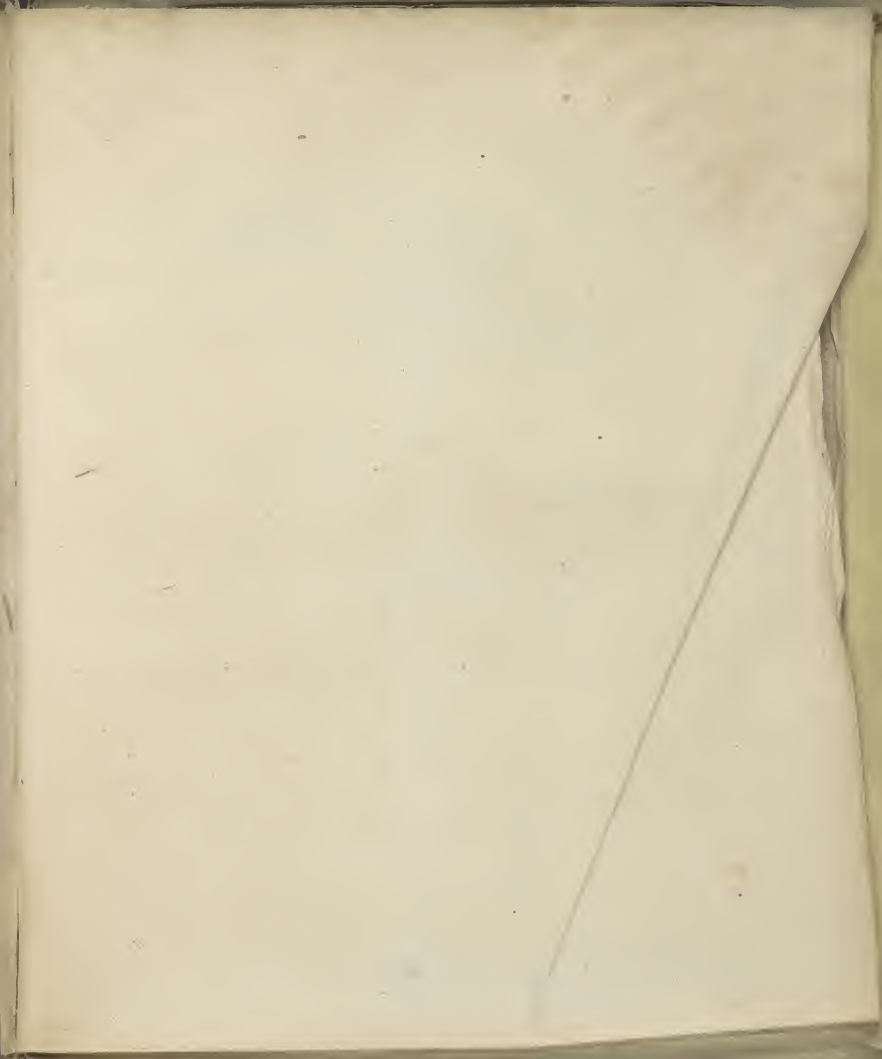
Zachæus. Ad amandum & laudandum Deum renunciandum est pecuniæ exemplo Zachæi. 182

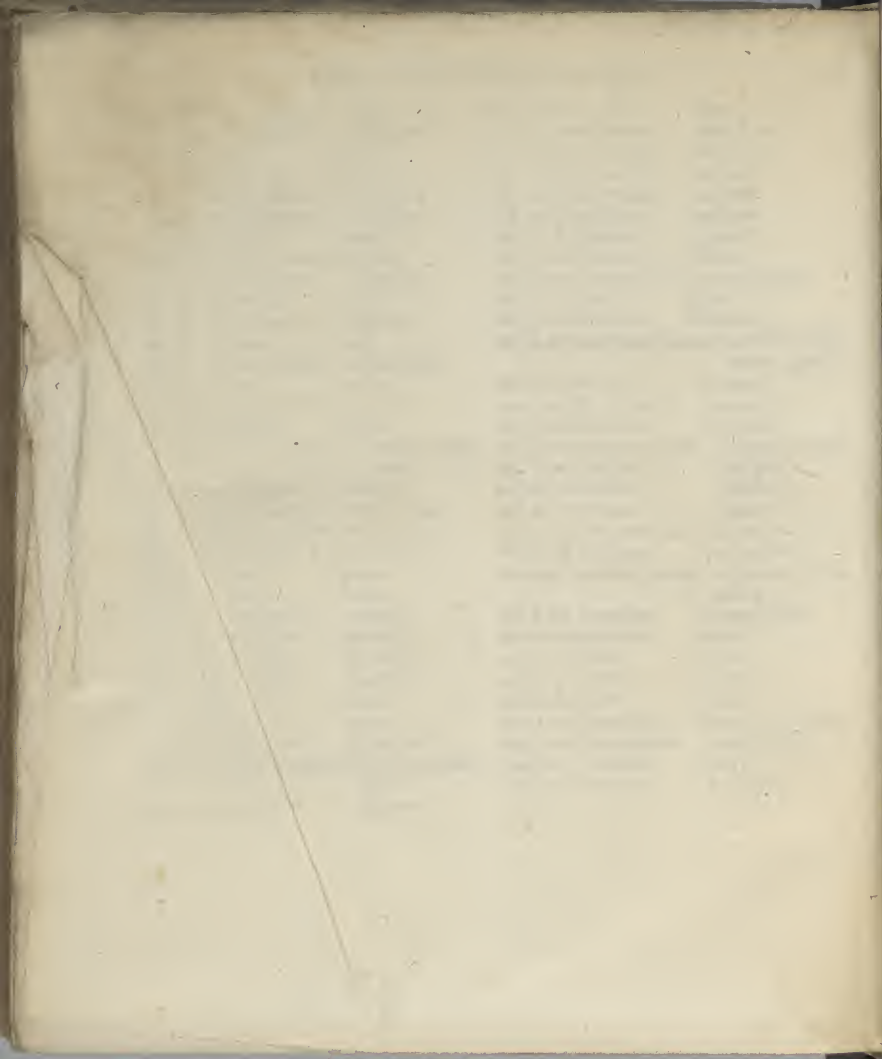
Zelotypia. Non datur Zelotypia major, quam regnum coronamque concernens. 27

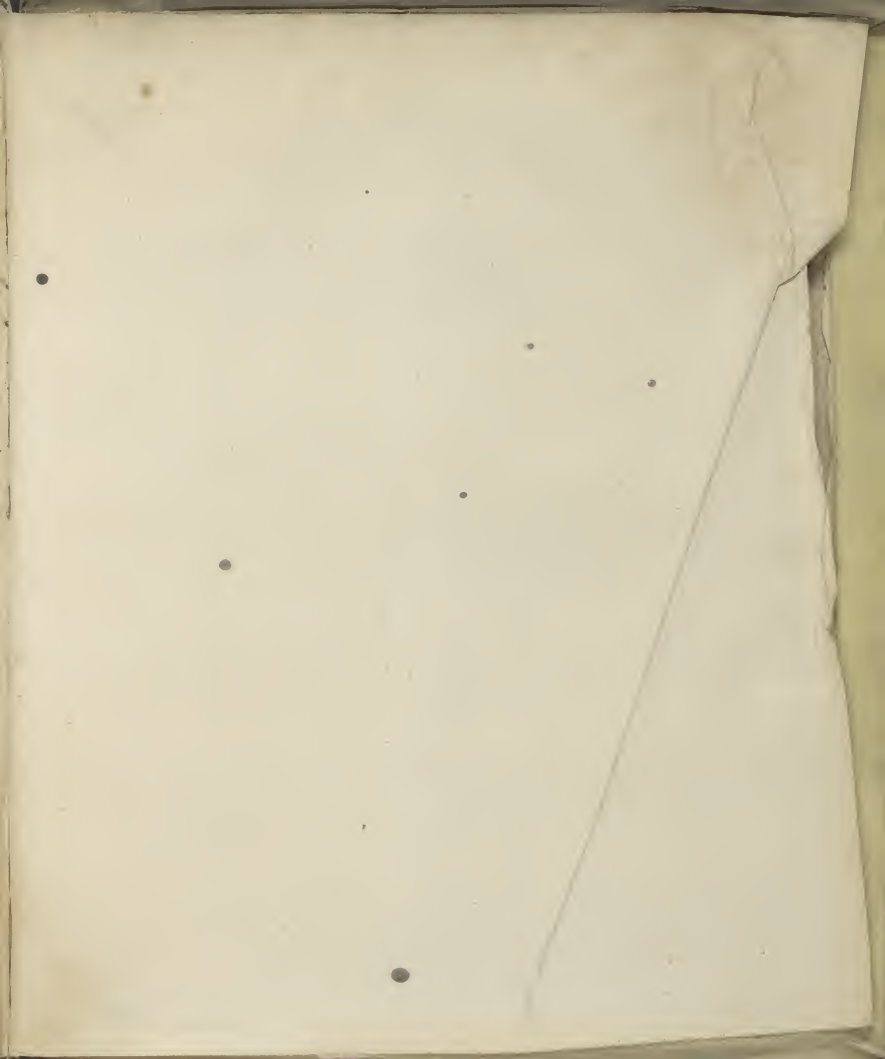
Zelus. In electione eorum qui plus præstabant, & rejectione eorum qui minus, hoc agere debet zelus boni publici, quod concupiscentia in bono particulari. 283.

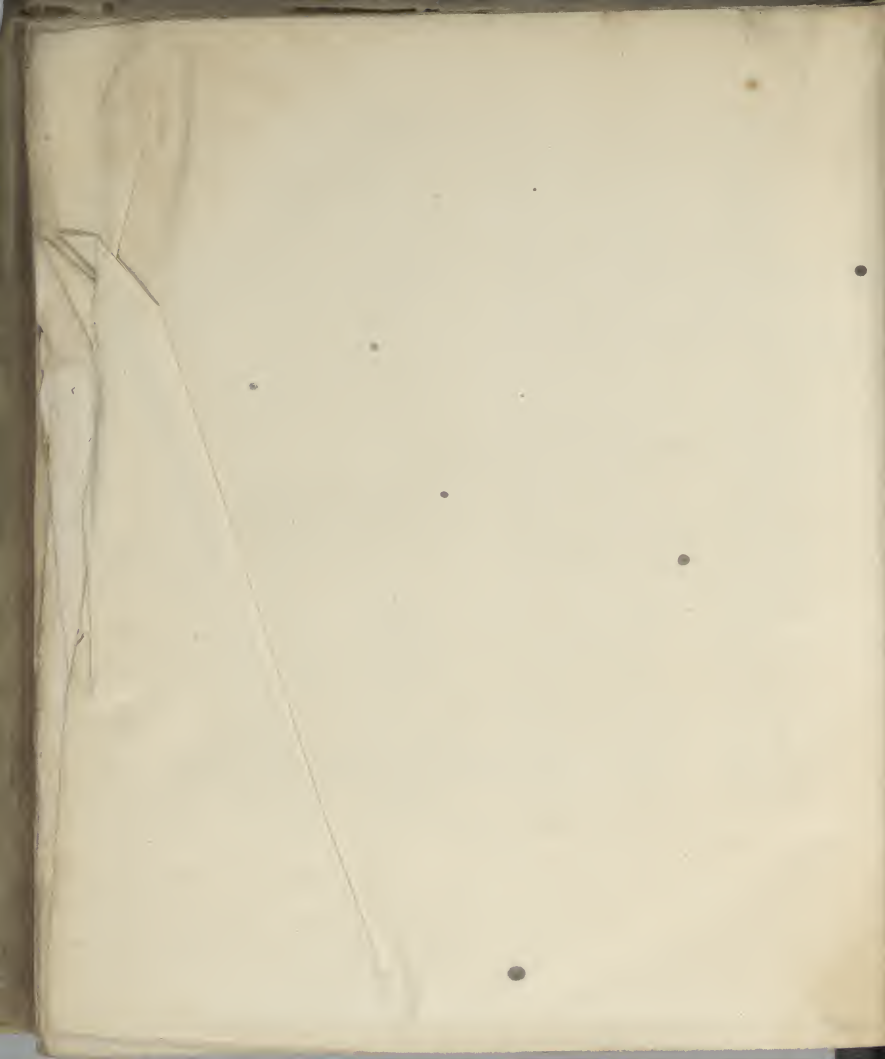
SYLLABUS ERRATORUM.

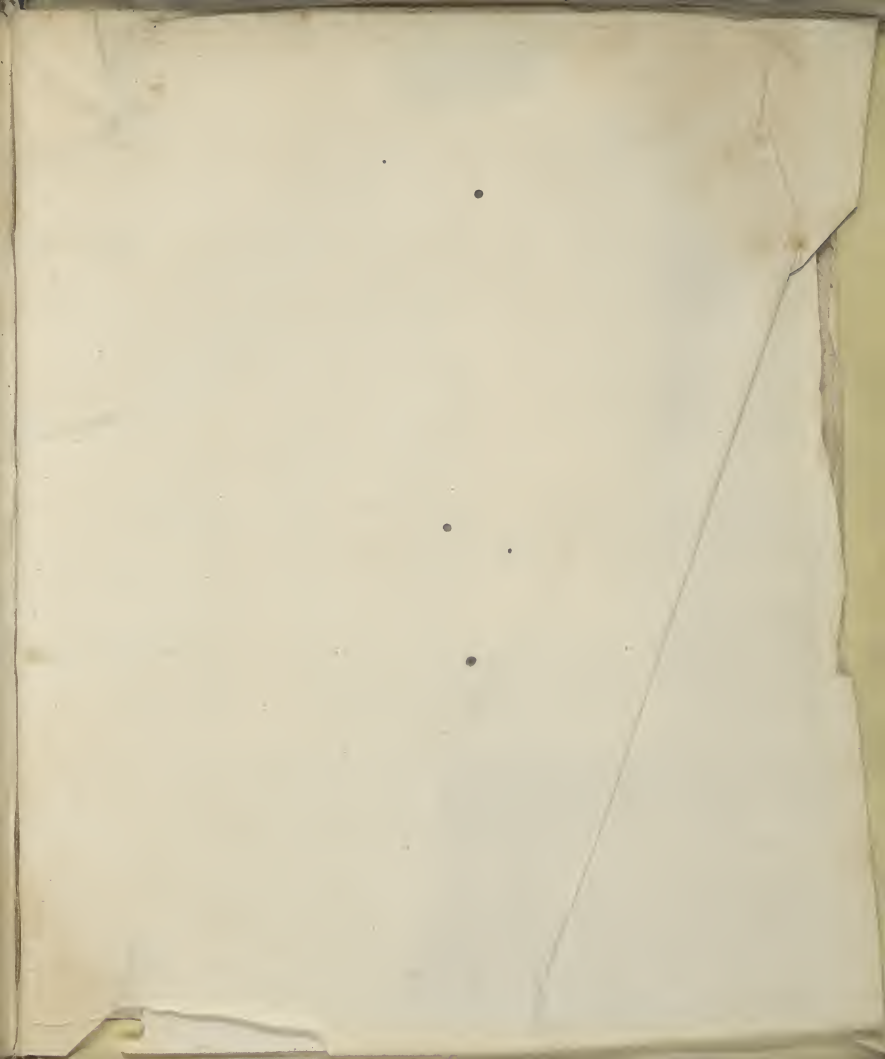
<i>Pag.</i>	<i>Col.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Dele</i>	<i>Lege</i>	<i>Pag.</i>	<i>Col.</i>	<i>Lin.</i>	<i>Dele</i>	<i>Lege</i>
3.	2.	5.	extinguitur	extinguetur.	137.	1.	34.	mundatus	inundatus
3.	2.	14.	fuit	fecit	139.	1.	24.	collerantur	tolerantur
5.	1.	19.	invenit	inveni	148.	1.	19.	commedit	cómedit
6.	1.	26.	septingenta	septingentæ	163.	2.	17.	captivitaris	capitalis
8.	1.	12.	desudarent	desudarint	174.	2.	25.	passurus	passuros
8.	2.	13.	perdit	perdidit	184.	1.	8.	gratia, si	gratia. Si
8.	2.	29.	infirmus infimus. infimus		184.	1.	30.	charthæ	chartæ
9.	1.	34.	majestatem	majestatem	184.	2.	26.	pauper, quare, pauper. Quare?	Quare
12.	2.	16.	dextrix	dextris	185.	2.	34.	quare	Quare
16.	1.	3.	præparato	præparatâ	188.	2.	12.	objectione	objectioni
16.	2.	2.	eras	erat	188.	2.	32.	fortissimæ, gratias	fortissimæ 'objec- tionis, gratias
23.	2.	6.	de gloria suâ,	de gloria, suâ	198.	1.	13.	primitiis	primitus
27.	2.	33.	rec	recens	201.	1.	14.	&c. Quorum	ex quorum
32.	2.	8.	o Demetrias	Demetrias	237.	2.	25.	requisitis	requisitus
35.	1.	3.	allegari	alligari.	247.	2.	30.	conglomerantur	conglomerantur
39.	1.	36.	sumendi, etiam	sumendi electio etiam	258.	1.	31.	Bardina	Sardina
45.	1.	14.	assumpsit	assumpsit	258.	2.	22.	devoret	devoretis
76.	2.	30.	communitas	communibus	265.	1.	17.	quâm	quem
78.	2.	19.	privat. gratia	privati gratia	272.	2.	1.	moreretur. nunc	moreretur ? Nunc
84.	2.	23.	ut verito	ut in venito	273.	2.	26.	præstitum	præstitutum
90.	2.	32.	petra	perita	279.	1.	33.	præsentia positæ	in præsentia Dei positæ
93.	1.	27.	Libani	Labani	281.	2.	30.	ex meliore	ex melioribus
102.	2.	12.	chrySTALLINA	crystallina	292.	2.	12.	& dixisset	dicens
103.	2.	19.	Apostolis	Apostolis	293.	2.	2.	dilati	delati
115.	1.	30.	Sebastino	Sebastiano	296.	1.	2.	præstare	perstare
116.	2.	20.	cumulari	cumulârit	330.	1.	18.	amor	major
121.	1.	14.	servilia	servitia	336.	1.	15.	ad ampliusq;	ad amplius ampliusq;
127.	2.	29.	qui	quia	345.	1.	9.	promulgetur	promulgatur
133.	1.	13.	discursus?	discursus?	346.	2.	9.	eam illam	illam
135.	2.	26.	supposito, quod	supposito decreto, quod	360.	2.	19.	habentes	habentibus
136.	2.	23.	priorem	pejorem					

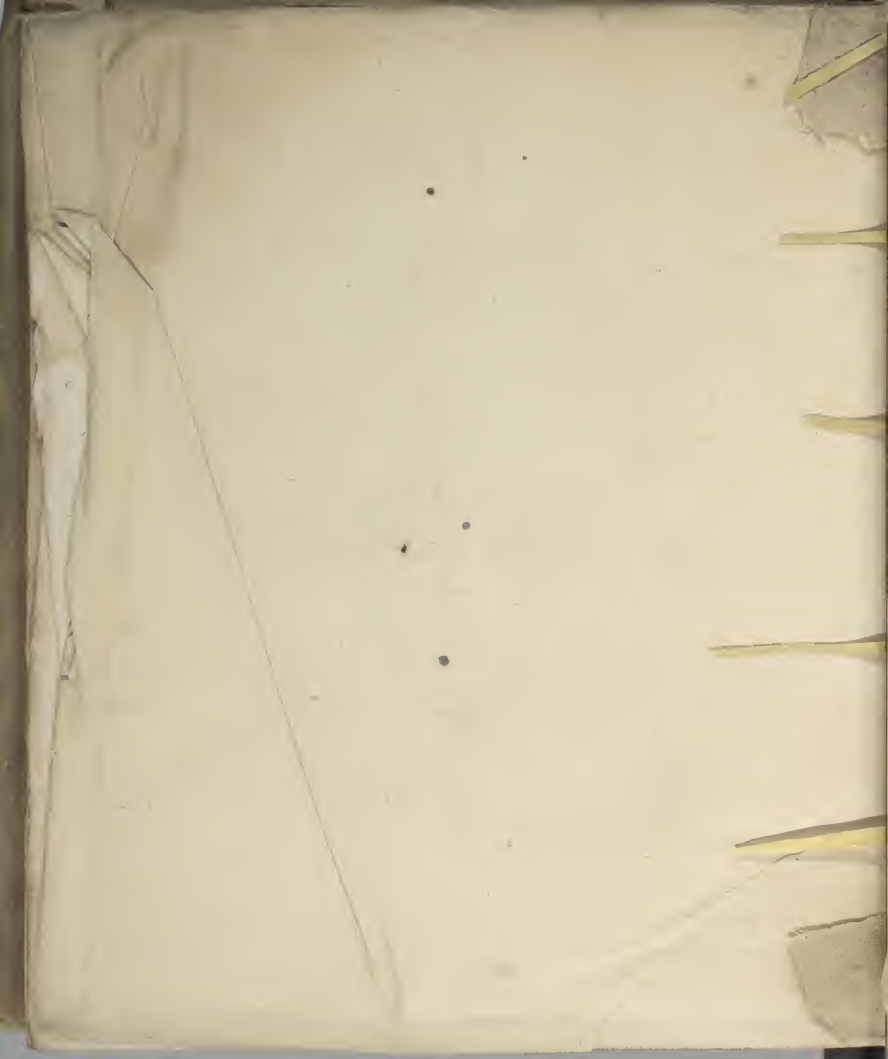

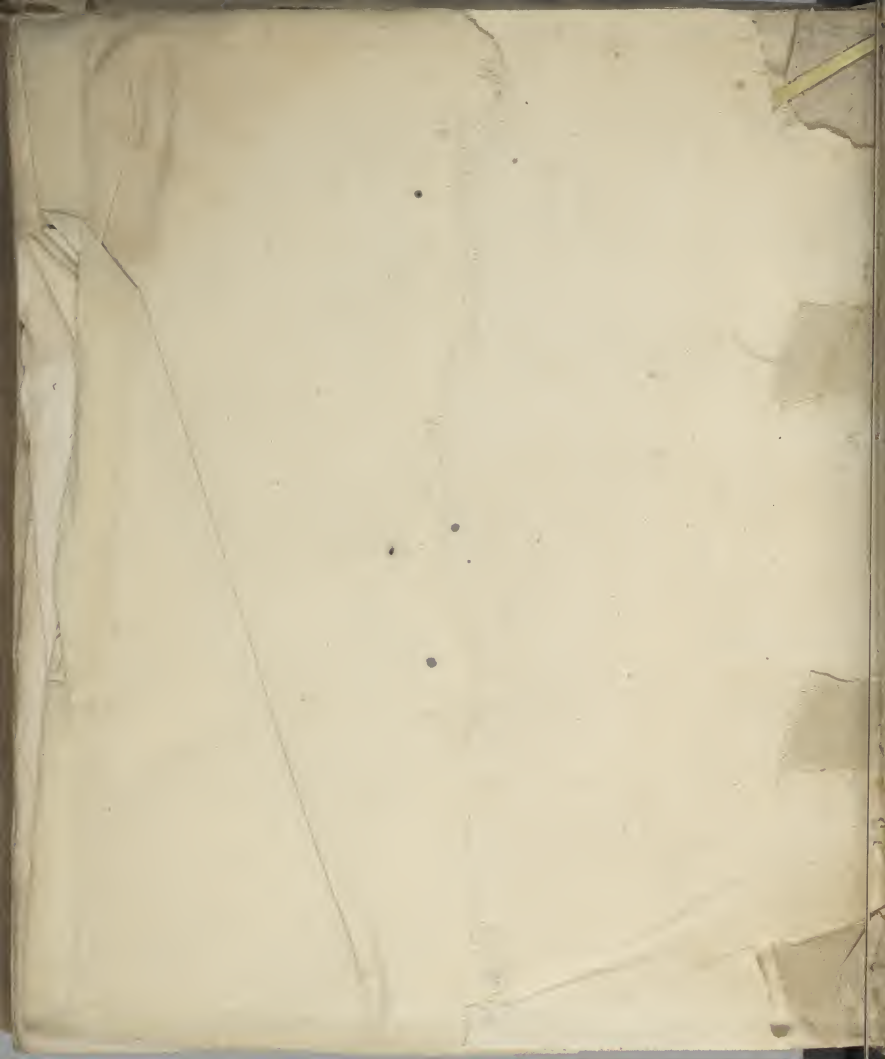

UNIVERSITY LIBRARIES OFFSHIRE

RBML STANDARD

RS01316478

COLUMBIA LIBRARIES OFFSITE

RBM STANDARD

RS01316478

